

narodne pjesme muslimana bih

kosta hörmann

BIBLIOTEKA KULTURNO NASLJEĐE
BOSNE I HERCEGOVINE

Nacrt za korice
DRAGAN DIMITRIJEVIĆ

NARODNE PJESME MUSLIMANA U BOSNI I HERCEGOVINI

SABRAO KOSTA HÖRMANN 1888—1889.

priredila

ĐENANA BUTUROVIĆ

»SVJETLOST« IZDAVAČKO PREDUZEĆE, SARAJEVO

1976.

ISPRAVCI

	Stoji:	Treba:
Str. XIV, red 4 odozdo	pejsne	pjesne
Str. XVIII, red 2 odozdo	Bega	bega
Str. 7, red 5 odozgo, broj stiha	130	150
Str. 36, stih 441	carskieh	carskih
Str. 80, stih 288	vukove	Vukove
Str. 87, stih 162	Bonjšacim'	Bošnjacim'
Str. 89, stih 234	Božnjacim'	Bošnjacim'
Str. 94, stih 461	trideset	tridest
Str. 102, stih 170	povedoće	povedoše
Str. 104, stih 253	harmabaša	harambaša
Str. 107, stih 6	vadba	svadba
Str. 118, stih 147	šest	šeset
Str. 123, stih 363	teče	tače
Str. 140, stih 37	dotrčaše	dotrčaće
Str. 140, stih 55	da je .	da ja .
Str. 152, stih 270	Ormo? .	Omo? .
Str. 171, stih 56	Koje	Ko je
Str. 174, stih 35	silni	silnu
Str. 178, stih 198	snjigu	knjigu
Str. 185, stih 473	Jelah	Jalah
Str. 185, stih 486	lišće	lišce
Str. 227, stih 88	das'	da s'
Str. 248, stih 100	šest	šeset
Str. 302, stih 284	hadj'	hajd'
Str. 314, stih 191	pijanijeh	pjanijeh
Str. 332, stih 140	Čelebino	čelebino
Str. 343, stih 57	adžahe	aždahe
Str. 348, stih 251	četr'es't	četr'est
Str. 352, stih 391	četr'es't	četr'est
Str. 352, stih 392	četr'es't	četr'est
Str. 352, stih 430	vrata,	vrata.
Str. 361, stih 219	Molim mu	Moli mu

	Stoji:	Treba:
Str. 385, stih 1188	Pobegô	Pobjegô
Str. 387, stih 37 i 38	sargije	sagrije
Str. 390, stih 172	teship	tespih
Str. 396, stih 415	uptrnjača	uprtnjača
Str. 423, stih 171	misu	misi
Str. 426, stih 290	mara	Mara
Str. 455, stih 164	La	Pa
Str. 455, stih 181	šeš	ćeš
Str. 456, stih 213	Hođ'	Hod'
Str. 456, stih 225	Fred	Pred
Str. 458, stih 292	Fve	Sve
Str. 483, stih 1284	kvrcu	krvcu
Str. 498, stih 16	Sotog	S otog
Str. 527, stih 210	četer'es't	četerest
Str. 543, red 20 odozgo broj stiha	300	390
Str. 562, stih 228	Veli im bairaktar	A veli im bajraktar
Str. 586, red 12 odozdo	Ćifluk	Čifluk
Str. 589, napomena uz Badi	[1] Badi	[2] Badi
tarih	[2] Tarih	[3] Tarih
Str. 590. brojevi napomena	3, 4, 5	4, 5, 6
Str. 595, napomena označena zvjezdicom (*)		treba da stoji na 596. strani i odnosi se na riječ opregačom*, red 7 odozgo
Str. 600, red 13 odozgo	Ličkog	ličkog
Str. 616, red 4 odozgo	atati	stati
Str. 617, u riječi gaip	[gā[ib]	[gājib]
Str. 625 (paša)	carstu	carstvu
Str. 629 (trabozan)	[trrabzun]	[tirabzun]

NAPOMENE REDAKTORA UZ OVO IZDANJE

Ovo izdanje Hörmannove zbirke muslimanskih narodnih pjesama iz Bosne i Hercegovine temelji se na prvom njegovom izdanju ovih pjesama iz godine 1888—1889. Iako su mi bili na raspolaganju originali većine zapisa pjesama ovoga zbornika — od 75 ukupno sačuvano ih je 57 — respektovan je gotovo u potpunosti Hörmannov redaktorski postupak. Time se nije dala prednost redigovanoj pjesmi nad originalnom (za nauku bi bilo korisno da se Hörmannovi originalni zapisi pjesama takođe objave), nego je trebalo da se sačuva autentičnost Hörmannove zbirke. Ona je već ocijenjena kao jedno od literarnih dostignuća među izdanjima naših narodnih pjesama i kao takva zauzela je mjesto u jugoslovenskoj književnosti. Uz to, ova zbirka kao narodna pjesmarica ima svoju istoriju. Povratkom u narod putem štampane knjige, u redakciji Koste Hörmanna i njegovih saradnika, ove pjesme su dugo vremena bile najomiljenija lektira među Muslimanima Bosne i Hercegovine, i imale su neosporan uticaj na čuvanje i njegovanje epske tradicije među bosanskohercegovačkim Muslimanima. Stoga, po svom književnohistorijskom značaju, ova zbirka spada u broj onih koje u redoslijedu izdavanja treba da budu među prvima.

Pri redigovanju ovog izdanja uvažena je u potpunosti Hörmannova koncepcija čitavog zbornika: svaka knjiga predstavlja zasebnu cjelinu, pri čemu druga knjiga dopunjuje prvu. Ovim dvjema knjigama dodala sam i treću, koja sadrži moju *Studiju o Hörmannovoj zbirci muslimanskih narodnih pjesama s tekstološkim analizama, indeksima i prilozima.* U *Studiji* je osvijetljeno vrijeme nastanka zbirke, skinut je veo anonimnosti sa mnogih kazivača i zapisivača, prikazana je zbirka u svjetlu kritike i analizirana je poezija koju zbirka donosi. Pregled tema pjesama Hörmannove zbirke, kao i indeksi (indeks ličnih imena i etničkih naziva te

indeks geografskih i topografskih naziva) uz I i II Hörmannovu knjigu obuhvataju i primjere iz njegove ostavštine, i to one koji su objavljeni u zasebnoj knjizi posebnog izdanja Zemaljskog muzeja u Sarajevu (1966). U *Tekstološkim analizama* dati su detaljni opisi zabilježenih pjesama. Po kategorijama su navedene ispravke redaktora koji su ispravljali pravopis i govor ovih pjesama. Redovno sam navodila brojeve stihova u kojima su izvršene izmjene smisla teksta ili bilo kakvo drugo dotjerivanje izraza i stiha.

Intervencije u Hörmannovom tekstu ovog novog izdanja nisu mnogobrojne. One se najčešće svode na prilagođavanje pravopisa savremenim zahtjevima, dok su govorne osobenosti naših pjevača, one koje je poštovao i Hörmann, ostale nepromijenjene. Te moje intervencije mogu se sumirati sljedećim redom:

a) Prije svega, izvršena je dosljedna zamjena slova *gj* slovom *đ*, kako u tekstu pjesama, tako i u navedenoj građi u »Tekstološkim analizama« Studije.

b) Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi prilagođeno je savremenom pravopisu, što se proteže i na pisanje polusloženica.

c) Jedina ispravka govornih osobina odnosi se na ispravljanje *ć* i *č*. Tekstološke analize su pokazale da je već Hörmann vršio ispravke ove govorne osobine, te su slučajevi koji postoje u Hörmannovom izdanju tekstova nesumnjivo promakli priređivaču.

č) Izvršila sam jednačenje konsonanata po zvučnosti, smatrajući da primjeri sa neizvršenim jednačenjem predstavljaju isključivo ortografsku a ne govornu osobinu. Inače, takvih ogrešenja u tekstovima nema mnogo. Međutim, one osobine u jeziku tekstova pjesama Hörmannovog izdanja koje predstavljaju sistem fonetskih promjena prisutnih u bosanskohercegovačkim govorima, nisam mijenjala (vidi npr. *ižljubiti*).

ć) Kao poseban problem pojavilo se pitanje zamjenjivanja *j* i *i*, naročito u turcizmima. Međutim, polazeći sa stanovišta da bi to mogla biti govorna osobina koja nekada uslovljava i određene efekte pri građenju stihova, ostavljala sam izvorno Hörmannovo pisanje.

d) Pošto je u tekstu Hörmannovog prvog izdanja veoma nedosljedno stavljen apostrof u slučajevima kada dolazi do elizije vokala ili do redukcije na kraju riječi, apostrof sam po pravilu stavljala svuda gdje po savremenoj normi književnog jezika treba da stoji bilo koji vokal. To se ne odnosi na infinitivne i participske oblike bez krajnjeg vokala, upravo stoga što su i ovi slučajevi normirani pravopisom. Izuzetak predstavljaju primjeri tipa *doć' ću* (futur glagola *na ći*), gdje krnji oblik obilježavam apostrofom. Kod Hörmanna je inače krnji infinitiv na *t* pisan pretežno bez apostrofa, dok je krnji infinitiv na *ć* u većini slučajeva pisan s apostrofom. Tamo gdje je, u stvari, izvršeno sažimanje vokala u posljednjem slogu apostrof sam izostavila (i u rijetkim slučajevima kada ga je Hörmann napisao), a unijela znak dužine, prema ostalim Hörmannovim primjerima. Apostrof sam, prema Hörmannu, ostavila i umjesto izostavljenog konsonanta, mada je broj ovih slučajeva minimalan (kr' at). Slijedeći takođe Hörmanna, apostrof sam ostavljala i u arhaičnim oblicima deklinacije, kao i u srodnim primjerima koji ne moraju predstavljati arhaične već reducirane oblike deklinacije, kojim se pjevač koristio da bi oblikovao deseterac. Upravo zbog ove druge grupe primjera i odlučila sam se za dosljedan apostrof u oba slučaja.

dž) Osim oznake dužine u sažetim slogovima, izostavljene su sve ostale oznake dužine, kao i Hörmannova akcentuacija riječi. Oznaku dužine (¯) Hörmann je stavljao i u nekim slučajevima gdje joj nije mjesto. Dugi uzlazni akcenat (´) Hörmann je postavljao uglavnom pravilno, dok je upotreba kratkog uzlaznog akcenta (\`) kod Hörmanna vrlo često netačna.

đ) U Hörmannovim predgovorima, kao i u dodacima uz I i II knjigu, zadržana je interpunkcija Hörmannovog prvog izdanja. Interpunkcija je gramatička i odgovara Hörmannovom stilu pisanja. I u tekstovima pjesama koje donosi ova zbirka pretežno je zadržana interpunkcija prvog izdanja. Intervenisala sam samo u slučajevima neujednačenosti. Uz to, u tekstove pjesama unesen je poneki znak interpunkcije u slučajevima kada je njihovom upotrebom sadržaj izlaganja postajao pregledniji, odnosno smisao teksta jasniji.

e) U odnosu na ranija izdanja Hörmannovih pjesama u ovom izdanju pojmovi *TURCI* i *TURČIN* nisu uvijek pisani

velikim slovom već u zavisnosti od njihovog stvarnog značenja. Pomenuti pojmovi se susreću veoma često u ovim pjesmama, uz rjeđe, njima srodne pojmove: *TURAD, TURE, TURKINJA* i *TURKINJE*. Do sada je bilo uobičajeno da se svi ti izrazi pišu uvijek velikim slovom, čime im se najviše davalo značenje etničke oznake, rjeđe državne pripadnosti, a samo je mali broj istraživača ovih pjesama ukazivao na to da taj pojam pokriva i konfesionalnu pripadnost. Analizom ovih pjesama utvrđeno je da ovi pojmovi najčešće označavaju pripadnost islamskoj vjeri i državnu pripadnost, a veoma rijetko etničku pripadnost, pa ih u ovom izdanju i obilježavamo prema ovim kategorijama, tj. kao *turci*, kada je riječ o pripadnosti islamskoj vjeri, kao *Turci* kada je riječ o pripadnosti Osmanskom Carstvu i kao *Turci* kada je riječ o etničkoj pripadnosti (izdvojene pojmove etničke i državne pripadnosti v. u Indeksu ličnih imena i etničkih naziva). Prva kategorija najčešće dolazi u onim pjesmama u kojima su ličnosti o kojima se pjeva Muslimani iz Bosne i Hercegovine, pa ima i slučajeva kada se ovim pojmom naznačuje i etnička posebnost bosanskohercegovačkih Muslimana, s tim što je pojam *etnika Muslimana* zamijenjen pojmom *turčin*, po pripadnosti islamskoj konfesiji. Druga kategorija je uglavnom u pjesmama koje pjevaju o događajima koji su se zbivali između Osmanskog Carstva i hrišćanskih država, u kojima su akteri ljudi iz svih krajeva Osmanskog Carstva, pa nije moguće izdvojiti njihovu etničku pripadnost, niti ih svesti na isključivo vjersku kategoriju. Treća kategorija obuhvata one slučajeve kada je pjevač nedvosmisleno predstavio junaka kao Turčina etnika, odnosno svoje junake kao Turke etnike.

f) Nije uvaženo Hörmannovo izdvajanje stihova u strofe, jer podjela na strofe ne odgovara duhu narodne pjesme, a nema je ni u originalnim zapisima ovih pjesama. Za razliku od Hörmanna, koji je obilježavao svaki peti stih, u ovom izdanju obilježen je svaki deseti. Dok kod Hörmanna svi početni stihovi pjesama počinju velikim slovom, u ovom izdanju velikim slovom počinje samo stih nove rečenice. To važi i za stihove citirane u Hörmannovim dodacima.

g) Obilježavanje stranica na kojima su pjesme odgovara paginaciji Hörmannovog, prvog izdanja. Brojevi stranica

predgovora i dodataka u Hörmannovom prvom izdanju ubilježeni su u ovom izdanju u lijevom uglu petitom.

i) *Tumač turskih, arapskih i persijskih riječi* prve knjige upotpunjen je i drugim, manje poznatim izrazima koji se u pjesmama javljaju, kao što je to i sam Hörmann uradio u tumaču druge knjige, pa on prema drugoj knjizi glasi: *Tumač turskih, arapskih i persijskih riječi*, zatim nekih manje poznatih riječi iz drugijeh jezika. Moje dopune ovog rječnika i sve ispravke u Hörmannovom rječniku u obje knjige donesene su u kosoj zagradi.

Ispravke u rječniku bile su neophodne u ovakvom tipu izdanja. Hörmann je, naime, uz riječ koju tumači navodio njeno porijeklo na malo neuobičajen način. Za riječ arapskog porijekla pisao je — ar. r., perzijskog — p. r., turskog — t. r. — što potvrđuje većina tačnih primjera. Međutim, znatan je broj i pogrešnih obilježavanja porijekla, pa bi se moglo pomisliti da skraćenica o porijeklu u stvari upućuje na najbliži strani jezični oblik, što se može potvrditi samo za mali broj slučajeva (npr. *ištah*, t. r. od ar. r. *ištihā*, volja, želja), pa prema tome nije pravilo. Ispravljano je Hörmannovo čitanje tih riječi na odgovarajućim stranim jezicima odnosno njihova latinička transkripcija na našem jeziku. One su donesene prema savremenoj latiničkoj transkripciji u odgovarajućem jeziku.

Ispravke i dopune izvršene su, kada je riječ o tzv. turcizmima, uglavnom prema rječniku *Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku* Abdulaha Škaljića (Sarajevo, Svjetlost 1973), u ostalim slučajevima prema rječniku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, a u izuzetnim slučajevima prema drugim rječnicima.

Intervenisala sam i u abecednom redu donošenja riječi u oba *Tumača*. Tako sam prvo navela riječi sa č, a potom sa ć, dok je kod Hörmanna obratno. Riječi sa *dž*, koje su kod Hörmanna slijedile poslije *d*, bez odvajanja, izdvojila sam posebno. Riječi koje počinju slovom *đ* navela sam poslije riječi sa *dž*, dok su kod Hörmanna pisane uz *g*, pri čemu su poslije *gj* (đ) slijedile riječi *go*, *gu* itd. Kako je Hörmann u Tumaču II knjige na kraju dodao još neke riječi koje počinju slovom *dž*, uz bilješku: »slovu dž (pod d) dodaj još ove rije-

či«, mada su neke od njih već unesene, one koje su uistinu nove prenijela sam uz ostale riječi pod ovo slovo.

i) Umjesto Hörmannovih »Štamparskih pogrješaka«, koje sam u tekstu ispravila, dala sam cjelovit popis štamparskih pogrešaka Hörmannovog prvog izdanja.

Poslije sadržaja »Gdje je što«, u obje knjige, slijedi kao dopuna ovom izdanju: *Abecedni pregled lokaliteta pjesama*, *Abecedni pregled početnih stihova pjesama* i *Abecedni pregled naslova pjesama*.

Za prvu knjigu Hörmannove zbirke upotrebljavala sam skraćenicu *A*, za drugu *B*, a za knjigu koja je donijela tekstove iz Hörmannove ostavštine — C.

Narodne pjesne

Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini.

Sabrao
Kosta Hörmann.
savjetnik zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu.

Knjiga prva.

Sarajevo.
Zemaljska štamparija.
1888.

Za ovo deset godina, kako boravim u Bosni i Hercegovini, mnogo mi se puta dešavala prilika da uđem u domove odličnih naših muhamedovskih domorodaca. Mnogi sam ugodni časak proveo s njima u ugodnu razgovoru i prijateljskoj zabavi.

Na mnogom sijelu vidio sam, kako je toj junačkoj našoj braći prava radost, kad im zagude javor-gusle, pa kad uz njih iz pjevačeva zvonka grla zaori tanko glasovito pjesna:

»O junaštvu i o dobrim konj'ma.« —

Vidjeh, kako se našim begovima i agama zasvijetle oči, kad im pjevač zapjeva staru slavu i stare junake, kad spomene viteškog Mustaj-bega Ličkog, hrabrog buljugbašu Muja i njegovog brata gojenog Halila, Osmana Arnauta, bega Ljubovića i tanke bajraktare Orlanovića, Đulića, Vrsića i druge. Uvjerih se brzo, da među ovim pjesnama ima odista plemenita blaga, koje bi vrijedno bilo iznijeti iz zabiti, neka se sav narod njime naslađuje i diči.

Stadoh prijateljima kazivati, kakva se to krasota krije po njihovim konacima, kako bi trebalo taj biser sabrati, da ne propane, a s njime da ne propane uspomena na staru slavu i stare junake, na djedove njihove. Ponudih se, da im to cvijeće ukitim u šarenu kitu, neka mi ga samo pomognu pribrati.

Vele da lijepa besjeda i gvozdena vrata otvara; prihvatiše moju ponudu i marljivo počesmo raditi, jer se među braćom Muhamedovcima pojavila živa želja, da se saberu i iznesu
pred naš narod njihove narodne pejsne. Tu je želju i u IV
javnosti očitovao moj čestiti prijatelj Mehmed-beg Kapetanović u uvodu svoje pjesne o boju pod Banjom Lukom rekavši: »Za to od Boga iščemo i srcem želimo, e da bi se našao

kakav način, da se sve te naše pjesne saberu, pa čas prije štampaju, što bi svakoga našega rodoljuba vrlo obradovalo.«

Stade mi dolaziti sa svih krajeva tog mirisavog cvijeća, a mnogi beg stade mi i sam kazivati pjesnu, koju je upamtio ili mi kaza, gdje bih mogao steći kakvu drugu lijepu i zgodnu.

Eno imena onih dičnih sokolova, koji se odazvaše mojoj molbi, te mi u pomoć priskočiše, a evo ovdje nekoliko pribranih pjesana, pa bude li narodu draga ta moja prva ponuda, darovaću ga za malo dana i drugom kiticom, koja je već složena, pa samo čeka, da je u svijet pošaljem.

Dosad se našlo dosta zaslužnih muževa, koji su pribrali ovakoga blaga, te ga rasturili među narod, pa njime zadivili i svu prosvijećenu Evropu.

Ali sve, što su slavni Vuk Stefanović-Karadžić, Petranović, Simo Milutinović i drugi revnici do sada pribrali, malim je izuzetkom niklo među krštenim dijelom našega naroda. Lijepe njihove zbirke ovakih tvorina narodnog duha poznate su dugo i široko. Naprotiv ostadoše junačke i druge pjesne naših Muhamedovaca* dosele skrivene u zabiti. Veoma malen — da pravo kažem neznatan broj — ovih pjesana dojako je iznesen na javnost, pa već i za to mislim, da ću čitalačku publiku obradovati, kada pred nju iznesem ovo šareno cvijeće, koje je dosele sasma skromno i u zabiti cvjetalo.

Mučno je do sada bilo doći do toga blaga, što se krilo među Muhamedovcima u zabiti, kao ljubičica u travi: ne bijaše ćuprije na Savi, a tvrdi kordun na suhoj međi ne dade bez velike muke ni tamo ni amo. Uz to je od vjekova kruti led oklopio bio srca i tamo i amo, i nije dao, da se lijepa riječ i divna pjesna prelije iz jednog srca u drugo.

Ja bih rekao, da su ovi odnošaji bili krivi, te se u prijašnje vrijeme niko ne prihvati sabiranja pjesana muhamedovskog naroda. Ove pjesne ne zaostaju ni najmanje iza svojih drugarica, koje živu među krštenim narodom, zanimaće pak, — kako se nadam — svakoga, jer su nikle usred onog važnog dijela našeg naroda, koji ispovijeda vjeru Muhamedovu, i jer se u tijem pjesnama vide običaji, junaštva, sretni i nesretni događaji, jednom riječi: čitav život braće

* Ostavila ovaj pojam velikim slovom, prema Hörmannu.

Muhamedovaca. — Hvala bogu, što se već u našem narodu muhamedovskom počelo osjećati, da treba narodne umotvorine njegove iznijeti na vidjelo. Što je dosad čamilo u tami, to sad izlazi na svjetlost, da cvjeta i miriše.

U prvom redu ide dika plemenitog našeg Mehmed-bega Kapetanovića, koji je bistrom pameću razumio duh vremena, pa narodu darovao »Narodno blago« u poslovicama, lijepim rečenicama i pjesnicama. Baš se u dobri čas pojavio na divanu; evo mu sa svih strana, ko iz jedne duše dovikuju: »Ejvala beže, svijetao ti obraz na obadva svijeta!« — I dokle se god bude zborilo našim jezikom, časno će se spominjati i njegovo pošteno ime, koji je prvi uveo i muhamedovsku braću u kolo naših narodnih književnika.

Radujem se, što meni bje suđeno, da na sunce iznesem bogato čislo od druge ruke ovakog narodnog blaga, koje je dosad uljepšavalo sastanke i sijela po konacima; neka sad svemu narodu srce veseli.

To je eto ova kitica narodnih pjesana.
Pa kakve su to pjesne i šta ima u njima?
Na kakvom su tlu nikle, onake i jesu.

Muhamedovci bosanski i hercegovački, — kako se zna, — gospodovali su u ovim zemljama vijekovima. To njihovo gospodstvo većim je dijelom od starine, naslijeđeno od starih plemića, vojvoda i kneževa bosanskih.

Mnogi bosanski begovi vuku lozu iz vremena prije osvojenja Bosne, dalje od 400 godina.

Mnogim još nepromijenjeno ime kazuje slavno porijeklo, kao: Kulenovići, Filipovići, Ljubovići, Ždralovići, Kositerovići, Babići, Brankovići i drugi.

Neki opet dobiše plemstvo po milosti careva otomanskih za zasluge na bojnom polju.

Današnji Muhamedovci bosanski i hercegovački, — kako se zna, — potomci su starih bosanskih plemića. Osvojenje Bosne po Osmanlijama urodi velikim promjenama u životu bosanskih velikaša: gotovo listom prigrliše vjeru Muhamedovu, ali ne promijeniše narodno osjećanje ni stare običaje. Svoje stare običaje oni tek prilagodiše zahtjevima nove vjere i donekle popuniše unesenim novim običajima. Kome je volja

da motri živovanje našeg naroda u raznim krajevima i prilikama, toga će upravo zanimati, da iz ovih pjesana vidi, kako se ćud i duh našeg naroda pokazuje pod uticajima islama. A kad još dodam, da se u ovim pjesnama čarobna vila suncu sa ishoda grli sa pjesnoplodnom vilom slovinkinjom, — onda svak može unaprijed znati, kakve pjesne iznosim na vidjelo.

U junačkim pjesnama vidiš, kako naša muhamedovska braća svoju vjeru prigrliše svom vatrom i ne znaju uzvišenije svrhe životu svome, nego umrijeti za cara i za svoj din. Kad u boju hodža prouči đulbent-dovu, te još pridoda:

»Dženetu se otvoriše vrata,
izađoše dženetske hurije« — svak srće u boj i ne žali biti šehit, ako mu nije suđeno da bude gazija.

Ako se koji put u tijem pjesnama i prikazuje lukavština i hila mjesto otvorenog junaštva, biva to samo s prevelika ponosa i prezira prema protivniku, protiv kog je sve dopušteno. Al pjevač kao da to osjeća, pa onda ispričava junaka:

»Al' za muku nije ni grjehota.« ili
»Devet hila deseto junaštvo.«

Obično se pak u pjesni slavi junaštvo, pa se i protivniku pravedno i pošteno daje prava njegova cijena.

Poštovanje starijega temelj je svemu ćudoređu i društvenom redu u starih, a može se reći i današnjih Muhamedovaca. Mlađi se starijemu bezuslovno pokorava, bio on sluga, brat, žena ili dijete. Taj zakon ukratko veli:

»U mlađega pogovora nema.«

Vjera, makar dana i dušmaninu, tvrđa je od kamena.

Evo primjera: Smiljanić Ilija izvadio iz ledna zindana Osman-Arnauta, da za njega mejdan dijeli. Osman svrši posao, pa hoće da se vrati u tavnicu, al Smiljanić zna za boga, pa ga drži kod sebe kao gosta. Dopušta mu, da može hajdukovati, ali mu mora plijen donositi. Tako Osman u neznanju zarobi svoju rođenu sestru, pa i ako mu je jadno i čemerno, opet mu je svrh svega sveta zadana riječ, te predaje seku svoju Iliji Smiljaniću. — Ali ako je Osman tvrde

vjere, nije ni Smiljanić bez duše; kad sazna da je zarobljena djevojka sestra pobratima Osmana, vraća je njemu, neka je daruje njezinom vjereniku. — Odista krasna slika junačke plemenštine!

A kolike li je cijene pobratimstvo i posestrimstvo! Dosta je, da junak rekne ženskoj glavi: »Bogom posestrimo«, ili ova njemu: »Bogom pobratime«, pa će tako vjerovati jedno drugome, da bi se prvo stijena rastopila, nego njihovo vjerovanje popustilo. Da je ko ikad povrijedio pobratimstvo ili posestrimstvo, tome nema spomena ni u kojoj pjesni, ta se nije čula!

U velikom je poštenju žena.

Ona provodi skroman život u svome domu, tamo prede vunu, tka tanko platno, veze jagluke i niže biser. Njihova je odgajati djecu: muškića dok ne doraste do junačkog oružja i ne stane dijeliti mejdane, a ženskinje dok ne bude za udadbu. U muhamedovskih žena nalazimo istu onu ljubav k domu svome i djeci svojoj, kao svuda u ostalog našeg naroda. Žena je junaku najveća svetinja, sve će ti oprostiti, ali dotakni se rza i obraza, tu onda nema druge, nego glava s ramena.

Junačkim mejdanima većinom je povod žena i obraz.

Vjernost u žene, čistoća djevojačka, najveća je svetinja; samo sumnja da je ljuba zaboravila na taj svoj najveći amanet, dovoljna je, da joj njezin vojno odsiječe glavu.

Ženi je najprva želja, da joj bude od srca evlada; žena nerotkinja zadaje junaku najveći jad. Pjesna veli:

L'jepa ti je Dželil-begovica,
b'jela ti je, i rumena ti je,
tanka ti je, a visoka ti je.
Njojzi veli beže Dželil-beže:
»L'jepa ti si, vjerna ljubo moja,
još da imaš od srca evlada!«
To je njojzi vrlo muka bila. — itd.

Ali pjesne pričaju i o ženama junačkog srca; eno ti Ajkune, koja izbavlja svoga Aliju Alagića, eno junak-Begije, eno kćerke Bega Ljubovića, koja Bagdat osvaja, te dobi od sultana pašaluk. O njoj se pjeva:

A da vidiš Ajkune djevojke,
ona prva na kapiju siđe,
te jamila nadžak od čelike
i razbila vrata od Bagdata;
ona živa uhvati serdara,
te mu skide kalpak od bisera
i sveza mu naopako ruke,
pred carem ga posadila dupke.
Car djevojku l'jepo darovao,
dade njojzi dirluk i pašaluk itd.

Majku svoju štuje junak nađa sve; kad ga ona zaklinje materinim mlijekom, pregorjeće sve, ostaviće svoju jaukliju,
VIII pa će uzeti neljubljeno, puštaće vjernu ljubu, makar mu i srce puklo od prevelika jada. Evo šta veli pjesna:

Opet veli kapetana majka:
»Pusti ljubu, Hamza-kapetane,
ako li je ti pustiti nećeš,
haram tebi materino ml'jeko.«
A da vidiš Hamze kapetana,
prepade se materine kletve, — itd.

Pa vidi milovanja i nježnosti između ljubavnika!

Kakva to vatra plamti iz nekih šeherskih pjesana, vjernosti nema kraja ni konca; sve je puno života i divna zanosa. —

Domaćica gospođa u velikom se poštenju drži.

Čitaj samo što serdar Mustafa-aga u zindanu pripovijeda, kolikim i kakovim je počitanjem pristupao materi svoje vjerenice. A djevojačka stidljivost u času, gdje gleda svog vjerenika, je li još ljepše spjevana, nego u istoj pjesni, gdje se priča, kako djevojka iz budžaka pogleda mladog Mustafa-agu.

Junaku je velika slava svijetlo oružje, venedici i karabini, dimiskije krvi napojene, handžari i buzdovani, džeferdari i samokresi, štono:

Sami krešu, sami vatru daju.

Uz to još nalaziš: koplje ubojito i salmu na sindžiru. Haljine su mu zelena dolama, zlatne toke i ilike, a samo od

nužde junak će se i tebdil učiniti, te poći u ćesarovinu u haljinama madžarskim, pa čak i duhovničkim. Pjesna veli o Orlan-bajraktaru (XXI. strana 263):

Odmah sedlo duhovničko nađe,
iznese ga, na đogata baci,
duhovnički sigura đogina,
pa se vrati uz bijelu kulu.
Tuj se svuče, pa se preobuče,
duhovničko obuče od'jelo,
kô što nose mladi duhovnici,
duhovnici po zemlji kaurskoj. — — —

Junaku je dika dobar konj. On mu je najveće blago, on sa svojim gospodarem dijeli i dobro i zlo, sreću i nesreću; on poznaje njegove misli, razumije njegove riječi, izbavlja ga svojom hitrinom iz smrtne opasnosti.

I nehotice začudiš se sličnosti bosanskog junaka, što ćeš je u mnogome naći sa vitezovima, o kojima priča povijest onog doba po ostalim krajevima Evrope. Čitaj samo, kako se opisuje mejdan, junačke igre i druge zabave, pa i život na domu, gdje je svakako značajna crta i viteško poštovanje ženskinja. Pa kad u svemu ima sličnosti, beli je ima i u piću, te stari junaci krajiški neće propustiti, a da se ne sastanu na dogovor u »pjanoj mejhani«: IX

Gdje im vince krvcu ugrijalo,
a rakija eglen otvorila
o junaštvu i o djevojkama.

Kad nemaju prečeg posla, polaze junaci u lov i tu ostaju po više dana. U lov povedu hrtove i zagare, da im zvjerke istjeraju.

Svud u pjesnama naći ćeš živo opisivanje, slike lijepe. Ženske (šeherske) pjesne pune su nježnosti i lijepe poezije, a junačke duha viteškoga.

Jezik u njima pravilan je i lijep, dikcija je čisto klasične krasote. Bogatstvo zgodnih izraza, aforizama i pjesničkih slika, svakog će čitatelja zadiviti.

Razdijelio sam pjesne na troje: I. epskog značaja, II. pjesničko pričanje, III. ženske (šeherske) pjesne. Epske pjesne

sastavio sam prema ličnostima i predjelu gdje se događaji zbiše, o kojima pjesne slove. Tu razdiobu ne mogu nazvati svršenom, jer još nijesam prestao sabirati pjesne, pa se nadam, da će mi stići još koja.

Opjevani događaji imaju većinom istoričkog temelja, makar da se često pjesnik prilično odmiče od prave istine, ili pojedine događaje i ličnosti pobrka s drugima.

Još se valjalo odlučiti za pravopis i za izgovor *ikavski* ili *ijekavski*. Odlučio sam se za pravopis fonetički a izgovor južni, ijekavski, i slijedio sam u načinu pisanja vjerno stope Daničića.

Možda će ko reći: trebalo je pisati, kako se čulo u pjevača. To je lašnje reći, nego učiniti. — Evo zašto!

Pribilježio sam mnoge pjesne ikavštinom, ali ova nije skroz provedena, jer i »pivač« ikavac često pada u ijekavštinu, pa ti se onda vjerno ispisana pjesna prikazuje mješavinom ikavštine i ijekavštine.

Još bi gore s onakima, koje se iz ikavskog kraja preseliše u ijekavski, pa meni odanle dođoše.

X Posavjetovah se s nekojim prijateljima, te u lijepu dogovoru preokrenusmo sve na ijekavštinu.

Eto ja rekoh svoju, pa sada spuštam ovu kitu narodnog cvijeća čitatelju na krilo.

Prije nego što završim, samo ću još svoju veliku i toplu blagodarnost izreći sabiračima, koji mi pribraše to dragocjeno blago sa svih krajeva Bosne ponosne i kršne Hercegovine. Isto tako hvala biranome kolu dobrih i plemenitih prijatelja, koji mi u trudu i veliku radu svom dušom i snagom pomogoše, te eto ukitih obilnu kitu samoniklog domaćeg cvijeća.

U Sarajevu, mjeseca juna 1888.

Kosta Hörmann

IMENA XI

ONIJEH RODOLJUBA, KOJI ME POTPOMOGOŠE PRI SABIRANJU I UREĐIVANJU NARODNIH PJESANA BOSANSKO-HERCEGOVAČKIH MUHAMEDOVACA

Alajbegović Muhamed-beg, gradonačelnik u Mostaru.

Bašagić Ibrahim-beg, mufetiš zemaljske vakufske komisije za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu.

Bašagić Lutfi-beg, posjednik u Nevesinju.

Bujher Đuro, učitelj preparandije u Sarajevu.

Čirkinagić Omer efendi, gradonačelnik u Prijedoru.

Čokić Jovan, kotarski kancelista u *Foči.*

Dlustuš Ljuboje, vladin podtajnik u Sarajevu.

Fadil-Pašić Mustafa-beg, gradonačelnik u Sarajevu.

Filipović Jusuf-beg, advokat u Sarajevu.

Hulusi Mehmed efendi, urednik »Vatana« i muhasebedžija vakufske komisije za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu.

Kalabić Mehmed efendi, gradski kancelista u Sarajevu.

Kapetanović Mehmed-beg, vladin savjetnik u Sarajevu.

Kapetanović Riza-beg, posjednik u Sarajevu.

Karabegović Husein efendi, upravitelj kotara, u službovanju kod zem. vlade u Sarajevu.

Kolić Miloš, kotarski kancelista u Prozoru.

Kulenović Hasan-beg, posjednik u Travniku.

Lepušić Ivan, učitelj I. narodne osnovne škole u Sarajevu.

Mandić Miloš, vladin perovođa u Sarajevu.

Mulić Ali efendi, gradonačelnik u Konjicu.

Musakadić Mulaga, bašmuktar u Sarajevu.

Mutić Marko, učitelj u Gacku.

Nemanić Davorin, direktor velike gimnazije u Sarajevu. XII

Obradović Milan, učitelj u Zenici.

Pertef Sulejman efendi, gradonačelnik u Gračanici.

Popović Ivan V., urednik »Sarajevskog Lista« i upravitelj zemaljske štamparije u Sarajevu.

Resulbegović Muhamed-beg, kajmekam u Trebinju.

Sokoljanin Sulejman, učitelj u *Foči*.

Sulejmanpašić Omer-beg, posjednik u Skoplju (Dônji Vakuf).

Šarić Mehmed efendi, posjednik u Stôcu.

Šehić Mustafa efendi, okružni tumač u Travniku.

Špoljarić Mihovil, učitelj u Jajcu.

Špoljarić Tonka, učiteljica u Jajcu.

Talierević Avdaga, upravitelj ispostave u Počitelju.

Tanović Mula Tahir, posjednik u Gacku.

Trogrančić Marija, učiteljica u Fojnici.

Uzeirbegović Mustaj-beg, gradonačelnik u Maglaju.

[illegible] Ivan V., [illegible]
[illegible] u Beogradu.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] u Beogradu.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] u Beogradu.
[illegible]
[illegible]
[illegible]

JUNAČKE PJESNE

I

GAZI HUSREV-BEG VODI SVATOVE U STAMBOL

(Sarajevo)

Nigdje zore ni sabaha nema,
podranila Šahin-pašinica,
na Glasincu na odžaku svome.
Ona sjela uz demir-pendžera,
a dvori je Hajdar-alajbeže.
Pašinica suze prolijeva,
suze roni, niz Glasinac gleda.
A veli joj Hajdar-alajbeže:
»Mati moja Šahin-pašinice,
što ti roniš suze od očiju,
a sve gledaš niz Glasinac ravni?«
Pašinica sinu progovara:
»O, moj sine, Hajdar-alajbeže.
Znaš li, sine, možeš li pamtiti,
bilo ti je četiri godine,
kada dođe carev tatarine
od Stambola grada bijeloga,
i donese careva fermana.
Ferman dade paši Šahin-paši.
Kad je ferman paša pregledao,
al' ga care do Stambola traži.
Nije paša ni noćcu noćio,
on s tatarom ka Stambolu krenu.
Evo punih dvadeset godina,
otkako je paša otišao.

Uz punijeh dvadeset godina
dosta slomih žutijeh dukata,
spremajući knjige do Stambola.
Nikakoj mi odgovora nema.
Pa ne mogu ništa razabrati,
al' je sultan pašu posjekao,
al' bacio pašu u tamnicu,
al' ga sultan surgun učinio.
Veće, sinko, Hajdar-alajbeže,
kad bi tebe oženiti bilo!
Robinje se asi učinile,
ne čine nam hizmet u odžaku.
Al' ne mogu tebe oženiti,
neću l', sinko, kako razaznati
za tvog baba, pašu Šahin-pašu.«
U riječi u kojoj bijahu,
u to doba zora zaplavila,
pašinica na noge skočila,
pa kalajli ibrik dohvatila.
Ona sabah klanja u odaji,
dragom bogu dovu učinila.
Opet sjela kod demir-pendžera,
ona gleda niz Glasinac ravni.
Dok svanulo i sunce granulo,
dok se njojzi dade pogledati,
al' se poljem magle zamagliše,
pa iz magle tatar izletio.
Tatar vrišti, surudžija pišti,
a puca im pletena kandžija.
Tatarina gleda pašinica.
Sa pendžera okrenula glavu,
pa govori Hajdar-alajbegu:
»O, moj sine, Hajdar-alajbeže,
eto poljem carskog tatarina!
Hajde sleti dolje na avliju,
pa izađi pred demir-kapiju,
tatarinu stani na selamu,
da ne traži naše b'jele dvore.
Ak' ustraži naše b'jele dvore,
kada tatar razjaše hajvana,

uzećeš ga za bijelu ruku,
pa ga vodi na muške konake.
Uvešćeš ga u onu odaju,
gdje sjedaju paše i veziri.«
Ode beže niza merdevine,
beže stade pred demir-kapiju.
U to doba carev tatarine,
pred kapijom konja ustavio.
Tatar begu turski selam viknu,
pa zavika carev tatarine:
»Čuješ li me, tursko momče mlado,
a jesam li dvore pogodio,
b'jele dvore paše sa Glasinca?«
A veli mu Hajdar-alajbeže:
»Ovo konak paše sa Glasinca.«
Tada tatar konja odjahao,
beg tatara za bijelu ruku,
odvede ga uz bijele dvore,
uvede ga u onu odaju,
gdje sjedaju paše i veziri.
Po odaji crvena prostirka,
sva prostrta crvenom kadifom.
Tatar sjede u šikli odaju,
pa uz jastuk leđa prislonio,
a sluge mu hizmet učiniše:
jedne sluge čibuk pripališe,
druge sluge kahvu donesoše.
Kad je tatar ćejif napravio,
pa zavika tatar u odaji:
»Ko je ovdje, Hajdar-alajbeže?«
Kaza mu se beže po imenu.
Tatar ruku u džepove gurnu,
pa izvadi knjigu iz njedara,
pa je dade Hajdar-alajbegu.
Knjigu uze Hajdar-alajbeže
ne umije knjigu proučiti,
knjigu nosi u odaju majci.
Knjigu uze Šahin-pašinica,
pa pogleda knjizi niz jaziju.
Pašinica ilum naučila.

jer je ona roda gospodskoga,
mila sestra bega Ljubovića,
s nevesinjskog polja zelenoga.
Knjigu uči, suze prolijeva,
a pita je Hajdar-alajbeže:
»O, bogati, moja mila majko,
šta ti knjiga šarovita kaže,
je li baba sultan posjekao?«
»Nije, sinko, Hajdar-alajbeže,
eno baba u Stambolu gradu,
kod cara se dobro pridvorio,
i tebi je curu isprosio,
u Stambolu gradu bijelome,
u careva timar-tefterdara.
Svakom paša selam opravio:
prvi selam Gazi Husrev-begu,
drugi selam begu Ljuboviću,
bratu mome, a daidži tvome,
treći selam Đerzelez-Aliji,
pa je 'vako paša govorio:
»Selam će te Gazi Husrev-begu,
neka kupi kitu i svatove,
neka skupi tri hiljade svata,
neka pođe meni u svatove,
nek' povede bege u svatove
i turčina Đerzelez-Aliju,
da on bide djever uz djevojku;
nek' mi šura u svatove pođe,
mili šura beže Ljuboviću.
Nek' potjera na tovare blaga,
nek' idaru čini beg svatove,
neka za njih harči madžarije.
Kako svati do Stambola dođu,
sve ću novce Ljuboviću vratit,
što potroši od Bosne do amo
na mojijeh tri hiljade svata.
Već kažite Gazi Husrev-begu,
nek' ne kupi rđavijeh svata;
neću ata u kog nema rahta,
neću momka što on nema toka,

ni junaka što čelenke nema.
Nemojte mi obraz zapaliti,
nek' se dobro obuku svatovi,
neka vide Stambolije mlade,
šta imade u Bosni ponosnoj.«
Pašinica na noge skočila,
primače se do sanduka svoga,
pa izbroji hiljadu dukata,
u zlatnu ih zaveza mahramu,
pa ih dade Hajdar-alajbegu:
»Maj to nosi bakšiš tatarinu.«
Beg odnese žute madžarije,
pa ih carskom tatarinu daje:
»Maj to tebi, tanki tatarine,
bakšiš ti je majka opravila.«
Tatar uze žute madžarije,
pa od zemlje na noge skočio.
A veli mu Hajdar-alajbeže:
»Zar ni noćit nećeš, tatarine?«
»Putnik jesam za konaka n'jesam.«
Tatar dolje na avliju sađe,
pa svojega konja uzjahao.
Tatar vrisnu, surudžija pisnu,
otlen ode carev tatarine.
Pašinica sitnu knjigu piše:
»Moj djevere, Gazi Husrev-beže,
eno paše u Stambolu živa,
kod cara se dobro pridvorio,
i za sina curu isprosio
u carskoga timar-tefterdara.
Selam ti je paša opravio,
da ti njemu u svatove pođeš,
da pokupiš tri hiljade svata,
da povedeš Đerzelez-Aliju,
da on djever bude uz djevojku.
Tebi troška nikakvoga nema,
a moj bratac, beže Ljuboviću,
on će s tobom u svatove poći,
potjeraće na tovare blago,
što će beže harčit za svatove,

doklen svati do Stambola dođu.«
Pašinica knjigu načinila,
pa je Edhem buljugbaši daje:
»Nosi knjigu pravo u Sarajvo,
podaj knjigu Gazi Husrev-begu.«
Pašinica drugu knjigu piše,
na koljeno begu Ljuboviću,
da se brzo u svatove sprema,
da potjera na tovare blaga.
Kad je ona knjigu načinila,
spremi knjigu na Hercegovinu.
Knjiga dođe šeher-Sarajevu
na turčina Gazi Husrev-bega,
jako sunce bješe progrijalo.
Gleda knjigu beže Husrev-beže,
odaji se otvoriše vrata,
pa uljeze Đerzelez Alija.
Pokraj bega stade na nogama,
pa Alija veli lakrdiju:
»O, turčine, Gazi Husrev-beže,
je l' ti došla knjiga od mejdana,
da se za te ja na mejdan spremam?«
A veli mu Gazi Husrev-beže:
»Ova knjiga nije od mejdana,
već je knjiga od paše našega.
Eno paše u Stambolu živa,
kod cara se dobro pridvorio,
i za sina curu isprosio
u carskoga timar-tefterdara.
Sad me paša zove u svatove,
da ja skupim tri hiljade svata,
da ih vodim do Stambola grada,
da povedem tebe u svatove,
da ti djever budeš uz djevojku.
I poći će beže Ljuboviću,
potjeraće na tovare blaga,
on će svate do Stambola hranit.«
Pa mu opet beže besjeđaše:
»Evo jada Đerzelez Alija:
ne smijemo do Stambola sići,

murtati će naske opanjkati.«
Moli mu se Đerzelez Alija:
»O, turčine, Gazi Husrev-beže,
nemoj paše rezil učiniti,
već mu skupi kitu i svatove,
da pođemo paši u svatove,
jer se paša u te pouzdao.«
Moli mu se, pa se umolio.
Ode beže kupiti svatove,
sakuplja ih dvades't i dva dana.
Kad se svati iskupili bili,
nema ata, na kom nema rahta,
nema momka, na kom nema toka,
ni junaka što čelenke nema.
Oprema se Gazi Husrev-beže,
na jabuci alem dragi kamen
i pedeset opremi jedeka:
pa Gazija na avliju sađe.
Zakročio ata doratasta,
spored njime Đerzelez Alija,
spored njime ide na doratu,
za njim iđe pedeset jedeka.
Udaraju zurne i svirale,
bubnji biju na četiri strane:
iz avlije konje istjeraše.
Kada beže do svatova dođe,
svatovi mu stali na selamu,
beg svatima turski selam viknu.
Otlen krenu Gazi Husrev-beže
i za begom kita i svatovi.
Sađe beže na Glasinac ravni
pod bijele Šahin-paše dvore.
Po polju su svati posjedali.
Beže ode u muške konake,
pa on pita Hajdar-alajbega:
»Zar ti nije došô Ljuboviću?«
A veli mu Hajdar-alajbeže:
»Jošte nema mojega daidže.«
Malo vr'jeme al' dugo ne bilo,
niz Dikalje[1] puške zapucaše,

pa pogleda Gazi Husrev-beže.
Eto poljem bega Ljubovića,
vas u srmi i u čistu zlatu.
Pritisle ga careve čelenke,
čelenke su od suhoga zlata,
zlatna pera pala od čelenki,
pala pera na oba ramena,
a za begom stotina momaka,
svi u srmi i u čistu zlatu.
Među njima četr'est jedeka,
sve četr'est bega Ljubovića.
Spored begom ide bajraktare,
po imenu Hasanbegoviću,
zelen bajrak nosi u šakama.
Bajraktara bajrak poklopio,
a jamaka kite od bajraka.
Na bajraku od zlata jabuka,
ševak daje na četiri strane.
Kad ga vidje Gazi Husrev-beže,
Husrev-beže na noge skočio,
pa on sađe pod bijele dvore,
pred kapijom stade na selamu;
pa Husrev-beg na svatove viče:
»Svi na noge od Bosne svatovi,
Ljubovića stan'te na selamu!«
Svi svatovi na selam stadoše,
beg udari između svatova,
svatovima turski selam viče,
pa izađe između svatova.
Kad je blizu došô Husrev-begu,
— pametan je beže Ljubovića —
on svojega razjaha đogata,
pa mu sluge konja prihvatiše,
beg pješice na nogama pođe,
pa pješice Husrev-begu dođe,
Husrev-begu turski selam viknu.
Husrev-beg mu bolje prihvatio,
Ljubović mu poletio ruci.
Ne da ruke Gazi Husrev-beže,
već se s njime među oči ljubi.

Uzeše se za bijele ruke,
izađoše oba u odaju,
pa sjedoše jedan do drugoga,
a dvore ih tanki bajraktari.
Tu su tamnu noćcu zanoćili.
Kada jutro oni dočekaše,
oba su se bega opremila.
Čauš viknu mekterhana ciknu,
da su hazur kićeni svatovi.
Svi se svati opremiše brzo.
Oba bega na avliju sišla,
pojahaše konje ćuhejlane,
iz kapije konje istjeraše.
Prvi pođe Gazi Husrev-beže.
Svatovi im na selam stadoše,
pa svatima turski selam viču;
svatovi im ljepše prihvatiše.
Otlen ode kita i svatovi,
lako konak po konaku grade.
Dok sađoše svati pod Jedrenu,
pod Jedrenu u polje zeleno.
Rano svati pod Jedrenu došli,
izašle su mlade Jedrenlije,
sve izašlo malo i golemo
te sejire bosanske svatove.
Alajbezi izašli jedrenski
i izašô jedrenski vezire,
pa na polju čador razapeo,
pa je vezir sio pod čadorom,
opružio srčali durbina.
Do njeg' sio beže Hasan-beže,
beg Hasan-beg, jedrenski spahija,
zgodnijeg ga u Jedreni nema,
u Jedreni i oko Jedrene
i on došô svate sejiriti.
Pa svatovi poljem naljegoše.
Kad su bili nasred polja ravna,
Husrev-beg je ata zastavio,
i zastavi kitu i svatove.
Svi svatovi konje odjahaše.

Sve to gleda jedrenska gospoda,
pa pogleda vezir od Jedrene.
Kod svatova čador razapeše,
crven čador od crvene svile,
pod čadorom od srme direci,
što mu drže svilena čadora.
Na čadoru od zlata jabuka,
u jabuci sve drago kamenje,
kada noćca na zemljicu padne,
nek' se vidi po polju zelenu
od čadora Gazi Husrev-bega.
Pa pogleda jedrenski vezire,
doklen drugi čador ugledao,
bijel čador od bijele svile.
Na čadoru od zlata jabuka
u jabuci dragi kamenovi,
iz njih biju mavi plamenovi,
ti bi rekô i bi se zakleo,
da će čador cijel izgorjeti:
ono čador bega Ljubovića.
Kad to vidje jedrenski vezire,
pa govori begu Hasan-begu:
»O, Turčine, beže Hasan-beže
zar u Bosni onakih begova?«
A veli mu beže Hasan-beže:
»O, vezire, lude li si glave,
ono Turčin Gazi Husrev-beže,
on je sestrić cara čestitoga,
Ljubović je careva gazija.«
Vezir viknu svoga delibašu:
»Čuješ mene, delibaša Ramo,
ti ćeš uzet desetak delija,
pa ti hajde poljem jedrenskijem,
pa ti zovni do dva bega carska,
neka meni u Jedrenu dođu,
kod mene će konak učiniti.«
Osmjehnu se beže Hasan-beže,
a veli mu jedrenski vezire:
»Što se smiješ, beže Hasan-beže?«
Beg Hasan-beg besjedi veziru:

»Vidiš, bolan, jedrenski vezire,
ondje svata do hiljade ima,
za njih troši žute madžarije
beg Ljubović sa Hercegovine.«
Vezir viknu delibašu Rama
i posla ga poljem zelenijem,
da on zovne do dva bega mlada.
Delibaša do čadora dođe,
do čadora Gazi Husrev-bega,
pa uljeze begu pod čadora,
pa on begu turski selam viknu.
Beg je njemu selam prihvatio,
delibaša poletje mu ruci,
poljubi ga u skut i u ruku,
izmače se, na divan mu stade.
Husrev-begu Ramo besjeđaše:
»Selam vam je vezir opravio,
da odete vas dvojica bega
do konaka jedrenskog vezira,
kod njega ste noćas na konaku.«
A veli mu Gazi Husrev-beže:
»Hajd' upitaj bega Ljubovića.«
Otlen ode delibaša Ramo
do čadora bega Ljubovića.
Kada dođe i pod čador uđe,
pa on begu turski selam viknu,
Ljubović mu bolje prihvatio,
pa veli mu beže Ljuboviću:
»Što je tebe vezir opravio?«
Delibaša begu besjeđaše:
»Selam vam je jedrenski vezire,
vas dva bega sađ'te u Jedrenu
na konak ste noćas u vezira.«
A veli mu beže Ljuboviću:
»Jesi l' išô Gazi Husrev-begu?«
»Ja sam išô Gazi Husrev-begu
i mene je k tebi opravio.«
Beg Ljubović u džepove ruku
Ramu dade deset madžarija,
pa mu veli beže Ljuboviću:

»Hajde sada u Jedrenu s hajrom,
pa ćeš selam jedrenskom veziru,
rado bismo u njega noćili,
ne možemo svata ostaviti,
same svate na polju zelenu.
Ako j' vezir kadar dočekati
nas dva bega i naše svatove,
mi ćemo mu u Jedrenu saći.«
Otlen ode delibaša Ramo.
Kad je došô jedrenskom veziru,
sve mu, što je i kako je, kaza.
Kad to čuo beže Hasan-beže,
on govori jedrenskom veziru:
»Lasno ti je bege dočekati,
do dva bega na konaku svome,
nije lasno svate dočekati,
valja svate dobro nahraniti.«
Ušutje se jedrenski vezire.
Tu su svati zanoćili bili.
Kad ujutru rano osvanulo,
a da vidiš Gazi Husrev-bega:
on zavika bega Ljubovića,
beg Ljubović Husrev-begu dođe.
A veli mu beže Husrev-beže:
»Čuješ mene, beže Ljuboviću,
ovdje ćemo danas prenoćiti,
odmoriti konje i svatove.«
Ljubović se kajil učinio,
pa on ode do čadora svoga.
Kad je beže došô do čadora,
tude se je v'oma zamislio,
gotovo mu nestalo dukata.
Pa telale pod čador skupio,
telalima ode govoriti:
»Vi uzmite četr'est jedeka,
telal'te ih između svatova,
neće li se koji Bošnjak naći,
da mi kupi četr'est jedeka!«
Pa telali uzeše jedeke,
telale ih između svatova;

niko nema da jedeke kupi.
Pa telali naveli jedeke
pred čadora Gazi Husrev-bega.
Beg Husrev-beg ugleda jedeke,
čim ih vidje odmah ih poznade,
telalima beže besjeđaše:
»Ako kita fali sa jedeka,
ni na jednom ruse glave nema.«
Pa ne dade prodavat jedeka.
Beg Husrev-beg na noge skočio,
eto njega begu Ljuboviću.
A veli mu Gazi Husrev-beže:
»Beg Ljubović, ako boga znadeš,
što jedeke dade na telale?«
»Prepadoh se Gazi Husrev-beže,
ja ponesoh premalo dukata,
ne može mi biti do Stambola.«
A veli mu Gazi Husrev-beže:
»Za mnom pođi, beže Ljuboviću!«
Pa pođoše oba do čadora,
do čadora Gazi Husrev-bega.
Beg Husrev-beg haznadara viknu,
pa haznadar stade na nogama.
»Čuješ li me, Bećo haznadaru,
donesi mi dva hurča dukata,
pa ih podaj begu Ljuboviću.«
Kad to čuo Bećir haznadare,
dade begu dva hurča dukata.
Beg Husrev-beg veli Ljuboviću:
»Čuješ mene, beže Ljuboviću,
na poklon ti jedan hurč dukata,
a drugo ti ja u zajam dajem.«
Beže uze dva hurča dukata,
odnese ih do svoga čadora,
istrese ih u zelenu travu.
U svatove pustio telale,
ko god nema žutijeh dukata,
neka ide begu Ljuboviću,
on dijeli žute madžarije.
Zavikaše kićeni svatovi:

»Hvala tebi, beže Ljuboviću,
mi nećemo pare ni dinara,
mi imamo žutijeh dukata,
da bidnemo s tobom tri godine,
ni jedan se nećemo zadužit,
nit' bezima obraz zapaliti.«
Tu su svati zanoćili bili.
Kada jutro oni dočekaše,
čauš viče, dabulhana tuče:
»Hazurola kićeni svatovi,
jer nam danas valja putovati!«
Otale se krenuše svatovi.
Kud god išli kita i svatovi,
kud god išli, do Stambola sišli.
Kad su bili do Stambola blizu,
opraviše haber Ćupriliću,
da mu kažu za kitne svatove,
a Ćuprilić na noge skočio,
pa on ode caru na saraje,
pa uljeze caru u odaju:
»Čuješ mene, sultan-padišahu,
eto idu od Bosne svatovi,
tvoga lale paše sa Glasinca.«
A car viknu Ćuprilić-vezira:
»Dovedi mi pašu sa Glasinca,
uvedi ga meni u odaju.«
Pa Ćuprilić pašu nalazio,
uvede ga caru u odaju,
a veli mu sultan lakrdiju:
»Čuješ mene, paša sa Glasinca,
zar ti idu od Bosne svatovi?«
»Idu, care, u tvojemu zdravlju,
ujutro će svati dolaziti.«
Pita sultan pašu sa Glasinca:
»Jesi l' kadar svate dočekati?«
»Jesam, care, u tvojemu zdravlju.«
Tada sultan veli Ćupriliću:
»Čuješ mene, Ćuprilić-vezire,
ja ću uzet hiljadu svatova.«
A veli mu Ćuprilić-vezire:

»Uzmi, care, ti dvije hiljade,
i uzećeš do dva bega mlada,
ja ću uzet pet stotina svata,
pet stotina nek' ide svatova,
neka idu timar-tefterdaru.«
Pa mu opet vezir govorio:
»Sultan care, sunce ogrijano,
izid' sutra na saraje stare,
da osejriš od Bosne svatove.«
To rekoše pa se rastadoše.
Tu su tamnu noćcu zanoćili.
Kad ujutro zore dočekaše,
car izađe na saraje stare.
Kad po jutru bila tri sahata,
al' eto ti od Bosne svatova.
Cara dvori trideset vezira,
al' tu nema Ćuprilić-vezira.
Kada care ugleda svatove,
i pred njima Gazi Husrev-bega,
vas u srmi i u čistu zlatu,
pritisle ga careve čelenke;
u turčina Gazi Husrev-bega,
niz prsi mu dragi kamenovi.
Kad je care bega ugledao,
pa on pita trideset vezira:
»Ko je ono prvi pred svatima?«
A veli mu trideset vezira:
»Tvoj je sestrić, Gazi Husrev-beže,
što 'nakoga murtatina nemaš;
tvoju zemlju izdaje vlasima.«
Pa je care opet upitao:
»Ko je ono drugi na đogatu?«
»Ono glavom beže Ljuboviću,
što 'nakoga dušmanina nemaš.
Što je, care, tvoje carevine,
tvoju zemlju kaurima daje.«
Car ugleda Đerzelez-Aliju,
vas u srmi i čistome zlatu,
pa je opet care upitao:
»Ko je ono na konju doratu?«

»Ono, care, Đerzelez Alija,
a Alija od Bosne daija.«
Kada sultan ugleda svatove,
pa na svom je srcu pomislio:
»Vidi moga Ćuprilić-vezira,
odgovara od Bosne Bošnjake.«
Pa u misli u kojoj bijaše,
dok odaji poletješe vrata,
i uljeze Ćuprilić-vezire,
pred sultanom stade na nogama,
pa mu ode sultan govoriti:
»Lalo moja, Ćuprilić-vezire,
sve mi hvališ od Bosne Bošnjake,
al' Bošnjaci jedni hijaneti,
izdaju mi zemlju kaurima.«
Kad to čuo Ćuprilić-vezire,
ljuto pisnu vezir u odaji,
pa sultanu poletio ruci.
Poljubi ga u skut i u ruku,
pa Ćuprilić caru govoraše:
»Nemoj, care, slušati murtata,
ti onakih ne imaš junaka.«
Ondar sultan veli Ćuprilići:
»Čuješ mene, Ćuprilić-vezire;
znaš li kad si meni govorio,
u Bošnjaka nigdje ništa nema,
dušeci im zelena travica,
a jastuci studeno kamenje.«
A veli mu Ćuprilić-vezire:
»Sve sam tebi ja to govorio.«
A veli mu care od Stambola:
»Vidiš, lalo, Ćuprilić-vezire,
na svatima dobro odijelo,
na konjima rahti pozlaćeni,
pa da skinu sa sebe haljine,
i sa konja rahte pozlaćene,
da prodadu u našem Stambolu,
biše mogli pô Stambola platit.«
A veli mu Ćuprilić-vezire:
»Oni štede svoje odijelo,

kad ih zovneš ti na tvoju vojsku,
obuku se prema dušmanima,
oni tebi obraz osvjetlaju.«
Pa pogleda care sa pendžera,
car ugleda Đerzelez-Aliju,
i Alina široka dorata,
štono dorat pod Alijom radi:
sve mu skače nebu pod oblake,
a koji su najviši pendžeri
u Stambolu na gornjim bojevim',
sve iskače prema pendžerima.
Sve se kunu mlade Stambolije,
da je krilat dorat pod Alijom.
U Alije topuz u šakama,
baca topuz nebu pod oblake,
koliko ga u visinu hita,
očima ga vidjeti ne možeš.
On pod topuz podgoni dorata,
u gole ga dočekuje ruke.
Vid' što radi dorat pod Alijom:
dorat lomi bijelu kaldrmu,
sve on lomi džame na pendžerim'.
Kada sultan osejri Aliju,
on govori Ćuprilić-veziru:
»Ko je ono na konju doratu?«
Njemu kaže Ćuprilić-vezire:
»Ono glavom Đerzelez Alija,
što onak'og ne imaš junaka,
što je, care, tvoje carevine.
On ti zemlju čuva od kaura,
ne izdaje zemlje ni gradova.«
Pa su caru suze udarile
od radosti u šikli odaji.
Car sa svoga srca pomislio:
»Šućur bogu i današnjem danu,
kad ja imam onakih junaka!«
Car veziru opet progovara:
»Istina je što si mi kazao.«
Pa opeta veziru besjedi:
»Hajde dolje pod konake sađi,

pa izađi pred demir-kapiju,
Bošnjacima stani na selamu.«
Pa Ćuprilić pred kapiju sađe,
pred kapijom stade na selamu.
Ugleda ga Gazi Husrev-beže,
pa govori begu Ljuboviću:
»Eno našeg Ćuprilić-vezira,
pred kapijom stoji na selamu.«
Kad to čuo beže Ljuboviću,
svatovima ode besjediti:
»Ne gledajte desno ni lijevo,
veće svaki nek' preda se gleda;
postid'te se kô djevojke mlade,
jera care gleda sa pendžera,
i gleda nas Ćuprilić-vezire.«
Oba bega konje odjahaše,
pa pješice došli do kapije
do Turčina Ćuprilić-vezira,
pa mu bezi selam nazivali.
Ćuprilić im ljepše prihvatio,
pa mu bezi poletješe ruci;
ne da vezir ruke poljubiti,
već begove među oči ljubi,
bezi njega u bijelu bradu.
Ljuto pišti Ćuprilić-vezire:
»Blago meni i današnjem danu,
kad dočekah u mojoj starosti,
da Bošnjaci do Stambola dođu!«
A što radi Ćuprilić-vezire!
A sve vezir plače pred kapijom,
i rasplaka cara na pendžeru.
Pa on vodi do dva bega mlada,
odvede ih caru u odaju.
Kod cara ih vezir ostavio,
pa se vezir pred kapiju vrati,
a zavika Đerzelez-Aliju:
»Uzm', Alija, pet stotina svata,
pa ti hajde timar-tefterdaru,
tefterdaru ocu djevojačkom.«
Pa on uze pet stotina svata,

odvede ih timar-tefterdaru.
Vezir uze pet stotina svata,
odvede ih do svoga konaka.
Dvije noći tude prenoćiše,
a murtati v'jeće učiniše,
dobaviše Idris-Arapina,
pa veziri besjede Arapu:
»Uzmi vojske dvanaest hiljada,
pa ti hajde u polje stambolsko,
kud se ide ka Jedreni ravnoj.
Pošto budeš u dnu polja ravna,
tu ćeš svoju vojsku zastaviti,
tu ćeš sjutra svate dočekati.
Posijeci do dva bega mlada,
i turčina Đerzelez-Aliju,
i pogubi pašu Šahin-pašu,
paša goni na tovare blago,
pa ćeš njemu blago otimati.«
Kad to čuo Idris-Arapine,
kako akšam pade na ledinu,
ode Arap iskupljati vojsku,
pa je Arap vojsku iskupio
i po noći ode iz Stambola.
Za to ne zna sultan u Stambolu
niti znade Ćuprilić-vezire.
Arap zađe u polje stambolsko,
u dno polja vojsku sakupio.
Tu su oni noćcu prenoćili.
Kada svanu i ogrija sunce,
u Stambolu pukoše topovi,
spremaju se kićeni svatovi.
Čauš viče, dabulhana tuče:
»Hazurola, kita i svatovi,
da je hazur na konju djevojka,
tuđi ljudi ne znamo im ćudi,
daleko nam valja putovati!«
Hazur bili kićeni svatovi,
uzjahala na konja djevojka,
pa pođoše kićeni svatovi.
Nu turčina Đerzelez-Alije:

po djevojci sipa madžarije
na avliji timar-tefterdara.
Iz avlije curu izvedoše,
kroz sokake svati naljegoše,
sve jednako Đerzelez Alija
po djevojci sipa madžarije,
sve se čude mlade Stambolije.
Ispred dvora cara čestitoga
navedoše lijepu djevojku.
Pred kapijom oba bega stoje,
pred kapijom cara čestitoga,
te čekaju svate i djevojku.
A da vidiš Gazi Husrev-bega:
do Alije dotjera dorata,
pa Aliji beže govoraše:
»Da ti nije nestalo dukata?«
»Nije, beže, u tvojemu zdravlju!«
Otale se krenuše svatovi,
sve pucaju puške sokacima,
ne turaju u puške kuršuma.
Iz Stambola curu izvedoše.
Kad su bili poljem stambolskijem,
pa zavika Đerzelez Alija:
»Čuste li me, kićeni svatovi,
kuršumima puške napunite,
pa nemojte njiha isturati!«
Idu svati poljem zelenijem.
Pod Alijom dorat pobjesnio,
pa Alija besjedi bezima:
»Čujete l' me, do dva bega mlada,
ja dorata trpjeti ne mogu,
čini mi se na doratu mome
biće danas kavge iznenada.«
A veli mu paša sa Glasinca:
»Prođ' s' Alija besposlice 'nake.«
U riječi u kojoj bijahu,
u dno polja vojsku ugledali,
jeste vojska Idris-Arapina.
Pa kroz vojsku svati udariše,
a vojničke puške zapucaše.

Tu pogibe nekol'ko svatova.
A da vidiš Đerzelez-Alije!
On u vojsku natjera dorata,
a za njime oba bega mlada,
a za njima kita i svatovi;
puška puca sa četiri strane.
A da vidiš Đerzelez-Alije:
Arapovu vojsku rastjerao,
pa sva vojska bježi u krajeve.
Pa da vidiš Đerzelez-Alije:
Arapina živa uhvatio,
obje mu je ruke savezao,
obadva mu uha odrezao,
do begova dotjera Arapa,
pa zapita Đerzelez-Alija:
»Je li zdravo lijepa djevojka,
da nam nije cura poginula?«
A veli mu beže Ljuboviću:
»Zdravo nam je lijepa djevojka.«
Pa bezima besjedi Alija:
»Čekajte me u polju stambolskom,
a ja idem do Stambola grada,
svezana ću Arapa goniti,
i daću ga Ćuprilić-veziru.
Čuste li me do dva bega mlada:
kada gore do Stambola dođem,
neću moga odjahat dorata.«
Pa Alija potjera Arapa,
pa pred sobom goni Arapina,
i pod njime ata četvrtaka,
pa po jednom udarô Alija
sa kandžijom ata pod Arapom,
a po dvaput on šiba Arapa.
Stoji tutanj polja zelenoga,
dotjera ga do grada Stambola,
do saraja cara čestitoga,
u avliju utjera Arapa.
Ugleda ga Ćuprilić-vezire,
pa od tala na noge skočio,
pa on dolje na avliju sađe,

pa Ćuprilić Đerzeleza pita:
»O, Alija, što je tamo bilo?«
A veli mu Aljo sa dorata:
»Čuješ mene, Ćuprilić vezire,
ja sa tobom nemam kad govorit,
na polju su ostali svatovi,
baš na polju mene čekajući,
a tebi će Arap kazivati,
što je dolje pod Stambolom bilo.«
Pa se vrati Đerzelez Alija;
vezir uze crnog Arapina,
izvede ga gore pred sultana.
Pita njega sultan iz Stambola:
»Čuješ mene, crni Arapine,
ko je tebi uši odrezao,«
»Odrezô ih Đerzelez Alija.«
»Ko ti reče crni Arapine
da dočekaš od Bosne svatove?
Pravo kaži, ko je tebi rekô.
Ako meni pravo iskazuješ,
ništa tebi učiniti neću.«
»Mene tvoji spremiše veziri.«
Svakoga mu po imenu kaže,
sve je care vezire skupio.
Za koga je Arap kazivao,
car vezire pod sablju turio.
Kad Đerzelez do svatova dođe,
pitaju ga kićeni svatovi:
»Otjera li crnog Arapina?«
»Otjerô sam crnog Arapina,
pa ga dadoh Ćuprilić-veziru,
Već ja ne znam što j' od njega bilo.«
Otlen ode kita i svatovi,
kud god išli na Glasinac sišli,
dovedoše lijepu djevojku,
oženiše Hajdar-alajbega
milog sina paše sa Glasinca,
i l'jepu mu svadbu provedoše.

---

[1] Selo pod Romanijom, zove se danas Han Dikalje.

II

DŽANAN BULJUGBAŠA I RAKOCIJA

(Zagorje)

Dva vezira zimu zimovala
u Otoci niže Temišvara,
Avdi-paša, Seidija s njime.
Avdi-paša zemljom upravljaše,
Seidija muhafezu čuva
s dvan'est hiljad' ubojite vojske.
A kad zime polovina bila,
navalila od Erdelja raja
i pred njima dva careva kneza,
Vukašine i knez-Tomašine.
Kako došli, odmah procviljeli:
»Aman, aman, dva carska vezira,
što durasmo, više ne moremo
od zuluma i od zulumćara,
od điđije Rakocije kralja!
Često digne ubojitu vojsku,
pa udari nama do Erdelja,
odvede nam konja za jahanja,
i otjera vola od oranja,
još otjera krave od telaca,
i bijele ovce od janjaca,
pos'ječe nam momka za ženidbu,
a odvede curu kukavicu,
kukavicu curu na udaju.
Stoji buka nejakih telaca,
stoji bleka malenih janjaca,
kuknjavina starijeh majaka,
od jada se slušati ne može.
Jedna raja, a dva gospodara:
viš' mi 'vako živjet ne moremo.

Ja amanu gledajte dermana,
skinite nam Rakociju s vrata,
ja nam dajte budžak zemlje prazne
gdje s' možemo tužni iseliti,
a starinu svoju ostaviti;
jal' ćemo se odmetnuti listom,
osjeć carske groše i harače,
a na cara pušku okrenuti,
Rakoc'ji se kralju pokloniti,
da ne tare po Erdelju naske.«
Kad to čula dva carska vezira,
šta govori od Erdelja raja,
i pred njima dva careva kneza,
ovako su njima govorili:
»Sabur malo, od Erdelja rajo,
pisaćemo Rakociji kralju,
nek' se vaske i Erdelja prođe,
nek' na miru ne zameće kavgu.
Ako l' s' vaske okaniti neće,
car s kraljevstvom njeg' će rastaviti.«
Muči raja kô zelena trava,
pa se jadna do Erdelja vrati,
i pred njima dva careva kneza.
Ondar paše v'jeću učinile,
a po v'jeći namu načinile,
opremili Rakociji kralju:
»Čuješ naske, Rakocija kralje!
Ti se vraga i Erdelja prođi,
ne tari nam po Erdelju raje,
jer je nama raja dodijala,
sve tužeći i na te plačući,
da si njima dodijao ljuto,
da ih tareš po Erdelju često,
s'ječeš momke, a vodiš djevojke,
odgoniš im krave od telaca
i bijele ovce od janjaca,
i odvodiš konje od jahanja,
i volove njima od oranja.
Ako li se okaniti nećeš,
krvav ćemo mahzar načiniti,

i u Stambol caru opremiti.
Car će nama silnu poslat vojsku,
sa gradova od boja topove,
uz topove kuvet i džebhanu,
i uz vojsku tajin i zahiru.
Kad nam vojska Temišvaru siđe,
i mi ćemo našu jamit vojsku,
na Erdelju preći među carsku,
i na tvoju zemlju udariti,
sa stolice tebe pokrenuti,
goniti te do Jabuke Mlade,
a otale do Jabuke Stare,
pa otale do Karalimana,
do Limana i mora sinjega,
u sinje te more potopiti,
oli tebe živa uhvatiti,
na peškeš te caru opremiti.
Car će tebe u zindan metnuti,
nikad žarkog sunca vidjet nećeš,
nikad sunca a nikad mjeseca,
kamol' ljeta i bijela dana.«
A kad nama sitna dolazila
Rakociji na bijele ruke,
i vidio šta mu sitna piše,
odmah sitan mandat načinio,
u Otoku pašam' opremio,
u mandatu 'vako govorio:
»Avdi-paša i ti Seidija,
ja sam knjigu vašu razumio,
i vidio da ste poludjeli.
Ne bojim se cara od Stambola,
ni njegove silovite vojske,
ni vas, paše, ni drugih vezira.
Koga sam se do danas plašio,
toga danas u Stambolu nema,
što kod cara ima poglavica,
to su danas moji prijatelji.
Nego čujte, dva carska vezira,
ne recite da je prijevara:
dok nam ljeto, Đurđev danak dođe,

ja ću sedam podignuti kralja
i Milicu najjaču kraljicu.
Kad izvedem vojsku na tromeđu,
tud'jer među carsku hoću preći,
i na Erdelj vama udariti,
uhvatit vam dvan'est hiljad' raje,
polovinu metnut u soldate,
polovini kazme dohvatiti,
nek' pred vojskom trape meterize,
pa otalen proturiti vojsku
pod Temišvar, na polje Orlovo,
tuj oplesti od boja koševe,
na koševe metnuti topove,
iz topova vaš Temišvar tući,
dok porušim kule i bedeme,
i prihvatim vašeg Temišvara,
vas dvojicu živih uhvatiti,
na svake vas muke udarati,
dok puštate na mukama duše;
te otalen proturiti vojsku,
vojsku vodit a topove vući,
redom carske sve gradove tući,
prihvatiti Tulču i Hameda,
Ibraila i grada Smaila,
i prihvatit Bender i Hotina
i Oziju nasred carevine;
to su ključi od vašeg Stambola.
Od Bukreša do Dunava doći,
na Dunavu tumbas preturiti,
na tumbasu vojsku prevoditi;
dok ja zemlju Rumeniju pređem,
tude svoju vojsku osidriti,
a sićani mandat načiniti,
spremiti ga do Stambola grada,
do vašega cara Al' Osmana,
neka care prtlja iz Stambola,
neka zemlji ide Arabiji,
nek' on ide Meći i Medini,
oklena su postanuli Turci,
i koje je turska djedovina,

a Stambol je moja djedovina,
djedovina Konstantinovina.
Konstantin je Stambol načinio.
Pr'jevarom ga Turci prihvatili,
Konstantina cara pogubili.«
Kad vezirim' taki mandat dođe,
i vidješe dva vezira carska,
šta im mandat Rakocijin kaže,
po mandatu pismo načinili,
i uz pismo mandat priložili,
te u Stambol caru opremili.
Pismo došlo muhur-sahibiji
i sa pismom mandat Rakocijin.
Pismo sakri muhur-sahibija,
pismo sakri, a caru ne kaza.
Za tim malo povremilo vr'jeme,
dok se ljuta zima prelomila,
premaljeće toplo promolilo.
Opremi se Rakocija kralje,
pravo ide zenđil-Petrisburgu
do Milice moskovske kraljice.
Kraljici se smjerno poklonio,
i 'vako je l'jepo zamolio:
»Majko naša moskovska kraljice!
Već su nama dodijali Turci,
mnogu zemlju našu prihvatili,
i sibijan nazor isturčili,
sve prvljence naše isijekli
od Stambola do b'jela Budima,
što god ih je po gradovim' bilo.
Sad je vr'jeme, mila majko naša,
vojsku dignut, s Turcim' ratovati,
od njih zemlju našu povratiti.
Još ću ići Beču bijelome,
u Francesku i zemlju Inglesku
i zenđiloj zemlji Italiji;
još ću kralju alemanskom doći,
svakom redom poljubiti ruku,
i svakoga l'jepo zamoliti,
da zajedno podignemo vojsku,

da zajedno s Turcim' ratujemo,
iz Evrope njihe istjeramo,
kraljevine stare ispravimo.«
Ondar veli moskovska kraljica:
»Be aferim, Rakocija kralje,
kad si tertib tak'i učinio,
i meni se jesi potežio,
ja ću vojsku svoju podignuti
i zajedno s tobom vojevati.
Neće li nam bog pomoći jaki,
da mi tursku silu salomimo,
iz Evrope njihe istjeramo.
Nego, sine, Rakocija kralje,
pođi Beču, a pođi Londonu,
i Parizu franceskome gradu,
pođi zenđil zemlji Italiji,
i otiđi alemanskom kralju,
svakome ćeš pozdrav ponijeti,
i svakome redom kazivati,
da ja odsad veće kupim vojsku,
da popravljam kola i topove,
da sabiram hranu i džebhanu,
da se spremam s Turcim' ratovati.«
Kad to čuo Rakocija kralje,
pred kraljicom zemlju poljubio,
pa se natrag iz odaje vrati;
ode pravo Beču bijelome.
A kad Beču i ćesaru dođe,
pred ćesara ishodio mahom,
ćesaru se nisko poklonio,
i njegovu ruku poljubio.
A pita ga od Beča ćesare:
»Dragi sine, Rakocija kralje,
zašto si se meni potežio,
zašto l' Beču mome dolazio?«
A veli mu Rakocija kralje:
»Ja se tebi jesam potežio,
i tvom, kruno, Beču dolazio,
evo pravo iz zemlje Rusije,
od svijetle Milice kraljice,

da mi vojsku i topove dadeš,
na topove kuvet i džebhanu,
a na vojsku tajin i zahiru;
da mi begluk-regementu dadeš,
i sa Beča tri topa velika,
deli Kupu i deli Margetu
i Zelenka topa velikoga,
koji žderu po pet oka praha,
đunle oko trides't i četiri,
što valjaju po temelju kule,
u gradova ruše bedemove,
da idemo s Turcim' ratovati.
Već Milica svoju kupi vojsku,
i ona će s nama polaziti.
I tebi je pozdrav opremila,
da ti s nama na Turćiju pođeš,
ne bi li nam bog pomogô jaki,
da mi tursku silu salomimo,
iz Evrope njihe istjeramo.«
A veli mu od Beča ćesare:
»Aja, bogme, Rakocija kralje,
ne dam tebi vojske ni topova,
ti ćeš moju vojsku pozobati,
topove mi jesir učiniti;
nije lasno s Turcim' ratovati,
ni od njihe gradove primati,
jer su Turci u boju junaci.
Ja se bojim sile i Turaka,
da mom Beču neće dolaziti,
i u Beču mene pogubiti,
kao što su Stambol prihvatili,
Konstantina cara pogubili,
Konstantina nasred Carigrada,
a Lazara na polju Kosovu,
dva velika carstva prihvatili,
jedno grčko, a drugo je srpsko,
i nekol'ko tužnih kraljevina,
ravnu Bosnu i Hercegovinu,
i pitomu zemlju Ungariju,
od Stambola do Budima b'jela;

svagdje su se Turci naselili.
I gradove tvrde načinili.«
Kad to čuo Rakocija kralje,
ondar kruni 'vako besjedio:
»Sv'jetla kruno od Beča ćesare,
što se tako plašiš od Turaka?
Sad je vakat došô i vrijeme,
da moremo s Turcim' ratovati,
iz Evrope njihe istjerati.
Ja ću ići bijelu Parizu,
pa Inglezu i al'manskom kralju,
ići hoću zenđil-Italiji,
sve ću redom kralje pozivati,
i svaki se hoće podignuti,
i povesti vojsku i topove,
da idemo s Turcim' ratovati,
jera mira nigda nama nema,
dokle god su u Evropi Turci.«
Kad to čuo od Beča ćesare,
Rakociji 'vako govorio:
»Dobro da je Rakocija kralje,
učiniš li kô što meni kažeš,
pa Ingleska pođe i Franceska,
i digne se zenđil-Italija;
ako pođe alemanski kralje,
tad ću i ja svoju spremit vojsku,
i spremiti od boja topove,
sa topov'ma kuvet i džebhanu,
i sa vojskom tajin i zahiru.«
Rakocija kad ugrabi vadu,
što učini od Beča ćesare,
prekloni se, ode iz odaje,
pravo ide ingleskome kralju,
ingleskome, pa i franceskome,
i pohodi zenđil-Italiju,
alamanskom kralju dohodio.
Sviju redom jeste pohodio.
Rakociju svi su poslušali,
svi se digli i poveli vojsku.
Dok su kralji vojsku sastavili,

na tromeđi kraj Erdelja ravna.
Kad se sasta do sve sedam kralja,
i Milica moskovska kraljica.
Tuj noćili i l'jepo im bilo.
Kad svanulo i sunce granulo,
podiže se sa tromeđe vojska.
Širom ide niz zemlju erdeljsku,
po Erdelju hvata raju carsku,
što je mlado, meću u soldate,
što je staro, meću u irgate,
daju njima kazme i lopate,
da pred vojskom trape meterize.
Vojska siđe na polje Orlovo,
na Orlovo niže Temišvara.
Kako kralji na Orlovo pali,
silovitu vojsku usidrili,
a sićanu namu načinili,
u Temišvar pašam' opremili,
Avdi-paši, Seidiji s njime,
ovako im jesu besjedili:
»Vi veziri, carevi većili,
brže ključe od careva grada,
vidite li sile i ordije,
i našijeh baljemez topova!
Da mi s vama bojak ne činimo,
da ne gine sibjan i fukara!
Ako l' ključe opremit nećete,
naša vojska i naši topovi
grad će vama brzo porušiti,
vas dvojicu žive uhvatiti,
na teške vas muke udariti,
dok puštate na mukama duše.«
A kad pašam' pismo dolazilo,
i vidjela dva carska vezira,
šta im kralji sa Orlova pišu,
tad zareče paša Seidija:
»Avdi-paša, moj pobogu brate,
sad što ćemo od života svoga?
Ali ćemo ključe opremiti
od careva grada Temišvara,

al' s' dušmanim' učiniti kavgu,
pa što nama bog i sreća dade?«
Avdi-paša 'vako besjedio:
»Seidija, careva gazijo,
nije lako ključe opremiti
od careva Temišvara grada,
a muka je i učinit kavgu
sa dušmanskom silom i ordijom.
Nije šala, nit' je vojska mala,
nego, brate, do sve sedam kralja
na Orlovu polju zelenome,
usidrili silovitu vojsku,
naperili baljemez-topove.
Neg' da aman-pismo načinimo
na Orlovo kraljim' opremimo,
da od kralja išćemo amana,
dragi brate, jedan mjesec dana,
da prtljamo turskoga sibjana,
iz carskoga grada Temišvara.
Ako kralji nam daju amana,
da mi krvav mahzar načinimo,
na nj jetimske ruke pritisnemo,
da spremimo do Stambola grada,
do našega tahta i devleta,
da išćemo vojsku i indata;
car će nama indat učiniti,
i veliku vojsku opremiti,
dušmanina kahar učiniti,
carevinu svoju pričuvati.«
To rekoše, pa se poslušaše,
brže aman-pismo načiniše,
na Orlovo kraljim' opremiše.
A kad pismo kraljevima dođe,
i vidješe šta im pismo piše,
odmah drugo pašam' povratiše,
dadoše im tvrdoga amana,
dragi brate, mjesec i pô dana.
Kad veziri aman isprosili,
odmah krvav mahzar načinili,
na nj jetimske ruke udarili,

u mahzaru 'vako besjedili:
»Sultan-care, ogrijano sunce,
sunce sjaje po svemu svijetu,
a ti, care, po svom memlećetu.
Prije smo ti pismo opravili
sa mandatom Rakocije kralja,
da ti vidiš šta nam điđa piše.
Evo sada jada iznenada,
sinoć dođe do sve sedam kralja
na Orlovo niže Temišvara,
dovedoše silovitu vojsku,
dovukoše baljemez-topove.
Erdelj su ti, care, prihvatili,
po Erdelju raju pogazili,
a nama su namu opremili,
od tvog grada ključe zatražili.
Mi od njihke aman zaiskali,
u amana jedan mjesec dana,
da prtljamo svoga sibijana
iz tvog, care, grada Temišvara.
Kralji nama dadoše amana,
sultan-care, mjesec i pô dana.
Brže indat, ogrijano sunce,
ti pričuvaj svojijeh gradova,
i u njima našega sibjana!«
Mahzar daše laku tatarinu,
i 'vako mu paše besjediše:
»Brže goni, carski tatarine,
do Stambola konja menzilskoga,
a kad tahtu siđeš i Stambolu,
ne daj mahzar nikome u ruke,
nego samom caru čestitome.
Još ti caru naustice kaži,
kol'ko ima na Orlovu vojske
i kraljskijeh baljemez-topova,
i u kom smo halu i ahvalu,
kako l' sibjan po kućama cvili.«
A kad tatar mahzar prihvatio
i menzilskog konja poklopio,
tatar huknu, surudžija viknu,

a puče mu pletena kandžija,
a pod njima konji poletješe.
Često svoje konje mijenjaše,
dok Stambolu gradu sihodiše.
U l'jepa su doba dolazili,
baš u petak malo prije podne,
kad polazi sultan u džamiju.
Tatar goni konja menzilskoga
vrlo brzo sitnijem sokakom,
dok opazi alaj i vezire,
gdje polaze od carskieh saraja,
koji prate cara u džamiju.
Mahom vidje cara čestitoga,
gdje on jaše ata zelenoga,
oko njega mlađahni čauši,
u rukam' im srebrni čugelji,
i pred njima carski čaušbaša,
golu nosi u rukama ćordu.
Za njim idu četiri dželata
mrka t'jela, krvavih očiju,
svaki nosi palu posjeklicu,
svaki gleda, koga će posjeći.
A kad tatar cara opazio,
iz njedara mahzar izvadio,
pravo caru pojuri menzila,
a povika iz grla bijela:
»Aman, care, iza gore sunce,
basti đaur, ode carevina,
svaki muluć učinio suluć,
na Orlovo vojsku isturio,
na Orlovo niže Temišvara,
tuj je, care, do sve sedam kralja,
i Milica moskovska kraljica.
Erdelj zemlju tvoju prihvatili,
jadnu raju nogam' pogazili.«
Kad se caru primaknuo blizu,
dočekaše mlađahni čauši
sa svojijem srebrenim čugeljim',
da povrate natrag tatarina.
Ali tatar da se vrati neće,

neg' potegô tatarsku kandžiju,
na kojoj su četiri šibala,
na svakome zrno od pirinča.
Kog čauša njome udaraše,
sa crnom ga zemljom sastavljaše.
Dok do cara dotjera menzila,
pokuči mu krvava mahzara.
Poletješe četiri dželata
sa svojijem palam' posjeklicam'
da pos'jeku hitra tatarina.
Car dželatim' »durun orda« viknu,
svi stadoše, dalje ne makoše.
Pa on pruži svoju b'jelu ruku,
od tatara prihvati mahzara,
pa ga sebi u njedarca gurnu,
i protjera ata do džamije.
Džumu klanja, al' se brže vrati
do svojega tahta i saraja.
Pošto sjede u svoju odaju,
iz njedara mahzar izvadio,
izvadio pa ga proučio,
i vidio što mu krvav piše.
Odmah viknu, divan iskupio
sve mu lale na divanu stale,
sve ridžali i mladi veziri,
bir-tuglije i ići-tuglije
i velike paše uč-tuglije
i ič-age i serdenđeč-age.
Njima veli care od Stambola:
»Lale moje i moji ridžali,
paše moje i moji veziri,
kad sam pošô danas u džamiju,
srete mene laki tatarine
od bijela grada Temišvara,
pa mi dade krvava mahzara
od dva moja fermanli vezira,
Avdi-paše, Seidije s njime.
Ljuto cvile dva moja vezira,
da je muluć suluć učinio,
i na moju zemlju prestupio,

da je došlo do sve sedam kralja,
i Milica moskovska kraljica
na Orlovo niže Temišvara,
i doveli silovitu vojsku,
i dovukli od boja topove,
na Orlovu vojsku usidrili,
pod topove opleli koševe;
da su Erdelj zemlju porobili,
jadnu moju raju pregazili;
da s' od vlaha uzeli amana,
paše moje mjesec i pô dana,
da prtljaju iz grada sibjana;
indat išću brže Temišvaru.
Sad što ćemo moje lale drage,
kako ćemo vojsku podignuti,
Temišvaru indat učiniti,
carevinu moju pričuvati,
i dušmane kahar učiniti?
Koji će se toga prihvatiti,
da mu dadem pô muhura svoga,
da on bude serasker pred vojskom,
da on radi kako njemu drago?«
Onda paša Durmišlija viknu:
»Sultan-care, iza gore sunce,
daj ti meni pô muhura svoga,
muavina šehislama tvoga,
ja ću biti serasker pred vojskom,
ja ću dignut tvoju carevinu,
dušmanina kahar učiniti,
carevinu tvoju pričuvati.«
Na to reče Hasan-paša Ćoro:
»Podaj, care, muhur Durmišliji,
muavina šehislama tvoga
oni će ti carstvo sačuvati,
dušmanina kahar učiniti.«
A dok neko iz budžaka viknu:
»Sultan-care svečevo koljeno,
podaj muhur paši Durmišliji,
bijel Stambol Rakociji kralju!
Murtatin je, očinjeg mi vida,

sa carstvom će tebe rastaviti,
sve gradove tvoje rasprodati,
sultan-care, u dušmanske ruke!«
Bože mio ko bi ono bio,
štono tako iz budžaka viknu?
To bijaše Mehmed-paša stari,
zet milosni cara od Stambola.
Na to viknu većina vezira:
»Onako je, care od Stambola,
kô što kaže Mehmed-paša stari.«
Ondar care u divanu viknu:
»Lalo moja, Mehmed-paša stari,
lalo moja, primakni se amo,
da mi pašu kahrimana kažeš,
ko će biti serasker pred vojskom,
i pred moju uljeć carevinu,
dušmanina kahar učiniti,
carstvo moje, lalo, održati?«
Blizu cara Mehmed-paša stupi,
pa mu 'vako stade besjediti:
»Sultan-care ogrijano sunce,
ti imadeš hodžu Ćuprilića,
kog' s' od sebe skoro otisnuo,
sve s murtata, da od boga nađu,
jer su tebi njega opanjkali,
ali hodže u Stambolu nema,
sade njega baš u Konji kažu,
da j' obukô derviške haljine,
po tekijam' hukće s dervišima.
Nego brže nek' se ferman piše,
ti ćeš na njeg' turu udariti,
a ja ću ga dati tatar-agi,
nek' ga nosi hodži Ćupriliji,
i još ću mu 'vako govoriti:
gdje god hodžu Ćupriliju nađe,
nek' mu dade tvojega fermana,
pa ga odmah digne na menzila,
s njime ide do Stambola b'jela
po carevu brzome emeru.«
Efendije ferman načiniše,

car na ferman turu udario,
pa ga dade Mehmed-paši starom.
Mehmed-paša ferman prihvatio,
u crvenu svilu zamotao,
pa ga sebi u njedra turio,
pa pošeta iz carskih saraja.
Star je paša devedeset ljeta,
ali ide pri nevolji brže,
dok on carskoj menzilhani dođe,
gdjeno sjedi pet stotin' tatara,
i pred njima tatar-aga carski.
Mehmed-paša njima selam viknu,
tatari mu selam prihvatiše
ispred paše na noge skočiše,
sve pogleda jedan u drugoga,
pa se čudi jedan do drugoga,
šta je sevep Mehmed-paši starom,
da on pješe menzilhani dođe.
Mehmed-paša tatar-agu viknu,
pa mu dade careva fermana,
a ovako zače besjediti:
»Tatar-aga, moj pobogu brate,
brže jaši konja menzilskoga,
goni brže, konje m'jenjaj često,
dok ti Konji zemlji siđeš ravnoj.
Tu ćeš naći hodžu Ćupriliju,
podaj njemu careva fermana,
pa ga odmah digni na menzila,
povedi ga do Stambola b'jela;
ako bog da te se amo vratiš
za dvanaest bijelijeh dana,
i dovedeš hodžu Ćupriliju,
otalen ću tebe izvaditi
iz tatara najstražnjijeh ljudi,
čirakom ću tebe učiniti,
čauš-agom carskim načiniti.«
Kad to začu carski tatar-aga,
pô fermana u njedra turio,
polovina iz njedara viri,
pa poletje na mermer-avliju,

a za njime dvije surudžije,
Deli Hasan i Kara Alija,
đeno stoji vazda opremljeno,
dragi brate, konja pet stotina
sve brzijeh carskijeh menzila;
tatar-agi konja podmakoše.
Kada aga pritište menzila,
tatar huknu, a menzil mu suknu,
a za njime surudžija viknu,
a puče mu pletena kandžija,
ko god vidje kako tatar prođe,
svak se tomu čudu začudio,
kako brzo tatar-aga juri.
Ode tatar od Stambola b'jela,
goni brzo, konje m'jenja često,
dok on zemlji Konji ravnoj dođe,
i niz Konju šeher udario.
Namjera ga namjerila bila
pokraj jedne bijele tekije,
iz tekije izlaze derviši,
i međ' njima hodža Ćuprilija,
b'jele brade zelene libade,
i na glavi dugoga ćulaha,
na nogam' mu mestve i papuče.
Ugleda ga carski tatar-aga,
čim ga vidje, odmah ga poznade,
selam dade a menzil mu stade.
Derviši mu selam prihvatiše,
a najposl'je hodža Ćuprilija:
»Aleć selam, carski tatar-aga,
kakav haber od Stambola grada?«
»Dobar, bogme, hodža Ćupriliću,
evo tebi bijela fermana,
od našega cara Al' Osmana.«
Iz njedara ferman izvadio,
Ćupriliću hodži pokučio,
a kad hodža ferman prihvatio
i carevu turu opazio,
poljubio, na čelo metnuo,
na nogama ferman razavio.

Ferman uči, grozne suze ljeva.
Dok je hodža ferman proučio,
dotle Deli Hasan odletio,
odletio menzilhani staroj,
i doveo četiri menzila,
tri su oni konja prom'jenili,
na četvrtog hodžu podignuli.
Hodža moli tatar-agu carskog,
da ga pušti do konaka doći,
da pokupi svoju odorinu
i ćitabe i stare fermane,
koje ima hodža Ćuprilija.
Tatar-aga »aja bogme«, kaže,
»'Vaki mi je emer od sultana:
gdje god tebe ja u Konji nađem,
da ti dadem carskoga fermana,
da te odmah dignem na menzila,
s tobom idem do Stambola b'jela.«
Tatar viknu, surudžija dreknu,
a puče mu pletena kandžija,
poletješe četiri menzila,
Ćuprilija dervišima viče:
»Ej dovale, braćo, halalite,
ja se kade vidjet ja ne vidjet!«
Svi derviši redom zaplakaše,
Ćupriliću dovu učiniše:
»Hajde, hodža, u sto dobrih časa,
svi dušmani tvoji helać bili,
prijatelji zdravo i veselo!«
Nu pogledaj carskog tatar-age:
goni brzo, konje m'jenja često,
i za deset bijelijeh dana
zdravo dođe do Stambola grada,
i dovede hodžu Ćupriliju,
do saraja cara Al' Osmana.
Kad je tatar išô kroz sokake,
mnogo vikô, surudžija drekô,
začuo ga Mehmed-paša stari,
na istigbal njemu izlazio,
na avliji hodžu dočekao.

Hodža paši turski selam viknu,
paša hodži selam prihvatio,
pomogô mu sjahat sa menzila,
pa se oni zagrlivši ljube.
Oba stara, oba kahrimana,
uzeše se po bijele ruke,
pravo caru idu u odaju.
Car ridžale svoje dočekao,
uz koljeno sebi posadio,
pa on hodžu Ćupriliju pita:
»Ćupriliću, lalo moja prava,
smiješ li se, hodža, pouzdati,
pô muhura moga prihvatiti,
da uljezeš pred svu carevinu,
da pokupiš silovitu vojsku,
da je vodiš do mog Temišvara,
da učiniš s dušmanima kavgu?
Jer je muluć sulud učinio
i veliku vojsku izvodio.
Eno njega na polju Orlovu,
na Orlovu niže Temišvara,
dragi hodža do sve sedam kralja,
i Milica moskovska kraljica.«
Hodža s' caru smjerno poklonio,
i serdžadu pod njim poljubio,
pa mu 'vako stade besjediti:
»Sultan-care, ogrijano sunce,
sunce sjaje po svemu svijetu,
a ti, care, po svem memlećetu,
ja ću ti se prihvatit muhura
i uljeći pred svu carevinu,
silovitu vojsku podignuti,
s dušmanima kavgu učiniti,
ako ćeš mi izun pokloniti,
što učinim u Stambolu tvome,
da ti care preporeći nećeš.
Još kad dignem tvoju carevinu,
da ćeš sa mnom ti na sefer poći.«
Car je hodži riječ poklonio,
da mu ništa preporeći neće,

da će s njime i na sefer poći,
i dade mu pô muhura svoga.
Kad se hodža dograbi muhura,
odmah skoči na noge lagahne,
pa pod carem poljubi serdžadu,
i natrag se iz odaje vrati.
Za njim ide Mehmed-paša stari
i odoše u svoje konake.
Tuj su tavnu noćcu prenoćili,
i ujutru dobro podranili;
pravo idu na kapiju carsku,
iskupiše paše i vezire,
tako redom sve carske ridžale.
Još je hodža emer učinio,
dođoše mu četiri dželata
sa svojijem palam' posjeklicam'.
Na dželatim' odijelo strašno,
sve je crnom krvcom poškrapato,
mrka lica, krvavih očiju,
a naviše zavratili brke,
sve gledaju koga će posjeći.
Tad je hodža riječ govorio:
»Čujete l' me, paše i veziri,
i ostali carevi ridžali,
car je meni riječ poklonio,
što učinim u Stambolu b'jelu,
da mi, beli, preporeći neće
da će sa mnom i na sefer poći,
i dao mi pô muhura svoga,
da ja dižem butun carevinu,
da je vodim gradu Temišvaru,
da učinim s dušmanima kavgu.
Ali paše i mladi veziri,
vi ste krivi a ja, beli, n'jesam,
što je muluć suluć učinio,
na Orlovo vojsku isturio.
Među vama imade murtata,
u koje se muluć pouzdao,
na Orlovo vojsku isturio.«
Na dželate očim' namignuo;

a dželati jedan na drugoga,
posjekoše pašu Durmišliju,
i do njega Hasan-pašu Ćora,
i careva muhur-sahibiju,
a pobježe hodža šeh-islame,
on pobježe caru i sajvantu,
pravo brate do careva skuta,
pa je caru pod skut pobjegao.
Za njim hodža Ćuprilija trči,
golu nosi u rukama ćordu.
Ljuto cvili hodža šeh-islame:
»Ne daj, care, moj pobogu babo,
hodža će me rastaviti s glavom,
jer je care pamet izgubio,
hodža ne zna šta on danas radi.
Isječe ti paše i vezire,
koji su ti danas od potrebe,
a od hodže tebi fajde nema,
jer je hodža v'oma ostario,
ostario pamet izgubio.«
U to pade hodža u odaju,
pa povika caru od Stambola:
»Gon' od sebe hodžu šeh-islama,
murtatin je čem' nema karara!«
A povika care od Stambola:
»Ćupriliću, lalo moja prava,
pokloni mi hodžu šeh-islama,
što sam za njim klanjô u džamiji!«
A veli mu hodža Ćupriliću:
»Neću tebi njega pokloniti,
što ti muhur neću povratiti,
radi s njime kako tebi drago.
A n'jesi l' mi riječ poklonio,
što učinim u Stambolu tvome,
da mi ništa preporeći nećeš?«
Ondar care hodžu otisnuo,
Ćuprilić ga sabljom dočekao,
i jake mu malo prihvatio
sa rusom ga glavom rastavio.
Kad zavalja glava šeh-islama,

sa nje spade kauk-kapa zlatna,
i oko nje b'jela ahmedija,
prosuše se sitne pletenice,
i u njima sve krsti od zlata,
i iz jake krsti ispadoše,
po carskoj se sobi razasuše.
Ondar viknu hodža Ćuprilija:
»Vidi, care, moj pobogu babo,
za kijem si klanjo u džamiji,
kome li si esrar kazivao,
ko li ti je carstvo upravljao!«
Kad to vidje care od Stambola,
odmah skoči kô kad ne sjeđaše,
pa je tud'jer jaku proklinjao.
Stog i danas turci muslomani
kad klanjaju na svojoj haljini,
vazdi jaku pod noge turaju.
Ondar veli hodža Ćuprilija:
»Sultan-care od Stambola b'jela,
još ćeš vidjet što vidio n'jesi;
nego sa mnom hajde kroz saraje!«
Car sa hodžom udri kroz saraje,
dok dođoše do jedne odaje,
gdjeno sjedi stara carska majka.
Kad upade hodža u odaju,
carsku majku za ruku jamio,
s njezina je mjesta podignuo,
pod njom diže šiljte i serdžadu,
pod šiljtetom kapak nahodio,
a na kapku brava od čelika.
Brava tvrda, ali nejma ključa,
on ne može kapka otvoriti,
nego veli caru od Stambola:
»Sultan-care, moj pobogu babo,
traži ključa pokraj svoje majke!«
Prepade se stara carska majka,
iz njedara ključa izvadila,
pa ga sinu svome pokučila;
pa ga dade hodži Ćupriliji,
hodža tvrdu bravu otvorio,

u odaji kapak podignuo,
pa se malo natrag povratio,
na dželata jednog namaknuo,
tuj posječe staru carsku majku.
Caru suze vruće udariše,
a hodža mu veli Ćupriliću:
»Sabur, care, moj pobogu babo,
evo vidiš kapak u odaji,
od njega su strmo merdevine,
hajde sa mnom, care od Stambola,
pa ćeš vidjet što vidio n'jesi,
tim ćeš svoju zaboravit majku,
da je nikad sažaliti nećeš.«
Odmah hodža strmo udario,
a za njime care od Stambola.
Dok siđoše u jednu magazu,
od magaze otvoriše vrata.
Kada tude načinjena crkva,
u njoj gore mume i kandilji,
tude ima dvades't kaluđera,
gologlavih, kose raščešljane,
u rukam' im knjige i indžili.
Iz mraka im hodža udario,
sve is'ječe kaluđere mlade,
i tud' prođe druga vrata nađe,
za njim ide care od Stambola.
Kad je druga vrata otvorio,
tuj golemu sobu nahodio,
i u sobi do osam šćemlija,
a na njima osam kruna zlatnih.
Što je carska pripremila majka,
kad joj dođe do sve sedam kralja,
na što će ih stara posaditi,
i čime će njihe darivati.
Kad to vidje care od Stambola,
desnom b'jelom odmahnuo rukom,
pa se odmah natrag povratio.
Za njim ide hodža Ćupriliću,
stiže cara kod sajvana zlatna,
pa mu 'vako veli lakrdiju:

»Sultan-care, svečevo koljeno,
još ću nešto tebi pokazati:
hodi sa mnom do jataka tvoga,
do jataka hajd' u arz-odaji.«
Car sa hodžom odmah udario,
hodža dođe do jataka carskog,
carski jatak s mjesta pomaknuo,
i pod njime kapak podignuo.
Otlen sičan-jolan nalazili
od carskoga tahta i jataka,
tamam brate do mora sinjega,
što s' murtati njega iskopali,
kada udri do sve sedam kralja,
kako ć' cara s jataka jamiti,
u sinje ga more utopiti.
Kad to vidje care od Stambola,
ondar veli hodži Ćupriliću:
»Lalo moja, hodža Ćuprilija,
viš' ni za što neću ja da znadem,
radi, hodža, kako tebi drago!«
Pa se natrag u odaju vrati.
Hodža odmah za njim udario,
pa on nađe Mehmed-pašu starog,
s njime sio pa se odmorio.
Pa s' otale oba podigoše,
pravo caru idu u odaju.
Car ih pita: »Šta je, lale drage?«
A hodža mu veli Ćupriliću:
»Sultan-care, svečevo koljeno,
nek' se pišu turali fermani,
da ih šaljem na četiri strane,
sultan care, po ulćetu tvome,
nek' se diže butun carevina,
neka ide na polje Orlovo,
nek' se pišu, ja ću kazivati,
kuda će se sitni opremati.«
A veli mu care od Stambola:
»Ćupriliću, lalo moja prava,
volja tvoja, a tvoja uprava,
piši, lalo, kud je tebi drago!«

Ondar hodža dobavi ćatibe,
pa je hodža njima naredio:
najpre ferman jedan načinio,
pa ga caru šalje tatarskome:
»Tatar-care, moj pobogu brate,
budi meni danas u jardumu,
svi mulući na me udarili.
Kupi vojske što god više možeš,
hajde bolje na Orlovo polje,
i mene ćeš tude nahoditi.«
Taj opremi, drugi načinio,
pa ga posla tunoskome šahu,
car je šahu 'vako besjedio:
»Tunos-šahu, moj pobogu brate,
budi meni danas u jardumu,
mulući su na me udarili;
kupi vojske što god više možeš,
hajde bolje na Orlovo polje,
i mene ćeš tude nahoditi!«
Taj opremi, treći načinio,
pa ga šalje misirskom iklimu,
Ahmed-begu na bijele ruke,
car mu 'vako u fermanu piše:
»Lalo moja, misirski amire,
koji drmaš misirskim iklimom,
brže kupi silovitu vojsku,
brže crnce, mamene felahe,
i sve bege po iklimu svome;
da si bolje na Orlovo polje,
na Orlovo niže Temišvara!
Budi meni danas u jardumu,
jer je meni za potrebu tešku,
mulući su na me udarili,
budžak zemlje moje prisvojili!«
Taj opremi, četvrti se piše,
pa ga šalje u Anadoliju,
a na ruke Gazi Ahmed-paši:
»Ahmed-pašo, lalo moja prava,
kupi bolje Anadolce Turke
od Jedrene baš do Konje ravne

i podigni s gradova topove,
hajde bolje na Orlovo polje!«
Taj opremi, a peti se piše,
pa ga šalje Skadru kamenitu,
a na ruke Ali-paši starom:
»Ali-paša, lalo moja prava,
kupi brže silovitu vojsku,
lalo moja po svoj Albaniji,
Arnaute ubojice ljute,
sa gradova podigni topove,
hajde bolje na Orlovo polje,
na Orlovo niže Temišvara,
mulući su udarili na me!«
Tako redom oprema fermane,
jedan Šamu, a drugi Halepu,
jedan, brate, kamenu Bagdadu,
sve na ruke svojijem vezirim',
svakom piše da on vojsku diže,
da je vodi na polje Orlovo.
Jošte trides't načini fermana,
pa ih trides't delibega spremi,
svakog zove na polje Orlovo,
jer su bezi vazda sigurani,
poć' na vojsku su hiljadu druga,
sve o svome trošku i hašluku.
Pa najpotlje ferman načinio,
ferman posla zemlji Bosni ravnoj
do Travnika grada bijeloga,
a na ruke Džanan-buljugbaši,
ovako mu u fermanu piše:
»Buljugbaša, od Travnika Džano,
kupi brže dvan'est hiljad' vojske,
sve Bošnjaka po izbor junaka,
nemoj stara, a nemoj nejaka,
nemoj, Džano, u majke jedinka,
ni jedinka, ni skoro ženika,
za kime će zaplakati majka,
koga li će zažaliti ljuba.
Hajde bolje na Orlovo polje,
na Orlovo niže Temišvara,

i mene ćeš tude nalaziti.«
Kad Ćuprilić rasturi fermane,
onda piše po Stambolu vojsku,
po Stambolu i oko Stambola,
od Jedrene niz Urumeliju
do bijela Niša i Vidina.
Sto hiljada sakupio vojske
i stotinu opremi topova,
što će vući na polje Orlovo.
I hodža se u Stambolu spremi,
sa sultanom da na sefer krene.
Kada sultan iz Stambola krenu
sa svojijem hodžom Ćuprilijom
i sa vojske stotinu hiljada
i povuče stotinu topova,
na Stambolu drmnuše topovi,
poklaše se kurbani ovnovi,
fukari se mnoga hazna d'jeli,
hodže dove čine po džamijam',
sve zaposti i muško i žensko,
dragi brate, staro i nejako
rad carskoga zdravlja i napretka;
ode vojska pravo Temišvaru.
Nek' car ide s hodžom Ćuprilijom,
nek' dolaze ostali veziri,
nek' dovode Temišvaru vojsku,
da ti sada ja za Džana pričam,
buljugbašu od Travnika b'jela.
Kad mu stigô ferman od Stambola,
od onoga cara čestitoga,
i vidio šta mu ferman piše,
odmah viče svojega sestrića,
svog sestrića Ibra Fazlagića,
pa mu Džanan buljugbaša kaže:
»Moj sestriću, Ibro Fazlagiću,
meni ferman iz Stambola dođe,
da ja kupim Bošnjake junake,
moj sestriću, dvana'est hiljad' vojske,
da ih vodim na polje Orlovo,
na Orlovo niže Temišvara,

tuđe ćemo nalaziti cara
sa njegovom butun carevinom,
jer izišlo do sve sedam kralja,
na Orlovo izvodili vojsku.
Valja dženjak činit s kaurima.
Neg' sestriću, Ibro Fazlagiću,
kako ćemo vojsku pokupiti,
i kojom li džadom putovati,
dok siđemo gradu Temišvaru?«
A veli mu Fazlagiću Ibro:
»Moj ujače, Džanan-buljugbaša,
lako ćemo vojsku pokupiti,
sarajevskom džadom putovati,
od Saraj'va preko Višegrada,
a otale preko Biograda,
Biograda i tvrda Vidina,
kod Vidina prebrodit Dunavo,
a otalen do planine Maše,
a kroz Mašu pravo Temišvaru.
Brže piši knjige šarovite,
pa ih šalji po svoj Bosni ravnoj,
po svoj Bosni i Hercegovini,
sve na gradske mlade kapetane,
neka brže biraju vojnike,
nek' ih vode do Travnika b'jela.«
Kad to začu od Travnika Džano,
brže nađe hodžu Šuvaliju,
i taj ti je hodža brez kurana,
kome 'no je medovina draga,
vaz kazuje, ploske ispražnjuje,
da mu piše knjige šarovite,
da ih šalje niz carske gradove.
Poče Džano hodži kazivati,
poče hodža sitne knjige pisat.
Najprvu je knjigu načinio,
pa je šeher-Sarajevu spremi,
a na ruke sarajskom ajanu,
ovako mu Džano besjedio:
»Pobratime, sarajski ajane,
meni ferman stiže od Stambola

od našega cara čestitoga,
da ja kupim dvan'est hiljad' vojske,
sve Bošnjaka po izbor junaka,
da ne pišem stara ni nejaka,
ni, ajane, u majke jedinka,
ni jedinka ni skoro ženika,
za kime će zaplakati majka,
koga li će zažaliti ljuba.
Brže piši mlade Sarajlije,
pa ih vodi meni do Travnika,
valja ići na carevu vojsku.«
Tako redom sitne knjige piše,
pa ih šalje po svoj Bosni ravnoj,
po svoj Bosni i Hercegovini,
sve na gradske mlade kapetane,
sve da pišu po izbor junake,
da ih vode do Travnika b'jela.
A kad Džano knjige rasturio,
pa sestriću svome govorio,
svom sestriću Ibru Fazlagiću:
»Uzmi moga zelena bajraka,
pa ga nosi u polje zeleno,
pobijte ga u zelenu travu,
nek' se bajrak na livadi vija,
nek' s' oko njeg' silna vojska zbija.«
Ibro toga jedva dočekao,
s čiviluka bajrak prihvatio,
iznio ga u polje zeleno,
pobio ga u zelenu travu.
Kraj bajraka čador razapeo,
pred čadorom konje povezao.
Džano piše po Travniku vojsku,
po Travniku i oko Travnika,
nabodice i krvopilice.
Još ne prođe ni petnaest dana,
a skupi se silovita vojska
pod Travnikom u polju zelenu,
sve Bošnjaka po izbor junaka,
dragi brate dvanaest hiljada.
Ni' se age ni' neferi znadu,

sve u srmi i u suhu zlatu,
sve sa dobrim atim' i paripim'.
Tuj ne bješe ni jednog junaka,
kome 'no je mrsko putovati,
putovati a i vojevati,
već sve šenli a sve je veselo,
kô da svaki ide u svatove.
Kad rekoše, tad se iskupiše,
pođe vojska od Travnika b'jela,
i pred njome Džanan buljugbaša.
mekterhana pred Džananom tuče,
bajraktar mu Fazlagiću Ibro,
sve po vojsci laju daulbazi,
prikucuju jasne pampulice,
pop'jevaju turske nabodice.
Tako vazdan putovala vojska,
u Jehovcu konak učinili,
a ujutru dobro podranili,
i taj danak zdravo putovali.
U Blažuju na konak panuli
tri sahata niže Sarajeva.
Kad im akšam na zemlju panuo,
nu da vidiš Fazlagića Ibra,
ide pravo do čadora b'jela
do čadora od Travnika Džana,
pa on Džanu 'vako govorio:
»Poglavico, od Travnika Džano,
da ti hoćeš mene poslušati,
da mi našu podignemo vojsku,
kroz Saraj'vo noćas provedemo.
Kad bi sjutra bili kroz Saraj'vo,
s nama mlogo mladih Sarajlija,
u nekoga ostanula majka,
u nekoga seka jedinica,
u nekoga cura zaručnica,
u nekoga ljuba vjerenica,
hoće stare majke zaplakati,
vjerenice ljube uzdisati,
zaručnice cure zažaliti,
jedinice seke zacviliti,

nama tadaj ne bi bahta bilo,
ne bi bahta bilo ni napretka.«
Kad to začu Džanan buljugbaša,
svom sestriću veli bajraktaru:
»Be aferim, Fazlagiću Ibro,
bogami si dobar za tertiba,
baš će tebe poslušati Džano!
Valja noćas kroz Saraj'vo proći
i izići na Bakije ravne,
otlen sjutra gori Romaniji.«
Odmah Džano pustio telale
po ordiji na četiri strane,
da se sprema putovati vojska;
valja noćom kroz Saraj'vo proći,
kroz Saraj'vo na Bakije ravne.
Dok bi majka zadojila sinka,
sva se spremi Džananova vojska,
od Blažuja Sarajevu pođe,
do pô noći Sarajevo prođe
i iziđe na Bakije ravne,
na Bakije više Sarajeva.
Tuj noćili, rano podranili,
okrenuli gori Romaniji.
Zdravo prešli goru Romaniju,
po Glasincu na konak panuli,
tuj noćili, lijepo im bilo.
Pa šta bih vam dugo kazivao,
i brojio danke i konake?
Putujući konake čineći,
zdravo došli tvrdome Vidinu,
tuj su tavnu noćcu prenoćili
i ujutru dobro podranili.
Zdravo Dunav vodu prelazili,
okrenuli do planine Maše.
Kad su bili kroz planinu Mašu,
golema je ta planina Maša,
kroz nju hoda tri bijela dana,
nigdje sela ni palanke nema,
neg' s' izvile pod oblake jele,
iznad puta sastavile grane.

Oko puta golemo kamenje,
po kamenju porasla mašina,
pa se u njoj nakotili vuci,
po jelikam' nalegli gavrani.
Viju vuci, grakću gavranovi,
iznad puta prelijeću vile,
prekasuju međedine crne,
pa s' i oni u planini krive.
Svakog druga tuj uhvati tuga,
jer je mračno putovati strašno.
Tuj zavika od Travnika Džano:
»Da nam hoće kogod zapjevati,
glasovito štogod žalovito,
da on naše razgovori društvo!«
Dok zapjeva neko naprijeda,
glasovito ali žalovito:
»Ostan' zbogom Bosno ponosita,
i lijepo šeher Sarajevo,
i po njemu kule i avlije,
po kulama naše mile majke,
po avlijam' lijepe djevojke,
mi odosmo na carevu vojsku,
da pijemo vodu zaboravku,
da nas stare zaborave majke
i djevojke, naše jaranice.
Vi starice, naše mile majke,
nadajte se suncu i mjesecu,
ali nama nigda za vijeka,
naše seke naske ne žalite,
ašikujte i momke mamite,
naše ljube naske ne čekajte,
ne čekajte već se udajite!
Mi ćemo se iženiti amo
na Orlovu na polju zelenu
crnom zemljom i zelenom travom!«
Bože mio, ko bi junak bio,
što zapjeva tako uz planinu?
To bijaše Odobaša Skejo
sa Bjelava iz Saraj'va ravna.
Kad to začu Džanan buljugbaša,

on zavika što ga grlo daje:
»Jera tako, Odobaša Skejo,
jera tako pjevaš uz planinu,
te ti moje plašiš Krajišnike?
Mol' se boga za đavola svoga,
nemam o što poganiti ruke,
a ni svoje krvaviti ćorde,
sad bih tvoju posjekao glavu!«
Pa zapjeva uz planinu Džano:
»Čujte mene, moja djeco draga,
šta imadem žalit u Travniku!
Kuća mi je plotom opletena,
a ozgora slamom pokrivena,
tri ćošeta na tle posrnula,
a četvrto sohom poduprto,
u kući mi nigdje nikog nema,
ošljem jedna ostarjela majka.
Pred kućom mi velika sermija:
šarka kvočka sedmero piladi.
Koza bara su dvoje jaradi,
bog ubio Trebević planinu,
te se u njoj izlegao orô,
te m' odnese kvočku od pilića,
te mi osta i ta sirotinja!
Bog ubio goru Romaniju,
te se u njoj kojasili vuci,
odnesoše kozu od kozlića,
i ta Džanu osta sirotinja.
Majka stara sirotinja teška,
te se muka s' brukom razgovara.
Majka muka, sirotinja bruka,
vel'ku sam im hranu ostavio,
djeco moja, komad prosenice,
šaku soli i pô oke graha,
more njima biti do oraha,
dok kraj puta sazriju orasi,
nek' se hrane i oda zla brane,
dok joj Džanan sa Orlova dođe.
Ako bog da, djeco moja draga,
te razbijem vlahe na Orlovu,

biće nama ćara i šićara:
ja ću sebi dosta nagrabiti,
u Travniku dvore načiniti,
pa se onda, djeco, oženiti
ispod Jajca od Hasana Meme,
staroj majci porezat haljine,
od ćetena gaće i košulju,
crnu džoku, a feredžu usku,
firale joj kupit u Saraj'vu,
i na glavu jemeniju šamsku,
nek' se šeta po Travniku stara,
s kadunama nek' se razgovara,
neka znade, da sina imade!«
Kad ovako zapjevao Džano,
sve s' njegovo nasmijalo društvo;
tako prošli kroz planinu Mašu.
Kad izbili prema Temišvaru,
al' to care došô iz Stambola
i njegova listom carevina,
paše lale i stari veziri,
car tatarski i šah od Tunosa,
i Ahmed-beg misirskog iklima,
sa Arapim' i svojim felasim'
došli bezi došli deri-bezi,
sva se sila kraj Orlova zbila,
kraj Orlova i kraj Temišvara.
S druge strane kaurska ordija,
sve Orlovo listom pritisnula:
konj do konja, vojnik do vojnika,
kapa šavka, kao crna čavka,
sve Orlovo polje prekopato,
iskopati učkat meterizi,
opleteni lugovi koševi,
navaljeni na njihke topovi,
okrenuti na četiri strane,
a svukuda namještene straže.
Ondar Džano svome društvu kaže:
»Oj, Bošnjaci, moji b'jeli janjci,
vi dizgine konj'ma otpuštite,
a niz njedra glave objesite,

sve dva i dva hajte uporedo,
ne gledajte desno ni lijevo,
tako ćemo carsku vojsku proći,
carsku proći, blizu vlaške doći,
tude ćemo konje razjahati,
a i čerge svoje raspinjati.«
Svi Bošnjaci Džana poslušaše,
i dizgine konj'ma otpušćaše,
niz njedarca glave oboriše,
pa sa Džanom poljem udariše,
sve dva i dva jašu naporedo,
nit' gledaju desno ni lijevo.
Kad udriše kroz carsku ordiju,
haber pade hodži Čupriliću,
da mu stiže od Travnika Džano
i sa njime Bošnjaci junaci.
Hodža ide do čadora carskog,
caru kaže da mu Džano dođe,
i dovede Bošnjake junake.
Car iziđe iz čadora svoga,
da sejiri Džana i Bošnjake.
Džano prođe kroz carsku ordiju,
carsku prođe blizu vlaške dođe.
Tuj Bošnjaci konje odjahaše,
a i svoje čerge razapeše.
Kad je Džano išô kroz ordiju,
car je pitô hodžu Čupriliju:
»Čuprilijo, lalo moja prava,
ti si meni prije kazivao,
da j' u Bosni velika fukara,
da s' Bošnjaci veseli junaci;
ali vidi tvojijeh Bošnjaka,
svi u srmi i u suhu zlatu,
al' ne idu šenli ni veselo,
nego, lalo, sahtli neveselo.«
Caru veli hodža Čuprilija:
»Sultan-care, svečevo koljeno,
onaki je adet u Bošnjaka.
Kada pođu na carevu vojsku,
da se biju s dinskim dušmaninom,

sve prodaju luke i čifluke,
a u zalog daju b'jele kule,
te kupuju ate i rahtove
i kupuju silah i oružje,
a i sebi porežu haljine
sve od srme i od suha zlata.
A što danas idu neveselo,
daleko je Bosna zemlja ravna,
Bošnjacima nestanulo para,
a brez para nije razgovora.«
Kad to čuo care od Stambola,
odmah hodži emer učinio,
te dobavi od Travnika Džana,
dade Džanu tri tovara blaga,
da razd'jeli među Bošnjacima.
Kad je Džano prihvatio blago
i donio, društvu razd'jelio,
pročuše se Bošnjaci junaci,
sve pjevaju, puške male pale.
Ćuprilić im tajin podmaknuo:
b'jela mliva i debela mesa,
i za konja zobi i sijena.
Tako stalo tri-četiri dana,
kad je jutro jedno osvanulo,
Ćuprilić je paše iskupio,
iskupio paše i vezire,
car-Tatara, tunoskoga šaha,
Ahmed-bega misirskog iklima
i ostale carske deri-bege,
i još pozvô od Travnika Džana,
hoće s njima v'jeću učiniti,
kako će se s kaurima biti,
ko l' će s koje strane udariti.
V'jeću čine paše i veziri,
v'jeću čine, stavljaju tertibe,
na koju će ruku udariti,
niz Orlovo na sve sedam kralja.
Lako biše tertib učinili,
niz Orlovo kraljim' udarili,
da im nije moskovske kraljice,

i njezine silovite vojske.
Onda veli od Travnika Džano:
»Čuješ mene, hodža Ćupriliću
i ostale paše i veziri,
ako ćete mene poslušati,
ja ću vama tertib postaviti,
kako ćemo kraljim' udariti!«
A hodža mu veli Ćupriliću:
»Deder kaži, da vidimo, Džano,
je l' munasib, da te poslušamo!«
A veli mu od Travnika Džano:
»Carska lalo, hodža Ćupriliću,
danas sr'jeda, a sjutra četvrtak,
a u petak car se biti neće.
Do subote da se opremimo,
kad subota b'jeli danak svane,
vazdi mulić ide na mulića,
nek' car ide posred polja ravna
sa svojijem pašam' i vezirim',
i sa svojom silovitom vojskom;
neka s desne caru ide strane
car tatarski i šah od Tunosa,
neka s l'jeve caru ide strane
poglavica misirskog iklima
sa svojijem brzim Arapima,
i sa svojim mamenim felasim'.
Još mu podaj trides't deri-bega
sa njihovo trides't hiljad' vojske,
ja ću udrit moskovskoj kraljici
sa samijem Bošnjacim' junacim'.«
Kad to začu hodža Ćuprilija
i ostale paše i veziri,
svi rekoše: »Be aferim, Džano!
Kad si taki junak na tertibu,
baš ćemo te, Džano, poslušati,
i na vlahe tako udariti,
pa što nama bog i sreća dade!«
To rekoše, pa se razasuše;
svaki ode do čadora svoga,
Džano pođe u svoju ordiju.

Njega srete Fazlagiću Ibro,
pa on pita od Travnika Džana:
»Moj daidža, Džanan-buljugbaša,
jeste l', dajo, tertib učinili,
kako ćemo udrit kaurima?«
Sve mu Džano po istini kaže,
kakono su tertib učinili,
kud će koja vojska udariti.
Džanu veli Fazlagiću Ibro:
»Aja, bogme, od Travnika Džano,
tude dobra ni tertiba nema,
b'jelim danom udrit na dušmana;
Orlovo je polje v'oma ravno,
u zemlju se vlasi zakopali,
i topove svoje utvrdili,
svu će našu vojsku pozobati,
carevinu našu prihvatiti.
Neg' ako ćeš mene poslušati,
kad ti dođeš u našu ordiju,
ovaki ćeš haber donositi:
kad dan prođe, mrkla noćca dođe,
da će udrit butun carevina,
niz Orlovo na sve sedam kralja,
pa ćeš nama tenbih učiniti
da mi krvav pilav nastavimo,
od sabalja kore izlomimo,
na korama da pilav svarimo,
pa kad nama mrkla noćca dođe,
da mi krvav pilav pojedemo,
pa ondara da se izgrlimo,
izgrlimo, pa i halalimo,
pa na dobre konje pojašemo
i jednako juriš učinimo,
moj daidža, moskovskoj kraljici.
Tamna noćca, jer nema mjeseca,
pomisliće moskovska kraljica,
da j' udrila butun carevina,
svoje mjesto hoće ostaviti
i natrag se s vojskom potegnuti,
do ostalih kralja dolaziti.

Ostali će kralji pomisliti,
da j' udrila butun carevina,
dočekati moskovsku kraljicu
na topove i na toprakale.
Među se se vlasi krdisati,
sve udarat jedan na drugoga,
a ja i ti, moj milostan dajo
sa našijem Bošnjacim' junacim'
naokolo, dajo obl'jetati,
u dundare vlahe savijati,
nek' od vlaha padne više jada,
pa što nama bog i sreća dade.«
Kad to začu od Travnika Džano,
svog sestrića Ibra zagrlio,
zagrlio pa ga poljubio
baš u čelo među oči crne,
gdjeno ti se sokolovi ljube,
pa mu 'vako riječ govorio:
»Be aferim, moj mio sestriću,
moj sestriću, Ibro Fazlagiću,
kad si taki junak na tertibu,
bogme će te poslušati dajo,
pa što nama bog i sreća dade.«
Tako Džano u ordiju dođe
i donese haber u ordiju,
kao što je govorio Ibro.
Odmah Džano emer učinio,
krvav vojska pilav nastavila,
jer se akšam bješe primaknuo,
od sabalja kore izlomiše,
pod kazanim' vatre naložiše.
Kad Bošnjaci pilav zgotovili,
zgotovili pa ga potrošili,
dobre konje svoje opremili,
brez bisaga i brez kabanica,
da na konj'ma ne bude tovara,
da je njima lakše udarati.
Kad je noći treće hise prošlo,
Bošnjaci se tude izgrliše,
izgrliše, pa i halališe.

Napr'jed krenu od Travnika Džano,
a za njime njegovi Bošnjaci,
redom širom moskovskoj kraljici.
Dočeka ih karaula prva,
pomakoše, stat joj ne dadoše,
dočeka ih druga karaula,
pomakoše, stat joj ne dadoše.
Pohesabi moskovska kraljica,
da j' udrila butun carevina,
pa dočeka od Travnika Džana
na topove i na toprakale.
Kad joj drmnu šest stotin' topova,
pade Džanu šest hiljad' šehita,
dok utrnu vatru u topova.
Kad s' topovska vatra prekinula,
tad kraljica mjesto ostavila,
do kraljeva s' vojskom pobjegnula.
I ostali kralji pomisliše,
da j' udrila butun carevina,
dočekaše Milicu kraljicu
i njezinu nebrojenu vojsku
na topove i na toprakale
i na živu vatru iz pušaka.
Tamna noćca, a nema mjeseca,
zbi se duman niz polje Orlovo,
sve udara muluć na mulića.
Od sile se crna zemlja trese,
od brzoga praha i olova
i velikog zora od topova,
a sve Džano naokolo trče,
i sa njime Fazlagiću Ibro
sa svojijem Bošnjacim' junacim'
te zbijaju vlahe u dundare,
pa od vlaha više pada jada.
A čudi se care od Stambola
i ostala sila i ordija,
zašto stoji jeka niz Orlovo,
kakva l' sila zemlju napunila,
te s' od sile crna zemlja trese,
prije zore i Danice zv'jezde

sva se razbi na Orlovu vojska,
silna vojska do sve sedam kralja
i Milica moskovska kraljica;
ostaviše haznu i džebhanu
i velike od boja topove.
Kad ujutru zora zab'jeljela,
i Danica pero pomolila,
iza gore ogrijalo sunce,
haber pade u tursku ordiju,
da Bošnjaka na Orlovu nema.
Svak tu reče, da su pobjegnuli
i carevu haznu izmamili.
I car za njih Ćuprilića pita,
caru hodža Ćupriliću kaže:
»Sultan-care, iza gore sunce,
Bošnjaci nam n'jesu pobjegnuli,
neg' na kralje noćas udarili,
stog se noćas crna zemlja tresla,
sve od žive vatre iz pušaka,
i kraljskijeh baljemez-topova.
I ja mislim, iza gore sunce,
da s' Bošnjaci tvoji izginuli,
jal' kraljeve s' mjesta pomaknuli.«
Dok počeše haberi stizati,
da kraljeva na Orlovu nema,
ni njihove sile ni ordije.
Dok svanulo i sunce granulo,
sedam kralja Džano uhvatio,
pobjegla mu moskovska kraljica,
pravo, kažu, Petrisburgu svome.
Kad je haber caru dolazio,
da kraljeva na Orlovu nema,
sobom pošô niz polje Orlovo,
za njim lala, hodža Ćuprilija
i ostale paše i veziri.
Tako redom za njim ide vojska,
car proljeva suze od očiju,
a spominje od Travnika Džana:
»Jesi li mi poginuo, Džano,
ja li tvoja izginula vojska?

Hej, Bošnjaci, moji b'jeli janjci,
gdje vi meni noćas izgiboste,
na Orlovu kosti ostaviste!«
Kad car dođe meterizim' tvrdim,
gdje je bila moskovska kraljica,
tu joj nađe šest stotin' topova,
oko njihke šest hiljad' šehita,
svi su tude, brate, izginuli,
dok topovim' vatru prekinuli.
Odmah care ferman učinio,
da se brže kopaju šehiti,
da se diže hazna i džebhana,
da se dižu od boja topovi,
jer sve hali leži po Orlovu.
Hali hazna, a hali džebhana,
hali stoje od boja topovi.
Dok s' uz polje konjik pomolio,
vas u crnu a na konju vranu,
sve od žive vatre pocrnio.
Hajde bolje, da vidimo ko je!
Bože mio, koj' bi junak bio?
To bijaše Fazlagiću Ibro,
mio sestrić od Travnika Džana.
Ibro dođe, dotjera gavrana
i sa sobom on dovede kralje.
Dočeka ga hodža Ćuprilija,
pa on pita Fazlagića Ibra:
»Fazlagiću, Džananov sestriću,
je li tebi u životu dajo?«
Ibro kaže da je u životu,
u životu Džanan buljugbaša
i da se je natrag povratio,
pošto sedam kralja uhvatio.
U riječi gdjeno i bijahu,
dok s' pomoli od Travnika Džano
sa svojijem Bošnjacim' junacim',
s' ono druga, što mu ostanulo,
ostanulo a ne izginulo,
ni grdnijeh rana dopanulo.
Car Sulejman sobom Džana pita:

»Moj gazija, od Travnika Džano,
što ti hoćeš da ja tebi dadem,
hoćeš, sine, Bosnu pašaluka,
ali, Džano, blaga bez hesaba?«
A veli mu od Travnika Džano:
»Sultan-care, svečevo koljeno,
ja ti Bosne pašaluka neću,
a neću ti blaga brez hesaba,
jer ja, care, n'jesam za vezirstva,
a dosta sam zadobio blaga,
imam čime u Bosnu se vratit,
imam za što b'jele dvore zgradit,
a i moji ostali Bošnjaci;
nego hoću, care od Stambola,
da ti dadeš bosanskim spahijam',
što imaju zemlje u timarim',
da na zemlju i tapije daju,
i da im se digne tefterhana
iz Stambola do Travnika b'jela
i tvojijem, care, jerlikulim'
po gradovim' mladim kapetanim',
da s' ulefa sve u Bosni daje,
da ne idu do Stambola b'jela,
da ne idu i ne troše blago.«
Sve car dade, što zaiska Džano,
pa ga onda na Orlovu pita,
ko je koga uhvatio kralja.
A Džano mu poče kazivati:
»Prvoga je kralja uhvatio
moj sestriću, Ibro Fazlagiću,
a drugog je uhvatio kralja
beg Vitković sa Glasinca ravna,
trećeg Kopčić od bijela Duvna,
a četvrtog kralja uhvatio
kaplan Halil iz Dubrava ravnih,
a petog je kralja uhvatio
od Goražda Sijerčić alajbeg,
ja dvojicu, care od Stambola.«
Otale se vojska rashodila,
svak otišô zavičaju svome,

a i Džano bijelu Travniku.
U Travniku dvore načinio,
pa se odmah Džano oženio
sa Zlatijom lijepom djevojkom
ispod Jajca od Hasana Memca.
S njome Džano porod izrodio,
dvije cure i četiri sina,
najpre cure, pa onda sinove,
nek' se najpre cure poudadu,
pa nek' onda iženi sinove,
nek' zaove snaha ne čekaju,
da s' u dvoru ne zameće kavga.

III

ZIDANJE ĆUPRIJE U VIŠEGRADU

(Višegrad)

Mehmed-paša tri cara dvorio,
pa tri kule izdvorio blaga,
pa on sio misli premišljati,
kud će tol'ko blago dijevati:
al' će blago davat sirotinji,
al' će blago u Drinu sipati,
al' će gradit po Bosni haire.
Sve mislio na jedno smislio:
»Hoću gradit po Bosni haire,
najnaprijed na Drini ćupriju.«
Pa on gradi knjigu na koljenu,
pa je posla Mitru neimaru,
šta j' u knjizi paša načinio?
»Oj, čuješ li, Mitre neimare,
hrani konja od Mitrova dana,

od Mitrova do Đurđeva dana,
kad ti, Mitre, Đurđev danak dođe,
a ti hajde gradu Višegradu,
da sagradiš na Drini ćupriju,
ti povedi do trista majstora
i hiljadu djece irgatina,
što će studen kamen dohićati.«
A kad vidje Mitre neimare,
on je njemu drugu načinio:
»O, borami, Soko Mehmed-paša,
koliko je polje višegradsko,
da je tovar do tovara blaga,
još na tovar po tri kese blaga,
još i uz to tvojeg haznadara,
što će brojit nebrojeno blago,
jedva bi se gradila ćuprija.«
A kad knjiga Soko-paši dođe,
a kad vidje Soko Mehmed-paša,
kad vidio što mu knjiga kaže,
on je opet drugu načinio:
»Koliko je polje višegradsko,
biće tovar do tovara blaga,
još na tovar po tri kese blaga,
i evo ti Muja haznadara,
što će brojit nebrojeno blago;
veće hajde gradu Višegradu,
da se gradi na Drini ćuprija.«
Kad to vidje Mitre neimare,
pa mu dođe danak Đurđev danak,
on uzima do trista majstora
i hiljadu djece irgatina,
pa uzjaha vranca debeloga,
pa eto ga gradu Višegradu.
Natjerao vranca debeloga
da okuša je l' kolika Drina,
more li se graditi ćuprija.
Tamam vranac nasred vode dođe,
pa se dalje ni maknuti neće;
Mitar bije čizmom i mahmuzom,
a konj mu se ni maknut ne more;

Mitar bije trostrukom kandžijom,
a konj mu se ni maknut ne more.
Sve to gleda Soko Mehmed-paša,
pa povika Mitra neimara:
»Na ti, Mitre, moju hamajliju.«
Pa mu baci svoju hamajliju,
uhvati je Mitre neimare,
pa objesi konju oko vrata,
istom vranac na suho iskoči,
i iznese bjelogorku vilu,
rusa joj se kosa obavila
vrancu konju oko prvih nogu,
htjela ona da utopi Mitra
i njegova vranca debeloga,
pa je vranac na suho iznio.
Kad to vidje Mitre neimare,
on poteže sablju od pojasa,
da on njojzi odsiječe glavu,
a ona ga bogom pobratila:
»Bogom brate, Mitre neimare,
pusti mene u Butkove st'jene,
kad ti staneš graditi ćupriju,
ja ću tebi na jardumu biti.«
To je Mitar za boga hajao,
pustio je u Butkove st'jene,
pa on stade graditi ćupriju.
Gradio je sedam godinica,
što je Mitar u dan načinio,
ono nešto noćom batalilo.
Dok povika Soko Mehmed-paša:
»Kam' ti, Mitre, tvoja posestrima,
što t' je rekla na jardumu biti,
kad ti staneš graditi ćupriju?«
Kad toraču Mitre neimare,
on povika svoju posestrimu:
ona mu se ozgo odazvala,
»Sad ti meni na jardumu budi.«
A veli mu vila sa stijene:
»Bogom brate, Mitre neimare!
Ne mogu ti na jardumu biti,

ne dadu mi moje sestrenice.
Već pošetaj niz polje zeleno,
te uhvati Stoju i Ostoju,
te uzidaj u ćupriju kulu,
staće tebi na Drini ćuprija.«
Kad to čuo Mitre neimare,
on pošeta niz polje zeleno,
te uhvati Stoju i Ostoju,
te uzida u ćupriju kulu;
stade njemu na Drini ćuprija,
svršili je devete godine.
Dođe Drina mutna i pomamna,
pomoli se vitka omorika,
te udari u ćupriju kulu,
te zanjiha na Drini ćuprijom;
prepade se Soko Mehmed-paša,
oboriće na Drini ćupriju.
Dok povika Mitre neimare:
»O, borami, Soko Mehmed-paša,
ti nijesi Drine darovao;
već nasiplji na ćupriju blago,
pa ti uzmi srebrnu lopatu,
pa ti daruj tu premutnu Drinu.«
Sćadijaše Mitre neimare,
da okuša Soko Mehmed-pašu,
žali l' paša to toliko blago,
što je tol'ko potrošio blago.
Kad to čuo Soko Mehmed-paša,
on donese nekoliko blaga,
pa nasiplje na ćupriju blago,
pa on uze srebrnu lopatu,
pa on tura na četiri strane,
on darova tu premutnu Drinu.
A kad vidje Mitre neimare,
gdje on tura, hič ne žali blaga,
onda veli Mitre neimare:
»Dosta već je, Soko Mehmed-paša,
nasadi mi bradvu naopako,
pa me spusti na tanke tenefe,
da siječem vitku omoriku.«

Kad to čuo Soko Mehmed-paša,
svojom rukom bradvu nasadio,
pa ga spusti na tanke tenefe.
Mitar s'ječe vitku omoriku,
iz omore krvca udarila,
iz omore nešto progovara:
»Osta danas na Drini ćuprija,
osta danas, osta dovijeka.«
I paša je đumruk postavio,
na pješaka dva b'jela dinara,
na konjika četiri dinara;
a ko nema četiri dinara,
skidaju mu sa konja pokrovce.
Dok evo ti jednog kiridžije,
pa zapjeva preko Okolišta:
»Oj, čuješ li, Soko Mehmed-paša.
Jesi čudan hair načinio,
al' si nešto malo okvario,
što si na njoj đumruk postavio.«
Kad to čuo Soko Mehmed-paša,
on dobavi onog kiridžiju.
»Deder, more, zapjevaj mi pjesnu,
zapjevaj mi pjesnu otojičnu.«
On ne smije pjesne zapjevati,
on se boji da ga ne pos'ječe.
Opet njemu paša govorio:
»De zapjevaj pjesmu otojičnu.«
A zapjeva oni kiridžija:
»Oj, čuješ li, Soko Mehmed-paša,
jesi čudan hair načinio,
načinio na Drini ćupriju,
al' si malo paša okvario,
što si na njoj đumruk postavio,
na pješaka dva b'jela dinara,
na konjika četiri dinara;
a ko nema četiri dinara,
skidaju mu sa konja pokrovce.«
Kad to čuo Soko Mehmed-paša,
on je pravo đumruk oborio.

IV

ĐERZELEZ ALIJA I VUK JAJČANIN

(Gacko)

Dvorbu hajduk Huseine dvori,
u bijelu šeher-Sarajevu,
Jakub-pašu, bosanskog vezira.
Obdan pašu na kapiji dvori,
a po noći pašinicu ljubi.
Vidjela ih Kumrija robinja,
pa je eto paši u odaju:
»Da vi'š, pašo, dugo jadan bio!
U zô čas ga Husa nabavio,
tebi mladu pašinicu ljubi.«
A veli joj Jakub-paša stari:
»O, robinjo, je li to istina?«
»Istina je, vjera ti je tvrda.«
»Šut' robinjo, nemoj nikom kazat:
ja ću Husu posijeći glavu,
pašinicu konj'ma na repove;
tijem ću ih mukam' umoriti,
a tebe ću uzet za ljubovcu
ti ćeš biti pašinica mlada.«
Mnidijahu, niko ne čujaše;
pašinica bješe pred vratima,
pa se natrag ispred vrata vrnu
u odaju hajduk-Huseina:
»Da vi'š, Huso, žalosna ti majka,
vid'la nas je pašina robinja,
eno paši u odaji kaza.
Bježi, Huso, po svijetu s glavom!«
A veli joj hajduk Huseine:
»Kud ću pobjeć, moja pašinice?
U paše je careva fermana,

od svaklen me more dobaviti.«
Huseine, draga moja dušo,
ja sam čula, kazali mi ljudi,
nasred Bosne Jajca bijeloga
i u njemu Jajčanina Vuka,
osobit je u njegovu Jajcu.
Pravo bježi Jajčaninu Vuku,
Vuk će tebe dobro zakloniti,
tu ti more glava ostanuti.
Ja ću paši vakat uhvatiti,
pa ću tebi knjigu načiniti.
Šta ti knjiga šarovita kaže,
onako ćeš, Huso, učiniti
i više te neću svjetovati.«
Onda Huso na noge skočio,
pašinici stade govoriti:
»Pašinice, ako bora znadeš,
ja haljina za ponosa nemam,
a ja konja za jahanja nemam,
ja oružja za obraza nemam.«
»Huseine, moj očinji vide,
ti ćeš doći u sedam sahata,
Huseine u pašinu tavlu,
tu ćeš mene pašinicu naći.
Daću tebi pašina putalja,
a daću ti pašine haljine,
a daću ti pašino oružje,
i daću ti hiljadu dukata.«
Pa se mlada u odaju vrnu.
Danak prođe, mrka noćca dođe.
Mrke noći polovina bila
eto Huso na noge skočio,
pa ga eto u pašinu tavlu.
U podrumu pašinicu nađe,
u ruci joj muma u fenjeru,
a krajem nje Mitar Latinine
seizbaša bosanskog vezira.
Izvedoše pašina putalja,
dade njemu pašine haljine,
a dade mu pašino oružje

i dade mu hiljadu dukata.
Sad Husein uzjaha putalja,
iz šehera pobjegnuo Huso,
pašinica ode na konake.
Kud god ide hajduk Huseine,
dok on dođe Jajcu bijelome,
tankoj kuli Jajčanina Vuka.
Na avliju konja natjerao,
pa razjaha pašina putalja.
Mlađi njemu konja prihvatiše,
a on Vuku na bijelu kulu.
Kad je bio u odaju Vuku,
al' kod Vuka niko ne bijaše,
sjem Vukove sestre Anđelije;
ona bratu rakiju dodava.
Husein im »dobro jutro« viknu,
oboje mu zdravlje prihvatili,
Huseina sjeli na odaju.
Vuče Husu hošđeldiju viče,
pitaju se za mir i za zdravlje;
pa mu dade kahvu i rakiju,
pa ga pita Jajčanine Vuče:
»O, turčine, oklen te imamo?«
On mu, što je i kako je, kaže.
Kad začuo Jajčanine Vuče,
zagrlio, pa ga poljubio,
pa rekoše, te se pobratiše,
krstaš mu je bajrak poklonio.
Tu su bili za godinu dana.
Jedno jutro dobro uranili,
dok zakuca halka na avliji.
Tad Husein na noge skočio,
pa ga eto na avliju siđe,
na avliji otvorio vrata.
A uljeze Mitar Latinine,
poletio, poljubio Husa:
»Pozdrav ti je pašinica, Huso!«
Izvadi mu knjigu šarovitu.
Kad Husein knjigu prihvatio,
dade njemu dvades't madžarija.

Ode Mitar natrag Sarajevu,
a Husein Vuku na čardake.
Rasklopiše knjigu šarovitu,
a kad mlada pašinica piše:
»Selam Husu, a pozdravlje Vuku.
Kad vi knjiga šarovita dođe,
podignite silovitu vojsku,
pa vi hajte šeher-Sarajevu,
Turcima sam vakat uhvatila,
u Turke je bolest udarila,
evo paše, hasta u konaku;
ovdje nema Đerzelez-Alije,
već otišô Šumadiji ravnoj,
kula mu je i avlija sama
i na kuli lijepa djevojka.
Porobite šeher Sarajevo,
zakoljite Jakub-pašu starog.
Ti ćeš mene, Huso, prihvatiti,
nosi mene, oženi se mnome;
Vuku Ajka, sestra Đerzeleska,
nek' je vodi, nek' s' oženi njome.«
Tada Huso Vuku govoraše:
»Molim Vuče, da dignemo vojsku.«
Tomu Vuče kajil ne bijaše:
»Prođ' se, Huso, vraga i belaja,
da nikoga od Bošnjaka nema
do Alije Đerzeleza sama,
ne da svoje sestre brez belaja.
Izginuće regulana vojska,
oteće nam bojali topove,
mi moremo pogubiti glave.«
A kad začu hajduk-Huseine,
moli Vuka, dok ga umolio.
Obadva su na noge skočila,
pa stadoše siguravat vojsku,
vojske bojne četerest hiljada
i od boja dvanaest topova.
Povedoše silovitu vojsku,
kalauz je hajduk Huseine,
a komandar Jajčanine Vuče.

Dan po danak putem putovali,
a uz Bosnu zajavili vojsku,
dok dođoše šeher-Sarajevu.
Udariše, šeher porobiše,
do konaka pašina stigoše,
Huso zakla Jakub-pašu starog.
Uhvati mu vjerenicu ljubu,
uzjaha je na putalja za se.
Vojska pašin konak porobila,
do kule je Đerzeleske došla,
muhaseru učiniše kulu.
Tvrda tanka Alagina kula,
sve je s polja biju topovima,
be ne mogu da obore kule.
Ajkuna se sa čardaka brani,
ona bije oko kule vojsku.
Dok joj teče na kuli fišeka,
ne dade im uljeć u čardake:
stotinu im ubi konjanika,
branila se za nedjelju dana.
Kad nestade u cure fišeka,
tad zaplaka cura na pendžeru,
pa zavika što je grlo daje:
»Sunce žarko, na visoko ti si,
moj Alija, na daleko ti si!
Sunce žarko, popusti se niže,
a, moj brate, primakni se bliže!
Da je tebi sestru seiriti,
u koje je jade zapanula,
i bijela u šeheru kula.
Al' ne čuješ, al' habera nemaš?«
Pa je taku knjigu načinila.
Evo muke, knjigonoše nema;
dok doletje ptica na pendžere,
al' to soko, ptica Alagina.
Kad vidjela pticu na pendžeru,
na grlo joj knjigu objesila,
pa zamoli pticu na pendžeru,
da je nosi Šumadiji ravnoj,
na Avalu do Porčine kule:

»Tu ćeš naći mog brata Aliju,
podaj knjigu mom bratu u ruke,
neka vidi šta mu knjiga piše.«
Ptica prhnu sa bijele kule,
cura siđe na mermer-avliju,
na avliji otvorila vrata,
a vojnici dođoše na vrata.
Uhvatiše Đerzelesku seku,
pokloniše Jajčaninu Vuku.
Šćadijahu porobiti kulu,
Alaginu pogaziti majku,
al' ne dade Jajčanine Vuče:
»Kad junaka doma ne imade,
sramota je porobiti kulu,
a grehota pogazit mu majku,
jer je dobra rodila junaka.«
Otalen je povrnuo vojsku,
pa niz Bosnu udario s njome.

Eto ptice Šumadiji dođe,
tankoj kuli na Avalu Porči.
U lijepo doba dolazila:
tamam žarko ogrijalo sunce.
I Aliju na avliji nađe,
gdje j' sigurô debela dorata,
jer Alija sanak opazio:
gdje je magla šeher pritisnula,
a u magli grakću gavranovi
u konaku Jakub-paše starog;
iz nebesa udarila munja,
po temelju konak odnijela.
Otalen se promolila guja
na bijelu Alaginu kulu.
Svu mu butun kulu opasala,
na avliju nanijela glavu.
Ajkuna je srete na avliji,
birden natrag povrnula guju;
ne dade joj proždrijeti kulu.
Tom se sanku odmah osjetio,

i u tome sigurô dorata;
pa je pticu svoju opazio
i u ptice knjigu prihvatio.
Kad vidio šta mu knjiga piše,
on zaplaka kako ženska glava,
pa uzjaha debela dorata.
A veli mu od Avale Porča:
»Haj'r inšalah, bogom pobratime?!
»Ne pitaj me, bogom pobratime,
Vuk Jajčanin došô Sarajevu,
porobio šeher Sarajevo
i posjekô Jakub-pašu starog.
I mojoj su dolazili kuli,
i moju su porobili kulu,
i odveli milu sestru moju.«
To on reče, otište dorata,
i za njime hrti i ogari.
Kud god ide, Drini vodi siđe.
Drina došla mutna i krvava:
izginuli Sarajlije turci,
kiša pade, krvcu sapirala.
Broda nije, a ćuprije nema,
daleko mu na Višegrad sići;
velike ga pritisnule misli.
Sada što ću od života svoga,
kako li ću Drinu pregaziti?«
U toj misli, u kojoj bijaše,
poletješe dva hrta Alina,
preskočiše Drinu vodu hladnu.
Kad vidio Đerzelez Alija
jer bijaše u Alije adet,
gdje mu skaču hrti tankoviti,
tu mu more dorat preskočiti
pa izmače debela dorata,
a zavika grlom bijelijem:
»Ha, dorate, moje janje drago,
preskoči mi Drinu vodu hladnu!«
Preskoči mu Drinu vodu hladnu,
u ploču mu nogom udario,
do koljena noge utonuše,

četiri mu ploče ostadoše,
a ne vidje Đerzelez Alija.
Pa otalen natjera dorata,
pa on šeher-Sarajevu dođe
i pred kulom svoju majku nađe.
Ona plače, a spominje sina.
Njoj Alija božji selam viknu:
»Moja mati, ko odvede Ajku?«
»Sine dragi, Jajčanine Vuče.«
»Jesu l' davno, majko, pobjegnuli?«
»Ima, sinko, tri bijela dana.«
Majci reče momak: »Ej dovale.«
Kud god ide Đerzelez Alija,
on u Travnik u Klokote dođe.
U Klokotim' Jajčanina vojska;
isturili karaule česte.
Pred Alijom hrti doljegoše,
pa vukove kolju nobečije.
Trkom trče, Jajčaninu kažu:
»Da vi'š, Vuče, ako boga znadeš,
šarene nam vaške udariše,
poklaše ti umorne vojnike.«
Tada Vuče Husu govoraše:
»Huseine, dragi pobratime,
čij' će biti hrti šaroviti,
imaju li oni gospodara?«
A veli mu hajduk Huseine:
»A, bogami, Jajčanine Vuče,
to su hrti Đerzelez-Alije,
Alija je blizu na dorinu.«
To rekoše, na noge skočiše,
pa na dobre konje uzjahaše,
a kadune konj'ma u terkije,
pa kroz vojsku oba pobjegoše.
Al' kroz vojsku udari Alija,
procvilješe Vukovi vojnici:
»O, turčine, Đerzelez Alija,
nemoj sjeći umorene vojske,
pobježe ti vojsci komandare,
odnese ti sestru u terkiji,

i za njime hajduk Huseine.«
Kad začuo Đerzelez Alija,
on kroz vojsku protjera dorata,
pa dostiže hajduk-Huseina.
Stiže Husa, sabljom udari ga,
presiječe hajduk-Huseina.
Pašinicu malo zahvatio,
od pole joj dvije načinio.
Još bijaše pašinica trudna,
u njoj muško presiječe čedo.
Ode gonit Jajčanina Vuka;
kad sustiže Vuka Jajčanina,
misli: »Sabljom udarit s dorata,
obrezaću sestru na sapima;
da ja sjajnom kuburlijom gađam,
mogu sestru ubit na sapima.«
Isprijeka protjera dorata,
pa poteže topuz sa unkaša,
isprijeka ode gađat Vuka.
On iz ruke topuz ispustio,
a za brezu Vuče zaminuo.
Kroz brezu mu topuz proletio,
mrku Vuku dohvatio ruku,
tada Vuče ustavi paripa.
Onda Vuče 'vako govoraše:
»O, Alija, careva gazija,
pokloni mi život na mejdanu,
kriv nijesam, očinjeg mi vida,
a džaba ti tvoja mila seja.«
Pa mu curu sa terkije baci.
Pokloni mu život na mejdanu,
sestru uze na sapi doratu,
pa se natrag povrnuo džadom.
Kad natjera u Klokote ravne,
prsla vojska na četiri strane.
Tad Alija protjera dorata,
pa za Travnik njega razjahao;
sestra Ajka vođaše dorina,
a Alija u travi sjeđaše,
pa on svojoj sestri govoraše:

»O, Ajkuna, mila moja seko,
ja ne vidjeh Jajčanina Vuka:
kakve slike bješe i prilike,
daj mi pravo, napretka ti, kaži.«
»Hoću, brate, života mi tvoga!
Bješe tvoja slika i prilika,
na te bješe dobro nalikovô;
čini mi se, moj brate Alija,
boljeg srca od tvoga bijaše.«
To Aliji vrlo žao bilo,
pa poteže svoju oštru ćordu:
zakla sestru kako janje malo.
Pa prihvati nadžak sa dorata,
pa raskopa crnu zemlju njime,
tu ukopa lijepu djevojku;
pa donese dvije glavnje crne,
a udari turski abdest na se,
pa on 'vako tiho govoraše:
»Dok ja klanjô turskoga namaza:
ako sestra prava srca bila,
dvije glavnje, dvije breze bile,
grane dale, a list razavile;
ako sestra kriva srca bila,
crne bile kâ što no su sade.«
Pa on sjede klanjati namaza.
Kad Alija namaz saklanjao,
kada breze obje primile se:
grane dale, a list razavile.
Pošto vidje Đerzelez Alija,
plahovito iz svog srca jeknu:
»Avaj meni, moja mila majko,
u ijedu posjekoh djevojku!«

V

DOLAZAK BOSANSKOG VEZIRA ĆUPRILIĆA U TRAVNIK

(Gacko)

Car čestiti divan učinio,
u Stambolu svome Carigradu,
sve mu lale stale na divanu.
Cara dvori četerest vezira,
a avlije baše i spahije,
a kod cara sjede dva vezira:
s desne strane paša Ćupriliću,
a s lijeve paša Sokolija.
Car čestiti gleda po divanu;
vas mu svijet rahat na divanu,
do sokola Ćuprilić-vezira,
a taj vezir dertli i kaharli,
grozne suze od očiju valja.
Kad ga care seir učinio,
tada care divan raspustio,
onda care Ćuprilića pita:
»Lalo moja, Ćuprilić-vezire,
da te pitam, pravo da mi kažeš.
Kupih divan za nedjelju dana,
vas mi svijet rahat na divanu,
a ti grozne suze prolijevaš;
kakva ti je nužda i nevolja,
daj ti svome padišahu kaži.«
Onda zađe Ćuprilić-vezire:
»Padišahu, ogrijano sunce,
ja sam tebi hizmet učinio.
Jednom uzeh u tebe fermana,

da sam vezir u Bosni ponosnoj,
pa ja Bosni i Travniku siđoh,
vezijerstvo držah u Bošnjaka
za punijeh sedam godin' dana.
Sve ja kupih groše i harače
i miriju, što se Bosne tiče.
Nijesam ti u haznu sipao,
već kovao od zlata čelenke,
te davao Bošnjacim' junacim',
Bošnjacima i Hercegovcima,
a davô im ćurke i kalpake,
što ti Bosnu od kraljeva brane;
Bosna ti je sorguč carevini.
Ja sam skoro haber prihvatio,
da se tvoja Bosna zabunila,
na tarafe u Bosni Bošnjaci.
Ako bude još godina dana,
Bosnu će ti prihvatit kraljevi,
pa među se Bosnu izdijelit.
Ne daj, care, Bosne kraljevima,
jer kad pustiš Bosnu na ćenaru,
neće vele vakta prolaziti,
otić' će ti i Urumenlija
to su ključi od Stambola tvoga.
Ko ti uzme svu Urumenliju,
uzeće ti Stambol Carigrada,
ti ćeš prtljat Meki i Medini.
Pa mi žao tvoga Carigrada,
žao mi je Bosne na ćenaru,
Bosne ravne i Urumenlije.«
A kad care začu Ćuprilića,
grozne suze od obraza valja:
»Ćupriliću, moja lalo prava,
ja habera ni pismena nemam,
da se moja Bosna zabunila.
Ali, lalo, Ćuprilić-vezire,
vjerujem ti što ti meni kažeš.
Hajde, lalo, do konaka siđi,
pa se, lalo, na konaku spremaj,
a ja ću ti ferman načiniti,

ja ti novo vezijerstvo davam.
Pa ti hajde Bosni kalovitoj,
te ti vidi što se u njoj radi
ko je moju Bosnu zamutio,
što se moja Bosna zabunila.
Uzmi hazne koliko ti drago,
šta učiniš, ni ja pitat neću.«
Tad Ćuprilić na noge skočio,
te pod carom poljubi serdžadu.
Ode vezir do konaka svoga,
a sultan mu sjede ferman gradit.
Paša sprema sebe na konaku.
Na Stambolu pucaju topovi;
jer je taki adet od starina
kad car šalje na mansub vezira.
A kad osmo jutro osvanulo,
eto ti li careva kavaza:
»Ćupriliću, padišah te viče.«
Ćupriliću na noge skočio,
pa ga eto caru u odaju.
Selam dade, na nogama stade,
a care mu selam prihvatio,
s pendžera mu turu-ferman dade.
Ćuprilić se natrag povratio,
ode vezir do konaka svoga,
pa sigura edbu i ič-age.
Uzjahalo stotinu kavaza,
na stotinu arapskijeh ata;
u svakoga džida u rukama.
Izvedoše dvanaest jedeka,
uzja' vezir na alata svoga
i velika edba i daira,
i pođoše iz Stambola grada.
A izašla fakir i fukara,
selam dava desno i lijevo.
Okreće se vezir sa alata,
pa dozivlje svoga haznadara:
baca pare pjacom i sokakom.
Et' vezira na Stambol-kapiju,
a otalen poljem zelenijem,

što je džada od Urumenlije.
Kud god ide, u Jedrenu siđe.
Tu je paša na konak panuo.
Na Jedrenu pukoše topovi.
A ujutru jutro osvanulo,
pa zavika tatarina carskog:
»Hodi amo, sine tatarine,
na ti ovu bujruntiju moju,
pa uzjaši konja menzilskoga,
pa ti hajde niz Urumenliju,
pravo Bosni hajde i Travniku.
Kad ti dođeš bijelu Travniku,
preda moj ćeš konak razjahati.
Meti, peri, a klači odaje,
a prostiri dibu i kadifu
ti raspremaj konak Ćupriliću,
tatarine, za nedjelju dana.
Kada petak, turska džuma dođe,
kada pođu u džamiju turci,
i ti, sine, u džamiju pođi.
Kad klanjate u džamiju podne
ti izađi prvi iz džamije,
pa zastavi pred džamijom narod,
dok ulema najposl'je izađe
i muftija Omer-efendija
alima ga do Stambola nema,
već 'ko* mene Ćuprilić-vezira.
Podaj njemu moju bujruntiju,
pa ti hajde u konake svoje
nek' on uči i narodu kaže,
šta im moja bujruntija piše.«
Kad tatarin bujruntiju primi,
a uzjaha konja menzilskoga,
ode tatar niz Urumenliju.
Kud god ide, Bosni silazio,
do bijela grada do Travnika.
Pred vezirski konak razjahao
i vezirski konak otvorio.

* I u ovom kao i u Hörmanovom prvom izdanju ovaj oblik je prema originalu. U drugom izdanju stoji: *k'o* (kao).

Mete, pere i klači odaje,
a prostire dibu i kadifu.
Osam zdravo dana prolazilo,
dok pođoše u džamiju turci.
Petak bješe, podne učijaše
i tatarin u džamiju pođe.
Molili se bogu po zakonu,
iz džamije htjeli izlaziti,
a najprvi carski tatarine.
Pred džamijom narod ustavio,
dok najposl'je hodže i hadžije
i muftija Omer-efendija.
Tatar dođe, pa mu dade namu
ode tatar do konaka svoga,
a muftija namu prihvatio,
ašićare, pa je proučio,
pa Bonjšacim' 'vako govoraše:
»Braćo moja, od Bosne junaci,
Bosnu nam je ogrijalo sunce,
šućur bogu, kad car za nju znade.
Eto nama novoga vezira
Ćuprilića, starog prijatelja.
Već me čujte, od Bosne junaci,
ko je glavar, nek' se sigurava,
neka ide Novome Pazaru,
neka srete Ćuprilića ondje
ko mu hoće poljubiti ruku.
A ja hoću knjige načiniti,
niz svu Bosnu i Hercegovinu
i svakome haber učiniti,
nek' glavari idu do Pazara,
neka sretu Ćuprilića ondje,
neka dođu s njime do Travnika.«
Na to turci šućur učiniše.
Da je kome stati pogledati,
kako idu bosanski glavari
pravo džadom do Novog Pazara
na atima i bedevijama.
Kad su došli Novome Pazaru,
tu sjahali, pa se izbrojili.

Trista šeset i sedam glavara
po kahvama i po hanovima.
Tu su bili i dva i tri dana,
hala nema Ćuprilić-vezira,
jer prostrano niz Urumenliju,
jer on gleda kako stoji narod:
imaju li zulum od zabita.
Kad je jedno jutro osvanulo.
al' se jedna magla otisnula
od bijele šeher Mitrovice,
dok ispade stotinu kavaza,
na stotinu arapskijeh ata.
Svaki džidu nosi pred vezirom,
a za njima Ćuprilić-vezire,
na alatu atu velikome,
na glavi mu tri nišana carska
tak'ijeh ih ni u koga nema.
Kad glavari vidješe vezira
u konje se jagmu učiniše,
pa na dobre konje uzjahaše,
pred vezira u polje siđoše,
pa mu dvije sure načiniše.
Kad naljeze stotinu kavaza,
protjeraše konje od mejdana,
a naljeze Ćuprilić-vezire.
Bošnjacima božji selam viknu,
pa ustavi ata od mejdana.
Tad Bošnjaci njemu dolažahu,
svaki njega u skut poljubio;
on ih pliješće po plećima rukom.
Tada vezir Bošnjacima zađe:
»Kako ste mi, moja djeco draga,
šta se tamo u svoj Bosni radi?
Rađa li vi ljeto i godina,
kako nosi ječam i pšenica?
Blizne li se s jaganjcima ovce,
roje li se pčele uljanikom?
Klanjaju li turci džematile,
uče li vi djeca u mejtefe?
Pazi li se među sobom narod?«

Svak šutjaše, jedan govoraše:
»Dobro nam je ljeto i godina,
rađa nama ječam i pšenica,
blizne nam se s jaganjcima ovce,
roje nam se pčele uljanikom,
svi klanjamo dobro džematile,
uče nama djeca u mejtefe;
dobro, paša, u carevu zdravlju.«
Tada vezir govori Božnjacim':
»Dete, djeco, konje uzjašite,
pa bosansku igru zametnite,
a napun'te sjajne kuburlije,
prahom samim bez olova teška,
pa nagon'te jedan na drugoga,
a gađajte jedan u drugoga,
a ja ću vas seir učiniti,
dok dođemo bijelu Pazaru.«
Sad Bošnjaci konje uzjahaše,
napuniše sjajne kuburlije,
napuniše prahom bez olova,
pa bosansku igru zametnuše
kan' ti dobri konji u Bošnjaka.
To veziru vrlo milo bilo,
od veselja grozne suze valja
veliku im dovu učinio.
Dok su bili bijelu Pazaru,
tu razjaha Ćuprilić-vezire,
na Pazaru pukoše topovi;
šenluk čine Ćuprilić-veziru.
A Bošnjaci u svoje konake.
Tu su oni konak učinili,
a ujutru jutro osvanulo,
dok zavika telal u čaršiji:
»Ko je Bošnjak, Ćuprilić ga viče!«
Kad Bošnjaci došli Ćupriliću,
svaki njega u skut poljubio;
svakog paša sjede u odaju;
čibuk, kahvu, ićram učini im.
Pa zavika haznadara svoga,
a haznadar hurče unosio.

Stade vadit ćurke i kalpake,
a vaditi od zlata sahate,
te darivat Bošnjake junake;
sve darova što je tujer bilo.
Ondar vezir Bošnjacima kaže:
»Hajte, djeco, u svoje konake,
s handžijama hesab učinite,
u ruke im pusule podajte:
nek' donesu mome haznadaru,
Ćuprilić će za vas trošak platit;
pa debele konje sigurajte.
Onda ćemo, djeco, uzjahati,
da idemo niz Bosnu ponosnu.«
Tad Bošnjaci u hanove bili,
s handžijama hesab učiniše,
u ruke im pusule dadoše
odnesoše, dali haznadaru,
a haznadar njima isplatio.
Tad ujzaha Ćuprilić-vezire,
uzjahaše kićeni Bošnjaci,
pa odoše niz Bosnu ponosnu,
pjevajući i pušketajući.
Dok dođoše bijelu Travniku,
tu razjaha Ćuprilić-vezire
i ostali kićeni Bošnjaci.
Na Travniku pukoše topovi,
sto topova jedan za drugijem.
Tu svu mrku noćcu prenoćiše.
Kad ujutru jutro osvanulo,
dok zavika telal kroz čaršiju:
»Ko je glavar, Ćuprilić ga viče!«
Tad glavari došli Ćupriliću,
Ćuprilić im tiho govoraše:
»Čujte mene, bosanski prv'jenci,
ima l' iko u Bosni ponosnoj,
ja u Bosni ja u Hercegovini,
da mi nije itat učinio?
Kaž'te mi ga na divanu ovdje!«
Svaki šuti, ništa ne zboraše
osim jednog bosanskog glavara.

Poče glavar govorit veziru:
»Ima, pašo, dragi gospodare,
u Krajini na širokoj Lici,
beg Mustaj-beg imenom se viče.
Ovdje j' bilo do sedam vezira,
nikom itat nije učinio.
Svaki mu je tatarina spremô,
a svaki mu bujruntiju spremô.
Tatarima osijecô glave,
bujruntije nogama gazio
htio nije doći do Travnika,
ni tebi ga učiniti neće.«
A kad začu Ćuprilić-vezire,
to veziru vrlo žao bilo,
pa ovako sada govoraše:
»Vi glavari od sve Bosne ravne,
svakom izun, hajte zavičaju,
pa gledajte narod i fukaru.
Što ti meni o begu govoriš,
ti ćeš čekat dok Mustaj-beg dođe.«
Otalen se glavari vratiše,
a Ćuprilić divit prihvatio,
Mustaj-begu bujruntiju piše:
»Beg Mustaj-beg, muselime lički,
jesi l' čuo, jesi l' razumio,
da sam došô Ćuprilić vezire,
da sam došô bijelu Travniku?
Ja sam čuo, jesam razumio,
ovdje j' sedam vezireva bilo,
svaki ti je bujruntiju pisô,
a svaki ti tatarina spremô,
zvali su te bijelu Travniku.
Ti nijesi nikad htio doći;
tatarima osijecô glave,
bujruntije nogama gazio.
Eto tebi tatarina moga,
gdje ti nosi moju bujruntiju.
Da si uput bijelu Travniku,
da inada učinio n'jesi,
i povedi tvoje poglavare,

hoću ti ih seir učiniti.«
Pa je muhur udario na nju,
pa zavika tatarina svoga:
»Na tatare, moju bujruntiju,
nosi begu na široku Liku,
podaj mu je, pa se natrag vrni.«
A veli mu carski tatarine:
»Nemoj pašo, rad božjega hatra,
posjeć' će me beg Mustaj-beg Lički,
ostaće mi djeca na sokaku!«
»Ne boj mi se, sine tatarine,
neće tebe beže posijeći,
već te hoće dobro darovati.«
Sad tatarin uze bujruntiju,
a uzjaha konja menzilskoga,
pa on ode niz Bosnu ponosnu.
A kad Lici i konaku dođe,
kad avlinska zatvorena vrata.
Pred vratima sjedi serhatlija,
ljepši momak od svake djevojke:
crni su ga zagarili brci,
na njemu je đeisija zlatna.
Za pasom mu puške dvije zlatne,
zlatnu sablju drži preko krila;
na prsim' mu tri nišana carska.
Prepade se carski tatarine,
u strahu mu božji selam viknu.
A momak mu podignuo glavu:
»Aleć selam, crni tatarine,
kakva imaš šarovita pisma.«
»Serhatlijo, ime kako ti je,
ti jesi li beg Mustaj-beg Lički?
Vezirska ga bujruntija traži.«
A momak mu tiho govoraše:
»Tatarine cara čestitoga,
ja nijesam beg Mustaj-beg Lički,
već ja jesam Bosnić-bajraktare.«
»O, Bosniću, tanak bajraktare,
gdje je tebi beg Mustaj-beg Lički?«
Tada veli Bosnić-bajraktare:

»Tatarine cara čestitoga,
pogled' dolje niz polje zeleno,
mož' li vidjet zelena čadora,
ono j' čador moga gospodara.
Otišô je na teferič ondje
i odveo triest agalara,
i pet stotin' mlada Krajišnika;
biju nišan mladi Krajišnici,
trče dobre ate i paripe,
a seiri Mustaj-beže Lički.
Hajde dolje niz polje zeleno,
pa ćeš naći moga gospodara,
pa mu podaj pismo od vezira.«
Tatar konja okrenuo svoga,
ode pravo niz polje zeleno,
do čadora Mustaj-bega dođe.
Kod čadora sedam bajraktara,
što čuvaju na čadoru vrata.
Tatarin je konja odjahao.
Bajraktari begu kazivahu:
»Beže Lički, evo tatarina,
izun ište, da tebi uljeze.«
Beg zavika: »Puštite ga amo.«
Tatar begu pod čador uniđe,
selam dade, na nogama stade;
svi mu turci selam prihvatiše,
a najposl'je beg Mustaj-beg Lički
sagnu s' tatar poljubi mu ruku,
vezirsku mu dade bujruntiju.
Izmače se stade na nogama,
a Mustaj-beg uze bujruntiju,
pa je sjede učit ašićare.
Pošto vidje što mu sitna piše,
u džepove uturio ruke;
u džepu mu četerest dukata,
sve četerest dade tatarinu,
pa ovako njemu govoraše:
»Haj aferim, sine tatarine,
to ja tebi muštuluka davam
što mi haber Ćuprilića kaza.

Ti ćeš sa mnom ići na konake,
još ću bolje tebe darovati.«
A veli mu carski tatarine:
»Hvala tebi, Mustaj-beže Lički,
vakta ići na konake nemam.«
»Hajde, sine, bijelu Travniku,
selam ćeš mi ponijet veziru.
Ako bog da u carevu zdravlju,
sahi ću mu do Travnika doći
sa trideset i tri poglavara,
sa mojijeh sedam bajraktara,
sa dvadeset i dv'je buljugbaše
i vezirski etek prihvatiti.«
Tatar ode, uzjaha menzila.
Pjevajući i pušketajući,
on ti serbez do Travnika dođe.
Onda beže agam' govoraše:
»Sad što ćemo, moji agalari?
Valja ići bijelu Travniku
na zijaret Ćuprilić-veziru.
Šućur bogu, kada k nama dođe.
Dete, age, da se samislimo,
valja pešćeš ponijet veziru.
Što j' munasip, da mu ponesemo?«
Onda age 'vako govorahu:
»Ponijeti dosta madžarija.
Mlade age, da se porežemo,
da mi taki pešćeš ponesemo.
Ja kupimo dibe i kadife,
neka prostre ćošak i odaju
ja kupiti ata ja kobilu.«
Jedan dedo šuti u budžaku,
bijela mu brada do silaha,
sve on kablom hladno harči pivo
diže glavu, pa ovako zađe:
»Ne čudim se trideset agalara,
već se čudim Mustaj-begu Ličkom,
krupna glava, u njoj mozga nema.
Tu pešćeša nema za vezira.«
Onda zađe beg Mustaj-beg Lički:

»O, turčine, beže Crničiću,
šta bi rekô da mu ponesemo?«
Tad Crničić Osman govorio:
»Beg Mustaj-beg, naše ogledalo!
Da skupimo jednu četu malu,
dvan'est hiljad' mlada Krajišnika,
mlada momka, zasukana brka.
Sve konjika, pješca ni jednoga,
da spanemo časom u Kotare,
gdjeno kula dvanaest hiljada
i vlaškijeh sedam čardakova
na srijedi Mališina kula.
Ja sam čuo, kazuju mi ljudi:
u Mališe sestra na čardaku,
akrana joj u ćesarskoj nema;
za cara bi carevica bila.
Ljudi kažu, koji su gledali,
kada pije vodu u maštrafi,
vidi joj se niz bijelo grlce,
dok joj voda u kotalac sađe
ta bi cura za vezira bila.
Da udrimo na bijele kule:
nekoliko posjeć poglavara,
napljačkat se dibe i kadife,
nakupit se gotovine para,
uhvatiti Mališinu Jelu,
pa izaći zavičaju svome.
Dibom naše kuće prostrijeti,
a param' se odužiti duga,
počinuti nekoliko dana,
pa ondalen konje uzjahati,
pa mi sići bijelu Travniku,
pa veziru poklonit djevojku
nekolike sa glavara glave.
To je pešćeš onakom veziru.
Vezir će nas onda darovati:
dat nam ćurke, a dati kalpake,
a davati od zlata sahate
i daće nam dosta madžarija.«
Tad zavika beg Mustaj-beg Lički:

»Haj aferim, beže Osman-beže!
Beg Osman-beg, silan Crničiću,
baš hoćemo tako učiniti.«
Bir rekoše, na noge skočiše,
oboriše zelene čadore,
svaki ode do odžaka svoga.
Ne prođoše tri bijela dana,
dvan'est hiljad' hazur Krajišnika,
pa pođoše sentom i ćenarom,
dok dođoše na granicu tvrdu.
Sve po noći niz planinu ravnu,
prije sunca na tvrde Kotare.
Porobiše sedam čardakova,
posjekoše trides't poglavara,
dok dođoše Mališinoj kuli,
dok bijelu prihvatiše kulu,
poginu im trides't Krajišnika.
Uljegoše u bijelu kulu.
Ko uhvati Mališinu Jelu?
Uhvati je Dizadrević Meho,
pa je baci na sapi doratu.
Otalen se povratila vojska,
jera haber ode niz ćesarsku
ne smjedoše zanoćiti tude.
Kad se natrag sva vojska povrati
do konaka Mustaj-bega Ličkog,
svaki ode svome zavičaju.
Tu Mustaj-beg bio počinuo,
od dne do dne, za nedjelju dana.
Deveto je jutro uzjahao,
su trideset i tri poglavara,
sa svojijeh sedam bajraktara,
dvades't i dv'je mlade buljugbaše,
sve konjika, pješca ni jednoga.
Pođe soko Dizdarević Meho,
na sapima ponese djevojku.
Dan po danak u Travnik sađoše,
u hanove konje razjahaše.
Tu su noćcu prenoćili bili,
a ujutru rano uranili,

na konake Ćuprilić-veziru,
najnaprijed Mustaj-beže Lički,
za njim trijest i tri poglavara
i dvadeset i dv'je buljugbaše;
najpotonji Dizdarević Meho,
on za ruku vođaše djevojku.
Ostaviše sedam bajraktara,
da se ne bi hila učinila.
Tu veziru pristupiše turci,
vezir ih je dobro dočekao,
posjeda ih po odaji redom,
bega sjede uz desno koljeno,
a do njega bega Crničića.
Meho paši pokloni djevojku,
a age mu pokloniše glave;
paša glave na grad opremio.
Tada vezir šenluk učinio,
sve sa grada pucaju topovi.
Dobro ih je vezir dočekao:
sve on age po hanovim' spremi,
a kraj sebe bega ustavio,
s Mustaj-begom bega Crničića,
pa ih drža cijel mjesec dana.
On darova što je s begom bilo:
begu dade dva nišana zlatna,
Crničiću sablju zalivenu,
Mehu natrag povrati djevojku:
»Na ti, Meho, lijepu djevojku;
hvala tebi na tvome junaštvu,
jer je meni devedeset ljeta;
tebi dvades't i dvije godine,
a djevojci sedamn'est godina
to se dvoje može sudariti.«
Oboje mu dovu učinilo
i veziru ruku poljubilo,
pa odoše zavičaju svome.
Vezir Bosnu tahkik učinio,
pa i carsku zadovolji raju
i među se pomirio turke
i turcima tembih učinio,

da narodu ne čine zuluma.
U njoj sjedje tri godine dana,
dok je carsku Bosnu popravio
i on Bosnu dobro namnožio.

VI

SVATOVSKO GROBLJE NA KORITIMA

(Zagorje)

Zaprosio Rišljanine Hadžo
na daleku lijepu djevojku,
preko Bosne i Hercegovine,
u lijepoj šeher-Mitrovici,
u kadune alajbegovice,
l'jepu Hanku Marić-alajbega.
Prsten dao, svadbu odgodio,
dok on siđe Risnu bijelome
i pokupi kićene svatove
i poreže robu na djevojku
i djevojka saloži darove.
Ode Hadžo Risnu bijelome;
kad je bio na prvom konaku,
stiže njega knjiga šarovita
od punice alajbegovice:
»A, moj zete, Rišljanine Hadžo,
nemoj slati malenih svatova,
ni spremati jabane djevera,
daleko je b'jelu Risnu sići;
ima mnogo strašnijeh planina
i u njima gorskijeh hajduka,
ima mnogo tamnijeh konaka;
lijepa je Hankija djevojka,
jabandžija mirovati neće.«
Sađe Hadžo Risnu bijelome,

to kazuje ostarjeloj majci.
Nuto njima jada iznenada,
Hadžo nema nikoga od roda,
osim jednog brata Muhameda;
njemu nema neg' dvanaest ljeta.
Hadži veli ostarjela majka:
»A, moj sine, Rišljanine Hadžo,
imaš tetku Hasan-pašinicu
u Kotoru gradu bijelome;
hajd' se moli paši uz koljeno,
nek' ti tetku u jenđiluk dade,
s njom spremiti malog Muhameda,
mogu tebi dovesti djevojku.«
Ode Hadžo do Kotora grada,
molio se i umolio se.
Paša dade pašinicu mladu,
da jenđija bude uz djevojku.
Hadžo skupi do trista svatova,
opremi ih šeher-Mitrovici.
Dočeka ih alajbegovica,
pridrža ih za nedjelju dana
kad je osmi danak osvanuo,
sve povika čauš do čauša,
a udriše zile i borije,
zalajaše jasni daulbazi:
»Hazurola, kićeni svatovi,
hazur svati, hazur'te djevojku,
kratki danci, a dugi konaci,
zemlja tuđa kalauza nema,
tuđi ljudi, ne znamo im ćudi,
a već danas valja putovati.«
Tad svatovim' izišli darovi,
darovano, što za koga bilo,
a djeveru na konju djevojka.
Kad otale polazila Hanka,
nju je njena svjetovala majka:
»Šćeri Hanko, moj očinji vidu,
ja ti šaljem trides't pratioca,
gdje god budeš na konaku, zlato,
vrati meni jednog pratioca

i po njemu knjigu šarovitu,
nek' zna majka šta joj radi Hanka.«
Pa otale pođoše svatovi,
u Sjenici na konaku bili.
Kad svanulo i granulo sunce,
tad je Hanka knjigu nakitila
i svojoj je majci opremila:
»Zdravo sam ti i veselo, majko,
u Sjenici noćcu prenoćila,
danas idem Bijelome Polju.«
I tu Hanka noćcu prenoćila
i materi knjigu povratila.
Sedmi danak na Zagorje došla,
na Bor'jama na konaku bila
u odžaku Čengić-alajbega.
I tu dobro poranila Hanka
i materi knjigu povratila:
»Zdravo sam ti i veselo, neno,
evo mene na Zagorju l'jepom,
sjutra ćemo Borču valovitu,
a preksjutra Gacku širokome.«
Kad su svati Gacku dolazili
i po Gacku na konak panuli,
Hanka pala u selo Kazance.
Kad svanulo i granulo sunce,
uranila plemenita Hanka
i materi knjigu povratila:
»Zdravo sam ti i veselo, neno,
baš u Gacku noćcu prenoćila,
danas ćemo niz kršna Korita,
u njih do tri harambaše kažu:
jedno Bajo, a drugo Limune,
a treće je od Morače Vuče,
s njima ima do trista hajduka,
i u njim' su pobješnjeli vuci,
jeduć' meso konjsko i junačko,
pa što nama bog i sreća dade!«
I otale svati polazili.
Kad su bili niz kršna Korita,
gledale ih sve tri harambaše,

jedno Bajo, a drugo Limune,
i treće je od Morače Vuče
sa svojijeh do trista hajduka.
Hotijahu svatim' udariti,
a ne dade Limun harambaša,
već govori Pivljaninu Baju
i hajduku od Morače Vuku:
»Grjehota je skuditi djevojku,
a kamoli razbiti svatove.«
Tud prođoše kićeni svatovi.
Bog ubio Aliju čauša,
diže usnu a iskesi zube,
a zapjeva tanko glasovito:
»Čala, čala, čalgidžije mlade,
provedosmo lijepu djevojku
na sramotu Baju i Limunu,
i đidiji od Morače Vuku
i njihovo do trista hajduka,
ne smjedoše nama udariti.«
Opet Limun udarit ne šćaše,
al' povika Pivljanine Bajo,
i điđija od Morače Vuče:
»Crn mu obraz na obadva sv'jeta,
ko svatima udariti neće.«
Pa skočiše na noge lagane
prihvatiše bistre džeferdare,
poskakaše niz kršna Korita,
a za njima do trista hajduka;
pohvataše klance i bogaze,
dočekaše kićene svatove.
Zagrohtaše bistri džeferdari,
zagrajaše Crnogorci mladi.
U svatima oporišta nejma,
konji tuđi, a haljine tuđe,
svaki čuva, da se ne okalja,
svakom svatu žao umrijeti
i junačke rane dopanuti.
Razbiše se kićeni svatovi
i prskoše na četiri strane,
a pobježe jenđi-bula mlada,

jenđi-bula, Hasan-pašinica,
na kr'atu konju od mejdana.
Hvataše je po drumu hajduci,
hvataše je ali ne mogoše.
Gađaše je hicim' iz pušaka,
gađaše je, ali ne ubiše,
ode mlada Risnu širokome.
Osta sama na konju djevojka
i pokraj nje djever Muhamede,
držeć' dobra za dizgine vranca.
Njemu dođe od Morače Vuče,
pa govori mladom Muhamedu:
»Pusti konja, d'jete Muhamede!«
A Muhamed da popušta neće,
već on veli Moračanin-Vuku:
»Dok je živa na dva rama glava,
nigda konja popuštati neću.«
Vuk poteže mača plemenita,
pa mu b'jele odsiječe ruke;
on zubima za dizgin uhvati,
Vuk mu rusu odsiječe glavu,
pa uhvati za dizgine vranca,
oko sebe iskupi hajduke.
Okrenuše u goru Goliju,
povedoće plemenitu Hanku.
Potjeraše ruho djevojačko,
ruho malo trides't seisana
sve prtišta i bakrena suda.

Neka idu u goru hajduci,
da ti sada ja od Hadža pričam.
Taj danak se svatovima nadô,
pa spremio sebe i dorina,
da u polju susrete svatove.
Iznenad' ga sanak obladao,
pa on legô sanak boraviti.
Malo trenô, al' se brzo prenô,
pa iza sna na noge skočio,
jer mu na san bratac izlazio,
ah brez ruku i brez ruse glave.

On poletje džamu i pendžeru,
jer se odmah jada osjetio,
pa pogleda poljem zelenijem;
on ugleda jenđi-bulu mlađu,
tetku svoju Hasan-pašinicu.
Odmah udri niz bijelu kulu,
na avliji hazur dora nađe.
»Jalah!« reče, posjede dorina,
istjera ga avliji na vrata,
a udari poljem zelenijem.
Dok on srete tetku pašinicu,
odmah pita tetku za djevojku:
»Gdje je cura, gdje li su svatovi,
gdje je meni bratac Muhamede?«
Sve mu tetka po istini kaže,
da hajduci razbiše svatove,
svati prsli na četiri strane,
sam' ostala na konju djevojka
i pokraj nje djever Muhamede.
Hadžo dalje ni pitati neće,
neg' kraj tetke protjera dorina,
brže dođe u kršna Korita,
tuđe brata Muhameda nađe:
mrtav leži nasred druma puta,
ah brez ruku i brez ruse glave.
Tad pomisli Rišljanine Hadžo:
»Mrtva fajde žaliti nejmade!«
Časom prebra staze i bogaze,
dok on vlaku u Goliji nađe,
kud j' otišlo do trista hajduka;
pa za njima Hadžo udario.
Kad je malo unaprijed bio,
začu žamor u jednoj dolini.
Polako se Hadžo privlačio,
dok opazi dvije harambaše,
harambašu od Morače Vuka
i kraj njega Pivljanina Baja,
oni sjede hladno piju pivo.
Na jandanu Limun harambaša,
na desnu se podnimio ruku,

svoje mrke objesio brke,
pokrili mu puškam' tepeluke.
Njemu veli od Morače Vuče:
»Što je tebi, Limun-harambaša,
što s' na desnu podnimio ruku,
što li mrke objesio brke?«
A veli mu Limun harambaša:
»Zlo popio, od Morače Vuče,
zlo popio u planini pivo.
Zar ne misliš što si učinio?
Ti razbio kićene svatove,
pogubio malog Muhameda,
milog brata Rišljanina Hadža,
odveo mu lijepu djevojku.
Ja znam Hadžo mirovati neće,
da će brata pokajati svoga,
potražiti lijepu djevojku.«
A veli mu od Morače Vuče:
»Ko se boji Rišljanina Hadža,
nek' ne ide u goru zelenu,
nek' za sobom ne vodi hajduka,
nek' ne biva četi harambaša.
Ako s' bojiš Rišljanina Hadža,
hajde svojoj od kamena kuli,
pa pobaci svijetlo oružje,
a pripaši žensku oprežnicu,
uzmi prelu, predi vunu b'jelu,
a ne bivaj četi harmabaša.«
Hanka služi harambašam' pivo;
desnom rukom čaše dodavaše,
u lijevoj mahramu držaše,
od hajduka lice zaklonjaše.
A ostali po gori hajduci,
oni d'jele ruho djevojačko.
Ne d'jele ga, kô se d'jeli blago,
neg' razvlače od jele do jele,
pa sijeku čelikli andžarim',
dok povika jedan od hajduka:
»Braćo moja, u gori hajduci,
braćo moja, oporna zemana,

djevojačko ruho dijelimo,
a djevojci d'jela ne dajemo.«
Ondar veli lijepa Hankija:
»Dajte meni srmali mahramu,
štono sam je tri godine vezla,
da je spremim mom nesuđeniku,
ne bi li mi jadnoj halalio,
što je s mene brata izgubio
i veliko blago potrošio!«
Tad joj veli od Morače Vuče:
»O, Hankijo, draža od očiju,
ne spominji Rišljanina Hadža,
koga nigda očim' vidjet nećeš;
evo tebi od Morače Vuka,
draži ću ti biti od očiju,
vodiću te u Moraču ravnu,
i tobom se hoću oženiti.«
A veli mu lijepa Hankija:
»Lako, lako, od Morače Vuče,
ja se brže mome Hadžu nadam,
kojino će tebe oženiti
crnom zemljom i zelenom travom.«
To je Vuku vrlo mučno bilo,
pa djevojci sile udario.
Kako ju je lako udario,
dva joj zdrava zuba pokrenuo,
iz lica joj krvcu otvorio.
Pisnu Hanka kao ljuta guja,
a pomenu svoju milu majku:
»Da si sade, moja mila majko,
da ti vidiš svoju šćercu Hanku,
koju nigda udarila n'jesi,
u kakvu je halu i ahvalu.«
Ondar Hadžo šaru okrenuo,
a na Vuka nišan uhvatio,
pred očima vatru naložio;
al' u njemu srce uzigralo,
i b'jele mu ruke uzdrhtale,
ne pogodi Moračanin-Vuka,
neg' kraj njega Pivljanina Baja.

Čim to vidje Moračanin Vuče,
skoči đida na noge lagane,
pa uhvati lijepu Hankiju
i baci je na pleća hajdučka
i pobježe kroz goru zelenu.
Za njim trči Rišljanine Hadžo,
trkom trči a iz grla viče:
»Stan', điđijo, od Morače Vuče,
da si juče meni pobjegnuo,
danas bi te Hadžo pristignuo!«
Vidje Vuče, da uteć ne može,
baci Hanku u zelenu travu,
a poteže srebrnu kuburu,
pa je sasu u njedarca Hanki.
Hotijaše i dalje bježati,
al' dostiže Rišljanine Hadžo,
udri Vuka čelikli handžarom,
na dvije ga pole rastavio.
Pa se vrati do lijepe Hanke,
uze Hanku sebi na krioce,
pa je pita Rišljanine Hadžo:
»Srce dušo, alajbega Hanko,
hoćeš svoje rane preboljeti,
al' ćeš svoju majku uplakati?«
Progovori lijepa djevojka:
»N'jesu meni rane dodijale
od kubure Moračanin-Vuka,
neg' će rane mene umoriti
od handžara Moračanin-Vuka,
kojim brata pogubio tvoga.
Nego, Hadžo, obadva ti sv'jeta,
nosi mene u kršna Korita,
ukopaj me pokraj druma puta,
pokraj mene brata Muhameda;
udari nam mramor-kamenove,
nek' se znade gdje smo ukopani.
Još mi selam miloj pošlji majci,
nek' se suncu nada i mjesecu,
a Hankiji nikad za vijeka.
Neka crne obuče haljine;

nek' mi proda luke i čifluke,
za njih kupi ruho za djevojke.«
To izusti pa dušicu pusti.
Hadžo Hanku na pleća jamio,
iznio je u kršna Korita,
ukopô je pokraj druma puta,
a pokraj nje brata Muhameda,
nek' se znade gdje su ukopani.
Te grobnice i danas se znadu,
i zovu se groblje od svatova.

VII

SVATOVSKO GROBLJE NA MORINAMA

(Zagorje)

Zaprosio beže Ljuboviću
na Zagorju lijepu djevojku,
Umihanu Čengić-alajbega;
zaprosio, curu isprosio,
na prstenu svadbu odgodio,
i ta vadba, do petnaest dana,
dok se beže Nevesinju vrati
i pokupi kićene svatove.
Glas do glasa, haber do habera,
haber dođe bijelu Mostaru;
to začuo Mostarlija Mujo,
pa šarenu knjigu načinio
na koljeno begu Ljuboviću,
u knjizi mu 'vako besjedio:
»Čuješ mene, beže Ljuboviću:
jesam čuo, jesam razumio,
da si moju curu preprosio
na Zagorju lijepu djevojku.
A ti znadeš, beže Ljuboviću,
da je Uma moja zaručnica;

to s' obraza i namusa tiče,
to ja 'beli, preboljet ne mogu,
neg' te za to na mejdan pozivam:
ko dobije na dugu mejdanu,
neka ljubi l'jepu Umihanu,
I evo ti tri mejdana dajem:
prvi mejdan poniže Mostara,
baš u Bišću polju širokome,
niže moje od kamena kule,
oklen gleda moja stara majka;
drugi mejdan niže tvoje kule
na širokom polju Nevesinju,
oklen gleda tvoja stara majka;
treći mejdan na Zagorju ravnu,
niže dvora Čengić-alajbega,
gdjeno gleda Uma plemenita.
Ako l' nećeš na mejdan izići,
dođi meni do b'jela Mostara
i povedi pretila dorata,
da sa svatim' ideš na Zagorje,
da dovedeš pod Umom dorina,
od Zagorja do Mostara b'jela.«
A kad knjiga Ljuboviću dođe
i vidio šta mu sitna piše,
u velike udario misli,
pa on staroj kazivao majci;
stara njemu govorila majka:
»O, moj sine, beže Ljuboviću,
nemoj Muju na mejdan izići,
nema majka neg' tebe jednoga,
moreš meni, sine, poginuti,
ostat tvoja samohrana majka;
pusti curu Mostarliji Muju,
boljom će te oženiti majka.
A imamo slugu Marijana,
podaj njemu đuzel đejisiju
i podaj mu pretila dorina,
nek' ga vodi do Mostara b'jela,
nek' Marijan ide sa svatovim',
nek' dorata vodi pod djevojkom.«

Njojzi veli beže Ljuboviću:
»Volim svoju izgubiti glavu
nego slugu dati i dorina,
na sramotu lijepu djevojku,
oh điđiji Mostarliji Muju.
Ja ću njemu na mejdan izići,
pa što meni bog i sreća dade!«
Kad to čula lijepa kaduna,
mila majka bega Ljubovića,
ona pisnu kao ljuta guja;
iz njedara dojke izvadila,
a ovako sinu govorila:
»O, moj sine, beže Ljuboviću,
ako nećeš majku poslušati,
dati slugu i dorata svoga,
da prevedu lijepu djevojku
od Zagorja do Mostara b'jela,
haram tebi moja hrana bila,
kojom te je majka othranila.«
Poče kleti Mostarliju Muja:
»Oh neka te, Mostarlija Mujo,
božija te sablja posijekla,
naskoro ti majka zakukala,
tebe žaleć na bijeloj kuli.«
Vidi begu jada iznenada:
muka spremit slugu i dorina,
a još više ne poslušat majke.
Sve mislio na jednu smislio:
bolje dati slugu i dorina,
nego svoju ne poslušat majku,
jer se bojat teška eksikluka.
Beg dovika slugu Marijana,
pa mu đuzel đejisiju daje,
a ovako njemu progovara:
»Vjerna moja slugo, Marijane,
dobro spremi pretila dorina,
na se udri đuzel đejisiju,
vodi dora do Mostara b'jela
a do kule Mostarlije Muja,
hajd' sa svatim' na Zagorje ravno,

vodi dora pod djevojkom mladom,
od Zagorja do Mostara b'jela.«
U mlađega pogovora nema,
on opremi sebe i dorina,
dokle beže knjigu načinio
a na ruke Mostarliji Muju,
u knjizi mu 'vako besjedio:
»Čuješ mene, Mostarlija Mujo,
sevep kletve stare moje majke,
šaljem tebi slugu Marijana
i mojega pretila dorina,
nek' i oni idu sa svatima
dovest tebi lijepu djevojku.«
Sluga jami knjigu šarovitu
i begova pretila dorina.
Kad on dođe do Mostara b'jela,
b'jeloj kuli od Mostara Muja,
kad tuj Mujo skupio svatove.
Marijan mu knjigu pokučio;
a kad knjigu Mujo proučio,
koliko se asi učinio,
odmah drugu knjigu načinio,
opremio begu Ljuboviću,
u knjizi mu 'vako besjedio:
»Čuješ mene, beže Ljuboviću,
ja ću vodit kićene svatove,
da dovedem Zagorku djevojku.
Kad se vratim sa Zagorja ravna,
prvi konak hoću učiniti.
u Ulogu kraj vode Neretve,
otlen tebi saiju spremiti,
ti se meni i svatovim' nadaj,
hoću tebi na konake doći.
Kad budemo blizu tvoje kule,
sreti naske poniže avlije,
pod djevojkom prihvati dorina,
uvedi ga u svoju avliju,
neka siđe tvoja stara majka,
sa dorata prihvati djevojku,
izvede je na bijelu kulu.«

Otlen Mujo sa svatovim' pođe,
s njime ide sluga Marijane,
vodi dora bega Ljubovića.
Kud god išli, na Zagorje došli,
do odžaka Čengić-alajbega.
Tuj svatovi na konaku bili
i tri b'jela dana predanili;
kad četvrto jutro osvanulo,
udariše zile i borije,
zalajaše jasni daulbazi,
a zavika čauš do čauša:
»Hazurola, kićeni svatovi,
hazur svati, hazur'te djevojku!«
I djevojku hazur učinili,
na begova dora posadili.
Sluga vodi pod curom dorina,
a oko nje dva djevera mlada,
dva bratića Mostarlije Muja;
za njim idu jenđi-bule mlade,
pred svatima Mostarlija Mujo.
Prvi konak jesu učinili
u Ulogu kraj vode Neretve;
kad ujutru bijel dan svanuo,
Mujo spremi haber Ljuboviću,
da se njemu i svatovim' nada.
Kad otale svati polazili
i izišli u Morine ravne,
tad namignu Crvanj na Morine,
a Morine na Beglin doline,
a Doline na Brda Vučija;
iz brda se magla pomolila,
a iz magle kiša udarila,
sve pokvasi kićene svatove.
Za tim sjever puhnu iznenada
na snijeg se kiša preokrenu,
a gusta se magla sastavila;
a nevješti mostarski svatovi
pogubiše drume i prtine,
smetoše se u kršne Morine.
Sve s' na njima slediše haljine,

a mećava neprestano puše,
sve izmete kićene svatove,
i pred njima Mostarliju Muja;
sama osta na konju djevojka
i pokraj nje sluga Marijane.
Al' Marijan po Morinam' znade,
po Morinam' staze i bogaze,
pa okrenu pram selu Kolešku
i povede za dizgin dorina,
al' je veće noćca osvojila.
Kad su prvi p'jevci zapjevali,
sluga dođe vodi Kolešnici,
voda došla mutna na valove,
mutna drvlje i kamenje valja;
vidi sluga da brodit ne more,
pa djevojci 'vako govorio:
»Umihano Čengić-alajbega,
ti se jami za grivu doratu,
pa u vodu natjeraj dorina,
dorat će ti vodu prebroditi.
Popusti mu bojali dizgine,
sam će dorat Nevesinju sići
do odžaka bega Ljubovića;
kako dođe hoće zanjištati,
beg će dora svoga opaziti,
hoće izić primiti dorina,
a i tebe lijepu djevojku.
Ti ćeš begu pozdrav ponijeti,
kad se svane i ograne sunce,
neka vodi Kolešnici dođe,
nek' svog slugu Marijana nađe,
nek' me mrtva svojoj nosi kuli,
nek' me mojoj staroj dade majci,
nek' me spremi i sahrani majka.
Još ćeš begu pozdrav ponijeti,
da ne žalim što ću umrijeti,
kad smrt vidjeh Mostarlije Muja
i njegovih kićenih svatova,
u Morinam' od mećave teške;
kad ne dođe Nevesinju ravnu,

a na konak begu Ljuboviću,
kad ti osta gospodaru mome.«
To djevojka slugu poslušala,
uhvati se za grivu doratu,
u mutnu ga vodu natjerala.
Dobar dorat vodu preplivao;
kad na drugu stranu izlazio,
cura pusti bojali dizgine,
udri dorat putem čavlenikom.
Kad Kolešku selu dolazio,
tadaj drugi pjevci zapjevali;
a kad treći pjevci zapjevali,
doro dođe kuli Ljubovića;
kako dođe, odmah glasom njisnu.
Začu njisku beže Ljuboviću,
pozna svoga po avazu dora,
pa poletje niz bijelu kulu.
Kad avlinska otvorio vrata,
vidje svoga pred avlijom dora
i na njemu lijepu djevojku.
U avliju dovede dorina,
šćaše skinut sa konja djevojku,
njemu reče lijepa djevojka:
»Nemoj tako beže Ljuboviću,
za sedlo se jesam primrznula,
već prereži tanahne kolane,
nosi mene u bijelu kulu.«
Beg povika sluge i seize,
a prereza tanahne kolane.
Sluge dora jesu prihvatile,
beg odnese na kulu djevojku,
pa on pita lijepe djevojke:
»Kamo tebi kićeni svatovi,
gdje je ostô sluga Marijane,
oklen sama na doratu dođe?«
A veli mu lijepa djevojka:
»Stid je mene i gledati u te,
a kamoli s tobom besjediti,
ali valja, druge čare nema.«
Sve mu kaže što je i kako je,

što j' od svata u Morinam' bilo,
gdje l' je ostô sluga Marijane,
šta je begu poručio svome.
A kad začu beže Ljuboviću,
gdje je ostô sluga Marijane,
na mlađe je zorbu učinio,
spremiše mu pretila bjelana.
Beg se spremi na bijeloj kuli,
jošter uze tri-četiri sluge,
Nevesinjskim poljem udario,
do sabaha Kolešnici dođe,
u životu slugu svoga nađe,
donese ga tankoj svojoj kuli.
Marijan je bole prebolio,
beg djevojku nićah učinio,
uzeo je za vjerenu ljubu.
Braćo moja, to j' istina bila,
i danaske to se greblje znade,
gdje j' ukopan Mostarlija Mujo
i njegovi kićeni stavoti.

VIII

ĐERZELEZ ALIJA

(Zenica)

Piše knjigu Tukunlija bane,
piše knjigu do Stambola grada,
a na ruke caru od Stambola:
»Čû li mene čestit' padišahu!
Smakni meni Đerzelez-Aliju
i pošalji Alijinu glavu,
i njegova dora od mejdana,
niz dorata dvije breše male
i njegovu brijetkinju ćordu;
evo tebi đemija od zlata,

na đemiji od zlata džamija,
i evo ti čoha venedička,
što Stambolu more biti tvome,
tvom Stambolu za sedam godina;
i evo ti bjelica pšenica,
što Stambolu more tvome biti,
čuj me, care, za sedam godina!«
Sada vidi cara od Stambola,
što pokupi četr'est vezira,
sve vezira carskijeh murtata,
sve im care po istini kaže.
Šta mu reče četr'est vezira:
»Sultan-care svečevo koljeno!
Piši knjigu Bosni kalovitoj,
pravo zdravo do šeher-Travnika,
ondje sjedi hodža Ćuprilija,
i do njega Đerzelez Alija;
nek' pogubi Đerzelez-Aliju,
nek' pošalje Alijinu glavu
i njegova dora od mejdana,
niz dorata dvije breše male,
o doratu brijetkinju ćordu!«
Car posluša četr'est vezira,
pa napisa knjigu šarovitu;
ode knjiga Bosni kalovitoj,
kud god ide, do Travnika siđe,
i u ruke hodži dolazila.
A kad hodža knjigu pregledao,
sve je uči, grozne suze ljeva,
staču mu se niz bijelu bradu,
kajno biser niz bijelu svilu.
Do njeg' sjedi Đerzelez Alija:
»Davori se hodža Ćuprilija!
i dosad su name dolazile
od našega stola i Stambola,
od našega cara čestitoga,
nikad n'jesi groznih suza ljevo!«
Progovara hodža Ćuprilija:
»Grdna rano, Đerzelez-Alija!
Evo meni katul-ferman dođe,

da pošaljem osječenu glavu,
osječenu glavu Alijinu
i tvog dora, konja od mejdana,
o doratu dvije breše male,
niz dorata brijetkinju ćordu.
Hajd', Alija, svojoj b'jeloj kuli,
meni žao tebe pogubiti,
nemoj meni amo dolaziti,
dok ne prođe nedjeljica dana.«
Ode Ale svojoj b'jeloj kuli.
Nuto, brate, Ćuprilić-vezira,
po svoj Bosni knjige rasturio:
»Bujur amo, po Bosni junaci!
Dobro će vas vezir darovati,
nekom ata, nekome paripa!«
I sakupi po Bosni junake,
pa na polje vezir izlazio,
razređiva po Bosni junake,
sve razgleda Alij'nu priliku;
svu je kletu Bosnu preturio,
al' Aliji ne nađe prilike.
Ni to vr'jeme za dugo ne bilo,
dade mu se nešto pogledati,
kad pogleda kamenu ćupriju,
ali stoji jedan serhatlija,
vas u srmi i u čistom zlatu,
za pasom mu dvije breše male,
obje male bez kremena pale,
oko njega brijetkinja ćorda,
na ramenu vezena šešana,
uz njeg' stalo do osam momaka,
eto pravo stali podviš ruke.
Kad to vidje Ćuprilija hodža:
»Grdna rano, Đerzelez-Alija!
Međer tebe danas nigdje nema
u svoj Bosni i Hercegovini!«
Progovara Đerzelez Alija:
»Evo mene uz tvoje koljeno!«
Kad pogledô hodža Ćuprilija:
»Baš bih rekô te bih se zakleo,

da je jedan, obadva mi sv'jeta!«
Šta zareče hodža Ćuprilija
i on šalje lale i muhzure:
»Mudro hajte onom serhatliji,
pogub'te mu sa ramena glavu,
dones'te mi osječenu glavu!«
I odoše kamenoj ćupriji,
pogubiše sa ramena glavu,
donesoše osječenu glavu.
Kad ugleda Đerzelez Alija,
tad on ciknu kajno kukavica,
a prevrće kajno lastavica:
»Da ste mene, bogdô, pogubili!
To je sestrić, a beg mi Ljubović,
takog bega u svoj Bosni nema!«
Progovara hodža Ćuprilija:
»Od te kajde ne imade fajde,
već mi hajde opremaj dorina!
Dorata ti podmetnut ne mogu,
jer ti dora nema u Turaka,
ni u vlaških svijeh sedam kralja!
Niz dorata dvije breše male,
o doratu brijetkinju ćordu!«
Skoči Ale na noge laguhne
kud god ide, kuli dolazio,
u podrume svoje ulazio,
i dorata timar učinio.
Kad na njega takum udario,
o doratu breše objesio,
niz dorata brijetkinju ćordu,
progovara kosatu doratu:
»Ne daj sebe, doro, odvoditi!
Ne daj kolan sebi pritezati!«
Natakoše dvanaest julara,
povede ga dvanaest turaka,
udari ga Ale po sapima:
»Hajd', dorate, u sto dobrih časa!«
Dvije vile u griv' zapjevale,
do pô polja dora dovodili.
Nu dorata, sokolovog krila!

Stade im se doro otimati,
istrga im dvanaest julara,
pa se bio dorat povratio,
pa doletje svojoj b'jeloj kuli.
Sakrio se Đerzelez Alija,
da ne gleda na očima jada,
pa ga traži hodža Ćuprilija,
nalazio Đerzelez-Aliju:
»Hej, Alija, turski bajraktare!
Valja doru do Stambola sići!«
Alija ga opet opremio,
ustakoše osamn'est julara,
odvodi ga osamnaest ljudi;
kud god išli, do Stambola sišli,
predadoše caru čestitome,
care svoga Ibrahima viče:
»Id' opremi šest bajraktara,
da odvode kosata dorina,
i da nose osječenu glavu.«
I odoše ljudi preko mora,
preko mora četr'est konaka,
predadoše Tukunliji banu.
Progovara deli Ibrahime:
»Čû li mene, Tukunlija bane!
Daj nam sada carsko dugovanje!«
Šta zareče Tukunlija bane:
»Nader tebi knjigu šarovitu,
pa je caru podaj od Stambola;
i car jeste, ama mudar nije!
Otkud meni od zlata đemija,
na đemiji od zlata džamija?
Otkud meni čoha venedička?
Što Stambolu more biti gradu,
to Stambolu za sedam godina?
A otkud mi bjelica pšenica,
da Stambolu more biti c'jelu,
a za sedam punijeh godina!
Ven nek' ide iz Stambola grada,
ono mi je moja djedovina,
ja nek' meni na mejdan izađe.«

Šta zareče deli Ibrahime:
»Nije lasno caru poreknuti!«
Nuto vid'te Tukunlije bana,
namiguje na svoje soldate.
Mudar je se Ibro zadesio,
pa je svoje povodio društvo,
i đemiju junak ujagmio,
salazio stolu i Stambolu,
pa je caru knjigu potkučio,
care njemu knjigu prihvatio.
Već kad vidi šta mu knjiga kaže,
on sakupi četr'est vezira,
sve vezira, sve carskih murtata,
sve im kaza što je i kako je.
Šta zareče četr'est vezira,
a četr'est carevih murtata:
»A ti hajde ćabi i Medini,
pa ti prtljaj čestit' padišahu,
da ne d'jeliš junačka mejdana.«
To rekoše carevi veziri.
A da vidiš softe iz medrese!
Pa im kaza hale i ahvale
sve im kaza što je i kako je.
Šta rekoše softe iz medrese:
»Sultan-care svečevo koljeno,
ne ostavljaj ti Stambola svoga,
veće traži teška džebeliju,
neka za te na mejdan izađe,
neka s njime mejdan podijeli.«
Posluša ih care od Stambola,
poče tražit teška džebeliju,
sve ga traži, nać ga ne mogaše.
Šta mu vele softe iz medrese:
»Piši knjigu Bosni kalovitoj,
a na ruke hodži Čupriliji,
nek' ti traži teška džebeliju;
brez Bošnjaka ne ima junaka.«
Nuto, brate, cara od Stambola,
gdje napisa namu šarovitu,
dodaje je svome Ibrahimu:

»Jaši Ibro šarca od mejdana,
pravo zdravo, Bosni kalovitoj,
goni konja do b'jela Travnika,
podaj namu Čuprilić-veziru,
neka traži teška džebeliju!«
Ode Ibro Bosni kalovitoj,
a od Bosne do šeher-Travnika;
Ibro dođe Čuprilić veziru,
i predade knjigu šarovitu,
pa se Ibro natrag povratio,
ode Turčin do Stambola b'jela.
A gle brate, hodže Čuprilije,
gdje on zove Đerzelez-Aliju:
»Nije l' gajret Đerzelez-Alija,
da mi moreš do Stambola sići,
od Stambola Tukunliju banu,
i za cara na mejdan izaći,
s Tukunlijom mejdan pod'jeliti?«
Progovara Đerzelez Alija:
»Da me n'jesi rastavio s dorom,
i da su mi moje breše male,
brijetkinja još da mi je ćorda,
ja bih sašô Tukunliji banu,
da je digô c'jele regemente,
ja bih njima na mejdanu stao!«
Šta zareče hodža Čuprilija:
»Hajd', Alija, u podrume moje,
ti izberi konja od mejdana,
uzmi puške, koje su ti drage!«
Progovara Đerzelez Alija:
»A, bogami, hodža Čuprilija!
Ti ne imaš konja za Aliju,
ni za mene, niti za mejdana,
niti imaš konja ni pušaka.«
Pa on skoči na noge laguhne,
pa on ode svojoj kuli b'jeloj,
za rogom mu nešto sablje bilo,
za tu sablju bio prihvatio,
a na rame torbu strunjavicu,
pa se jeste hodži uvratio,

i s hodžom se svojim halalio,
pa on ode zemlji po ćenaru,
ne htje otić do Stambola b'jela,
veće ode pravo Tukun-banu.
A kad dođe kuli i avliji,
kod kapije trideset Madžara.
Hoće turčin u bijelu kulu,
što mu ne da trideset Madžara
rasrdi se Đerzelez Alija,
i razbaca trideset Madžara,
pa uniđe u bijelu kulu,
uze mjeru u desnicu ruku,
pa mu mjeri prebijelu kulu.
Kula bila nova načinjena;
kune turčin: »Crn im obraz bio!«
Kad to vidi trideset Madžara,
Tukunliji govorili banu.
Ban ga zove na bojali kulu,
njemu turčin jeste dolazio,
a pita ga Tukunlija bane:
»Oklen jesi, fisan Madžarine?
Oklen jesi, oklen te imamo?«
»Odovud sam vrlo iz daleka,
onog bana, od Alata grada!
Pa ti mjerim prebijelu kulu,
jer si, bane, ti na mani vrlo,
ružno ti je kula sagrađena.«
Progovara Tukunlija bane:
»Jeste l' čuli u Alatu gradu,
da sam turskog prevario cara,
predobio Alijinu glavu,
i njegova dora od mejdana,
o doratu dvije breše male,
niz dorata brijetkinju ćordu?«
Šta zareče Đerzelez Alija:
»Jeste čuo bane od Alata,
pogleda te, da mu svedeš dora,
osejirit dora od mejdana!«
Progovara Tukunlija bane:
»Evo danas dva ravna mjeseca,

kako jesam konja zadobio,
u podrume tople uvodio,
i svezô mu osamn'est julara,
još ni jednog odr'ješio n'jesam,
ne da dorat sebi dolaziti,
čiftom bije, da oči izbije;
davno bih ga njemu dovodio.
Ja sam davô stotinu dukata
ko ć' odr'ješit osamn'est julara,
ko će meni napojiti dora,
do studene vode dovoditi;
niko neće doru dolaziti.«
Progovara Đerzelez Alija:
»Ja ću svesti do vode dorata,
savoditi, pa ga napojiti.«
Progovara Tukunlija bane:
»Evo tebi dvjesta madžarija,
ako konja do vodice svedeš;
dovedeš ga mojoj b'jeloj kuli,
ja ću tebe sebi prihvatiti,
pa ću ovdje tebe oženiti,
pokraj sebe načiniti kulu.«
Nuto brate Đerzelez-Alije!
Gdje on skoči na noge laguhne,
pa on sađe u mermer avliju,
sa avlije do podrumskih vrata,
pa uniđe konju debelome.
Nuto vidi konja od mejdana:
iz nozdrva biju plamenovi,
okreće se zdesna nalijevo.
Gle Alije, vesela mu majka!
Svom doratu turski progovara,
i dorat ga bio prepoznao;
i on dođe do konja dorina,
odr'ješi mu osamn'est julara,
izvede ga pod bijelu kulu,
založi ga rešmom pozlaćenom,
privede ga binjektaš-kamenu,
»Allah«, reče, posjede dorina.
Mili bože, šta mu doro radi!

Sve ćefenke krši od dućana,
i od kula strehe popadale,
sve ga gleda malo i veliko,
i na njemu harnoga junaka,
pa se krsti i zdesna i sl'jeva,
pa se čude konju i junaku.
On ga stjera do vode studene,
gonio ga, pa ga napojio.
Ne htje ići do banove kule,
već on ode uz polje zeleno,
brez promjene četiri sahata,
pa je onda zastavio dora,
pa doratu tiho govorio:
»Ej, konjicu, sokolovo krilo,
nije nama vakta polaziti!«
Pa dorina povratio svoga,
dotjera ga do banove kule,
pa ga sveza u tople podrume,
pio, jeo, za nedjelju dana,
mili bože čuda velikoga!
I za time polazili crkvi.
Progovara Tukunlija bane:
»Ču li mene, fisan Madžarine,
de zajaši dora od mejdana,
i ja hoću vranca od mejdana,
da iđemo do bijele crkve!«
Kada crkvi bili dolazili,
progovara Đerzelez Alija:
»O, đidija, Tukunlija bane!
Car ti poslô teška mejdandžiju,
ovo ti je carski mejdandžija,
ovdje ćemo mejdan podijelit!«
Pa se mače, u dorata teče;
mili bože na svemu ti hvala!
Na njemu se oganj prolomio.
Sada vidi Tukunlije bana,
gdje pobježe na konju gavranu,
plaho goni poljem zelenijem,
i za njime Đerzelez Alija,
malo goni, bana brže stiže,

živa ga je Ale uhvatio,
svukao ga sa konja gavrana,
svezao mu ruke naopako,
usadi ga na konja dorina,
uteže ga oko svog dorina
i on skoči, na dorata sjede,
a odletje vranac od mejdana,
odletio prebijeloj kuli,
a Alija zemlji po ćenaru.
Kud god iđe, do Stambola siđe.
A kad dođe do careve kule,
poteže mu svilene dizgine,
a podmače kazan-bakračlije,
dobar mu se dorat pokupio,
pa iskoči na divhanu carsku,
turčin skoči sa konja dorata,
i on caru ode u odaju
u čizmama i u kalčinama.
Progovara care od Stambola:
»A, bogati turska serhatlijo!
Oklen li si, od koga li grada?«
Progovara Đerzelez Alija:
»Ja sam tebi s Bosne kalovite
od onoga od šeher-Travnika,
i onoga hodže Ćuprilije,
on je mene dovlen opremio,
da ja za te pod'jelim mejdana.«
Kad to čuo care od Stambola:
»Hej aferim, Đerzelez-Alija,
jednog smakoh, bolji mi je ostô!«
Nu Alije, vesela mu majka!
On otvori od odaje vrata,
pa pokaza Tukunliju bana:
»Eno tebi Tukunlije bana!«
Kad to vidje care od Stambola,
tom se care vrlo začudio:
»Već ćû li me, Đerzelez-Alija,
išći, brate, što je tebi drago,
volj' ti kakvu zemlju i gradove!«
Progovara Đerzelez Alija:

»Neću tebi zemlje ni gradova,
nemoj danas meni prikratiti,
šta uradim po Stambolu tvome,
a upravu Ćupriliji podaj.«
Tome care namah kajil bio.
A gle onog Đerzelez-Alije,
gdje on skoči na noge laguhne,
prihvatio brijetkinju ćordu,
pogubi mu četr'est vezira;
dok mu jedan sjedi u budžaku,
poletje mu Đerzelez Alija,
da i njemu odsiječe glavu.
Kad to vidi care od Stambola,
pod ćurak ga sebi prihvatio,
pa govori Đerzelez-Aliji:
»Ne sijeci ako boga znadeš!
Ne sijeci mojega imama,
za njim klanjam dva'est godin' dana!«
Sad da vidiš Đerzelez-Alije!
Baci sablju na odaju kletu,
pa papuču uzeo imamu.
Kad rasklopi Đerzelez Alija,
štono bilo turskijeh ajeta,
pod papuču sviju ih turio.
Progovara Đerzelez Alija:
»Sultan care, svečevo koljeno!
Eto tvoga muhur-sahibije,
za njim klanjaš dva'est godin' dana,
baci mi ga amo na odaju!«
Odbaci ga care od Stambola,
prihvati ga Đerzelez Alija,
a poletje od bedrice ćorda,
skide njemu sa ramena glavu.
Od glave mu kauk poletio,
iz kauka krsti pozlaćeni,
a i one sitne medunice.
A čudi se care od Stambola,
dobro care Ala darovao,
dade njemu hiljadu dukata
opremi ga Bosni kalovitoj.

IX

BOJ NA SIGETU

(Prozor)

Car Sulejman silnu kupi vojsku,
sve se sprema za dvan'est godina.
Kalabaluk vojske pokupio,
pô' mil'juna, pet stotin' hiljada,
i podiže muhur-sahibiju
i uz njega hodžu Ćupriliju,
i povuče pet stotin' topova.
A kad care do Sigeta sađe,
pod Sigetom vojsku zastavio,
i popeo mavi čadorove,
a opleo pet stotin' koševa,
naturio pet stotin' topova.
Pa kad care l'jepo napravio,
sada sitnu namu nakitio,
spremi namu sigetskome banu
po Idrizu, svome hizmećaru.
A kad Idriz do Sigeta sađe,
bana najde na šilti svilenoj;
pokraj bana sedam đenerala,
i kraj njiha dvan'est kapetana;
redom sjedi trides't oficira
kraj banovih dvan'est kapetana.
Idriz banu sitnu namu daje,
a šta care u toj nami piše:
»Eto name od Sigeta bane,
ja sam silne vojske pokupio,
po tefteru pet stotin' hiljada,
a dovukô pet stotin' topova.
Ako sa mnom ratovati nećeš,
ven na miru Siget ostaviti,

sve prtljajte, gdje god što imate,
a Siget mi samo ostavite,
ja ću Siget sebi naseliti.
Nêš li Siget ostavit na l'jepu,
ja ću onda na te udariti,
mladariju pod sablju uzeti,
a sve starce nogam' pogaziti,
a ženskinje dignut u robinje.«
Kâd pregleda u Sigetu bane,
uze knjigu dvan'est oficira,
što mu Luka Dakoviću kaže:
»Ja se ne bih caru podložio,
mi smo kader s njime ratovati;
u Sigetu kula šest hiljada,
a čaršije dvan'est punih sata,
a dobro smo beden utvrdili:
kraj čaršije četiri kapije,
na kapiji tvrdi bedenovi,
na svakomu po šeset topova,
naše vojske po šeset hiljada;
mi smo kader s carem ratovati.
De potpiši na nami carevoj,
nek' udara koliko mu drago.«
A potpisa u konaku bane,
pa je dade Idrizu u ruke:
»Udri, care, koliko ti drago,
mi Sigeta ostavit nećemo.«
Idriz caru do čadora sađe,
pa mu potpis dodade u ruke.
Car previdi šta mu knjiga kaže,
glavom lila, lakrdiju baci:
»Lude glave, bana madžarskoga,
gdje on kader sa mnom ratovati?
Biću Siget pedeset godina!«
Pa zavika pet stotin' topčija:
»Upalite pet stotin' topova!«
A topčije tope zapališe,
udariše u gradsku kapiju,
ne odbiše klaka od kamena,
nit' kamena, kolik' ni kremena.

Ban se brani s četiri tabije
iz svojijeh bojali topova.
Sve ratuju za dvan'est godina,
ništa care učinit ne more.
A kad dvan'est izajde godina,
sultanu se pobalja ordija
dvan'est hiljad' um'r krajišnika.
Car Sulejman grozne suze lije,
jer on žali svojijeh vojnika.
A veli mu muhur-sahibija:
»Prođ' se, care, vraga i Sigeta,
svi će naši pomrti vojnici,
a Siget se uzeti ne more.«
A izreče hodža Ćupriliću:
»Znaš li, care, svečevo koljeno,
posred grada teče voda hladna,
što iz grada na polje izlazi,
ona nam je voda otrovana,
stog se naša pobalja ordija.
A da nije muhur-sahibije,
davno bi se Siget prihvatio,
on je nama hilu učinio.«
Car Sulejman na noge skočio,
uze muhur muhur-sahibiji,
a dade ga hodži Ćupriliću.
A dok hodža muhur prihvatio,
odmah hodža na noge skočio,
a za oštro gvožđe prihvatio,
pa pos'ječe muhur-sahibiju.
Kad mu rusa glava odletjela,
a pade mu b'jela ahmedija,
a ispod nje knjiga ispanula;
al' to knjiga bana sigetskoga:
»Čuješ, brate, muhur-sahibija,
je l' nas jedna mati odgojila,
čini hilu sultan-Sulejmanu.«
Kad car vidi knjigu šarovitu,
kako ciknu kako d'jete malo:
»Ćupriliću, moj na mjestu sine,
n'jesam znao da je iz Madžarske,

a evo nam sedamn'est godina,
u njega je muhur i uprava,
već što ćemo, Ćupriliću sine?«
»Dobro, care, sultan-Sulejmane,
dignućemo na Vodnicu vojsku,
Vodnica je Siget nathvatila,
na Vodnici tri vrela studena,
ondje će nam ozdravit ordija.
Tude siju ječam i pšenicu,
a kosi se trava djetelina.
Kad Sigetu hranu zastavimo,
lako ćemo Siget prihvatiti.«
Pa digoše na Vodnicu vojsku,
tude biše četiri mjeseca.
Kad izašla četiri mjeseca,
podranilo dvan'est oficira
u konaku kod sigetskog bana,
pa među se sobet zametnuli:
»Baš car diže do Stambola vojsku,
a Sigeta uzeti ne more.«
Dok im nešto oči pobjegoše
niz čaršiju, gradu na kapiju,
ugledaše jednoga junaka
vas u srmi i u suhom zlatu.
Zlatan škrljak njemu nad očima,
a za pasom dvije puške male,
obadv'je mu zalite u zlato.
Mrki brci pali do pušaka,
naopako mintan zagrnuo,
a uz ruku uzvrgô rukave.
Deblja mu je ruka u mišnici,
neg' djevojka u svilenu pasu;
a u ruku prihvatio ćordu,
na krnje se naslonja sokakom.
Poznade ga dvan'est oficira,
oni banu tiho besjedili:
»Gospodare, ostario bane,
evo ide naše ogledalo,
a na ime Daničiću Vuče!
Evo ima dvan'est godin' dana,

otkad s carem ljuti boj bijemo,
a nikad nam Daničića nema,
kakav li će sad haber don'jeti?«
A Daničić u odaju dođe,
svih dvanaest na noge skočilo,
pa spram njime raskriliše ruke:
»Gdje si, Vuče, naše ogledalo,
sedamn'est si d'jelio mejdana,
tol'ko smakô turskih poglavica,
a ev' ima dvan'est godin' dana,
ti nikada na naš sobet nećeš.«
Vuk im tud'je reče lakrdiju:
»Uz dvanaest punanih godina,
što vi caru ne date dževapa?«
Ban besjedi Daničiću Vuku:
»A kako ću, Daničiću sine?«
»Piši knjigu, mili gospodare,
a na ruke sultan-Sulejmanu,
nek' car meni na mejdan izađe,
ja nek' za se džebeliju nađe,
Ako moju on ods'ječe glavu,
daćemo mu Siget na ćenaru,
ako njemu ja ods'ječem glavu,
daće meni Stambol na ćenaru,
i nek' prtlja Čabi i Medini.«
Odmah taku knjigu načiniše,
spremiše je sultan-Sulejmanu.
Nu kad caru taka knjiga dođe,
je l' mu draga, nije nikoliko,
ali pusti trideset telala:
»Ko god će mi biti džebelija,
s Daničićem mejdan pod'jeliti,
ja ću njega metnut na vezirstvo,
nek' je vezir do edžela svoga.«
I vika mu trideset telala
bez promjene za pun mjesec dana,
nigdje caru džebelije nema.
Kad se mjesec dana popunio,
telal Ibro dobro uranio,
dok ugleda dvan'est hiljad' vojske,

on na jandal izlazio vojske;
dok ugleda jednog ihtijara,
b'jela brada kako janje b'jelo,
a đogata drži za dizgine,
a kod njega b'jesna bajraktara,
on timari debela dorata.
Momku duga tura od perčina,
dorat crven kô crvena svila.
Bajraktar se s njime razgovara:
»Moj dorate, grivo moja zlatna,
dok se sada hazur učinimo,
obadva smo caru džebelije.«
A veli im telal-Ibrahime:
»Otkle jesi, vrstan bajraktare!«
Bajraktar mu tiho progovara:
»Jesi l' čuo, telal Ibrahime,
prošav Bosnu do Hercegovine,
jesi l' čuo ondje kraj Neretve
šeher Mostar na Hercegovini,
u Mostaru Kajtaz-bajraktara?
Eto vidiš onog ihtijara,
ono mi je moj rođen' daidža,
a na ime Fazli buljugbaša.
Car kupio vojsku u Stambolu,
bez promjene za dvan'est godina,
moj daidža diže Hercegovce,
po tefteru dvanaest hiljada,
bez izuna sultan-Sulejmana
o svom hljebu i hašluku svomu.
Evo sada dvan'esta godina,
sve car bije Siget na ćenaru,
a mi caru vazda karaula,
da nam cara Madžar ne obađe.
Sad vidimo da j' istina prava,
da je došlo caru do mejdana,
pa bićemo džebelije carske.«
To izreče, pa spremi dorata,
a pred njime Fazli buljugbaša,
i sađoše carevu čadoru.
Car Kajtazu dovu učinio,

ode Kajtaz do Sigeta grada,
a pred njime Fazli buljugbaša.
Kad bijahu pod Siget na polje,
do kapije polu sata nema,
a oćuti jeku iz oblaka,
dok padoše dva crna gavrana,
a na sape debelu doratu,
a odatle na oba ramena
u Kajtaza b'jesna bajraktara,
po obrazim' krilim' udariše.
A veli im Kajtaz bajraktare:
»Gavranovi tice moje drage,
pričekajte sjutra do sunašca,
dok Vuk meni odsiječe glavu,
mrtvoj glavi oči izvadite.«
Jedan šuti, drugi odgovara:
»Ne boj mi se, pobratime dragi,
ovo n'jesu tice gavranovi,
veće tvoje posestrime vile,
došle smo ti haber učiniti,
ne muči se do Sigeta grada,
neka znadeš, izgubićeš glavu.
Već razjaši debela dorata,
eno prosjak kod gradske kapije,
pa ostavi konja kod prosjaka,
a prosjačke obuci haljine,
sakri' svoje i srmu i zlato,
na glavu ćeš šušnju ustaknuti.
Sakrij svoje perjanice zlatne,
a objesi o ramenu torbu,
a u ruku drvenu maljicu,
hajde serbez u Siget kapiju,
išći, aga, od vrata do vrata,
sve do kule Daničića Vuka,
dok ti vidiš Kapetan-gospoju,
ljubu vjernu Vuka Daničića,
jer je šesn'est d'jelio mejdana,
sedamn'esti s begom Mejremićem
i begovu glavu ujagmio,
i skinô mu sedam hamajlija

sa zekana devet dilbagija,
povrgô ih na svoga vranina,
pisô ih je hodža Šuverlija,
u mahali nasred Sarajeva.
Beg nosio, ne vjerovô u njih,
Vuk ih nosi, al' dobro vjeruje;
carske vojske pet stotin' hiljada
i svi Vuka ne bi pogubili,
ne skidav mu sedam hamajlija,
i s vranca mu devet dilbagija.
Pa kad zađeš kuli Daničića,
zakamkaćeš na mermer-avliji:
— Daruj mene, prikladna gospojo
porad zdravlja Daničića svoga,
da pogubi Kajtaz-bajraktara. —
Gospoja se s Vukom zavadila,
jere ima sad sedam godina,
otkada se Vuče oženio,
još joj lišca nije poljubio,
nit' s draga je srca zagrlio;
jer djevojka iz Kaniže grada,
pa je majka u kafaz metnula,
nit' je vid'la sunca nit' mjeseca,
za punijeh šesn'est godinica.
Ta djevojka plaha lišca bila,
jer je nije vjetar opržio.
Kad su bili u mehku dušeku,
prvu ju je noćcu prekorio,
— Kad si tako u obrazu b'jela,
beli ti je lišce obljubljeno. —
A gospoja po istini kaza,
da je mlada u kafazu rasla,
stog je b'jela lica gospodskoga.
A Vuk vrže na molitvu ruke,
da je nikad poljubiti neće,
da je s njime stotinu godina.
Pa se vrlo s njime zavadila,
jer ev' ima sedam godin' dana,
da je nikad nije poljubio,
već se Vuče po mehanam' vuče,

a on dilber-krčmarice ljubi.
Kad zatuzga na sebi haljine,
onda kuli u nedjelju sađe,
i presvuče b'jele boščaluke.
Kad mu vidiš previjernu ljubu,
dobro gledaj šta ćeš i kako ćeš.«
Odmah bajro odjaha dorata,
daidža mu debela đogata.
Pomoli se prosjak iz kapije,
bajraktaru na polje izađe,
bajraktar mu dodade dorata,
a dade mu obje puške male,
i sa bedre brijetkinju ćordu,
a prosjačke presvuče haljine,
o ramenu objesio torbu,
a u ruku drvenu maljicu,
a na glavu šušnju naturio.
A zakloni zlatne perjanice,
ode pravo u Siget čaršiju.
Dok uniđe na placu banovu,
odmah turčin prosi »Alah ičun«,
sve do kule Daničića Vuka;
na avliji zakamka bajraktar,
a zavika prikladnu gospoju:
»Daruj mene, prikladna gospojo,
izrad Vuka i zdravlja njegova,
da pogubi Kajtaz-bajraktara,
džebeliju sultan-Sulejmana,
porad nama sigetskoga bana,
da dobije Stambol na ćenaru,
dignut cara ćabi i Medini!«
A veli mu Vukova gospoja:
»Haj', prosjače, prosio do v'jeka,
ja ti ne dam pare ni dinara,
izrad zdravlja Daničića svoga.
Što ne veliš: Daruj me, gospođo,
izrad zdravlja Kajtaz-bajraktara,
dala bih ti trista madžarija,
da pogubi dušmanina moga!«
»Jer, gospojo, ako boga znadeš,

zašto kuneš onakva junaka?«
»Kako neću, od boga mu teško!
Evo ima sad sedam godina,
nije me se ni prstom dodio,
a kamoli lišce obljubio.
Živa m' majka i sad sam djevojka,
dušmanin se po sokačim' vuca,
pa on ljubi dilber krčmarice.«
A Kajtaz joj veli bajraktare:
»Je l' istina obadva ti sv'jeta?
Da ti Kajtaz-bajraktara kažem.«
»Istina je, prevarit te neću.«
Bajro diže šušnju nad očima,
a sinuše zlatne perjanice,
niz prsa se brci objesiše.
»E, gospojo, obadva mi sv'jeta,
evo glavom Kajtaz-bajraktara!«
A gospoja na noge skočila,
i od sebe đerđef oturila,
a zavrti iglu od biljura,
u njoj konac mljetačkoga zlata,
pa istrka na mermer-avliju,
bajraktara rukam' zagrlila:
»Hajd' iđemo u moju odaju,
odmori se i napij se piva!«
Obadvoje idu uz skaline,
uzađoše u šikli odaju,
pod njega je šiltu namjestila,
a šekerli rakiju nalila.
Taman Kajtaz čašu prihvatio,
klopot stade placom i sokakom.
Kad pogleda Kajtaz sa pendžera,
a eto ti Daničića Vuka,
nosi britku u rukama ćordu.
Onda Kajtaz poče besjediti:
»O, gospojo, srce moje živo,
ludo ti ću glavu izgubiti!«
»Ne brini se, Kajtaz-bajraktare,
ja ću k njemu u avliju saći,
temena mu triput učiniti,

a b'jelu mu ruku poljubiti,
pa ga plenut po plećim' hajdučkim,
neće li se na me nasmijati,
kad mu reknem da pogubi tebe
izrad nama sigetskoga bana,
on će tamo u svoju odaju,
neće l', bog dô, da zaišće pića,
već se nikad on napiti neće,
ako mu ga ja točila budem.«
Pa odatle na noge ustade,
pa pred Vuka u avliju sađe,
triput pred njim zemlju poljubila,
Vuka u skut i u ruku ljubi,
a plenu ga po plećim' hajdučkim:
»Gdje si, Vuče, ogledalo kraljsko,
sedamn'est si smakao Turaka,
još pogubi Kajtaz-bajraktara
izrad nama od Sigeta bana,
pa uzmite Stambol na ćenaru
nek car prtlja Ćabi i Medini.«
Na to joj se osm'jehnuo Vuče:
»Zar ti, Anđo, omrznuo n'jesam,
ne milujuć uz sedam godina?«
»N'jesi, Vuče, moje oči drage,
već si mio kô si dosad bio.«
Pa okrenu u svoju odaju.
Dočim sjede, zaiska haljina,
gospoja mu haljine don'jela.
Zatim sada zaiska joj piva,
a gospoja bačvam' priletjela,
pa izm'ješa vino i rakiju,
te donese, pa potkuči Vuku.
A Vuk kondir prihvati u ruku,
i sve popi od kapi do kapi,
pa gospoji sad kondir dodaje,
polu popi Daničiću Vuče,
a polu ga na klupu spustio,
pa on leže po mehku dušeku,
a zavika Kanišku djevojku:
»Pokri'der me kumašli jorganom,

neću noćas ići u mejhanu,
valja sjutra mejdan dijeliti.«
Birdem zaspa, kao janje malo,
a da vidiš kaniške djevojke,
tri puta ga pod koljeno tiknu,
nikad za to i ne haje Vuče.
Ona pade Kajtaz-bajraktaru:
»Hajd' odreži momu Vuku glavu,
pa je nosi sultan-Sulejmanu!«
A Kajtaz joj veli bajraktare:
»Nemoj tako, lijepa gospojo,
veće Vuku ti zagrni ruku,
i skini mu sedam hamajlija,
s vranca dobra devet dilbagija,
da ja idem do dorata svoga.
Sjutra ćemo mejdan pod'jeliti,
a naša se sila udariti.«
A gospoja na noge skočila,
pa mu skide s Vuka hamajlije,
s vranca dobra devet dilbagija,
pa dodade Kajtaz-bajraktaru.
Ode bajro polju u širine,
do dorata konja od mejdana,
pa prosjaku predade haljine
i gotovih stotinu dukata.
Tude bajro konak učinio,
a ujutru rano uraniše,
sa ordijom pod Siget padoše,
a gradu se vrata otvoriše,
pomoli se Daničiću Vuče
na svom vrancu, konju od mejdana,
i gospoja Anđa Kaniškinja,
a za njome dvan'est oficira,
među njima od Sigeta bane.
Za njim sila vrviše Madžara,
da im broja baš nikako nema.
Car je sveo pod kapiju vojsku,
među vojsku polje ostavili,
što se more mejdan pod'jeliti,
pa metnuše pike i bilješke,

doklen će se na konj'ma goniti,
i oštrijem gvožđem udarati.
Pobježe mu Kajtaz na doratu,
potjera ga na svom vrancu Vuče.
Dok mu vranac dobar poletio,
odmah viknu dvan'est oficira:
»Neka znate hila mi je bila
jer moj vranac letjeti ne more.«
Pa se vrati od polu mejdana,
da ubjegne u gradsku kapiju.
Gospoja mu ne dadne unići,
već zavika Vuka Daničića:
»N'jesmo, Vuče, tako pogodili,
da se bježi u gradsku kapiju!«
Ne dade mu unić u kapiju.
A napade Kajtaz na doratu,
pred njim Vuče svog vranca okrenu.
Obojica sablje izvadiše,
prije Kajtaz-bajraktare mahnu,
pa ods'ječe Daničiću glavu.
Ban zavika dvan'est oficira:
»Djeco moja, ne dajte nam grada
i bez krvi i velika jada!«
A careva nasrnu ordija,
Madžari ih spravno dočekali,
sve na oganj i na vatru živu.
Pusta jada kod Sigeta grada:
tu je kavga pune dv'je godine,
dok stotine placa protrsiše,
šest hiljada kula porobiše,
a sve viče muhur-sahibija:
»Predaji se od Sigeta bane!«
Ban se ne htje predati nikako,
već do mora dotjera dorata,
a s dorata skoči u đemiju,
pa pobježe do Malteza grada.
Car zapov'jed svoju ostavio
u Sigetu gradu kamenomu,
sve iznova kule ponovio,
pet stotina uzdiže topova

u Sigetu na gradske tabije,
okrenu ih na četiri strane,
nek' se Siget prihvatit ne more.
Sad Kajtaza vrže za vezira
haznadara Fazli-buljugbašu.
Još Kajtaza darovao l'jepo,
pokloni mu kulu Daničića,
i u kuli prikladnu gospoju,
bajraktar se oženio njome.
Što mu veli prikladna gospoja:
»Bajraktare, sve ti halal bilo,
Što me ljubiš kad god se probudiš,
što ti b'jele boščaluke dajem,
što me držiš za vijernu ljubu.«
Što god b'ješe u Sigetu ćara
car ne htjede pare ni dinara,
sve ostavi vojsci silovitoj.

X

CAR SULEJMAN UZIMLJE BUDIM

(Sarajevo)

Razbolje se sultane Selime,
sedmu noćcu šehri ramazana
u pô noći, u sedam sahata.
Suze lije niz bijelu bradu.
Pitalo ga d'jete Sulejmane,
sin jedini sultana Selima:
»O, moj babo, svečevo koljeno,
što ti tako grozne suze roniš?
Je l' ti žao što ćeš umrijeti?
Šta je tebi najžalije, babo:
ili žališ tahta i Stambola,
il' gradova, il' redom topova,
ili svojih mladih sultanija,
ili punih sedam kula blaga,
ili mene sina Sulejmana,

što ću tebi nejak ostanuti?«
Njemu veli sultane Selime:
»Moje d'jete, sultan-Sulejmane,
ja ne žalim što ću umrijeti,
ja ne žalim tahta ni Stambola,
ni gradova, ni redom topova,
ni harema mladih sultanija,
niti punih sedam kula blaga,
a ni — tebe, sine Sulejmane,
što ćeš meni nejak ostanuti,
nejaku će sami bog pomoći;
već ja žalim Egru i Budima,
gdje ostaše sužnji u kaura,
gdje ostaše u kaurske ruke.
Već čuješ li, moje d'jete drago,
kada meni vakti sahat dođe,
l'jepo ćete mene ukopati,
kô što treba i din zapov'jeda.
Doć'će tebi hodže i hadžije,
šejhul-islam i sve efendije,
skupiće se paše i veziri,
dotrčaše mladi jenjičari,
jenjičari i sve baše listom.
Tu će tebe, sine, zaiskati,
iz kafeza tebe izvaditi,
te će t'onda na taht posaditi.
Veće slušaj, moj jedini sine,
kada tebi prvi divan bude,
redom će ti lale dolaziti,
pa će tebi na divan stanuti.
Kada dođe vezir Ćuprilija,
prema njemu na noge ustani,
uz svoje ga koljeno posadi
pa ti reci hodži Ćupriliću,
— Lalo moja, vezir-Ćupriliću,
babo ti je selam učinio,
išći vojske koliko ti drago,
i džebhane koliko ti drago,
i zahire što treba za vojsku,
da je vadim dva sužnja nevoljna

iz sužanjstva, iz kaurskih ruku,
da osvajam Egru i Budima,
da ne leži Budim u kaura. —
To izreče, s dušom se rastade.
Ljuto cvili sultan-Sulejmane,
al' je tako od boga suđeno.
Kad je sutra bijel dan svanuo,
lijepo su cara opremili,
kô što treba i din zapov'jeda.
Tad se listom hodže sakupiše,
šejhul-islam i sve efendije,
sve dođoše paše i veziri,
dotrčaše djeca jenjičari,
jenjičari i sve baše mlade;
Sulejmana cara zaiskaše,
iz kafeza njega izvadiše,
pa ga na taht tude posadiše.
Šejhul-islam dovu učinio:
»Hajirli nam novi sultan bio!«
Kada prvi petak osvanuo,
divan čini sultan-Sulejmane,
sve mu lale na divanu stale.
Kada dođe hodža Ćupriliću,
za glavom mu tri sorguča zlatna,
što mu dao sultane Selime;
roni suze niz bijelu bradu.
Ugleda ga sultan-Sulejmane,
prema njemu na noge skočio,
posadi ga uz svoje koljeno.
Šejhul-islam caru govoraše:
»Sultan-care, iza gore sunce,
nije kanun caru ustajati
prema svojim lalam' i vezirim'.«
»Jest mi kanun na noge ustati
prema svome hodži Ćupriliću.«
Sultan pita hodže Ćuprilića:
»Šta je tebi, Ćuprilić-vezire,
što ti roniš suze niz obraze?
Je l' ti žao sultana Selima?«
Odgovara Ćupriliću stari:

»Sultan-care, svečevo koljeno,
stid je mene u te i gledati;
jal' kamoli s tobom govoriti.
Ja ne žalim sultana Selima,
već ja žalim Egru i Budima,
gdje nam ostô Budim u kaura.«
Njemu veli sultan-Sulejmane:
»Lalo moja, hodža Ćupriliću,
išći vojske koliko ti drago,
a džebhane koliko ti drago,
i zahire što treba za vojsku,
da idemo Budim osvajati,
nek' ne leži u kaurske ruke.«
Kad to čuo lala Ćuprilija,
kupi vojsku po svoj carevini:
sto hiljada baša i spahija,
jenjičara ni hesaba nema.
Kad Ćuprilić sakupio vojsku,
car Sulejman iz Stambola krenu,
i sa njime hodža Ćupriliću,
povedoše silovitu vojsku.
Razviše se alajli bajraci,
baš kô zimi debeli oblaci.
Zveka stoji mača i topuza,
njiska stoji ata i paripa,
sve pjevaju po izbor junaci.
Zdravo vojska Rumenliju priđe,
pod Biograd još zdravije dođe.
Kad stupiše Savi na obalu,
namjestiše na čekme ćupriju.
Mutnu Savu tude prebrodiše,
Slavoniju listom porobiše:
robe, pale a o jadu rade,
mladu djecu vode u sužanjstvo,
a djevojke sebi za ljubovce.
Ode vojska preko Ungarije,
Ungariju širom opljeniše.
Car Sulejman do pod Budim dođe,
i dojezdi silovita vojska.
Pod Budimom konja odjahao,

razređuje pod Budimom vojsku.
Iskopaše učkat meterize,
naturiše baljemez topove.
Topom bije bijelog Budima,
na alaje juriše junaci.
Ja kako ga plemenito tuče,
vas se Budim iz temelja kreće
kad petn'esti danak osvanuo,
knjigu piše sluga od Budima,
pa je šalje čestitom sultanu:
»Gospodine, sultan-Sulejmane,
ja deveta sluga u ćesara,
daj mi muhlet petnaest danaka,
dok otpišem od Beča ćesaru,
dok otpišem i krune upitam,
il' će meni indat učiniti
il' će tebi Budim pokloniti.«
Izun dade sultan-Sulejmane,
izun dade petnaest danaka.
Knjigu piše sluga od Budima:
»Sv'jetla kruno, od Beča ćesare,
o jasnosti, Rima pogledanje!
Car Sulejman sjahô pod Budimom;
petn'esti je danak nastupio,
kako bije Budim iz topova,
a na juriš udaraju Turci,
vas se Budim iz temelja kreće.
Il' ćeš caru Budim pokloniti,
il' ćeš meni pomoć učiniti.«
Kad je ćesar knjigu proučio,
on je drugu mahom nakitio
te je šalje kralju moskovskome:
»Čuješ li me, od Moskova kralje,
evo ima danas petn'est dana,
car Sulejman sjahô pod Budimom,
iskopao učkat meterize,
naturio baljemez topove,
topom bije i danju i noću,
a na juriš udaraju Turci,
vas se Budim iz temelja kreće.

Ili ćeš mi indat učiniti,
il' ću caru Budim pokloniti,
turskom caru sultan-Sulejmanu?«
Tu opremi, drugu nakitio
pa je šalje pravo u Rim papi
i na kralje, od sedam zemalja;
sviju ih je ćesar zamolio,
te je 'vako njima govorio:
»Ja mi danas jardum učinite,
jal' će sultan Budim osvojiti,
jer ga bije i danom i noći,
vas se Budim iz temelja ljulja.«
Iza toga mnogo i ne prođe,
dođe indat od svih sedam kralja,
sedam kralja od sedam zemalja,
i osmoga od Moskova kralja:
svi ćesaru indat učiniše,
sva se sila pod Budim je zbila.
Mili bože, nemila sastanka!
Četiri se cara sastanula:
tatar-hane i bečki ćesare,
car stambolski i kralje moskovski.
Ala banda zametnu se kavga,
pobiše se turci i kauri.
Pade tama od neba do tala,
ni brat brata poznati ne može,
ja kamoli turčin kaurina.
Diže ruke sultan-Sulejmane,
diže ruke pa od boga išće:
»Daj mi, bože, vihra sa planine,
da rastisne maglu po ordiji,
da ja vidim čija gine vojska,
čija l' gine, čija l' predobiva.«
Istom dođe lijepa djevojka,
nosi caru maštrafu šerbeta:
»Na ti, care, maštrafu šerbeta,
ja sam kćerca Ćuprilić-vezira,
ja sam čauš među evlijama.«
Popi, care, maštrafu šerbeta.
Pa on vidje čija gine vojska,

čija gine, čija l' predobiva:
vlaška gine, turska predobiva.
Turci viču: Alah i Alija;
a kauri: Isus i Marija.
Uze sultan Budim od kaura;
uze njega sultan-Sulejmane,
na grad meće zelene bajrake,
a u grad je naselio turke.

XI

ŽENIDBA MALOGA OMERAGE (1657)

(Počitelj)

Sinoć momče večer večeraše
u Mostaru, čelebi pazaru.
Na Ogradi u Donjoj Mahali.
Sa njim nikog za večerom nema,
do starice majke milosnice.
Nit' zboriše nit' eglendisaše,
dok gospodsku večer večeraše;
ispred sebe kad sofru digoše,
tad po turski leđen doniješe
i na ruke vodu posipaše,
tad Omeru majka govoraše:
»Moj Omere, da t' oženi majka,
tebi momku dvadeset godina,
a ja nemam od srca evlada,
no, Omere, tebe jedinoga.«
Omer majci tiho govoraše:
»Valah, majko, kako tebi drago;
no gdje si mi curu zagledala,
u koga li age i spahije?«
Majka Omu tiho progovara:

»Moj Omere, jedinak u majke!
Majka ti je curu zagledala
u Mostaru, čelebi pazaru,
na Carini u Gornjoj mahali
mladu Zlatu paše Serezlije,
eno cure, eno prijatelja.«
A kad Omer čuo lakrdije,
tada staroj majci govorio:
»Mati moja, moja milosnice!
Ja ti neću pašine Zlatije,
ja sam skoro pôšo uz Carinu,
mati moja, sa mojim jaranim',
ćosajući i tamburajući,
pjevajući, kajde provodeći,
pokraj dvora paše Serezlije.
Kada n'akav žubor na avliji;
ja poskočih k vratim' avlinskijem,
mandal digoh, te otvorih vrata:
kada sjedi Serezlina Zlata,
na avliji sofa podignuta,
oko sofe šimšir-trabozani,
sve brusali jastuk do jastuka,
a sve mehko šilte do šilteta,
dvore Zlatu četiri robinje.
Volio bih najgoroj robinji,
nego, mati, Serezlinoj Zlati;
duga vrata, čipe pletenice
teško kući u koju zaviri,
ona, mati, sreće ne imade!
Pa sam krenô s mojim jaranima,
pjevajući i tamburajući
uz Brankovac veliku mahalu,
krajem vrata Ćurčibaše kneza;
kada žubor n'akav na avliji
i avlinska zatvorena vrata,
ja poskočih, te otvorih vrata;
kad ugledah čudo i djevojku,
mladu Janju Ćurčibaše kneza;
a kakva je, moja mila majko!
Ni vila joj nije drugarica;

kratka vrata, dugih pletenica,
blago kući u koju zaviri,
biće po nju sretna i hairli!
No starice, moja milosnice,
bir ti sjutra bijel dan osvane,
pripni peču, obuci feredžu,
zaprosi mi u Ćurčije Janju.«
A kad začu Omerova majka,
poče svoga razbijati sina:
»Ne, Omere, moj jedini sine!
Kad ti uzmeš u Ćurčije Janju,
a ostaviš Serezlića Zlatu,
moreš svoju izgubiti glavu,
jer ti znadeš pašu Serezliju
i njegove opake sejmene,
Carinjane gole jaramaze;
jesi l' čuo, moj Omere, sine,
što pjevaju i pripov'jedaju,
nije Luka nikad bez hajduka,
ni Carina bez jaramazina.«
Omer majci tiho progovara:
»Oj, starice, mila majko moja!
Ne bojim se paše Serezlije,
ni njegovih ljutijeh sejmena,
Carinjana golih jaramaza,
dok je meni Čekrk i Ograda,
i dok mi je Zahum i Cernice,
sve Raskršće i sve Kovačnice
i dok mi je na dva rama glava,
i mojijeh šezdeset momaka,
i pred njima seizbaša Luka,
u podrumu četr'est paripa
i dvadeset ata i četiri,
i kobila međed-bedevija,
baš za koju znade Serezlija.
Kad smo boja bili s Mlječićima,
nano, lani na Staroj Gabeli,
pos'jeko sam od vojske glavara,
po imenu Matan-kapetana
i s njim trides't i četiri druga.«

U tolikom zboru i eglenu,
dok zasija sabah i zorica,
tad od brda oskoči Danica;
no kad ezan na munari viknu,
tada Omer u džamiju pođe,
a stara se na noge skočila,
na se udri peču i feredžu
i sluškinju sa sobom pozvala,
u ruku joj fenjer uklepala.
Pođe stara placom i sokakom,
dok ne dođe u Brankovac stara,
baš do dvora Ćurčibaše kneza.
Tad robinja zveknu na vratima.
To začula cura u mutvaku,
brže-bolje otvorila vrata,
kad ugleda Omerovu majku,
s pendžera je opazila Janja,
na sluškinje zora učinila:
»Potecite, noge polomile!
Eto ide Omerova majka
nešto s poslom do našijeh dvora.«
I Janja se na noge skočila
na nogama staru dočekala,
za b'jele je ruke prihvatila,
u mekahan šiltet namjestila.
Tada cure kahvu doniješe,
i uz kahvu šerbet medovinu;
šerbet piju, kahvu prisrkuju,
uz to dvoje eglen otvaraju.
Kad otvori Omerova majka:
»Kćeri Janjo, Ćurčibaše kneza,
ti ne pitaš a ja ne kazujem,
rašta sam se zamučila — Janjo.
Došla n'jesam šerbet ispijati,
niti šerbet niti mrku kahvu,
nego tebe, kćeri, zaprositi
za Omera, mog jedina sina;
bi li pošla za Omera moga,
da ti budeš moja nevjestica,
u mom dvoru mlada gospojica?«

Na to mlada odgovara Janja:
»Prosti, neno, Omerova majko!
Za drugog sam isprošena, neno,
evo nema no nedjelja dana,
dade mene i otac i majka,
neno moja, do kršna Kotara
za djetića Krušević-serdara;
u nedjelju, koja treća dođe,
hoće doći kićeni svatovi,
mene vodit do kršna Kotara.«
A kad začu mati Omerova,
to je ona jedva dočekala,
na lake se noge poskočila,
ona ode b'jelu dvoru svome
i Omeru po istini kaže,
kako joj je u Ćurčije bilo
i kako je isprošena Janja
do Kotara do vlaškoga grada
za djetića serdar-Kruševića;
u nedjelju koja treća dođe,
hoće doći kićeni svatovi,
i voditi Janju plemenitu.
U riječi, u kojoj su bili,
dok zadrma halka na vratima,
sluškinja se na noge skočila,
te avlinska vrata otvorila,
tad' upade pošta knjigonoša,
u ruci mu kapa sakuljica,
a o njojzi trista praporaca,
a u drugoj drenova toljaga,
po tomu se znade poštonoša.
Odmah poče za Omera pitat,
a Omer ga zove u odaju.
Kada pošta u odaju dođe,
smjerno mu se pošta poklonjaše,
a desnicom knjigu dodavaše;
a kad Omer knjigu prihvatio,
i na knjizi pečat salomio,
pa pogleda knjizi po jaziji,
knjigu uči, a na nju se smije.

Tad ga stara zapitala majka:
»Moj Omere, jedinak u majke!
Oklen knjiga, te se na nju smiješ,
nije l' bog daj od kakve djevojke,
nećeš li se oženiti brzo?«
Omer majci po istini kaže:
»Ovo knjiga nije od djevojke,
već je, mati, od dajidže moga,
daje moga, mila brata tvoga
iz Lijevna Firdus-kapetana,
dajo, mati, curu isprosio
baš u Bosni u Kulinovića,
pa me dajo zove u svatove,
da mu budem djever uz djevojku.
A ja neću, moja mila mati,
jer će otić za kaura Janja,
Janjine ću čekati svatove,
pripravit im ugodne darove.«
Majka ciknu, a iz grla viknu:
»Jer, Omere, moje pouzdanje!
Kada daji nećeš — ja kome ćeš?
Hajde, sine, mlijeka ti moga!
Ti dajidži u svatove pođi,
jer ja braće veće ne imadem,
no jednoga brata Mehmed-bega,
pa da rahat ni vesela n'jesam,
kad u brata najveće veselje;
hajde, sine, mlijeka ti moga!
Ti poslušaj đuturuma svoga,
a tako ti Alah sreću dao,
dušmanske te ruke sačuvao!«
U to Omer majku poslušao,
on dozivlje seizbašu Luku:
»Dragi Luka, moja vjerna slugo!
Ja polazim u Lijevno, slugo,
mom dajidži u svatove sretno,
su mojijeh šezdeset momaka,
a ti ćeš mi ostati kod dvora.
Slušaj, Luka, što ću govoriti
i sadašnju riječ ti kazati,

jer se u te mogu pouzdati,
dragi Luka, kô u brata svoga,
kô u svoje srce u njedrima,
jer ja znadem u srdašcu mome,
da mi nećeš hile učiniti,
ni doslen je učinio n'jesi,
pa zato se u te pouzdavam.
Ja polazim, Luka, u Lijevno,
mogô bih se tamo zabaviti,
prije mene da dođu svatovi
iz Kotara Krušević-serdara,
da odvedu curu iz Mostara,
mladu Janju Ćurčibaše kneza.
Pusti glavu, a ne pusti Janje,
i ja ću se povratiti brzo,
jer je roka tri nedjelje dana,
doklen dođu svati do Mostara.«
To izreče, te na konja skače,
a za njime šezdeset momaka
na atima i na paripima,
pod kopljima i pod mizdracima.
Pođe Omer uz Mahalu Donju
do Ćatića česme i mejdana,
sve ga prate age od Mostara.
Otolena aga polazio,
doklen dođe Duvnu širokome,
a iz Duvna Livnu dubokome.
U najljepše doba ulazio,
dana bješe četiri sahata.
Birdem aga odjaha dorata,
na čauše zora udario,
da udare zile i borije,
viši bubnji, sitni daulbazi,
nek' se svati na put opremaju;
kad udriše zile i borije,
viši bubnji, sitni daulbazi,
začudi se beže Mehmed-beže,
ko čaušim' zapovijed dade,
pa na lake noge poskočio,
niz bijelu kulu poletio,

na avliji ugleda sestrića,
odmah Omer daji progovara:
»Moj dajidža, kud si poletio,
čaušim' sam ja zapovjedio,
da su hazur kićeni svatovi,
jer čauša kad poslati nemam.«
Za b'jele se ruke prihvatiše,
u junačka čela poljubiše.
Beg Mehmed-beg svog sestrića pita:
»Što je, Ormo? hairli ti bilo!
Kakvi su ti glasi dopanuli,
te si tako prešno dolazio?«
Omer daji tiho progovara:
»Moj dajidža, beže Mehmed-beže!
Da ti odem jade jadovati,
za dugo ih neću izjaditi,
no dajidža, daj da polazimo.«
Bubanj jeknu, a truba zasvira,
a svatovi na noge skočiše,
sve konjici pritežu kolane,
a pješaci na kajiš opanke.
Otolen se svati podigoše
i dugijem putem putovaše
u Krajinu u Kulinoviće;
sretno došli, dobro dočekani
i tu svati konak prenoćili,
a ujutro kad se rasvanulo,
kad zavika čauš do čauša:
»Hazur'te se, kićeni svatovi,
jer je hazur lijepa djevojka!«
Kad stadoše dvije darovdžije,
da daruju kitu i svatove,
svakom daju što za koga bilo:
svakom svatu konja pod opravom,
prvijencu od zlata jabuku,
čaušima čugljenove zlatne,
bajraktarim' kite na bajrake.
Tad' udriše zile i borije,
sjede Fata u varak-kočije.
Otalen su svati polazili

od dnev' do dnev' za petnaest dana,
dok odoše i dok se vratiše.
Kad Lijevnu b'jelu dolaziše,
odmah Omer bješe razumio,
da su svati prošli do Mostara
od Kotara Krušević-serdara
vodit Janju Ćurčibaše kneza.
A Omer se na noge skočio,
doratasta ata opkročio,
za njim pođe šezdeset momaka.
Kad dođoše Duvnu širokome,
pogledaše polju duvanjskome,
kad po polju pritisnula tama
od brzoga praha i olova,
jer su svati pošli od Mostara
pod obranom paše Serezlića,
a za njima udrila potjera
seizbaša Luka od Mostara,
vjerna sluga age Omer-age,
pa je ljuto svate napadnuo
i mnogo im jada napravio
i on grdnih rana dopanuo.
Tada aga viknu sa dorata:
»Dragi Luka, moja desna ruka!
Ti ako si Luka poginuo,
eto age da tebe osveti!«
Bože mili, na svem tebi hvala!
Sad da vidiš čuda iznenada,
kad udari aga iz prijeka,
sa svojijeh šezdeset momaka,
usred boja aga zagazio,
ne bi l' Luku živa zatekao.
A kad Luka u životu hala,
na njemu je sedamnaest rana,
mlada Janja za njim na gavranu,
Luka brani sebe i gavrana;
kad udari aga sa momcima,
stade klepet sabalj' i noževa.
Preko polja svate potjeraše,
gdje kog' stižu, tu ga i sijeku,

a svatovi kanoti svatovi,
tuđi konji a haljine tuđe,
a mnogome žao umrijeti:
pobjegoše, brate, što mogoše,
ostaviše curu i darove,
mnogi čeiz, bojali sanduke.
Na tom aga mejdan održao,
četiri mu momka poginula,
a sedam ih rana dopanulo.
Aga pita seizbašu svoga:
»Šta bijaše sluga u Mostaru,
kako pušća svate iz Mostara?
Zašto u njem' ne zametnu kavgu?
Pomogô bi Čekrk i Ograda,
a pomogla sva Dônja Mahala.«
A sluga mu poče kazivati:
»Ne dade mi paša Serezlija,
zatvori me aga na Ogradi,
a svatovim' dade pratidžije,
tamam, aga, stotinu sejmena,
ispratio svate do Lištice.*«
A kad aga čuo lakrdiju,
odmah paši pjesnu zapjevao:
»Davor pašo, davor Serezliću!
Tvoja će se pokurljati glava,
od tvog hana do moga dućana.«
Što je rekô, nije ni porekô;
birdem aga došô do Mostara,
vjenča Janju sebi za ljubovcu,
i pos'ječe pašu Serezliju
i ukide Omer pašovanje.
U Mostaru u Hercegovini
nije posl'je paša postanuo
sve do paše Rizvanbegovića.
Omer vlada četr'est godina
svim Mostarom i Hercegovinom.

* Prema originalu. U dosadašnjim izdanjima: *Sištice*, jer je Hörmannov prepisivač ovu riječ pogrešno pročitao u rukopisu.

XII

IBRAHIM-BEG LJUBOVIĆ

(Sarajevo)

Konja igra beže Ljuboviću
po bijelu gradu Dubrovniku,
pa on siđe crkvi na đogatu.
Tu Mijata harambašu nađe,
sa Mijatom stotinu hajduka,
posjedali u zelenu travu.
Beže do njih dotjera đogata,
pa im beže božju pomoć viknu,
hajduci mu boga prihvatili.
Pokraj njiha ustavi đogata,
a veli mu Mijat harambaša:
»Dobra konja, rđava junaka!«
Pa mu Mijat opet progovara:
»O, turčine, beže Ljuboviću,
dobru imaš sablju na pojasu,
al' je sablja rđe dopanula.«
A veli mu beže sa đogata:
»O, bogami, Mijat-harambaša,
dobra sablja u dobra junaka!«
Pa mu Mijat opet progovara:
»O, turčine, beže Ljuboviću,
ja se s tobom smijem okladiti,
ja ću turit svoju desnu ruku,
a ti, beže, turi na okladu
svoju oštru sablju od pojasa;
ja ću tebi ruku opružiti,
ti me udri svojom britkom sabljom:
ako meni osiječeš ruku,
ja ti ruke ni tražiti neću.
Ako l' moje ne os'ječeš ruke,

da mi sablju od pojasa dadeš.«
To je begu teška muka bila,
pa Mijatu beže progovara:
»Da nijesi piva prihvatio,
te ti meni tako izgovaraš?«
A reče mu Mijat harambaša:
»Ja nijesam piva okusio,
a kamoli da sam prihvatio,
beže dragi, crvenike piva,
veće hodi da se okladimo.«
Kad to čuo beže Ljuboviću,
do Mijata dotjera đogata,
beže malo zahvatio piva,
pa podviknu grlom bijelijem:
»O, Mijate, opruži mi ruku!«
Mijat pruži iz ramena ruku,
beg zavika grlom bijelijem:
»Šahitola stotina hajduka,
ako njemu osiječem ruku,
kako ruke tražiti mi neće!«
U điđije Mijat-harambaše
na Mijatu pancijer košulja,
niz ruku mu šipke od čelika,
po šipkama svileni rukavi,
a po njima koparana zlatna.
Beže za to ništa nije znao,
gdje je Mijat u oklopu c'jeli;
da je znao, ne bi se kladio.
Veli njemu Mijat harambaša:
»Udri, beže, sabljom okovanom,
udri mene po desnici ruci!«
Beg poteže sablju od pojasa,
pa g' udari po desnici ruci.
Koliko ga lako udario,
iznad lakta osječe mu ruku,
pade ruka u zelenu travu.
Beg ugleda šipke od čelika,
pa je svoju sablju poljubio.
Mijat uze osječenu ruku,
pa on desnu uze u lijevu,

pa pobježe Dubrovniku gradu,
i za njime stotina hajduka;
beg pobježe na Hercegovinu.
No da vidiš Mijat-harambaše,
pa eto ga u odaju banu,
pred njeg' turi osječenu ruku:
»Aman, bane, na sinovlje zdravlje,
što durasmo, durat ne moremo.
Od zuluma bega Ljubovića!«
Ne kazuje Mijat harambaša,
gdje se s begom jeste okladio.
Kad ugleda dubrovački bane
Mijatovu osječenu ruku,
od očiju suze otpuštio,
žao mu je Mijat-harambaše.
Pa da vidiš bana dubrovačkog,
ode bane mislit i premišljat,
on kako će begu dohakati.
Sve mislio, na jedno smislio,
pa je bane pero dohvatio,
sjede bane sitnu knjigu pisat:
»O, moj pobro, travnički vezire,
eto tebi knjige šarovite,
ako ćeš mi hater popaziti,
niko znati pobratime neće:
Posijeci bega Ljubovića,
po imenu bega Ibrahima,
kunem ti se, a vjeru ti dajem,
spremiću ti tri tovara blaga.
Porezaću porez po državi,
latini će jedva dočekati,
pa će davat nemilice blago,
da nestane bega Ibrahima.«
Kad je bane knjigu načinio,
pa krijući knjigu otpravio,
baš u Travnik travničkom veziru.
Kad veziru sitna knjiga dođe,
pa vidio što mu knjiga piše,
vid' vezira, rđa ga ubila!
Gdje se vezir hoće prevariti,

na banova tri tovara blaga.
Tako stade tri-četiri dana,
pa on viknu delibašu svoga:
»Čuješ li me, delibaša Huso,
ti ćeš uzet stotinu delija,
pa ti hajde pravo Nevesinju
do odžaka bega Ljubovića,
posijeci bega Ibrahima,
donesi mu glavu do Travnika.«
Kad to čuo Huso delibaša,
delije se hitro opremiše,
opremiše sebe i atove,
pa se spremi Huso delibaša.
On veziru u odaju dođe,
pred vezirom stao na nogama,
pa mu vezir veli lakrdiju:
»Eto tebi katul-bujruntije,
i evo ti za hašluka blaga!«
Sve to uze delibaša Huso,
pa on dolje na avliju siđe.
Čekahu ga spremljene delije,
pa Husein do dorata dođe,
pa svojega dora pojahao,
a za njime stotina delija,
svaki svoga konja uzjahao.
Iz kapije konje istjeraše,
pa odoše poljem travničkijem.
Lako konak po konaku grade,
pa delije u Mostar dođoše,
u Mostaru konak učiniše
kod turčina Resulbegovića,
pa ujutro rano uraniše,
iz Mostara krenuše delije.
Kud god iđe delibaša Huso,
eto njega Nevesinju ravnom,
pa eto ih poljem zelenijem.
Doma nema bega Ibrahima,
on otišô u lov u planinu,
doći neće za petnaest dana.
Mlađi mu se bratac potrefio,

mlađi bratac, beže Salih-beže.
Nema begu ni dvades't godina.
Begče sjedi u svojoj odaji,
na pendžer je naslonio glavu,
preko polja ugleda delije,
sa pendžera glavu okrenuo,
ode svojoj govoriti majci:
»Čuješ mene, ostarjela majko,
eto poljem stotina delija,
pravo idu do našega dvora.
Ovdje nema brata Ibrahima,
ko će njima dževab učiniti?«
A ode mu majka govoriti:
»A šta si se, sinko, prepanuo,
i dosad su nama dolazile,
sine Salko, vezirske delije!
Hajde dolje pred kapiju siđi,
delibaši stani na selamu,
pa ga uzmi za bijelu ruku,
izvedi ga na muške konake,
uvedi ga u onu odaju,
gdje sjedaju paše i veziri.«
Beže siđe, stade na selamu.
U to doba Huso delibaša,
pa on begu turski selam viknu,
pa on svoga odjaha dorata;
sve delije konje odjahaše.
Beg odvede carskog delibašu,
odvede ga na muške konake,
odvede ga u onu odaju,
gdje sjedaju paše i veziri,
a delije u sobe ostale.
Tu delije jesu zanoćile.
Kad je vakat večerati bilo,
izađe im gospodska večera,
dosta piva, a dosta jediva;
večeraše i sofru digoše.
Kad je vakat od spavanja bio,
zaspalo je stotinu delija,
a ne spava delibaša Huso,

već se s mladim begom razgovara.
Pa veli mu beže Salih-beže:
»Što ne spavaš, delibaša Huso?«
Huso laže i kune se krivo:
»Ja sam jučer pod jelikom spavô.«
U riječi u kojoj bijahu,
u to doba sabah udario,
delibaša na noge skočio,
i povika stotinu delija:
»Opremajte stotinu atova,
da idemo našemu Travniku!«
Pa delije konje opremiše,
pa spremljeni stoje na avliji,
te čekaju Husa delibašu.
Huso bega u odaji pita:
»O, bogati beže Salih-beže,
gdje je tebi beže Ibrahime?«
Salih-beg mu ode besjediti:
»Ovdje brata moga ne imade,
otišô je u lov u planinu,
doći neće za petnaest dana.
Ako tebi što trebuje Ibro,
čekaj njega ovdje na konaku,
po brata ću poslati sajiju,
nek' ti dođe Ibro sa planine.«
Progovara delibaša Huso:
»Nemam kada ja njega čekati.«
Pa okrenu niza merdevine,
a za njime beg Salih-beg mali,
da isprati carskog delibašu.
Oba dolje na avliju sašla,
delibaša konja uzjahao,
i delije konje pojahaše.
No da vidiš Husa delibaše,
crn mu obraz odsad dovijeka!
Na delije okom namignuo,
a delije jedan na drugoga,
opkoliše bega na avliji.
A da vidiš delibaše Husa,
on do bega dotjera dorata,

pa poteže sablju od pojasa,
Salih-begu odsiječe glavu.
On osjede svojega dorata,
pa mu mrtvu dohvatio glavu,
mrtvu glavu u zobnicu tura.
Iz kapije konje istjeraše,
pobjegoše poljem zelenijem.
Viď kadune Ljubovića majke:
ona čeka sina Salih-bega,
kad će majci u odaju doći,
da ga pita ostarjela majka,
je l' lijepo dočekô delije,
kako im je na konaku bilo;
čeka sina više od sahata.
Kad vidjela gdje joj sina nema,
ona leti kroz mračne kubure,
ona dođe u mušku odaju,
stara priđe čekmi i pendžeru,
pa pogleda dolje na avliju,
tu bez glave sina ugledala.
'vako pisnu Ljubovića majka:
»Lele meni odsad dovijeka,
gdje izgubih sina Salih-bega,
više nemam od srca evlada,
ni muškoga, a niti ženskoga,
osjem sina, bega Ibrahima!«
Stara viknu grlom sa pendžera:
»Gdje si, sine, slugo Milovane?«
Pa Milovan bješe u podrumu,
te begove konje timaraše;
kad je čuo gdje gospoja viče,
on pobaci kašagiju sjajnu,
pa Milovan na avliju dođe,
i tu bega posječena nađe.
A Milovan za boga hajaše,
ljuto vlaše na avliji pisnu,
pa zakuka baš kô kukavica,
a prevrće kano lastavica,
bega mrtva po prsima ljubi:
»Jao, beže, rane neprebone

što murtati od nas uradiše!«
Pa zavika stara sa pendžera:
»Čuješ li me, slugo Milovane,
ti se spremi, hajde na planinu,
tu ćeš naći moga Ibrahima,
pa mu, što je i kako je, kaži.«
Kad Milovan začu lakrdiju,
pa se časom vlaše opremilo,
pa u ruku pušku dohvatilo,
i eto ga poljem zelenijem.
Pa Milovan polje pregazio,
taj je danak vazdan putovao,
te on dođe u Bišin-planinu,
vlaše grlom i avazom viče:
»Vaj, planino, da nijesi hali
jal' bez vuka jali bez hajduka,
nije l' bog dô i sreća trefila,
neću l' ovdje u planini naći
gospodara, bega Ljubovića?«
Kad vikaše sluga Milovane,
kad vikaše grlom u planini,
to je bilo već po ićindiji,
beg sjeđaše pod tankom jelikom,
uz jeliku pleći prislonio,
preko krila pušku preturio,
svezô đoga za jelovu granu.
Beže pozna svoga Milovana,
gdje ga sluga kroz planinu viče,
pa podviknu grlom ispod jele:
»Što ti, slugo, kroz planinu vičeš,
evo mene pod tanahnom jelom,
u planinu kerad napuštio,
neće l' kerad zvjerku pokrenuti,
neću li je ovdje dočekati!«
A veli mu sluga Milovane:
»Ljuboviću, dragi gospodare,
baš si danas lovak ulovio,
pogibe ti beg Salih-beg Mali,
posječe ga Huso delibaša
iz Travnika, travanjskog vezira.«

Kad Ljubović začu lakrdiju,
pa zakuka pod tankom jelikom:
»Avaj meni do boga miloga!«
Pa od zemlje na noge skočio,
od jelike konja odr'ješio;
»Jalah!« reče, pojaha đogata.
On ne mami kerad iz planine,
već zavika slugu Milovana:
»Moreš, Mile, dobro na nogama,
moreš li se noćas dajanisat
na nogama pred đogata moga?«
»Mogu, beže, kako tebi drago!«
Pa pođoše oba kroz planinu.
Kad su bili na pola Bišine,
tamna noćca pala na zemljicu,
po Bišini ništa se ne vidi.
Vedro bješe, pa se naoblači,
iz oblaka krupa udarila,
kolika je krupa udarila,
sve sa jela grane oblamljaše,
pa ne vidi beže putovati.
Tu on priđe pod jednu jeliku,
pa svojega odjaha đogata,
od vremena on se zaklonio.
Oko sebe beg se okretaše,
al' mu sluge Milovana nema,
pa ga stade po planini vikat.
Al' mu sluga bješe odlazila,
otišô je prijekijem putem.
Beže staja pod tankom jelikom.
beže staja više od sahata,
neće l' kleta krupa prestanuti.
Kad je malo krupa prestanula,
tad se beže s đogom razgovara:
»Hoćemo li putovati, đogo?«
Beže svoga uzjaha đogata.
Beg Ibrahim pod planinu siđe,
pa on uđe u lug pod Bišinom,
pa pogleda po zelenom lugu.
Kolika je krupa napadala,

begovu je do koljena đogu,
pa je beže bio pomislio:
»Evo meni četr'est godina,
ja ne pamtim ovakvog vremena!«
Ljetno se je dogodilo doba,
kad je beže luga prelazio,
tada svanu i ogrija sunce.
Beže sađe polju nevesinjskom,
pa je svoje dvore ugledao.
Skupili se Nevesinjci mladi,
spremaju mu brata na avliji,
spremaju ga da ga ukopaju.
Beže kuli i avliji dođe,
u avliji odjaha đogata,
pa pogleda na dno od avlije,
tu bez glave brata ugledao,
četiri ga hodže opremaju,
među njima Hasan-efendija.
Mrtvu bratu Ibro dolazio,
pa ga mrtva po prsima ljubi:
»Hej, Salih-beg, rane neprebône!«
Beže ode uz bijelu kulu,
a kad gore u odaju dođe,
al' mu kuka ostarjela majka,
a Ibro joj tiho progovara:
»Šuti, majko, ako boga znadeš,
to je v'oma od boga grjehota,
a od ljudi velika sramota!«
To joj reče, mimo majku prođe,
pa sa sebe on haljine skida,
one skida, a druge oblači,
sve u srmi i u suhu zlatu.
Kad se spremi beže Ljuboviću,
pa on dolje na avliju siđe,
pa svojega uzjaha đogata,
a veli mu Hasan-efendija:
»O, turčine, beže Ljuboviću,
stan' pričekaj na avliji tuna,
dok mi tvojeg brata opremimo,
spuštaj brata u zemljicu crnu,

ondar hajde kuda tebi drago.«
Govori mu beže sa đogata:
»Čuješ li me, Hasan-efendija,
dobro brata opremite moga,
podijel'te sjerotinji ljutoj!«
To mu reče, ode na đogatu.
On potjera carskog delibašu,
sve ga goni, stići ga ne može.
Kud god beže Ljuboviću prođe,
do travanjskog polja hitro dođe,
pa pogleda beže sa đogata:
nasred polja trešnja poniknula,
a pod trešnjom bunar voda hladna,
a vrućina bješe ugrijala,
tu delije konje razjahale,
pa po hladu bjehu posjedale.
Al' pogleda delibaša Huso,
i ugleda bega Ljubovića.
Dok ga vidje, odmah ga poznade:
»Na noge se, stotina delija,
uzjašite ate i paripe,
eto poljem bega Ljubovića,
on će nama učiniti kvara!«
A kad začu stotina delija,
uzjahaše ate i paripe,
okrenuše stotinu šešana,
da ubiju bega na đogatu,
pa su bega blizu pripuštili.
Govori mu delibaša Huso:
»O, turčine, beže Ljuboviću,
ne naprijed, jer si poginuo!«
Govori mu beže sa đogata:
»Čuješ mene, delibaša Huso,
lasno ti je ptiće perutati,
valja ti se s orlom udariti!«
No da vidiš bega Ljubovića,
za pušku se beže ne prihvaća,
niti vadi sablje od pojasa;
na delije natjera đogata.
Na njeg' puče stotina pušaka,

vas je beže u dim ogreznuo,
pristisnula tama od pušaka.
Ne vidi ga stotina delija,
hesabljahu, da je poginuo,
dok se obre među delijama,
kroz delije protjera đogata,
oči baci poljem travničkijem.
Ali bježi Huso delibaša,
potjera ga beže na đogatu,
brži đogat od konja dorata,
pa Husova prestiže dorata.
Pa na dizgin okrenu đogata,
hitar beže uhvati dorata,
pa govori Husu delibaši:
»Huseine, carev murtatine,
jer ti brata posiječe moga?«
Pa povadi sablju od pojasa,
beg posječe Husa delibašu.
Kada vidje stotina delija,
pa govore begu Ljuboviću:
»Bogom brate, beže Ljuboviću,
nemoj nama učiniti kvara!«
Beže na njih oči prepriječi:
»A, delije,da vas bog ubije,
neću vama učiniti kvara,
da ste bogdô blijedi latini,
biste vid'li što je Ljuboviću!«
Pa svojega protjera đogata,
ne htje ići na Hercegovinu,
već eto ga pravo do Travnika,
uz Travnik je konja natjerao.
Beže ne zna vezirskijeh dvora,
doklen srete tursko momče mlado,
beže njemu turski selam viknu:
»Alejć selam, serhatlija mlada!«
Pa mu beže veli sa đogata:
»Oj, bogati, momče Travniklija,
gdje su dvori travanjskog vezira?«
Momak njemu tiho progovara:
»Eto dvora travničkog vezira,

eto dvora, tamam prema tebi,
et' vezira gdje na pendžer gleda;
pa ja ne znam, serhatlija mladi,
ali tebe gleda i đogata,
ali nešto gleda po Travniku.«
Beg ugleda travničkog vezira,
gdjeno sjedi uz demir-pendžera,
pa zaroni ruke u džepove,
momku dade dvades't madžarija:
»Maj to tebi, momče Travničanče,
čizme kupi i napij se piva.«
Beže svoga potjera đogata,
pa on dođe vezirskoj kapiji.
Tudi nađe Smaja delibašu,
oko njega četr'est delija.
Beže njima turski selam viknu,
ne htješe mu primiti selama.
Beg utjera konja u avliju,
u avliji konja odjahao,
nit' ga voda, nit' ga komu dava,
zabaci mu dizgin na jabuku,
udari mu sile uz vilicu,
sam se đogo po avliji vađa.
Ode beže uz bijele dvore,
pa veziru u odaju dođe.
Beg veziru turski selam viknu,
vezir bega ni gledati neće,
a kamoli selam prihvatiti.
Tri puta mu selam nazivao,
vezir mu ga ne htje prihvatiti.
Ražljuti se beže Ljuboviću,
pa zavika grlom bijelijem:
»Božja pomoć, pope Milovane!«
To mu reče, sjede kod vezira.
Okrenu se travnički vezire,
pa govori begu Ljuboviću:
»Ti li si to, carski murtatine,
roblje robiš po Hercegovini,
roblje robiš, turkinje djevojke,
pa ih svodiš u zemlju kaursku,

prodaješ ih za gotovo blago?«
A veli mu beže Ljuboviću:
»Hajir haša, travnički vezire!
Već vezire, da te nešto pitam:
jer ti brata posiječe moga
bez careva turali fermana?
Daj mi ferman od našeg sultana;
ako l' nemaš ferman od sultana,
a, vezire, valjati nam neće.«
Vezir nema ferman od sultana
kad mu beže poiska fermana,
ondar vezir prepade se v'oma.
Vezir viknu Smaja delibašu,
a Smajo mu u odaju dođe
i sa njime četr'est delija,
što je moglo, stade u odaju,
što ne može, pred odajska vrata.
Redom stale tanahne delije,
i pred njima delibaša Smajo.
No da vidiš travničkog vezira:
na Smaila okom namignuo,
a Smail je redom na delije,
da pritisnu bega u odaji,
jal' begovu da pogube glavu,
jal' begove da savežu ruke.
No da vidiš Smaja delibaše,
prevari se ujede ga guja,
pa poletje prvi uz odaju,
da pritisne bega u odaji.
Hitar beže puške izvadio,
pukoše mu obje puške male,
beže ubi delibašu Smaja,
puške male na odaju baci.
Hitar beže na noge skočio,
pa poteže sablju od pojasa,
na delije beže udario,
pa delinske puške zapucaše.
Nije fajde, što puške pucaju,
jera bega puška ne mogaše;
iz odaje istjera delije,

i đosta im učinio kvara.
Povrati se beže u odaju,
pa zasrete travničkog vezira,
sa vezira posiječe glavu.
Dok pukoše puške na avliji,
delije mu sklopile đogata,
prepade se đogu na avliji;
trči beže niza merdevine,
al' delije sklopile đogata,
hvatahu mu konja po avliji,
i biše mu konja uhvatili,
al' se tuder turčin potrefio,
dobar turčin, Hasan delibaša,
gola mu je sablja u šakama,
on begova branjaše đogata.
Jeste Hasan dopanuo rana,
dvije su ga puške udarile.
U ta doba beže na avliju,
oko njega rastjera delije.
Beže leti u tople podrume,
vezireva ata odr'ješio,
izvodio ata na avliju:
»Jaši ata, ranjen delibaša!«
Delibaša ata uzjahao,
beže svoga uzjaha đogata,
iz avlije konje istjeraše,
pa padoše sitnijem sokacim',
sve delije beg je razgonio,
a počesto đoga zastavljaše,
dobro čuvô Hasan-delibašu.
Iz Travnika konje istjeraše,
eto njiha poljem travničkijem.
Ode beže besjedit Hasanu:
»Ako bog da, te preboliš rane,
naskoro ću sići do Stambola,
izvadiću tebi pašaluka.«
A veli mu Hasan delibaša:
»Šuti, beže, ako boga znadeš,
car će tvoju pogubiti glavu!«
»A, Hasane, neće ako bog da,

dok ja imam u Stambolu gradu
poočima, Ćuprilić-vezira.«
Beže ode na Hercegovinu,
i sa njime Hasan delibaša.

XIII

DVA UJUNOVIĆA

(Sarajevo)

Knjigu piše Latinine Dujo,
a na ruke agi Hasan-agi:
»Kupi svate, aga Hasan-aga,
ne vodi mi malenih svatova,
od hiljade ni manje jednoga,
od hiljade ni više jednoga;
ne vodi mi dva sestrića mlada,
dva sestrića, dva Ujunovića,
jer su oni teške pijandžije
a u piću teške kavgadžije,
opiće se, učiniće kavgu,
meni kavga nikad nije draga.«
To je njega aga poslušao
i sakupi kićene svatove,
od hiljade ni manje jednoga,
od hiljade ni više jednoga,
ne vodi mu dva sestrića mlada,
dva sestrića, dva Ujunovića.
Do dva sina s majkom večerala,
njima stara besjedila majka:
»Do dva sina, dva Ujunovića,
šta ste daju mladi učinili,
pa vas ne htje zovnut u svatove?
Kad bi htjeli majku poslušati,
pa skinuti sajali haljine,

a obući derviške haljine,
pa otići za njim u svatove;
ako daju što do muke dođe,
da vi daju jardum učinite.«
To su djeca majku poslušala
pa skočiše na noge lagane,
pa skinuše sajali haljine,
obukoše derviške haljine,
pa odoše za svojijem dajom,
stigli su ga na prvom konaku.
Tuden su ih l'jepo dočekali,
dva derviša s djecom posadili,
a djeca ih čorbom poljevala;
al' derviši za to i ne haju.
Kad su bili na drugom konaku,
i tude ih l'jepo dočekali,
dva derviša s djecom posadili,
a djeca ih čorbom poljevala;
al' derviši za to i ne haju.
Kad su bili na trećem konaku,
i tude ih l'jepo dočekali,
dva derviša s djecom posadili,
a djeca ih čorbom poljevala;
al' derviši za to i ne haju.
Kad se sjutra bio dan svanuo,
kad se svanu i sunce ogranu,
i izađe Latinine Dujo
i iznese od zlata jabuku.
Pa podviknu Latinine Dujo,
pa podviknu, kô da se pomami:
»Koje tuden, moj zet Hasan-aga,
nek' ustr'jeli na koplju jabuku;
a evo mu tvrdu vjeru dajem,
ako li je ustr'jeliti neće,
nit' će otić' ni odnijet' glave,
ne odvesti lijepe djevojke.«
Kad to čuje aga Hasan-aga,
plesnuo se rukom po koljenu,
puče saja čoha na koljenu:
»Ajme meni, dva sestrića mlada,

dva sestrića dva Ujunovića!«
Redom sjedi Mujo do Alije,
pa pogleda jedan na drugoga,
skoči Ale na noge lagane,
zape str'jelu u zlatnu tetivu,
pa ustr'jeli na koplju jabuku,
dvije pole oko koplja pale.
Drugu im je mudrost iznosio,
on izvede devet vranih konja,
pa podviknu, kô kad jelen riknu:
»Ko je tuđen, moj zet Hasan-aga,
nek' preskoči devet vranih konja;
a evo mu tvrdu vjeru dajem,
ako li ih preskočiti neće,
nit' će otić', ni odnijet glave,
nit' odvesti lijepe djevojke.«
Kad to čuo aga Hasan-aga,
plesnuo se rukom po koljenu:
»Ajme meni, dva sestrića moja,
dva sestrića, dva Ujunovića!«
Redom sjedi Mujo do Alije,
pa pogleda Mujo na Aliju,
skoči Ale na noge lagane,
zatrka se trka junačkoga,
pa preskoči devet vranih konja.
Treću im je mudrost iznosio,
on izvede devet djevojaka,
na svih devet jednake haljine,
pa podviknu Latinine Dujo,
pa podviknu kô kad jelen riknu:
»Ko je tuđen, moj zet Hasan-aga,
nek' uzima lijepu djevojku;
al' evo mu tvrdu vjeru dajem,
ako li se koje druge maši,
nit' će otić, ni odnijet glave,
nit' odvesti lijepe djevojke.«
Redom sjedi Mujo do Alije,
pa pogleda Mujo na Aliju,
skoči Ale na noge lagane,
pa on stere kanli kabanicu,

po njoj siplje zlatne prstenove,
pa se hvati pale okovane,
pa podviknu Ujunović Ale,
pa podviknu tanko glasovito,
pa podviknu kô da se pomami:
»Koja j' tude moja dajinica,
neka kupi zlatne prstenove;
al' evo joj tvrdu vjeru dajem,
ako li se koja druga maši,
odsjeć' ću joj ruke do ramena.«
I sage se Anđa Latinina,
pa pokupi zlatne prstenove.
Zakucaše turski daulbazi,
odvedoše kićenu djevojku.

XIV

SMRT LUKE OD PRIMORJA

(Travnik)

Rano rani od Primorja Luka
u Primorju na bijeloj kuli,
a sa svojom bjelogrlom ljubom;
pa s' umio i bogu molio.
Sjede Luka za zlatnu trpezu,
te on poče piti rujno vino.
Kad se Luka bješe ponapio,
i od vina ćejif uhvatio,
tad besjedi od Primorja Luka:
»Daj pogledaj, moja vjerna ljubo,
gospodara od Primorja Luku;
što je nebo zemlje pritisnulo,
zemlje, ljubo, turske i kaurske,
da ne ima boljega junaka,
od junaka, od Primorja Luke.

Samo junak, čujem da imade
tam' u turskoj zemlji ponositoj,
vjerna sluga cara Sulejmana
i nad Bosnom Ćuprilić-vezira,
po imenu Kraljeviću Marko.
Već čuješ me, vjerna moja ljubo,
kunem ti se, pa ti vjeru dajem,
hoću turskog cara prevariti
i njegovu lalu do koljena,
i od Bosne Ćuprilić-vezira,
hoću mnogo obećati blago,
do tri kule srebrnih dinara,
obećati caru Sulejmanu,
da mi pošlje Kraljevića glavu,
uz nju Šarca konja debeloga,
i o Šarcu Kraljevića ćordu.
A kad dođe Kraljevića glava,
a o Šarcu u torbi zobnici,
s druge strane Kraljevića ćorda,
hoću silni sakupiti vojsku,
do Stambola s vojskom prodrijeti,
turskog cara na mejdan pozvati.
Sulejmana kad pogubim, ljubo,
prisvojiću b'jela Carigrada,
ti ćeš imat roba i robinja
i biće ti tanehna robinja
sultanija, sestra Sulejmana,
a prati će tvoje noge b'jele
robinjica, sultanova ljuba.«
Sve govori od Primorja Luka,
sve govori, boga ne spominje,
kao što ga ni pomoći neće.
Pa se skače na noge lagane,
te se tanka pera dohvatio,
i sa rafa ćage dobavio,
piše sitnu knjigu na koljenu
na sultana, cara Sulejmana,
u knjizi mu 'vako govoraše:
»Sultan-care, svečevo koljeno,
strahota je u te i gledati,

a kamoli s tobom govoriti,
i b'jelu ti knjigu opremiti.
Oprosti mi, svečevo koljeno,
potreba je meni opremiti.
Nego gledaj, sultan-Sulejmane,
dobro gledaj šta ti knjiga kaže:
šalji meni Kraljevića Marka,
dušmanina i moga i tvoga,
štono dvori Ćuprilić-vezira,
ili njega, il' njegovu glavu,
i njegova Šarca debeloga;
pošalji mi Kraljevića ćordu.
A čuješ me sultan-Sulejmane,
kad mi pošlješ Kraljevića glavu,
i njegova Šarca debeloga,
i njegovu ispisatu ćordu,
a evo ti tvrdu vjeru dajem,
da ću tebe dobro nadariti.
Daću tebi do tri svoja grada
bez nijedne pare i dinara,
i daću ti tri bijele kule,
sve tri pune srebrena dinara.
I još čuješ, sultan-Sulejmane,
čuvaću ti međe od kaura.«
Pa pod knjigu nađe knjigonošu,
te je šalje stolu i Stambolu.
Još šta veli od Primorja Luka:
»Knjigonoša, drago d'jete moje,
primi knjigu u zlatna procjepa,
putuj zemljom turskom i kaurskom,
dok ne stigneš do Stambola grada,
u stambolsku široku čaršiju.
Belkim će te dočekati Turci,
iskaće ti listak knjige b'jele;
ne daj knjige ni u čije ruke,
do samoga cara Sulejmana.
Još me slušaj, laki knjigonoša:
idi mudro, ne pogini ludo;
kod cara su na prvoj kapiji
nobečije, mlade kapidžije,

tude ima šezdeset momaka,
u oklopu po izbor junaka,
što čuvaju carevu kapiju.
A kad budeš na drugu kapiju,
i tu ima četr'est momaka
u bijelo ruho obučenih,
gole sablje drže u rukama:
ti čuvaju carske sultanije.
Tud' ne smije nitko prolaziti
bez izuna paše i vezira.
A kad budeš na treću kapiju
do carskijeh dvora bijelijeh,
i tu ima trideset momaka,
niti znadu roda ni plemena,
samo baba cara Sulejmana,
koji ih je care othranio,
a ne znadu ni za svoju majku,
već caricu prikladnu gospoju,
koja ih je na noge podigla.
Svaki od njih voli poginuti,
već li caru hilu učiniti.
Neg' čuješ me, drago d'jete moje.
Kada budeš na prvoj kapiji,
ako bude sreće za tebeka,
propušte te prve kapidžije,
od ostalih zabrane ti nema.«
Pa zavuče ruke u džepove,
te mu dade pet stotin' dukata.
Otrže se momak od Primorja,
i odnese listak knjigu b'jelu,
b'jelu knjigu u zlatnu procjepu.
Gazi brda, a gazi doline,
kud god iđe, do Stambola siđe.
Kad upade u Stambol-čaršiju,
do prvijeh kapidžija dođe,
kapidžija, mladih pašalija,
i pred njima paša Mehmed-paša.
Pašalije njega uhvatiše,
i pred pašu njega dovedoše.
Paša sjedi na mehku šiltetu,

na bojali čibuk zapalio,
a zelene oči izvalio.
Paša puši iz lule duhana,
slatku srče kahvu iz fildžana.
Knjigonoša njemu dolazio,
i triput se zemlji poklonio,
dok je paši ruku poljubio,
i b'jelu mu knjigu potkučio.
Knjigu gleda paša Mehmed-paša,
knjigu gleda, pa se na nju smije.
Kada vidje, šta mu knjiga kaže,
na knjigu je potpis udario,
knjigonošu mlada darovao,
i s njim šalje mlade pratioce,
te na drugu tepu udariše,
gdjeno sjedi četr'est momaka,
sve momaka od boja junaka.
Na kapiju stiže knjigonoša,
pa on njima božju pomoć viče,
delije mu boga prihvatiše
i pram knjizi na noge skočiše,
i pred njima delibaša Mujo,
jer poznaje delibaša Mujo,
da će knjiga doći do sultana,
do sultana cara Sulejmana.
Pa od tala na noge skočio,
knjigonošu provô kroz kapiju,
i s njim svoje šalje pratioce.
Kad je bio na treću kapiju,
gdjeno sjedi trideset Turaka,
i najviši muširod Stambola,
Murat-paša veliki vezire,
štono čuva cara i saraje,
knjigonoša dođe do vezira.
Bir upade, božju pomoć dade,
vezirovoj ruci pristupio,
a vezir mu boga prihvatio:
»Da si zdravo, tanehno latinče,
o, latinče, otkud te imamo?«
Knjigonoša njemu odgovara:

»Vezir paša, mila majko naša,
ja sam otud od topla Primorja,
ponio sam list knjige bijele
za sultana, cara Sulejmana,
od junaka, sa Primorja Luke.«
Kad je vezir knjigu proučio,
knjigonošu rukom prigrlio,
odvede ga caru u odaju.
Od odaje otvoriše vrata,
ugleda se od zlata pr'jestolje,
i na njemu ogrijano sunce,
to je sunce sultan-Sulejmane.
Kad ugleda cara knjigonoša,
tri puta se zemlji poklonio,
dok je caru ruci pristupio;
ljubi cara u skut i u ruku,
i ljubi ga u bijelu bradu,
i pod carem od zlata serdžadu;
i koljeno carsko poljubio,
na koljenu knjigu ostavio,
izmače se, podviš ruke stade.
Kad je care knjigu ugledao,
snjigu štije, pa se na nju smije,
dodade je velikom veziru.
Kad je vezir knjigu proučio,
on govori sultan-Sulejmanu:
»Sultan-care, svečevo koljeno,
istina je što ti Luka piše,
jer je Marko turska udvorica,
turke dvori na korist kaursku;
svim je turcim' Marko dodijao.
Sjećaš li se, sv'jetla kruno naša,
kadno mnoge tužbe dostigoše
od turaka iz Saraj'va grada,
sve na vlaha, Kraljevića Marka;
uz ramazan pije rujno vino
pred džamijom, gdje klanjaju turci,
podrugljivo dovikuje turke,
dovikuje hodže i hadžije,
da prekrše posta ramazana,

te da s njime piju rujno vino.
Znaju turci Kraljevića Marka,
da je Marko velik kavgadžija,
može lako kavgu zametnuti,
u džamiji džemat pobuniti,
od njega su odskrivali glavu.
Neg' čuješ me, care Sulejmane,
piši knjigu Čuprilić-veziru,
nek' pošalje Kraljevića glavu
i njegova Šarca debeloga,
i Markovu ispisanu ćordu,
te ti podaj od Primorja Luki
za toliko nebrojeno blago,
i tri b'jela grada na Primorju.«
Kad to čuje sultan-Sulejmane,
pa govori velikom veziru:
»Lalo moja, paša Murat-paša,
široka si uma i pameti,
ti bi, lalo, mogô carovati,
i sa mojim carstvom upravljati;
već čuješ me, moja vjerna lalo,
dohvati mi divit i hartije,
da ja pišem sićahna fermana
Sarajevu od Bosne ponosne,
a na ruke Čuprilić-veziru,
da mi pošlje Kraljevića glavu,
i njegova Šarca pretiloga,
i o Šarcu ćordu dimiskiju.«
Kad je vezir r'ječi razumio,
sa rafe je divit dohvatio
i hartije knjige bez jazije,
pa je daje sultan-Sulejmanu.
Kad je sultan ferman nakitio,
pa ga dade hitru tatarinu,
da ga nosi Čuprilić veziru.
Tatar leti iz b'jela Stambola,
tatar leti i noći i danom,
dok je došô u Saraj'vo ravno,
ferman dade Čuprilić-veziru.
Kad je vezir ferman proučio,

roni suze niz bijelo lišce.
Kod njega se Marko nahođaše,
pa on pita Ćuprilić-vezira:
»Gospodaru, Ćuprilić-vezire,
otkle knjiga, od koga je grada,
te je tako pusta žalovita?«
»Prođi me se, Kraljeviću Marko,
ne znam ko te caru napanjkao,
te on ište tvoju rusu glavu,
ili tvoju, ili moju Marko,
i tvojega Šarca debeloga,
ili moga od mejdana đoga,
i još više sablju okovanu,
ili moju adžemkinju ćordu.
Već čuješ me, moje d'jete drago,
hajd' otiđi u pazar-čaršiju,
pa ti gledaj po sebi priliku;
koji će te moći zam'jenuti,
tom junaku odsijeci glavu,
donesi je meni u konaka,
da je pošljem mjesto tvoje glave.
Sa Šarcom se moraš rastanuti,
i sa tvojom okovanom ćordom,
jer je na njoj ime ispisano,
tvoje ime, Kraljeviću Marko,
drugo ime Jevrosime majke,
treće ime Vukašina kralja.«
Kad to začu Kraljeviću Marko,
na noge je od zemlje skočio,
te on ode u pazar-čaršiju,
da on traži sliku i priliku,
koj' bi mogô na njeg' naličiti.
Hoda Marko po Saraj'vu gradu,
pa sve gleda age i spahije.
Hodao je za tri b'jela dana,
nigdje nema po njemu prilike.
Kad četvrto jutro osvanulo,
osvanulo i sunce granulo,
ukaza se momak na konjicu,
po imenu Trpotić Alija;

svak bi rekô i bi se zakleo,
da je glava Kraljevića Marka
i po licu i po brkovima.
Stade mislit Kraljeviću Marko:
»Teška jada za boga miloga,
ko će prava momka pogubiti!
Ali mi se na ino ne more;
ko je seveb da od boga nađe!«
Pa se skoči iz pjane mejhane,
te pogubi Trpotić-Aliju,
nosi glavu Ćuprilić-veziru.
Kad je vezir glavu ugledao,
da je slična i prilična Marku,
metnu glavu u torbu zobnicu,
objesi je Šarcu o unkašu,
s l'jevu stranu Kraljevića ćordu,
pa je posla caru u Stambolu.
Kad je care ugledao Šarca,
i u torbi Kraljevića glavu,
s l'jeve strane okovanu ćordu,
odmah se je care pokajao,
što je dao pogubiti Marka,
jer u srcu jade osjećaše,
i nesreće nekve izgledaše.
Sultan zove preda se vezira,
pa je njemu tiho besjedio:
»Lalo moja, paša Murat-paša,
evo glave Kraljevića Marka,
i njegova Šarca debeloga,
i o njemu Kraljevića ćorde.
Ali sam se ljuto prevario,
što sam dao Marka pogubiti.
Vidiš li me, moja lalo draga,
vidiš li me, da sam ostario,
ostario, mejdan ostavio;
ako mene ko na mejdan zovne,
ja nejmadem za se zamjenika,
nit' junaka Kraljevića Marka,
kojino je za mene sultana
sedamdeset dobio mejdana.«

Murat-paša njega slobođaše:
»Ne plaši se, svečevo koljeno,
jošte ima u tvojemu carstvu
i od Marka boljijeh junaka.«
Posla care u Primorje Šarca,
u zobnici Kraljevića glavu,
s l'jeve strane okovanu ćordu.
Kad je Luka ugledao Šarca,
u zobnici Kraljevića glavu,
i Markovu oštru dimiskiju,
pa govori bjelogrloj ljubi:
»Kazah li ti, moja vjerna ljubo,
da ću cara moći prevariti!
Evo glave Kraljevića Marka,
evo Šarca konja od mejdana
i Markove okovane ćorde.«
Od veselja ljubu zagrlio,
zagrlio, pa je poljubio,
i vjernoj je ljubi govorio:
»Čuješ li me, moja vjerna ljubo,
donesi mi vina iz podruma,
da s' napijem za Markovu dušu.«
Posluša ga bjelogrla ljuba,
donese mu vina crvenoga.
Vino pije, po hartiji piše
na sultana, cara čestitoga,
u knjizi mu 'vako govoraše:
»Čuješ mene, care Sulejmane,
ja ti ne dam pare ni dinara
za Markovu glavu i Šarina,
dok ne dođeš meni na mejdana,
il' ne nađeš za se mejdandžiju,
koji će mi na mejdan stanuti.
I još čuješ, care Sulejmane,
ako meni na mejdan ne dođeš,
pokupiću silovitu vojsku,
Stambol ću ti ognjem zapaliti,
i tebe ću živa uhvatiti.«
Kad je knjigu Luka dovršio,
pa pod knjigu nađe knjigonošu,

te ga posla ravnu Carigradu.
Kad je sultan knjigu prihvatio,
knjigu uči, a suze proljeva,
pa doziva velikog vezira,
te je njemu tiho govorio:
»Murat-paša, moja lalo draga,
prevari me sa Primorja Luka,
te pogubih Kraljevića Marka,
a ne da mi pare ni dinara,
još me zove na mejdan junački.
Ako li mu izaći ne htjednem,
sakupiće silovitu vojsku,
Stambol će mi ognjem upaliti,
i mene će živa uhvatiti;
ne znam, lalo, šta ću od života.«
Njemu Murat-paša govoraše:
»Ne plaši se, sultan-Sulejmane,
naći ćemo za te mejdandžiju,
koj' će mejdan s Lukom pod'jeliti
i Lukinu glavu donijeti.«
Raspisuje paša Murat-paša,
raspisuje mnoge emarname,
te ih šalje na četiri strane:
vezir traži caru mejdandžiju,
koj' će s Lukom mejdan pod'jeliti.
Do trista je našao junaka,
što sa Lukom mejdan dijeljahu,
al' je sviju Luka predobio.
Opet traže za mejdan junaka,
al' ga više naći ne mogahu.
Tad procvilje sultan-Sulejmane,
pa doziva Murata vezira,
te je njemu tiho besjedio:
»Nevjerniče, paša Murat-paša,
ti si seveb, što pogubih Marka,
koji me je mogô izbaviti
od kaura, sa Primorja Luke.«
Baci pašu na dno od tamnice,
na njegovo mjesto postavio
za vezira Misirca Halila.

Kad je Halil bio na divanu,
govoraše caru Sulejmanu:
»O, čuješ me, svečevo koljeno,
daj ti piši u Bosnu ponosnu,
a na ruke Ćuprilić-veziru,
neka traži u Bosni junaka,
koji može na mejdan izići,
pogubiti od Primorja Luku.«
Sultan piše sitnu bujruntiju
na vezira lalu Ćuprilića,
da mu nađe u Bosni junaka,
koji može mejdan pod'jeliti
sa kaurom, od Primorja Lukom.
Kad veziru stiže bujruntija,
knjigu uči, pa se na nju smije,
pa govori Kraljeviću Marku:
»Čuješ li me, moje d'jete drago,
sultan je se ljuto pokajao,
što sam tvoju osjekao glavu;
prevari ga od Primorja Luka,
ne da njemu obećano blago,
već ga zove na mejdan junački.
Dosad ih je trista pogubio,
mejdandžija cara čestitoga,
sada traži u Bosni junaka,
koj' će s Lukom mejdan pod'jeliti.
Već čuješ me, moje d'jete drago,
daj se spremi na Primorje ravno,
možeš sada Šarca izbaviti,
dobra Šarca i kovanu ćordu,
i caru ćeš dobro učiniti,
kad pogubiš od Primorja Luku;
i on će te dobro darovati.«
Govori mu Kraljeviću Marko:
»O, čuješ me, Ćuprilić-vezire,
ja bih rado sišô u Primorje,
pogubio od Primorja Luku,
ali nemam za sebe konjica,
niti oštre ćorde za mejdana.«
Njemu veli Ćuprilić-vezire:

»Čuješ li me, moje d'jete drago,
eno uzmi mojega đogina,
i daću ti adžemkinju ćordu,
hajde serbez u Primorje ravno,
te pogubi od Primorja Luku,
nosi glavu do Stambola ravna,
al' se nemoj nikom kazivati,
da si glavom Kraljeviću Marko.
Ja ću pisat caru čestitome,
da ti dade Šarca debeloga
i uz Šarca ćordu okovanu.«
Kad je Marko r'ječi razumio,
on doziva vezirske seize,
nek' mu dobra đoga opremaju.
Dok se bješe Marko opremio,
i seizi đoga izvedoše.
»Jalah«, reče Kraljeviću Marko,
»Jelah«, reče, na đogata kleče,
pa potjera uz to polje ravno;
kud god iđe, do Primorja siđe.
U Primorju na polju široku
razapeo zelenog čadora.
Istom bješe sunce se rodilo,
Šarca vode na vodu studenu.
Kad je Šarac čador ugledao,
pomami se kô nebeska str'jela,
skače, vrišti, sve se zemlja trese,
dok s' otrže Lukinu seizu,
i doletje Marku pod čadora.
Kad je Marko Šarca ugledao,
proli suze niz bijelo lišće,
cjelivaše Šarca od mejdana,
zagrli ga, pa mu govoraše:
»Ao, Šarče, moje desno krilo,
smijemo li na mejdan izaći
tom krvniku, od Primorja Luki?«
Šarac jadan ne zna govoriti,
al' Markove razumije r'ječi,
pa on Marku išaretom kaže,
išaretom, klimajući glavom,

da sm'je Marko na mejdan izaći.
Kad to vidje od Primorja Luka,
da je Šarac Marka prepoznao,
i da j' Marko jošte u životu,
prepade se Kraljevića Marka,
čupa bradu, a čupa brkove,
pa u muci Marku poručuje:
»Bogom brate Kraljeviću Marko,
išti blaga kol'ko tebi drago,
prištedi mi moju rusu glavu!
Znaš li, Marko, da smo jedna braća,
našeg dragog Isusa potomci!«
Al' to Marko haje i ne haje,
već posjede debeloga Šarca,
pa dotjera pred bijelu kulu,
a pred kulu od Primorja Luke,
pa doziva Luku kaurina:
»Dođi meni na mejdan junački,
strašivice od Primorja Luka!
Ako mene ti pogubiš, Luka,
ne treba ti blago poklanjati,
ni tri grada na Primorju ravnu
u Stambolu caru Sulejmanu,
sad se možeš i sam šićariti.«
Kad se vidje Luka u nevolji,
ničice se pred Marka bacio,
moli, prosi, Kraljevića Marka,
ne bi li mu život poklonio.
Al' to Marko haje i ne haje,
već potegnu adžemkinju ćordu,
pa udari od Primorja Luku.
Kako ga je lako udario,
na dv'je ga je pole rascjepio,
pa mu skide sa ramena glavu,
i baci je u torbu zobnicu.
B'jelu kulu od Primorja Luke
porobio, pa je zapalio,
te se krenu prama Carigradu.
Kud god iđe, do Stambola siđe,
u carske je dvore uhodio,

i pred carem glavu ostavio,
rusu glavu od Primorja Luke,
pa je caru tiho govorio:
»Padišahu, svečevo koljeno,
evo glave od Primorja Luke,
evo Šarca Kraljevića Marka,
i njegove okovane ćorde;
ja sam, care, Luku pogubio.
Već te molim, naša kruno sjajna,
pokloni mi Šarca debeloga,
i Markovu okovanu ćordu,
da je imam sebi uspomenu,
kad pogubih sa Primorja Luku.«
Kad to vidje care Sulejmane,
od veselja na noge skočio,
te u čelo Marka poljubio:
»Be aferim, bosanska delijo!
Blago majci koja te rodila,
i sestrici koja te gojila!
Na poklon ti, moje d'jete drago,
na poklon ti Šarac od mejdana,
a i ćorda Kraljevića Marka,
kog pogubih, pokojna mu duša!
Al' kunem se pa i boga dajem,
da ću moga Marka osvetiti
dušmaninom pašom Murat-pašom,
koji mi je Marka napanjkao!«
Podiže se sultan-Sulejmane,
pa on jami od tamnice ključe,
te izvadi pašu iz tamnice,
objesi ga na Stambol-kapiji.

XV

PETAR ĐENERAL OSVAJA ZVORNIK

(Gacko)

Vino pila do dva gospodina,
jedno ti je Tekelija bane,
drugo ti je Petar đenerale
u Janoku ćesarovom gradu.
Progovara Petar đenerale:
»Molim ti se Tekelija bane,
daj nam išti izun od ćesara,
da nam dade silovitu vojsku:
sto i dvaest i sedam hiljada,
trijest hiljad' kraljeve katane,
i od boja arkali topove:
deli Musu i kara Margetu,
i Zelenka topa velikoga;
i granaša sa gradskijeh vrata,
takvog topa nema u ćesara,
da idemo zemljom ćesarevom,
da primamo zemlju od sultana.
Najprvo ću Nišu udariti
i u Nišu posjeći vezira,
glavu Beču spremit i ćesaru;
pa ondalen podignuti vojsku,
do Vidina turskog udariti,
u Vidinu posjeći kadiju,
što i caru u devletu sudi.
Pa ondalen krenut moju vojsku,
Karavlaškom i Karabogdanskom,
uz Dunavo do Zemuna doći,
na Biograd udarit veziru.
Tuj ću posjeć Hasan-pašu gazi,
glavu Beču spremit i ćesaru.

Pa ondalen do Gradačca sići,
u Gradačcu posjeći vezira,
po imenu Osman-pašu Ćosa,
glavu poslat Beču i ćesaru;
pa ondalen preko vode Drine,
do Zvornika udarit turcima
primit Janju i Donju i Gornju.
U Zvorniku do dva bega kažu,
jedno ti je beže Derviš-beže,
a na ime azgin Fidajiću,
a drugi je Atić Mehmed-aga;
oba bega uhvatiti živa,
svezat ruke, pa spremit ćesaru.
Zvornik ću im slomit iz topova,
pa ću krenut Bosni zemlji ravnoj,
pa ću šeher-Sarajevu sići,
tu je dosta čohe venedičke,
u magazam' žutijeh dukata.
Tu će mi se preodjeti vojska.
Pa ću sići pitomu Travniku,
u Travniku posjeći vezira,
onog starog hodžu Ćuprilića,
tu ću dvije otvoriti džade:
ić' mi vino iz šeher-Mostara,
a pšenica od Novog Pazara.
A kad ljeto o Mitrovu dođe,
u Mostar ću izjaviti vojsku,
tu će moja božićovat vojska.
Kada ljeto u proljeću dođe,
na Gacko ću izjaviti vojsku,
tu je hava dobra za vojaka,
a odviše polje sjenovito,
a Gačani hranitelji stari,
počinuće konji i vojaci.«
Al' mu veli Tekelija bane:
»Sjedi, Petre, silan đenerale,
osužnjićeš ćesarske topove,
ja vojaka ne bih ni žalio,
već topovi ostat u turaka.«
Govorio Petre đenerale:

»Veće, bane, da od boga nađeš,
jesi l' čuo što u Turak' bilo:
na Turćiju pomor udario.
U staroga hodže Čuprilića,
gdje je bilo hiljadu kavaza,
danas hodža nema ni jednoga,
svih mu ih je kuga pomorila;
nigdje ništa u vezira nema,
do u tavli gubava đogina,
i kod njega dvoje sejiščadi,
i to mu je dvoje cigančadi.«
Tadaj mu je bane vjerovao,
pa se vjernoj kruni zamolio,
b'jelom Beču i bečkom ćesaru;
dade njemu sto hiljada vojske,
trijest i šest arkali topova,
trijest hiljad' kraljeve katane,
a uza njih kuvet i idaru.
Vidi Petra, mrka đenerala:
kad do turskog Niša dolazio,
a navuče od boja topove,
a napušta kraljevu katanu:
birdem Niša primi u Turaka.
On u Nišu posječe vezira,
onog starog pašu Seidiju,
glavu Beču spremi i ćesaru,
zahvala mu dođe od ćesara.
Vidi Petra, udari Vidinu:
birdem Vidin primi od Turaka,
u Vidinu posječe kadiju,
što sultanu u devletu sudi,
glavu spremi Beču i ćesaru,
zahvalu mu učinio tešku.
Vidi Petra, gdje krenu vojake
Karavlaškom i Karabogdanskom,
sve Dunavom dođe do Zemuna,
pa ondalen na Biograd sađe,
grada bio c'jelu heftu dana,
tabije mu slomi iz topova,
iz njega se predadoše Turci,

u Biograd posječe vezira,
a na ime Hasan-pašu Tira.
Pa eto ga do Gradačca siđe,
vas mu beden sruši iz topova,
u Gradačcu posječe vezira,
obje glave spremi do ćesara,
zahvalu mu ćesar učinio.
Vojsku zemljom Posavinom krenu,
uze Janju i Donju i Gornju,
na Zvornik je bezim' udario,
tu se jadni zatvorili turci,
Posavljaci puškari vojaci,
s bedena se biju iz pušaka,
sve se mrku đeneralu brane,
po polju mu biju oficire;
al' zaludu, ćare ne imade,
sve se Petar bliže primicaše,
a granašu gidu udaraše,
te im turski beden razdiraše.
Tu se moli fakir i fukara,
a na ime gazi Derviš-begu:
»Daj nam izun, da se otvoramo,
da pod sablju Petru naljezemo,
pa nek' radi šta je njemu drago!«
Bego Derviš njiha razgovara:
»Ne bojte se Petra đenerala,
moć' nam ništa učiniti neće,
već kupite drvlje i kamenje,
da krpimo beden na Zvorniku,
da s' branimo crnom đeneralu.«
Braniše se dvije hefte dana,
sve se Petar bliže primicaše,
a granašu gidu udaraše,
razvaljuje beden na Zvorniku.
Jedno jutro beže uranio,
turski na se abdest udario,
a o grlu knjige objesio,
ispeo se na tabiju gradu,
pa on viče u ordiju kraljsku:
»Čujete l' me kraljevi vojaci,

kažite mi Petru đeneralu,
ako hoće da se okladimo,
ja u Zvornik il' u mrtvu glavu,
on u kraljskog topa velikoga.
Triput ću mu stati na bedenu,
nek' me triput iz granaša gađa.
Ako mene obori sa grada,
džaba njemu bijela Zvornika,
ak' ostanem na beden na gradu,
nek' odmakne vojsku od Zvornika,
jere meni sib'jan izmahnitô!
Taku vjeru tvrdu uhvatiše.
Triput njemu stade pred granaša.
Tako begu bog pomože jaki,
niti pade, niti se prepade;
al' zaludu, fajde ne imade,
preko vjere Petar udaraše,
sve topovim' gidu primicaše,
gotovo mu Zvornik prihvatiti.
Tad procvilje gazi Derviš-beže:
»Moji turci, nema l' kogod ovdje,
ko umije vodu plivat Drinu,
da on skoči sa bedena grada,
u studenu na valove Drinu,
da prenese mahzar u perčinu,
neće li nam uteći veziru,
neće l' vezir vojsku pokupiti,
od Travnika butun Bosnu listom,
more ustat sto hiljad' vojaka,
neće li nam Petru udariti.«
Kad to čuju Zvorničani turci,
na to niko ne okreće glave.
Već se jedno momče pridesilo,
u hizmetu bega Derviš-bega,
asli momak od Hercegovine
iz široka polja Nevesinja,
iz Bratača sela malenoga,
mio sinak Grbovića kneza,
pa se momak bješe poturčio,
u hizmetu bega Ljubovića,

i on svoga bega ostavio,
pa je sišô pitomu Zvorniku,
te ovako begu govoraše:
»Dragi beže, daj mi mahzar piši,
ja ću svojom rizikati glavom.«
Beg mu sitan mahzar učinio.
Kad pogleda momka Hercegovca,
momak suze grozne prol'jevaše.
Ovako mu beže govoraše:
»Moj Hasane, moje d'jete drago,
ali si se vode prepanuo,
al' od kraljskog Petra đenerala?«
Tadaj njemu momak govoraše:
»Dragi beže, mio gospodaru,
ja se ništa prepanuo n'jesam,
veće mi je majka ostanula
u široku polju Nevesinju,
i sad mi je hrišćanica majka.
Vidi, beže, dragi gospodare,
što god stečem u hizmetu tvome,
ne udaram odijelo na se,
ni kupujem konja za jahanja,
već sve spremam roditelju svome;
pa ako me suđen danak nađe,
ako bi me utopila Drina,
ja kraljevi uhvatili ljudi,
majka će mi samrijet od gladi.«
Kune mu se beže Derviš-beže:
»Moj Hasane, d'jete moje drago,
ak' ostane Zvornik u turaka,
ja ću tvoju dobaviti majku,
gradiću joj slavna manastira,
u Papratnju, u dno Posavine,
zvaće joj se zadužbina crkva.
Moj Hasane, dok je ovog sv'jeta,
sve će tebe spominjati vojska.«
Onda momak mahzar prihvatio,
pa eto ga na beden na grada.
Kad na gradu jedan Cigan hoda,
u rukam' mu tokmakli šešana,

bije Petru poljem oficire.
Koliko se Petar domislio,
sve po vodi mreže udario,
jer se ljuto boji od plivača.
Vid' Hasana, vidi Hercegovca:
Ciganina niz beden turio,
onda Cigan u vodu panuo,
u mrežu ga Petar pokupio,
onda Hasan u vodu skočio,
pa ne plije Drini niz valove,
već studenoj vodi uz bukove.
Daleko je Drinu isplivao,
čak daleko na Kosijerevo,
ima više od pola sahata,
pa pobježe u Bosnu veziru.
Kada kršli u Travniku dođe,
tu ne bješe starog Ćuprilića,
već otišô stojnu Carigradu,
ostavio dva svoja većila,
sa Zagorja Avdi-pašu Ćosa,
s Nevesinja bega Ljubovića.
Kada momak mahzar unosio,
onda mu je beže govorio:
»Toma, rajo, s Nevesinja ravna,
u mene se jesi poturčio,
čuvajući krave i teoce.
Otklen ti je mahzar zapanuo?«
Onda mu je momak govorio:
»Šuti, beže, murtatine carski,
jesi l' čuo šta j' u carstvu bilo?
Udrio je Petre đenerale,
sedam-osam, primio gradova,
a toliko posjekô vezira,
vi sjedite, a to ne čujete:
evo ima cijel mjesec dana,
k'o je sišô Posavini stojnoj
Biograd je uzô u Turaka,
Posavinu svu primio listom,
sveo vojsku u polje zvorničko,
razorio Zvornik iz topova,

eto vid'te što vi mahzar piše.«
Kad je beže mahzar prihvatio,
pregledao, Avdi-paši daje.
Obojica suze proljevahu,
i ovako beže govoraše:
»Dragi paša, fajde plakat nema,
već da našu Bosnu pokupimo,
da idemo da na nj udarimo,
ne bi li nam bog pomogô jaki,
da vratimo Petra đenerala,
osužnjimo kraljeve topove.«
Birden srklet bujruntije pišu,
oni dižu i staro i mlado,
a na vojsku u carske vojnike
sedamdeset i sedam hiljada,
i sarašćer Avdi-paša Ćoso,
spored njega beže Ljuboviću,
pa eto ih zemljom Bosnom ravnom,
primiše se na Glasinac stojan,
pa otalen pitomu Zvorniku.
Avdi-paša begu govoraše:
»Kako ćemo, beže, udarati?
Nije šala, kraljevi vojaci,
i kraljeva sila i katana.
Sve zvorničko polje prekopato,
u zemlju se potrapila vojska,
namješćeni kraljevi topovi,
izginuće nesretni Bošnjaci.«
Tadaj njemu beže govoraše:
»Aja paša, od tog fajde nema!
Da na dvoje razdvojimo vojsku,
s dvije strane Petru udarimo;
ja ćem' i ti pravo na topove.
Ja topove sabljom uzaptiti,
ja na topu oba poginuti;
ćare nema, tako biti mora.«
Kako beže paši govoraše,
s dvije strane Petru udariše,
s dvije strane po trijest hiljada.
Iz zemlje ih vatra dočekala,

s toprakala kraljevi topovi,
tri hiljade dadoše šehita.
Tu su Petra uhvatili živa,
polu su mu oteli topova,
i granaša topa velikoga,
što su niz njeg' pletenice zlatne,
što je bio Beču više vrata.

XVI

FILIP GENERAL OSVAJA ZVORNIK

(Vogošća)

Molio se Filip generale
zlatnoj kruni od Beča ćesaru:
»Zlatna kruno, od Beča ćesare,
daj mi izun i besjedu tvrdu,
da načinim na tumbas ćupriju,
da ja skupim vojsku silovitu,
da preturim u zemlju Turćiju,
da ti uzmem svu Turćiju listom,
a najprije Brčko u turaka,
odmah ću ti opremiti ključe,
opremiti ključe i harače;
prihvatiti šeher Tuzlu Donju
šeher Tuzlu i Gornju i Donju,
prihvatiću ravnu Bijeljinu,
i te ću ti opremiti ključe;
otalen ću okretati vojsku,
jedan dijel stojnu Biogradu,
i te ću ti opremiti ključe,
ostalu ću okrenuti vojsku,
okrenuti šeher-Sarajevu,

Sarajevo časom prihvatiti,
sarajevske opremiti ključe,
opremiti ključe i harače;
sve gradove hoću prihvatiti,
s Dubrovnikom hoću sastaviti.«
A veli mu od Beča ćesare:
»Lalo moja, Filip-generale!
Ta Turćija s mirom biti neće.«
Opet mu se Filip zamolio:
»Daj mi izun i besjedu tvrdu,
svu Turćiju hoću prihvatiti,
svu Turćiju tebi pokloniti.«
Pa mu izun dade i besjedu:
»Kupi vojsku, Filip-generale,
sedam kraljâ od sedam zemalja,
osmog kralja od Beča ćesara.«
Skuplja vojsku na polju Zečevu,
kako koji kraljâ dolazaše,
svaki njega u ruku ljubljaše,
a kad dođe od Beča ćesare,
on se s njime u lice poljubi;
ovako mu ćesar besjedio:
»Haj aferim, Filip-generale!
Kad si tol'ku sakupio vojsku,
a barem ćeš prihvatiti đido,
prihvatiti Stambol i Edrenu,
eto dolje niz Urumenliju,
ravnu Bosnu i Hercegovinu,
a tvoj zete Šeremetoviću
prihvatiće ćabu i Medinu.«
To mu reče od Beča ćesare,
na onu se opet poljubiše.
Ja da vidiš Filip-generala!
Na tumbase naturi ćuprije,
najnaprijed jeste preturio,
preturio tri topa velika:
deli Krnja i deli Zelenka
i njegovu šibu pozlaćenu,
što mu bije četr'est sahata,
za topom mu naturio vojsku.

Pređe vojska na zemlju Turćiju:
uzme najprê ravnu Bijeljinu,
šeher Tuzlu i Gornju i Donju,
prihvati mu Brčko u turaka,
a sve ključe njemu opremaše,
opremaše ključe i harače;
ostalu je okrenuo vojsku,
okrenuo šeher-Sarajevu;
Sarajevo jeste prihvatio,
i te mu je ključe opremio,
opremio ključe i harače.
Mali dio okrenuo vojske,
okrenuo kamenu Zvorniku,
sad da bije kamena Zvornika:
bije Zvornik tri bijela dana,
i tri dana i tri noći tavne,
ni kreča mu odbiti ne more.
Jedno jutro Filip podranio,
podranio Filip-generale
prije zore i prije sabaha,
na velika četiri sahata,
istom njemu sitan avaz dođe,
ovako mu netko besjedio:
»Čuješ li me, Filip-generale,
ti ne udri kamena Zvornika,
ti ne udri suncu od istoka,
veće udri suncu od zapada,
pa ćeš namah otvoriti vrata,
prihvatićeš kamena Zvornika.«
Poćutio Filip-generale,
namah tako jeste uradio,
udario suncu od zapada,
namah mu se otvorila vrata,
prihvati se kamena Zvornika,
prihvatio ključe i harače,
opremio od Beča ćesaru;
dobro njega ćesar milovao.

XVII

BOJ KOD OSIJEKA

(Nevesinje)

Vino pilo dvan'es poglavica
u Janoku na banovoj kuli,
i pred njima od Janoka bane.
Do njeg' sjedi Kajser-generale,
a do njega Tekelija bane;
do njih sjedi od Hajvaza bane,
a do njega redom poglavice.
Dok se rujna natrošili piva,
pa među se sobet zametnuli
o junaštvu i o siromaštvu.
Onda reče Tekelija bane,
i pobra mu od Hajvaza bane:
»Što durasmo, više ne mogosmo
od turčina Mustaj-bega Ličkog
i njegovih mladih bajraktara;
čete sprema niz latinske župe,
težak zulum, da nije karara.«
A izreče od Janoka bane:
»Jeste l' oni vakat upamtili,
kad ratova od Beča ćesare
sa sultanom carom Al' Osmanom,
pa su tada šurut učinili
i tromeđu hudut postavili,
da im više ratovanja nema
za dvanaest punijeh godina,
otad ima dvades't i četiri;
tad nam care Os'jek prihitio,
u Os'jek je Turke namjestio
i pred njima silnog Osman-bega.
Sil' Osman-beg Osječane sprema,

pa nas robi niz latinsku župu,
a s'jeku nam mlađahne serdare,
vode nama lijepe djevojke,
pa on ženi svoje Osječane
i goni nam konje i volove;
ne da nama momka pothraniti,
da ga kralju u soldate spremim
dok mi lieće premalieće dođe,
ja ću Beču širokome sići,
zlatnoj ću se kruni zamoliti,
zlatnoj kruni, od Beča ćesaru,
da mi dade indat i ordiju,
bojne vojske stotinu hiljada
i bojnijeh stotinu topova
i pred njima tri topa velika:
Čarku-feleć i Karalimana
i Kuduza topa velikoga,
što kumbaru u gradove baca,
štono ždere dva kantara praha,
dva kantara praha i olova,
štono prima kule i gradove.
Pa ću bojnu vojsku iskupiti,
pod Bečom ću vojsku iskupiti,
iskupiti vojsku prihvatiti,
svešću vojsku od Janoka grada,
ondje biti jedan mjesec dana.
Šarene ću knjige rasturiti
po našijeh sedam banovina,
banovinam' indat učiniti,
od Janoka vojsku podignuti,
vojsku vodit, a topove vući,
a uz vojsku kuvet i zahiru,
uz topove haznu i džebhanu,
na tromeđu vojsku isturiti,
na tromeđu cara i ćesara.
Ondole ću vojsku podignuti
u široko polje pod Os'jeka,
jer je polje blizu međe kraljske,
polje drži četiri sahata.
Kad u polje savedem ordiju,

u crnu se zemlju zatrapiti,
a oplesti od šume koševe,
a navalit od boja topove,
biću Os'jek cijel mjesec dana,
topom biti, a kumbarom palit,
dok ja primim bijela Os'jeka.
Kad ja primim bijela Os'jeka,
u Os'jeku namjestim sudiju,
bijele im obarat munare,
na šerefam' zvona namjestiti,
u mihrabim' načinit oltare.
Ondole ću vojsku podignuti,
pod Budim ću vojsku dovoditi,
u Muhača pod b'jela Budima.«
A izreče Kajser-generale:
»Sjedi, bane, na zlo udario!
Ja sam bio kod širokog Beča,
mene spremi od Beča ćesare
u tebdilu u turskom od'jelu,
na meni su derviške haljine,
da uhodim Os'jek na ćenaru.
Pa ja siđoh bijelu Os'jeku
i uhodih Os'jek na ćenaru.
Kad uhodih Os'jek na ćenaru,
znaš li, brate, od Janoka bane,
plaho car je Os'jek načinio:
tri bedena oko njeg' udrio,
dva su, bane, od kamena tvrda,
a treći je parmakluci pusti,
oko njega voda navedena,
na hendeku na čekme ćuprije.
Na Os'jeku četiri kapije,
na kapiju metnuo vojnike,
na jednoj mu baše jenjičari,
ima baša dvanaes' hiljada;
sve im care ajiluke plaća,
sil' Osman-beg tajine izdava.
A na drugoj velikoj kapiji,
tu mu sjede Toska Arnauti,
ima Toske dvanaes' hiljada;

sve im care ajiluke plaća.
Beg Osman-beg izdava tajina.
Na trećoj su od Bosne Bošnjaci
i Bošnjaka dvanaes' hiljada,
i pred njima Avdi-paša gazi
sa Glasinca iznad Sarajeva;
sve im care ajiluke plaća,
sil' Osman-beg izdava tajine.
Na četvrtoj mladi Osječani,
Osječana dvanaes' hiljada
i pred njima sil' Osman-beg gazi,
što mu kraja i ćenara nema.
I te bih ti jade pregorio
a znadeš li budimskog vezira,
učtuglija, da nije karara,
on će drmnut svu Unđerevinu,
on će na te vojsku potegnuti
i kralju će vojsku poharati.«
Ražljuti se mlad janočki bane,
pa poteže četiri mandata
od Budima učtugli-vezira:
»Čuješ, đido, Kajser-generale,
ovo jesu četiri mandata
od Budima učtugli-vezira,
ono mi je prvo-bratučede,
on će izdat bijela Os'jeka,
izdaće mi bijela Budima,
neće dati Turcim' udarati.
Tursku zemlju hoću použiti,
a kraljevu zemlju poširiti.
I tebe ću kralju opanjkati,
tebe hoću skinut s generalstva,
u soldate tebe upisati,
muštraćeš se za života svoga.«
Prepade se Kajser-generale,
da on njega ne opanjka kralju,
pa govori Kajser-generale:
»Pobratime, od Janoka bane,
nemoj mene opanjkati kralju.
Kad ti budeš u polje Podravlje,

i ja ću ti doći u indata,
u Podravlje pod b'jela Os'jeka.«
A zareče Tekelija bane:
»I ja ću ti u Podravlje doći,
s bojne vojske dvanaes' hiljada.«
A zareče od Hajvaza bane:
»I ja ću ti u Podravlje doći,
s bojne vojske dvanaes' hiljada.«
A zareče od Sibinja bane:
»I ja ću ti indat učiniti,
s bojne vojske dvanaes' hiljada.«
Što je pjano vlaše besjedilo,
to trijezno sjutra učinilo.
Ja kad ljeće premaljeće dođe,
onda bane Beču silazio.
Birden dođe, pred kralja iziđe,
i pod kraljem poljubi stolicu,
a i kralja u bijelu ruku.
Izmače se, stade iz diljega,
stade dvorit bečkoga ćesara.
Progovara od Beča ćesare:
»Moja slugo, od Janoka bane,
što se tebi po Janoku radi,
je li tebi zulum od Turaka,
od turčina sile od Os'jeka?«
A počinje od Janoka bane:
»Zlatna kruno, od Beča ćesare,
što durasmo, više ne mogosmo
od zuluma, i od zulumćara,
od turčina sil' Osman-beg gazi
i turaka silnih Osječana.
Molim ti se, naša kruno zlatna,
ti nam dertu pogledaj dermana,
ja li gdjegod zemlje budžak prazne.
Što durasmo, više ne mogosmo,
od turaka mladih Osječana
i turčina bega Osman-bega.
Ne mogosmo cure podgojiti,
da mi našeg momka oženimo,
već na silu otimlje djevojku,

pa on ženi mlade Osječane.
Daj ti meni izun i besjedu,
bojne vojske stotinu hiljada
i bojnijeh stotinu topova
i na vojsku kuvet i zahiru,
na topove haznu i džebhanu
i daj meni tri topa velika:
Čarku-feleć i Karalimana
i Kuduza topa velikoga,
havan-topa što kumbaru baca,
da izvedem pod Os'jeka vojsku,
da ja primim Os'jek na ćenaru,
da uhvatim silu Osman-bega,
tebi ću ga peškeš učiniti.«
A izreče od Beča ćesare:
»Šuti, slugo, mlad janočki bane,
nije lasno Os'jek prisiliti;
ja sam spremô Kajser-generala
u tebdilu u turskom od'jelu,
uhodio Os'jek na ćenaru;
plaho care Os'jek načinio:
oko njeg' su tri bijela grada,
dva su, slugo, od kamena tvrda,
a treći je parmakluci pusti,
oko njeg' je hendek načinio,
pa je Dravu vodu navratio,
načinio na čekme ćuprije;
na njemu su četiri kapije:
na jednoj su baše jenjičari,
a na drugoj silni Arnauti,
a na trećoj od Bosne Bošnjaci,
na četvrtoj mladi Osječani,
nije lasno Os'jek prisiliti.
Znaš Turčina, budimskog vezira,
Unguros će butum pokupiti,
tursku silu hoće uzdignuti
i na te će slugo, udariti,
moju vojsku hoće poharati,
baljemeze moje prisiliti.«
A izreče mlad janočki bane,

pa mu dade četiri mandata:
»Zlatna kruno, od Beča ćesare,
deder vidi četiri mandata,
mandati su od b'jela Budima.«
Kad to vidje od Beča ćesare,
gdje je mandat učtugli-vezira,
gdje je vezir prvi-bratučede,
bratučede janočkoga bana,
osmjehnu se u stolici kralju:
»Hej aferim, moja prava slugo,
moja slugo, od Janoka bane,
kad ti imaš takog prijatelja,
od Budima učtugli-vezira,
kralj će tebi vojsku iskupiti,
pa ti dati vojsku i topove,
a na vojsku kuvet i zahiru,
na topove haznu i džebhanu;
poslaću te kâ i sina svoga,
kralj će tebi dovu učiniti.«
Pa na Beču pukoše topovi,
otpukoše niz ćesarevinu.
Sve kraljevi pucaju topovi,
od dnev' do dnev' za nedjelju dana,
a sve kupi silovitu vojsku.
Dok je ćesar vojsku sastavio,
kraj limana vojska osidrala,
vidi, vidi bana janočkoga!
Kad on stade regulati vojsku,
bojne vojske stotinu hiljada,
pa on stade muštrati soldate,
a naperi stotinu topova,
pa zapali stotinu topova.
Kad riknuše kraljevi topovi,
bože mio, sve se zemlja trese
ispod b'jela Beča prostranoga,
a sve gleda od Beča ćesare
svoju slugu, bana janočkoga,
svoje vojske stotinu hiljada.
Pa pomisli sa srdašca svoga:
»Junak mi je od Janoka bane,

on je meni za moje ordije,
on će meni vojskom okrenuti
i carevu zemlju použiti,
kraljevu će zemlju poširiti.«
Pa mu dade izun i besjedu
i kralju mu dovu učinio.
Kad od Beča krenula ordija,
a na Beču šenluk učiniše,
sva gospoda sejir učinila
i kraljevu vojsku ispratiše.
Ode bane i odvede vojsku.
Kud god iđe, do Janoka siđe,
po Janoku šenluk učinio.
Tuka bio za nedjelju dana,
dok kraljeva vojska počinula.
Od Janoka vojsku podignuo,
vojsku vodi, a topove vuče,
na tromeđu vojska izdušila
i tu mrklu noćcu prenoćila
i ujutru rano uranila,
pa je bane tertib učinio.
Kad u vojsci tertib učinio:
»Kada nama kara akšam dođe,
onda ćemo u Podravlje sići,
u Podravlje, pod b'jela Os'jeka.«
Pa kad njemu kara akšam dođe,
sa tromeđe vojsku podignuo,
u Podravlje polje silazio
krajem Drave, krajem vode hladne,
preko vode tumbas prebacio.
Kad namjesti sedam tumbasova,
mrkle noći u sedam sahata,
na Podravlje vojsku isturio,
u crnu se zemlju zatrapio,
a oplete od boja koševe,
a navali od boja topove,
a užeže voštane svijeće,
pa zapali stotinu topova
na Os'jeka, grada bijeloga.
Kad skočiše mladi Osječani:

»Šta smo jadni bogu zgriješili,
da nas biju iz oblaka munje!«
A zavika sil' Osman-beg gazi:
»Ne biju nas iz oblaka munje,
već nas bije mlad janočki bane,
iz kraljevih baljemez topova,
sa Podravlja, polja Osječkoga.«
Sil' Osman-beg na binju se siđe,
pa pogleda sa gradske kapije,
kad po polju sjaje se svijeće,
sil' Osman-beg okrenu topove,
udunu mu voštane svijeće.
A neko ga sa Podravlja viknu:
»Nemoj harčit praha iz topova,
sjutra ću ti Os'jek prihititi.«
Kad mu žarko ogrijalo sunce,
zagrmlješe s Podravlja topovi
po stotinu jedan za drugijem,
a beže se sa Os'jeka brani,
Bije Os'jek za petnaes' dana,
topom bije, a kumbarom pali,
vas se Os'jek iz temelja kreće.
Stoji cika po gradu sibjana;
bože mio, čudna neobičja!
Sibjan ciči, a fukara pišti,
a čudi se sil' Osman-beg gazi,
što od boga nejmade dermana,
od Turaka nema nam indata,
od Turčina budimskog vezira.
Kad šesn'esto jutro osvanulo,
onda telal po Os'jeku viknu:
»Jutros, braćo, moji Osječani,
jedan ćemo juriš učiniti
na đidiju, janočkoga bana,
da sa njime krvcu prolijemo.«
Đulbe im se dova izučila,
jedna im se vrata otvorila,
pa udriše mladi Os'ječani.
Kad udrio sil' Osman-beg gazi,
s njime vojske dvanaes' hiljada,

kraljeva ga vatra dočekala,
usu lunta kô božija krupa,
a riknuše kraljevi topovi.
Druga im se otvorila vrata,
udariše od Bosne Bošnjaci
i pred njima Ali-paša gazi;
bir udriše, kavgu zaturiše.
A treća se otvori kapija,
udariše baše jenjičari.
Alah rabun, šta se sada radi,
pod Os'jekom u polju Podravlju!
Grmi, s'jeva, a krvca se ljeva,
gotov' Turci vlahe zadobiti.
Stade jeka krajem vode Drave,
kad eto ti Kajser-generala,
s njime vojske dvanaes' hiljada;
birdem dođe, birdem udario,
čilni vlasi, a umorni Turci.
Stade jeka krajem vode Drave,
krajem Drave iz lijeve strane,
a ispade Tekelija bane,
s njime vojske dvanaes' hiljada.
Stade jeka krajem vode Drave,
kad udari od Hajvaza bane,
bojne vojske dvanaes' hiljada.
Dok on dođe, birdem udario,
čilni vlasi, a umorni Turci.
Stade jeka krajem vode Drave,
dok udari Sibinlija bane,
s njime vojske dvanaes' hiljada,
birdem dođe, birdem udario,
a za njime kalošvarski bane,
čilni vlasi, a umorni Turci.
Pobjegoše Osječani mladi,
u Os'jek su Turci pobjegnuli,
do grada ih vlasi dogonili;
dočekaše sa grada topovi,
pa su malo vlahe povratili,
na stari se pazar povratili.
Onda reče mlad janočki bane:

»Tvrda grada, tri ga bila jada!
Da udari sve sedam kraljeva,
za zemana tri godine dana,
ne bi lasno Os'jek prihvatili.«
Onda reče Kajser-generale:
»A, moj brate, mlad janočki bane,
gradi, brate, knjigu šarovitu,
da počine fakir i fukara
od dnev' do dnev' za petnaes' dana,
da mi mrtve u zemlju metnemo.«
A kad begu sitna knjiga dođe,
sil' Osman-beg tope uzaptio
na Os'jeku gradu bijelome,
od dnev' do dnev' za petnaes' dana.
Vid' điđije, bana janočkoga,
sičan jola' kroz zemljicu gradi
do pod b'jela careva Os'jeka;
kad zakopa petnaest laguma,
kad petn'esto jutro osvanulo,
a lagumi pod gradom jeknuše,
po bedenu hašar učiniše.
Što bijaše na bedenu vojske,
ozdô lete kano golubovi,
a ozgara, kano gavranovi.
A udari mlad janočki bane
i sa njime Hajvaz-generale,
i sa njima Tekelija bane;
dočekaše mladi Osječani,
dočekaše s kosam' madžarušam',
a sve lešom beden zavališe
i od grada vlahe povratiše,
na stari ih pazar povratiše.
Onda reče mlad janočki bane:
»Tvrda grada, tri ga bila jada!
Da ga bije sve sedam kraljeva,
za zemana sedam godin' dana,
ne bi lasno Os'jek prihitili.«
Veli njemu Hajvaz-generale:
»Nije lasno Os'jek prihititi!«
A dok telal po Os'jeku viknu

na četiri careve kapije:
»Nije l' majka rodila junaka,
jal' sestrica brata odgojila
na bijelu djevojačkom krilu,
da pronese mahzar do Budima?«
Telal vika tri bijela dana,
kad četvrto jutro osvanulo,
telal viče na kapiji trećoj,
na kapiji, gdjeno su Bošnjaci:
»Nije l' majka rodila junaka,
a sestrica brata odgojila,
da pronese mahzar do Budima?«
Jedno momče rano uranilo,
na se turski abdest uzimaše.
Kad on čuo begova telala,
on zavika grlom bijelijem:
»Ja ću, brate, mahzar pronijeti,
i jutros se kurban učiniti
radi nama cara Al' Osmana,
i rad našeg dina i imana
i rad onog jadnoga sibjana.«
A kad telal Osman-begu dođe:
»Daj muštuluk, sil' Osman-beg gazi,
tebi se je junak nalazio
koji će ti mahzar pronijeti.«
Beg dariva mlađahna telala.
Kad eto ti jednog bajraktara,
vodi momak debela dorata,
po plećim' ga binjiš pritisnuo,
na bedrima svijetla gadara,
za silahom dvije ledenjače,
štrk na nogam', širok u plećima,
zamašita iz ramena vrata,
jako mrke zasukao brke.
Kad on begu Osman-begu dođe,
i on begu turski selam viknu,
a beže mu selam prihitio.
Oko bega hodže i hadžije
i malena djeca mejtefari.
Tad im momak od dorata viknu:

»Sil' Osman-beg od b'jela Os'jeka,
je l' istina što ti telal viče,
da se nosi mahzar do Budima?«
»Jest, moj sine, momak jabandžija.«
A momak mu jabandžija viče:
»Osman-beže, gazi od Os'jeka,
ja se jesam kurban učinio,
ja ću, beže, mahzar pronijeti
i kurban se tebi učiniti
i snijet ga do našeg Budima,
daću njega budimskom veziru,
od Budima podignuti vojsku
i nama ću indat učiniti,
i udriću janočkome banu.«
A pita ga sil' Osman-beg gazi:
»Lalo moja, momak serhatlijo,
okle jesi, od koga si grada,
kako li se po imenu vičeš,
koga li si soja i plemena?«
A momak mu serhatlija kaže:
»Odonud sam, sil' Osman-beg gazi,
jesi l' čuo zemlju Bosnu ravnu,
zemlju Bosnu i Hercegovinu
i široko polje nevesinjsko,
s Nevesinja bega Ljubovića
po imenu beg Ahmed-beg gazi;
babo mi je beg Ali-beg stari.
I nek' mi je babo ostario,
ja se hoću kurban učiniti.«
A veli mu sil' Osman-beg gazi:
»Hej, neka te, beže Ljuboviću,
Ljuboviću, hairli ti bilo!
Ako tebi vakti sahat dođe,
te pogineš na polju Podravlju,
te ostane sil' Osman-beg gazi,
ja ću tebe, sine, ukopati,
više tebe turbe načiniti,
u turbe ću metnut hizmedžije.«
Tada momak pritište dorata,
hodže su mu dovu izučile

i malena djeca iz mejtefa,
aminkuju lijepe djevojke:
»Amin bože, i sreća od boga,
da nam beže Ljuboviću prođe,
da pronese mahzar do Budima,
da nam indat od Budima dođe.«
Pred gazijom otvoriše vrata,
beg Ahmed-beg istjera dorata,
a vlaška ga vatra dočekala,
a za njim se zatvoriše vrata,
pa u vlaški logor zamaknuo.
Kad ga logor vlaški dočekao,
grmi, s'jeva, a krvca se l'jeva.
Kud god beže nagoni dorata,
po troja bi kola prolazila,
jera beže krvav sokak gradi.
A sve Turci rahmet nazivahu,
u sahatu po deset rahmeta.
Sve ga silan gleda Osman-beže,
sa Os'jeka sa bijela grada,
hoće l' beže Ljuboviću proći
i pronijet mahzar do Budima.
Kad ispade silan Ljuboviću
pod zelena luga Mahnatoga,
nema na njem' ruha ni haljina,
ni na konju grive ni perčina,
već sve vlaška vatra odnijela.
Ode beže, silan Ljuboviću;
a kad beže u Muhača siđe,
taman udri uz polje Muhača,
na Muhača na vodu Sitnicu,
na Sitnicu na čekme-ćupriju.
Od Budima otvori s' kapija,
na kapiju konjik ispanuo
vas u crnu, a na konju vranu,
a sve goni vranca od mejdana,
a sve pjeva tanko glasovito:
»A da bog da, da Os'jeku siđem,
noseć mahzar janočkome banu,
da ban primi Os'jek na ćenaru.

Da mi bog da i sreća od boga,
da uhvatim bega Ljubovića,
Ahmed-bega silna Ljubovića,
da ga darim banu janočkome!«
Gleda njega beg Ahmed-beg mali
sa dorata konja od mejdana,
pozna beže silna kaurina,
Savu raju s Nevesinja ravna,
ista sluga bega Ljubovića;
pa zavika beže Ljuboviću:
»Stani, Sava, rodila te svinja,
ja sam mlio da si poginuo
na Podravlju, polju pod Os'jekom,
međer n'jesi, svinjo, poginuo,
međer si se, Sava, odmetnuo,
ostavio bega Ljubovića,
prihitio bana janočkoga,
sada jesi knjigonoša banov.«
Pa mu sinu paklena kandžija,
a pobježe Sava na vrančiću
do Budima, do gradskijeh vrata,
a za njime beže na doratu,
pa on bije i Savu i vranca,
natjera ga gradu na kapiju.
Stoji cika Save raje mladog,
na kapiji dva carska imama
oba brata, oba Čekrklića,
sve se čude momku i doratu,
jašto bije silnog knjigonošu.
Natjera ga kroz b'jela Budima,
sve se Sava krivi sa vrančića:
»Aman, paša, carska učtuglijo,
pos'ječe me beže Ljubovića?«
Momci taman pali pod begluke,
pod begluke učtugli-vezira.
Sinu ćorda bega Ljubovića,
a sa Save poletjela glava,
pod beglucim' budimskog vezira.
Tuka beže odsjede dorata,
brez testira pade pred vezira,

pa veziru turski selam viknu,
a vezir mu selam prihitio,
Ljubović mu mahzar pokučio,
Nut vezira murtatina carskog,
mahzar sebi turi pod serdžadu.
A kad beže vidje Ljuboviću,
sa bedre mu poletjela ćorda:
»Uči mahzar, murtatine carski!«
Ja kad vidje vezir od Budima,
gdje će s njega poletjeti glava,
sjede učit krvava mahzara.
Kad on vidje šta mu mahzar piše,
progovara budimski vezire:
»Ljuboviću, vesela ti majka!
Zar su nama vlasi udarili
i Os'jek nam gotov' prihvatiti?«
»Zar ne čuješ murtatine carski,
gdje su nama vlasi udarili;
evo ima cijel mjesec dana,
otkad crnu prol'jevamo krvcu
pod Os'jekom u polju Podravlju.
Već na noge, budimski vezire,
ti sakupi silovitu vojsku,
da idemo Turcim' u indata!«
Tada vezir, pa na noge sinu;
kad padoše pod carske begluke,
beže dobra pritište dorata,
a pred sobom potjera vezira,
sve ga goni niz b'jela Budima,
a čude se age od Budima.
Kad padoše gradu na kapiju,
onda vezir na topčije viknu,
mahom puče stotinu topova
na Budimu, na carevu gradu.
Tad začulo sedam pašaluka,
jera znade sedam pašaluka,
da su vlasi davno udarili
na gaziju silu od Os'jeka.
Nu da vidiš budimskog vezira,
vezir pušta četiri telala;

kad viknuše četiri telala,
da se ide na serhat na vojsku.
Kad izišla tri bijela dana,
vezir sjedi s begom Ljubovićem,
na kapiji od b'jela Budima,
dok s' bajraci bojni zanjihaše,
a sjedoše Turci ispadati
iz Muhača polja širokoga,
kupili se dva bijela dana.
Kad rekoše da se iskupiše,
i na tefter vojsku udariše,
i carevi topi ispucaše,
tada vezir s Ljubovićem pođe;
od Budima pokrenuše vojsku
i idoše dva bijela dana,
a i treće noći prihitiše.
Kad i treće noći prihitiše,
a sve vezir Ljubovića pita:
»Hoćemo li, lalo, počinuti,
naša se je umorila vojska?«
A beže mu Ljuboviću kaže:
»Carska lalo, budimski vezire,
noćas će nam vojska počinuti
krajem Drave, pod poljem Podravljem.«
Krajem vode noćcu zanoćili,
gdjeno jesu česti mezarluci;
za bašluke konje povezaše.
Sve jednako grmi na Os'jeku,
a sve sluša beže Ljuboviću.
Kad je tamo po jaciji bilo,
eto bega paši pod čadora,
škrinu zubom, a ćorda mu sinu,
beg posječe budimskog vezira,
pa ga pokri kumašli jorganom.
Eto bega niz ordiju siđe,
sve on viče grlom bijelijem
niz ordije četr'est hiljada:
»'vaki nam je emer od vezira:
kad nam zora od istoka cikne,
na se turski abdest udarite,

pod abdestom zoru pričekajte,
pa klanjajte turskoga sabaha,
udrićemo silnom Janokliću.«
Kad im zora od istoka ciknu,
svi klanjaše ranoga sabaha,
a sve beže Ljuboviću viče:
»Izgrl'te se, pa se halalite!«
Izgrliše, pa se halališe,
halaknuše, boga spomenuše,
a po jednu pušku isturiše,
a za oštro gvožđe prihitiše,
na janočkog bana udariše,
a logori vlaški dočekaše.
Kad zagrmlje sa četiri strane,
sil' Osman-beg od Os'jeka riknu:
»Ha na noge, braćo Os'ječani,
udrio je beže Ljuboviću,
a sa njime sva Unđerovina.
Ovnovi se za kurbana hrane,
a junaci za ovak'ih dana,
dženetu se otvorila vrata
izišle su dženetske hurije
iznijele krzli peštemalje,
a da krvcu kupe od šehita.«
Pa četiri otvori kapije,
pa iz grada vlasim' udariše,
udariše, kavgu zametnuše.
Grmi, s'jeva, a krvca se ljeva
od dnev' do dnev' za dva b'jela dana.
Puška puca, a topovi riču,
mili bože, nemila sastanka!
Pala tama od neba do tala,
ni brat brata poznat ne mogaše,
ranjen ječi, a zdravi ga gnječi,
pade krvca konju do kičica.
Sil' Osman-beg odsio goluba,
pa je đulbe-dovu izučio:
»Daj mi bože vihar večerašnji,
da mi vjetar sa planina puhne,
da rastavi po Podravlju tamu,

pa da vidi sil' Osman-beg gazi,
ko li gine, ko li zadobiva.«
U boga mu dova magbul bila,
pa mu diže sa Podravlja tamu.
Onda reče silan Osman-beže:
»Alah rabum, na svemu ti hvala!«
Koliko je polje od Os'jeka
a sve pusti leši pritisnuli.
A sve beže od Os'jeka pita,
a sve gleda bega Ljubovića.
Kad on nađe Kajser-generala,
generalu tiho besjeđaše:
»Ko ti sveza naopako ruke?«
A Kajser mu generale kaže:
»Vrag nanese jednog na doratu
na topove bana janočkoga,
na topovim' isječe topčije
i posječe bana janočkoga,
pa posječe bana Kološvara,
meni b'jele zavezao ruke.
Pa natjera svojega dorata,
na điđiju Hajvaz-generala.
Dočeka ga Hajvaz-generale,
pa posječe momka sa dorata.«
Onda beže posjede goluba,
kad on svoga Ljubovića nađe,
posječena krajem vode Drave,
mrtvu rusu prihitio glavu:
»Mrtva glavo bega Ljubovića,
dosta ti si caru navaljala
i vlaškijeh glava pogubila!«
Odnese ga gradu pred kapiju,
pa ukopa bega Ljubovića.
Više njega turbe načinio,
u turbetu metnô hizmedžije
i ostale pokopa šehite.

XVIII

ŽENIDBA AGE HASAN-AGE

(Gračanica)

Vino pije đuski kapetane
i s njim pobro aga Hasan-aga,
a pred Đusom na rosnoj livadi.
Kad se pobre vinca ponapile,
pa im vince udrilo u lice,
a rakija eglen otvorila,
onda poče đuski kapetane:
»O, moj pobro, aga Hasan-aga,
da se n'jesi junak oženio,
ja bih tebi sestru poklonio,
l'jepu seku, mladu Anđeliju.
I ako si, aga Hasan-aga,
opet ću ti sestru pokloniti,
jere turci po tri žene drže;
tebi zakon to podnijet može.«
Kad to čuo aga Hasan-aga,
prsten daje, svadbu ugovara,
i ta svadba do petnaest dana.
Još mu veli đuski kapetane:
»O, bogati, aga Hasan-aga,
kupi svata koliko ti drago,
al' ne vodi dva sestrića mlada,
na pivu su čudne ispindžije,
a na kavgi čudne kavgadžije,
napiće se, zametnuće kavgu,
pa svatovim' tad valjati neće.«
Ode aga svom bijelom dvoru,
pa on kupi kitu i svatove,
al' ne zove dva sestrića mlada.
Skupio je hiljadu svatova,

pa podiže kitu i svatove,
sve krijući od svojih sestrića
uz livadu mile sestre svoje.
Gledala ih sestra sa pendžera,
uz koljena dva nejaka sina:
mlad Ali-beg od petn'est godina
i Ahmed-beg od devet godina.
Pa pitaju svoju milu majku:
»Mila majko, Omer-begovice,
čiji svati, otklen je djevojka?«
Njima majka na to odgovara:
»Svatovi su daje Hasan-age,
a cura je đuskog kapetana.«
Vele njojzi dva nejaka sina:
»Što nas dajo u svate ne zovnu?«
»A, bogami, dva nejaka sina,
tako ga je šura naputio,
hoće dajo izgubiti glavu.
Već skočite na noge lagane,
obucite bugarsko od'jelo,
ogrnite bugar-kabanice,
dobre konje tebdil učinite,
pa hajdete za njim u svatove,
morete mu valjat u nevolji.«
Kad to djeca čula, razumjela,
onda djeca na noge skočila,
obukoše bugar-odijelo,
pripasaše silah i oružje,
ogrnuše bugar-kabanice,
dobre konje tebdil učiniše,
na avliji konje pojahaše,
sageše se, majku poljubiše:
»Halali nam, naša mila majko,
jer odosmo u dušmanske ruke.«
Mila majka njima halalila.
Tad odoše poljem stranputice,
te stigoše svate pod planinom.
Kad opazi aga Hasan-aga,
kad opazi dvoje Bugarčadi,
tad je sm'ješno društvu govorio:

»Mili bože, čuda golemoga,
kud je pošlo dvoje Bugarčadi,
za koricu hljeba bijeloga
i čašicu vina crvenoga!«
Šćadijaše djecu povratiti,
dok zavika svatski starješina:
»Sjedi, aga, ne sjelo ti meso,
neka svašta u svatovim' ima.«
Kad su došli kićeni svatovi
kad su došli pred Đus na kapiju,
al' od grada zatvorena vrata.
Podvikuje aga Hasan-aga:
»Otvor' vrata, đuski kapetane,
da uvedem kitu i svatove.«
Odvikuje đuski kapetane
sa bedena od bijela grada:
»Stani, stani, aga Hasan-aga,
tude ćeš ti noćcu prenoćiti,
sjutra će ti jutro osvanuti,
spremiću ti lagana soldata,
s njime ćeš se igre poigrati.
Ako njega igre ne nadigraš,
nit' ćeš otić, ni odvest djevojku.«
Tud' su svati noćcu prenoćili.
Kad ujutru jutro osvanulo,
osvanulo i sunce granulo,
tad se Đusu otvoriše vrata,
a pred vrata tanano soldače.
Blizu dođe kiti i svatov'ma,
zabi koplje u zelenu travu,
a na koplje od zlata jabuku,
na jabuku čašu od fildiša,
ona puna vina crvenoga.
Pa on viknu agu Hasan-agu:
»Hajd' ovamo, aga Hasan-aga,
pa preskoči koplje od mejdana
i uhvati čašu na jabuci.
Ako toga učinit ne možeš,
nećeš otić, ni odvest djevojku,
nit' izvesti ni jednoga druga.«

Kad to čuo aga Hasan-aga,
on zavika: »Do boga miloga!
Da su meni dva sestrića mlada,
sad bi oni koplje preskočili
i daji bi glavu učuvali.«
Al' se njemu ino ne mogaše,
veće pušća po društvu telala,
da on zove u kitu svatove,
ne bi li se koji junak našô,
da preskoči koplje ubojito,
steć' će bakšiš od stotin' dukata.
Telal viče, al' fajde nejmade,
niko mu se naći ne mogaše.
Dok zavika mlađahno Bugarče:
»Je li izun, aga Hasan-aga,
da preskočim koplje od mejdana?«
»Izun tebi, sine Bugarine.«
Tad zaskaka mrki Bugarine,
te preskoči koplje od mejdana
i ujagmi čašu na jabuci.
Nju ispio, na zemlju padnuo,
sa zemlje je na noge skočio
i soldata mlada pogubio.
Dok se Đusu zatvoriše vrata,
a povika đuski kapetane:
»Još ćeš, aga, noćcu prenoćiti
i sjutra ćeš novu igru igrat.«
I tu noćcu svati prenoćiše.
Kad ujutru jutro osvanulo,
tad se Đusu otvoriše vrata,
a na vrata seiz izlazio
i četiri konja dovodio,
na četvrtom sedlo od junaka.
Pa on viče agu Hasan-agu:
»Hajd' ovamo, aga Hasan-aga,
preskoči mi do tri dobra konja
i četvrtom na sedlu ostani.
Ako toga učinit ne mogneš,
nit' s' utekô, ni glave odnio,
nit' s' izveo druga ni jednoga.«

Opet aga u svatovim' pita,
ko će njemu konje preskočiti,
daće njemu sto žutih dukata.
Niko mu se naći ne mogaše.
Dok zavika mrki Bugarine:
»Je li izun, aga Hasan-aga?
Ja ću dobre konje preskočiti.«
Odgovara aga Hasan-aga:
»Izun ti je, sine Bugarine.«
Tad zaskaka mrki Bugarine,
te preskoči do tri konja dobra
i četvrtom na sedlo uskoči.
U tom skoči na noge junačke
i pogubi seiz momče mlado.
Dok zavika đuski kapetane:
»Ču li mene, aga Hasan-aga,
i opet ćeš noćcu prenoćiti,
i treću ćeš igru ogledati.
Ak' nadigraš, tvoja je djevojka.«
Opet aga noćcu prenoćio.
Kad mu sjutra b'jeli dan osvanu,
tad se Đusu otvoriše vrata,
a na vrata tanahno soldače,
ono vodi devet djevojaka
i desetu l'jepu Anđeliju.
Ja kakve su, vesela im majka,
bi rekao i bi se zakleo,
da ih jedna majka izrodila
jednako je u svih odijelo,
ni mile ih ne b' poznale majke,
ja kamoli momak jabandžija.
Pa zavika tanahno soldače:
»Hajd' ovamo, aga Hasan-aga,
izabiraj svoju Anđeliju,
ako li se ti druge dotakneš,
rusu ću ti odrubiti glavu
i svi će ti svati izginuti.«
Kad to čuo aga Hasan-aga,
on podviknu u kitu svatove:
»Ne bi li se koji junak našô,

da poznade l'jepu Anđeliju,
pola bi mu dobra poklonio.«
Al' se niko naći ne mogaše.
Dok zavika mrki Bugarine:
»Je li izun, aga Hasan-aga,
da ti glavom dovedem djevojku?
Dobru curu ja u glavu znadem.«
Veli njemu aga Hasan-aga:
»Izun ti je, sine Bugarine.«
Tad Bugarin na noge skočio,
zlatan prsten u ruci nosio,
a u drugoj sablju izvađenu,
pa podviknu grlom glasovitim:
»Kuje, kučke, devet djevojaka,
kud ste pošle s mojom dajinicom?
Nije ovo mrki Bugarine,
nego sestrić age Hasan-age
po imenu beže Ali-beže!«
Kad to čulo devet djevojaka,
pobjegoše gradu na kapiju
i pred njima vođa im soldate,
sama osta l'jepa Anđelija.
Tad je uze beže Ali-beže,
tad je uze za bijelu ruku,
odvede je daji pod čadore.
Onda viknu đuski kapetane:
»Hajd' ovamo, zete Hasan-aga,
u mom gradu noćcu prenoćiti,
sjutra hoćeš dvoru polaziti.«
Otle svati gradu kroz kapiju,
pa u bašču đuskog kapetana.
U bašči su popeti čadori,
jedan čador od svile crvene,
u njeg' sjede aga Hasan-aga,
s desnu njega đuski kapetane,
a s lijevu sestrić Ali-beže,
a služi ih mladi Ahmed-beže,
mio bratac bega Ali-bega.
Dok eto ti kapetanovice,
vjerne ljube đuskog kapetana,

zamoli se agi Hasan-agi,
da joj dade mladoga sestrića,
ludo d'jete bega Ahmed-bega,
da s djevojkom noći u odaji.
Na to aga s voljom privolio.
Piše pivo u zelenoj bašči;
dok je noći dva sahata bilo,
dok eto ti gospodske večere
i najposl'je janje na tevsiji.
Njega nosi kapetanovica,
metnu njega sofri na trpezu,
pa govori agi Hasan-agi:
»Bujur, zete, aga Hasan-aga,
u vašoj se zemlji odgojilo.«
Kad to vidje beže Ali-beže,
on ti ciknu kao ljuta guja:
»Nije janje, neg' brate Ahmeđe!«
Opet viknu, pa na noge skoči,
pa podviknu grlom bijelijem:
»Bjež'te svati, gradu na kapiju,
dajo nam je hilu učinio!«
To izreče, te sablju izvuče
i posječe đuskog kapetana,
pa odletje na bijelu kulu.
Od odaje vrata je obio,
gdje je našô l'jepu Anđeliju,
pa je njojzi tiho govorio:
»Anđelijo, šinula te guja,
jer ispeče mog jedinog brata!«
»N'jesam, beže, očinjeg mi vida,
nego majka, da od boga nađe;
zgorješe mi skuti i rukavi,
sve braneći tvog brata Ahmeda,
al' ne mogoh obraniti mlada.«
Kad to čuo beže Ali-beže,
zgrabi curu za bijelu ruku.
Do svog konja Anđu dovodio,
na konja se s njome uzbacio,
pa udari niz varoš čaršiju.
Dočekuju po Đusu soldati,

dočekuju, fajde ne imade.
Kud nagoni sebe i dorata,
sokak čini i sebi i njemu
i krvavi tragovi ostaju.
Dokle dopre gradu na kapiju,
na kapiji zastali svatovi,
jer ne dadu naprijed soldati.
Kad to vidje beže Ali-beže,
on natjera doru od mejdana,
put napravi sebi i svatovim'.
Dok s' hvatiše polja širokoga,
onda svate preda se pustio,
on ostade zadnji na doratu,
pa uzvraća silu i soldate.
Dok su tako poljem odmašili,
dosti kvara u svatovim' bilo,
jer je i njih pet stotina palo.
Hasan-aga rana dopadnuo,
bog će dati da će preboljeti.

XIX

MUSTAJ-BEG DELIBEGOVIĆ I BUDIMSKI VEZIR

(Foča)

Podranio beže Mustaj-beže,
Mustaj-beže Delibegoviću,
u Budimu gradu bijelome,
pa sa svoje dvije delibaše.
Hoda beže po gradu Budimu,
te sejiri kule i munare.
Na golemo čudo udario,
a pred jednu u Budimu kulu;
kolika je u visinu kula,
u visinu od sedam bojeva,

u širinu od dvan'est pendžera.
Oko kule tri obruča zlatna,
pokrivena žutim tenećetom;
na vrhu joj od zlata jabuka,
odasjava prema suncu žarkom.
Oko kule kamena avlija,
i avlija od boja četiri.
Na avliji gvozdena kapija,
u avliji voda šadrvana,
iz nje teče dvanaest česama,
sve joj lule od zlata izlite,
pokraj njihe pleteni sindžiri,
a na njima od srme tasovi;
na avliji otvorena vrata.
Onda reče beže Mustaj-beže:
»Delibaše moji hizmećari,
čija j' ovo kula u Budimu?«
Delibaše begu besjediše:
»Ovo j' kula bega Mehmed-bega,
ama bega ne ima kod kule.
Evo ima sedam godin' dana,
kako su ga surgun učinili
iz Budima grada bijeloga;
kad se prije sastanuše ovdje
u Budimu carevi murtati
i murtatin budimski vezire,
onda bega surgun učiniše,
preko mora do Azaka grada.«
U riječi, u kojoj su bili,
figanj stade na begovoj kuli,
dok evo ti niz kulu kadune,
a kadune Mehmed-begovice.
U kadune nikakva zavitka,
nit' imade peče ni feredže,
i za ruku vodaše djevojku,
mrkom ju je futom prekrivala.
Ugleda je beže Mustaj-beže,
pa upade momak u avliju,
i kaduni turski selam viče.
Ona njemu ljepše odzdravila.

Onda reče beže Mustaj-beže:
»O, kaduno, Mehmed-begovice,
što ti cviliš, a ideš niz kulu,
što ti side na mermer-avliju,
niti imaš peče ni feredže
a što vodiš za ruku djevojku,
što s' je mrkom futom zamotala,
o, kaduno, koja je nevolja?«
A kaduna begu besjedila:
»E, moj sinko, beže Mustaj-beže,
što ću tebi jade kazivati,
kad mi ništa pomoći ne možeš!
Evo ima sedam godin' dana,
murtati se ovdje sastadoše,
u Budimu, u gradu našemu
i još s njima budimski vezire;
moga bega surgun učiniše,
preko mora do Azaka grada,
pa prođoše četiri godine,
dokle meni sitna knjiga dođe,
preko mora od Azaka grada,
gdje je beže svijet mijenio.
Ja ostadoh u gradu Budimu,
a sa šćercom na bijeloj kuli.
Njoj bijahu četiri godine,
kad su bega surgun učinili;
osta meni kula u Budimu,
pa još meni iza Mehmed-bega,
osta dobrih dvanaest čifluka,
u širokú polju budimskome.
Ja se mlada ne šćeh preudati,
i sad čuvam ja begovu kulu,
i sad hranim Zlatiju djevojku.
Naturi se budimski vezire,
ima njemu osamdeset ljeta,
mojoj šćeri trinaest godina,
triput ju je baš prosio beže,
prosio je, das' oženi njome.
Nit' će Zlatka, nit' je dade majka,
žao mi se rastanuti s njome.

Na to mi se vezir naljutio,
pa je sitnu knjigu načinio,
te je poslô Beču širokome,
milom bratu od Beča ćesaru,
jer se vezir pobratio s njime:
— Hajde k' meni bogom pobratime,
do Budima, do grada našega;
ti se jošte oženio n'jesi,
ev' u naske podrasla djevojka
u Budimu gradu bijelome,
mila šćerca bega Mehmed-bega,
a na ime Zlatija djevojka.
Znaj, bogami, ljepote joj nema
ni u carskih sedam sultanija:
da ti dadem Zlatiju djevojku.
Triput sam je ja prosio za se,
pa, bogami, za Turčina neće. —
Pa mi sinoć sitna knjiga dođe,
a od Beča grada širokoga,
a od brata bečkoga ćesara.
Šta j' u knjizi meni napravio:
— Ej, punice, Mehmed-begovice,
ti se nadaj meni i svatima,
i prazni mi u Budimu kulu,
gdje ću dovest kićene svatove,
da ti vodim Zlatiju djevojku,
meni ju je vezir poklonio,
poklonio, da s' oženim njome. —
Vodim curu do vode studene,
da ja curu u Dunavo bacim,
volim curu vodi pregorjeti,
neg' je dati Beču kaurskome,
a Lazaru bratu ćesarevu.«
A kad začu beže Mustaj-beže,
on kaduni riječ besjedio:
»O, kaduno, Mehmed-begovice,
nemoj cure turat u Dunavo,
skini futu sa lica djevojci,
da ja vidim lice u djevojke.
Ako bude lice u djevojke,

kô što su mi kazivali ljudi,
ja sam sade curi mušterija.«
Kaduna mu riječ besjedila:
»Beg Mustaj-beg Delibegoviću,
moja šćerca sada je pod mahnom;
tebe nema, već jednoga majka,
da ti uzmeš Zlatiju djevojku,
bogami ti s mirom biti neće,
vezir će te s glavom rastaviti.«
Beg Mustaj-beg opet besjedio:
»Skini futu sa lica djevojci!«
A kad čula Mehmed-begovica,
skide futu sa lica djevojci;
kada sijnu lice u djevojke,
a ljepša je nego što je kažu.
Kada vidje beže Mustaj-beže,
pa on siđe u mermer-avliju,
u džepove zarovio ruku,
izvadio stotinu dukata,
s ruke skida burme pozlaćene,
pa ih daje Mehmed-begovici:
»Uzmi prsten i uzmi dukate,
nek' se znade da je moja Zlata.
Vodi curu na visoku kulu,
pa ti zavi' u zavitak Zlatu,
da je vodim svojoj tankoj kuli.
Ne bojim se budimskog vezira,
ni njegova bogom pobratima,
a Lazara brata ćesareva;
jer ja hranim pet stotin' delija,
sve o trošku i hašluku svome,
i njihovo pet stotin' atova,
sve o žitu i sijenu svome.
U mene su četiri sandžaka,
dvan'est hiljad' bega i spahija,
ne bojim se budimskog vezira.«
A kaduna riječ razabrala,
pa od bega prsten prihvatila,
i povede uz kulu djevojku,
da zavije zavitak djevojci.

Poletješe dvije delibaše,
zamoliše svoga gospodara:
»Gospodaru, beže Mustaj-beže,
nemoj vodit' po danu djevojke,
jer ti našeg murtatina znadeš,
murtatina, budimskog vezira,
bogami ti s mirom biti neće,
danas ćete kavgu zaturiti,
danas može Budim izgorjeti
s vaske dvoje, dragi gospodaru.
Već ti hajde svojoj tankoj kuli,
a mi ćemo u naše konake;
pa kad akšam pane na zemljicu,
i kad bude tamo kod jacije,
onda ćemo po djevojku doći,
nek' nam bude spremljena djevojka.«
Beg posluša obje delibaše,
osta prsten, on se natrag vrati,
a za njime dvije delibaše.
Ode beže u bijelu kulu,
delibaše u svoje konake.
Tako bijel danak prolazio,
a dok mračna noćca prihvatila,
kad je tamo po jaciji bilo,
dok evo ti bega Mustaj-bega
pred konake, gdje stoje delije,
pa on zovnu dvije delibaše.
Delibaše sablje pripasaše,
pa za begom niz grada Budima,
a do kule Mehmed-begovice.
Kad dođoše kuli i avliji,
avliji im otvoriše vrata,
izvedoše uz bijelu kulu.
Nu kadune Mehmed-begovice:
dobar im je ićram učinila,
bojali im pripali čibuke,
u findžane kahve natočila.
Dok je beže kahvu poharčio,
a sa svoje dvije delibaše,
kaduna im opremi djevojku.

Pa otale curu odvedoše
tankoj kuli bega Mustaj-bega;
ode beže u kulu s djevojkom,
delibaše u nove konake.
Delibaše delijama kažu:
»Oženismo našeg gospodara,
gospodara bega Mustaj-bega
milom šćercom Mehmed-begovice,
a Zlatijom prikladnom djevojkom,
što joj para u daleku nema,
ni u našeg cara u Stambolu,
u njegovo sedam sultanija;
baš onake ni jedne nejmade.«
A kad začu pet stotin' delija,
otvoriše sve nove konake,
ispališe pet stotin' pušaka,
svome begu šenluk učiniše.
Nu murtata budimskog vezira!
Bijaše se vezir dogodio,
na abdestluk abdest uzimao,
a da klanja jaciju namaza.
Poljeva mu Ibro silihtare,
a vezirski vjeran hizmećare.
Kada začu budimski vezire,
gdjeno puče pet stotin' pušaka,
kod konaka Delibegovića,
onda reče Ibru silihtaru:
»Silihtare, vjeran hizmećare,
što onlike puške ispucaše
kod konaka Delibegovića?«
A reče mu Ibro silihtare:
»Gospodare, budimski vezire,
oženi se Delibegoviću,
a Zlatijom, tvojom zaručnicom.«
Kada začu budimski vezire,
on zavika Ibra silihtara:
»Da si brže gradu na tabiju,
pa ti s grada okreni topove,
zor učini na trides't topčija,
a s tabije okren'te topove,

sve u kulu bega Mustaj-bega,
obor'te mu kulu do temelja,
obor'te mu sve nove konake,
porušite pet stotin' delija!«
A kad začu Ibro silihtare,
on veziru tiho progovara:
»Gospodaru, budimski vezire,
ti to nemoj tako učiniti,
jer ti znadeš Delibegovića,
i njegovo pet stotin' delija.
Izbit hoće gradu na tabiju,
isjeć' će ti sve trides't topčija,
a rastjerat tvoje pašalije,
hoć' i tebe razminuti glava
već ako ćeš mene poslušati,
ja ću tebe sjetovat, vezire,
kako ćeš ti smaći Mustaj-bega.«
Kada vezir riječ razumio,
šta mu Ibro silihtare kaza,
presta vezir abdest uzimati,
već se vrati, ode u odaju,
a za njime Ibro silihtare.
Sjede vezir na mehku šiljtetu,
pokraj sebe silihtara sadi:
»Deder, Ibro, šta ćeš kazivati?«
A sjede mu kazivati Ibro:
»Deder uzmi divit i kalema,
pa ti piši, ja ću kazivati.«
Uze vezir divit i kalema,
a veli mu Ibro silihtare:
»Nemoj pisat knjige šarovite,
veće piši careva fermana.
Eto imaš careva muhura,
ovaki ćeš ferman načiniti,
pa ćeš ferman napraviti na se,
ko da ga je care opremio.
U fermanu šta ćeš napraviti:
— Lalo moja, budimski vezire,
eto tebi od mene fermana,
jer se zemlja isjan učinila,

odvrgla se sva careva raja,
svakolika niz Unđurovinu.
Odvrglo se pet stotina sela,
sve na cara pušku okrenulo.
Da četr'est skupiš hiljad' vojske,
i povučeš čet'rest topova,
da povedeš Unđurijom vojsku,
da popališ pet stotina sela,
pa tu raju da teftiš učiniš,
i u raje pokupiš oružje. —
Pa kad taki ti načiniš ferman,
i kad svane, te obasja sunce,
a ti pošlji dvije pašalije,
nek' ti zovnu bega Mustaj-bega.
Kad ti dođe beže Mustaj-beže,
dobar ćeš mu ićram učiniti,
kod sebe mu mjesto napraviti,
s desnu stranu sebi uz koljeno,
pa ćeš njega zagrliti rukom,
ispod skuta ferman izvaditi,
a njemu ćeš ferman proučiti,
i ovako njemu besjediti:
— Mustaj-beže Delibegoviću,
evo nama od cara fermana,
noćas dođe u sedam sahata.
Odvrgla se sva careva raja,
odvrgla se niz Unđurovinu.
Pet stotin' se sela odvrgnulo,
sve na cara pušku okrenulo,
pa nam sitan ferman opremio,
da dignemo od Budima vojsku,
ubojite četr'est hiljada,
povučemo četr'est topova,
preturimo na Dunavu vojsku
do široka polja Petrovoga,
pa da siđe niz Unđursku vojska
do Glavice i Arapovice,
pa otale šeher-Dugi ravnoj.
U šeheru trideset je kula,
i tuj ima šeherduški bane.

On je raju carsku oturio,
da trideset oborimo kula,
uhvatimo šeherduškog bana,
da spremimo tahtu i Stambolu,
a na pešćeš caru čestitome.
Evo, sinko, golemoga jada!
Lasno bismo pokupili vojsku,
ubojnika četr'est hiljada.
Lasno bismo povukli topove,
ama ko će prihvatiti vojsku?
Ja sam sade vrlo ostario,
ima meni osamdeset ljeta,
ti se jesi skoro oženio,
žao ti je ostaviti ljubu,
a to vr'jeme nije za čekanja,
valja caru hizmet učiniti;
već što ćemo od života svoga? —
Sitan ferman vezir napravio,
pa careva pritište muhura,
neka jeste ferman pod muhurom.
Pa on sakri sićana fermana,
i metnu ga vezir pod serdžadu.
Dok je vezir ferman načinio,
po Budimu sunce obasjalo,
vezir posla dvije pašalije,
a do kule bega Mustaj-bega:
»Hajde zov'te bega Mustaj-bega,
neka meni u saraje dođe,
i kažite begu Mustaj-begu,
gdje je ferman došô do vezira
od našega cara iz Stambola,
da on vidi što je u fermanu.«
Pa odoše dvije pašalije
pred delinske, pred nove konake.
Iziđoše dvije delibaše,
pa sretoše obje pašalije.
Pašalije turski selam viču,
delibaše ljepše prihvatile,
pa besjede dvije pašalije:
»Delibaše bega Mustaj-bega,

hajde begu haber učinite,
njega zove budimski vezire,
jer je noćas ferman dolazio
iz Stambola, od cara našega,
da on vidi šta je u fermanu.«
Delibaše haber učiniše,
a kad začu beže Mustaj-beže,
a on skoči, kô da ne sjeđaše,
pa se spremi u svoju odaju,
oko sebe sablju pripasao,
pa zavika dvije delibaše:
»Izved'te mi ata doratasta,
da ja ata jašem do vezira,
vi preda mnom dvije delibaše.«
Na seize srklet učiniše,
pa begova ata izvedoše.
Beg pojaha ata doratasta,
a uz njega dvije delibaše;
eto njihke pravo do saraja.
Kod saraja odjaha dorina,
a mlađi mu ata prihvatiše.
Ide beže pravo u saraje,
a za begom dvije delibaše,
uljegoše pravo u odaju,
u odaju budimskom veziru.
Beg Mustaj-beg turski selam viče,
pomače se budimski vezire,
ljepše begu selam prihvatio,
kod sebe mu mjesto načinio,
s desnu stranu sebi uz koljeno,
pa ga desnom zagrlio rukom.
Kahvedžije kahvu donesoše,
tutundžije bojali čibuke,
dobar begu ićram učiniše.
Kad je beže kahvu poharčio,
njemu vezir ferman dohvatio:
»Vidi, beže, što je u fermanu,
noćas dođe u sedam sahata
od našega cara iz Stambola.«
Beže uze careva fermana,

Pa on skoči od zemlje na noge,
te je carev ferman poljubio.
Onda beže sjede na koljena,
vas je carski ferman pregledao.
U fermanu tako napisano,
da se diže vojska od Budima,
ubojnika četr'est hiljada,
da povuče četr'est topova,
jer se zemlja asi učinila,
pet stotina odvrglo se sela,
sve na cara pušku okrenulo.
Kad je ferman beže pregledao,
vezir njemu reče lakrdiju:
»Beg Mustaj-beg, careva gazijo,
sad što ćemo od života svoga?
Lasno bismo pokupili vojsku,
lasno bismo spremili topove,
ama ko će vojsku prihvatiti,
ko će biti serasker pred vojskom?
Ja sam, sinko, vrlo ostario,
ja ne mogu prihvatiti vojske,
ti se jesi skoro oženio,
žao ti je ostaviti ljubu,
a vrijeme nije za čekanje,
valja caru hizmet učiniti.«
Beg Mustaj-beg soja junačkoga,
pa ovako besjedi veziru:
»Digni vojske četr'est hiljada,
spremaj odmah četr'est topova,
na topove tajin i džebhanu,
ja ću tako prihvatiti vojsku,
pa ću dići pet stotin' delija,
a na vodu tumbas napraviti,
na Dunavo preturiti vojsku.«
I to vezir jedva dočekao,
pa zagrli bega Mustaj-bega,
poljubi ga u čelo junačko:
»Haj aferim, beže Mustaj-beže,
i babo t' je careva gazija!«
Otle skoči beže Mustaj-beže,

za njim vezir na noge skočio,
isprati ga vezir do saraja.
Privedoše ata doratasta,
pojaha ga beže Mustaj-beže,
pa on ode svojoj tankoj kuli,
a pred njime dvije delibaše,
ode beže u bijelu kulu,
delibaše u nove konake.
Delibaše delijama kažu:
»Sade nama vojevat valjade,
valja preći na Dunavo hladno.
Naš gospodar prihvatio vojsku,
ubojite četr'est hiljada,
prihvatio careve topove,
valja nama s begom putovati,
pet stotina popaliti sela,
raju carsku teftiš učiniti,
i u raje povadit oružje,
svesti vojsku šeher-Dugi ravnoj,
gdjeno ima do trideset kula,
i tu sjedi šeherduški bane.
On je carsku oturio raju,
valja trides't oboriti kula,
šeherduškog uhvatiti bana,
pa na peškeš caru opremiti.«
A to milo svjema delijama.
Nu da vidiš Ibra silihtara,
on veziru riječ besjeđaše:
»Je li dobro što s' me poslušao,
beg Mustaj-beg gdje prihvati vojsku?
Sad ćeš mene jošte poslušati.
Deder uzmi pero i hartiju,
pa načini list knjige tanahne,
pa je spremi šeher-Dugi ravnoj,
a na ruke šeherduškom banu.
Ovaku ćeš knjigu napraviti:
— Dobro čuvaj, šeherduški bane,
dobro čuvaj sve trideset kula,
eto na te bega Mustaj-bega,
što će vama sela popaliti,

šeher Dugu harab učiniti,
tebe hoće da uhvati živa,
a on nema careva fermana,
po sebi se asi učinio. —
Kad tu knjigu šeher-Dugi spremiš,
i opet ćeš drugu napraviti,
pa je spremi Beču bijelome
na koljeno pobratimu svome,
nek' dočeka bega Mustaj-bega:
— On nejmade emra ni fermana,
od našega cara iz Stambola,
odvukô je careve topove,
carevijeh četr'est topova
a i vojske četr'est hiljada.
Vi mu vojsku gazap učinite,
a otmite careve topove,
drž'te tamo bega Mustaj-bega,
drž'te tamo, ne puštajte amo.
Kad prevede na tumbasu vojsku,
pa dovede na Petrovo vojsku,
osjeci mu tumbas na Dunavu,
da s' ne more povratiti amo. —
Nasmija se budimski vezire,
»Haj aferim, Ibro silihtare,
sve ću tebe tako poslušati!«
I tako ga vezir poslušao.
Beg Mustaj-beg ni habera nema,
niti ništa za to beže znade,
šta je njemu vezir izradio.
Vezir vojsku silnu sastavio,
ama odmah četr'est hiljada,
a uz vojsku tajin primaknuo.
Izvukoše careve topove,
pod Budimom iskupiše vojsku.
Nu da vidiš bega Mustaj-bega,
kada krenu pet stotin' delija,
na atima i na paripima,
izidoše pod Budima grada,
isprati ih budimski vezire;
beg odjaha ata doratasta.

Od Budima povezli topove
i četr'est još hiljada vojske,
i begovo pet stotin' delija.
Na Dunavu tumbas preturiše,
na tumbasu preturiše vojsku.
A kad pređe vojska na Petrovo
do Glavice i Arapovice,
niz pet stotin' sela udariše,
pet stotina sela popališe,
pa sidoše šeher-Dugi s' vojskom.
Tu se biše tri bijela dana,
uhvatiše šeherduškog bana,
trides't kula harab učiniše.
Tu se begu izranila vojska,
vojske mlogo eksik ostanulo.
Otle beže natrag vrati vojsku
na Glavicu na Arapovicu,
pa tu beže vojsku zastavio,
a po vojsci pustio hećime,
oni l'ječe mnoge ranjenike;
leže s' vojskom punu heftu dana,
jedno jutro beže podranio
na Glavici na Arapovici,
pa on gleda Beču bijelome,
dok ugleda momka na vrančiću,
vas u crnu a na konju vranu,
na glavi mu šapka pozlaćena.
Uze beže durbin od biljura,
pa poznaje, poznati ne more,
a kad blizu do ordije dođe,
onda beže zavika delije:
»Delibaše, moji hizmećari
eno ozdo jednoga Madžara,
pravo ide meni i ordiji.
Jest uhoda Madžar na vrančiću,
ne dajte mu kroz ordiju proći,
pitajte ga što će kod ordije.«
Poletješe dvije delibaše,
pa sretoše fisnoga Madžara.
Na vrancu ga konju zastaviše:

»Nêš, Madžare, danas u ordiju,
šta ti danas po ordiji tražiš?
Natrag vrati, izgubićeš glavu!«
Onda reče Madžar sa vrančića:
»Poslušnici bega Mustaj-bega,
gdje je čador bega Mustaj-bega?
Imam begu nešto kazivati.«
»Stani malo, fisan Madžarine,
dok idemo begu prijaviti,
da li tebi do čadora doći.«
Poletješe, begu prijaviše:
»Za te pita fisan Madžarine,
hoće tvome da čadoru dođe,
ima tebi nešto kazivati.«
»Hajd', delije, te ga dovedite,
da ga kogod rezil ne učini.«
Vratiše se dvije delibaše,
provedoše bijela Madžara.
A kad begu i čadoru dođe,
on pred begom zemlju poljubio,
pa mu ruci i koljenu priđe.
Ovako mu Madžar besjeđaše:
»Gdje s', Mustaj-beg, bogom pobratime?«
U njega se beže zagledao,
pa Madžaru riječ besjedio:
»Odmakni se, fisan Madžarine,
nijesam te nikad ni vidio,
a nekmoli još te pobratio!«
Stade njemu Madžar kazivati:
»Dobro znadeš, beže Mustaj-beže,
svoga baba Deli-bega starog,
on je mene bio zarobio,
a nejaka od sedam godina,
ja sam bio u gradu Budimu,
i ti bješe od sedam godina,
zajedno smo rasli u Budimu.
Tu sam bio sedam godin' dana,
Deli-begu hizmet učinio,
i kaduni Deli-begovici,
tvojoj, beže, ostarjeloj majci.

Nakon puno sedam godin' dana
zamolih se tvojoj staroj majci,
ama tvojoj pa i mojoj kažem,
da zamoli Deli-bega starog,
da me spremi u naše Primorje,
jer sam glavom rodom iz Primorja.
Pa je mene beže oprostio,
tvoja mu se umolila majka,
spremio me u naše Primorje.
Bijah s tobom adet naučio,
po Budimu gradu bijelome,
piti, brate, vino i rakiju.
Gdje se napij, nigdje i ne plati,
vazda izbij mladu krčmaricu.
Kad ja siđoh u naše Primorje,
počeh adet gonit po Primorju,
kô štono sam s tobom u Budimu.
Počeh piti vino i rakiju,
gdje se napij, nigdje i ne plati,
već izmlati krčmaricu mladu.
Protužiše krčmarice na me,
a našemu u Primorju banu,
te istjera mene iz Primorja.
Ja pobjegoh Beču bijelome,
pridvorih se od Beča ćesaru,
kod njeg' bio četiri godine,
i njega sam danas ostavio.«
To beg znade gdje je tako bilo.
»A ti li si Petroviću Pavle?
Sve ja znadem gdje je tako bilo!«
Onda reče Petroviću Pavle:
»Mustaj-beže, žalosna ti majka,
vrlo te je vezir prevario.
Ja sam bio u Beču našemu,
tu sam bio i tu sam vidio,
iz Budima kada knjiga dođe,
od vašega budimskog vezira;
sve sam čuo kad se proučila.
Eto na te silovite vojske,
eto na te do tri generala,

i za njima trista hiljad' vojske.
Bježi, bolan, i uklanjaj vojsku,
vojsku će ti gazap učiniti,
i tebe će uhvatiti živa.
Lasno bi ti povratio vojsku,
od Glavice i Arapovice
do Petrova polja širokoga,
al' ti nema tumbas na Dunavu,
tu će tebi sva zalizat vojska.
Natjeraće njihke na Dunavo,
valja ti se potopiti vojsci,
uzeće ti careve topove.
Već kako ćeš haber učiniti,
ako imaš u gradu Budimu,
ikakvoga prijatelja svoga,
da t' preturi tumbas na Dunavu,
nek' je gotov kad ti stigne vojska.«
Onda beže riječ besjedio:
»Bogom brate, Petroviću Pavle,
u Budimu prijatelja nemam,
koji bi mi tumbas preturio,
nego jednog bogom pobratima,
pobratima neimara Đura,
al' daleko jeste od Budima,
vazda ima pet stotin' majstora.
Da mu mogu haber učiniti,
za noć bi mi tumbas preturio.
Već poslušaj, bogom pobratime:
da ostavim tebe kod askera,
pa povedi moju butun vojsku,
i povuci četr'est topova
do široka polja Petrovoga,
A ja idem na doratu svome,
natjerati konja na Dunavo,
jal' preplivat, jali utonuti;
ja ću Đuru haber učiniti.
Dok ti stigneš na Petrovo s vojskom,
Đuro će mi tumbas načiniti.«
Onda reče Petroviću Pavle:
»Bogom brate Delibegoviću,

ja ću tvoju vojsku prihvatiti,
i čuvat je kâ i svoju glavu,
i čuvaću sve tvoje topove,
a ti hajde, što ti sam bog dade.«
Onda beže srklet učinio,
delibaše ata privedoše.
Skoči beže pod čadora svoga,
pa se spremi, ata prihvatio,
pa ordiju dade Petroviću,
a on svoga ata uzjahao;
na Glavici ostavio vojsku,
pa on ode polju Petrovome.
A kad beže na Petrovo siđe,
pa s' Petrova do Dunava dođe,
u Dunavo ata natjerao.
Neka njega i konja dorina,
dok mu ate Dunav preplivao,
nogama se suha prihvatio.
Dok počeše pucati topovi,
u Budimu, gradu bijelome,
u vezira, carskog murtatina
a okrenô s tabije topove,
pa u kulu bega Mustaj-bega.
A kad beže opazi topove,
on ne ide Đuru neimaru,
već on ide pravo do vezira.
Pred sarajom konja odjahao,
a veziru pade na odaju.
Za oštru se sablju prihvatio,
posiječe budimskog vezira,
pokraj njega Ibra silihtara,
pa ispade gradu na tabiju,
isiječe trideset topčija
a zastavi trideset topova,
pa s' otale sa bedena vrati,
opet ata prihvatio svoga,
pa se atu na srijedu baci,
i eto ga selu Popovome,
gdje je kula Đura neimara.
Ispod kule viknu pobratima:

»Gdje si, pobro, Đuro neimare?«
Pozna bega Đuro po avazu,
pa poletje iz bijele kule.
Kad ugleda bega Mustaj-bega,
a beg sjaha od dorina svoga,
pa se s' Đurom rukam' zagrlio,
zagrliše, pa se poljubiše,
baš kô da su od jedne matere.
Onda reče beže Mustaj-beže:
»Bogom brate, Đuro neimare,
je l' na skupu pet stotin' majstora?«
»Jesu, beže, života mi moga!«
U to akšam pao na zemljicu.
»Hajde, Đuro, jer je za nevolju,
preturi mi tumbas do sabaha,
ostala je na Petrovu vojska,
tri su za mnom pošla generala,
u svakoga sto hiljada vojske,
hoće meni gazap učiniti
moje vojske, što je ostanulo,
uzeće mi careve topove.«
A kad začu Đuro neimare:
»Hoću, beže, života mi moga,
do sabaha tumbas preturiti,
a ti hajde svojoj tankoj kuli,
u sabah ćeš do tumbasa doći.«
Ode beže, pa se svrati kuli,
Vidje beže gdje je zdravo ljuba,
i gdje živa Deli-bega majka.
Đuro skupi pet stotin' majstora,
pripadoše, tumbas načiniše.
A kad svanu, pa ogranu sunce,
Pavle svukô četr'est topova,
sveo Pavle na Petrovo vojsku.
Siđe beže i tumbasu priđe,
dok mu poče vojska prelaziti
na tumbasu u gradu Budimu.
Birdem vojska u Budima pređe,
na Petrovo stigli generali.
A kad vidje Petroviću Pavle,

na Dunavu tumbas odsiječe.
Vojska onda preći ne mogaše,
s' Petrova se opet u Beč vrati,
Pavle pređe s begom u Budima.
Nu da vidiš bega Mustaj-bega,
u svoje ga prihvati delije,
načini ga prvim delibašom.
Promijeni u Budim' vezira,
pa otpisa caru čestitome,
kako j' amo u Budimu bilo,
kakva mu je hila učinjena.
A kad pismo do Stambola siđe,
pa sultanu pade na koljeno,
pismo care gleda u Stambolu,
pismo gleda, pa se začudio:
»Aj aferim, Delibegoviću,
na te pada u Budim' vezirstvo,
ti ćeš vezir biti u Budimu,
ja namjesti koga tebi drago.
Ja ću na te ferman opraviti,
da ti budeš star'ji od vezira,
da ti sudiš u Budimu svome.«
Pa da vidiš bega Mustaj-bega,
on u Budim namjesti vezira
iz medrese šeha Sadulaha.
Al' na bega carski ferman dođe,
da se beže u Budimu pita,
da mu niko preredit ne more,
što naredi Delibegoviću.

XX

RATOVANJE IZMEĐU TURSKE I RUSKE

(Foča)

Ili grmi, il' se zemlja trese?
Il' je morem dalga zaljuljala?
Niti grmi, nit' se zemlja trese,
nit' je morem dalga zaljuljala,
veće ruski pucaju topovi.
Veliku je pokupio vojsku,
pa je kralje šenluk učinio,
sveo vojsku na polje Turevo;
pokraj Prute, pokraj vode hladne,
razapeo bijele čadore,
a ispleo velike koševe,
navalio stotinu topova,
okrenô ih tahtu i Stambolu.
Onda sjede pod čadorom kralje,
pod čadorom sitnu knjigu piše,
pa je šalje sultan-Sulejmanu:
»Eto knjiga care od Stambola,
prazni meni tahta u Stambolu,
a ti hajde ćabi i Medini,
jer je Stambol moja djedovina,
a ćaba je tvoja djedovina.
Ili care isprazniti nećeš,
a ti svoju diži carevinu,
pa je spremaj na Turevo ravno,
da na sablju Stambol dijelimo!«
A kad caru ruska knjiga dođe,
onda care divan učinio,
na divanu četr'est vezira,
pa im rusku knjigu dohvatio
i njima je riječ besjedio:

»Sad što ćemo, lale moje drage?
Ili ćemo Stambol isprazniti?
Ili ćemo kupit carevinu?«
Sve mu šuti četr'est vezira,
Mehmed-paša riječ besjedio:
»Sultan-care svečevo koljeno!
Nije vr'jeme ni gledati u te,
a kamoli s tobom besjediti.
Je li izun da svi besjedimo?«
»Izun vam je, lale i veziri,
besjedite šta god koji znate!«
»I jest ćaba naša djedovina,
a Stambol je ruska djedovina.
Da praznimo tahta od Stambola,
tu je pomoć od sve sedam kralja,
ko će stati prama sedam kralja?«
A car proli suze od očiju,
od očiju niz bijelu bradu.
Tu se bješe Turčin dogodio,
dogodio Ćuprilić-vezire,
štono caru sjedi uz koljeno,
pa je onda riječ besjedio:
»Jere tako carev murtatine?
Što izdaješ tahta u Stambolu?
I izdaješ careve gradove?«
Pa Ćuprilić caru govorio:
»Daj mi izun i fermana tvoga,
da ja tvoju kupim carevinu,
i daj meni stotinu topova,
daj mi vojsci hranu i džebhanu,
ja ću tvoju prihvatiti vojsku,
izvesti je na polje Turevo!«
Onda care njemu progovara:
»Haj aferim, gazi Ćuprilija!
Evo tebi izun i fermana,
i evo ti od zlata muhura,
te mi budi muhur-sahibija,
suđa moja, a uprava tvoja;
ni za što te pometati neću!«
Onda reče vezir Ćuprilija:

»Hvala tebi, care, na fermanu,
a ne hvala na muhuru zlatnu,
jer kod tebe imade murtata,
hoće mene — tebi opanjkati,
pa ćeš mene s glavom rastaviti.«
»Neću, bogme, moja lalo prava!«
Pa car skoči kô da ne sjeđaše,
dohvati mu od zlata muhura,
svojijem ga ćurkom prigrnuo,
i svoju mu sablju pripasao;
odžaklije dovu učiniše.
A kad vidje Ćuprilić-vezire,
i on skoči kô da ne sjeđaše,
ispod ćurka sablju izvadio
Mehmed-pašu posiječe tude,
u ćurka mu jaku rasporio,
istrese mu od zlata krstove:
»Eto, care, murtatina tvoga!«
A kad vidje sultan-Sulejmane,
odmah sitan ferman načiniše,
iz fermana sitne bujruntije,
bujruntijam' našli tatarine;
po prostranoj zemlji carevini
raznesoše sitne bujruntije,
pa stadoše dizat carevinu.
Svu bugarsku zemlju podigoše,
talijanska pomoć učinila,
svu Sofiju do bijela Šama
i od Šama pašu Šehislama,
za njim vojske do šest hiljada,
sve delije od Anadolije,
a spahije od Urumenlije,
a od mora diže Krdžalije,
Kaplan-pašu od Arabistana,
i s njim vojske stotinu hiljada,
sto hiljada crna Arapina;
od Bagdata bagdatskog vezira,
i s njim vojske stotinu hiljada,
a iz orte hase jenjičare,
i ordagu i Krlin-kulagu,

štono nose svečeva bajraka.
Car mu dade stotinu topova,
na topove tajin i džebhanu,
pa besjedi Ćuprilić-veziru:
»Ćupriliću, muhur-sahibijo!
Evo tebi jedna kula blaga,
harči blago, čuvaj carevinu!
Čuvaj moju na Turevu vojsku,
nemoj moje izgubiti vojske!«
Pa otale okrenuše vojsku,
putovaše čitav mjesec dana,
a dok siđe na Turevo vojska,
razapeše careve čadore.
Na spahije srklet učiniše,
prekopaše poljem meterize,
na Arape srklet učiniše,
te Arapi koše ispletoše,
nasuše ih kumom i kamenom,
navališe careve topove,
okrenuše u ordiju kraljsku.
Leža vojska tako petn'est dana,
onda divan Ćuprilić učini,
sastavio četr'est vezira:
»Sad što ćemo, moje lale drage?
Kakav ćemo tertib učiniti?
S koje ćemo strane udariti?«
Pametan se vezir dogodio
od Bagdata bagdatski vezire:
»Poslušaj me, Ćuprilić-vezire!
Da pišemo mlade dalkrliče,
koji ono ne žale umr'jeti,
dalkrliča dvanaest buljuka,
u svakome po dvan'est hiljada,
nek' udare na topove kralju!
Anadolce u polje zeleno,
na atima i pod mizracima,
Kaplan-pašu, na čadore kraljske,
a ostale paše naokolo,
udarit mu sa četiri strane!«
Kad Ćuprilić njega saslušao,

sve je tako l'jepo učinio,
pa hodžama onda besjedio:
»Čujete li hodže i hadžije?
Od vas danas boja ne gledamo,
carskoj vojsci dovu učinite!«
Kad je taki tertib učinio,
onda skoči muhur-sahibija,
pa dohvati pero i hartije,
pod čadorom sitnu knjigu piše,
pa je šalje od Rusije kralju:
»Eto knjiga, od Rusije kralju!
Hazur budi, da se udarimo!
Nemoj reći da sam prevario!«
A kad knjiga ruskom kralju dođe,
pregleda je od Rusije kralje,
pokraj njega kraljica sjeđaše
p' onda kralju riječ besjeđaše:
»A, moj kralju, moja kruno zlatna,
kakov sam ja noćas san usnila!
U priču si pokupio vojsku,
a u gore Stambol poiskao!«
Pa mu sjede sanak kazivati:
»Vedro bješe, pa se naoblači,
dok zagrmlje od Stambola grada,
sinu munja s' Velebit-planine,
a grom puče, zgodi na Turevo,
posred tvoga svilena čadora,
pô čadora vatrom izgorjelo,
dođe Pruta mutna i krvava,
pô čadora voda prihvatila!«
Teško, mrsko od Rusije kralju,
pa kraljici riječ besjedio:
»Ti se sanak nad Turcim' krilio,
na carskijeh četr'est vezira!«
Pa poletje kralju na topove,
i namjesti stotinu topova,
a na njihe hiljadu topčija,
sve katane u polje zeleno,
na atima i pod mizracima,
a svog zeta Šeremeta bana,

na Erdelje spremi pred Bošnjaka.
Kad je svoju vojsku namjestio,
a skočiše hodže i hadžije
carskoj vojsci dovu učiniše,
otiskoše mlade dalkrliče,
prvi buljuk dvanaest hiljada,
udariše na topove kralju.
Dočeka ih iz topova kralje,
bi ti rekô, pa bi se zakleo,
da u more propadoše sinje.
Opet drugi buljuk udario,
drugi buljuk, dvanaest hiljada,
kô da i ti u more propade.
Kad je treći buljuk udario,
prihvatiše kraljeve topove,
isjekoše hiljadu topčija.
A kad vidje od Rusije kralju,
na Prutu je tumbas naturio,
sjede bježat u zemlju Rusiju,
na tumbasu preturati vojsku.
Kaplan-paša onda udario,
na Pruti mu tumbas presiječe,
na Prutu ih vodu natjeraše
koji junak slobodan bijaše,
taj po suhu prijeći mogaše.
Kaplan-paša uhvatio kralja,
odvede ga muhur-sahibiji.
Za njim ide kraljeva kraljica,
pa se moli Čuprilić-veziru:
»Čupriliću, muhur-sahibijo!
Pokloni mi život kralja moga!
Išti blaga koliko ti drago!«
A veli joj Čuprilić-vezire:
»Hoću, bogme, kraljeva kraljice,
ja ću tebi kralja pokloniti,
daj mi ključe od sedam gradova,
daj mi harač od sedam godina,
carsku haznu, tećmil mi učini,
štono sam je rateć potrošio,
ratujući sa tvojijem kraljem.«

Sve mu dade kraljeva kraljica,
što zaiska muhur-sahibija.
Opet mu se zamoli kraljica:
»Čupriliću, muhur-sahibijo!
Daj ti meni načini fermana,
i pritisni careva muhura,
kako si se sa mnom nagodio.
Već si meni omanjio vojske,
da s' fermanom u Rusiju siđem,
kad ti znadeš šaha tatarskoga,
ne da meni s mirom u Rusiju,
kad nejmadem od tebe fermana.«
A veli joj Čuprilić-vezire:
»Hoću, bogme, kraljeva kraljice!
Taki ću ti ferman načiniti.«
Pa prihvati pero i hartiju,
pa joj ferman sitan načinio:
»Čuješ li me, šahu tatarhanski?
Nemoj smetat kralju ni kraljici,
neka idu u zemlju Rusiju,
ja sam s' amo s njima namirio.«
Pa joj dade sićahna fermana.
Otle ode kralju i kraljica,
odvedoše sa Tureva vojsku.
Nu kod cara još ima murtata,
opanjkaše Čuprilić-vezira,
govoreći ovako sultanu:
»Aman care, svečevo koljeno!
Bijahmo ti uhvatili kralja,
što ti šćaše Stambol prihvatiti,
pa ga pušća muhur-sahibija,
i zdrava ga u Rusiju spremi!«
A kad čuo sultan-Sulejmane
on načini katuli fermana,
pa on dozva kapidžiju svoga:
»Da si brže na polje Turevo,
te zastavi muhur-sahibiju;
tu ga smakni, a ne daj mu amo.«
Menzilske mu konje poturiše,
a u ruke tatarske kandžije.

Otal' ode carev kapidžija,
pa treći dan na Turevo siđe,
na Turevo muhur-sahibiji,
i kod njega carevoj ordiji.
A kad dođe carev kapidžija,
i dade mu katuli fermana,
Ćupriliji suze udariše:
»Ja vaj meni odsad dovijeka!
Kad se ne zna za moje junaštvo,
ni za čije već se znati neće!
Stani malo, carev kapidžija,
dok ja klanjam turskoga namaza.«
Pa on uze turski abdest na se,
i on klanja turskoga namaza,
pa se tud'jer gajib učinio.
Otle se je vojska rasturila,
svaki ode zavičaju svome.

XXI

LIČKI MUSTAJ-BEG I ORLANOVIĆ MUJO

(Zagorje)

Kopčić Ahmed s' majkom večeraše
u bijelu na Krajini Duvnu.
Begija im sude dohvataše,
a Kopčiću govorila majka:
»Jazuk tebi, moj Ahmed-beg sine,
jazuk tebi i tvojemu namu,
što ti sestra osta udovica,
ljuba vjerna Ličkog Mustaj-bega.
Evo ima sedam godin' dana,
otkako se beže osužnjio,

ti ga kadar izbaviti n'jesi,
jal' za blago, jali na junaštvo!
Ti da si se osužnjio, sine,
beg bi tebe izbavio davno.«
A veli joj Kopčić Ahmed-beže:
»Be ne luduj, ostarjela neno,
nije bega lasno izbaviti,
ni za blago, niti na junaštvo.
Nije beže, gdjeno njega kažu,
dugo su ga N'jemci preprodali
mimo trides't i četiri grada,
i četr'est i dvije palanke,
do Aršana grada bijeloga.
Eno bega u Aršanu gradu,
u zindanu od Aršana bana.
Car za bega u Stambolu znade,
i on ga je htio izbaviti,
za njeg' davô tri bijela grada,
a Dubicu i s njom Kostajnicu,
i Semendru na tihu Dunavu,
al' ban na to ni da gleda neće,
već mu išće Bosnu kalovitu.
Car sorguča ukinuti neće,
nit' mu dati Bosne kalovite,
da bi bega nigda ne vidio.«
Sve to sluša Begija djevojka,
a Begija Kopčićeva seka,
ondar bratu govorila svome:
»E, moj brate, Kopčić Ahmed-beže,
kad ne moreš bega izbaviti,
daj ti meni miraz babovinu,
babovinu mekijeh dukata,
ja ću ići niz našu Krajinu,
pa ću sebi kahrimana tražit,
koji će se mene prihvatiti,
i koji će bega izbaviti.«
A veli joj Kopčić Ahmed-beže:
»O, Begijo, jedna nesretnice,
šta ti išćeš da ti seko dadem
babovine žutijeh dukata?«

»Išćem, brate, hiljadu dukata,
i našega roba Dilavera,
i dva konja iz topla podruma,
a alata i đogata s njime.«
A veli joj Kopčić Ahmed-beže:
»Čekaj mene do ujutru seko,
daću tebi hiljadu dukata
i dva konja iz topla podruma,
i daću ti roba Dilavera
hajde s njima kud je tebi drago!«
Kad svanulo i granulo sunce,
Kopčić svoju dovikao seku,
pa joj dade hiljadu dukata
i dva konja iz topla podruma,
i dade joj roba Dilavera.
Kad Begija prihvati dukate,
zavila ih u svileno platno,
pa na njihe pečat udarila,
a na platnu potpis načinila:
»Ovdje ima hiljada dukata,
ko se hoće kurban učiniti
i Ličkoga bega izbaviti
iz zindana od Aršana bana,
nek' prihvati žute madžarije,
i uz njihe moje b'jelo lice.«
Pa dovika roba Dilavera:
»Dilavere, vjerna moja slugo,
de se svuci, pa se preobuci,
udri na se đuzel đejisiju,
pa ti siđi u tople podrume,
spremi nama dva konja viteza,
meni đogu, a sebi alata;
valja nama putovati, slugo
niz Krajinu i Unđurovinu.«
U mlađega pogovora nema,
on se svuče ter se preobuče,
udri na se đuzel đejisiju,
ondar siđe u podrume mračne,
časkom spremi dva konja viteza,
izvede ih na mermer-avliju.

U ta doba i Begija siđe
na avliju niz bijelu kulu,
ona snese sahtijan-hegbeta,
pa ih dade slugi Dilaveru.
Dilaver ih meće na alata,
hegbe metnu, kabanicu sveza.
Al' s' Begija bješe opremila,
pripe peču, obukla feredžu,
čemberima zamotala lice,
prigrnula bijelu havliju,
na nogam' joj bjehu čizme žute.
Za njom stara pristanula majka,
Begi šćeri svojoj govorila:
»Pođi, šćeri, u sto dobrih časa!
Eda bog da — koji svašto daje,
da ti sebi mušteriju nađeš,
koji će se tebe prihvatiti,
a i svaka tvoga izbaviti!«
Bega majku poljubi u ruku,
Dilaver joj podmetnu đogina,
jaše mlada, kajno muška glava.
Dok Dilaver uzjaha alata,
iz avlije konje istjeraše,
duvanjskijem poljem otjeraše.
Sve putuju od grada do grada,
a od b'jele kule pa do kule.
Gdje godj znaše momka neženjena
i u njega konja za mejdana,
niz Krajinu i Unđurovinu
svagdje konje jesu dogonili,
pokazujuć platno i dukate,
i na platnu potpis Bege mlade.
Al' ne mogu da junaka nađu,
koji će se cure prihvatiti,
zamučiti, bega potražiti.
Putujući, konake čineći,
oblazeći kule i junake,
siđe Bega do Budima b'jela.
Kad su sišli bijelu Budimu,
tudjer konak jesu uhvatili

na tenhanu u jednome hanu.
Kad ujutru bio dan svanuo,
pošetô se robe Dilavere
po Budimu gradu bijelome.
On oblazi kahve i mejhane,
i pregleda mlade Krajišnike.
Namjera ga namjerila bila
kraj Dunava na zelenu bašču,
gdjeno kahva Šestokrilovića,
gdje se age kupe Budimljani.
Tuj uljeze robe Dilavere,
selam dade, sjede u budžaku;
a age mu selam prihvatile,
Dilaveru hošđeldije daju,
jera vide da je jabandžija.
Sluša sluga što age besjede,
al' to haber pao do Budima,
da je došla lijepa djevojka
a od Duvna grada bijeloga,
mila seka Kopčić Ahmed-bega,
a balduza Ličkog Mustaj-bega,
i da sebi mušteriju traži,
koji će se cure prihvatiti
i Ličkoga bega izbaviti
iz Aršana kaurskoga grada.
Dok od aga jedan govorio:
»Ima u nas Đula plemenita
viš' Budima niže Varadina,
u njoj kula Orlanović-Muja.
On se jošte nije oženio,
a dobar je junak na mejdanu.
Taj je momak knjige naučio,
znade zborit do sedam jezika,
znade čitat sitnu rožuljicu,
on bi mogô bega izbaviti.«
Sve to robe sluša Dilavere,
pa on kahvu kahvedžiji plati,
a polako izađe na vrata,
ide pravo na tenhanu k hanu,
sve Begiji po istini kaže,

što je čuo, što govore ljudi.
Tad mu veli lijepa Begija:
»Brže, slugo, robe Dilavere,
spremi sebe i naše paripe,
dok se i ja na odaji spremim,
i handžiji za konake platim,
da idemo Đuli plemenitoj,
da tražimo Orlanović-Muja.«
U mlađega pogovora nema;
časkom sebe i paripe spremi.
U to doba i Bega se spremi,
i handžiji za konake plati,
pa iziđe na mermer-avliju,
na gotova posjede đogina,
a Dilaver pretila alata.
Udariše sitnijem sokakom
niz čaršiju Budimskoga grada;
kad izišli u polje zeleno,
tuj se našli puta čavlenika,
ravnim poljem kraj vode Dunava,
udariše putem čavlenikom.
Kud god išli, Đuli sihodili,
niže Đule u polje zeleno.
Tuj sretoše jednog konjanika,
Dilaver mu turski selam viknu,
konjanik mu selam prihvatio.
Njega pita robe Dilavere:
»Konjaniče, neznani putniče,
je li ovo Đula plemenita?«
Njemu veli putnik sa gavrana:
»Baš je ovo Đula plemenita.«
Opet robe veli Dilavere:
»Kad je ovo Đula plemenita,
koje j' kula Orlanović-Muja?«
A momak mu sa gavrana kaže:
»Hajde malo još naprijed pođi,
ti ćeš vidjet sedamnaest kula,
jedna kula po na jandan sama,
ponajviša, a i najljepša je,
iz nje ćošci sa četiri strane,

prekrivena limom bijelijem,
a sačaci tenećetom žutim,
i na kuli od zlata čelenka,
u čelenci dragi kamenovi,
iz njih biju mavi plamenovi,
s žarkijem se zavadili suncem.
Oko kule kamena avlija,
na avliji gvozdena kapija:
to je kula Orlanović-Muja.«
A kad začu robe Dilavere,
kraj putnika projuri alata,
a za njime Bega plemenita.
Časkom prošli sedamnaest kula,
ugledaše Orlanovu kulu,
ugledaše, pa je poznadoše,
kako im je serhatlija kazô.
Pred avliju konje dotjeraše,
a avlinska otvorena vrata,
na avliji st'jena valovita,
u stijeni halka od čelika,
za nju svezan đogat od mejdana,
pokraj njega Orlanović Mujo.
Skinô čule sa đogata svoga,
pa timari pretila đogata,
stoji zveka kašagije sjajne.
Ja kakav je Orlanović Mujo!
Štrk na noge, širok u plećima,
lica b'jela, a široka čela,
oči crne kajno u sokola,
baš je ljepši od svake djevojke.
Zagrnuo uz ruke rukave,
debela mu u mišici ruka,
kol'ko rđav junak u pojasu.
Kad ga vidje lijepa Begija,
sa srca je prihvatila strepnja,
a u sebi pomislila mlada:
»Podaj, bože, koji svašto daješ,
da ja Muju budem vjerna ljuba,
pa beg makar ostô u zindanu,
u Aršanu kaurskome gradu!«

U to sluga natjera alata
na kapiju u mermer-avliju,
kako pade, turski selam dade,
a Orlan mu selam prihvatio:
»Aleć selam, neznan jabandžija!«
Ondar veli robe Dilavere:
»Serhatlija kraj konja đogina,
je li ovo Orlanova kula,
je l' kod kule Orlanović Mujo?«
A Mujo mu veli lakrdiju:
»Baš je ovo Orlanova kula,
evo Muja s tobom na avliji,
jabandžija, beli drugog nejma!«
Kad to začu robe Dilavere,
iz hegbeta platno izvadio,
i u platnu madžarije žute,
pa ih dade Orlanović-Muju.
A kad platno prihvatio Mujo,
i Begijin potpis opazio,
opazio pa ga prelomio
i vidio šta djevojka piše,
okrenu se pa djevojci kaže:
»O, djevojko, Kopčićeva seko,
kuda si se zamučila mlada,
djevojačko t'jelo pokrutila!
Lasno te se nije prihvatiti,
iz zindana bega izvaditi,
nije lako do Aršana sići,
nit' zanijet kosti niz Njemačku!
Al' Begijo, lijepa djevojko,
digni peču, odgrni feredžu,
da ja vidim tvoje b'jelo lice,
imadem li za što putovati
niz kaursku, niz zemlju prostranu,
i sa svojom glavom rizikati.«
A veli mu lijepa djevojka:
»O, Orlane, lahak bajraktare,
stid je mene i gledati u te,
kamol' ovdje svoje otkrit lice.
Ja ću svoga odjahat zelenka,

ti me vodi u bijelu kulu,
razvij mene u svojoj odaji,
pa me vidi koliko ti drago.«
A veli joj Orlanović Mujo:
»Aja, bogme, lijepa djevojko,
ja te neću voditi na kulu.
Kad bih tebe odveo na kulu,
a ne bih se tebe prihvatio,
u Aršanu bega potražio,
bi mi rekla sva butun Krajina:
Vid' horjata, Orlanović-Muja,
gdje obljubi Kopčićevu Begu,
pa je natrag baš do Duvna vrati,
a ne šće se cure prihvatiti,
ni Ličkoga bega potražiti.«
Kad to začu plemenita Bega,
diže peču, odgrnu feredžu,
sinu lice kajno žarko sunce,
a gr'oce kajno mjesečina,
jer je l'jepa Bega plemenita:
čelo joj je altun hamajlija,
obrvice s mora pijavice,
trepavice krila lastavice,
a dva oka dva vrela studena,
dva obraza dva đula rumena,
b'jeli zubi malena joj usta,
usta su joj kutija šećera,
sitni zubi dizija bisera,
dv'je joj dojke, dva goluba b'jela.
Kad je vidje Orlanović Mujo,
kol'ko god je junak na mejdanu,
pod njime se noge uzdrhtaše
proljetna ga uhvati groznica,
svome srcu odoljet ne može,
već priletje curi i đoginu,
poljubi je nekoliko puta,
u grlo joj zarovio zube,
ispod brade otvori joj krvcu,
krvca teče niz prsa djevojke,
krvca teče, a Bega se smije,

jera vidi da namami Muja,
da se hoće Mujo prihvatiti,
za nju svojom glavom rizikati,
u Aršanu bega potražiti.
Ondar veli Orlanović Mujo:
»O, djevojko, Kopčićeva seko,
nosi ranu na gr'ocu b'jelu
do vašega Duvna bijeloga,
a selam ćeš bratu Ahmed-begu,
nek' odbaci junačko oružje,
a za žensku prihvati preslicu,
meni gaće i košulju prede,
kad se nije smio zamučiti,
Mustaj-bega Ličkog potražiti;
nego tebe mladu zamučio,
da ti vadiš bega iz zindana,
a na svoje lice i gr'oce.
Ako bog da i sreća od boga,
ako zdravo dođem iz Aršana,
i izbavim bega iz zindana,
ja ću onda pokupit svatove,
doći s njima do bijela Duvna,
tebe svesti Đuli plemenitoj,
uzeti te za vjerenu ljubu.«
Još joj vrati hiljadu dukata:
»Nosi, Bego, žute madžarije,
za njih kupi ruho djevojačko,
ja imadem mala brez hesaba;
nijesam se na njih prevario,
neg' na tvoje lice i gr'oce.«
Kad to začu Bega plemenita,
iz džepa je jagluk izvadila,
na jagluku sve od zlata grane,
među njima grana bejturana,
a na grani ptica dilkušica,
u kljunu joj zrno amberovo,
ona pita ptiće dilkušice.
Uz granu se obmotala guja,
da pojede ptiće dilkušice,
a sivi je soko doletio,

pa pandžama guju prihvatio;
jagluk dade Orlanović-Muju.
A kad Mujo jagluk prihvatio,
pa vidio što je cura vezla,
još mu srcu bolje omiljela.
Otalen se Bega povratila,
putovati Duvnu bijelome,
osta Orlan timareć đogina.
Kad đogata timar učinio,
pa ga hladnom vodom napojio,
u strunici zopcu nataknuo,
ode Mujo uz bijelu kulu,
malo sio i otpočinuo,
dok mu đogat zopcu potrošio,
pa se natrag na avliju vrati,
odmah sedlo duhovničko nađe,
iznese ga, na đogata baci,
duhovnički sigura đogina,
pa se vrati uz bijelu kulu.
Tuj se svuče, pa se preobuče,
duhovničko obuče od'jelo,
kô što nose mladi duhovnici,
duhovnici po zemlji kaurskoj.
Još raščešlja turu od perčina,
pa ga pušta niz pleća junačka,
a na glavu crnu kapu tura,
i pripasa ćemerliju krivu.
Još prihvati torbu strunjavicu,
u nju težak indžil uvalio,
ako njemu do nevolje dođe,
do nevolje u zemlji kaurskoj,
da se kaže da je duhovniče.
Još prigrnu mrku harvaniju,
u hegbeta metnu brašljenicu,
sira, hljeba i debela mesa,
i u mješki crvenoga vina.
Udri Mujo niz bijelu kulu,
sve za sobom vrata pritvoraše,
a sve kupi u naručje ključe.
Dok on siđe na mermer-avliju,

u budžaku ploču podignuo,
a pod ploču ključe sakrivao.
Na đogata hegbe navalio,
hegbe diže, kabanicu veže,
svom đogatu kolane poteže,
založi ga đemom od čelika.
Privede ga binjektaš kamenu,
sa kamena đogu na ramena,
iz avlije istjera đogina,
obazr'je se, pa on kuli kaže:
»Davor moja od kamena kulo,
hoću li se tebi povratiti,
al' ćeš meni pusta ostanuti,
pašalije tebe naseliti,
ostat njima, kulo, od miraza.
Ako bog da, te se zdravo vratim
od Aršana grada bijeloga,
i izbavim Ličkog Mustaj-bega,
beli ću te naseliti, kulo,
oh duvanjskom lijepom djevojkom,
milom sekom Kopčić-Ahmed-bega.«
Pa niz polje otisnu đogina,
zdravo prođe pet stotina sela
i trideset i četiri grada,
i četr'es't i dvije palanke.
Doklen dođe do Aršana b'jela,
na golemo čudo udario:
nov han nađe gradu pred kapijom,
štono ga je načinio bane,
kada se je bega dobavio;
te oklen god jabandžija dođe,
ne daju mu gradu na kapiju,
nego naća u novome hanu.
Ban se boji hile od turaka.
Orlan pade u novome hanu,
tuj sjedio deset — petn'est dana.
Čudan adet bješe postavio:
Kad god sunce sori ićindiji,
on iz hana izvedi đogina,
pa ga svedi do vode bunara,

napoji ga iz bunara hladna;
kod bunara uzjaši đogina,
potjeraj ga do novoga hana,
a ukaži konju marifete:
dobar đogo, na kolače skače,
što god sretne, sve đogo preskače.
Al' s' banova nadnijela kula
viš' kapije i novoga hana,
i u bana podrasla djevojka,
a na ime plemenita Ana.
Vidla cura đoga i Orlana,
jednu večer kazivala babu,
— njezin babo od Aršana bane:
»Evo ima deset petn'est dana,
da je došô jedan duhovniče,
u Aršanu konak uhvatio
pred kapijom, u novome hanu,
on imade pretila đogata.
Kad god sori sunce ićindiji,
on iz hana izvede hajvana,
pa ga vodi do vode bunara,
iz bunara napoji đogina;
kad se vrati od vode bunara,
on uzjaše pretila đogina,
i pokaže konju marifete:
dobar đogat na kolače skače,
što god srete, sve dobar preskače.
Onakoga vidjela nijesam,
nit' u Aršan 'naki dolazio,
otkako sam ja prirasla, babo.
Kunem ti se, a vjeru ti dajem,
kad na talum izvedeš soldate,
da postaviš deset dvan'est liga,
sviju bi ih đogat preskočio,
da ni jednog ne bi dohvatio.«
A veli joj od Aršana bane:
»Muč', ne luduj, moja kćeri mlada,
ti si luda, ti ništa ne znadeš,
pa se tebi tako učinilo.«
»Nije, babo, očinjeg mi vida,

ti ako se meni ne vjeruješ,
kad nam sjutra bio dan osvane,
i kad blizu bude ićindije,
ti počekaj kod pendžera svoga,
gledaj pred grad do novoga hana,
pa ćeš vidjet đaka i đogata.«
Kad ujutru jutro osvanulo,
osvanulo i sunce granulo,
i kad blizu ićindiji bilo,
ne šće čekat kod pendžera bane.
Kod pendžera na bijeloj kuli,
nego slugam' emer učinio,
da mu nose od zlata stolicu
pred kapiju grada bijeloga.
Idu sluge i nose stolicu,
a za njima išetao bane.
Pred kapijom sjede u stolicu,
a dvore ga sluge i vojvode,
kapetani i mladi serdari,
a najviše mladi bajraktari.
Dok ispade pope duhovniče,
iz novoga bijeloga hana,
i on vodi pretila đogina,
dovede ga do vode bunara,
napoji ga vodom iz bunara,
pa okrenu, da uzjaše šćaše.
Crne mu se oči izmakoše,
vidje bana gradu na kapiji,
gdje on sjedi u zlatnoj stolici,
oko njega sluge i vojvode,
i banovi laki bajraktari.
Tad na srcu pomislio svome:
»Bože mio, što ću od života,
da ja sade uzjašem đogata,
da ga muški dotjeram do hana,
poznaće me od Aršana bane,
po đogatu i jahanju mome.
Da ga ženski dotjeram do hana,
reći će mi bl'jeda Njemadija,
da se jesam prepanuo bana.

da nikako ne jašem đogata.
Da ga vodim do bijela hana,
ne svratim se na kapiju banu,
reći će mi da sam kukavica.
Da se svratim na kapiju banu,
i za sobom dovedem đogina,
reći će mi da sam udvorica.«
Sve mislio, na jedno smislio:
»Baš ću ići na kapiju banu,
i za sobom povesti đogina,
pa što meni bog i sreća dade!«
Orlan s' pješe od bunara vrati,
vodi đoga za oba dizgina.
Al' mu s' đogo ljuto pomamio,
propinje se, kraj Orlana skače,
zubim' hvata za mišicu bajra.
Tako Orlan na kapiju siđe,
pa on banu boga nahvalio,
primače se, poljubi mu ruku,
a bane mu zdravljem prihvatio,
odmah pita Orlanović-Muja:
»Duhovniče, mladi svešteniče,
oklen jesi, od zemlje koje si,
otklen takog imadeš đogina,
što l' si došô do Aršana moga?«
Orlanović pokloni se banu,
nisko stade, pogleda preda se,
a ovako veli lakrdiju:
»Gospodare, od Aršana bane,
neznan jesam, iz daleka n'jesam;
ja sam, bane, od zemlje Talije,
ja sam bio četiri godine
mlad duhovnik od Talije bana.
Skoro s' bane rasrdio na me,
pa od sebe mene otjerao.
Sevap to je, mili gospodare,
četa naša u Krajini bila,
četa bila dobro zadobila,
u planini ubila turčina,
a nekaka Orlanović-Muja,

glavu snese do tvrdih Mljetaka,
glavu snese, dovede đogina,
dade đoga odmah na telala.
Ja se bijah dodesio blizu,
odmah kupih pretila đogata
za hiljadu žutijeh dukata.
Za to dozna od Mljetaka bane,
pa od mene poiska đogina.
On poiska, ja ne dadoh, bogme,
ja voljedoh Mljetak ostaviti,
neg' s dobrim se đogom rastanuti.
Pa sam čuo za tvoje gospodstvo,
tebi došô od Aršana bane,
nêš li, bane, mene prihvatiti,
kod sebe mi mjesto načiniti.«
A veli mu od Aršana bane:
»Duhovniče, mladi učeniče,
jesi l' kol'ko knjiga proučio,
kol'ko znadeš zboriti jezika?«
A veli mu Orlanović Mujo:
»Mnogo knjiga jesam proučio,
sedam znadem zboriti jezika.«
Tom se vrlo začudio bane:
»Oklen taki, mladi duhovniče,
znadeš zborit do sedam jezika?
Toliko ih ni bane ne znade.«
Brže viknu sedam terdžumana,
svaki pose ispituje Muja,
svakom dobro odgovara Mujo.
Vele banu terdžumani mladi:
»Naša kruno od Aršana bane,
ovakoga mlada duhovnika,
duhovnika višeg učenika
naše oči još vidjele n'jesu.«
To je banu vrlo milo bilo,
pa govori Orlanović-Muju:
»Be aferim, mladi duhovniče,
kad si knjige tako naučio,
bogme ću te sebi prihvatiti,
i dobar ti ajluk privezati,

kod mene ćeš, beli, ostanuti.
Nego hajde da idemo kuli,
i povedi pretila đogina.«
Orlan tada poletio banu,
pa poljubi prebijelu ruku.
Bane mu se poljubit ne dade,
već prigrli pa poljubi Muja
među oči, u čelo junačko,
baš gdjeno se sokolovi ljube.
Ondar veli Orlanović Mujo:
»Doć' ću, kruno, tvojoj b'jeloj kuli,
dok se vratim do novoga hana
i pokupim moju odorinu,
indžil knjigu, kapu duhovničku,
oštru sablju, harvamiju crnu,
crne čizme, torbu đogatovu,
meko hegbe, bugar-kabanicu,
i handžiji za konake platim.«
Na to mu se nasmijao bane:
»Ne trudi se, mladi duhovniče,
ne trudi se, ne vraćaj se hanu,
sluge moje hanu će hoditi,
odorinu tvoju pokupiti,
i handžiji platit za konake.«
To izreče, na noge skočio,
pa pošeta placom i sokakom,
oko njega sluge i vojvode,
a i Orlan povede đogina.
Kad dođoše do banove kule,
ban dovika pitomu Anicu:
»Kćeri moja, pitoma Anice,
kćeri moja, hajde brže babu,
evo tebi mladog duhovnika,
koji će te knjizi naučiti,
i tvog brata nejaka Nikolu,
kad Nikola bude za učenja.«
To Anica jedva dočekala,
na avliju istrka pred baba,
b'jelu babu poljubila ruku.
Ban mlađijem emer učinio,

prihvatiše Orlanova đoga,
odvedoše u tople podrume.
Ana uze mladog duhovnika,
duhovnika za bijelu ruku,
odvede ga u svoju odaju,
na mehko ga šiljte posadila,
iz dolafa pivo izvadila
u bocama od četiri ruke,
za mezeta mehkijeh smokava,
i bijele ribe iz Limana.
Pred Orlanom postavi trpezu,
pa mu poče služit rujno pivo.
Orlan pije, a toči Anica
Orlan drugda pogleda u Anu,
Ana s njega oči ne skiduje,
već ga gleda, a hvata je strepnja,
jer je Orlan prikladna delija,
a ženskoga lica i obličja,
a junačkog oka i pogleda.
Čini s' Muju, još ni sio nije,
a akšam mu pade na zemljicu,
b'jel dan prođe, tavna noćca dođe.
Uto stiže gospodska večera,
sjede s banom i večera Mujo,
pa s' Anici u odaju vrati,
i Anici 'vako govorio:
»Gospođice, pitoma Anice,
gdje je moja torba strunjavica,
u njoj mi je sitna rožuljica.«
Skoči Ana, te mu torbu nađe,
iz nje sitnu knjigu izvadio,
pa je metnu na bijelo krilo,
poče čitat, Anici kazivat:
kako valja slušat starijega,
kako l' treba gledat nevoljnoga.
Dobro Mujo čita rožuljicu,
ne bi bolje od Rima Rim-papa.
Dok s' osmjehnu pitoma Anica,
pa Orlanu veli lakrdiju:
»Oj, turčine iz Turske krajine,

dobro l' ti si knjigu naučio.
dobro l' znadeš varati latine!
Al' tako mi krsta i zakona,
ti nijesi mladi duhovniče,
nego n'akav turčin iz Krajine,
pa se jesi tebdil učinio,
do Aršana našeg zamučio,
da potražiš Ličkog Mustaj-bega,
ne bi l' kako njega izbavio
iz zindana stara moga baba.«
Tom se Orlan v'oma začudio,
što mu reče l'jepa Anica,
glavu diže pa joj 'vako kaže:
»Muč', Anice, zub te zabolio,
što me turčiš kad ja turčin n'jesam.
Zar su tebi omiljeli turci,
pa i mene da poturčiš hoćeš?«
Još joj 'vako govorio Mujo:
»Ej, moj bane, jedna luda glavo,
ti Anici učitelja tražiš,
a Anici omiljeli turci,
pa ne sluša što joj knjiga kaže,
neg' i mene hoće da poturči.«
Opet veli pitoma Anica:
»Što se krstiš, ture, brez nevolje,
što se krstiš kad nevolje nejma?
Moja vjera mene ne ubila,
ja te banu prokazati neću,
kaž' se pravo, tako bio zdravo,
o'klen jesi, od grada kojeg si,
kako li se po imenu vičeš
i od kog si roda i plemena?
Ako l' mi se prokazati nećeš,
ja ću tebe povidjeti babu,
babo će te metnut u tavnicu,
o'klen glave nikad izn'jet nećeš.«
Prepade se Orlanović Mujo,
pa Anici 'vako odgovara:
»Je li vjera, lijepa djevojko,
je li vjera što si govorila?«

»Jest ti vjera, očinjeg mi vida,
nigda tebe prokazati neću,
dok mi kuca u kotalcu duša!«
Onda vidje Orlanović Mujo
da se kriti fajde ne imade,
pa Anici 'vako govorio:
»Gospođice, banova Anice,
mudra ti si, vesela ti majka!
Blago majci koja te rodila,
a junaku kome budeš ljuba!
Nego, Ano, nelomljena grano,
kaž' mi pravo, obadva ti sv'jeta,
po čemu si mene poznavala,
ondar ću se tebi kazivati.«
Slatko mu se Ana nasmijala,
pa Orlanu 'vako govorila:
»Kad si bio u novome hanu,
na bunaru pojio đogina,
jahô đoga, vraćao do hana,
na tvojoj sam jahi poznavala,
da ne jašeš pretila đogina,
kô što naši jašu kapetani.
Po tom sam te ovdje poznavala:
ne spominješ latinskih svetaca,
ni našega Hrista spasitelja,
mučki nešta zboriš u prsima,
a nêš mnogo da ti piješ vina,
kô što naši piju duhovnici.
Kad s' večerô sa mojijem babom,
ti ne jedeš kô što naši ljudi,
triput ti se omicala ruka,
golom rukom za jelo si jamljo;
tad s' ja bijah prepanula mlada,
da te neće poznavati bane.
Al' je tebi dobra sreća bila,
što je bane prihvatio vina,
nije znao šta je večerao.«
Onda veli Orlanović Mujo:
Gospođice, banova Anice,
jesi l' čula, na Turskoj krajini,

da imade Đula plemenita,
i u Đuli Orlanović Mujo?
Ev' ovo je, beli drugog nema.
Baš se jesam, gospo, zamučio
do vašega bijela Aršana,
rad našega Ličkog Mustaj-bega,
ne bi l' bega kako izbavio.
Evo mene, eto tebe, Ano,
radi sade šta je tebi drago,
volj' ti tajit, volj' ti banu kazat,
volj' pomoći Orlanović-Muju,
da izbavim bega iz zindana.«
Ondar veli pitoma Anica:
»Ta ti li si Orlanović-Mujo!
Za te mi je beže kazivao,
da se tebi do Aršana nada,
da ćeš vašeg bega potražiti,
i da drugog Krajišnika nema,
koji smije do Aršana sići,
potražiti Ličkog Mustaj-bega.«
Pa poletje Orlanović-Muju,
šćiliti mu oko vrata ruke.
Mujo skoči na noge laguhne,
a od sebe otište Anicu,
pa joj poče 'vako govoriti:
»Gospođice, pitoma Anice,
kad sam pošô sa naše Krajine,
jesam bogu jemin učinio,
da Latinke poljubiti neću,
dok ne vidim Ličkog Mustaj-bega,
jer napretka u ljubljenju nema.
Još, Anice, oba ti svijeta,
kad s' vidjela Ličkog Mustaj-bega,
kad je tebi kazivao za me,
kako mi je begu u zindanu,
ima l' beže piva i jediva,
je l' na njemu tvrdo gvožđe teško?«
Ana kaže Orlanović-Muju:
»Kako j' ovdje beže dolazio
i mog baba zindan naselio,

triput sam mu salazila mlada,
te snosila piva i jediva,
vazda meni kazivao za te,
i rekô mi tebe pokloniti,
jer da nema ljepšeg Krajišnika,
a u boju boljega junaka,
a od tebe, Orlanović Mujo.«
Ondar Ana u misli udrila,
kako ć' ukrast od tavnice ključe,
kako l' svesti u tavnicu Muja,
jera stoje od zindana ključi
u odaji gdje banica spava,
u bešici pod djetinjom glavom,
baš pod glavom Nikolice malog.
Cura mudra, pa se dosjetila,
ode pravo u odaju majci,
majku svoju na dušeku nađe,
i pokraj nje šimširli bešiku,
u bešici banović Nikola;
d'jete plače, a tješi ga majka.
Do bešike dopade Anica,
poče svoga brata milovati,
milovati, a i ljuljuhati,
a ovako bratu govoriti:
»Rasti bolje, moj brate Nikola,
hvala bogu i našemu babu,
kakva nam je našô duhovnika,
duhovnika mlada učenika,
tako m' boga i našega sveca,
nije Aršan 'nakog zapamtio,
brže će nas knjigu naučiti.«
Tako zboreć, a brata ljubeći,
ukrade mu ispod glave ključe,
i uspava svog brata Nikolu.
I banica već zaspala davno,
lako s' Ana iz odaje vrati
u odaju gdje je ostô Mujo.
Zapališe mume i čirake,
pošetaše niz bijelu kulu,
od tavnice kapku dolazili,

i na kapku bravu odvrtali.
Kapak diže Orlanović Mujo,
a Anica merdevine nađe,
pa ih spušta u tavnicu mračnu,
niz njih pođe, a za njome Mujo.
Dok siđoše na dno u tavnicu,
al' tavnica mračna neobična,
po njoj trču miši i gušteri,
sjedi beže u jednom budžaku,
a pod njime ni prostirke nema.
Na vratu mu sindžir gvožđe teško,
dva mu kraja u kamen zalita,
beg ne može ni da leže l'jepo,
kamol' zaspat i san utvrditi.
Sve u bega pocrnjelo t'jelo,
odrasla mu kosa preko pasa,
i nokti mu kano u krilaša.
Kad ga vidje Orlanović Mujo,
srcem jeknu, begu selam viknu,
beg na njega oči iskolači,
a ovako poče besjediti:
»Duhovniče, svjetski mučeniče,
lako ti se sprdat sa selamom,
jera bega vidiš u sindžiru,
gdje sam svojim ja klonuo t'jelom.
Tavnica je meni dodijala,
a i opet primakni se blizu,
ne bi l' tebe rukom dohvatio,
noktim' bih ti grkljan izvadio.«
Tad mu veli Orlanović Mujo:
»Lički beže, sve Krajine glavo,
zar ne moreš da poznadeš pobra,
svoga pobra Orlanović-Muja?«
Kad to začu Lički Mustaj-beže,
on sa srca plaho jeknu svoga,
kol'ko jeknu, sva tavnica zveknu,
a ovako veli lakrdiju:
»Pobratime, Orlan-bajraktare,
zar i tebe N'jemci uhvatili?
Na zlu ti se mjestu sastadosmo.

Ja se u te jesam uzdô, Mujo,
da 'š odavde mene izvaditi,
al' od nade više nema fajde,
kada i ti pade u tavnicu.
Oba ćemo u njoj istruhnuti.«
Na to veli Orlanović Mujo:
»Veseli se, a ne boj se, pobro,
n'jesu mene N'jemci uhvatili,
ja sam sišô do Aršana b'jela,
u tebdilu popovskom od'jelu,
pristupio na kapiju banu,
ban je mene sebi prihvatio,
da mu knjizi učim l'jepu Anu.
L'jepa Ana mene poznavala,
u tavnicu tebi dovodila,
da te vidim, Lički Mustaj-beže,
oh kako je tebi u zindanu!«
Kad to začu Lički Mustaj-beže,
ruke diže, dovu činit poče:
»Rabun bože, vazdi tebi hvala,
a noćas ti ponajbolje hvala,
kad mi Orlan u tavnicu dođe.
Bože živi pitomu Anicu,
koja ga je svela u tavnicu,
s tijem meni srce napunila.
Bolje joj je, očinjeg mi vida!
Nego da je ćabu pohodila.«
Tad Anica begu govorila:
»Lički beže, sve Krajine glavo,
ti si triput meni govorio,
da s' Orlanu do Aršana nadaš,
i da ćeš ga meni pokloniti.
Ev' Orlana noćas u zindanu,
nek' mi dade svoju vjeru tvrdu
da ć' izvesti mene na Krajinu,
uzeti me za vijernu ljubu,
da me prodat pašalijam' neće,
da se mlada neću potukati,
i robinja turska postanuti,
ja ću pomoć Orlanović-Muju,

lako ćemo pobjeć na Krajinu,
iz zindana tebe izbaviti.«
Ondar veli Orlanović Mujo:
»Gospojice, banova Anice,
kunem ti se, a vjeru ti dajem,
da te, beli, prevariti neću,
neg' za ljubu tebe uzet hoću!
Samo treba da još znadeš, Ano,
zašto sam se zamučio amo,
rad našega Ličkog Mustaj-bega,
baš za hator Bege plemenite,
seke mile Kopčić Ahmed-bega,
a od Duvna grada bijeloga.
I njojzi sam vjeru založio,
na grlu joj ranu načinio,
ako s' zdravo od Aršana vratim
i izbavim Ličkog Mustaj-bega,
da ću j' uzet za vijernu ljubu
njome svoju naseliti kulu.«
Ana veli: »Ništa zato Mujo,
uzmi mene, pa uzmi i Begu,
Bega će mi biti drugarica,
učit mene turskim adetima.«
Mujo veli: »Hvala, gospo Ano,
bogami te prevariti neću,
evo jamca Ličkog Mustaj-bega,
i šahita tebi u zindanu!«
Tada veli Lički Mustaj-beže:
»Pobratime, Orlan-bajraktare,
hajde s' Anom na bijelu kulu,
gledaj zgodu, a hvataj priliku,
s kojom ćete mene izbaviti,
a ja ću vam biti dovadžija,
ne bi li vam bog pomogô jaki:
što hoćete da i učinite,
iz zindana mene izbavite,
jer je zindan meni dodijao.«
Povrati se Ana iz zindana,
a za njome Orlanović Mujo.
Na tavnici kapak zatvoriše,

pa uz b'jelu kulu udariše.
Kad dođoše u svoju odaju,
Ana pade po mehku dušeku
b'jelu pruži ruku po jastuku:
»Hodi, Mujo, na bijelu ruku,
vidio si Ličkog Mustaj-bega,
smiješ sade mene poljubiti.«
Mujo veli: »Aja, bogme, Ano,
neću tvoje lice poljubiti,
ako nećeš meni kazivati
kako ćemo bega izbaviti.«
Ana veli: »Lako, bogme, Mujo,
ukrašćemo mog brata Nikolu,
iz podruma dva konja viteza,
s njim pobjeći na Tursku krajinu,
za Nikolu bega izbaviti,
i još blaga koliko ti drago.«
Ondar veli Orlanović Mujo:
»Nije lako ukrasti Nikolu,
jer ga čuva tvoja mila majka,
nema sinka neg' njega jedinka,
a veće je ostario bane,
viš' ga nikad ni imati neće,
na Niku će banstvo ostanuti.«
Ana skoči na noge laguhne
lako ode u odaju majci,
kad joj spava majka i Nikola.
Ona brata uze iz bešike,
pa polako iznese na vrata,
donese ga Orlanović-Muju:
»Evo, Mujo, mog brata Nikole!«
Kad to vidje Orlanović Mujo,
on zavika pitomoj Anici:
»Brže pravi šerbe medovinu,
čim možemo napitati d'jete,
pa se i ti na odaji spremi,
a ja odoh u tople podrume,
da nam spremim dva konja viteza,
da bježimo na našu Krajinu.«
Stade Mujo, pa se opremio,

i pripasa oštru ćemerliju,
od' u podrum niz bijelu kulu.
Kada dođe pred podrumska vrata,
tude nađe četiri soldata,
uz ramena lunte prislonili,
na čakmake ruke naslonili.
Iz mraka im udario Mujo,
s oštrom ćordom u bijeloj ruci,
časkom njima izotkida glave,
pa podrumska otvorio vrata.
Redom gore niz podrum kandilji,
redom dobri konji povezani,
između njih udario Mujo,
đoga svoga u budžaku nađe.
Kod njeg' gore četiri kandilja,
a dvore ga dva seiza mlada.
I njih oba posiječe Mujo,
pa on sedlo na đogata nađe,
spremi svoga od mejdana đoga.
Tad mu na um bilo pripanulo,
da jadnica luda gospođica,
da ne smije jahati paripa,
drugog ne šće konja ni spremati,
nego sama izvede đogina
na avliju pod banovu kulu.
Tude nađe pitomu Anicu,
ona drži mladog Nikolicu,
pokraj sebe metnula strunjicu,
i u njojzi šerbe medovinu,
čim će ona brata zal'jevati,
kad zaplače uz planinu d'jete.
Mujo veli pitomoj Anici:
»Drži, Ano, pretila đogina,
dok iziđem na bijelu kulu,
mehka su mi ostala hegbeta
i ostala bugar-kabanica.«
Ana uze za dizgin đogina,
ode Mujo uz bijelu kulu,
pa se svrati u odaju banu,
gdjeno bane u dušeku spava.

Diže njemu kumaš-jorgan s glave,
pa mu rusu odsiječe glavu.
Crne mu se oči otrgoše
do banova kitna čiviluka,
tuj opazi bistra karabina,
kake puške u turčina nema,
u turčina ni u kaurina,
pokraj puške od zlata silasi,
i u njima na teste fišeci.
Mujo skide puške i silahe,
oko sebe pripasa silahe,
nosi pušku i banovu glavu,
glavu metnu u mehka hegbeta,
da je ne bi opazila Ana,
da joj ne bi žao bilo bana,
a na rame kabanicu baci,
udri Mujo niz banovu kulu.
Na avliju do đogata siđe,
hegbe diže na đogata svoga,
hegbe diže, kolane poteže,
okrenu ga, pa uzjaha Mujo.
Od Anice uze Nikolicu,
pa ga l'jevom prigrlio rukom,
a Anici desnu pruži ruku.
Gospa s' Ana uhvati za ruku,
on je za se diže na đogina,
prigrnu je bugar-kabanicom,
na prsima puce zapinjao,
pa Anici dade Nikolicu:
»Čuvaj, Ano, svog brata Nikolu,
da ti ne bi zaplakalo d'jete,
dok prođemo na kapiju gradu.«
Ispod kule otište đogina,
iz avlije udri niz sokake.
Dok on gradu i kapiji siđe,
tude Đura kapidžiju nađe,
i za njime trideset pandura.
Veli Đuru Orlanović Mujo:
»Otvor', Đuro, od grada kapiju,
časkom bane rasrdi se na me,

pa od sebe mene otisnuo,
ovako mi tembih učinio:
da ne smijem noćit u Aršanu,
neg' pred gradom u novome hanu.«
Tuj prevari kapidžiju Đura,
otvori mu od Aršana vrata.
Mujo svoga protjera đogata,
ne svraća se pred kapiju hanu,
neg' niz polje otište đogina,
bježi Mujo poljem zelenijem.
Neka bježi i nosi Anicu,
da ti sade kažem za banicu.
Kad ujutru zora udarila,
banica se mlada razbudila,
al' joj nema u bešici sina.
Ona misli da je došla Ana,
odnesla ga sebi u odaju,
da se igra s bratom nejakijem,
jer je v'oma brata milovala,
više ga je puta odnosila,
pa je njojzi na um pripanulo.
Usta, pođe u odaju banu,
ne bi li je zamilovô bane
na sabahu na bijeloj kuli.
Kad uljeze u odaju banu,
al' ne gore mume ni kandilji,
nego mračna banova odaja,
u banovu krvcu ugazila.
Kad pod nogom mokro opazila,
ovako je banu govorila:
»O, pjanice, od Aršana bane,
koliko sam tebi govorila,
ne pij vina, ne bljuj mi haljina,
već je meni dodijalo mladoj,
dižuć tvoje bljuvane haljine.
S' tvoga vina i čestog bljuvanja
ostah željna mlada milovanja,
nijesi me kadar milovati,
kamol' moje lice poljubiti.«
To zboreći, primače se banu,

kumaš-jorgan s njega podignula,
al' na teško čudo udarila;
jer na banu ruse glave nema.
Ona pisnu kajno ljuta guja,
pa potrka niz bijelu kulu.
Kad istrka na sitne sokake,
viče mlada, što je grlo daje:
»Avaj meni do boga miloga,
na banu mi ruse glave nema!«
Pitaju je blijedi Latini:
»Je l' na njemu sinoć glava bila?«
Prodire se lijepa banica:
»Da na njemu nije glave bilo,
ja kako bi sinoć pio vino?«
Sretoše je dva sestrića mlada;
kada čuli što banica kaže,
čim su čuli, jesu se sjetili,
da su bana turci prevarili,
sa rusom ga glavom rastavili.
Za Anicu pitaju banicu,
za Anicu i za Nikolicu.
Kaže mlada da Nikole nema
u bešici, gdjeno vazda spava,
a da ne zna je l' u kuli Ana.
Kad je čuše dva sestrića mlada,
dva sestrića Šeremetovića,
potrkaše sitnijem sokakom,
kroz avliju uz bijelu kulu.
Kad na kuli nejmade Anice,
ni njezina brata Nikolice,
a ni glave od Aršana bana.
Haber daše na kapiju gradu,
haber daše, tope zapališe.
Kad pukoše topi na Aršanu,
otpukoše na Karalimanu,
na Rudniku i na Todorniku,
i ostalim gradovima redom;
sva s' kaurska zemlja upalila,
po gradov'ma pucaju topovi,
po palankam' šibe glasovite,

po selima bistri džeferdari,
po planinam' jasni vedenici,
karaula karaulu viče,
svaki pandur u bogaze trče.
Za Mujom se potjer naturila.
Brdom pješci, poljem konjanici,
neće l' stignut Orlanović-Muja.
Bježi Mujo i goni đogina
sve stazama i pr'jekijem putem,
dok on stiže pod goru Višnjicu,
u kojoj je Brehulj harambaša
sa svojijeh hiljadu hajduka,
što bogaze čuva od turaka.
Brehulj jeku čuo niz Njemačku,
pa podigô hiljadu hajduka,
smjestio ih u drenovce klance
niz Višnjicu, visoku planinu.
On izišô na studenu st'jenu,
pa on drumom gleda niz planinu,
dok opazi Muja uz planinu,
čim ga vidje, odmah ga poznade.
I Brehulja, beli, dobro znade,
da je bio u Aršanu Mujo,
da je tamo učinio kvara.
Malo čeknu dok s' primače Mujo,
a Brehulj ga sa stijene viknu:
»O, turčine, Orlanović-Mujo,
jesi l' bio u Aršanu b'jelu,
jesi l' štogod, Mujo, zadobio?«
Mujo mu se sa đogata javnu:
»Jesam, bogme, Brehulj-harambaša,
ali dobro n'jesam zadobio,
samo glavu od Aršana bana
i njegovu kafazli Anicu
i Nikolu od godinu dana!«
A viknu mu Brehulj harambaša:
»Dobra ćara, Orlanović-Mujo,
dobra ćara i dobra šićara,
dobro ti si zadobio, Mujo!
Da ga moreš provest uz planinu,

bi se mogô hvalit po Krajini,
kad si bio u Aršanu gradu,
kad si bio, šta si zadobio,
al' nek' znadeš, jedna utvorice,
da si vila, pa da imaš krila,
ne bi t' perje iznijelo mesa!
Nikad nećeš kroz bogaze proći,
ni provesti roblje od Aršana,
dok j' u mene na dva rama glava,
u bogazim' hiljadu hajduka
sa hiljadu dugijeh pušaka!
Svaki voli danas poginuti
neg' kroz bogaz tebe propustiti.
Neg', Orlane, turski bajraktare,
ti otisni roblje sa đogina,
a razapni bugar-kabanicu,
stani meni na đogatu tvome,
da te puškom od očiju gađam,
stani meni, pa ću i ja tebi!«
Orlan odmah ustavi đogina,
pušta Anu u zelenu travu,
u ruke joj brata dohvatio,
a razape puca niz njedarca,
b'jele svoje raširio ruke,
prsa dade pram din-dušmaninu,
a zavika grlom bijelijem:
»Udri, Breho, gdje je tebi drago!«
Nu pogledaj Brehulj-harambaše:
pruži pušku niz bijelu ruku,
na Orlanu nišan sastavio,
a na pušci vatru naložio.
Pjan je Brehulj pušku prepunio,
su dva hica a zrna četiri.
Kad mu puče duga granalija,
preko Muja zrna preturiše,
zrna lome po jelama grane.
Vid', Orlana, sreće dobre ti je,
nit' on pade, nit' rane dopade,
nego viknu kô da ljeljen riknu:
»O, Brehulju, gorska harambašo,

stani meni na studenoj st'jeni,
stani meni kô sam i ja tebi,
da te puškom od očiju gađam!«
Junak Brehulj iskoči na st'jenu,
pa razape puca niz njedarca,
na prsima razmače haljinu,
okrenu ih Orlanović-Muju,
a bijele ruke raširio,
pa Orlanu 'vako govorio:
»Udr', Orlane, gdje je tebi drago,
nemoj reći da je prijevara!
Orlan jami bistra karabina,
iz silaha fišek izvadio,
karabina svoga napunio,
pred očima gvožđa rasklopio,
na Brehulju nišan uhvatio,
a na pušci vatru naložio.
Kad mu puče bistar karabine,
dok na st'jeni nestade Brehulja,
pade Breho na glavu u travu,
jer ga dobro Mujo pogodio,
niže puca, gdje mu duša kuca,
na leđa mu zrno izlazilo,
mrtva ga je zemlja dočekala.
Opet Orlan uzjaha đogina,
diže za se plemenitu Anu,
u krilo joj namjesti Nikolu,
pa je dobro oko sebe sveza,
jera valja trkat uz bogaze,
da Anica ne pane s đogina.
Kad je sveza, ovako joj kaže:
»O, Anice, na srcu ranice,
sakrij glavu među lopatice,
da te vlaška ne opali lunta!«
Pa u bogaz natjera đogina.
Na njega se oganj prolomio,
oko puta s obadvije strane;
ali dobar đogat pod Orlanom,
hitro đogat uz bogaze skače,
sve pronosi ispod zrnja Muja.

Orlan trgô ćemerliju krivu,
po bogazu presjeca hajduke,
jer se u njih uzdrhtale ruke,
pa ne znadu kako puške pale.
Orlan sretno protjera đogina,
i pronese kafazli Anicu
i brata joj malog Nikolicu,
ne obrani sebe ni đogina,
već iziđe zdravo na planinu;
al' sve jeku čuje uz planinu,
gdje ga goni potjer od Aršana.
Orlan udri strmo niz planinu,
niz Višnjicu kroz zelene jele,
dok opazi od kamena kulu,
na Daništu pod Orlove st'jene,
na sumeđi carskoj i ćesarskoj,
u kojoj je Cifra Hasan-aga
su svojijeh hiljadu pandura,
što čuvaju među i planinu.
Aga čuo jeku u planini,
u Višnjici u studenim klancim',
pa se odmah aga osjetio
što pucaju puške u planini,
jer je čuo aga u planini,
da j' otišô Orlan-bajraktare
do Aršana grada bijeloga,
potražiti Ličkog Mustaj-bega.
Pa pred kulu aga izlazio,
dok opazi Orlanović-Muja,
niz planinu na konju đoginu.
Na drum strkô, pa ga pričekao,
i Orlanu stao na selamu.
Orlan stiže pa mu selam viknu,
a Cifra mu selam prihvatio,
pa Orlanu hošđeldiju daje,
i pita ga za junačko zdravlje.
Orlan kaže da je dobro bio,
dobro bio, bolje zadobio,
rusu glavu od Aršana bana,
i njegovu kafazli Anicu,

i sina mu malog Nikolicu,
baš za što će Ličkog izbaviti,
Mustaj-bega iz Aršana grada.
I još Cifri Hasan-agi kaže,
da s' kaurska zemlja zapalila,
za njim teška potjer naturila,
sad će izbit niz planinu vojska:
»Gledaj, aga, te dočekaj vojsku,
budi meni danas u jardumu,
dok ugrabim Đuli plemenitoj,
a do moje od kamena kule.«
Kad to začu Cifra Hasan-aga,
milije mu od svijeta bilo,
pa Orlanu 'vako besjedio:
»Haj aferim, Orlan-bajraktare,
ti si dobar šićar šićario,
svoj Krajini obraz osvjetlao,
ti ćeš našeg bega izbaviti
iz Aršana, kaurskoga grada.
Gon', Orlane, svog debela đoga,
a ne boj se niz planinu vojske,
ja ću tebi u jardumu biti,
uz planinu potjer zauzbiti.«
Mujo prođe, protjera đogina,
aga s' vrati na kamenu kulu,
na mazgale namjesti pandure,
po avliji i bijeloj kuli,
pa iziđe pod sačake kuli,
te pripali do dva haberdara,
koji haber niz Unđuros daju,
kada agi do nevolje dođe.
Kad pukoše do dva haberdara,
ode jeka od grada do grada,
jeka dođe do Budima b'jela.
Za nju sazna vezir od Budima,
ali vezir dobar na tertibu,
vazdi drži na okupu vojsku,
sve im dobri konji na jaslima,
o unkašim' uzde obješene;
ako kome do nevolje dođe,

da mu može jardum učiniti,
dušmanina dinskog oboriti.
Odmah vezir na vojnike viče:
»Brže jaš'te konje vitezove,
gonite ih brdu na Danište,
na Danište pod Orlove st'jene
a do kule Cifre Hasan-age.
Beli nam je agi za nevolju,
jer pukoše do dva haberdara
na Daništu sa kamene kule.«
Odmah turci na noge skočili,
o dobre se konje pojagmili,
sve se jagmi jedan pred drugoga,
ko će prije na Danište sići,
na Danište pod Orlove st'jene,
Hasan-agi jardum učiniti.
Tako idu turci od Budima,
Orlan goni svojega đogina.
Najpre srete do dva brata mlada,
do dva brata oba Kurtagića,
na dva sivca oba bjelogrivca,
sve im konji grive miješahu,
a oni se za ruke držahu.
Njima Orlan turski selam viknu,
Kurtagići selam prihvatiše,
a pitaju Orlanović-Muja:
»Ima l' kavge gori na Daništu
pokraj kule Cifre Hasan-age?«
Orlan kaže da kavge imade,
pa mimo njih protjera đogina.
Opet vidje do dva konjanika
na dva kusca, a obadva vranca,
i to b'jahu do dva brata mila,
do dva brata, oba Velagića;
koliko se braća milovahu,
sve im konji grive miješahu,
a oni se za ruke držahu.
Brže sreli Orlan-bajraktara,
Orlan njima turski selam viknu,
Velagići selam prihvatiše,

pa Orlanu hošđeldije daju,
pitaju se za mir i za zdravlje.
Tuj rekoše da su zdravo bili,
još pitaju braća Velagići,
ima l' kavge na Daništu ravnu
kod bijele Hasan-age kule?
Orlan kaže da imade kavge,
pa kraj njihe protjera đogina.
Opet srete do dva brata mila,
na dva đoga, do dva Kumalića,
i s njima se ispitao Mujo,
i kaže im da imade kavge
pod planinom na ravnom Daništu.
Pa i kraj njih protjera đogina.
Dok on srete dva imama mlada.
Na dva konja, oba alatasta.
Oko sebe ćorde pripasali,
o unkašim' ploske objesili,
vaz kazuju, ploske ispražnjuju.
I oni se ispitali s' Mujom,
i rekoše da su zdravo bili.
Mujo kraj njih protjera đogina,
dok on srete jednog ihtijara
na jednome pretilu đoginu,
bijela mu i glava i brada,
a na njemu zelena libada,
na glavi mu kauk od aršina,
oko njega saruk ahmedija.
To bijaše Kumaliću stari,
baš daidža Ličkog Mustaj-bega.
Njemu Orlan turski selam viknu,
a dedo mu selam prihvatio,
pa Orlana za Ličkoga pita.
Sve mu Orlan po istini kaže,
gdje je bio i šta je radio,
a i šta je Orlan zadobio,
i za što će bega izbaviti.
A veli mu Kumaliću dedo:
»Hej, aferim, krilo sokolovo,
vazda sokô od sokola biva,

vazda vrana vranetinu rađa.
Nije kučka okotila vuka,
ni Krajiška rodila junaka,
koji znade do Aršana sići,
i našega bega izbaviti,
izvan majka Orlan-bajraktara.«
Pita Muja ima l' gore kavge?
Mujo kaže da kavge imade,
pokraj deda projuri đogina.
I ostalu redom sreta vojsku,
vojska ide brdu u planinu,
Orlan ode Đuli plemenitoj,
do bijele od kamena kule.
A kad kuli i avliji dođe,
od avlije otvorio vrata,
u avliju utjera đogata,
pa Nikicu spušća i Anicu
iza sebe sa đogata svoga.
Zatim i on konja odjahao,
odjahao pa ga raspremio,
u budžaku ploču podignuo,
sve pokupi ispod ploče ključe,
pa otvori kulu i odaje,
i na kulu izvede Anicu
i njezina brata Nikolicu.
Nek' Orlana, nek' počiva tude.
Da vam sada od Daništa kažem
i od kule Cifre Hasan-age.
Kad je Orlan prošô niz Danište,
pokraj kule Cifre Hasan-age,
odmah potjer za njim udarila,
nije potjer, nego steća vojska
od Aršana do Višnjice puste.
U svakome gradu i palanci
i u svakom klancu i bogazu,
što je vojske bilo i pandura,
sve u potjer pošlo za Orlanom,
sve izišlo u Višnjicu kletu,
niz Višnjicu na Danište ravno,
na Danište pod Orlove st'jene.

Dočekô ih Cifra Hasan-aga,
iz bijele od kamena kule,
sa svojijeh hiljadu pandura,
s njima aga zametnuo kavgu.
Bojak bio dva puna sahata,
dok počeli stizat Krajišnici,
Krajišnici brzokonjanici,
ubilice i krvopilice,
i ostala od Budima vojska.
Tuj se velik dženjak ogradio,
dok uz goru pobjegli soldati,
a za njima napadnuli turci,
povratili potjer na Višnjicu,
sa Višnjice niz Drenovce klance,
pa ih dalje ni goniti neće,
dok su njihke strmo prisilili,
hiljadu im glava ukinuli,
pet stotina živih uhvatili.
Vratiše se turci na Danište,
na Danište, te se iskupiše
i šehite svoje pokopaše.
Od turaka malo poginulo:
sedam aga, osam bajraktara,
i pet stotin' mladijeh nefera,
među njima stari Kumaliću.
Neka ginu, alah rahmetile;
blago onom svakom muslomanu,
ko pogine na dugu mejdanu;
on će lako pred boga izići,
bog će njemu gr'jehe oprostiti,
tako kuran turski ćitab kaže,
stoga turci od kavge ne bježe.
Vratiše se sa Daništa turci,
odnesoše svoje ranjenike
do Budima grada bijeloga.
Kad je Orlan došô svojoj kuli,
n'jesu prošla ni dva b'jela dana,
a stiže mu knjiga šarovita,
knjiga bila u crvenoj svili,
od banice i Aršana grada,

ovako mu pisala banica:
»O, moj zete Orlanović-Mujo,
ako si mi pogubio bana,
lud je bio, pa i poginuo,
ako l' si mi odveo Anicu,
barem mi je dopala junaka,
nek' se od nje sokolovi legu.
Nego, Mujo, obadva ti sv'jeta!
Nemoj prodat pašalijam' Anu,
nit' je dati drugom Krajišniku,
neg' je uzmi za vijernu ljubu,
dobar ti je hizmet učinila,
Nikolu ti moga izdavala,
moga bana s glavom rastavila,
moga bana, a svojega baba!
Jošte, Mujo, očinjeg ti vida,
nemoj moga namučiti sina,
sina moga malog Nikolicu;
išći blaga koliko ti drago,
a vrati mi do Aršana sina!«
Mujo drugu knjigu načinio,
pa spremio banici punici,
u knjizi joj 'vako besjedio:
»O, punice, aršanska banice,
n'jesam tvoju odvodio Anu,
da je carskim prodam pašalijam',
ni da drugom Krajišniku dadem;
neg' sam tvoju Anu odvodio
da je uzmem za vijernu ljubu.
N'jesam tvoga ja odnio sina
da ga mučim na našoj Krajini,
neg' za njega da izbavim bega,
Mustaj-bega iz zindana tvoga.
Eto bega tamo u zindanu,
kako god se ti namjestiš s njime,
ja, bogami, preporeći neću.«
Kad banici knjiga dolazila,
i vidjela šta joj Mujo piše,
iz zindana bega izvodila,
sve mu što je i kako je kaza,

pa mu kaže: »Da se pogodimo,
išći blaga koliko ti drago,
za Nikolu mog nejaka sina,
na njemu je banstvo ostanulo.«
Njojzi veli Lički Mustaj-beže:
»Gospo mila, aršanska banice,
lako ćeš se s begom pogoditi,
jer je meni zindan dodijao,
više, beli, tavnovat ne mogu.
Puštaćeš me na Krajinu ravnu,
još mi dati tri tovara blaga,
tri tovara žutijeh dukata,
jedan meni, a dva zetu tvome,
jer sam davno kulu ostavio,
sad je moja opadnula kula,
valja m' kulu tamir učiniti,
bajraktarim' ajluke platiti.
Tvoj se Orlan jako oženio
tvojom Anom i lijepom Begom,
milom sekom Kopčić Ahmed-bega
baš od Duvna grada bijeloga.
Dva mu zla se u kuli sastala,
trnuti ih valja dukatima.«
Na to mu se nasmija banica:
»Daću, bogme, Lički Mustaj-beže,
tri tovara žutijeh dukata,
a i tebe pustit na Krajinu.
Dost' sam puta ja zborila banu,
da on tebe pušta iz zindana,
baš bez pare i jednog dinara,
ban me nije htio poslušati,
stog je svoju izgubio glavu.«
Odmah viknu aršanska banica,
dovedoše dva berbera mlada,
Ličkom begu kosu obrijaše,
i dugačke nokte odrezaše,
banica mu sreza đejisiju
svu od srme i od suha zlata,
još mu dade pretila alata,
konja dobra od Aršana bana,

i dade mu tri tovara blaga,
tri tovara sve dukata žuta.
Još mu trides't dade pratioca,
da ga prate na Tursku krajinu;
ode Lika, otjera dukate.
Kad je došô Đuli valovitoj,
on je našô trides't pratioca,
i dadinku latinku djevojku,
po njim' spremi banova Nikolu,
odnesli ga do Aršana grada.
Banica ga jedva dočekala,
pratioce dobro darivala:
svakom dala po stotinu rušpa,
a dadilji latinci djevojci
pet stotina žutih madžarija,
nek' se ima s' čime udavati.
Kad je tako učinjeno bilo,
ondar Orlan skupio svatove,
spremio ih Duvnu bijelome,
doveli mu Kopčića Begiju.
Sastavio cure obadvije,
pa doveo hodžu i kadiju,
poturčio banovu Anicu,
poturči je po božijem putu,
pa je vjenča po kadinu sudu.
Ana bila, pa se poturčila,
nadjeli joj ime Meleć-hana.
I još vjenča Begiju djevojku,
zatim Orlan svadbu načinio.
U Orlana dobra sreća bila,
dobro mu se ljube milovale,
i često se jesu sastajale,
po dva puta u godini dana,
o Đurđevu i Mitrovu danu.
S njima Mujo porod izrodio,
dvije cure i četiri sina.
Ovaka je krvava Krajina:
s krvi ručak, a s krvi večera,
svak krvave žvaće zalogaje,
nigda b'jela danka za odmorka.

XXII

MUSTAJ-BEG LIČKI OŽENI KUMALIĆ NUHANA

(Travnik)

Dvoje s' milo zaašikovalo,
u proljeće u najljepša doba,
kadno cvati javor i jabuka,
a trava im raste na zavojke,
kano dojke u dilber djevojke.
Bože mio ko b' oboje bilo?
Lako jeste momka pogoditi,
od Raduča Kumalić-Nuhane,
a djevojka Pločanin-Alage.
Ašikuju tri pune godine;
kad nastade četvrta godina,
jednu noćcu Nuhan podranio,
pa opremi sebe i zelenka,
pa okrenu na Ploču kamenu,
b'jeloj kuli Pločanin-Alage.
Dođe kuli Pločanin-Alage,
pa pod kulom odjaha zelenka.
Mračna noćca, jer mjeseca nema,
pa prisloni stublu uza kulu,
pa se hvati do džamli-pendžera!
U odaji gori vidjelica,
kod nje Zlata Pločanin-Alage,
pred sobom je đerđef posadila,
po đerđefu platno razavila,
iglom bode, a provlači zlato,
a spominje Kumalić-Nuhana:
»Gdje s', Nuhane, po sv'jetu gledanje,
što te nema kuli od kamena?
Il' je tebe glava zaboljela,
il' je tebe ustavila majka?«

A sve sluša Nuhan na pendžeru,
pa se Nuhan na pendžeru javi.
Kad je cura momka ugledala,
poletjela, pendžer otvorila;
što joj reče Kumalić-Nuhane:
»L'jepa, Zlato, Pločanin-Alage,
tri godine mi ašikujemo
nit' ja rekoh da ću te uzeti,
ni' ti reče da ćeš poći za me.
Van izlazi da mi polazimo;
ako noćas polaziti nećeš,
onda tebi mušterija n'jesam.«
Što mu reče kićena djevojka:
»O, Nuhane, po sv'jetu gledanje,
pričekaj me do u ponedjeljak,
pa doreni pod kulu đogata,
sama ću ti iz kule izići.«
Kad je čuo Kumalić Nuhane,
njojzi dade sahat iz njedara,
njemu Zlata đerdan od dukata,
tri su niza, trista madžarija.
Momak siđe sa džamli-pendžera,
pa će doći uoč' ponedjeljka.
Oni misle da niko ne čuje,
al' to čuje Grdan Mustafaga.
Kad je bilo uoč' ponedjeljka,
vakat momku na Ploču kamenu,
al' nebahta Kumalić-Nuhana!
Odveć ga je glava zaboljela,
ne mož' sići momak po djevojku,
već ostavi drugom ponedjeljku.
A kad vidi Grdan Mustafaga,
on opremi sebe i đogata,
pa on ode na Ploču kamenu,
b'jeloj kuli Pločanin-Alage,
pa pod kulom osjede đogata,
pa on siđe kuli do pendžera
i govori kićenoj djevojci:
»Hajde, Zlato, da mi polazimo!«
Prevari se kićena djevojka,

siđe Zlata pod kamenu kulu.
A mračna se noćca dogodila,
aga j' metnu za se na đogata,
pa okrenu sa Ploče kamene,
goni đoga, a nosi djevojku.
Aga teži na Vučjak planinu.
Kad izađe na Vučjak planinu,
ne okrenu Raduču b'jelome,
ven okrenu đoga niz Bregovac,
kraj doline Sima Radovića.
Što mu reče kićena djevojka:
»O, Nuhane, po sv'jetu gledanje,
n'jesu ovo puti do Raduča;
al' si plaho ti pretjerô vinom,
pa si svoju pamet izgubio.«
Govori joj Grdan Mustafaga:
»Ovo nije Kumalić-Nuhane,
ven je glavom Grdan Mustafaga.«
Kad je čula kićena djevojka,
ona ciknu kao ljuta guja,
a spominje Kumalić-Nuhana:
»O, Nuhane, po sv'jetu gledanje,
da ti sada u Raduču znadeš,
da ti ide Zlatka niz poljane!«
Pa okrenu Grdan Mustafaga
niz poljane Mitrovića lugu,
izbi aga niz donje Kotare,
na čajiru Janković-Stojana.
Već se tude sabah prikučio,
pa on Zlatu skide sa đogata,
ostavi je u zelenu čaj'ru;
pa pobježe natrag na Udbinu,
a djevojka osta u čajiru.
Maglovito s' jutro dogodilo,
urodila trava djetelina,
a djevojka po čajiru hoda.
Jankoviću rano podranio,
pojahao debela putalja,
lov loviti Mitroviću lugu.
Vižlovi su curu nabasali,

pa nasrću vižlad na djevojku.
Kad ugleda Janković-Stojane,
pa on pade po putalju svome,
do djevojke konja dotjerao,
pa se hvata kratka džeferdara,
a djevojci tiho progovara:
»Al' si vila, al' si utvorica?
Kaži mi se jutros u čajiru.«
Onda cura podignula glavu:
»Oj, pobogu, brate, momče mlado,
nit' sam vila, nit' sam utvorica,
ven sam Zlata Pločanin-Alage.«
Kada čuo Janković-Stojane,
on govori lijepoj djevojci:
»Ja otklen ti ovdje u čajiru?«
Njemu cura po istini kaže:
»Donio me Grdan Mustafaga,
ostavi me jutros u čajiru.«
Onda Stojan njojzi govorio:
»Moreš znati što je od njeg' bilo?«
»Pobjegô je natrag na Udbinu.«
Stojan curi onda govorio:
»Pruži, curo, svoju desnu ruku.«
Pa je za se metnu na putalja,
i okrenu svojoj b'jeloj kuli.
Kada dođe kuli u avliju,
ispod kule sestru Anđu viče,
Anđa siđe pod kamenu kulu,
govori joj Janković-Stojane:
»Skini sestru sa putalja moga!«
Anđa skide Zlatu sa putalja,
uvede je u kamenu kulu,
što joj reče Janković-Stojane:
»I to nam je sestra u odžaku.«
Kako Stojan pazi Anđeliju,
tako pazi turkinju djevojku,
kakvo ruho kupi sestri Anđi,
ljepše kupi svojoj posestrimi.

* *
*

Da vidimo Kumalić Nuhana!
Kad je bilo drugom ponedjeljku,
Nuhan svoga pojaha zelenka,
pa kad bio na Ploču kamenu,
Nuhan dođe kuli Alaginoj,
on prisloni stublu javorovu;
u odaji gori vidjelica,
kod nje sjedi ostarjela majka
a spominje Zlatu jedinicu:
»Šćeri moja, iz očiju vidu,
da zna jadna ostarjela majka,
kud si meni šćeri okrenula!«
A sve Nuhan sluša na pendžeru,
on govori ostarjeloj majci:
»Gdje li ti je Zlatka u odžaku?«
A zacvilje ostarjela majka:
»Oj, Nuhane, d'jete Kumalića,
zar mi nije Zlata u Raduču,
nestalo je uoč' ponedeljka.«
A kad čuo Kumalić-Nuhane,
odmah njemu zlo na umi bilo.
On silazi sa džamli-pendžera,
pa pojaha đoga u avliji,
ode momak sa kamene kule,
dertli momak po Udbini hoda,
pivo pije, a ječmi đogata.
Svu obiđe Liku i Udbinu
i vrhove do Hercegovine,
traži Zlatu Pločanin-Alage,
nigdje za nju glasa ni habera.
On okrenu do Raduča b'jelog;
kada dođe kuli i avliji,
on je sebe tebdil učinio,
pa pojaha đoga u avliji,
ode momak niz ćesarovinu.
Nigdje grada ni palanke nema,
gdje on đoga nije dogonio,
pivo pio, gledô djevojaka,
a ječmio debelog đogata,
traži Zlatu svoju jaukliju,

al' djevojku nije potpazio.
Ode momak do Raduča svoga,
i on kuli i odžaku siđe.
Navrši se tri pune godine,
sad odmara sebe i đogata.
Kad nastade četvrta godina,
jedno jutro Stojan uranio
u odaji u visokoj kuli,
pa preda se trmpez postavio.
Ja ko dvori Janković-Stojana?
Ob'je sestre Janković-Stojana.
Kad se Stojan ponapio vina,
onda sestri govorio Zlati:
»Sestro Zlato, u kamenoj kuli,
evo danas tri pune godine
kako sam te našô u čajiru,
i četvrta nastala godina;
brat je tebi ruho sakupio,
meni kazuj, za koga ćeš poći.«
Djevojka se u ramenim' slježe.
Opet Stojan curi govorio,
a djevojka njemu govorila:
»Ak' me nećeš biti ni karati,
mene podaj Kumalić-Nuhanu,
jer sam njemu tvrdu vjeru dala,
biti njemu ljuba kod koljena.«
Kad je čuo Janković-Stojane,
on zaiska pero i ćageta.
Dadoše mu pero i ćageta,
b'jelu knjigu na koljenu piše,
a na ime Kumalić-Alage:
»Eto pismo, Kumalić-Alaga,
jesi l' rada prijateljstvu mome,
ja imadem bogom posestrimu
l'jepu Zlatu Pločanin-Alage;
imaš brata Kumalić-Nuhana,
ako b' rado brata oženiti,
kupi svate hajde po djevojku,
ašićare siđi niz Kotare,
kadar sam ti svate dočekati;

a povedi Ličkog Mustaj-bega,
i povedi od boja junaka,
koj' se baca kamena s ramena,
koji skače skoka junačkoga;
pa povedi od boja junaka,
koj' se baca od oka nišana;
povedi mi konja obduljaša,
koji mogu poljem poletjeti.
Provodiću svakako veselje,
zamećati igru svakojaku.
Kad povedeš kitu i svatove,
šest jenđija svatovim' nek' pođe,
ovdje ćemo oknivati Zlatu.«
Kad napravi knjigu na koljenu,
on je posla agi Kumaliću.
Alaga je rano podranio
u Raduču u visokoj kuli,
viš' njeg' stoji mladi brat Nuhane,
a Alaga okom pogledao,
na kapiju momak dohodio,
hiti kuli Kumalić-Alage,
a Alaga bratu govorio:
»Spani, brate, pod kamenu kulu,
jer eto vam Ivan-bajraktara,
sa Kotara Janković-Stojana.«
Nuhan spade pod kamenu kulu,
u tom vlašče naskaka hajvana,
šinu temre prihvati hajvana
i Nuhanu božje jutro viknu:
»Je li kula Kumalić-Alage,
je li aga u kamenoj kuli?«
Pa okrenu uz kulu kamenu,
pa on agi u odaju uđe
i Alagi božju pomoć viknu,
pa izvadi knjigu iz njedara,
pa je pruži Kumalić-Alagi.
Kad je aga knjigu ugledao,
uze knjigu, pa je otvorio.
Kada vidje što mu knjiga kaže,
on podviknu Ivan-bajraktara,

kod sebe mu mjesto načinio,
on otišće pod iliku ruku,
izvadi mu stotinu dukata,
pa ih dade Ivan-bajraktaru.
A govori Kumalić Alaga:
»Pozdravićeš prijatelja moga,
prijatelja Janković-Stojana;
ja ću svesti svate na Kotare.«
Ode Ivan niz kamenu kulu,
pa pojaha debela dorata;
Ivan ode pravo na Kotare,
a Alaga bratu govorio:
»O, Nuhane, brate od matere,
hadj' mi spremi debela alata,
da ja begu na Udbinu siđem,
valja knjigu na Udbinu sn'jeti,
nek' je vidi Lički Mustaj-beže.
Pitaćemo hodža po Udbini,
da li fetva povesti jenđije.«
Ode Nuhan opremi alata,
Alaga se u odžaku sprema.
Kad se aga u odžaku spremi,
on posjede debela alata
pa on ode begu na Udbinu.
Kada begu na Udbinu siđe,
dobro ga je beže dočekao;
kad rekoše da su zdravo bili,
Alaga mu knjigu izvadio.
Do njeg' sjedi Šuval-efendija,
pa do njega Glumac Osman-aga,
a do njega Pandža Mehmed-aga,
dalje sjede oba Velagića,
kod njih sio Čejvan-aga s'jedi,
pa do njega Kozlić Hurem-aga.
Uze knjigu beže Mustaj-beže,
pa je beže knjigu otvorio.
Knjigu gleda beže u begluku;
kad je beže knjigu pregledao,
govori mu Šuval-efendija:
»Kazuj knjigu, Lički Mustaj-beže.«

A Mustaj-beg poče kazivati:
»Evo knjiga sa Kotara ravna,
a od našeg Janković-Stojana,
šta je Stojan u njoj napravio?
Išće Stojan svate na Kotare,
da vodimo kićenu djevojku
l'jepu Zlatu Pločanin-Alage.«
Pa podviknu, na Alagu viknu:
»Hajd', Alaga, do Raduča svoga
pa ti čekaj u Raduču naske.«
A govori Kumalić Alaga:
»Stojan išće još do šest jenđija,
da li fetva povesti jenđije.«
A govori Šuval-efendija:
»Imaš fetvu povesti jenđije,
vas je sedam braće Kumalića,
u šest ima svakog vjerna ljuba,
svaki svoju nek' povede ljubu,
šest jenđija, sve šest jetrvica.«
Otlen aga na noge skočio,
ode aga do Raduča svoga,
a Mustaj-beg iz sveg grla viče,
on podviknu Nuhan-bajraktara:
»Donesi mi divit i ćageta.«
Donese mu divit i ćageta,
beže knjigu na koljenu piše,
a na ime Kninu kamenome,
na koljeno paši Atlagiću:
»Eto knjiga, paša Atlagiću,
jesi l' čuo, pa haber uzeo,
da mi valja na kotare sići,
porad Zlatke Pločanin-Alage,
da oženim d'jete Kumalića;
ven kupi mi kitu i svatove,
jer nam valja, paša Atlagiću,
ašićare sići niz Kotare.
Ne ostavljaj age Mehmed-age
sa Pogrđa, iznad Knina b'jelog;
povedi mi Srničić-Aliju,
neka meće mršu u kolane.«

Pa je knjigu paši otpravio.
Tu otpravi drugu napravio
do Glamoča paši Radosliću:
»Eto knjiga, paša Radosliću,
kupi meni kitu i svatove;
ne ostavljaj Jakirlića Ibra,
neka vranca metne u kolane
jer aš'ćare valja na Kotare.«
Tu otpravi, treću napravio,
do Krajine Bišću bijelome
na koljeno Popržkatoviću:
»Eto knjiga Popržen-Mujaga,
kupi meni kitu i svatove,
jer aš'ćare valja na Kotare;
ne ostavljaj sedam pobratima:
od Pribića dva Šejtanovića,
dva Musića ispod Perušića,
od Mutnika Sala Samardžića,
sa Turije Musić-bajraktara
i pobra mi od Novog Aliju.«
Tu napravi, a drugu otpravi
do Novoga Zenković-Alagi:
»Eto knjiga Zenković Alaga,
kupi meni kitu i svatove,
jer aš'ćare valja na Kotare;
ne ostavljaj Blažević-Omera,
od Novoga Bosnić Mehmed-agu,
a od Krupe agu Baljevića.«
Tu napravi, još jednu otpravi
na Kladušu buljugbaši Muju:
»Eto knjiga, buljugbašo Mujo,
kupi meni kitu i svatove,
jer aš'ćare valja na Kotare;
povedi mi svog brata Halila,
i njegova bogom pobratima,
ispod Gaja Ogrešević-Ala,
a od Peći Mumin-bajraktara,
od Podzvizda oba Hamdagića,
od Ostrošca topal Mustaj-bega,
a od St'jena Šaban-aku Kraku,

i pobra mi Zukan-bajraktara.«
Kad je beže knjige otpravio,
onda viknu Vrsić-Ibrahima:
»Vi iznes'te bajrak na kapiju,
neka vide naši Udbinjani,
nek' dračaju ćorde po potocim',
neka konj'ma potkov promijene.«
Pa pošalje po malog Radoju,
da on penje begluk čadorove.
Iznesoše bajrak na kapiju,
a penju se begluk čadorovi,
beg se sprema na odžaku svome,
pa on čeka kitu i svatove.
Sve dan po dan punih petn'est dana,
nikog begu na Udbinu nema.
Kad uniđe u treću nedjelju,
jedno jutro rano podranio,
sitan mu se ogroš oborio,
pa se begu alaj pomolio,
pred alajom dedo na đogatu,
na đogatu kao na labudu.
To je glavom paša Atlagiću
i za njime kita i svatovi;
bajrak nosi Crničić Alija,
a jamak mu aga Mehmed-aga,
a vodi se u jedeku doro;
i taj alaj na Udbinu sađe.
Malo vr'jeme za dugo ne bilo,
a drugi se alaj pomolio;
pred alajom Hadže na doratu,
u ruci mu temre ubodica,
na temretu od zlata jabuka,
to je glavom paša Radoslija;
bajrak nosi Ibro Jakirliću,
a vodi se gavran u jedeku;
paša begu na Udbinu siđe.
Noć noćili, rano podranili,
kad se žarko pomolilo sunce,
sitan se je ogroš oborio
od Gospića grada bijeloga,

b'jele kule ajan Redžep-age.
Iza tog se alaj pomolio,
jera dođe Popržen Mujaga
i za njime kita i svatovi.
Kad Mujaga na Rudine sađe,
malo vr'jeme za dugo ne bilo,
po polju se ogroš oborio,
za ogrošom alaj iskočio.
Pred alajom Zenković Alaga,
bajrak nosi Blažević-Omere,
a jamak mu Bosnić Mehmed-aga.
Kad siđoše begu na Udbinu,
noć noćiše, rano podraniše.
Kad je sunce na kušluku bilo,
Udbini se otvoriše vrata,
iskočiše do dva ihtijara,
pa za njima sedam bajraktara,
i za njima Lički Mustaj-beže,
a za begom sve sedam jedaka,
pokraj bega davulhana trese,
iskočiše ličke nabodice.
Kada beže na Rudine sađe,
dobro ga je društvo dočekalo
svakom beže hošđeldiju viče,
kad rekoše da su zdravo bili,
beže svoga osjede Goluba,
pa podviknu uskok-Radojicu:
»Jesu li se svati iskupili?«
»Još se svati iskupili n'jesu.«
Iskočio momak na đogatu,
za njime se svati pomolili;
ja što jaše napr'jed na đogatu,
sjaju mu se toke kroz brkove,
kano mjesec kroz jelove grane,
to je glavom buljugbaša Mujo;
za njim ide momak na zelenku,
a zelen ga bajrak poklopio,
sav mu sačak od suhoga zlata,
na bajraku od zlata jabuka;
bajrak nosi nejačak Halile,

a jamak mu Ogrešević Ale.
To su svati buljugbaše Muja.
Kada begu na Udbinu dođe,
dobro ga je beže dočekao.
Kad rekoše da se iskupiše,
onda beže iz sveg grla viknu:
»Hazurola, kita i svatovi.«
Kada čuli kićeni svatovi,
zakucaše jasni davulbazi,
digoše se zeleni bajraci,
svak se konju pojagmio svome;
pa se diže kita i svatovi,
okrenuše do Raduča b'jelog,
b'jeloj kuli Kumalić-Alage;
kad su b'jeloj sahodili kuli,
dobro ih je aga dočekao.
Noć noćili, rano podranili,
digoše se svati od Raduča,
šest jenđija ide sa svatovim',
šest nevjesta Kumalić-Nuhana.
Idu svati pravo na Kotare,
na Vučjaku konak učinili,
pa otalen rano podranili,
niz Begovac svati udarili,
pod Drenovcem konak učinili,
pa otalen rano podranili,
otiđoše svati uz Drenovac,
iziđoše na Grobnice ravne.
Na golemo čudo udariše,
više kule obor-kapetana,
jer izišô Janković-Stojane,
s njime sišli kotarski serdari.
Dobro Stojan svate dočekao,
učinio veliko veselje,
bubnji biju, a trempeta tuku,
razvi Stojan krstali bajrake.
Kad se Stojan svima pozdravio,
okrenuše pravo niz Kotare,
b'jeloj kuli Janković-Stojana.
Dobro Stojan svate dočekao,

Kotarani svate pojagmiše,
po petinu i po desetinu.
Vodaju se vranci po sokacim',
vijaju se zeleni bajraci
ispod kule Janković-Stojana.
Tuj su svati konak učinili.
Kad s' ujutru rano podranili,
a govori Lički Mustaj-beže:
»Prijatelju, Janković-Stojane,
je l' gotova kićena djevojka?«
Govorio Janković Stojane:
»Jutros, beže, polaziti nećeš,
još smo ovdje punu heftu dana,
igraćemo igru svakojaku.«
Mustaj-beg je tome kajil bio.
Svati leže punu heftu dana,
zametaše igru svakojaku.
Kad je sedmo jutro osvanulo,
a govori Janković-Stojane:
»Danas vakat krnu postaviti.«
Sve su sišle kotarske gospoje,
pa gledaju Zlatu Alaginu,
kako kniju ruke u djevojke.
Što govore kotarske gospoje:
»Ovo lijep adet u turaka,
što šaraju ruke u djevojke.«
Tuj su oni okrnali Zlatu.
Noć noćiše, rano podraniše,
Lički beže iz sveg grla viknu:
»Podiž'te se, djeco bajraktari!«
Idu svati kuli Jankovića,
a djevojka darove im d'jeli,
bajraktarim' boščaluke daje,
na bubnjeve sačmali peškire,
davulbaze prekrili jagluci.
Otlen beže svate podignuo,
i povede kićenu djevojku,
pred njima je Janković-Stojane,
a uz njega kotarski serdari.
Sve izišlo malo i golemo,

da isprate kićene svatove.
Svati zdravo na Grobnicu sišli.
Ondje Stojan svate ustavio,
pa se Stojan s njima izgrlio:
»Zbogom, turci, moji prijatelji!«
Ode beže sentom do Raduča,
a Stojan se kuli povratio.
Zdravo beže do Raduča siđe
i dovede kićenu djevojku,
pa oženi Kumalić-Nuhana.

XXIII

ROPSTVO MUSTAJ-BEGA I VRSIĆ BAJRAKTAR

(Nevesinje)

Beg Mustaj-beg sjedi u odaji,
a kod bega Vrsić-bajraktare;
dok odaji odletješe vrata,
a uljeze knjigonoša mlada,
u ruci mu knjiga šarovita.
Mustaj-begu poletio ruci,
bega u skut i u ruku ljubi,
na koljenu knjigu ostavio.
Kad Mustaj-beg knjigu prihvatio,
pa na njojzi pečat prelomio,
stade knjizi gledat po jaziji.
Često gleda Vrsić-bajraktara,
pa Vrsiću govorio svome:
»Oh, Vrsiću, sine bajraktare!«
Onda zajde Vrsić-bajraktare:
»Oh, Mustaj-beg, naše ogledalo,
otklen ti je knjiga šarovita?«
Onda zajde Mustaj-beže Lički:
»Ovo knjiga od kamenog Hlivna,
od onoga bega Atlagića.

Šta je paša u njojzi kitio?
Beg Mustaj-beg od široke Like,
jesi l' čuo za moje veselje,
da sam, beže, curu isprosio
za Ahmeda mog jedinog sina,
čak iz onog Bišća kamenoga,
a na ime muftijinu Zejnu.
Skupio sam kitu i svatove,
i svatova dvanaest hiljada,
svi svatovi na rosnoj livadi.
A Mustaj-beg od široke Like!
U cure je sedam zatočnika,
valja beže mejdan dijeliti
na Mezevu polju širokome,
a ja sinu džebelije nemam.
Već te molim, beg Mustaj-beg Lički,
da mi Vrsić-bajraktara spremiš,
da mi sinu bide džebelija.«
Ja šta reče beg Mustaj-beg Lički:
»Da, Vrsiću, sine bajraktare,
zove tebe paša u svatove,
da mu bideš sinu džebelija.
U cure je sedam zatočnika
a šest braće, do šest Baturića,
a i sedmi crni Lav-Lazare.
Hoćeš ići, Ibro, u svatove
i sinu mu biti džebelija?«
Kad to začu Vrsić-bajraktare,
Mustaj-begu poletio ruci,
bega u skut i u ruku ljubi:
»Daj mi, beže, izun i besjedu,
da ja idem Hlivnu kamenome,
da mu bidem sinu džebelija.«
Kad to vidje Mustaj-beže Lički,
on zakucnu rukom po plećima:
»Hej, aferim, sine bajraktare!«
Onda zače beg Mustaj-beg Lički:
»O, čuli me, knjigonoša mlada,
selam ćeš mi paši Atlagiću,
spremiću mu Vrsić-bajraktara,

da mu sinu bidne džebelija,
u nedjelju koja prva dođe.«
Ja kad začu knjigonoša mlada,
on iziđe iz šikli odaje,
pa on ode Hlivnu kamenome.
Kada dođe paši na konake,
uvede ga paša u odaju,
pa on pita knjigonošu mladu:
»Oh, ču li me, knjigonoša mlada,
jesi l' išô na široku Liku,
je li doma beg Mustaj-beg Lički,
jesi li mu knjigu predavao?«
Onda zače knjigonoša mlada:
»Jesam, bogme, paša Atlagiću,
selam ti je beže učinio,
spremiće ti Vrsić-bajraktara
u nedjelju koja prva dođe,
da ti sinu bide džebelija.
Tako mi je beže kazivao.«
Ja kad begu osvanu nedjelja,
stade beže Ibra opremati,
a uljeze u harem unutra,
pa izvadi bajramske haljine,
što ih beže nosi u džamiju,
kada begu turski bajram dođe;
iznese ih na nove konake,
pa ih dade Vrsić-bajraktaru,
a stade ih Ibro oblačiti.
Beg zavika slugu Huseina:
»Daj opremi Ibrova zekana,
i udri mu rahta velikoga,
što udaraš na Goluba moga.«
Ja kad Ibro prihvati haljine,
pa iziđe u svoju odaju,
pa se svlači, te se preoblači;
na se udre bajramske haljine,
štono mu ih beže poklonio.
O sebi je pusat objesio;
beg mu dade oštru ćemerliju,
što je begu care poklonio,

na kojoj su tri muhura carska,
zlatna tura sultan-Selimova.
Kad s' opremi Vrsić na odaji,
Mustaj-begu poletio ruci.
Ja kad vidje Mustaj-beže Lički,
dohvati se rukom u džepove,
pa izvadi stotinu dukata,
pa ih dade Vrsić-bajraktaru.
Kad je Vrsić rušpe prihvatio,
sasuo ih sebi u džepove,
pa iziđe Vrsić iz odaje,
i udari niz bijelu kulu.
Dok je sišô na mermer-avliju,
kad mu Huso okreće zekana,
privede ga binjektaš kamenu.
»Jalah«, reče, sjede na zekana,
okreće se zdesna nalijevo,
kad mu stoji na vratima majka.
On do majke dotjera zekana,
pa se savi niz konja zekana,
majku svoju u dojke poljubi:
»Moja majko, halali mi ml'jeko,
ja joldžija, a ti dovadžija.«
»Hajde, sine, hajirli ti bilo!
Čû li sine, Vrsić-Ibrahime:
ako tebi do potrebe dođe,
bolje ti je muški poginuti,
neg' se ženski vratit na Krajinu,
da o tebi age piju pivo,
vino piju, razgovaraju se,
i djevojke sitan vezak vezu,
vezak vezu, razgovaraju se.«
Ja kad vidje Vrsić-Ibrahime,
on zekanu pokupi kajasa,
a zekan mu iz avlije sinu,
ode Ibro poljem zelenijem.
Beže njega gleda sa pendžera,
sejir Ibra čini i zekana,
dok se brda i planine prime;
ode Ibro Hlivnu kamenome.

Kud god iđe, u Hlijevno siđe,
na konake paše Atlagića.
Poletješe paši na muštuluk:
»Daj muštuluk, paša Atlagiću,
Vrsić tebi na konake dođe.«
Tu je Vrsić konak učinio,
a ujutru rano uranio.
Dok iziđe paša iz harema,
pa on sjede u svoju odaju,
tutundžija čibuk zapalio,
kahvedžija kahvu utočio,
pa on zovnu Vrsić-Ibrahima.
Kad uljeze Ibro u odaju,
pa on paši turski selam viknu,
pašu u skut i u ruku ljubi,
izmače se, stade podviš ruke,
onda zače paša Atlagiću:
»Ja Vrsiću, begov bajraktare,
šta ćeš iskat meni u Hlijevnu,
da mi sinu bideš džebelija?«
Osmjehnu se Ibro u odaji:
»Da lud ti si, paša Atlagiću,
za blago se nejde u junaštvo.«
Kad to začu paša Atlagiću,
ustade se paša oprемati,
pa svatovim' haber učinio:
»Hazurola, kita i svatovi,
daleko je Bišću kamenome,
kratki danci, a dugi konaci.«
Opremi se paša u odaji;
kad pašina ata izvedoše,
pa uzjaha paša u avliji,
udariše zile i borije,
na sedmero daulhana ciči,
na sedmero kajno u vezira,
a pred pašom Vrsić-Ibrahime
na zelenku od sedam godina,
a za pašom kita i svatovi,
ode paša Bišću kamenome.
Kad su Bišću sišli kamenome,

Tu su bijel danak predanili.
Kad im treće jutro osvanulo,
čauš viknu, daulhana ciknu:
»Hazurola, kita i svatovi,
kratki danci, a dugi konaci,
daleko je u Hlijevno sići.
Ko je pješac, pritež'te opanke,
ko je konjik, pritež'te kolane!«
Kad pođoše kita i svatovi,
razviše se zeleni bajraci,
stoji vriska pijanijeh junaka,
popucuju bistri venedici.
Kud gođ išli, na Zečevo sišli.
Kad su sišli na polje zeleno,
tu nađoše do šest Baturića,
i sedmoga crnog Lav-Lazara;
zaiskaše paši džebeliju.
Paša viče Vrsić-bajraktara:
»Oh, Vrsiću, begov bajraktare,
šta ćeš iskat meni na Zečevu,
da mi sinu bidneš džebelija?«
Osmjehnu se Vrsić na zekanu:
»Da lud ti si, paša Atlagiću,
za blago se ne daje junaštvo.«
Pa bajraktar okrenu zekana,
ode pravo na duga mejdana.
Kad je sišô piku i hendeku,
izvedoše curu plemenitu,
a uza nju sedam djeverova.
Stade Vrsić mejdan dijeliti;
bog mu dade, a sreća donese,
on pos'ječe do šest Baturića,
i sedmoga crnog Lav-Lazara.
On im jami posječene glave,
pa ih sveza u grivu zekanu,
pa se Ibro do svatova vrati,
pa otale curu povedoše.
Kud god išli, u Hlijevno sišli,
tu su bili tri bijela dana,
svi svatovi na rosnu livadu,

Vrsić Ibro s pašom na konaku.
Kad četvrto jutro osvanulo,
uranio Vrsić-Ibrahime,
stade sebe i zekana spremat.
Dok eto ti paše iz harema,
on mu nosi hiljadu dukata,
i on nosi od zlata haljine.
Dok eto ti pašinice stare,
ona nosi sedam boščaluka,
i u zlatu pet stotin' dukata.
Dok eto ti Ahmed-bega malog,
i on nosi hiljadu dukata
i haljine u zlatu salite.
Dok eto ti Bišćevke djevojke
ona nosi devet boščaluka,
i u zlatu pet stotin' dukata.
Kad s' opremi Vrsić-Ibrahime,
sejiz Marko izvede zekana,
Ibro jami posječene glave,
da daruje Mustaj-bega Ličkog,
ode Ibro na široku Liku.
Kad je bio na široku Liku,
odmah se je jadu osjetio,
da mu bega nema na konaku,
jer ne puca iz malih pušaka.
Kad je Ibro bio pred konake,
tuka nađe slugu Huseina:
»Huso brate, kamo Mustaj-beže?«
»Oh, Vrsiću, tanak bajraktare,
bogme nam se beže osužnjio.
Kad s' otišô do Hlijevna grada,
beg izišô u zelenu bašču,
beže sjedi na sofi zelenoj,
dok se jedna četa pomolila,
sve na njima crvene čakšire,
na plećima zelene dolame,
na glavama kalpak i čelenke.
Mnidijaše Mustaj-beže Lički,
da mu četa ide iz ćesarske,
i pred njome Blažević-Omere;

tu su bega oni uhvatili.
Ne znam ko je, vjeru ti zadajem!«
Kad to začu Vrsić-Ibrahime,
tu odjaha sa zekana Ibro,
pa eto ga u harem unutra,
u odaju Mustaj-begovici.
Tuka nađe Mustaj-begovicu,
a niz lice grozne suze truni,
a iz svoga srca pojekuje,
a sve gleda sentu njemačkome.
Dok eto ti Vrsićeve majke,
Ibrahimu sinu govorila:
»Ibrahime, moj jedini sine,
znadeš, Ibro, nije davno bilo,
kad ti starac preminuo babo,
a ja ostah na čardaku sama,
tebi, Ibro, četiri godine;
poturkah se od vrata do vrata,
da isprosim koru hljeba suha,
da othranim tebe na čardaku.
To začulo naše ogledalo,
dobavi nas u široku Liku,
mene metnu uza svoju majku,
tebe, sine, na nove konake.
Kad ti bilo dvanaest godina,
onda ti je konja nabavio,
i kupio pusat i haljine,
i dao ti zelena bajraka,
i nazvô te, sine, bajraktarom,
da ne bideš četi torbonoša,
vet da, Ibro, bideš buljugbaša.«
Kad to začu Vrsić-Ibrahime,
on iziđe na nove konake,
pa se svlači, te se preoblači,
na s' udara madžarske haljine,
kô što vlaški nose bajraktari;
reda dođe populane šavke,
Ibro bogu podignuo ruke:
»Bože dragi, u grijeh ne piši,
nije volja, vet nevolja ljuta.«

Pa na glavu populanu šavku,
a na noge čizmetine crne,
a prigrnu mrku harvaniju,
nanizoko pusti ćemerliju,
pa eto ga u tople podrume,
pa opremi debela zelenka,
i uzjaha na konja zelena;
ode Ibro u zemlju ćesarsku.
U njoj bio tri mjeseca dana,
sve tražio Mustaj-bega svoga,
nigdje bega, ni od bega glasa.
On uzapti do tri đenerala,
odvede ih u široku Liku,
kad ih svede u široku Liku,
on otpisa knjigu šarovitu,
opremi je od Janoka banu:
»Oh, ču li me, mlad janočki bane,
opremi mi Mustaj-bega Ličkog,
da ti spremim do tri đenerala.«
Ne šće mu ga opremiti bane.
Ibro jami do tri đenerala,
izvede ih na rosnu livadu,
pa objesi sva tri đenerala.
Da vidimo šta se amo radi!
Kad svedoše Ličkog Mustaj-bega,
svedoše ga do Janoka grada,
pokloniše janočkome banu;
ban ga na dno u tavnicu baci.
Kad s' izvrši cijela godina,
ban izvede Mustaj-bega Ličkog,
izvede ga u šikli odaju.
Oh kako je beže potavnio!
Pala mu je kosa do pojasa,
nokti su mu kao u krilaša.
Ban govori Mustaj-begu Ličkom:
»Hodi, beže, da se pogodimo,
možeš dati šta ću ja iskati?«
»Mogu, bane, kô za svoju glavu.«
»Hoćeš dati debela Goluba,
o Golubu dvije merdžankinje,

s obje strane pod kolan gadare,
na Golubu Begu plemenitu,
i Begino ruho svekoliko,
Mustaj-beže, trides't sejisana,
a sve ruha i srebrena suda.«
»Mogu, bane, kô za svoju glavu.
Donesi mi knjige bez jazije,
u kolkumi crna murećefa,
hitra pera od orlova krila,
da načinim knjigu šarovitu.«
Donesoše knjige bez jazije,
u kolkumi crna murećefa,
hitra pera od orlova krila.
Ban govori Mustaj-begu Ličkom:
»Na koga ćeš knjigu namjestiti?«
»Na Vrsića, bajraktara svoga,
Ibro će mi dugovanje spremit.«
»Aja, bogme, Mustaj-beže Lički,
piši knjigu na akrana svoga,
piši knjigu do Kaniže grada,
na onoga Hasan-pašu Tira,
paša će ti dugovanje spremit.«
Stade beže sitnu knjigu pisat,
ne piše je kô mu bane kaže,
vet je 'vako beže načinio:
»Hasan-paša od Kaniže grada,
uzmi meni Begu plemenitu,
za tvojega Ahmed-bega sina,
ako bide mejdan dijeliti,
et' u mene Vrsić-bajraktara,
nek' mi sinu bide džebelija.«
Ja kad paši taka knjiga dođe,
tu se Ibro bješe pridesio,
on viš' paše podviš' ruke stade,
paša zovnu Ahmed-bega sina:
»Moj Ahmede, moj jedini sine,
hodi, sine, da t' oženi babo,
beže ti je šćercu poklonio,
da stečemo glavnog prijatelja.«
A Ahmed-beg ocu govorio:

»Ja ti Bege Mustaj-bega neću.
Meni babo, četrn'est godina,
n'jesam nikad na četu hodio,
ja ne znadem, ostario babo,
a kako je prvom udariti,
a kako je zdravu umrijeti,
na zapetu pušku udariti.«
Tu se nađe Vrsić-bajraktare,
pa će reći Vrsić-bajraktare:
»O, Ahmede, od Kaniže grada,
uzm', Ahmede, Mustaj-bega Begu,
ako bide mejdan dijeliti,
od konaka do Kaniže grada,
ako bide sedamn'est mejdana,
ja ću ti ih beže dijeliti.«
Kad to začu Hasan-paša gazi,
dohvati se rukom u džepove,
izvadi mu burme i prstenje,
i u zlatu pet stotin' dukata,
pa ih daje Vrsić-Ibrahimu;
prsten daje, svadbu ugovara,
taman svadba cijel mjesec dana.
Ja kad Ibro prsten prihvatio,
pa eto ga na mermer-avliju,
pa uzjaha na zekana svoga,
pa ist'jera iz mermer-avlije,
ode Ibro poljem zelenijem,
krajem Drave, krajem vode hladne,
a paša ga gleda iz odaje,
i pašina edba i kavazi;
među se su oni govorili:
»'nakog momka u Unđuru nema.«
Ode Ibro na široku Liku.
Kad je sišô na nove konake,
pa on zovnu slugu Huseina:
»Huseine, d'jete moje drago,
hajd' uzjaši debela dorata,
pa ti hajde selu Mutilici,
gdje begovo pet stotina dima,
neka gone krave i volove,

na jatove karaman ovnove,
na arabi zobi i sijena,
jer će biti kalabaluk svata,
taman svata trideset hiljada.«
Ode Ibro u harem unutra,
do odaje Mustaj-begovice,
pa hanumi turski selam viknu,
a dade joj burme i prstenje.
Kad hanuma prsten opazila,
od očiju suzam' oborila,
Ibrahimu tiho govorila:
»Ibrahime, begov bajraktare,
ko će Begi svate dočekati,
ona brata ni bratića nema,
ni amidže ni njegova sina,
ni daidže ni njegova sina.«
»Muč', ne viči, Mustaj-begovice,
vet ti hajde u svoju odaju,
pa prelaži ruho Begijino,
ja ću Begi svate dočekati.«
Ode Ibro na donje konake,
pa otale u Udbin-čaršiju,
pa po njojzi pokupi hamale,
dovede ih na rosnu livadu,
a dade im čadorove b'jele.
Kad popeše bijele čadore,
ode Ibro gradu na tabiju,
pa on reče od grada dizdaru,
da zapali dvanaest topova,
da se kupi serhat i Krajina.
Kad na gradu pukoše topovi,
tom se age čudu začudile,
pa pitaju Vrsić-Ibrahima:
»Bajraktaru Ličkog Mustaj-bega,
što na gradu pukoše topovi,
spremaš li se u ćesarsku, Ibro,
jesi l' čuo za bega našega?«
»Prođ'te me se, age Udbinjani,
udaje se Mustaj-bega Bega,
nije šala, Mustaj-bega Bega,

Nek' se kupi serhat i Krajina,
da svatove dobro dočekamo.«
A stade se kupiti Krajina,
skupiše se mladi Krajišnici,
Krajišnika dvanaest hiljada,
nabodice i krvopilice.
A dan po dan cijel mjesec dana,
dok eto ti Hasan-paše Tira,
i on vodi kitu i svatove.
Dočekaše mladi Krajišnici
na ićramu i na hošđeldije,
sve svatove na rosnu livadu,
Hasan-pašu u nove konake,
a jenđije u harem unutra,
Tu su bili tri bijela dana.
Kad četvrto jutro osvanulo,
čauš viknu, daulhana ciknu:
»Hazurola, kita i svatovi,
je li hazur na konja djevojka?
Daleko je do Kaniže doći,
kratki danci, a dugi konaci!«
Stadoše se spremati svatovi,
Vrsić sprema sebe i Begiju!
Kad uljeze Ibro u avliju,
dočeka ga ostarjela majka,
Ibrahimu sinu govorila:
»Ibrahime, sine moj jedini,
što s' u licu čehru prom'jenio,
zar si me se prepanuo, Ibro.
Na Mezevu janočkoga bana;
zar je tebi žao umrijeti,
rad hatora bega Mustaj-bega,
i Begije šćeri Mustaj-bega?«
A Ibro se oklinjaše majci:
»N'jesam, majko, vjeru ti zadajem!«
A da vidiš Vrsićeve majke,
gdje jelovi sanduk otvorila,
izvadi mu mrtvačke haljine,
i uza njih tri tahte jelove:
»Na ti, sine, Vrsić-Ibrahime,

na ti, sine, mrtvačke haljine
i uza njih tri tahte jelove,
pa ih nosi na polje Mezevo.«
Ibro jaše široka Goluba,
pa uzjaha Bega na Goluba,
a spored njom Ibro na zekanu,
pa pređoše kita i svatovi.
Kad su bili pod Jadiju tvrdu,
tu nađoše knjigu u procjepu.
Jami knjigu Hasan-paša gazi;
ja kad knjiga sa polja Mezeva
od onoga janočkoga bana.
Šta je bane u njojzi kitio:
»Hasan-paša, od Kaniže grada,
jesi l' čuo, jesi l' razumio,
izišô sam na polje Mezevo,
izveo sam sto hiljada vojske,
i stotinu od boja topova,
zakopô sam učkat meterize,
a opleo od boja košove,
na košove turio topove,
i izvô sam dilber-Anđeliju,
ko dobije, neka vodi dvije.«
Bogami mu milo ne bijaše;
odmah viče Vrsić-bajraktara,
pa mu, što je i kako je, kaže.
Vrsić Ibro paši govorio:
»Ako si se paša prepanuo,
ev' ovuda prijekijem putem,
pa ti hajde zdravo na Kanižu,
ja ću jamit Begu Mustaj-bega,
pa ću sići na polje Mezevo,
pa što meni bog i sreća dade!«
Kad to začu paša od Kaniže,
zastidje se obraz od obraza.
Pa udriše uz Jadiju tvrdu;
kad su bili navrh od Jadije,
udariše niz dugu poljanu,
primiše se Gološa-planine.
Kad su navrh od Gološa bili,

otalen se vidi na Mezevo.
Koliko je to polje Mezevo,
svega ga je bane pretrapio.
Kad vidješe kićeni svatovi,
a svatovi kajno ti svatovi,
tuđi konji, a tuđe haljine,
žao se je njima okaljati,
neg' kamoli krvi poškrapati.
Da vidimo šta se amo radi,
gdje bijaše beg Mustaj-beg Lički.
Njega izvo mlad janočki bane,
pa ga bane sio pred čadore.
Kad udriše kita i svatovi,
kad udriše niz Gološa tvrda,
beg Mustaj-beg gleda uz Gološa.
Kad ugleda kitu i svatove,
gdje mu vode plemenitu Begu,
od očiju suzam' oborio;
a pita ga mlad janočki bane:
»Beg Mustaj-beg, od široke Like,
što ti plačeš sada pred čadorom?«
A veli mu beg Mustaj-beg Lički:
»Zlatna kruno, od Janoka bane,
eno bane kite i svatova,
gdje mi vode plemenitu Begu,
a nejmade mojih Krajišnika,
neg' Vrsića Ibrahima moga;
svijetlo mu bogu na divanu,
kô što mu je danas na mejdanu!«
I ta sila pade na Mezevo.
Iza toga povr'jemilo vr'jeme,
malko vr'jeme, al' za dugo nije,
beg Mustaj-beg gleda uz Gološa,
nasmija se beže pred čadorom,
a pita ga mlad janočki bane:
»Beg Mustaj-beg od široke Like,
što se smiješ sada pred čadorom,
što s' vidio u Gološu tvrdu?«
»Dušmanine, mlad janočki bane,
eno, bane, mojih Krajišnika,

i pred njima serdar-Mustafage,
on za sobom privodi đogata,
zagrnuo uz ruke rukave;
b'jeli mu se u mišnici ruka,
baš kô gruda u planini sn'jega.
Ne bojim se Begi plemenitoj,
da će Bega u kaure sići,
brez mrtvijeh i brez ranjenijeh,
i brez dosta gaća krvavijeh.«
I ta sila pade na Mezevo.
Tu su bili noćcu prenoćili,
a ujutru rano uranili.
Dok eto ti pošte latinina,
a on knjigu nosi u procjepu,
čador pita Hasan-paše gazi.
Dovedoše vlaha pred čadora,
dade knjigu Hasan-paši gazi.
Kad je paša knjigu prihvatio,
pa na njojzi pečat prelomio,
ja kad knjiga od janočkog bana.
Šta je bane u njojzi kitio:
»Hasan-paša od Kaniže grada,
spremi paša Ahmed-bega sina
na Mezevo, na polje široko,
da junački mejdan dijelimo!«
Kad to vidje Hasan-paša gazi,
odmah paša bajraktara viče,
bajraktaru paša progovara:
»Oh, Vrsiću, begov bajraktare,
šta ćeš iskat na polju Mezevu,
da mi sinu bideš džebelija?«
Osmjehnu se Vrsić pod čadorom:
»Da lud ti si, Hasan-paša gazi,
pa vidiš li bega pred čadorom,
svezanijeh naopako ruka,
na rukam' mu sedam konopaca,
a sedam ga drži Nijemaca,
bojali ga kocom zaturili.
Vjera moja, pa mene ubila,
ja ću svoga uzjahat zekana,

pa ć' udarit niz polje Mezevo,
ja ću bega poljubit u ruku,
i u njega zaiskat halala,
ja ću grdnih rana dopanuti,
ja ću svoju glavu izgubiti,
ja tavnicu plećim' napuniti.«
Pa se Vrsić do Begije vrati,
pa uzjaha Begu na Goluba,
pa dozovnu do dva daidžića,
dva Grbića, oba daidžića:
»Oh, čuj'te l' me, do dva daidžića,
jedan drž'te begova Goluba,
jedan Begu na konju Golubu,
dok vidite mene na zekanu.
Ako meni suđen sahat dođe,
te poginem na polju Mezevu,
okrenite begova Goluba
uz Gološa, zelenu planinu,
neka Begu nosi na Krajinu.«
Kad to začu Bega plemenita,
stade piska Bege na Golubu:
»Oh, Vrsiću, begov bajraktare,
de mi pruži iz ramena ruku,
da ja tebe poljubim u ruku,
i u tebe zaištem halala,
jer ćeš s mene izgubiti glavu!«
Vrsić Begi tiho govorio:
»Oh, Begijo, šćeri Mustaj-bega,
kako ćeš me poljubiti, Bego,
ti si moja, Bego, gospojica!«
Ode Ibro poljem zelenijem.
Kad je bio u pô polja ravna,
kad ga śrete mlad janočki bane,
na kobili varak-bedeviji,
u ruci mu koplje džidovito,
a na koplju od međeda glava.
Onda zače mlad janočki bane:
»Oh, Vrsiću, begov bajraktare,
kako ćemo mejdan dijeliti?«
»Bogme, bane, kako tebi drago,

tvoje zvanje, a tvoje pozvanje.«
Onda reče mlad janočki bane:
»Oh, Vrsiću, begov bajraktare,
pobjegni mi na konju zekanu
do Gološa, zelene planine.
Ako stignem tebe na kobili,
da ti glavu uzmem i zekana;
od Gološa do čadora moga
pobjeć' ću ti na mojoj kobili.
Ako stigneš mene na zekanu,
ti mi glavu uzmi i kobilu.«
Kad to začu Vrsić-bajraktare,
pobježe mu poljem zelenijem,
za njim bane na kobili trči,
a kad vidje da stići ne može,
on povrati mrku bedeviju,
natrag bane bježi pod topove.
Vrsić leti, ne okreće glave,
raskrivi se od Orašca Tale:
»Ja Vrsiću, jedan kopiljane,
gdje ćeš amo na konju zekanu?
Pobježe ti mlad janočki bane,
gotov bane pod topove sići.«
Kad to začu Vrsić-bajraktare,
on na dizgin okrenu zekana,
pa udari poljem zelenijem,
pravo Ibro leti na topove.
Kad je topu bio na dometu,
na nj zagrmi stotinu topova.
Al' se Ibru sreća dogodila,
brz mu se je zekan prigodio,
pa unese Ibra pod topove.
Preko njega đumle prelijeće;
pravo goni svilenu čadoru,
Ibro traži Mustaj-bega svoga.
Kad je Ibro pao do čadora,
on posječe sedam Nijemaca,
Mustaj-begu oprostio ruke,
a kod bega Gavran-kapetane,
on posječe Gavran-kapetana,

uhvati mu mrku bedeviju,
podmače je Mustaj-begu Ličkom.
Da vidimo šta se amo radi!
Raskrivi se od Orašca Tale:
»Krajišnici, jedni brestidnici,
vidite li, očim' ne vidjeli:
dženetu se otvorila vrata,
iz dženeta izišle hurije,
iznijele krmzi-peštemalje,
pa čekaju duše od šehita.«
Zastidje se obraz od obraza;
udariše poljem zelenijem,
halaknuše, boga spomenuše,
a za oštro gvožđe prihvatiše.
Dočekaše upisni soldati,
usu lunta, kô iz neba krupa,
dragi bože, nemila sastanka!
Grmi, s'jeva, a krvca lijeva,
ni brat brata poznati ne može,
a kamoli turčin kaurina!
Kad bi šehit pao od turaka,
turci viču: hazreti Alija!
vlasi viču: Jezus i Marija!
Dženak bio dvanaest sahata,
tuka konji zopcu ne zobaše,
a ni momci slatke gurabije;
stade vika od Orašca Tala:
»Gdje si, Mujo, nigdje te ne bilo!
Kad valjade, onda te nejmade,
kad ne valja, iznesu te vrazi!«
Mlide Mujo, pogibe mu Tale,
pa poletje svilenu čadoru.
Ja kad sjedi Tale pod čadorom:
»Vidi, Mujo, ćurka velikoga,
vidi, Mujo, kalpak i čelenke,
vidi, bolan, kahvenijeh suda;
vjera i bog, biću poglavica!«
Osmjehnu se Mujo na đogatu:
»Hoćeš, kenjče, kô i jesi Tale.«
Dženak bio, pa se razmetnuo,

a stade se kupiti Krajina.
Beg na jandan istjera kobilu,
dragom bogu dovu učinio:
»Daj mi, bože, morsku provijencu,
da mi maglu digne na svrdlove,
na svrdlove nebu pod oblake;
nije tama da je od oblaka,
vet od brza praha i olova,
i od pare konjske i junačke.«
Kod boga mu dova kabul bila,
pa mu dade morsku provijencu,
pa mu maglu diže pod oblake.
Kad rekoše da se okupiše,
neko nosi komšiju šehita,
neko nosi brata obranjena;
kad im nema Vrsić-bajraktara.
Žao begu bajraktara svoga,
pa sve ide od leša do leša,
pa sve leša bajraktara traži,
nigdje njega, ni od njega glasa!
Dok zapjeva momak u lužini,
to rekoše age Krajišnici,
da im iđe Vrsić-bajraktare.
U ta doba Vrsić-bajraktare,
gdje on bana vodi savezana,
pokloni ga Mustaj-begu Ličkom,
a Mustaj-beg buljugbaši svomu,
Mustafaga od Orašca Talu.
Tal' uzjaha janočkoga bana,
pa ga bio pletenom kandžijom,
dok on nađe trnovoga kôca,
pa je bana na kolac nabio,
okrenu ga do Janoka grada:
»Gledaj, bane, do Janoka grada,
kad će tebi indat dolaziti!«
Tu šehite svoje pokopaše,
mezare im glavam' okitiše,
ranjenike svoje poniješe,
na dva koplja četiri junaka,
onda zače Vrsić-bajraktare:

»Hajde, beže, na široku Liku,
ja ću ići do Kaniže grada,
jer sam paši jemin učinio,
da ću s njime do Kaniže doći.«
I pođoše kita i svatovi,
povedoše lijepu djevojku,
odvedoše do Kaniže grada.

XXIV

MUSTAJ-BEG LIČKI U ROPSTVU KOD ZADARSKOG BANA

(Cazin)

Kad zacv'jelje sva široka Lika
od Novoga do b'jelog Brdara,
jadni cv'jele po svoj Lici turci,
jer Ličani bega izgubili,
Mustaj-beg im dopao tavnice,
od njeg' nema glasa ni habera.
Ne znajući gdje je u tavnici,
kol'ko cv'jeli sva široka Lika,
više cv'jeli kamena Udbina;
oni cv'jele tri pune nedjelje,
a u trećoj, kad džumu klanjaše,
na Udbinu turci izađoše,
posjedaše jedan do drugoga,
među njima dv'je age bijahu,
jedno j' aga Kozlić Hurem-aga,
a drugo je hodža Čejvan-aga.
Istom turci razgovor činili,
a zakuka crna kukavica
na pendžeru Ličkog Mustaj-bega;
al' to ne bi crna kukavica,

već to bila Mustaj-begovica.
Svog jedinca drži preko krila,
malog sina na ime Bećira,
beg Bećira od tri godinice:
»Kuku, Bećo, nejačka siroto,
ti ostade nejak iza baba!
Sad ajani — crn im obraz bio,
po Udbini crno vino piju,
tvoga baba i ne spominjaju.
Dok tvoj babo na Udbini bjaše,
dobre ate njima poklanjaše,
zagrtô ih ćurci i binjiši,
još kad koji tavnice bi dopô,
Mustaj-beg bi svu podigô Liku,
iz tavnice njega povratio.«
Kad to čuše dvije age carske,
tu podviknu Kozlić Hurem-aga:
»Udbinjani, moja djeco draga,
čujete li onu kukavicu!
Sramota je sve široke Like
kukljevinu slušat kukavice,
a još više za nas Udbinjane.
Da l' je majka rodila junaka,
koj' bi sašô Zadar uhoditi?«
Udbinjani preda se gledaju,
niko s' agi neće da odzove.
Al' se trefi momak jabandžija,
koj' držaše dora pred Udbinom.
Taj je momak agi govorio:
»Evo muke i žalosti teške,
jer ja nemam pare ni dinara;
a kad bih ja džep harčluka imô,
ja bih sišô Zadar uhoditi,
i za našeg bega razvidjeti,
razvidjeti i glas donijeti.«
Kad to čuo Kozlić Hurem-aga,
momka pita ko je i o'klen je!
Momče agi tiho besjedilo:
»Ja sam Hasan, čelebino d'jete,
od Gračaca, grada bijeloga.«

Kad to čuo Hurem-aga stari,
on besjedi sinu čelebinu:
»Ja ću t' dati harčluk od sebeka.«
Pa mu dade dvadeset dukata.
Kad to vidje Čejvan-aga stari,
i on dade dvades't i četiri.
Tad je Hasan dora uzjahao,
od Udbine konja otisnuo,
Hasan ode Zadar uhoditi.
Kad je sišô na mehke rudine,
za njim momak trče na alatu,
pa ga tjera, Čelebića viče:
»Stavi konja, da progovorimo!«
Kad je Hasan konja zastavio,
a to momče dotjera alata,
pa Hasanu turski selam viknu,
njemu Hasan selam otprimio.
To je momče bilo iz konaka
kahvedžija bega Mustaj-bega,
po imenu Huso Čelebiću,
Huso pita Hasan-Čelebića:
»Bogom pobro, Čelebić-Hasane,
haber dođe Mustaj-begovici,
da ćeš ići Zadar uhoditi,
za našega bega providjeti.«
»Hoću, Huso, ni lagati neću.«
Kad to čuo kahvedžija Huso,
on otišće ruku u džepove,
izvadi mu stotinu dukata;
još je Huso njemu govorio:
»To je tebi gospoja poslala,
i božiji selam opravila.
Ako bega svedeš na Udbinu,
za sina će primit ona tebe,
polovinu dati dostojanja,
tebi lijep čardak sagraditi,
pa te hoće i još oženiti.«
Onda reče Čelebić-Hasane:
»Ti ćeš selam Mustaj-begovici,
jal' ću bega svesti na Udbinu,

jal' ću glavom Zadar naseliti.«
To rekao, otiskô dorata.
Dok on dođe do Gračaca grada,
bješ' se tamna noćca unoćala.
Hasan stiže kuli na avliju,
u avliji odjahô dorata,
pa on krenu uz kulu kamenu.
Dok on uđe u odaju svoju,
Hasan sebe tebdil učinio
crnom čohom kroja kaurskoga,
Hasan pođe, na odžak iziđe,
samu nađe na odžaku majku.
Pita njega ostarjela majka:
»Kud ti ideš, a ne kažeš meni?«
Hasan reče ostarjeloj majci:
»Prođi me se moja stara majko,
Mustaj-beg je dopao tavnice,
pa ja odoh bega potražiti.«
Stara mati sinu halalila,
još mu reče ostarjela majka:
»Ako Ale do odžaka dođe,
tada ću ja i njeg' opraviti.«
Hasan sađe doru u avliju,
izveo ga, te ga presedlao,
pa je onda konja uzjahao,
pa okrenu u principovinu,
brzo sađe pod Vučijak goru.
Dok je Hasan goru pregazio,
već bijaše danak osvojio.
On izjaha u zemlju kaursku,
sve putuje u sedlu dorata,
Hasan teži šeher-Šibeniku.
Vakat bio, šeher s' pomolio;
on ugleda šeher-Šibenika,
pa on juri gradu na kapiju.
Tu on nađe četiri soldata
pod mušketi i pod telećaci.
Hasan njima »dobar večer« viknu.
Kod njih Hasan konja zastavio,
pa ih pita d'jete Čelebino:

»Šta čuvate u danu kapiju?«
Njemu vele banovi soldati:
»Gospodine u sedlu doratu,
eno mjesec i nedjelja dana,
bog ubio Čelebić-Hasana,
ovdje dođe u našu birtiju,
pa se napi vina i rakije,
pa zametnu u birtiji kavgu,
posječe nam Ivan-kapetana,
pa ujagmi, uzjaha dorata,
i pobježe gradu na kapiju,
posječe nam četiri soldata,
ter pobježe uz polje zeleno.
Šibenički pukoše topovi,
za njim s' diže velika potjera,
uteče nam Hasan na sramotu.«
Kraj njih Hasan protjera dorata,
pa u varoš Hasan ujahao,
uprav' ide do kvartira banu.
Ugleda ga bane sa pendžera,
pa mu bane begenisa dora,
pred njeg' posla dva svoja soldata,
da ga svrate banu u odaju.
Soldati ga sreli na sokaku,
pa ga banu na konak svratiše,
na avliji odjaha dorata.
Jedan soldat konja prihvatio,
a drugi je uveo ga banu.
Hasan uđe, »dobra večer!« viknu.
Gospodin mu pomoć otprimio.
Pod Hasana stolac podmaknuše,
gotovom ga čašom dočekaše.
Hasan pije, a govori s banom.
Njega pita šibenički bane:
»Gospodine, ko si i o'klen si,
od kojeg si grada kraljevskoga,
kako ti je ime i prezime?«
Njemu Hasan 'vako odgovara:
»Ja sam, bane, iz primorske strane,
od prel'jepog šeher-Dubrovnika,

ako s' čuo Moružina starog,
Simica sam Moružina starog.«
Tad mu reče šibenički bane:
»Čuo jesam, a vidio n'jesam.
Pa Simica Moružinoviću,
il' si konja doma odgojio,
il' si njega za novce kupio,
il' dobio njega na mejdanu?«
Njemu reče Moružinov Simo:
»Dobio sam konja na mejdanu,
jer je mene mjera namjerila
na turčina, Čelebić-Hasana.
Njegovu sam ja osjekô glavu,
i njegova dora uhvatio,
pa ga jašem turkom na sramotu.«
Tad ga pita šibenički bane:
»Pa Simica Moružinoviću,
kad si pošô i dora pojahô,
kakva te je muka dotjerala?«
Njemu veli Moružinov Simo:
»Gospodine, šibenički bane,
evo ima tri godine dana
kako mi je ćaća u sužanjstvu
na Udbini u širokoj Lici,
u njekoga Šaban-Lipovače,
baš u brata Ličkog Mustaj-bega,
pa ga Šaban neće da uc'jeni.
A nam' haber u Dubrovnik stigô
da ste bega živa uhvatili,
stog sam amo dojahô dorata.
Ako j' beže ovdje u tavnici,
da mi Ličkog Mustaj-bega date,
ja bih ćaću za njeg' povratio.«
Kad to čuo šibenički bane,
on je njemu 'vako odvratio:
»O, Simica Moružinoviću,
Mustaj-beg je u Zadru kamenom;
al' povratit za njeg' ćaće nećeš,
jer ti bega ne bi otpustili,
baš vjere mi, ni za kak'o blago.

Ja ću sjutra Zadru na đogatu,
tu će saći dvan'est kompanija,
bega ćemo na kolac nabiti,
na sramotu svoj širokoj Lici.«
To ban reče, a na noge klisi,
pa Hasanu reče na rastanku:
»Eto, Simo, vina i rakije!
A kad sjutra b'jel osvane dane,
ti ćeš sa mnom Zadru na doratu,
smrt vidjeti Ličkog Mustaj-bega.«
Reče, ode u drugu odaju,
Hasan osta u jalduzli stocu.
Svu noć sjedi, hladno pije vino,
a svu noć mu san na oči neće.
Kad je sjutra danak osvanuo,
od odaje vrata pokleknula,
pomoli se šibenički bane,
u čizmama i pod britkom ćordom:
»Hajde, Simo, da mi putujemo,
već je nama vakat polaziti.«
Tada Hasan na noge skočio,
pa siđoše oba na avliju.
Gotovi ih konji dočekaše
i spremljenih tri stotin' soldata,
što ć' zajedno s njima putovati.
Na gotove ate uzjahaše,
pred njim' idu glide i parade,
trempe trese, a svirala sviri,
pa krenuše Zadru kamenome.
Šibeničko polje pregazili,
u Moljaču goru udariše,
dugačka je šest punih sahata.
Dok Moljaču goru pregaziše,
na Primorje polje izađoše,
uz Primorje Zadru okrenuše.
Dok se Zadru bili pomolili,
niže Zadra čudo ugledaše,
jer izišô bjaše ban zadarski,
niže Zadra čador razapeo.
Tu je bilo dvan'est kompanija,

oružanih sve carskih soldata.
Na polju su vatre položili.
Kad njih oba tamo dojahali
do čadora bana zadarskoga,
sjaha tude bane šibenički.
Hasan svoga protjera dorata,
goni pravo Zadru na kapiju.
Kad u Zadar konja utjerao,
Hasan teži svojoj posestrimi,
po imenu Pavi krčmarici.
A kad Hasan pred birtiju dođe,
pred birtijom viče sa dorata:
»Posestrimo, dođi malo amo!«
Tad ispade Pava i sluškinje,
Hasan Pavi »dobar večer« viknu.
Njemu Pava pomoć otprimila,
Hasan doru iz sedla skočio,
a sluškinje dora prihvatile.
Hasan ode s' Pavom u birtiju,
na svilen ga dušek posadila;
nij' od vune, već od prtenine,
i stô Pava pred njeg' primaknula,
a donese vino i rakiju,
i pečeno meso janjećije,
jednu glavu kruha varoškoga,
pred njeg' metnu čašu pozlaćenu.
Hasan pije, s Pavom razgovara,
pa on pita Pave posestrime:
»Kako s' beže naselio ovdje,
jesi l', sestro, begu odlazila
i vidjela kog Ličani hvale?«
Njemu reče Pava krčmarica:
»Kad se beže ovdje naselio,
ja sam, brate, bega pohodila,
nosila mu vina i rakije,
i debele mlade janjetine,
jednu glavu kruha varoškoga,
ponijela smokve i rogače.
Ne daše mi Mustaj-begu ući,
na vratim' sam madžariju dala,

dok su meni vrata otvorili.
Ja sam ušla Ličkom Mustaj-begu,
našla njega u tavnici tavnoj,
u lisicam' i u bukagijam',
ja sam begu sjela do koljena,
nudila ga vinom i rakijom;
al' on neće vina ni rakije,
osim jede janjetinu mladu.
Mustaj-bega do Stambola nema!
Vi ne znate, bogom pobratime,
vi ne znate što ste izgubili,
svakom ćete biti pod nogama!
Sad u vas već ogovora nema.
jer će sjutra beg vaš poginuti.«
Hasan Pavu mučka u birtiji:
»Muči, Pavo, zmija te ujela,
sve će biti kako bog naredi!«
Njemu svu noć san na oči neće.
A ujutro, i dan kad zabjelje,
malo kašnje, a sunce se rodi,
nešto pjeva kroz Zadar kameni,
a Čelebić na pendžer pogleda.
On ugleda Ličkog Mustaj-bega,
bega vode banovi soldati
u lisicam' i u bukagijam',
jelov kolac begu na ramenu,
na vrhu mu nado čelikovo.
Opet pjeva iz sve svoje glave:
»O, Ličani, slatka braćo moja,
da možete danas pogledati,
i vidjeti Ličkog Mustaj-bega,
kako kinji njeg' od Zadra bane,
kako l' on mre na jelovu kocu!«
Kad to čuo Čelebić-Hasane,
On je odmah na noge skočio,
nije mogô hladno piti vino,
Hasan zove svoju posestrimu:
»Brže meni mog valjanog dora,
da ja idem na polje zeleno,
smrt vidjeti Ličkog Mustaj-bega!«

Odmah Pava izvede đorata.
Gotov Hasan na avliju siđe,
na avliji uzjaha dorata,
Pavi dade dva zlatna dukata,
pa od Pave otišće dorata.
Hitro siđe Zadru na kapiju,
brat' Aliju na kapiji nađe
u tebdilu, kaurskom od'jelu,
gdje on sjedi na svome đogatu.
Njemu tude suze utekoše,
jer nij' ljeta bez Đurđeva dana,
a ni brata dok ne rodi majka.
On ispade gradu na kapiju,
pred kapijom čudo ugledao,
jer on nađe tri brata rođena,
to su bile Hrnjice od Like,
jedno Mujo, a drugo Halile,
a treći je mali Omerica.
Kraj njih Hasan dora projahao,
niz Primorje ata otisnuo;
malo dalje u napr'jed bijaše,
on nastupi na jednu koledu,
gdje on nađe Đulić-bajraktara,
i kod njega sto i dvades't druga
kraj njih Hasan proturi dorata,
još na jednu nagazi koledu,
gdje bijaše Bojčić del' Alija,
a to jeste begov buljugbaša,
kod Alije šezdeset pandura.
Malo dalje Hasan projurio,
još na jednu naišô koledu,
i tu nađe Blažević-Omera,
i uz njega šezdeset drugova.
Kraj njih Hasan projaha dorata,
pa on nađe Tanković-Osmana,
i uz njega trideset momaka.
Dalje nađe sedam posobaca,
sve sinovi Kozlić-Huremage;
kraj njih Hasan konja protjerao,
pa on nađe dva brata rođena,

oba bjehu Koče Čejvan-age,
Mehinaga i Muhedinaga.
I kraj ovih Hasan projahao,
pa on nađe dva brata rođena,
del' Osmane, mlade Kahrimane,
to su djeca Budakova bila;
vino piju, eglen eglendišu:
»Mi hajdemo, zametnuti kavgu,
prije hvale Čelebić-Hasana.«
Kraj njih Hasan projaha dorata
do čadora bana zadarskoga.
Kad čadoru blizo prikučio,
on ugleda bana zadarskoga,
kod njeg' sjedi šibenički bane,
kod ovoga ledenički Janko.
Još on veće čudo ugledao,
kad vidio obje age carske,
oba bili sa Udbine ravne,
jedno bio Kozlić Huremaga,
a uz njega stari Čejvan-aga,
na njima je popovsko od'jelo,
dva ih đaka dvore nejednaka,
jedno bio Tale Ličanine
i pobro mu mali Radovane.
Kod njih sjedi Lički Mustaj-beže,
drži jelov kolac preko krila.
Dođe Hasan, »dobro jutro« viknu.
Tu sjedeći dobro otprimili,
na njeg' beže glavu podignuo.
Pozna konja, ne zna sahibije,
pa ga pita Lički Mustaj-beže:
»Granatiru, na konju doratu,
oklen jesi tog konja dobio?«
Hasan kaže Ličkom Mustaj-begu:
»Dragi beže, lički starješina,
ovo j' dorat Čelebić-Hasana,
Hasanu sam ja osjekô glavu.
Ja sam Simo Moružinoviću,
dora jašem, oštru ćordu pašem.«
Mustaj-begu suze udariše,

pa on viknu iz sve svoje glave:
»O, Hasane, kô od srca sine,
zar poginu i ti prije mene,
daklen meni ogovora nema?«
Kad to čuo od Zadarja bane,
desnu ruku turi u džepove,
pa izvadi dvadeset dukata:
»Na, Simica, pa se napij vina,
daj potkovat dora Hasanova!«
On dukate sasu u džepove,
a sinu mu iz kore gadara,
viknu Hasan banu zadarskome:
»Nije ovo Moružinoviću,
Već sam glavom Hasan-Čelebiću!«
Ban se hvati kratka karabina,
ne dade mu Hasan odapeti,
već ga Hasan sabljom udario,
spade glava zadarskoga bana.
I tada se hitar dogodio,
te nadžakom i desnicom svojom
udario šibeničkog bana.
Tad pukoše mali džehverdari
iz junačkih ruku malog Rade,
pogodiše ledeničkog Janka.
Kad se tude zametnula kavga,
slomi s' ogroš po svemu Primorju;
svadiše se turci i kauri,
obje age na noge skočile,
Mustaj-begu ruke odr'ješili,
a zbacili s nogu bukagije,
banova mu konja podmakoše,
i sablju mu banovu dadoše.
Kad Mustaj-beg konja uzjahao,
i s njim obe age uzjahale,
još uzjaha i Tale i Rade,
tad Mustaj-beg iz sveg grla viknu:
»O, Ličani, slatka braćo moja,
evo vašeg bega među vama,
sad mi ruke n'jesu savezane!«
Beg okrenu uz Primorje ravno,

Od Zadra se vrata zaključala,
a sa Zadra pukoše topovi,
tama pade po svemu Primorju,
a po tami trepte džehverdari.
Sablja s'jeva, a krv se proljeva,
gonjaše se turci i kauri.
U tom danu dva jaka sahata,
kavga bila pa se razvrgnula,
osta mejdan Ličkog Mustaj-bega,
jer on razbi dvan'est kompanija,
Beg Mustaj-beg po razboju hoda,
pa iskuplja svoje ranjenike,
poginule ni kopati neće,
ranjenima nosila pogradi
na dva konja i četiri koplja.
Beg okrenu uz ravno Primorje,
sentimice na široku Liku.
Tu su silno blago potjerali.
Kad izišli u široku Liku,
kad su došli gaju Ograševu,
tu je beže vojsku ustavio,
što dobili pravo razd'jelili.
Mustaj-beže ode svojoj kuli,
a Ličani svaki sentu svome.
Beg darova Čelebić-Hasana,
pokloni mu dvadeset čifluka,
a načini čardak pod Udbinom,
oženi ga Eminom robinjom.

XXV

DESNI BAJRAKTAR MUSTAJ-BEGA LIČKOG I ROSANDA KĆERCA DASOVIĆA BANA

(Sarajevo)

Pije vino beg Mustaj-beg Lički,
a u svojoj Liki i Vrljiki,
i na svojoj na bojali kuli.
Četiri ga dvore bajraktara,
s njime pije trides't agalara;
beže često gleda na džamove,
na džamove sobi sa dv'je strane.
Pita njega trides't agalara:
»Beg Mustaj-beg, zemlji gospodaru!
Što ti često gledaš na džamove,
na džamove s' obadvije strane?«
Njima veli beg Mustaj-beg Lički:
»Prođ'te me se, moje age drage!
Ako gledam za nevolju ljutu:
nema moga desnog bajraktara,
otišô je u četu junačku,
četiri mi vade ostavio:
jednu vadu za jednu nedjelju,
drugu vadu za drugu nedjelju,
treću vadu za treću nedjelju,
a četvrtu čitav mjesec dana,
pa uzjaha na dorata svoga,
sa dorata meni besjedio:
— Beg Mustaj-beg, zemlji gospodaru!
Kad ne dođem za pun mjesec dana,
ti se suncu i mjesecu nadaj,
ne nadaj se desnom bajraktaru. —
Pa otjera pehlivan-dorata.
Pa prođoše četiri mjeseca,
nigdje desnog bajraktara nema,

nek' bog znade — jeste poginuo.
Ako bude desni poginuo,
već se naša odlomiše krila!
Da ja znadem i da mogu znati,
kojijem bih sentom udario,
udario i sentom i sv'jetom,
bih ja mnogo položio blago,
zadrmô bih serhat i Krajinu,
povukô bih od boja topove,
udrio bih niz zemlju ćesarsku,
pokajô bih desnog bajraktara.«
U riječi, u kojoj bijahu,
istom tutanj uz visoku kulu,
lete begu na muštuluk tudi:
»Daj muštuluk, beg Mustaj-beg Lički;
eto desnog bajraktara tvoga!«
Skoči beže na noge lagane,
a dohvati durbin s čiviluka,
pa okrenu niz polje široko,
pa pod kulom polje pokupio,
nasmija se beg Mustaj-beg Lički;
pitaju ga age i begovi:
»Što se smiješ, zemlji gospodaru?«
A stade im beže kazivati:
»Eto desnog bajraktara moga,
žida mu se džida na ramenu,
pa na džidi od adžahe glava,
do pola je krvi obojena,
a od pole čohom opšivena,
za njim čekrek igra bedevija;
ja mu džidu znadem i kobilu:
džida mu je Janjčić-generala,
bedevija morskog generala,
s obojicom mejdan dijelio,
obojicu stekô na mejdanu,
siguran je, oba mi svijeta!«
Poletješe age i begovi,
da osejre desnog bajraktara,
poletješe džamu i pendžeru,
a bajraktar odjaha pod kulu,

pa on džidu prisloni uz kulu.
Visoka se džida prigodila,
i na džidi od aždahe glava,
dohvatio džamu i pendžeru,
pa zazjehta od aždahe glava,
zazjehtala na džamu pendžeru,
zasjecaše sve filovi zubi,
sve iz njiha živa vatra s'jeva.
Sve suknuše age i begovi,
sve suknuše odaji za vrata.
Njima veli beg Mustaj-beg Lički:
»Ne bojte se, moje age drage,
od mrtve se poplašiste glave,
kako biste stali na mejdanu,
dočekali džidu od čelika
i na njojzi od aždahe glavu,
kô što onaj desni bajraktare?«
Dok odaji poletješe vrata,
dok uletje desni bajraktare,
omah begu poletio ruci;
ne da mu se beže poljubiti,
već pred njime na noge skočio,
za desne se ruke prihvatiše,
za junačko zdravlje ispitaše,
pa rekoše da su zdravo bili!
Dok odaji poletješe vrata,
pa uniđe tucak nevoljniče,
pa im tucak veli u odaji:
»Koje vam je beg Mustaj-beg Lički?«
Pa mu age prstom kazivahu:
»E ono je među pendžerima.«
Pa im tucak veli u odaji:
»Pod'jelite age i begovi,
porad boga i jednog svijeta!«
Svaki aga po žut dukat dade,
beg Mustaj-beg tri dukata žuta.
Reda dođe desnom bajraktaru,
on zahmuri u džepove ruke,
pa mu dade trides't madžarija.
A kad tucak ugleda dukate,

pa pred njime crnu zemlju ljubi,
e 'vako mu tucak besjedio:
»Primakô ti dorat na mejdanu
i sablja ti tvoja dimiskija!«
Ode tucak niz visoku kulu,
a kad tucak na avliju siđe,
tu se dorat bajraktarev voda,
do dorata čekrek bedevija.
Ja da vidiš tucak-nevoljnika,
primače se pehlivan-doratu,
pa mu noge diže sve četiri,
pa dorata u kopita ljubi,
zagrnu mu hašu pozlaćenu,
pa ga rukom plešće po sapima,
e 'vako mu tucak besjedio:
»Davor doro, bajraktara krila!
Kako te je rosa popanula,
dok donio samog bajraktara,
ako bog da i sreća od boga,
i bolje će tebe popanuti,
kada siđeš u rosno Primorje,
do bijele Dasovića kule
i doneseš bajraktara svoga,
a izneseš Rosu na sapima,
milu kćercu Dasovića bana!«
Sve to gleda beg Mustaj-beg Lički,
pa besjedi agam' i begovim':
»Vidite li, moje age drage,
a šta rade žute maždarije?«
Ode tucak niz Tursku krajinu.
Kud gođ iđe u Primorje siđe
do bijele kule Dasovića,
pa se banu svali u avliju.
Na avliji šadrvan vodica,
tudi sjedi Dasoviću bane,
pije bane vino i rakiju,
a služi ga Rosanda djevojka.
Tucak njima boga napomenu,
a oni mu zdravljem prihvatiše.
Još ga pita Dasoviću bane:

»Ja, tucače, bolan nevoljniče!
Gdje si bio, gdje si tavnovao?«
A tucak mu reče na avliji:
»Gospodaru, Dasoviću bane!
Tavnovô sam na Turskoj krajini
u turčina Tanković-Osmana,
natakô mi čelik-halku tešku,
ispušća me iz zindana svoga,
da mu mnogo prosim dugovanje,
dugovanje hiljadu dukata.«
Opet veli Dasoviću bane:
»Ja, tucače, bolan nevoljniče!
Kad si bio na Turskoj krajini,
jesi l' barem Liki silazio,
silazio Liki i Vrljiki?
Ja znadeš li Ličkog Mustaj-bega
i njegova desnog bajraktara?
Nesretan je, sam ga bog ubio!
Skoroma je ovdje dohodio,
golemu mi štetu učinio:
pogubi mi do dva generala,
pogubi mi Janjčić-generala,
odveo mu čekrek bedeviju,
pogubi mi morskog generala,
odnese mu džidu od čelika
i na džidi od aždahe glavu.«
A reče mu tucak na avliji:
»Gospodaru, Dasoviću bane!
Slazio sam Liki i Vrljiki,
dobro znadem Ličkog Mustaj-bega
i njegovog desnog bajraktara;
ja kakav je, vesela mu majka!
Crna oka, a čela široka,
svoje mrke odgojio brke,
ljepote mu niz Taliju nema
ni u muške ni u ženske glave,
sja mu sunce između obrva.«
Onda reče Dasoviću bane:
»Ja Rosulja, moja kćeri draga!
Uzmi sužnja za desnicu ruku,

pa ga podaj u moju pivnicu,
neka tudi jednu noćcu noći,
nek' ujutro meni ovdje dođe,
a ja ću ga dobro ugledati.«
Jedva ona toga dočekala,
prihvati ga za desnicu ruku,
ne vodi ga u pjanu pivnicu,
već odvede u kafaz-odaju,
na mehko ga šilte posadila,
pa ga pita Rosanda djevojka:
»Ja, tucače, moj pobogu brate,
je li lijep desni bajraktare?«
A njoj tucak veli u odaji:
»Jeste, gospo, gospodstva mi tvoga!
Ljepote mu niz Taliju nema,
ni u muške ni u ženske glave,
sja mu sunce između obrva.«
A veli mu Rosanda djevojka:
»Ja, tucače, moj pobogu brate!
Bi l' ti mene nešto poslušao?«
A veli joj tucak u odaji:
»Hoću, gospo, gospodstva mi tvoga!
Sad da rekneš, sić' ću na Krajinu.«
A veli mu kafazlija Rosa:
»Da mi knjigu sneseš na Krajinu,
a evo ti ogra madžarija,
na njojzi je hiljada dukata,
pa da siđeš Liki i Vrljiki,
a do kule bega Mustaj-bega,
da mu knjigu šarovitu dadeš,
nek' mi spremi desnog bajraktara.«
A tucak joj reče u odaji:
»Piši, gospo, knjigu šarovitu!«
Pa gospoja knjigu načinila,
pa je dade sužnju iz zindana.
Ode knjiga na Tursku krajinu,
prije zore tucak polazio,
prije zore i prije sabaha,
na velika četiri sahata.
Kud god išô, konake činio,

zdravo Liki i Vrljiki siđe,
kako siđe, na kulu iziđe.
Tu bijaše beg Mustaj-beg Lički,
beže sjedi pijuć hladno vino,
četiri ga dvore bajraktara
i do njega trides't agalara.
Njima tucak hvaljenicu viknu,
oni njemu zdravljem prihvatiše,
a reče mu beg Mustaj-beg Lički:
»Kaurska si sada knjigonoša,
dajder meni knjigu šarovitu!«
Sužanj njemu veli u odaji:
»Gospodaru, beg Mustaj-beg Lički!
Ne dam knjige od ruke do ruke,
daj mi tvoga desnog bajraktara,
da mu knjigu šarovitu dadem.«
Njemu reče beg Mustaj-beg Lički:
»Ovdje desnog bajraktara nema,
spremio sam njega u čifčije,
da čifčijam' sjemena dijeli,
neće doći za četr'es't dana.«
Ondar viknu beg Mustaj-beg Lički,
viknu svoga slugu Mehemeda:
»Mehemede, prava slugo moja!
Uzmi sužnja za desnicu ruku,
pa ga podaj na moje konake,
kada sužnja na konake dadeš,
ti se meni na kulu povrati,
imam tebi nešto besjediti.«
Odvede ga sluga Mehemede,
povrati se begu na čardake;
reče njemu beg Mustaj-beg Lički:
»Mehemede, prava slugo moja!
Ti uniđi u ženske odaje,
skupi moje bajramske haljine,
što oblačim na bajram džamiji,
natovari lejlek crven čador,
crven čador od svile crvene,
pa evo ti list knjige tanahne,
pa ti hajde desnom bajraktaru,

pa ti kneza Nikolicu nađi,
podaj knjigu knezu Nikolici,
neka skupi hiljadu čifčija,
neka popnu crvena čadora,
neka dvore desnog bajraktara,
nek' obuče desni bajraktare,
nek' obuče sve moje haljine.
Kad odneseš sve moje haljine,
i odneseš velikog čadora,
ti se meni do sabaha vrati,
da prihvatiš hitru knjigonošu,
kad osvane i sunce ograne,
da ga vodiš desnom bajraktaru.«
Momak uze hitru knjigonošu,
na begove odvede konake,
namiri on hitru knjigonošu,
pa se begu na kulu povrati,
pa mu reče beg Mustaj-beg Lički:
»Hajd' iskupi sve moje haljine,
sve u srmi i u čistu zlatu,
pa ti hajde desnom bajraktaru,
podaj njemu sve moje haljine,
nek' obuče desni bajraktare,
nek' čifčije čador mi razapnu,
pa ti vodi hitru knjigonošu.«
Odvede ga desnom bajraktaru.
Kad kaurska knjigonoša dođe,
kad ugleda desnog bajraktara,
sav u srmi i u čistu zlatu,
njega dvori hiljadu čifčija,
tri puta je zemlju poljubio,
dok je skutu došô i koljenu,
na koljenu knjigu ostavio;
uze knjigu desni bajraktare,
pa na knjizi pečat razlomio,
a kad vidi šta mu knjiga kaže,
pa on hitroj veli knjigonoši:
»Slušaj, more, hitar knjigonoša!
Drugu ću ti knjigu napraviti,
pa ponesi Rosandi djevojci.

Selam ćeš mi Rosi ponijeti,
ja ne mogu njojzi silaziti
u kaursko široko Primorje
za četr'est čitavijeh dana,
a čifčijam' valja dijeliti,
dijeliti sjeme i volove.«
Pa se maši rukom u džepove,
izvadi mu trides't madžarija:
»Kup' opanke i napij se piva!«
Još načini knjigu šarovitu,
pa opremi Rosandi djevojci.
Kaurska se vrati knjigonoša.
Pa prođoše tri bijela dana,
baš tri dana i tri tavne noći,
onda momka misli pritiskoše,
sam u sebi momak besjedio:
»Kad će proći do čet'rest dana,
bogami ih ni čekati neću!«
Veće viknu kneza Nikolicu:
»Prava slugo, Nikolica kneže!
Poved'te mi pehlivan-dorata.«
Dovedoše pehlivan-dorata,
pa se desni stade oprem ati,
a naredi knezu Nikolici:
»Turska slugo, kneže Nikolica!
Kad ujutro bio dan osvane,
a ti siđi Liki i Vrljiki,
pa kad siđeš Liki i Vrljiki,
pravo begu na kulu iziđi.
Kad uspita beg Mustaj-beg Lički:
je li tamo desni bajraktare?
Pa ti njemu po istini kaži:
Otišô je u rosno Primorje.«
Pa on spremi svojega dorata,
a prihvati džidu od čelika,
jahnu momak na konja dorata;
kud god iđe na Primorje siđe
do bijele Dasovića kule.
Po akšamu među jacijama
prikuči se Dasovića kuli,

pa on sjaha sa konja dorata;
hoda momak oko tanke kule,
vrlo kula tanka, a visoka,
a na kuli mumi gorijahu,
gorijahu mumi i fenjeri,
a on sitne merdevine traži.
On ne more naći merdevina,
pa on priđe do dorata svoga,
na doratu bisag otvorio,
pa izvadi gajtan-merdevine
od pet stotin' sitnih basamaka
i na njima kuke od čelika;
baci kuke uz visoku kulu,
zakučiše kuke za jabuke,
zakučiše kuke za demire,
ode momak brojit basamake.
Kad iziđe do džamli-pendžera,
prihvati se za demire rukom,
pa pogleda crnijem očima,
al' to bješe Rosina odaja,
kod nje gore četiri svijeće,
a dvore je četiri robinje,
a pod njom su četiri dušeka.
Ona roni suze niz obraze,
njojzi vele četiri robinje:
»Što ti roniš suze niz obraze?
Lete suze niz bijelo lice,
kano biser niz bijelu svilu.«
A reče im Rosanda gospoja:
»Prođ'te me se, četiri robinje,
nemojte mi na jad pristajati,
bijah dragog sebi zagledala,
eto tamo u Turskoj krajini,
pa imenu desnog bajraktara,
spremila sam njemu knjigonošu,
da mi desni u Primorje siđe,
da me vodi na Tursku krajinu.
Otolič mi knjigonoša dođe,
donese mi knjigu šarovitu,
on ne more u Primorje sići,

dok ne prođe za četr'es't dana,
kad će proći do četr'es't dana?«
Desni joj se sa pendžera javi,
e' vako joj momak besjedio:
»Oj, Rosuljo, srce iz njedara!
Sišô sam ti u rosno Primorje,
evo mene na pendžeru tvome.«
A ona ga gleda poprijeko,
e 'vako je njemu besjedila:
»Kin' s' otalen od mora katano,
ja nijesam lica odgojila
da ga bale po moru katane.
Puna mi je puška potajnica,
razbiću ti čelo načetvero,
ispašće ti oba oka vrana!«
A reče joj momak na pendžeru:
»Oj, Rosuljo, srce iz njedara!
Zar ćeš ubit bajraktara svoga?
Ja sam glavom desni bajraktare!«
Onda veli Rosanda djevojka:
»Kad si glavom desni bajraktare,
ja sam mnogo potrošila blago
po Grcima i po trgovcima,
dok sam sure sebi nabavila,
dobavila desnog bajraktara,
ja imadem sure u džepov'ma.«
Pa prikuči mume i fenjere,
a izvadi sure iz džepova,
gleda sure, gleda bajraktara,
pa se slika s licem podudari,
u odaji ona besjedila:
»Jeste«, kaže, »oba mi svijeta!
Sišô meni desni bajraktare.«
E 'vako je njemu besjedila:
»Bajraktaru, srce iz njedara!
Dolje siđi pod visoku kulu,
da t' otvorim demirli kapiju,
da uvedem tebe i dorata.«
Pa otrka Rosanda djevojka,
pa na kuli otvorila vrata,

On ostavi svojega dorata,
ostavi ga na mermer-avliji,
uzeše se za bijele ruke,
iziđoše u kafaz-odaju
i padoše po mehku dušeku:
ljubnuše se i dva i tri puta,
da ko broji, hiljada bi bila.
Moli joj se desni bajraktare:
»Oj, Rosuljo, srce iz njedara!
Plaho me je dorat umorio,
da ti legnem na bijelo krilo,
malo sanak hoću boraviti.«
Uze njega Rosanda djevojka,
ne more ga mlada pregorjeti,
da joj spava na bijelu krilu,
e 'vako je njemu besjedila:
»Bajraktaru, srce iz njedara!
Sabah zora, ptice zapjevaše,
baš Danica pomolila lice,
za njom bješe suncu ustopice,
da bježimo na Tursku krajinu,
kauri će naske potpaziti,
ludo ćemo izgubiti glavu.«
Skoči momak kô da se pomami,
e 'vako mu Rosa besjedila:
»Pričekaj me u kafaz-odaji,
dok se mlada ja na kuli spremim.«
Ode Rosa u drugu odaju,
pa ukrade dva blizanca sina,
i Rosa se mlada opremila,
u b'jelu se zamotala svilu,
djecu dade desnu bajraktaru,
djecu metnu u svoje bisage:
»Čuvaj djecu, ako ti valjadu.«
Pa sletješe na mermer-avliju,
momak djecu metne u bisage,
pa uzjaha svojega dorata,
Rosi pruži svoju desnu ruku,
Rosa njemu pruži obadvije,
pa je za se na dorata baci;

tri puta je utegnuo pasom,
a četvrti od sablje kajasom,
pa istjera konja iz avlije,
pa iziđu u polje široko.
Poletje mu dorat preko polja,
kano zv'jezda preko vedra neba.
Turski sabah bješe za klanjanje,
momak stiže na tromeđu pustu,
dok planuše kaurski topovi
u širokom kaurskom Primorju,
dva ujedno, po dvades't zajedno,
biju barde, a biju lumbarde,
po gradov'ma šibe pripucuju,
kaurska se zemlja zapalila.
Al' zaludo, fajde ne imade,
priđe momak u Tursku krajinu
i odnese kićenu latinku,
i banova dva blizanca sina.
Iđe momak uz polje široko,
veće hoće Liki i Vrljiki,
opazi ga beg Mustaj-beg Lički,
prema njemu alaj izbacio,
izvede ih na visoku kulu.
Sasta mu se trides't hošđeldija.
U riječi u kojoj bijahu,
dok banova knjigonoša stiže
iz široka kaurska Primorja,
ban spremio knjige šarovite,
a na ruke begu Mustaj-begu:
»Beg Mustaj-beg, zemlji gospodaru.
od krvave Like i Vrljike!
Išći blago kol'ko tebi drago,
povrati mi dvoje djece male,
ti ih nemoj vjerom prevjeriti,
jal' ih nemoj gladi napatiti.«
A beg njemu knjigu povratio:
»Spremi meni tri tovara blaga,
sad sam svoga desnog oženio,
oženio desnog bajraktara,
valja kulu njemu napraviti,

Spremi meni četr'est sejsana,
čista ruha i srebrena suda,
to je ruho Rosande djevojke.«
Ban mu spremi tri tovara blaga
i spremi mu četr'est sejsana;
on mu vrati dva blizanca sina.
Na tome su i mir učinili,
a mene su amo opremili,
da ja kažem čestitoj gospodi,
da im kažem kakono je bilo,
od staroga vakta i zemana,
šta su stari radili junaci.

XXVI

MUSTAJ-BEG LIČKI IZBAVLJA SVOG BRATA

(Sarajevo)

Vino piju age Krajišnici
usred Like na bijeloj kuli,
baš na kuli Ličkog Mustaj-bega;
sve su age šenli i veselo,
neveseo beg Mustaj-beg Lički,
nit' on pije vina nit' rakije,
nit' šećerli kahve iz findžana,
beg proljeva suze od očiju.
Pitale ga age Krajišnici:
»Što je tebi, beg Mustaj-beg Lički,
što se s nama veseliti nećeš?
Kakva te je briga pritisnula?«
Govori im beže Mustaj-beže:
»Znate, age, nije bilo davno,
evo ravnih sedam godin' dana,
ja sam brata oženio moga,
moga brata, Ličkog Mehmed-bega;

oženih ga lijepom djevojkom
sa studena vrela i Cetine,
milom Zlatom Babahmetovića.
Kad dovedoh lijepu djevojku,
svadbu činih čitav mjesec dana,
vakat dođe, moja braćo draga,
da brat iđe u đerdek djevojci,
a on ne htje u đerdek djevojci.
A ja molih brata od matere:
— Hajde, Meho, u đerdek Zlatiji! —
Al' me Meho ne htje poslušati,
pa ja kazah mojoj staroj majci.
Ode mati Mehu govoriti:
— Hajde, Meho, u đerdek djevojci!
To je, sinko, velika sramota. —
Jedva njega umolila majka,
pa on ode u đerdek djevojci.
Kad ujutro petak osvanuo,
nišandžije nišan zaturiše,
hoće konje trčat na košije,
i pješci se mnogi iskupili,
a i pješci čekahu košije;
ali Meha iz đerdeka nema.
Pa mi veli ostarjela majka:
— O, moj sine, Lički Mustaj-beže!
Vidi Meha moga milog sina,
moga sina, a brata tvojega,
kako Meha iz đerdeka nema.
Sinoć ne htje u đerdek djevojci,
a jutros ga iz đerdeka nema. —
Pa ja odoh na odajska vrata,
te ja kucam halkom na odaji,
da dovičem brata Mehmed-bega.
Na odaji zaklopljena vrata,
iz odaje niko se ne javlja.
Ja sam desnu nogu podigao,
u vrata sam nogom udario
i razvalih na odaji vrata,
pa uljegoh u šikli odaju;
al' mi brata Mehmed-bega nema.

Tu sam našô lijepu djevojku,
Zlata stoji među pendžerima,
nije s glave ni duvak skinula,
pa je duvak suzam' pokapala,
Zlata plače, nigdje se ne tješi.
Ja sam curi selam nazivao,
cura meni selam prihvatila,
ja sam Zlati tiho besjedio:
— O, nevjesta, kafazli Zlatijo!
Kamo meni bratac Mehmed-beže? —
Zlatija mi ode govoriti:
— Moj djevere, Lički Mustaj-beže!
Moj djevere, da te bog ubije,
kad ti ženi brata Mehmed-bega,
što ga ženi nedragom djevojkom?
Sad ću tebi kazat, Mustaj-beže!
Kad uljeze sinoć u odaju,
pa je meni selam nazivao,
pa on meni mukajet ne bješe.
Kako dođe i mimo me prođe,
pa dohvati sedefli tamburu,
pa on sjede na mome sanduku,
sitno kuca, jasno popijeva,
pripijeva Šibenika grada
i Ružicu šibeničkog bana:
— Evo puno devet godin' dana,
kako sam se s Ružom zagledao,
s milom kćerkom šibeničkog bana;
sad Mustaj-beg mene oženio,
s milom kćerkom Babahmetovića.
Čuješ dobro, kafazli Zlatija,
lica ti se dohvatiti neću,
dok Ružicu čujem u životu! —
Pa ostavi sedefli tamburu,
primače se do sanduka svoga,
iz sanduka izvadi haljine,
pa se svlači, te se preoblači,
sve obuče od zlata haljine,
a opasa mukadem pojasa,
po pojasu silah pripasao,

pa za silah puške zadjenuo,
obadvije puške merdžankinje;
pa dohvati noža plamenoga
i noža je u silah turio,
s čiviluka skide džeferdara,
uz duvar je pušku prislonio.
Opet beže do sanduka dođe,
stade brojit žute madžarije,
pa izbroji hiljadu dukata,
u zlatan ih jagluk zavezuje,
beže k meni u odaju pođe
i u ruci nosi madžarije,
pa mi s glave duvak podignuo,
pa mi beže 'vako govoraše:
— O, Zlatijo Babahmetovića!
Pogledaj me crnijem očima,
da ja vidim kakve su ti oči! —
O, djevere, Lički Mustaj-beže,
brata sam ti očim' pogleđala.
Kad mi crne oči ugledao,
poljubi me tri-četiri puta,
da j' ko brojô i stotinu puta,
pa mi dade hiljadu dukata:
— Maj to tebi, kafazli Zlatijo!
Maj ti, Zlato, hiljadu dukata,
da ti dadem nićah i nafaku,
Zlato bona, za života moga! —
Pa me zakle beže Mehmed-beže:
— O, Zlatijo, tako ti imana!
Nemoj moga ti tužiti brata,
eto tebi nićah i nafaka,
Zlato bona, za života moga! —
Pa izađe beže iz odaje.
Pa ja ne znam, beže Mustaj-beže,
kuda ode beže Mehmed-beže.«
Pa govori beg Mustaj-beg Lički:
»Čuste li me, age Krajišnici!
Evo puno sedam godin' dana,

kako mi je brata nestanulo.
Ja opravih sedam bajraktara,
da mi brata Mehmed-bega traže,
i opravih Đulić-bajraktara.
Evo punih šest godina dana,
kako spremih moje bajraktare,
ni jednoga na Krajinu nema.
I oni su bili zarobljeni.
Čuste li me, braćo agalari!
Gori su mi jadi bajraktarski,
što kukaju bajraktarske majke,
nego jadi brata Mehmed-bega!«
Pa zavika Lički Mustaj-beže:
»Koji bi se junak nalazio,
pa bi sebe kurban učinio,
da on sađe niz zemlje kaurske,
da potraži brata Mehmed-bega
i mojijeh sedam bajraktara?«
Sve su age redom ušutjele,
progovara od Kladuše Mujo:
»Čuješ mene, Lički Mustaj-beže:
ja bih smio jemin učiniti,
kako nema u našoj Krajini,
beže dragi, nikakva junaka,
da potraži tvoga Mehmed-bega,
i tvojijeh sedam bajraktara.«
Opet veli Lički Mustaj-beže:
»Čuste li me, age Krajišnici!
Koji bi se junak nalazio,
pa bi brata nalazio moga
i mojijeh sedam bajraktara,
dao bih mu stotinu čifluka,
dao bih mu zlatan kat haljina,
dao bih mu dvije puške male,
sve u srmi, pa su pozlaćene,
dao bih mu sablju okovanu,
što je danas ni u koga nema,
što siječe pancijer-košulje;
dao bih mu mojega Goluba,
daću konja, zažalit ga neću;

jošte više, dao bih mu kćerku,
moju kćerku Begeminu mladu.«
Age šute, ništa ne besjede,
a veli mu serdar Mustafaga:
»Čuješ mene, beg Mustaj-beg Lički!
Čuo jesam i ljudi mi kažu,
da imade momak u Udbini,
po imenu Velagić-Selime.
Pa sam čuo, beg Mustaj-beg Lički,
da se Selim nigdje ne savija,
ni kod svoje kule od kamena,
već sve hoda niz zemlje kaurske.
Što je, beže, sedam kraljevina,
svud je išô Velagić-Selime,
pa sam čuo i ljudi mi kažu,
gdje je došô Velagić-Selime,
svako mjesto jeste potpisao,
bio grad to il' bila palanka,
svako mjesto po imenu znade.
Čuo jesam i ljudi mi kažu,
da umije trideset jazija,
i umije trideset jezika.
Svake knjige pročitati znade.
Ako ćeš me, beže, poslušati,
ti ćeš sitnu knjigu načiniti,
spremi knjigu Velagić-Selimu.
Ak' ne bide kuda otišao,
nek' mu knjigu knjigonošče dade,
nek' on dođe tvojoj tankoj kuli,
da molimo Velagić-Selima,
neće li se Selim zamučiti,
neće l' otić niz zemlju kaursku,
neće li ih Selim nalaziti?«
Opet Mujo begu besjeđaše:
»Čuješ li me, Lički Mustaj-beže!
Jeste zgodan Velagić-Selime:
on ti ništa zatražiti neće,
majka nema, neg' njega jednoga.«
Kad to začu Lički Mustaj-beže,
pa prisjede, sitnu knjigu piše

na koljena Velagić-Selimu,
da mu dođe Velagić-Selime,
da on dođe Ličkom Mustaj-begu.
Molim mu se beg Mustaj-beg Lički,
moli mu se baš kô bratu svome.
Beže viknu Vrsić-bajraktara,
bajraktar mu u odaju dođe,
beg mu daje knjigu šarovitu:
»Čuješ li me, Vrsić-bajraktare!
Maj ti ovu knjigu šarovitu,
nosi knjigu pravo na Udbinu,
podaj knjigu Velagić-Selimu!«
Pa bajraktar begu progovara:
»Ja ću knjigu uzet, Mustaj-beže,
i odnijet knjigu na Udbinu;
ali neću naći Velagića,
Velagić se nigdje ne savija,
već sve iđe po zemljam' tuđijem,
gdjekad prođu po četir' godine,
a Selima na Udbinu nema.«
Njemu veli Lički Mustaj-beže:
»Hajd', Vrsiću, ako boga znadeš!
Nećeš li ti dobre sreće biti,
da ti nađeš Velagić-Selima.«
Uze knjigu Vrsić-Ibrahime,
pa on spade u tople podrume,
pa opremi široka vranina,
izvede ga Vrsić na avliju,
na avliji uzjaha vranina,
pa istjera konja iz kapije.
Zelenog se polja prihvatio,
otlen ode Vrsić-Ibrahime.
Kud god iđe, vesela mu majka!
Vrsić sađe pod Udbinu ravnu,
prihvati se polja udbinskoga.
Pa Vrsića age ugledaše,
ugledaše age Udbinjani,
jer bijahu age posjedale,
redom sjede na zelenoj londži,
među njima Velagić-Selime,

uzgrnuo uz ruke rukave,
najčešće mu čaša dolazaše.
A kakav je Velagić-Selime!
Vas u srmi i u suhu zlatu,
na desnu se naslonio ruku,
Velagić se nešto zamislio.
Pitaju ga age Udbinjani:
»O, turčine, Velagić-Selime!
Što su tebe misli pritisnule?«
Kad to čuo Velagić-Selime,
pa je s čela ruku podignuo,
pa je Selim podigao glavu:
»Znate l' braćo, age Udbinjani,
što su mene misli pritisnule?
Sad ja mislim na zelenoj londži,
u Krajini, gdje junaka ne bi,
da potraži Ličkog Mehmed-bega,
milog brata Ličkog Mustaj-bega
i njegovih sedam bajraktara;
čuste li me, age Udbinjani!
Onomad sam bio niz Krajinu,
pa me bješe namjer namjerila,
pa natjerah svojega dorina
ispod kule Đulić-bajraktara.
Začuh pisku na bijeloj kuli,
gdjekad kuka baš kô kukavica,
i prevrće baš kô lastavica.
Ja mojega ustavih dorata
pod bijelu Đulićevu kulu,
odoh slušat jade sa dorina;
dok naljeze jedno momče mlado,
pa sam njega, braćo, upitao:
ko li kuka na bijeloj kuli?
Momče mlado meni progovara:
ono kuka Đulićeva majka
i četiri sestre Đulićeve,
sve kukaju na bijeloj kuli,
a sve kunu Ličkog Mustaj-bega.
Pa se, braćo, meni ražalilo,
slušajući Đulićevu majku

i njegove sestre sve četiri.«
Sve gledaju age Udbinjani,
sve gledaju poljem zelenijem,
njima veli Velagić-Selime:
»Čuste li me, age Udbinjani!
A koga ste poljem ugledali?«
Njemu vele age Udbijani:
»O, naš aga, Velagić-Selime!
Eto poljem Vrsić-bajraktara,
bajraktara Ličkog Mustaj-bega.«
Kad to začu Velagić-Selime,
pa agama ode besjediti:
»Jesam, age, čuo za Vrsića,
al' ga nisam ja nikad vidio
i ja hoću njega osejriti.«
Pa Velagić poljem pogledao,
dok ugleda Vrsić-bajraktara,
Vrsić dogna njegova vranina,
dogna vranca pred zelenu londžu,
pa pred londžom konja odjahao.
Ode Vrsić uza merdevine,
pa uljeze u zelenu londžu,
pa agama turski selam viknu.
Age su mu selam prihvatile,
ispred njega na noge skočile;
al' ne skače silan Velagiću.
Vrsić sjede među agalare,
age njemu hožđeldiju daju,
pitaju se za mir i za zdravlje,
age su ga ponudile pivom.
Kad se Vrsić malo napojio
i malo se bješe odmorio,
pa agama Vrsić govoraše:
»O, boga vam, age Udbinjani!
Ko je ovdje Velagić-Selime,
nije l' bog dô, da sreća namjeri,
je li ovdje Velagić-Selime?
Da ga vidim, ne bih ga poznao,
jer ja njega nikad još ne vidjeh,
ja sam njega čuo po čuvenju.«

Rekoše mu age Udbinjani:
»Bajraktare Ličkog Mustaj-bega,
eno ondje Velagić-Selima,
štono sjedi među pendžerima.«
Kad ga vidje Vrsić-bajraktare,
pa od zemlje na noge skočio,
bajraktar mu poletio ruci.
Ne da ruke Velagić-Selime,
veće Selim veli bajraktaru:
»O, Vrsiću, begov bajraktare!
Niko moje ne poljubi ruke,
a ni ti je poljubiti nećeš.«
Pa mu Vrsić knjigu izvadio,
dade knjigu Velagić-Selimu.
Selim uze knjigu šarovitu,
pa posadi Vrsić bajraktara,
posadi ga sebi uz koljeno.
A da vidiš Velagić-Selima!
Na knjizi je pečat prelomio,
pa razloži knjigu šarovitu,
uči knjigu silan Velagiću,
knjigu uči, grohotom se smije.
Pitaju ga age Udbinjani:
»Velagiću, soja gospodskoga!
Što ti knjiga šarovita kaže,
je l' Mustaj-beg knjigu opravio?«
A veli im Velagić-Selime:
»Jest mi beže knjigu opravio,
mene zove, da mu Lici sađem,
da me spremi niz zemlju dušmansku,
da mu tražim brata Mehmed-bega
i njegovih sedam bajraktara.«
Pa agama Selim kazivaše,
gdje je rekô dati Mustaj-beže,
rekô dati stotinu čifluka,
rekô dati zlatan kat haljina,
rekô dati dvije puške zlatne,
rekô dati sablju okovanu,
što siječe oklop na junaku,
i Goluba, konja iz podruma,

rekô dati Begeminu mladu,
Begeminu da mu bude ljuba.
A vele mu age Udbinjani:
»O, naš aga, Velagić-Selime!
Nećeš ići da izgubiš glavu,
što će tebi begovi čifluci?
I u tebe dosta je čifluka;
ne treba ti begovih haljinâ,
ti boljijeh imadeš haljina,
a ti imaš boljijeh pušaka,
nego što su puške Mustaj-bega;
a ti sablju imaš okovanu,
što siječe oklop na insanu;
bolji ti je dorat od Goluba,
od Goluba Ličkog Mustaj-bega.«
A veli im Velagić-Selime:
»Sve je tako, age Udbinjani!
Sve je tako što vi govorite,
a ja ću se, beli, zamučiti
rad hatora kukavice sinje,
kukavice, Đulićeve majke.«
Pa je Selim na noge skočio,
pa zavika Vrsić-bajraktara:
»Hajde sa mnom, Vrsić-bajraktare!
Da idemo mojoj tankoj kuli,
Kod mene ćeš konak učiniti,
jutrom ćemo bolje podraniti,
opremiti sebe i hajvane,
Lici ćemo zajedno slaziti,
sići ćemo Ličkom Mustaj-begu.«
Pa odoše iz zelene londže,
pa su kuli bili dolazili.
Selim vodi Vrsić-bajraktara,
odvede ga na muške konake;
Selim sluge svoje dovikuje,
pa im sluge hizmet učiniše.
Ode Selim majci u odaju,
pa materi ode besjediti:
»Čuješ li me, ostarjela majko!
Jest mi knjiga, majko, dopanula

od onoga Ličkog Mustaj-bega,
valja sjutra Lici polaziti.«
Pa veli mu mati lakrdiju:
»Hajde, sinko, tebi sretno bilo!
I ja sam se bez tebe sviknula,
po četiri prođu godinice,
tebe nema tvojoj tankoj kuli,
veće ideš niz zemlju kaursku,
najposl'je ćeš izgubiti glavu.«
Pa izađe Selim iz odaje,
te on ode Vrsić-bajraktaru,
pa su oni zanoćili tude.
Kada noći po akšamu bilo,
izađe im gospodska večera,
dosta piva, a dosta jediva,
pa ujutro jutra dočekaše.
Kad svanulo i sunce granulo,
oba su se oni opremili.
I dobre su konje opremili,
uzjahaše konje na avliji.
Prvi Selim natjera dorata,
natjera ga na demir-kapiju,
a za njime Vrsić-bajraktare.
kroz Udbinu konje natjeraše,
stoji zveka sićahna sokaka.
Obadva su oni udarili
ispod dvora udbinskog ajana,
ispod ćoška konje natjeraše,
ispod ćoška sitnijem sokakom.
Doklen čekma sa pendžera sinu,
dok se avaz začu sa pendžera,
pa pogleda Velagić-Selime,
na ćošku je čudo ugledao;
čisto zlato bješe ugledao,
čisto zlato ajanovu Fatu;
pa Fatima sa pendžera viče:
»Stani malo, Velagić-Selime!
Ti pod sobom zastavi dorata,
imam tebi nješto besjediti.«
Tadaj Selim zastavi dorata,

a veli joj Velagić-Selime:
»Čisto zlato, ajanova Fato!
Zbor', Fatima, što je tebi drago.«
Ondar veli ajanova Fata:
»Kud ćeš, bolan, Velagić-Selime,
da ti tražiš Ličkog Mehmed-bega!
Na što si se bolan prevario?
Na begovo stotinu čifluka,
na begove od zlata haljine,
na begove dvije puške male.
I ti si se, bolan, prevario
na begovu sablju od pojasa,
što siječe oklop na junaku,
na begova debela Goluba,
na begovu Begeminu mladu.
Čuješ mene, Velagić-Selime!
Ja sam, beli, i ljepša i viša
od begove Begemine mlade!
U mog baba ajan-Osmanage
ima, beli, boljijeh sabalja
i boljega svijetla oružja
i boljijeh u podrumu konja.«
A veli joj Selim sa dorata:
»Srce, dušo, ajanova Fato!
Ja Begiji mušterija n'jesam,
ona mi je bogom posestrima.
Triput sam je na snu posestrio,
nek' s' udaje za koga joj drago!
Čuješ mene, ajanovo zlato!
Ako bog da, te se zdravo vratim,
uzeću te za vijernu ljubu,
čisto tebe prevariti neću!«
To joj reče, protjera dorata,
otlen ode Velagić-Selime.
Kud god iđe Selim sa Vrsićem,
pa su sašli u polje ličansko,
Mustaj-begov konak ugledali,
age redom sjede u odaji,
u odaji Ličkog Mustaj-bega.
Mujo gleda poljem zelenijem

iz odaje Ličkog Mustaj-bega,
pa ugleda do dva konjanika,
čim ih vidje, odmah ih poznade.
Kad ih vidje od Kladuše Mujo,
sa pendžera glavu okrenuo,
pa govori Ličkom Mustaj-begu:
»Daj muštuluk, beže Mustaj-beže!
Eto poljem Vrsić-bajraktara,
i sa njime silnog Velagića!«
Gledaju ih age sa pendžera,
pa besjede age i begovi:
»Haj mašalah, konja i junaka,
dobra konja, a boljeg junaka!«
Beg na sluge viku učinio:
»Hajte dolje pred kapiju sađ'te,
te sretite Velagić-Selima,
izved'te ga meni u odaju!«
Pa su sluge pred kapiju sašle,
pa stadoše jedan do drugoga;
u to doba Selim sa Vrsićem,
Selim dođe pa im selam viknu,
između njih protjera dorata,
na avliji konja odjahali,
pa begove sluge doletješe,
prihvatiše bega i dorata,
izveli ga begu u odaju.
Kada Selim u odaju dođe,
pa agama turski selam viknu,
sve mu age selam prihvatiše,
ispred njega na noge skočiše.
Beg Mustaj-beg na noge skočio,
pa prihvati Velagić-Selima,
prihvati ga za bijelu ruku,
na svoje ga mjesto posadio,
pa mu age hošđeldiju daju,
hošđeldiju i sefađeldiju,
pa mu sluge hizmet učiniše,
pa Selima ćurkom prigrnuše,
tutundžije čibuk doniješe,
kahvedžija kahvu mu donese;

findžan uze Velagić-Selime,
jednom srknu kahvu iz findžana,
nješto pisnu u begovu dvoru.
Začu pisku Velagić-Selime,
hotijaše bega upitati:
štono pišti u konaku tvome?
Pa se Selim opet popišmani,
ne htje pitat Ličkog Mustaj-bega,
čini mu se velika sramota.
Tu je Selim zanoćio bio;
kad ujutru jutro dočekaše,
pa pijahu kahvu na uranku,
a veli mu Lički Mustaj-beže:
»Čuješ li me, Velagić-Selime?
Bi l' ti mene nešto poslužio,
da ti sađeš niz zemlju kaursku,
da potražiš brata mi Mehmeda
i mojijeh sedam bajraktara?«
Pa mu beže opet besjeđaše:
»Čuješ li me, Velagić-Selime?
Teže su mi bajraktarske majke,
što kukaju jutrom i večerom,
nego jadi moga Mehmed-bega.
Ako mene htjedneš poslušati,
sve ću dati, što sam obreknuo.«
Osmjehnu se Velagić-Selime,
Mustaj-begu Selim govoraše:
»Nit' ću tvojih luka nit' čifluka,
nit' ću tvoje uzeti Begije,
ona mi je bogom posestrima,
nek' s' udaje za koga joj drago,
triput sam je na snu posestrio.«
U riječi u kojoj bijahu,
poklekoše na odaji vrata,
dok uniđe begova Begija.
Kad uljeze ona u odaju,
od nje se je soba razasjala,
obukla se što može najbolje;
kad Begija vidje Velagića,
od radosti u odaji pisnu,

sve je age zabun učinila,
pa je ona raširila ruke,
pa poletje Velagić-Selimu,
te Selima zagrli djevojka.
A što veli begova Begija:
»Blago meni odsad dovijeka,
kad ja vidjeh moga pobratima,
pobratima Velagić-Selima;
na snu sam ga triput pobratila!«
Pa pobratim plače i Begija,
sve su redom age rasplakali.
Pa govori Velagić-Selime:
»Posestrimo, begova Begijo!
Hajde sada, života ti tvoga,
hajde sada majci u odaju,
imam nješto s begom besjediti.«
Pa djevojka ode iz odaje.
Ode Selim begu besjediti:
»Čuješ li me, Lički Mustaj-beže!
A ja tebe ne bih poslužio,
nit' bih tebi hater popazio;
veće tebe hoću poslužiti
rad hatera moje posestrime,
moja sestra, a tvoja je kćerka,
rad hatera kafazli-Begije,
rad hatera sedam kukavica,
poslužiću majke bajraktarske.
Ako bog da, beže Mustaj-beže,
ja ću, beli, sjutra polaziti.«
Pa on bega među oči ljubi,
i tude su noćcu zanoćili,
a ujutro rano podranili,
o svačemu eglen zaturili,
pa sidješe dok ogrija sunce.
Oprema se Velagić-Selime,
dobro sebe i dorata spremi
i dobro se tebdil učinio.
Pa Velagić na noge skočio,
sa svjema se tude halalio.
Pa Velagić na avliju sađe,

i svojega uzjaha dorata,
iz avlije konja istjerao.
Nu da vidiš Velagić-Selima!
Udario niz zemlju ćesarsku,
ode hodat niz ćesarevinu,
po crkvama hoda i misama,
neće l' Selim čuti, razabrati,
za turčina, Ličkog Mehmed-bega.
Nigdje za njeg' razabrat ne može,
pa udari niz zemlju Madžarsku.
Kud god hoda Velagić-Selime,
na Kostrešu udari planinu,
pa zagazi u tijesne klance;
stade tutanj nešta na planini,
kad pogleda Velagić-Selime:
momak iđe na konju vraninu,
na njemu su madžarske haljine,
crni su ga pritisnuli brci,
pali brci do na puške male;
kad ga vidje Selim kroz planinu,
na doratu dizgin prihvatio,
pa na balčak naslonio ruku,
a sinu mu sablja od pojasa,
pa na momka natjerô dorata.
Kada vidje momak sa vranina,
pa zavika grlom bijelijem:
»Sebi ruke, Velagić-Selime!
Zar bi meni otkinuo glavu?«
Začudi se silan Velagiću,
ko ga pozna u pustoj planini.
Selim svoga zastavi dorata,
pa pobliže konje pritjeraše,
pritjeraše jedan do drugoga,
pa mu veli Velagić-Selime:
»O, bogati, serhatlijo mlada,
oklen jesi, od koga si grada,
po čem' pozna mene i dorata?«
A veli mu momak sa vranina:
»Čuješ mene, Velagić-Selime!
Zar ti mene ne možeš poznati?

Ja sam glavom Ajanović Ahmo.
Znaš, Selime, nije bilo davno,
evo ravnih devet godin' dana,
kada ferman iz Stambola dođe,
da se moja posiječe glava,
ja pobjegoh s glavom po svijetu,
baš kô ljeti pčela po cvijetu,
da sačuvam na dva rama glavu.«
Kad to čuo Velagić-Selime:
»A ti li si, Ajanović-Ahmo?«
Odjahaše konje u planini,
pa sjedoše pod zelenom jelom,
pa ga pita Velagić-Selime:
»O, Ahmede, bogom pobratime!
A najdalje doklen si slazio
brate dragi, niz zemlju kaursku?«
A veli mu Ajanović Ahmo:
»Ja sam hodô po tri kraljevine.
Kad pobjegoh najpre iz Krajine,
ja pobjegoh u Vijenu ravnu,
pridvorih se brate kod ćesara,
gdje mu curi na oluke zlato.
Služih njega do dvije godine.
Ni tu, brate, ne smjeh ostanuti,
pa otalen iz Vijene krenuh,
pa zagazih niz zemlju Taliju,
pa ja sađoh Rimu prostranome,
pa ja sađoh misi kamenitoj.
Tu se jesam, brate, pridvorio,
kod onoga svetog oca pape,
pa ga dvorih četiri godine;
ni tu, brate, ne smjeh ostanuti,
pa iz Rima pređoh u Inglesku.
Nešto malo tu sam se bavio,
malo nešto tri mjeseca dana,
pa se vratih opet u Madžarsku,
pa ja sađoh Šibeniku gradu,
kod bana se jesam pridvorio.
Dobro me je bane zapazio,

a bolje me bješe zapazila,
moj Selime, banova banica.
Služih tude šest mjeseci dana.
Jedno jutro bijah podranio,
dok evo ti jednog Madžarina.
Mene viču Tintor-kapetanom:
— O, Tintore, mladi kapetane!
Sad te bane i banica viče. —
Pa ja odoh k njima u odaju,
kako dođoh: »dobro jutro!« nazvah.
Posadiše mene u odaji,
banica mi ode besjediti:
— Čuješ li me, Tintor kapetane!
Ja boljega prijatelja nemam.
Jesi l' čuo, jesi l' razumio,
gdje sam dobru načinila crkvu?
I skoro sam crkvu dogradila,
u crkvu sam turila popove,
jesam crkvu dobro nakitila,
što god treba za kuće božije,
dar je došô u bijelu crkvu,
dar je došô od svakijeh strana.
Pa čû li me, Tintor-kapetane!
Kod crkve sam čardak načinila,
u čardak sam metla kapetane
i dala im do trista vojnika,
da čuvaju u lugovim' crkvu.
Daleko se crkva prigodila,
odavlen je šest punih sahata.
Čuješ li me, Tintor-kapetane,
jučer mi je haber dolazio,
da je k crkvi mojoj udarao
harambaša Žagrović Spasoja,
hoće moju da porobi crkvu,
ima s njime do trista hajduka.
Pa sam čula, Tintor-kapetane!
Soldati su crkvu odbranili,
nijesu je dali porobiti.
Što je fajde, gdje je n'jesu dali,
soldata je dvjesta poginulo,

poginula sva tri kapetana.
Niko crkve sačuvat ne može,
osim tebe, mlada kapetana. —
Pa čuješ me, Velagić-Selime,
bijeloj me crkvi opravila,
tude sidjeh četiri mjeseca.
Jedno jutro bijah podranio,
pa sam sio na čardaku mome,
pa pogledah pokraj mora ravna,
dok evo ti jednog Madžarina,
vas u crnu, a na konju vranu,
do čardaka vranca dotjerao,
kod čardaka konja odjahao,
pa u čardak bješe izašao;
kako dođe, božju pomoć viknu,
pa podviknu grlom u čardaku:
— Ko je ovdje Tintor-kapetane? —
Pa me društvo kazalo Madžaru.
Kad me zgleda fisan Madžarine,
pa zavuče ruku u džepove,
izvadi mi knjigu šarovitu.
Ja sam odmah knjigu prihvatio,
pa pogledah knjizi niz jaziju,
al' mi bane knjigu opravio:
— Eto tebi knjige šarovite,
prijatelju, Tintor-kapetane,
da ti ideš na Kostreš-planinu,
do čardaka Žagrović-Spasoje,
da Spasoji posiječeš glavu;
ako mene poslužiti nećeš,
znadi dobro, Tintor-kapetane!
Ja ću tvoju posijeći glavu. —
Pobratime, Velagić-Selime!
Kako ću ja posjeći Spasoju,
kad je meni bogom pobratime!
Bogami ga ja posjeći neću!
Ja sam moga vranca opremio,
pa na srcu bijah pomislio,
opet bježim u našu Krajinu.
Evo iđem u našu Krajinu,

pa što bog da i sreća donese!«
Pa mu veli Velagić-Selime:
»Čuješ li me, Ajanović-Ahmo!
Kad si bio usred Šibenika,
nemaš li mi kakav haber kazat
za turčina bega Mehmed-bega?«
»Imam, brate, Velagić-Selime.
Eno, brate, bega Mehmed-bega,
eno njega usred Šibenika
kod banice šibeničkog bana,
Mehmed-beg se u kočijam' voza,
sa njime je banova Ružica,
sve se s Ružom u kočijam' voza.«
Ja veli mu Velagić-Selime:
»O, Ahmede, ako boga znadeš!
Jeda tamo sedam bajraktara?«
A veli mu Ahmed u planini:
»Velagiću, da ti jade kažem,
da ti kažem jade bajraktarske:
kad su mene crkvi opravili,
da ja crkvu u lugovim' čuvam,
pa je prošô jedan mjesec dana,
haber dođe meni od banice:
— Čuješ li me, Tintor-kapetane,
ja ću doći crkvi u lugove. —
Pa ne prođe jedna hefta dana,
pa banica k crkvi dolazila.
Kad banica k crkvi dolazila,
čudo vidjeh uz lugove crne,
pa se lugom, brate, pomoliše,
pomoliše varakli-kočije,
nit' ih vuku konji nit' volovi,
već ih tegli sedam bajraktara
našeg bega, žalosna mu majka!
A kakav je Đulić-bajraktare,
pocrnio kako gavran crni.«
Pa veli mu Velagić-Selime:
»Kad si pošô od bijele crkve,
jesi l' išô pobratimu svome,
pobratimu Žagrović-Spasoju?«

a veli mu Ajanović Ahmo:
»N'jesam išô njemu u čardaka.«
Pa mu veli Velagić-Selime:
»A ja iđem pravo na planinu,
do čardaka harambaše Spasa,
i meni je bogom pobratime.«
A veli mu Ajanović Ahmo:
»Ja te sama upuštiti neću.
I ja ću se natrag povratiti.«
To rekoše, konje pojahaše,
pa odoše oba uz planinu.
Kad su bili blizu do čardaka,
ugleda ih Žagrović-Spasoja,
ugleda ih, pa ih ne poznaje,
pa Spasoje grlom zavikao:
»A na noge šest stotina druga,
eto ozdô do dva konjanika,
beli jesu iz zemlje Madžarske,
već na noge, da ih pobijemo!«
Svi hajduci na noge skočiše,
pa za tanke jele zapadnuše,
pripušća ih Žagrović-Spasoja,
pa podviknu grlom u planini:
»Ne naprijed do dva konjanika,
vidite li gdje ste izginuli!«
Kad to čuo Velagić-Selime,
pa on grlom i avazom viče:
»Sebi ruke, Žagrović-Spasoja!
Zar ćeš ubit pobratima svoga,
pobratima Velagić-Selima
i još pobra Ajanović-Ahma?«
Kad to začu silan harambaša,
on odmače pušku od očiju,
pa družini tiho besjeđaše:
»Odmaknite puške od očiju,
ono su mi oba pobratima!«
Žagroviću konje dotjeraše,
pa Spasoji božju pomoć viču,
pitaše se za mir i za zdravlje.
Izvede ih do svoga čardaka,

sva trojica sjede pred čardakom.
U hlad sjeli pod tanku jeliku,
pa Spasoja Velagića pita:
»Velagiću, bogom pobratime!
Odavno se vidjeli nijesmo,
a kud si se, pobro, zamučio,
doklen li ćeš umoriti dora?«
A veli mu Velagić-Selime:
»Pobratime, Žagrović-Spasoja!
Hoću dolje Šibeniku saći,
da izbavljam bega Mehmed-bega
i begovih sedam bajraktara,
evo kaže Ajanović Ahmo,
da su oni još u Šibeniku.«
Pa mu veli Žagrović Spasoja:
»Čuješ li me, bogom pobratime,
pobratime, Velagić-Selime!
Vidiš pobra moga i tvojega,
jednaci ste oba u obrazu,
da spremimo Ajanović-Ahma,
neka ide pravo na Krajinu,
neka kaže Ličkom Mustaj-begu:
— A mene su tebi opravili;
spremio me Žagrović Spasoja
i sa njime Velagić-Selime,
selam su ti oba opravili. —
Nek' beg kupi serhat i Krajinu,
nek' povede kalauz-Rizvana,
nek' provede vojsku krajevima;
nek' izvede kalauz-Rizvane
vojsku silnu do moga čardaka.
Kad nam turci do čardaka dođu,
golema je Kostreša planina,
po planini pokrićemo vojsku,
a mi ćemo opravit uhode,
spremiti ih do bijele crkve,
kad banica bude išla crkvi,
hoće l' ona o cvijetu doći.
Ako crkvi ona ne dolazi,
nek' se vojska u Krajinu vrati,

da udrimo s vojskom Šibeniku.
Nije lasno na njeg' udariti,
s jedne strane što se može doći,
a po suhu doći Šibeniku,
dobro znadeš, bogom pobratime!«
Pa spremiše Ajanović-Ahma,
ode Ahmo pravo u Krajinu,
a ostade Velagić-Selime
na čardaku svoga pobratima,
hoće čekat vojsku od Krajine.
Pa da vidiš Ajanović-Ahma,
pa on begu na Krajinu zađe,
begu kaže što je i kako je.
Ode beže vojsku sakupljati,
skuplja vojsku čitav mjesec dana,
skupi vojske dvadeset hiljada,
sve bijesna po izbor junaka
i dobavi kalauz-Rizvana,
pa mu veli Lički Mustaj-beže:
»Čuješ mene, kalauz-Rizvane!
Moreš li mi ti provesti vojsku,
provesti je na Kostreš-planinu
do čardaka Žagrović-Spasoje?«
A veli mu kalauz-Rizvane:
»Mogu, beže, života mi moga!«
Otlen krenu Lički Mustaj-beže
i povede na Krajinu vojsku;
nu da vidiš kalauz-Rizvana:
on sve noćom s vojskom putovaše,
dnevi krije po planini vojsku,
pa izvede vojsku na Kostrešu
do čardaka Žagrović-Spasoje.
Uvedoše bega u čardake
i dobro su bega dočekali.
Kad se beže odmorio tude,
pa veli im Lički Mustaj-beže:
»Čuješ mene, Žagrović-Spasoja!
Jeste l' koga k crkvi opravljali?«
»Jesmo, beže, života mi moga!
Banica će k crkvi dolaziti

u nedjelju koja prva dođe,
do nedjelje tri bijela dana.«
Tu je beže bio zanoćio,
u čardaku Žagrović-Spasoja,
a veli mu beg Mustaj-beg Lički:
»A koga ste dolje opravljali,
da nam hilu učiniti neće?«
A veli mu Žagrović Spasoja:
»Nikom drugom vjerovao n'jesam,
da ga spremim crkvi baničinoj,
ja sam moga brata opravio,
moga brata Žagrović-Stevana.
Ti se ne boj, beg Mustaj-beg Lički,
nikakve se, beže, ne boj hile!
Čuješ mene, beg Mustaj-beg Lički,
kad svedemo vojsku u lugove,
mi ćemo se tebdil učiniti;
i ja ću se tebdil učiniti
sa turčinom Velagić-Selimom
sići ćemo do kamene crkve,
pa banicu tude dočekati,
hoće l' dovest bega Mehmed-bega,
hoće l' dovest sedam bajraktara,
i njezinu vojsku osejriti.
Ondar ćemo u lugove doći,
pa ti čisti haber donijeti.«
Zboreći ih sabah zatekao,
tu je beže danak zadanio
i akšam su tude dočekali.
Kad je noći po jaciji bilo,
pa da vidiš Žagrović-Spasoja,
on od zemlje na noge skočio,
pa zavika grlom bijelijem:
»Hajte, turci, da mi putujemo,
vakat nam je noćas putovati!«
Jest se vojska hitro opremila;
pet stotina ljutoga uskoka,
stotina mu osta kod čardaka,
da mu čuva čardak od Madžara.
Pa odoše pravo niz planinu

i svedoše vojsku u lugove.
Kada vojska u lugove sašla,
pa Spasoja begu progovara:
»Beg Mustaj-beg, bogom pobratime!
Pokrij, beže, izokola vojsku.«
Pa pokriše vojsku izokola,
tamam vojska oko jela pala,
tadaj veli Žagrović Spasoja:
»Velagiću, bogom pobratime!
Der obuci madžarske haljine.«
A Velagić obuče haljine,
i Spasoja haljine obuče.
Pa su dobre konje pojahali.
Pa da vidiš Velagić-Selima,
gdje on veli Ličkom Mustaj-begu:
»Mi odosmo kamenitoj crkvi.
Ako meni do nevolje dođe,
isturiću dvije puške male,
obje puške do dva haberdara.
Kad čujete puške u lugove,
nek' polete brže konjanici.
Znadni dobro, Lički Mustaj-beže,
gdje sam ondar zaturio kavgu
kod bijele crkve baničine.«
Pa Spasoja bratu govoraše:
»Čuješ, brate, Žagrović-Stevane!
Ti ćeš nisko popušćati društvo,
a s našijeh pet stotina druga,
blizu crkvi ti ćeš prilaziti,
jer je u nas pouzdano društvo.«
To rekoše, pa se razdvojiše.
Obadva su crkvi salazili,
ne spazi ih niko od Madžara.
Kad su došli crkvi baničinoj,
počô se je narod iskupljati,
pa sve narod crkvi dolazaše;
kod crkve su noćcu zanoćili,
kad ujutru zore dočekaše,
oko crkve narod se skupio,
jer je bila cvijetna nedjelja.

Dok na gradu pukoše topovi,
tutanj dođe crkvi baničinoj;
dok rekoše, banica je pošla
iz bijela šibeničkog grada.
A što veli Žagrović Spasoja:
»Čuješ li me, silan Velagiću!
Mi hajdemo konje pojahati,
hajd'mo poljem nisko salaziti,
da sejrimo vojsku baničinu.«
Otale su konje pojahali,
pokraj mora konje otjeraše,
pokraj mora pomoli se vojska,
pa katane prve im bijahu,
a za njima pješci udarili.
Ima, brate, silovite vojske!
Kočije se jedne pomoliše,
kočije su šibeničkog bana,
u kočijam' ban je i banica.
Sve gledaju do dva pobratima;
kočije su njiha razminule,
još pedeset prolazi kočija;
pa pogleda Velagić Selime:
kočije se druge pomoliše,
nit' ih vuku konji nit' volovi,
već ih tegli sedam bajraktara
našeg bega — žalosna mu majka!
Pa pogleda Žagrović Spasoja,
pa ugleda Đulić-bajraktara,
na Đuliću odijela nema,
pocrnio kao gavran crni,
bos je Đulić, ni obuće nema,
u Đulića noge ispucale,
ispucale ruke do ramena,
na glavi mu kapa izderana,
kroz kapu mu perčin propanuo.
Pa što veli Žagrović Spasoja:
»Pobratime, Velagić-Selime,
vidi vašeg Đulić-bajraktara!«
»Vidim, pobro, života mi moga!«
Pa je Selim dora protjerao

mimo vranca Žagrović-Spasoje,
bajraktare srete i kočije.
Velagiću suze udarahu,
Velagić im turski selam viknu.
Besjedi mu Đulić-bajraktare:
»Haj ne luduj, fisan Madžarine,
ne sprdaj se turskome selamu!«
Pa da vidiš silna Velagića!
Do kočija dotjera dorata,
na kočijam' čohu podignuo,
u kočijam' bega ugledao
i kod njega lijepa Ružica,
mila kćerka šibeničkog bana,
igraju se u kočijam' šaha;
u bega je sablja preko krila.
Pa mu veli Velagić-Selime:
»Beg Mehmed-beg, grom te udario,
vidiš, beže, njima ne vidio!
Gdje ti crče sedam bajraktara,
tegleći ti varakli kočije!«
A veli mu beg Mehmed-beg Lički:
»Hajd' ne luduj, fisan Madžarine!
Ne tegli me sedam bajraktara,
već me tegle dvije bedevije.«
Pa do pola sablju potegao,
do pola je bješe izvadio,
pa potegnu Selim-hamajliju,
pa on uči svoju hamajliju,
goni dora spored kočijama,
Madžari se ništa ne sjećahu.
A da vidiš Žagrović-Spasoja,
pa do bega dotjera vranina,
sa kočija podiže kadifu,
u kočijam' bega ugledao,
pa mu veli Žagrović Spasoja:
»Vidiš, beže, njima ne vidio!
Gdje ti crče sedam bajraktara,
vukući ti varakli kočije!«
Kad pogleda beže iz kočija,
al' ga vuče sedam bajraktara,

kada beže vidje bajraktare,
tadaj beže u kočijam' pisnu.
A da vidiš Žagrović-Spasoje,
pa potegnu sablju od pojasa,
u katane juriš učinio.
Kad to vidje Velagić-Selime,
obadvije puške isturio.
turci čuše u lugovim' puške,
a da vidiš Žagrović-Stevana,
pa poletje lugom mahnitijem,
a za njime pet stotin' drugova.
Stevan viče Ličkog Mustaj-bega:
»Brže s vojskom, Lički Mustaj-beže,
jer Spasoja hoće poginuti.
I sa njime silan Velagiću!«
Planu puška kod bijele crkve,
obadva su zaturila kavgu,
pa je Stevan k crkvi doletio.
Pade zemlji društvo Stevanovo,
pa zapuca iz hitrih pušaka.
U to doba Lički Mustaj-beže,
udariše turski konjanici.
No da vidiš Žagrović-Spasoje,
posiječe jednog kapetana
i vrana mu ata ugrabio;
pa on dođe begu Mehmed-begu:
izašô je beže iz kočija,
gola mu je sablja u šakama,
drži sablju u desnici ruci,
a lijevom držaše Ružicu,
milu kćerku šibeničkog bana.
Pa mu veli Žagrović Spasoja:
»Maj ti ata, beže Mehmed-beže,
jaši ata, bog te ne ubio!«
Beg Mehmed-beg ata uzjahao,
ni djevojke ne htje ostaviti,
te je Ružu na sape turio,
a čuva ga Žagrović Spasoja.
Dok djevojku pasom opasao,
opasa je od sablje kajasom,

dobro za se priveza djevojku.
Po polju je tama pritisnula,
puška plamti kao smrekovina.
No da vidiš bega Mehmed-bega,
beže bježi lugom krajevima,
pa iz boja bješe izjahao.
Beže dođe u vrh od lugova,
izbježô je tamam dva sahata.
pa je beže ata odjahao.
Beže sjede u zelenu travu,
a kod njega kafazli Ružica.
Tamam sjede i malo otpoče,
dok mu sedam bajraktara dođe:
bajraktari u krv ogreznuli,
a veli im beže Mehmed-beže:
»Oklen znate da sam ovdje došô?«
»Kaza nama Žagrović Spasoja,
kaza nama gdje si pobjegao.«
A veli im beže Mehmed-beže:
»O, boga vam, sedam bajraktara,
što se radi kod bijele crkve,
ko li gine, ko li zadobiva?«
A veli mu sedam bajraktara:
»Ne pitaj nas, beže Mehmed-beže!
Dosta jada i tamo i amo,
boj je bio pet punih sahata,
a ko nije tude poginuo,
poginuo od madžarske vojske,
on pobježe pravo Šibeniku,
sva madžarska vojska pobjegnula,
pa se jesu u grad zatvorili.
Ne smje beže na grad udarati,
pa se vojska otlen povratila,
vratila se baničinoj crkvi;
kad su došli pred crkvenska vrata,
tude našli oba Žagrovića,
gole sablje drže u šakama,
obadva su u krv ogreznula.
Ko je došô prije od turaka,
hoće turci da obiju crkvu.

Ne dadu im do dva Žagrovića:
»Mi ne damo crkve obijati,
dok ne dođe Lički Mustaj-beže!«
U to doba beg Mustaj-beg dođe,
beže ljubi oba Žagrovića,
pa ih ljubi među oči crne;
doklen dođe serdar-aga Mujo,
Mustaj-begu ode besjediti:
»Beg Mustaj-beg, sve ti jazuk bilo,
nema tvoga brata Mehmed-bega,
ni tvojijeh sedam bajraktara.«
A veli mu Žagrović Spasoja:
»Pobegô je beg Mehmed-beg Lički,
pobjegô je na lugove gornje.«
Žagrovići crkvu otvoriše,
otvoriše, pa je poharaše,
pa po polju kupe ranjenike,
a lešine tude pokopaše.
Pa što vele oba Žagrovića:
»Beg Mustaj-beg, hajde da idemo,
Madžarima može indat doći,
pa moremo grdno izginuti.«
U riječi u kojoj bijahu,
dok na gradu pukoše topovi,
sve madžarska pridolazi vojska.
Kada turci začuše topove,
pa otalen turci pokrenuše,
pa su došli na lugove gornje,
tude našli bega Mehmed-bega
i kod njega do pet bajraktara,
a dva leže u zelenoj travi,
jer su oba dopanula rana;
pa umrla oba bajraktara.
Bajraktara oba ukopaše,
pa otalen turci pokrenuše;
izađoše na Kostreš-planinu
do čardaka Žagrović-Spasoje.
Žagrovići tude ostanuše,
beže ode natrag u Krajinu.

XXVII

MUSTAJ-BEG LIČKI POROBIO ZADAR

(Mostar)

Pivo piju age Udbinjani
u begluku u londži kamenoj.
U vrh sio Zenković Alaga,
pa do njega Bosnić Mehmed-aga,
a do njega Pločanin Alaga,
pa je sio Čejvan-aga Dedo,
a do njega Dizdarević Meho
pa su sjela dva Crnčića sina,
a bajraktar jedan do drugoga.
Kad se age ponapile piva,
a pivo im ugrijalo t'jelo,
a rakija eglen otvorila,
o svačem su oni besjedili:
o junaštvu i o dobrim konj'ma;
koji hvali sebe i hajvana,
koji l' hvali svoju desnu ruku
i u njojzi britku adžemovku,
koliko je posjekao glava.
Tu se hvaleć izvedoše kavgu,
potegoše britke adžemovke.
Glavu diže Zenković Alaga,
pa on gleda džamu i pendžeru,
i on gleda niz polje zeleno.
uz polje se konjik pomolio,
na galeši kô na gorskom vuku.
Od galeše šarca učinio,
prebacuje pjene preko sebe,
klobukove baš kô golubove.
Pa ih viče Zenković Alaga:
»Braćo moja, mladi Udbinjani,

vi među se izvedoste kavgu.
Eto ide momak na galeši,
na galeši kô na gorskom vuku,
prebacuje pjene preko sebe,
klobukove baš kô golubove,
prazan nije, vjeru vam zadajem,
de turite u sargije ćorde.«
Pa turiše u sargije ćorde,
a izbi im vlaše pred mejhanu,
pa odjaha debela galina,
i zape mu četiri dizgina,
dva sindžirli, a dva ibrišimli,
udara ga rukom po sapima,
sam se dobar poče okrećati;
u bećara nema hizmećara
već je tako naučio vrana.
Eto njega u pjanu mejhanu,
škriljak snima pod pazuho tura,
pa je njima boga nahvalio,
a turci mu prihvatiše l'jepo:
»Da si zdravo, knjigonoša mlada!«
Pitalo ih vlaše u mejhani:
»Krasni turci, u pjanoj mejhani,
koje vam je krilo od Novoga,
koje vam je Zenković Alaga?«
Sve mu turci nikom ponikoše,
a u crnu zemlju pogledaše,
kako raste trava na zavojke,
baš kô dojke u mlade djevojke.
Opet viče vlaše u mejhani:
»Krasni turci, u pjanoj mejhani,
koje vam je krilo od Novoga,
koje vam je Zenković Alaga?«
Svi mu opet nikom ponikoše,
a u crnu zemlju pogledaše,
kako raste trava na zavojke,
baš kô dojke u mlade djevojke;
al' ne gleda Zenković Alaga,
već vlašetu među oči vrane:
»Šta je, vlaše, da od boga nađeš?

Ovo glavom Zenković Alaga.«
Pobri turski aga progovara:
»Pobratime, Bosnić Mehmed-aga,
i dosad su knjige dolazile,
ama n'jesu 'vake knjigonoše.
Vid' u vlaha dva para pušaka,
zlatnih kapa, srmali kundaka,
među njima pala okovana,
a iz pale sićani sindžiri
potkićeni mljetačkim cekinim',
sindžiri ga po koljenu mlate.
Vid' u vlaha lijepa galina!
Te bi puške za meneka bile,
da ih nosim po turskoj Udbini;
ovi vranac za mene bi bio,
da ga jašem po turskoj Udbini.«
Mlado vlaše turski umijaše,
pa im viče vlaše u mejhani:
»Krasni turci, u pjanoj mejhani,
krasan bio ko vas porodio,
i ko vas je ovdje sastavio;
svima hvala baš kô ćaći mome,
a ne hvala Zenković-Alagi,
skinô bi mi sa ramena glavu,
porad mojih dva para pušaka,
porad mojeg debelog galina.
Evo ćemer oko pasa moga,
i pun jeste mljetačkih cekina;
eno hegbe na galeši mome,
i puna su krstaša talira:
pustite me do galina moga,
da uzjašem na galina svoga.
Na galeši savež'te mi ruke,
ko mi skine sa ramena glavu,
od cara ga niko pitat neće,
a od kralja niko ni znat neće.
Nijesam se za pare godio,
da vam snesem knjigu na Udbinu,
već za hator kićene djevojke,
l'jepe Ane zadarskoga bana.

Kad điđija četu pokupila,
nije četu nego steću vojsku,
porobio R'jeku i Ribnika,
i vas Novi taman do Čilića,
ja sam bio s njime čarkadžija,
ujagmio Crnčića Mujagu,
poklonio zadarskome banu,
a on meni rekô svoju Anu,
svoju Anu od sedam godina.
Od tada je sedam godin' dana,
sad je njojzi četrn'est godina,
sve mi laže, crn mu obraz bio.
Već tako vam boga velikoga,
ima l' iko soja Crnčevića,
kom' s' ostale duge podvornice,
kome li su došli agaluci,
na koga su pali spahiluci,
ko im kuli strehu promjenjiva?«
Glavu diže Bosnić Mehmed-aga,
pa mu veli Bosnić Mehmed-aga:
»Ev' imaju dva Crnčeva sina.«
Pa im vlaše knjigu izvadilo,
i dade je Crnčiću malome,
te je njemu 'vako govorilo:
»Uči pravo, tako bio zdravo,
nemoj krivo, tako bio živo!«
Knjigu uze Crničiću mali,
raskide je sebi na koljenu.
Knjigu uči, al' se vrlo muči,
šta mu stari u knjizi kitio:
»Čujete li, moja braćo draga,
evo ima sedam godin' dana,
kako sam vam, braćo, u sužanjstvu,
nigda vam se n'jesam objavio
zarad svoje stare glavušine,
jer je njojzi sto i deset ljeta.
Već tako mi boga velikoga,
vidio sam što vidio n'jesam;
skoro stjera serdar Mihaljica,
skoro stjera trideset robova,

petn'est momak', petn'est djevojaka,
dv'je nevjeste bega Ahmed-bega,
još im nije ni kna otpanula
ni sa nogu, ni s bijelih ruku;
to je roblje od ravne Krajine.
Pa ga stjera dužde od Mljetaka,
i on stjera trideset robova,
petn'est momak', petn'est djevojaka,
dv'je nevjeste age Mahmud-age,
još im nije ni kna otpanula,
ni sa nogu, ni s bijelih ruku;
i to roblje iz Turske krajine.
Pa ga stjera Delimalić Mate,
i on stjera trideset robova,
petn'est momak', petn'est djevojaka,
dv'je nevjeste age Hasan-age,
još im ni kna nije otpanula,
ni sa nogu ni s bijelih ruku;
i to roblje iz Turske krajine.
Pa izašla kićena djevojka,
u crnu se futu omotala,
u ruci joj teship od merdžana,
vazda cvili kao ljuta guja:
— Gdje si, brate, u sedam godina,
često sam ti perčin iščešljala,
a često ti čamašir m'jenjala,
a ti meni vazda govorio:
da po nečem sestro ti osužnjiš,
evo ti je vjera od meneka,
ne bi, sestro, ni noći noćila,
da te ne bi bratac potražio.
Gdje si, brate, u sedam godina?
Al' si mi se brate oženio,
pa ti ne da bjelogrla ljuba,
al' si mi se zuđurt prigodio,
pa ti nemaš pare ni dinara?
Zuđurt momak nigdje nije pristô. —
A momak joj izbi na avliju
ašićare u turskim haljinam':
— A evo me, sestro moja draga,

ti koju si noćcu osužnjila,
ono sam te jutro potražio.
Izjeo sam sedam ramazana,
pijuć, sestro, vino i rakiju,
sve te tražeć, sestro moja draga.
Grada nema, a palanke nema,
gdje dorata sagonio n'jesam,
nijesam te, sestro, mogô naći.
Bog mi dao, a jutro svanulo,
pa te eto jutros, sestro, nađoh. —
Pa joj pruži on desnicu ruku.
Sestra njemu i desnu i l'jevu,
pa je baci za se na dorina,
tri puta je omotao pasom,
a četvrti od sablje kajasom,
pa na dizgin okrenu dorata.
Spazio ga mlad zadarski bane,
pa podviknu zastavnika Mata:
— De zatvori od kapije vrata,
ako ture na polje izmače,
niko njega sustignuti neće. —
A Mate mu zatvorio vrata,
eto momka niz mermer-avliju,
kud god ide momak niz avliju,
vazda momak krvav sokak gradi;
pa eto ga na prvu kapiju,
kapija im bješe zatvorena.
Pa na drugu udrio kapiju,
i ta njemu bješe zatvorena.
Crna s' gora usjeći ne može,
pa pod njime ubiše dorata,
skidoše ga s debelog dorina,
naopako savezaše ruke,
od lakata tamam do nokata.
Iz nokata crna krvca ljeva,
gone njega uz mermer-avliju,
za njim gone curu bosonogu,
sjedoše ga na mermerli st'jenu.
Otud idu do tri duhovnika
i trideset i tri kaluđera,

oni nose knjige od zakona.
Pa šta im je prava osudila?
Da ga tuden odmah posijeku.
Pa izašla kićena djevojka,
u crnu se futu umotala,
u ruci joj tespih od merdžana,
vazda cvili kajno ljuta guja:
— Gospodine, mlad zadarski bane. —
Pa je banu poletjela ruci,
za nevolju poljubi mu ruku:
— Da mi dadeš izun i besjedu,
to je momak sa naše Udbine,
da ga pitam za svog roditelja,
za svog baba i za svoju majku. —
Ban joj dade izun i besjedu,
cura ide momku na avliju,
pa sve pita momka sa avlije,
a maši se rukom u džepove
i izvadi od zlata čakiju,
i udari momka po plećima.
Presječe mu urgan na plećima,
i pros'ječe ćurak i dolamu,
i pros'ječe b'jelu anteriju,
i pros'ječe tanahnu košulju,
i mrve mu t'jela zahvatila.
Momak skoči kan da ne sjeđaše
a udara bljeđahnog vojnika,
udari ga nogom u trbuhe,
ispade mu britka adžemovka.
Dvije ruke o nju pojagmile,
ujagmi je cura na avliji,
dodade je momku na avliji.
Kud god ide momak niz avliju,
vazda momak krvav sokak gradi.
Opet spazi mlad zadarski bane
i on viknu zastavnika Mata:
— Čuj me, Mato, moja vjerna slugo,
de zatvori od kapije vrata,
ako ture na polje izmače,
niko njega savladati neće. —

Pa zatvori od kapije vrata,
eto momka na prvu kapiju.
Al' kapija bješe zatvorena;
pa na drugu udrio kapiju,
i ta njemu bješe zatvorena.
Opet njega živa uhvatiše,
naopako savezaše ruke,
od lakata tamam do nokata;
iz nokata crna krvca ljeva.
Gone njega šadrvan-vodici,
sjedoše ga na studenu st'jenu.
Opet idu do tri duhovnika
i trideset i tri kaluđera,
oni nose knjige od zakona.
Pa šta im je prava osudila:
eto ide Cv'jet-nedjelja mlada,
da ga vode crkvi Ružuliji,
da ga živa na kolac nabiju!
Već tako vam boga velikoga,
ko vam je to sa turske Udbine?«
Tad se plesnu Bosnić Mehmed-aga:
»Kuku meni, rano neprebôna,
i umr'ješu preboljeti neću,
to je pobro, Rankoviću Ibro,
kuku, Ibro, rano neprebôna!«
Pa se odmah na noge skočio,
te se odmah s Radom zagrlio,
zagrlio pa se pobratio.
Pa ga uze za desnicu ruku,
pa ga vodi do svojih konaka,
i dozivlje sejiz-Marijana:
»Marijane, moja vjerna slugo,
namjesti mi pobrina galešu,
bolje njega, neg' dorata moga.«
A uze ga za desnicu ruku,
pa ga vodi u svoje konake.
Gospodsku mu spremio večeru,
a svakakva pribavio piva,
jeli, pili, tamam do ponoći.
Kad je bilo noći do ponoći,

onda veli uskok Rade Mali:
»Pobratime, Bosnić Mehmed-aga.
Evo vakta od pohoda moga,
evo vakta od spavala tvoga.
Ako l' bog da i sreća od boga,
ti ćeš vidjet pobratima svoga,
vidjećeš ga u najtješnjem klancu.«
To mu reče, pa otišće Rade.
Malo legnu Bosnić Mehmed-aga,
malo legnu, al' se brzo prenu,
jer je aga čudan san usnio,
gdje mu kuka do pet kukavica:
jedna kuka kuli na odžaku,
druga kuka kuli na pendžeru,
dv'je kukaju na mehku jataku,
peta kuka doru na jaslama.
Pa je uzô sanak-tabirnamu,
te je sanak tabir učinio:
»Što mi kuka kuli na odžaku,
ono mi je moja stara majka;
što mi kuka kuli na pendžeru,
ono mi je moja sestra Ajka;
što kukaju dvije na jataku,
ono su mi obje vjerne ljube;
što mi peta kuka na jaslama,
ono mi je sejiz-Marijane;
sad ja znadem da ću poginuti.«
Još mu nema noći ni ponoći,
sve mi tkaju age ka Novome
do begluka Ličkog Mustaj-bega.
Naniđoše do dva pobratima,
pa ga viču oba pobratima:
»Pobro dragi, Bosnić Mehmed-aga,
jesi li se ljuba naljubio,
naljubio, pa se nagrlio?«
A viče ih Bosnić Mehmed-aga:
»N'jesam, pobro, vjeru ti zadajem,
n'jesam, pobro, k njima ni unišô;
malo legoh u svojim aharim',
malo legoh, al' se brzo prenuh,

jer sam, pobro, čudan san usnio,
gdje mi kuka do pet kukavica:
jedna kuka kuli na odžaku,
druga kuka kuli na pendžeru,
dv'je kukaju na mehku jataku,
peta kuka doru na jaslama:
pa sam uzô sanak-tabirnamu,
pa sam sanak tabir učinio.
Što mi kuka kuli na odžaku,
ono mi je moja stara majka;
što mi kuka kuli na pendžeru,
ono mi je moja sestra Ajka;
što kukaju dvije na jataku,
ono su mi moje vjerne ljube;
što mi kuka doru na jaslama,
ono mi je sejiz-Marijane;
sad ja znadoh da ću poginuti.«
A viču ga oba pobratima:
»San je klapnja, a bog je istina;
jaši dora, hajdemo Novomu
do begluka Ličkog Mustaj-bega.«
Marijan mu izvede dorina,
agi dora, a sebi alata.
Otiskoše sva tri pobratima
do begluka Ličkog Mustaj-bega.
Tuj se silna iskupila vojska,
a izađe Lički Mustaj-beže,
pa otišće Lički Mustaj-beže,
a za njime sila i Krajina.
Kad su bili Jadikovu klancu,
gdjeno stare jadikuju majke,
pa zastavi Lički Mustaj-beže,
pa zastavi pod sobom đogina.
St'jene nema, a drveta nema,
otklen njemu puška ne viraše.
A nešto ga viče iz kamenja:
»Beg Mustaj-beg, sladak gospodare,
n'jesu Kranjci pojagmili klance,
osim, beže, Milutine kneže
pokupio tvoje Oraščane,

da svom begu pričuvamo klance.
Jutros rano, vjeru ti zadajem,
jutros rano ni sabaha nema,
naniđoše dva Crnčeva sina,
oboje se ludo prigodilo,
oboje će izgubiti glave.
A ja velim Matijašu sinu:
Matijaše, moje d'jete drago,
odvedi ih, obadva ti sv'jeta,
odvedi ih crkvi Ružuliji!
Odvô ih je, vjeru ti zadajem.«
A veli mu Lički Mustaj-beže:
»Milutine, moja vjerna slugo,
ako bog da i sreća junačka,
te se zdravo ovamo vratimo,
vidjećeš ti svoga gospodara.«
Pa otišće Lički Mustaj-beže,
pa je zdravo klance prehodio,
i Mosuru zdravo prelazio,
i Bakonja najvišu planinu,
pa je beže u polje sišao.
A kad sađe u polje zeleno,
uz polje se pješac pomolio,
na nogam' mu na preplet opanci,
a na plećim' uptrnjača torba,
a na njemu duga nalimanka,
a na njojzi sedamdeset lima.
Kad se bliže begu prikučio,
ali glavom Matijaše mali,
pa on begu po istini kaže:
»Beg Mustaj-beg, mio gospodaru,
jutros rano, ni sabaha nema,
naniđoše dva Crnčeva sina,
oboje se ludo prigodilo,
oboje će izgubiti glave.
Meni veli Milutine kneže:
Matijaše, moje d'jete drago,
odvedi ih, obadva ti sv'jeta,
oba su se luda prigodila,
obadva će izgubiti glave.

Odvô sam ih, vjeru ti zadajem,
odvô sam ih crkvi Ružuliji.
A Mustaj-beg, sladak gospodare,
vidio sam šta vidio n'jesam:
vidio sam crkvu Ružuliju,
u njojzi je pet stotin' odžaka,
u njoj gori pet stotin' čiraka,
u njoj čati pet stotina đaka,
do sabaha tri će mise reći.
Već, Mustaj-beg, vjeru ti zadajem,
ni tu s' djeci ne da mirovati,
već odoše Zadru širokome,
oboje se ludo prigodilo,
oboje će izgubiti glave.«
A veli mu Lički Mustaj-beže:
»Majitaše, moje d'jete drago,
ako l' bog da i sreća junačka,
te se zdravo odozdô vratimo,
ti ćeš vidjet svoga gospodara.«
Pa otišće Lički Mustaj-beže,
pa otišće pod sobom đogina,
pravo goni crkvi Ružuliji.
Al' istina, što mu Mate kaže:
u njojzi je pet stotin' odžaka,
u njoj gori pet stotin' čiraka,
u njoj čati pet stotina đaka,
do sabaha tri će mise reći.
Pa otišće Zenković Alaga,
pa ga viče Bosnić Mehmed-aga:
»Lašnje, lašnje, Zenković-Alaga!
Ako tebe hvale Udbinjani,
ni meneka ne kudi Krajina.«
Opet viče Pločanin Alaga:
»Lašnje, lašnje, Bosnić Mehmed-aga,
ako tebe hvale Udbinjani,
a ni mene ne kudi Krajina.«
Pa odoše sva tri pobratima.
Kad su bili zelenome lugu,
pomole se džindžane kočije,
vuku njiha dvan'est bedevija,

a goni ih batalja vojnika,
a u njima mlada Madžarica.
U ruci joj od zlata muzika,
sitno kuca, jasno popijeva:
»Ja nijesam rano uranila,
da ja idem crkvi Ružuliji,
već sam jutros rano uranila,
jer se svome ja draganu nadam,
svom draganu Zenković-Alagi.«
Kad Alaga ispr'ječi alata,
sa alata u kočiju trči,
pa on ljubi mladu Madžaricu,
okreće je i desno i l'jevo.
A viče ga Bosnić Mehmed-aga:
»Lašnje, lašnje, Zenković-Alaga!
N'jesmo pošli mi ljubit Madžarke,
već smo pošli mi tražiti pobra.«
Pa izađe Zenković Alaga,
otiskoše sva tri pobratima.
Opet idu đinđane kočije,
vuče njiha dvan'est bedevija,
a goni ih batalja vojnika,
i u njima l'jepa duždevkinja
u ruci joj od zlata muzika,
sitno kuca, jasno popijeva:
»N'jesam jutros rano uranila,
da ja idem crkvi Ružuliji,
već sam jutros rano uranila,
jer se svome ja draganu nadam,
svom draganu Pločanin-Alagi.«
Sad Alaga ispr'ječi zelenka,
sa zelenka u kočiju trči,
pa on ljubi mladu duždevkinju.
Njega viče Bosnić Mehmed-aga:
»Lašnje, lašnje, Pločanin-Alaga!
N'jesmo pošli ljubit duždevkinje,
već smo pošli mi tražiti pobra.«
Pa izađe Pločanin Alaga,
i uzjaha debelog zelenka,
pa odoše sva tri pobratima.

Opet idu đinđane kočije,
i u njima sumbul-udovica.
U ruci joj od zlata muzika,
sitno kuca, a sitno pop'jeva:
»N'jesam jutros rano uranila,
da ja idem crkvi Ružuliji,
već sam jutros rano uranila,
jer se svome ja dragomu nadam,
svom dragomu Bosnić Mehmed-agi.«
A Meho joj zakrenu dorina,
ne htje Meho u nju pogledati.
Pa otalen konje potjeraše,
ali ide mlad zadarski bane.
Sve se diglo malo i veliko,
da gledaju Rankovića Ibra,
kako će ga na kolac nabiti.
Uz njeg' ide uskok Rade Mali,
i on nosi kolac na ramenu,
a često mu popr'ječuje Rade:
»Vidiš, Ibro, ti ovoga kolca,
živa ću te na njeg' nabiti!«
Često mu se obazire Ibro.
Kad je goder zubima škrinuo,
sve mu puca urgan na plećima.
I sađoše crkvi Ružuliji,
pa uđoše u bijelu crkvu.
U njoj gori pet stotin' čiraka,
u njoj čati pet stotina đaka.
Tale stao na crkvenska vrata,
pa sve gleda šta to vlasi rade.
Vrlo se je osanisô Tale,
pa on viče Ličkog Mustaj-bega:
»O, bogami, Lički Mustaj-beže,
već ja, beže, čekati ne mogu,
ja ću njima biti duhovniče.«
Ja da vidiš Budaline Tala,
uletio Budalina Tale,
Tale huče, a nadžakom tuče,
sve obija rafe i dolafe
i razbija križe i medulje;

ala banda, zametnu se kavga.
Ja da vidiš uskok Rada Malog!
On je Ibru oprostio ruke,
i gotova podmače mu konja,
pa mu veli uskok Mali Rade:
»Pobratime, Rankoviću Ibro,
što ti mogoh, to ti i pomogoh!«
Pa uteče uskok Mali Rade,
pa uteče Zadru širokome,
te on Zadru zatvorio vrata,
i pope se gradu na bedeme,
a niz bedem noge opružio.
Tu se biše za tri b'jela danka,
ni brat brata poznati ne može,
kamoli će Turčin kaurina.
A zavika Lički Mustaj-beže:
»Uči dovu,Šuval-efendija,
čije l' gine, čije l' predobiva?«
Dovu uči Šuval-efendija;
bog im dade vjetra s Velebita,
pa rastjera maglu po brdima.
Prevrtali ranjene junake,
al' im nema najboljega druga,
nema njima Bosnić Mehmed-age.
Tale pao u Medved-potoke,
pa ispija vino na nožicu,
pa se dere Budalina Tale:
»Moj sestriću, buljugbaša Mujo,
k meni, Mujo, pogiboh ti ludo!«
Njemu trči buljugbaša Mujo,
pa ga viče buljugbaša Mujo:
»Moj daidža od Orašca Tale,
jesi li se plaho izranio,
jesu l' tebi rane dodijale?«
»N'jesam, Mujo, vjeru ti zadajem,
već me digni na moga kulaša,
jer ne mogu, Mujo, uzjahati,
pasje vino plaho dalmatinsko,
pa je meni dodijalo, Mujo.«
»Bog t' ubio, moj daidža Tale,

vazda ti je nesreća u glavi!
Ja mnidijah da si pao rana!«
Pa ga diže buljugbaša Mujo,
uzjaha ga na konja kulaša.
Pa prevrću leše i šehite,
ranjenicim' sale pogradiše,
a šehite odmah pokopaše.
Pa otalen Zadru širokome,
Rade im je Zadar otvorio.
Po tavnici vrata obijaju,
izvedoše sužnje iz tavnice,
devedeset sužnja i jednoga.
Ja da vidiš Crničić-Mujage,
kose su mu, krio bi se u nje,
a nokti mu, obut bi se mogô.
Dobaviše četiri berbera,
jedni miju, drugi obrezuju,
dok su njega l'jepo opremili.
Pa i Zadar jesu porobili;
onda veli uskok Radojica:
»Beg Mustaj-beg, glava od Krajine,
ja sam Anu mladu ujagmio,
pa se hoću beže poturčiti,
poturčiti i sebe i Anu,
pa se onda njome oženiti.«
Pa otalen oni pokrenuše,
zdravo sjeli na tursku Udbinu.
Beg je Rada l'jepo poturčio,
i sa l'jepom Anom oženio,
darovô mu deset kuća kmeta.
Ne zove se sada Radojica,
već se zove Pilipović Ibro.

* * *

Ne znam dalje, bog nam dao zdravlje,
pa mi zdravo i veselo bili.

XXVIII

MUSTAJ-BEG LIČKI POD UDBINOM

(Konjic)

Podranio buljugbaša Mujo,
na Kladuši na bijeloj kuli,
pa on viče svog brata Halila:
»Naloži mi vatru na odžaku,
a ispeci kahvu u ibriku.«
Halil usta, vatru naložio,
ispekao kahvu u ibriku,
sjede Mujo crnu kahvu piti.
Dok je rano jutro osvanulo,
iza gore pomoli se sunce,
a dok Mujo od pendžera viknu:
»Brže amo, moj brate Halile!«
Halil pade u odaju Muju.
Upita ga: »Gdje pucaju puške?«
Halil durbin brzo prihvatio,
te okrenu s njime pram pendžeru.
A dok Halil od pendžera sinu,
zavika ga buljugbaša Mujo:
»Na noge se, moj brate Hrnjica,
na Udbinu udarila vojska.«
Eno ozdô Ćejvanović-Meha,
na doratu konju od mejdana,
a na Mehu ništa od haljina,
na doratu ni perčina nema,
nego vatra sve odn'jela živa.
Onda Halil na noge skočio,
na avliji dočekao Meha:
»Stani, Meho, ako boga znadeš!«
»Jutros mene opremio babo,
po kmetima i po čifčijama;

kad ja padoh u zelene luge,
dočeka me vlaška karaula,
usu puška kako vatra suha,
a kuršumi kao božja krupa,
nit' m' ubiše, nit' me opržiše,
neg' m' u suhu dimu ostaviše.
Ja natjerah mojega dorina,
a povukoh posjeklicu krivu.
Bog mi dade, ne dopadoh rana,
neg' projahah brzoga dorina.
Kad prispjedoh pod Kunar-planinu,
pod planinu pritisnula vojska;
čini mi se, oči gledajući,
ima vojske trideset hiljada.«
Onda Mujo zavika Halila:
»Na noge se, moj brate Halile!
Trči s Mehom, u Udbinu siđi,
selam ćete djedi Čejvan-agi,
nek' prtljaju svoga sibijana
u Udbinu u bijela grada.«
Obojica na konje skočiše.
Onda Mujo na kuli zavika:
»Oj, Osmane, brate bajraktare,
trči, brate, vrati mi Halila,
neka iđe na bijelu kulu!«
Osman trči, pa vrati Halila,
Mujo jami divit i hartiju,
pa napiše sitnu knjigu b'jelu,
pa govori svojemu Halilu:
»Oj, Halile, siguraj malina.«
Knjigu piše Mustaj-begu Ličkom:
»Bolje, beže, na Udbinu b'jelu;
na Udbinu udarila vojska,
Udbinu će vlasi prihvatiti,
po Udbini sibjan pogaziti.«
Knjigu dade svom bratu Halilu.
Trkom Halil do malina siđe,
pa posjeda svojega malina;
eto njega licem na Krajinu.
Ujutro je beže podranio,

i kod njega sedam bajraktara.
Iza gore udarilo sunce,
iza gore stala jeka pusta.
Kad pogleda Mustaj-beže Lički,
on opazi Mujovog Halila,
trkom trči, iza grla viče,
viče beže Nalanović-Husa:
»Brže, Huso, pred avliju siđi,
i dočekaj Mujova Halila!«
Huso pade, dočeka Halila,
izvede ga na begovu kulu.
Dokle Halil iziđe na kulu,
knjigu baci begu Mustaj-begu.
Kada beže knjigu opazio,
od očiju suze oborio.
A pita ga sedam bajraktara:
»Šta je, beže, ako boga znadeš?
A veli im beg Mustaj-beg Lički:
»Na noge se, moja djeco draga,
na Udbinu vlasi udariše,
Udbinu će b'jelu porobiti,
po Udbini sibjan pogaziti.
Iznosite crvene bajrake,
a pišite poda nje junake.«
A zavika Nalanović-Husa:
»Hajd' zapali dva topa glasnika;
kada puknu po Lici glasnici,
sva će mi se sakupiti vojska.«
Huso trči, pa topove pali.
Kad na Lici pukoše glasnici,
ode jeka niz široku Liku,
u dno sela ispod kraja ravna.
Kad stadoše popucivat puške,
pa izbijat hitri konjanici,
a pred njima pješke Krajišnici,
sve pucaju mali vedenici.
Dok je žarkog ićindiji sunca,
hazur vojske dvanaest hiljada.
Onda begu vele poglavari:
»Hoćemo li, beže, zanoćiti?«

A veli im beže Mustaj-beže:
»Ovdje, djeco, konaka vam nema.
Valja noćas pod Kunaru sići.«
Onda beže čauše zavika,
sve zavika čauš do čauša:
»Polazite pješke, Krajišnici,
a jašite brzo, konjanici!«
Mustaj-beže uzjaha Goluba.
Sve povrvi silena Krajina,
mrkle noći u sedam sahata
na Kunaru na planinu siđe.
Onda vele mladi bajraktari:
»Hoćemo li, beže, počinuti?«
A veli im beg Mustaj-beg Lički:
»Moja djeco, počivanja nema,
dok se svane, pod Kunaru siđi
gdjeno vojska i ordija bila.«
Tamam jutro bješe osvanulo,
beže pade pod Kunar-planinu,
po poljani povaljana trava,
na poljani nigdje nikog nema.
Onda viknu beg Mustaj-beg Lički:
»Kud je, djeco, tlaka odlazila?
Al' otišla sentu njemačkomu,
al' otišla bijeloj Udbini?«
Obletješe, tlaku optražiše;
ode tlaka bijeloj Udbini.
U toj r'ječi u kojoj bijahu
na Udbini pukoše topovi,
sve kô da se crna zemlja trese.
Sve pucaju u stotin' topova,
iz velikog polja udbinskoga,
dvades't puca sa gradske kapije,
to se brane age Udbinjani.
Tad pocvilje beg Mustaj-beg Lički:
»Vlasi nama primiše Udbinu!«
Tad udari niz zelene luge,
a zastave vlaške dočekaše;
plaho jeste beže udario,
zastave je vlaške prelomio,

pobjegoše vlaške karaule.
Kad u polje beže izlazio,
kad u polju pritisnula vojska,
zakopala meterize crne,
sve u njiha nasulo soldate,
onda beže konja zastavio.
A veli mu Ćerimović Mujo:
»Što si, beže, konja ustavio?
Već daj, beže, da mi udarimo!«
A procvilje beg Mustaj-beg Lički:
»Mi nemamo čime udariti,
ima vojske trideset hiljada,
pa su oni šance načinili,
u šance su nasuli soldate;
u nas malo dvanaest hiljada.«
Iza toga do malo zemana,
dok pukoše do dva vedenika,
ispadoše do dva konjanika,
od Kunare visoke planine.
Jedan djedo jaše na kr'atu,
b'jela ga je zagrlila brada,
oko njega blista se gadara,
a za njime druga pet stotina.
Tu rekoše Grdoviću Mujo,
od Grabove sa Krajine ravne.
A dok Mujo dotjera kr'ata:
»Crn ti obraz, beg Mustaj-beg Lički,
Udbinu nam vlasi prihvatiše,
stoji cika u gradu sibjana.«
Opet cvili beg Mustaj-beg Lički:
»Mi nemamo čime udariti.«
Dok pukoše do dva vedenika,
ispadoše do tri konjanika,
od Kunare od zelenih luga.
Jedan djedo jaše na kr'atu
na kr'atu konju od mejdana,
za njim drugi na konju dorinu,
zelen ga je bajrak poklopio,
Krajišnika hiljada za njime.
To bijaše kliski alajbeže,

a za njime Vlahinić Alija,
što mu nosi zelena bajraka.
Birden dođe, iz grla zavika:
»Crn ti obraz, beg Mustaj-beg Lički,
hoćeš puštat bijelu Udbinu?«
Pa zavika Vlahinić-Aliju:
»Moj Alija, natjeraj dorata,
a mi ćemo biti čarkadžije.«
Tad Alija natjera dorata,
pred njim jaše kliski alajbeže,
a za njime hiljada konjika.
Vlah okrenu pedeset topova,
pa dočeka kliskog alajbega.
Stade vojske trideset tabora,
pa na vatru bega dočekaše,
velika ga vatra osvojila.
Tu mu pade stotinu mrtvaca,
vratiše ga stat mu ne dadoše.
Tad procvilje beg Mustaj-beg Lički:
»Jadan ti sam junak dovijeka,
vlasi će nam primiti Udbinu!«
Pa zavika Ćerimović-Muja:
»Daj natjeraj bijesna alata,
i mi ćemo sada udariti.
Vidiš cike našega sibjana.«
Bajraktari konje uzjahaše,
a pred njima Mustaj-beže Lički,
oni udri, a dočekaj vlasi,
tu mu pade do trista mrtvaca,
vratiše ga, stati ne dadoše.
Tad procvilje beg Mustaj-beg Lički:
»Jadan ti sam junak dovijeka,
noćas će nam primiti Udbinu!«
Tamam sunce za goricu zađe,
dok pukoše do dva vedenika
od Kunare zelene planine.
Dok evo ti do tri konjanika,
a za njima drugih pet stotina.
Bože mio, ko li bi to bio?
To rekoše, Belaj-buljugbaša

na alatu konju od mejdana,
a za njime dva sestrića mlada,
Zadrikapa i Zametnikavga.
Birden dođe, Mustaj-bega viče:
»Zar nijesi, beže, udario?«
A veli mu beg Mustaj-beg Lički:
»Jesmo danas dvaput udarili,
mrtvaca smo mnogo ostavili,
vratiše nas, stat nam ne dadoše,
jer u šance pa se zatrpali.«
Veli njemu Belaj-buljugbaša:
»Od te kajde, beže, nema fajde,
ni od takvog vašeg udaranja.
Da pišemo dalkrliče mlade,
jedni tuda, jedni od Udbine.«
Veli njemu beg Mustaj-beg Lički:
»Kad ne more niko u Udbinu!«
A veli mu Belaj-buljugbaša:
»Evo tebi druga pet stotina,
ja ću noćas u Udbinu doći,
a za menom dva sestrića mlada;
jal' ću noćas glavu izgubiti,
izgubiti obadva sestrića,
jal' ću noćas u Udbinu sići.«
Onda beže uzjaha alata,
a za njime dva sestrića mlada,
pa on sjede polje objahivat.
Taman sabah zora bijeljaše,
a ujutru ogranulo sunce.
Velika se vatra osvojila
niže b'jelog grada udbinjskoga.
Tu udari Belaj-buljugbaša,
i on pade gradu pred kapiju,
dočekaše age Udbinjani.
Tad zapjeva djedo Čejvan-aga:
»Blago nama, moji Udbinjani,
evo nama Belaj-buljugbaše,
brez Belaja ne ima dermana!«
Tad Udbini otvoriše vrata.
Onda veli Belaj-buljugbaša:

»Valja sada pisat dalkrliče,
odbaciti pusat i haljine,
golu sablju jamiti u ruke,
pa na juriš, braćo, udariti.«
Kad to čuje Djedo Čejvan-aga,
on sa sebe sve haljine baci,
a ostavi gaće i košulju,
a u ruku golu posjeklicu;
veli Djedo: »Sad ću udariti.«
Za njim trči jedno momče mlado,
malo njega gari nausnica.
Kad s' obazdre Čejvan-aga stari,
a kad za njim Čejvanović Meho.
A viče ga ostarjeli babo:
»Vrat' se, Meho, moja luđarijo,
naša će se kuća iskopati;
nemoj, sine, sa mnom udarati!«
Al' veli mu Čejvanović Meho:
»Neću tebe brez sebe puštati,
ja ću s tobom babo udariti.«
Dok se drugi djedo pomolio,
u ruci mu gola posjeklica,
to bijaše stari Osman-aga,
za njim trči Osmanagić Meho.
Kad s' obazdre Osman-aga djedo,
pa on veli svom Mehmedu sinu:
»Vrat' se, Meho, među Udbinjane!«
»Neću, babo, života mi moga,
neću te ja brez sebe puštati.«
Iza toga do malo zemana
tu iziđe še'set Udbinjana,
u svakoga gola ti je ćorda,
svaki veli: »Sad ću udariti!«
Sve izašlo na gradsku kapiju,
na svakomu gaće i košulja,
bijele se kao labudovi.
A gleda ih beg Mustaj-beg Lički
od zelena mahatoga luga.
Onda beže na ordiju viknu:
»Vidite li mlade Udbinjane,

Udbinjani sad će udariti.
već odovud ko će udariti?«
Onda veli Grdanović Mujo:
»Ja ću, beže, sada udariti!«
Pa odbaci pusat i haljine,
a b'jela ga pritisnula brada,
u ruci mu posjeklica kriva.
Birden djedo iz ordije sinu,
za njim pade stotinu momaka,
sve momaka kano djevojaka,
a sam djedo bijele je brade.
Onda viče bega Mustaj-bega:
»A mi ćemo sada udariti,
nemoj ti nas za puno držati!«
Onda beže na konjike vikne:
»Konjanici konje uzjahujte,
potecite pješci do konjika,
sve se drži pješak do konjika!
Kad polete brzo konjanici,
poletite pješke Krajišnici,
sad će s njima djedo udariti.«
Onda veli Grdanović Mujo:
»Moja djeco, stotinu momaka,
vi hajdete lako uz Aliju,
sve gledajte na vlaške topove,
kada vlaški zadime fitilji,
vi panite otraga na glavu.«
Pa je djedo malo izmakao,
a sve gleda gdje su toprakale.
Zadimiše kaurski fitilji,
onda djedo u travu na glavu,
a za njime stotinu momaka.
Dok pripuca pedeset topova
birden djedo na noge skočio.
Nekoliko skoka priskočio,
a dok opet sinuše fitilji,
zemlji pade ostarjeli djedo.
Tako sedam ili osam puta,
primače se pod topove blizu.
Al' dok stade trideset tabora,

pa na puške, pa ih dočekaše,
tad procvilje beg Mustaj-beg Lički:
»Gajret sada, djeco moja draga,
poletite brzo konjanici,
pored njima pješke Krajišnici!«
A stadoše na glide soldati,
tu stadoše, pa ih dočekaše,
sve na oganj i na vatru živu.
Ali tude niko ne stajaše,
već sve gazi jedan po drugome.
Dok je veće puška udarila,
a ordije dvije smiješane;
stoji cika gvožđa studenoga,
stoji piska posječenih glava,
stoji jeka mladih ranjenika.
Oni viče: »Pridigni me, druže,
mogao bih rane preboljeti,
dobri će me konji pogaziti!«
Oni viče: »Pomoć ti ne mogu,
jer je tamna pritisnula tama,
a od brza praha i olova,
i od pare konjske i junačke.«
Dženjak biva, dženjak zadobiva,
dženjak bio za osam sahata
sve od goreg, pa sve na gorega,
a sve gine junak od junaka.
U devet su sahat' udarili.
A kad beže pred kapiju siđe,
u ruci mu gola ćemerlija,
nesta jeke u polju zelenom,
nesta tutnja od dobrijeh konja,
pusta tamna pritisnula tama,
nit' se vidi desno ni lijevo.
Dok evo ti do dva konjanika,
Mustaj-begu pred gradsku kapiju,
dvije djede, oba Čekerklića,
dva imama na dva konja vrana,
u rukam' im samo gole ćorde,
a niz lice sve se c'jedi krvca.
Onda veli beg Mustaj-beg Lički:

»Dvije djede šta je tamo bilo?«
»Bilo kavge za osam sahata.
Sat deveti kad smo udarili,
vlaška vojska pleći okrenula,
ostaviše paljene topove,
ostaviše svega muhimata,
okrenuše sentu njemačkome.«
Onda veli beg Mustaj-beg Lički:
»Jusuf-hodža, stari Čekerkliću,
digni svoje na molitvu ruke,
dragom bogu dovu učiniti,
da bi li nam dova magbul bila,
da potpunc vihor od lugova,
da vidimo što na polju bilo.«
Djedo diže na molitvu ruke.
Kod boga mu magbul dova bila,
vjetar puhnu od zelenih luga,
pa rastjera s razbojišća tamu.
Kad pogleda beg Mustaj-beg Lički,
konj do konja, junak do junaka,
nema busa gdje ne ima trupa.
Doline se glava navaljale,
prolijeću konji od mejdana,
a na njima sahibija nema;
dosta jada i tamo i amo.
Ne pita se: ko je poginuo?
Već: na kom' je mejdan ostanuo?
Vraćaju se mladi Krajišnici,
sve iz luga iznose mrtvace
a izvode mlade ranjenike,
i izvode tanahne soldate;
dok s' iz luga konjik pomolio
na alatu konju od mejdana,
pravo iđe gradu i kapiji,
sve za njime nešto pritrkuje.
Kad evo ti Belaj-buljugbaše,
gdje on vodi vlaškog poglavara,
poglavara od Sibinja Janka.
Dade njega Mustaj-begu Ličkom.
Onda beže v'jećaše u v'jeću:

»Da vidimo što ćemo od Janka,
mnogo nam je učinio kvara.«
Svi rekoše: »Da ga objesimo!«
A Janko se stade zaklinjati:
»Više nikad na Udbinu neću,
na Udbinu vojske pokupiti.«
Ko pogibe, da mu kuća znade,
ko ostade i tako mu znade!
Davno bilo, sad se spominjalo,
kavga bila, sad se rasturila.

XXIX

MUSTAJ-BEG RANJEN

(Nevesinje)

San usnio beže Mustaj-beže,
na Udbini na bijeloj kuli;
bir usnio na noge skočio,
pa zavika katku Meleć-Hanku:
»Naložider vatru u odžaku,
pristavider kahvu u ibriku,
pa ti zovni slugu Huseina.«
»A, moj sinko, sluga Huseine,
hajd' obuci kajserli postule,
pa pošetaj po uskim sokacim'
a do kuće hodže tabirdžije
pa mi zovi hodžu tabirdžiju,
nek' ponese ćitab-tabirnamu,
jer sam strašan sanak ja usnio.«
U mlađega pogovora nema,
pa obuče kajserli postule,
pa on ode hodži tabirdžiji:
»Hajde bolje, hodža tabirdžija,
zove tebe Lički Mustaj-beže,
i ponesi ćitab-tabirnamu.«

Odmah hodža na noge skočio,
pa on baci binjiš na ramena,
a prihvati ćitab-tabirnamu,
pa eto ga Ličkom Mustaj-begu.
Pa on begu u odaju dođe,
pa mu turski selam nazivao;
Mustaj-beg mu selam prihvatio
i hodžu je sio krajem sebe,
bojali mu čibuk zapalio,
pa on veli hodži tabirdžiji:
»Bogom brate, hodža tabirdžija,
otvorider ćitab-tabirnamu,
jer sam noćas ružan san usnio.«
Reče njemu hodža tabirdžija:
»Rano nam je sanak tabiriti,
do sabaha četiri sahata,
zadugo se ni svanuti neće;
već ga kaži, beže Mustaj-beže.«
Stade beže sanak kazivati:
»Gdje se vedro nebo naoblači,
a zvijezde kraju pribjegoše,
iz oblaka munje udariše
i u moju kulu pogodiše,
sa kule mi pokrov oboriše,
i dvije mi ćoše pokrenuše.
Pa ja gledam uz polje zeleno,
kad uz polje jato gavranova
i pred njima krstašina orô;
a gradu se otvoriše vrata,
a iz grada siv-zelen sokole,
a za njime jato golubova
u zeleno polje udarili,
a dočeka jato gavranova.
S gavranova polijeću glave,
s golubova sitna perušina;
pa pobježe jato golubova,
a za njima jato gavranova;
do gradskijeh vrata dotjeraše,
pa uletje jato golubova,
a ostade jato gavranova.«

Onda veli hodža tabirdžija:
»Čitab, beže, otvarati neću,
već ću 'nako sanak tabiriti.
Što se vedro nebo naoblači,
to se sprema mlad janočki bane;
što zvijezde kraju pobjegoše,
to će ginut naši bajraktari;
što nam u grad udariše munje,
to će vlasi nama udariti;
što u tvoju kulu pogodiše,
do kule će tvoje dolaziti;
što od kule pokrov oboriše,
to će tebe, beže, obraniti;
što od kule ćoše pokrenuše,
dva će tebi sina poginuti.«
Tamam sanak hodža iskazao,
dok im drmnu halka na vratima;
kada neko ispod kule viče:
»Beg Mustaj-beg, jesi l' ustanuo?«
A zavika beže Mustaj-beže:
»Hajde vidi, slugo Huseine.«
Tada bješe na vratima Rade
od ćehaje bega Mustaj-bega.
Onda reče beže Mustaj-beže:
»Dovedi mi malog Radojicu,
da ga pitam šta je tamo bilo.«
Pa kad vlašče dođe u odaju,
poljubi ga u skut i u ruku,
izmače se, stade podviš ruke:
»Pozdrav ti je otac učinio.
Kad je bilo sahat do pô noći,
onda vlaška napade katana,
a za njime sila i ordija,
pa u Nova Sela dohodili,
pa nađoše tvojega ćehaju,
tvog ćehaju Mula-hodžu starog,
zaiskaše konak i večeru.«
»Moreš znati koliko je vojske?«
»Mi ne znamo koliko je vojske,
već zaklaše stotinu volova,

uz volove stotinu ovnova.
Pa me ćaća do tebe poslao,
da ti kažem što je i kako je,
da će vlasi sjutra udariti.«
Veli njemu Lički Mustaj-beže:
»Haj aferim, moja vjerna slugo,
kad si meni haber donosio!«
Pa zavika Ibra bajraktara:
»Hajde uzmi zelena bajraka,
pa ga nosi pred novu džamiju,
nek' se kupe mladi Udbinjani;
pa otiđi gradu i kapiji,
pa zapali trideset topova,
neka znade serhat i Krajina,
da će vlasi nama udariti.«
Pa zavika Husa vjernu slugu:
»Nek' s' opremi sedam bajraktara,
a i moga oprem'te Goluba.«
Poletješe dva begova sina,
pa ga ljube u skut i u ruku:
»Daj nam, babo, izun i besjedu,
pa da i mi s tobom polazimo,
da d'jelimo mejdan sa vlasima.«
Govori im beže Mustaj-beže:
»Haj aferim, mladi sokolovi,
tako su vam i stari radili.
Vi nared'te konje od mejdana,
a vi hajte na bijelu kulu,
pa vi sebe takum učinite.«
A kad dođe sedam bajraktara,
svi se oni takum učinili,
pa govore begu Mustaj-begu:
»Beg Mustaj-beg od široke Like,
ti ostavi dva mlađahna sina,
neće moći mejdan dijeliti,
jer su bezi mladi i nejaki;
bojimo se da će izginuti.«
Njima veli Lički Mustaj-beže:
»Oni hoće s nama polaziti,
i da će mi oba poginuti!

Već četiri hajte bajraktara
uz Bećira od dvan'est godina,
a tri hajte mlada bajraktara
uz Osmana od petn'est godina,
pa čuvajte do dva moja sina,
jer ne znadu mejdan dijeliti,
oni hoće ludo poginuti.«
Ispadoše dva begova sina,
i oni se takum učinili.
Pa zavika beže Mustaj-beže:
»Moja djeco, sedam bajraktara,
vi uzmite zelene bajrake,
a izved'te konje od mejdana
i mojega debela Goluba.«
Dok se beže takum učinio,
tamam žarko sunce ogranulo,
pa uzjaha beže Mustaj-beže,
i eto ga gradu i tabiji.
On naredi od boja topove,
pa on uze srčali durbina,
te on gleda Novijem Selima,
kud je vlaška popanula vojska.
I vlaška se siguraje vojska,
a na polje izvlači topove.
Onda beže pred džamiju dođe.
Kad se mladi skupili junaci
i begovih sedam bajraktara
i nejaka dva begova sina,
tude hodže dovu izučile.
Tu se gradu otvorila vrata
i udriše u polje zeleno.
Napr'jed jašu dva begova sina,
a zapte ih sedam bajraktara:
»De polako, dva begova sina,
lako ćete pogubiti glave.«
A vlaška ih potpazila straža,
usu puška, kô iz neba krupa,
a pukoše od boja topovi,
a udriše mladi Udbinjani.
Ala banda, zaturi se kavga:

grmi, s'jeva, krvca se proljeva.
Tako drža četiri sahata;
jeka stoji po polju junaka,
a beg im se vrlo obranio,
sve po mjestu oko srca živog:
poginula dva begova sina,
utekoše s njima bajraktari
do begove prebijele kule,
i goni ih silovita vojska.
Kad Mustaj-beg pade na kapiju,
a za njime mladi Udbinjani,
od kapije zatvorili vrata.
Oko grada vlasi udarili,
sve sa grada drmaju topovi,
na živu ih vatru dočekuju.
Ranjen leži beže Mustaj-beže,
teške su ga rane osvojile,
a dva su mu poginula sina.
Haber pade niz Tursku krajinu,
skupljaju se mladi Krajišnici.
Kad ujutru jutro osvanulo,
osvanulo i sunce granulo,
kada stoji jeka isprijeka,
popucuju bistri vedenici,
vijaju se zeleni bajraci,
i udriše mladi Krajišnici,
izbaviše Ličkog Mustaj-bega
sa njegovom silovitom vojskom.

XXX

POKAJANJE MUSTAJ-BEGA LIČKOG

(Avtovac)

Piju pivo age u Udbini,
a pred njima Čejvan-aga stari.
Sve ti age rahat u mejhani
al' ne rahat starac Čejvan-aga.
On ne pije vina ni duhana,
već na demir naslonio glavu,
a prol'jeva suze od očiju.
Al' pita ga trijest Krajišnika:
»Stari djedo, naša poglavice,
što proljevaš suze od očiju,
a ne piješ vina ni duhana,
kakva ti je velika nevolja?«
Al' veli im aga Čejvan-aga:
»Kad pitate, pravo ću vam kazat.
A znate li, a bezobraznici,
evo puno sedam godin' dana,
kako nam je bego poginuo;
nijeste se more potežili,
da siđete na begovu luku,
da vidite oburvane kule
i begovu sirotinju tešku
i Bećira, Mustaj-bega sina.
A znate li, a bezobraznici,
što imamo dobra na Krajini,
sve smo s begom stekli Mustaj-begom.
Ev' Uzavlja od naše Krajine
i u njemu Uzavac-Jovana,
koji nam je bega posjekao,
a ne htjeste da mi rastečemo,
da mi našeg bega osvetimo.

A znate li, a bezobraznici,
kadno bego bješe na Krajini,
sve po trijest aga u mejhani,
mi pijemo, a Mustaj-beg plaća.
Kadno begu istom zatužjeste
i svi butun bega zamoliste,
da idete u zemlju ćesarsku,
ne biste li štogod šićarili,
da uzdigne silovitu vojsku.
Tada Vrsić-bajraktaru dođe
iz Njemačke u pjanu mejhanu.
Pa g' upita beg Mustaj-beg Lički:
— Moj Vrsiću, beže bajraktare,
jesi l' bio u zemlji ćesarskoj,
jesi l' gdjegod šićar opazio,
a gdje bismo dobro šićarili? —
Tad bajraktar Mustaj-begu kaže:
— Moj Mustaj-beg, pravo ću ti kazat,
tu sam bio čitav mjesec dana,
pod tebdilu išô niz ćesarsku,
sve sam gledô za naske šićara,
a gdje bi se šićarili turci.
Ja sam dobar šićar opazio,
u Uzavlju, kule po Uzavlju,
među njima Jovanova kula.
Na njoj nikog Jovan da imade,
samo dvije sestre Jovanove:
mlađa Mara i starija Janja.
Nigdje kule ni pandura nema,
lasno bismo šićar šićarili. —
Tada bego na noge skočio:
— Eto age, pljačke i šićara!
Ja ću salten sestru Jovanovu,
vi ostali šta je komu drago. —
Svaki ode svome zavičaju.
Beg zadrma svu Krajinu listom,
pa povede vojsku na Uzavlje.
A kad beže u Komandu dođe,
tu zastavu dobru ostavio.
Tu ostavi sedam buljugbaša,

tri Kozlića i pet Opuzlića,
za svakijem po stotinu druga.
U njih se je beže pouzdao,
da čuvaju Komandu planinu.
Bego diže silovitu vojsku,
pa udrio pravo na Uzavlje.
Popališe po Uzavlju kule
i veliko pokupiše blago.
Beg udari Jovanovoj kuli,
al' uteče Uzavac-Jovane,
blizu mu se more pridesilo,
u đemijam' morem dubokijem
on pobježe u zemlju Taliju;
zatuži se talijanskom kralju.
Kralj mu dade regulanu vojsku,
prije turak' u Komandu dođe.
Bego dade sedam buljugbaša,
iz Komande isprtljaše turci
i bogaze u njoj ostaviše;
hilu begu učiniše turci,
a u logor padoše soldati.
Vid' u bega kršna taksirata:
ne šće turke iz Uzavlja vratit,
veće tri dni predanio tuna,
uspali se butun Dalmacija,
bego pođe i ponese blago,
a kad dođe Komandi planini,
gdje je svoje ostavio turke,
kad turčina đavoljega nema,
već dočeka regulana vojska,
a iz liga zapuca parada.
Da viš kavge i pokolja ljuta!
Tu smo bili i očim' vidjeli,
kad pogibe beg Mustaj-beg Lički,
Jovan skoči osječe mu glavu.
Kad pogibe komandar pred vojskom,
mi prskosmo na četiri strane.
Tada su se iskopali turci;
je l' ovako bilo, Krajišnici?«
U riječi u kojoj bijahu,

dok rekoše, eto im serdara.
Ćejvan-aga agam' govorio:
»Nemojte mu selam prihvatiti!«
Serdar Mujo na odaju dođe,
selam viknu turcim' na odaji.
Polako mu selam prihvatiše,
ne šće stari selam prihvatiti,
već serdaru leđa okrenuo.
Serdar njemu riječ govoraše:
»Ćejvan-Djedo, prdežina stara,
a šta sam ti učinio krivo,
te si meni leđa okrenuo?«
A stari mu riječ govoraše:
»Muč', serdare, turski hrsuzine,
koji krave i kobile kradeš!
Beg te agom načinio, rđo,
veliku ti župu poklonio,
u njoj kmeta pet stotina kuća.
Na Hrvatu kulu napravio
i na nju ti ferman dobavio,
kad ti na nju ferman dobavio,
na godinu pô stotina ćesa.
Ev' Uzavlja od naše Krajine,
i u njojzi Uzavac-Jovane,
a ne htjeste da mi raskućimo,
da mi našeg bega pokajemo.«
Tada mu se serdar nasmijao,
pa on starom riječ govorio:
»To istina nije, života mi!
Ja sam sedam puta salazio,
a za glavu Uzavac-Jovana.
Nij' Uzavlje što je prije bilo,
jer se Jovan kršno utvrdio.
Kad je begu glavu pograbio,
dobio je u sedam kraljeva,
ah, moj starče, sedam kesa blaga,
u Komandi sedam bogazova,
načinio sedam čardakova,
a u njihke metnuo soldate,
a pred njiha kavi komandare.

Na Uzavlju načinio kulu,
od živa mu groma izgorjela!
Na nju topi ni kumbare neće.
Ja sam sinoć stigo iz Uzavlja.
Veće, stari, da ti čudo kažem:
što je sada misu kurisao,
take mise u kraljeva nema,
a u polju pod bijelom kulom,
tu će sedam kumpanija doći,
i od svakog kralja čestitoga,
svaki će mu prilog opraviti,
nije šala, Mustaj-bega glava!
I Janju je sestru opravio,
Italiji talijanskom kralju,
da istjera zvona Italije,
biće dernek čitav mjesec dana.
Pa sam došô, prdežino stara,
ja ću kuću svoju raskućiti,
a dvije ću zemlje uzdignuti:
svu Krajinu i Unđurovinu,
a beli ću misu udariti,
prije, stari, nego petn'est dana.
De mi knjigu u odaji piši,
starac djeđu u Unđurovini,
Ala Pajdak Hajdar-alajbegu,
nek' uzdigne turke Unđurovce,
ja ću dizat moje Krajišnike.«
Tada stari na noge skočio,
pa serdara uput poljubio,
ostalijem turcim' govorio:
»Nad serdara nema komandara!«
Serdar Mujo pritište đogata,
njima reče: »Spremajte se, turci!«
Ode Mujo svojoj tankoj kuli.
Ne prođe mu ni mnogo zemana,
on sastavi silovitu vojsku.
A kad siđe pod Komandu Mujo,
tuna Mujo ustavio vojsku,
onda Mujo komandarim' kaže:
»Dalje nama sada hoda nema,

dok ne spremim špije i uhode,
da ja vidim, moja braćo draga,
je l' mu Janja stigla iz Talije,
jer bez Janje udariti neću,
jer je sa nje beže poginuo.«
Rekoše mu: »Kog' ćeš spremit, Mujo?«
Dok ispade uskok Rade Mali,
baš službenik bega Mustaj-bega:
»Ja ću, turci, ja vi vjeru dajem,
čisti ću vi haber donijeti!
Tu ne žali Rade poginuti.
Već dajte mi do dva pobratima,
o, Halila, brata serdareva
i iz Bosne Nakić-Huseina.«
To je Muju vrlo muka bila.
Prodrije se Ibrahime Tale:
»Hoće Mujo, ni pitat te neće!
Rade staze u Komandi znade,
gdje nijesu popali soldati,
te će svesti pobre u Uzavlje.«
Pa skočiše, te se opraviše,
pa po noći pravo u Komandu.
Rade znade staze u Komandi
i on siđe u polje Uzavlje.
Kad pogleda, misu opazio,
bijeli je svijet opkolio,
a popeti svileni čadori.
Tada Rade pobram' govorio:
»Vid'te sile, a vid'te uprave,
nije lasno kurtarisat ondje.
već čuste l' me, oba pobratima,
kad dođemo Jovovu čadoru,
Huseine, ti nam konje primi,
ja ću uput pod čadora Jovu,
a ti za mnom, Mujagin Halile,
nemoj ništa zborit čiftelijo,
ja ću lagat, a kleti se krivo.«
Pa u aluz konje natjeraše,
dok Jovanov čador ugledaše,
na njemu je od zlata filarda.

Pred čadorom konje razjahaše,
Huseinu konje dodadoše.
Rade uput pod čador uniđe,
a za njime Mujagin Halile,
pa sa glave skinuše škrljake.
A kad sjedi Uzavac-Jovane
u šćemliji, noge prekrstio,
đejisija na njem' Mustaj-bega,
a za pasom puške Mustaj-bega.
Kad to vidje uskok Rade Mali,
sva na njemu dlaka ustanula,
pa poljubi Uzavac-Jovana.
Pogleda ih Uzavac-Jovane,
pa on Rada pod čadorom pita:
»Granadiri, o'klen vas imadem?«
Rade laže, a kune se krivo:
»Iz Zadarja, iz našega grada,
ja bajraktar zadarskoga kralja,
ovi mi je njemu porodica.
Pa nas oba opravio amo,
u misu ti prilog opravio,
da budemo i teferičimo.
Je l' ti Janja došla iz Talije,
i kada ćeš misu završiti?«
A Jovan im 'vako govoraše:
»Sjutra će mi Janja sestra doći,
u nedjelju misu završiti,
onda ćemo teferičovati.
Vi hajdete u pjanu mejhanu,
sve će Jovan krčmarici platit.«
Pa odoše u pjanu mejhanu,
a Marija na čardaku bila,
ista sestra Uzavac-Jovana.
Kad opazi tri fisli soldata,
kako jašu konje kô i turci,
Marija se uput osjetila,
pa otalen na noge skočila,
uput strča u pjanu mejhanu,
pa opsova krčmaricu mladu:
»Što će tebi turci u mejhani?«

Krčmarica na Mariju viknu:
»Muč', Marija, jezik prekinula!
Jesi li mi vjeru založila,
kad mi turci u mejhanu dođu,
da ću tebi na njih prokazati.
Jesu turci, ni tajit ih neću.
Evo, Maro, Mujova Halila,
dosta si me upitala za njeg'.«
Tada Mara sjede u odaji,
pa turcima reče u mejhani:
»Gdje ste, turci, jazuk vama bilo,
jer osvetu begu ne činiste!«
A Rade joj riječ govoraše:
»Je li vjera, Jovanova Maro,
da ti kažem, da prokazat nećeš?«
»Neću, Rade, ja ti vjeru davam,
jer smo s turak' sreću izgubili.«
»Eno, Maro, sile i ordije,
sjutra će nam udariti turci.«
Tada mara Radu progovara:
»Pozdravi mi tvoga komandara,
nek' čuvaju Uzavac-Jovana,
uteć' će im morem dubokijem,
kad je prije kurtarisô glavu.
Znate l', turci, što je prije bilo
kod vašega ćoravog tertiba,
i vašega bega Mustaj-bega.
Vi bježite, ne noćite ovdje!«
Ode Mara na bijelu kulu.
Ovdje sjedje do akšama Rade.
Kad ih tavna noćca prihvatila,
oni dobre konje uzjahaše,
pobjegoše Komandi planini,
a ostali Muju pod Komandu.
Uvedoše komandari Rada,
sve im što je i kako je kaže.
Mujo viknu Ibrahima Tala:
»Dosle si nam bio torbonoša,
sad te mećem komandarom Tale,
da od'jeliš treće hise vojske,

da zamamiš osam čardakova,
ja odvedoh Unđurovce turke,
pravo, Tale, misi i vesnesi.«
Pa se tako nasuliše Turci:
Tale primi osam čadorova,
Mujo siđe misi i vesnesi
i bijeloj Jovanovoj kuli,
pa opkoli su četiri strane.
Dočekaše baljemez-topovi,
a iz liga zapuca parada;
lomi drvlje, a krši kamenje,
obaraju konje i junake,
po Uzavlju zapališe kule.
Pade tama oko mise ravne,
grmi, s'jeva, a krv se proljeva.
A jadne ti sve prošaste kavge!
Da viš kavge i pokolja sada!
Dockan Muju na um pripanulo,
šta je Mara kazivala Radu.
On pod sobom otjera đogata
do limana, gdje su im đemije,
pa na vodi osječe đemije.
Porobiše, misu zapališe
i bijelu Jovanovu kulu,
a i dvije cure zarobiše;
uhvatiše Uzavac-Jovana,
dovedoše begu Bećir-begu.
Mnidijahu turci Krajišnici,
da će vodit Uzavca Jovana,
do mramora bega Mustaj-bega,
da će m' ondje posiječi glavu.
Al' opet su merhametli turci,
odvedu ga sobom u Turćiju.
Jovan reče da b' se poturčio,
a i dvije sestre Jovanove.
Bećir njega ne htje oturiti,
već je njega slatko prihvatio
i sa njime vijek vjekovao,
svoga baba tako pokajao.

XXXI

BRAĆA HRNJICE I VID BAJRAKTAR

(Sarajevo)

Vino pije trijest kapetana,
na bijeloj kuli Smiljanića,
među njima Gavran-kapetane;
piju vino, a prose djevojku,
milu seku Smiljanić-serdara,
za điđiju Gavran-kapetana.
Curi ime dilber Anđelija.
Nu da vidiš Gavran-kapetana,
on pogleda poljem zelenijem,
dok izbiše magle na svrdlove,
a iz magle junak ispanuo,
na doratu kô na gorskoj vili,
vas u srmi i čistomu zlatu,
mrki su ga poklopili brci,
pali brci do na puške male.
Na ramenu džida kostolomna;
do pôl džida opšivena vukom,
od pôl džida u krv ogreznula,
na srijedi zlatom utegnuta,
navrh džide od aždahe glava;
džida s' cimni, a glava zijevni.
Eto momka poljem zelenijem.
A što veli Gavran-kapetane:
»Braćo draga, moji kapetani,
eto poljem neznana junaka,
borami je strašiv na očima,
ja ga, beli, poznati ne mogu.«
Kada začu trijest kapetana,
svi su oči na pendžer bacili;
ugleda ga trijest kapetana,

nijedan ga poznati ne može.
Pa što veli Gavran-kapetane:
»Čuješ mene, Smiljanić-serdare,
eto poljem momka na doratu,
mi ga čisto poznat ne možemo;
on da nije turčin od Krajine,
sviju će nas grdom izgrditi!«
Kad je čuo Smiljanić-serdare,
bijaše mu čaša u šakama,
bistru čašu odmah ostavio,
primače se džamu i pendžeru,
pa pogleda polju primorskome,
dok ugleda momka na doratu.
Čim ga vidje, odmah ga poznade:
»Ne bojte se, braćo kapetani,
ono nije turčin od Krajine,
već je ono Vide bajraktare,
azgin vlašče od ade krvave,
bajraktar je Kosovčić-Ilije.«
U riječi, u kojoj bijahu,
Vide dođe kuli i avliji,
u avliji odjaha dorata.
Lete sluge Smiljanić-serdara,
da Vidova prihvate dorata.
Nikome ga ne da prihvatiti,
nit' ga voda, nit' ga kome daje,
usturi mu dizgin na jabuku,
sam se dorat po avliji voda.
Eto Vida uz kamenu kulu,
pa izađe u šikli odaju,
tu na skupu kapetane nađe.
Nu da vidiš Vida bajraktara,
nije skinô sa nogu čizama,
crvenu im čohu pogazio;
Vide dođe, u pročelje prođe,
kako dođe, božju pomoć viknu.
Kapetani na noge skočiše,
pa mu s nogu boga prihvatiše,
a ne skače Gavran-kapetane;
Gavran sjedi na meku šiltetu,

a Vide ga krivo pogledao
preko oka i desnoga brka.
Nu da vidiš Smiljanić-serdara,
bajraktaru punu čašu daje,
punu čašu lozovine vina.
Dohvati je Vide bajraktare:
»Zdravo da si Smiljanić-serdare.
Ni u moje, ni u tvoje zdravlje,
već u zdravlje dvije puške zlatne,
što su puške za mojim pojasom,
na njih ću ti srce izvaditi.«
A kad začu Smiljanić-serdare,
on govori Vidu bajraktaru:
»Jao meni, odsad dovijeka,
zašto, Vide, ako boga znadeš.
Što mi čašu ti tako nazdravi,
nijesam ti ništa učinio.«
A veli mu Vide bajraktare:
»Znaš, serdare, nije bilo davno,
ev' od tadaj tri pune godine,
Anđelija još je mlada bila,
i ja dođoh ovdje u Primorje.
Kad do tvoje ja dolazih kule,
u tebe se krsno ime služi,
jesi listom svu gospodu zovnô,
svu gospodu iz tvoga Primorja;
tu bijaše trijest kapetana,
i vojvode dvades' i četiri,
i srpskijeh dvan'est harambaša,
što ti vode na Krajinu vojsku.
Ja sam tadar u pročelje sio,
tamam bijah malo se opio,
pa pogledah sa pendžera tvoga,
pa pogledah dolje na avliju,
oči turih k vodi šadrvanu,
a na vodi ugledah djevojku.
Cura svoje lice umivaše.
Ja veoma curu sevdisao,
sevdisao i begenisao.
Ja ne znadoh čija je djevojka,

pa ja tebe viknuh, Smiljaniću,
a ti k meni i pendžeru priđe.
Ja sam tebe tadaj upitao:
— A, borati, Smiljanić-serdare,
čija j' ono lijepa djevojka,
što na vodi rashlađuje lice? —
A ti si mi ondar govorio:
— Ono sestra moja Anđelija. —
Ondar sam ti Anđu zaiskao,
a ti si mi curu poklonio.
Sad ja čujem i ljudi mi kažu,
gdje su došli da prose djevojku.
Koji mi se nathvati djevojci,
nek' se danas u odaji kaže;
ko je mojoj Anđi mušterija,
nek' izađe na polje zeleno,
da junački mejdan dijelimo.«
Kad to čuše silni kapetani,
zgledaše se jedan na drugoga.
Kapetani nikom poniknuše;
tudar ne bi nikaka junaka,
da sa njime na mejdan izađe.
Al' da vidiš Vida bajraktara,
on se rukom hvati u džepove,
pa izvadi od zlata jabuku,
uz jabuku trista madžarija,
pa ih dade Smiljanić-serdaru,
a serdar mu pokupi dukate,
a od straha Vida bajraktara.
Druge ne bi, isprosi djevojku
rad inada Gavran-kapetana,
na zahvalu od Kladuše Muju.
I Mujo je curi mušterija,
davno mu se rekla Anđelija.
Ima pune četiri godine,
vidjeli se kod bijele crkve,
vidjeli se i begenisali.
Sada Vide isprosi djevojku,
hesabljahu da se čuti neće,
na Turćiju, na Tursku krajinu.

Al' to sluša Ramova Fatima,
amidžična sa Kladuše Muja.
Puno ima šest godina dana,
kako su je vlasi zarobili,
pa je dali dilber-Anđeliji,
te joj hizmet čini u odaji.
Stala Fata pred odajska vrata,
al' Fatimu niko ne viđaše,
sve slušaše što govori Vide.
Fata ode k dilber-Anđeliji.
Anđeliji u odaju dođe,
Anđeliji boga nazivala,
Anđa gospa ljepše prihvatila.
Pa joj veli Ramova Fatima:
»Gospo moja, da ti čudo kažem.
Sad te mladi svati isprosiše.«
A pita je dilber Anđelija:
»Ko je, Fato, lijepog ti dina?«
»Isprosi te Vide bajraktare.«
Zaplakala cura u odaji:
»Je l' istina, lijepog ti dina?«
»Istina je, mlada gospođice.«
A veli joj Anđa lakrdiju:
»O, Fatimo, ako boga znadeš,
bi l' ti mene nešto poslušala?
Ti si dosad robinjica bila,
a odsele bogom posestrima.
Baš od danas dovijeka, Fato!«
Govori joj Ramova Fatima:
»Bih ja tebe poslušala, Anđo.«
Anđelija ruku u džepove,
pa izvadi dvije madžarije:
»Maj ti, Fato, dva dukata žuta.
Hajde pravo u novu čaršiju,
do dućana Todor-bazrđana,
pa mi kupi divit i kalema
i u njemu murećefa crna,
i donesi list knjige bijele.«
Ode Fata u novu čaršiju.
Onda dođe Todor-bazrđanu,

pa mu dvije madžarije baci.
A veli mu turkinja djevojka:
»Čuješ mene, Todor-bazrđane,
da mi divit i kalema dadeš
i u njemu crna murećefa,
da mi dadeš list knjige bijele.«
Pošten Todor, da mu kraja nema,
pa preda se oči oborio,
on nikako ne gleda djevojku,
već joj daje što je zaiskala.
Ne htjede joj dvije madžarije,
veće uze jednu madžariju.
Pa se Fata natrag povratila,
ona kuli i avliji dođe,
ona dođe u odaju Anđi,
pred nju turi divit i kalema,
i dade joj list knjige bijele,
a veli joj dilber Anđelija:
»Posestrimo, Ramova Fatimo,
što te pitam, da mi pravo kažeš.«
A veli joj Ramova Fatima:
»Što god znadem, sve ću ti kazati.«
Anđelija govori joj tiho:
»A, bogati, Ramova Fatimo,
kad si tamo na Krajini bila,
jesi l', Fato, u mejtef hodila,
a jesi li u hodže učila?«
»Jesam, Anđo, mojega mi dina!«
»O, Fatimo, ako boga znadeš,
umiješ li knjigu načiniti,
da je pišem na Krajinu Muju.«
»Ja umijem knjigu načiniti,
da ja imam careva muhura,
ja bih mogla ferman nakititi.«
A veli joj dilber Anđelija:
»Piši knjigu, bogom posestrimo,
ti je piši, ja ću kazivati.«
Kad to čula turkinja djevojka,
po koljenu papir raširila,
po papiru kalem poletio.

Fata sjedi sitnu knjigu piše,
kazuje joj dilber Anđelija:
»Gdje si, Mujo, nigdje te ne bilo?
Jesi l' čuo, jesi l' razumio,
isprosi se dilber Anđelija
za đidiju, Vida bajraktara.
Eto, Mujo, knjige poslanice.
Znaš li, bolan, nije bilo davno,
evo pune četiri godine,
vidjesmo se kod bijele crkve;
ondar si mi vjeru založio,
da se drugom oženiti nećeš,
nego mnome, dilber-Anđelijom;
kam' ti vjera, ona te ubila?!
Evo, Mujo, četiri godine,
kako sam se mlada poturčila,
sve ja klanjam pet vakti namaza,
i sve postim šehri-ramazana,
kada dođe u godini dana.
Evo amo Ramove Fatime;
kad su Fatu vlasi zarobili,
ondar sam je za blago kupila,
kada se je roblje prodavalo.
Ako ne znaš u kome je gradu,
bolan, Mujo, Ramova Fatima,
kod mene je ona u Primorju.
Dosad mi je bila robinjica,
a odsele bogom posestrima.
Sve me Fata uči turkovanju.
Eto tebi knjige šarovite,
nećeš li nas obje izbaviti.«
Kad su sitnu knjigu načinile,
ondar veli dilber Anđelija:
»O, Fatimo, moja posestrimo,
po kome ću knjigu otpraviti
na koljeno od Kladuše Muju?«
A veli joj Ramova Fatima:
»Ne znam, Anđo, mojega mi dina!«
Govori joj dilber Anđelija:
»Jednake smo u obrazu, Fato,

i na nama jednake haljine.«
Anđelija mudra i pametna:
»Čuješ mene, turkinjo djevojko,
s haljinama da se prom'jenimo,
kad obučem tvoje odijelo,
prihvatiću knjigu šarovitu,
pošetaću placom i sokakom,
pošetaću uz našu čaršiju,
gledaće me mladi bazrđani.
Ja se uzdam, Ramova Fatimo,
da me oni poznavati neće.
Ja hesabim da će mislit oni,
da sam mlada Ramova Fatima,
pa ću doći na čekme-ćupriju
gdje prolaze ljutiti Madžari,
za kanatom lice zakloniti,
pa gledati crnijem očima,
neće l' bog dat i namjerit sreća,
ne bi l' koga znana potrefila,
neće l' ići na Tursku krajinu,
da opravim knjigu šarovitu.«
To rekoše, na noge skočiše.
No da vidiš dilber-Anđelije,
sve obuče Fatine haljine,
pa zavuče ruke u džepove,
pa eto je niz bijelu kulu.
Anđa pade na demir-kapiju,
iz kapije placom okrenula,
ona dođe u novu čaršiju.
Gledaju je mladi bazrđani,
gledaju je, al' je ne poznaju,
veće misle dućandžije mlade,
da je ono Ramova Fatima.
Anđa dođe na kraj od varoši,
dođe Anđa na čekme-ćupriju,
za kanat je zaklonila lice,
ne bi l' koga znana potrefila,
da pošalje knjigu na Kladušu,
da je dade serdar-agi Muju.
Čekala je dilber Anđelija,

dok bijaše podne preturilo,
pa ne može nikog potrefiti,
da će ići na Tursku krajinu.
Anđelija srcem uzdisaše:
»Jao meni, sinjoj kukavici,
gdje ne mogoh nikog potrefiti,
da opravim knjigu na Kladušu!«
Pa pomisli lijepa djevojka:
»Bih li išla kuli i avliji?«
Pa pogleda crnijem očima;
na ćupriji čudo ugledala,
na ćupriju momak udario,
sve na njemu tebdil odijelo,
pa on pješe iđe na nogama,
a za sobom vođaše vranina.
Kada momak pade do kapije,
za kanatom ugleda djevojku.
On djevojci božju pomoć viknu,
Anđelija ljepše prihvatila.
No da vidiš neznana junaka,
kroz kapiju prolaziti htjaše.
A veli mu dilber Anđelija:
»Bogom brate, neznani junače,
stani malo, da te nešto pitam.«
'nako momak stade na ćupriji:
»Pitaj mene, što je tebi drago.«
A veli mu dilber Anđelija:
»A, bogati, serhatlinče mlado,
otklen li si, od koga si grada,
a kako se po imenu vičeš?
Nije l' bog dô, sreća donijela
nijesi li iz Turske krajine?
Ti ako si ozdol iz Krajine,
kaži mi se, ako boga znadeš!
Ako misliš, momče jabandžija,
da bih tebe kome prokazala,
kunem ti se i boga ti dajem,
da te nikom prokazati neću,
da mi obje osijeku ruke.«
A veli joj momak jabandžija:

»O, bogami, lijepa djevojko,
kad me pitaš, da ti pravo kažem.
Jesi l' po čem čula po čuvenju
za nekoga Ličkog Mustaj-bega?
Ja sam njegov tanak bajraktare,
po imenu Blažević-Omere,
pa me beže davno opravio,
spremio me niz svu Dalmaciju,
da uhodim zemlju i gradove.
Evo sada tri mjeseca dana,
kako me je beže opravio.
Sad sam pošô na našu Krajinu.«
A veli mu gospođica Anđa:
»Blaževiću, moj brate po bogu,
da ti knjigu šarovitu dadem,
pa je podaj na Kladuši Muju.«
A veli joj Blažević-Omere:
»O, bogami, lijepa djevojko,
na zahod je meni na Kladušu,
ja ne smijem knjigu prihvatiti,
valja meni kroz Jađiku proći.
Po planini česti čardakovi,
na njim' mnoge vlaške harambaše,
naći će mi knjigu u njedrima,
mogu svoju izgubiti glavu.«
A veli mu dilber Anđelija:
»Blaževiću, ako boga znadeš,
jer mi knjige prihvatiti nećeš?
Daću tebi dvjesta madžarija!«
A veli joj Blažević-Omere:
»Prođi me se, ako boga znadeš!«
Opet Anđa njemu progovara:
»Daću tebi trista madžarija.«
Kad Blažević opazi dukate,
reče njojzi Blažević-Omere:
»Dajder amo knjigu šarovitu,
i daj meni trista madžarija.«
Anđelija knjigu opružila,
dohvati je Blažević-Omere,
Anđeliji tiho progovara:

»Daj, djevojko, trista madžarija.«
A kaže mu dilber Anđelija:
»Čuješ mene, Blažević-Omere,
ja sam mlada pošla iznenada,
a ja pare ni dinara nemam,
ko god prvi na Krajinu pođe,
od ovijeh znanijeh junaka,
spremiću ti trista madžarija.«
Kad to čuo Blažević-Omere,
on joj knjigu na ćupriji baci;
turčin prođe na demir-kapiju,
uze Anđa knjigu sa ćuprije,
pa za njime cura poletjela:
»Stan', Omere, moj pobogu brate!«
Omer stade opet na ćupriji,
k njemu dođe lijepa djevojka,
te se Anđa pod grlo hvatila,
pa joj puče struka madžarija,
a dukate pruži Blaževiću.
Uze pare Blažević-Omere,
i dukate drži na rukama,
pa on pita dilber-Anđeliju:
»Ima l' ovdje trista madžarija?«
A reče mu lijepa djevojka:
»Tamam trista, manje ni jednoga.«
Omer pare u džepove baci,
prihvati joj knjigu šarovitu,
pa svojega posjede vranina:
»Ostaj zbogom, lijepa djevojko!«
Otlen ode Blažević-Omere.
Kud god išô, do Jadike došô,
i sve prođe redom čardakove.
Kad je bio vrhu na planinu,
tudi nađe zeleno jezero,
pa jezero Omer prolazio,
pade Omer na dugu poljanu,
pa pogleda crnijem očima.
Na poljani čudo ugledao,
al' tu vidje trideset turaka,
ni na jednom glave ne bijaše,

al' su skoro turci izginuli.
Kad je mrtve turke ugledao,
on svojega zastavi vranina,
pa zavika grlom bijelijem:
»Lele meni, do boga miloga,
ovo međer Mujo poginuo
i Mujovo društvo izginulo!«
Omer svoga odjaha vranina,
pa eto ga do turaka dođe.
Ode Omer turke preturati,
neće l' leša serdareva naći;
serdar-Muja il' brata Halila.
Njih ne može tud'jer poznavati,
niti znade ko je izginuo,
pa se Omer do vranina vrati.
»Jalah!« reče, posjede hajvana,
Omer ode kroz Jadiku pustu.
Kad je malo ponaprijed bio,
onder nađe studena bunara.
Kod vode je čudo ugledao,
dva je nova groba opazio,
jako mrci istom pokopati.
Pomislio Omer na vraninu:
»Ovdje ti je Mujo poginuo,
serdar Mujo sa bratom Halilom.«
Pa svojega protjera vranina.
Kud god iđe Blažević-Omere,
Omer siđe polju kladuškome,
pa Mujovu kulu ugledao
al' mu kula neveselo v'oma,
avlinska su otvorena vrata.
Omer kuli i avliji dođe,
na avliji šadervana nađe
pa na vodi ugleda djevojku,
a Ajkunu sestru serdarevu.
Blažević joj turski selam viknu,
Ajkuna mu ljepše prihvatila:
O, bogati, Ajkuna djevojko,
što proljevaš suze od očiju,
čije pereš krvave haljine?«

A veli mu Ajkuna djevojka:
»Ne pitaj me, Blažević-Omere,
sinoć Mujo ranjen dolazio,
i Mujovo društvo izginulo.«
A pita je Omer na avliji:
»O, bogati, Ajkuna-djevojko,
da li nije Halil poginuo?«
»Bogme, nije, Blažević-Omere,
otišô je Halil niz Krajinu,
odazvô ga beg Mustaj-beg Lički.«
U riječi u kojoj bijahu,
ranjen Mujo u odaji jeknu.
Začu jeku Ajkuna djevojka,
ona baci krvave haljine,
Muju bratu u odaju dođe.
Pita njega Ajkuna djevojka:
»Brate Mujo, ako boga znadeš,
što toliko u odaji ječiš,
bole li te rane po tijelu?«
»Sestro moja, Ajkuna-djevojko,
s kim ti zboriš dolje na avliji?
Nije l' bog dô, sreća namjerila,
nije l' dolje Blažević-Omere?
Ako bide Omer na avliji,
ti ga zovi meni u odaju.
Sad je Omer iz zemlje kaurske,
neće li mi kakav haber kazat.«
A veli mu Ajkuna djevojka:
»O, bogami, brate Mustafaga,
baš je ono Blažević-Omere.«
»Hajd' ga zovi meni u odaju.«
Sađe Ajka dolje na avliju,
tude nađe Blažević-Omera,
ne bijaše vranca odjahao.
A veli mu Ajkuna djevojka:
»Blaževiću, brate od matere,
sad te viče Mujo u odaju.«
A kad Omer začu lakrdiju,
on svojega osjede vranina,
pa izletje u odaju Muju.

Otisla se krvca od serdara,
a da vidiš Blažević-Omera,
u čizmama u krv ugazio,
selam viknu, pade po serdaru,
Omer pisnu u šikli odaji,
ljubi Muja s obadvije strane,
pa ga pita Blažević-Omere:
»Brate Mujo, ako boga znadeš,
gdje li biste, gdje li izgiboste,
gdje je tebi Halil poginuo?«
A veli mu serdar-aga Mujo:
»Nije meni Halil poginuo,
već me slušaj, dijete Omere.
Kad je tebe beže opravio
po tebdilu niz zemlju kaursku,
nije prošlo ni tri hefte dana,
niz Krajinu uzbuni se raja,
sva se butun odmetnula raja.
Beg poruči po Halila moga,
pa on ode Liki i Krbavi.
Kad je došô Ličkom Mustaj-begu,
beg mu dao hiljadu pandura,
pa Halila u nahiju spremi,
neće l' Halil umiriti raju,
i da kupi hake od čifluka,
od kmetova Ličkog Mustaj-bega.
Ja se bijah osanisô v'oma,
pa pokupih trijest Krajišnika,
i ja uzeh dva moja sestrića,
dva sestrića, oba Kurtagića,
s četom sađoh do ravna Primorja,
društvo svedoh k lugu Mandušića,
i bijeloj crkvi Petrovića.
Tamna noćca pade na ledinu,
društvo sakrih po gori zelenoj,
svi pješaci, samo ja na konju,
pa zavikah na moju družinu:
— Braćo draga, moji Krajišnici,
poslušajte što ću govoriti!
Ovdje ćete noćas ostanuti,

ja ću kod vas ostavit đogata,
valja meni noćas salaziti
do bijele kule Smiljanića.
Ja ću noćas kulu uhoditi,
da li ima kalabaluk vlaha
kod bijele kule Smiljanića.
Da ja vidim, moja braćo draga,
smijemo li kuli udariti? —
A veli mu trijest Krajišnika:
— Hajde, Mujo, kuli Smiljanića,
no se čuvaj da te ne potpaze. —
Otlen odoh Smiljanića kuli,
kuli časom Smiljanića dođoh,
od avlije otvorena vrata,
uvukoh se u mermer-avliju,
pa se sakrih kuli za ćošeta.
Bjehu noći četiri sahata,
uz bijelu ja pogledah kulu,
tanka kula, a v'oma visoka;
tu ja skidoh s leđa uprtnjaču,
ibrišimli stube izvadio,
stube bacih pod sačake kuli,
do pendžera kuke doletješe,
zakučiše kuke za demire,
ja se popeh uz bijelu kulu.
Kad se popeh kuli na pendžere,
pa pogledah u šikli odaju,
al' tu sjedi trides't kapetana,
među njima Gavran-kapetane.
Oni sjede, hladno pivo piju.
Opet siđoh niz ćemerli kulu,
izvukoh se lako iz avlije,
kaurska me ne spazila straža.
Ja pobjegoh poljem zelenijem,
te ja dođoh lugu zelenome,
i tu nađoh svu svoju družinu,
pa družini stadoh govoriti:
— Braćo draga, moji Krajišnici,
ja sam išô kuli Smiljanića,
popeo se kuli na pendžere.

Tankoj kuli udarit ne sm'jemo,
jer je tudi trides't kapetana,
među njima Gavran od Kotara,
oni sjede, hladno piju pivo,
oni prose dilber-Anđeliju,
Anđu prose beli za Gavrana.
Čuste li me, moji Krajišnici.
Da udrimo kuli Smiljanića,
tvrda kula, kamena avlija,
u polju se kula potrefila,
a na kuli silni kapetani. —
Čuješ li me, Blažević-Omere,
ja ne smjedoh kuli udariti,
vratih društvo uz Jadik-planinu,
pa prođosmo zeleno jezero,
pa padosmo do zelen' čaira,
do čaira Mandušića Vuka.
A vrućina ugrijala v'oma,
svratih đoga pod tanku jeliku,
sjahah konja u zelenu travu,
pa po hladu tuder posjedasmo.
Ručana se dobra potrefila,
pa sa leđa poskidasmo torbe,
izvadismo hljeba bijeloga,
da ručamo na planini tude.
Pa mi društvo natočilo pivo,
čašu uzeh u desnicu ruku.
Tamam čašu bijah prihvatio,
dok zapjeva neko uz planinu,
kako pjeva tanko glasovito:
— Vaj, planino, da ti n'jesi hali,
jal' bez vuka, jali bez hajduka?
Nije l' bog dô, sreća nanijela,
nije l' ovdje u Jadiki Mujo,
u Jadiki zelenoj planini!
Ev' imadu četiri godine,
kako Muja po zemljama tražim,
po zemljama i po planinama,
da ja s Mujom mejdan podijelim! —
Začudo mi, Blažević-Omere,

Ko to smije pjevat uz planinu!
Bacih čašu u zelenu travu,
pa ja skočih od zemlje na noge,
pa sam društvu govorio svome:
— Sjed'te tude, moji Krajišnici,
iđem dolje u bogaze saći.
Ja ću stati za tanku jeliku,
pa ću vidjet ko je uz planinu. —
Pa ja sađoh dolje niz planinu,
te ja stadoh za tanahnu jelu,
pa pogledah svojijem očima:
eto ozdô Vida bajraktara
na doratu, konju kosnatome.
Na doratu noge prekrstio,
u rukam' mu teška topuzina,
a sve topuz baca pod oblake.
Koliko ga baca pod oblake,
sa jelika sve oblamlja grane.
On pod topuz podgoni dorata,
u b'jele ga dočekuje ruke.
Ja pobjegoh brdu uz planinu.
Kad sam do svog društva dolazio,
na društvo sam viku učinio:
— Ha, na noge, moji sokolovi,
eto ozdô Vida bajraktara,
da padnemo njemu u busiju! —
Pa sam društvu govorio mome:
— Braćo draga, moji Krajišnici,
da među se Vida upušćamo,
nemojte se koji prevariti,
da ga kogod prije mene gađa. —
U to doba Vide bajraktare.
Mi među se njega upuštismo,
ja ga zgađah puškom od očiju.
Vidio sam su dva oka svoja,
gdje ga zgodih u prsa junačka,
pa od Vida zrna o'skočiše,
i padoše u zelenu travu.
Zatim puče trideset pušaka,
puškari su sva družina moja,

nikakva ga puška ne razminu.
Jedne puške biju bajraktara,
druge pod njim njegova dorata,
nejma fajde što puške pucaju,
sve od Vida zrna oskakahu.
Neće puška Vida ni dorata.
Na Vidu je pancijer-košulja,
na doratu mnoge hamajlije,
ima Vide dreva svečevoga,
nije fajda kriti mu junaštvo.
Vlašče vrisnu, a boga spomenu,
a poteže sablju od pojasa.
Među naske natjera dorata.
Hitar Vide da mu kraja nema.
Dok bi majka sina prihvatila,
i b'jeloj ga sisi prinijela,
posječe mi trijest Krajišnika!
Jedva moga ugrabih đogata,
ja pobjegoh kroz planinu pustu.
Kada blizu dođoh do bunara,
nešto tutnji za mnom kroz planinu.
Okrenuh se sa đogata moga,
al' mi bježe dva sestrića mlada,
dva sestrića, do dva Kurtagića.
Al' ih tjera Vide bajraktare.
Dostiže ih među borovima,
obadva ih Vide posiječe.
Vide viknu grlom bijelijem:
— Kopilane, trbušati Mujo,
a šta si se, bolan, prepanuo,
a od sama Vida bajraktara? —
Pa me, brate, izjede sramota,
ja mojega povratih đogata,
pa se sretoh s Vidom bajraktarom,
pritjerasmo konje vitezove,
pritjerasmo jedan blizu drugog,
potegosmo puške iza pasa,
obojice puške su puknule,
puške moje obje pogodiše,
pogodiše Vida bajraktara,

al' od njega zrna oskočiše.
Kad pukoše puške Vidakove,
obje puške mene obraniše,
raniše me iznad pasa moga.
Potegosmo sablje od pojasa,
stadosmo se sabljam' udarati.
Kud udarah Vida bajraktara,
sve onuda vatra posipaše.
Vatra pada po zelenoj travi,
vatra prži djetelinu travu.
Kuda mene Vide udaraše,
po pô litre odrezuje mesa,
Blaževiću, od tijela moga.
V'oma me je sabljom izgrdio,
po đogatu krvca pokapala.
Kad mi đogat krvcu opazio,
uze đogat đema na zubove,
pobježe mi đogat niz planinu.
Brži đogat od konja dorata,
ranjena me đogat iznosio.
Kazah tebi jade, Blaževiću.«
Ode mislit Blažević-Omere:
»Bih li dao knjigu Anđelinu,
al' ću sakrit knjigu šarovitu?
Bogami je, beli, sakrit neću,
jer sam trista uzô madžarija.«
Pa zarovi ruke u džepove,
izvadio knjigu iz džepova,
opruži je Muju ranjenome:
»Maj ti, Mujo, knjigu poslanicu.«
Ne bi kader ruke podignuti,
da prihvati knjigu šarovitu,
već govori Blažević-Omeru:
»Turi knjigu kraj mene, Omere.«
Pokraj Muja knjigu ostavio,
Mujo viknu Ajkunu djevojku:
»Ajde, seko, k meni dođi brže!«
Dođe cura Muju u odaju,
a Mujo joj ode besjediti:
»Der preda me padni na koljena.«

Ajka pade pred serdara Muja,
a veli joj ranjen Mustafaga:
»Ajko sestro, tako ti imana,
der prihvati knjigu šarovitu,
pa pogledni knjizi niz jaziju,
pravo kaži što mi knjiga kaže.«
Ajka uze knjigu šarovitu,
pa pogleda knjizi niz jaziju,
pravo kaže što mu knjiga veli.
A kad Mujo riječ razumio,
Mujo jeknu, a sva kula zveknu,
od očiju suze upušćio.
Ajkuna ga razgovarat ode:
»Šuti, brate, ako boga znadeš.«
U riječi u kojoj bijahu,
doklen poljem puške zapucaše.
Začu Mujo puške u odaji,
pa na sestru viku učinio:
»Priđi, Ajko, džamu i pendžeru,
pa pogledaj poljem zelenijem,
što pucaju puške preko polja,
da li nije vojska od kaura?«
Pa Ajkuna pendžeru prilazi,
i pogleda poljem zelenijem,
pa se njojzi dade pogledati:
pet stotina vidje konjenika,
a pred njima čudo ugledala,
svog Halila na konju malinu.
Spored brata Rada ugledala,
uskok Rade na konju vraninu.
Oba pobra iđu naporedo,
obadva su u krv ogreznula,
i za njima druga pet stotina.
Kad pogleda Ajkuna djevojka,
kad Halilu vidje na ramenu,
mrtvu glavu nosi sa junaka,
do pô kolca perčin pritisnuo.
Među njima Ajka ugledala,
dvije cure vidje na konjima,
bi ti rekô i bi se zakleo,

da j' otišô Halil po djevojku.
Nije nikud išô po djevojku,
već otišô da umiri raju.
Kad pogleda Ajkuna djevojka,
al' Ajkuna bila pogledala,
al' je društvo Mujova Halila,
oni nose nekoliko druga,
što s' ljutijeh dopanuli rana.
Kad to vidje Ajkuna djevojka,
Muju bratu ranjenome kaže,
sve mu kaže što je i kako je.
Mujo viče Blažević-Omera:
»Hajd', Omere, pred kapiju siđi,
te dočekaj mojega Halila.«
Ode Omer, stade pred kapiju,
Halil s društvom do kapije dođe,
Blaževiću turski selam viknu.
Blažević mu bolje prihvatio,
a veli mu Mujagin Halile:
»Otkud tude, Blažević-Omere?«
A veli mu Blažević-Omere:
»'vuda su me puti nanijeli.«
Halil svoga odsjede malina,
Rade svoga debela vranina.
Mrtvu glavu Radovanu pruža,
pobode je Rade pred kapiju,
onda Halil pogleda Omera:
»Blaževiću, ako boga znadeš!
Kako mi je u odaji Mujo,
je l' prilika, hoće l' umrijeti?«
A veli mu Blažević-Omere:
»Borami je v'oma ranjen Mujo,
ostanuće, umrijeti neće.«
Proli Halil suze od očiju,
brata nema dok ne rodi majka!
Halil ode u žensku avliju,
i odvede cure obadvije.
Grlom viče Ajkunu djevojku:
»Ajko sestro, hodi na avliju.«
Cura trči niz bijelu kulu.

Kada cura na avliju siđe,
Ajka cura na avliji pisnu:
»Blago sestri odsad dovijeka,
kad si zdravo, moj brate Halile!«
Halil njojzi tiho besjedio:
»Jesam zdravo, al' veselo n'jesam.«
A veli mu Ajkuna djevojka:
»Brate dragi, bićeš i veselo.«
A veli joj Halil lakrdiju:
»Ajko sestro, kako nam je Mujo?
Vid' nesreće, moga Mustafage!«
Opet veli nejačak Halile:
»Tako jeste od boga suđeno.«
Pa Ajkuni Halil progovara:
»Maj ti, Ajko, cure obadvije,
to je jedno Ramova Fatima,
to je drugo dilber Anđelija,
ono glava Vida bajraktara.«
Pa se Halil do družine vrati,
te je svoje društvo odvodio,
odvede ih uz bijelu kulu.
Halil bratu u odaju dođe,
posjedali po odaji turci,
Halil sjede pred serdara Muja,
do Halila uskok-Radovane,
ljube Muja s obadvije strane.
Halil šuti, Rade progovara:
»A ne boj se, bogom pobratime,
pobratime serdar-Mustafaga,
posjekli smo Vida bajraktara,
oteli smo cure obadvije.«
A veli im Mujo lakrdiju:
»A gdje ste se s njime udarili?«
»Dočekasmo u Popovu lugu,
mi bijasmo u Ribniku, Mujo,
kada haber uhoda donese,
što j' od tebe Vide učinio.
Mi otalen poletjesmo živo,
pa siđosmo lugu Popovome,
pa nas srete pope Riđanine:

— 'vuda prođe Vide bajraktare
i provede kitu i svatove,
u Primorje ode po djevojku. —
Taki nama haber pope kaza.
Mi ga tude, Mujo, pričekasmo,
čekasmo ga dva bijela dana.
Kad je treće jutro osvanulo,
osvanulo i granulo sunce,
dokle lugom puške zapucaše,
pa se lugom svati pomoliše,
a pred njima Vide na doratu,
sa svatima eglen zaturio:
— Tu sam turke ljuto isjekao,
i ranio Muja na đogatu,
pa ja, beli, preboljet ne mogu,
što pobježe Mujo na đoginu. —
Sve to sluša dijete Halile.«
Ode Rade besjediti Muju:
»Nemoj nikad vikat na Halila,
silan Halil, jad ga ne ubio!
On podviknu grlom bijelijem:
— Kopilane, Vide bajraktare,
ako ti je Mujo pobjegnuo,
Halil neće tebi pobjegnuti! —
To izreče, pojaha malina,
i mi za njim birdem udarismo.
A da vidiš tvojega Halila:
on izvadi sablju dimišćiju
pa na Vida birdem natjerao.
Bir natjera na Vida malina,
birdem s Vida posiječe glavu,
jer je sablja oklop presjecala.
Kada vidje kita i svatovi,
gdje pogibe Vide bajraktare,
po lugu su svi svati prsnuli,
nasred luga cure ostaviše.
Mi uzesmo cure obadvije,
dovedosmo tvojoj tankoj kuli,
pa smo tvoje osvetili društvo.«

XXXII

FILIP MADŽARIN I GOJENI HALIL

(Sarajevo)

Kulu gradi Filip-Madžarine
u Prilepu gradu bijelome.
Kulu gradi sedam godin' dana,
radilo mu do trista majstora,
i pred njima Rade neimare.
Dobru Madžar načinio kulu,
tanku kulu od sedam bojeva.
Izvô joj je dvadeset ćoškova,
sve izvodi ćoške na sokake,
a udara boje svakojake.
Udara joj staklene pendžere,
na pendžere od zlata jabuke,
niz jabuke srmali-sindžire,
niz sindžire od zlata cekine,
niz cekine sive sokolove.
Kada vjetar kraj Prilipa puhne,
zveka stoji srmali-sindžira,
cika stoji od zlata cekina,
piska stoji sivih sokolova.
Pokri kulu tučom i pirinčom,
završi je žeženijem zlatom,
na vrh kule izdiže jabuku,
u njoj zlata tamam dvan'est oka.
Kada sunce kraj Prilipa sine,
prel'jeva se kula kraj Prilipa.
Oko kule dvostruka avlija,
i načini vodu šadrvane,
izokola udari mermere,
načinio dvanaest tabija,
na tabije izvuče topove;

prostro kulu crvenom kadifom.
Jedno jutro Filip uranio,
pa izađe na vrh tanke kule,
pa on sjede na gornje ćoškove,
a na pendžer naslonio glavu,
pa sejiri polje pod Prilipom:
vas je Prilip poda se uzeo.
Pa pogleda Madžar na avliju,
pa ugleda Rada neimara,
oko njega do trista majstora,
pa zavika Filip sa pendžera:
»Čuješ mene, Rade neimare,
hodi amo u odaju dođi,
i povedi sve tvoje majstore.«
Ode Rade uz bijelu kulu
i za njime do trista majstora,
pa uljeze Rade u odaju,
i majstori za njim uljegoše.
Što god može, stade u odaju,
što ne može, pred odajska vrata.
Svi majstori stali na nogama,
Rade sjede pred njeg' na koljena.
Stadoše se hesabiti tude.
Kad su oni račun dovršili,
mala mnogo zasiječe Rade,
da mu dade Filip-Madžarine
trista oka žutijeh dukata,
još tri mazge što će nosit blago.
Pa je Filip na noge skočio,
pa do kase svoje dolazio.
On iz kase iskupi dukate,
te ih dade Radu neimaru,
trista oka na kantar dukata.
Otlen ode Rade neimare,
a ostade Filip-Madžarine,
pa se Filip v'oma zabrinuo:
»Avaj meni, do boga miloga,
jesam dobru načinio kulu
na sramotu turskomu sultanu,
ali pare ni dinara nemam,

sve sam svoje isharčio blago,
jà gradeći kulu od kamena,
a od roda nigdje nikog nemam,
samo sestru dilber-Jefimiju.
Sjutra meni da izađe duša,
drugome će ostanuti kula.«
Sve mislio, na jedno smislio,
pa se Madžar asi učinio,
najpr'e se je bogu učinio
i turskome caru čestitome.
Kol'ko se je asi učinio,
ode c'jenit po svoj Rumeliji;
najvećega siromaha c'jeni
sve na kuću žutu madžariju,
na trgovce stotinu dukata.
Kad ucjeni svu Urumeliju,
i u Bosnu turio je ruku.
Pa zaplaka sirotinja ljuta,
pa sultanu daju arzuhale.
On cijeni sedam godin' dana,
pa je Madžar zazgodnio v'oma,
carevu je zatvorio džadu,
pa razbija bale i tovare,
a sve vješa hodže i hadžije.
Ne da Madžar ćabi prolaziti,
ne da proći kroz Urumeliju.
Jedno jutro na noge skočio,
sve je svoje kase otvorio,
velike je novce sastavio.
Kol'ko mu se bješe učinilo,
da on ima žutijeh novaca,
da on može sefer otvoriti
sa turskijem carom čestitijem,
pa na svome srcu pomislio:
»Ja ću s carem sefer otvoriti,
neću l' caru carstvo oduzeti.«
Kad je svoje novce pregledao,
pa se Filip u odaju vrati,
pa on sjede, sitnu knjigu piše:
»Čuješ mene, care od Stambola,

jesi l' čuo, jesi l' razumio,
gdje sam tanku načinio kulu,
'vake kule u tvom carstvu nema.
Nema fajde što sam načinio
tanku kulu u Prilipu gradu,
al' se jošte oženio n'jesam.
Eto tebi knjige šarovite,
grdno sam se care opharčio,
da mi spremiš tri tovara blaga,
a nemoj se, care, prevariti,
da mi spremiš bijelijeh para,
već mi spremi žutijeh dukata,
da mi više stane u tovare,
da mi spremiš, turski padišahu,
uz tovare tvoju sultaniju,
sultanija da mi budne ljuba.
Ako meni opraviti nećeš,
izađi mi na mejdan junački,
da junački mejdan dijelimo.
Od tri mjesta gdje je tebi drago:
jedan mejdan pred Stambol-kapijom,
drugi mejdan na polju Mezevu,
treći mejdan u Prilipu gradu.
Ako nećeš na mejdan izaći,
a ti za se džebeliju traži.
Ak' ne mogneš džebeliju naći,
ti trijebi bijela Stambola.
Veliku ću vojsku pokupiti,
udriću ti bijelu Stambolu,
udariću, pa ga prihvatiti;
krenut vojsku niz Tuna-jaliju,
Karavlaškoj ondar udariću.
Udriću ti gradu Ibrailu,
i Ismajlu gradu udariću.
Karavlašku svu ću prihvatiti,
na Hršavu vojsku preturiti,
na Srbiju s vojskom udariću,
udriću ti stojnom Biogradu
i Semendri niže Biograda.
Svud ću moju turiti sudiju,

daleko ću ruku opružiti,
na Raču ću vojsku izvoditi,
pa na Savu tumbas namjestiti,
na Muhač ću vojsku izvoditi,
sve suhijem ja ću udariti,
i Os'jek ću tebi prihvatiti.
Svaki kralj će indat opraviti,
udriću ti Jegri i Budimu.«
Kad je Madžar knjigu načinio,
opravio knjigu do Stambola.
Kad je caru knjiga dopanula,
pa on vidje što mu knjiga kaže,
pa se care v'oma zamislio.
La što misli sultan iz Stambola:
»Da pokupim silovitu vojsku,
da udarim na Madžara sama,
baš to meni podnijet ne može,
hoće l' mi se narugat duveli.«
Pa je care divan pokupio,
sve mu paše stale na divanu
i pred njima Mehmed-beg vezire,
pa mu veli Mehmed-beg vezire:
»Sultan-care, sunce ogrijano,
je l' slobodno s tobom govoriti?«
A veli mu care od Stambola:
»Zbor', vezire, što je tebi drago.«
Pa mu veli Mehmed-beg vezire:
»Što si naske 'vako sakupio,
al' ćeš naske surgun učiniti,
al' sa grada u more baciti,
al' šeš naske pod sablju turiti?«
Ondar care knjigu izvadio,
što je njemu Filip opravio,
pa veziru knjigu dohvatio.
Proučiše knjigu Filipovu.
Pošto sitnu knjigu proučiše,
sve zašute paše i veziri,
a veli im sultan iz Stambola:
»Što šutite paše i veziri,
što mi knjizi dževab ne dajete?«

Progovara Mehmed-beg vezire:
»Sultan-care, iza gore sunce,
ne možemo knjizi dževab dati,
već ako bi mene poslušao,
ti da dadeš Filip-Madžarinu,
da mu spremiš što je zaiskao.«
Nu vezira, carskog murtatina,
što govori caru u odaji,
jer se vezir milovaše v'oma,
miluje se v'oma sa Filipom:
što god uzme Filip-Madžarine,
što god uzme novca od naroda,
sve polovi Filip sa vezirom,
pa ga vezir dobro održava.
Za to sultan ništa ne znavaše.
Car govori Mehmed-beg veziru:
»Sad što ćemo, Mehmed-beg vezire?
Da uzdignem silovitu vojsku,
da je spremim na Filipa sama,
to je meni velika sramota,
već mu valja mejdandžiju tražit.«
Car besjedi Mehmed-beg veziru:
»Hođ', vezire, ti pušći telale,
nek' telali po Stambolu viču,
ko b' za cara na mejdan izašô,
da on sađe do Prilipa grada,
a na mejdan Filip-Madžarinu.
Ko donese sa Madžara glavu
do Stambola grada bijeloga,
ihja će ga care učiniti.«
Ode vezir, pa pušći telale,
sve telali po Stambolu viču,
dok dođoše dva brata rođena,
do dva brata do dva čohodara.
Fred sultanom stoje na nogama,
a pita ih sultan u odaji:
»A jeste li, djeco, za mejdana,
hoćete li na mejdan izići?«
A vele mu do dva čohodara:
»Baš hoćemo, care od Stambola.«

Pa im opet sultan besjedio:
»Ako bog da i sreća donese,
te smaknete Filip-Madžarina,
i snesete do Stambola glavu,
čestite ću vaske ostaviti.«
Otale su braća odlazila.
Kud god išli, do Prilipa sišli.
Iziđoše na mejdan junački.
Gdje je sreća, tu je i nesreća.
Oba ih je Filip posjekao,
pa on caru knjigu opravio:
»Čuješ mene, care od Stambola,
posjekô sam dvije mejdandžije,
već eto ti knjige šarovite,
jàli spremaj što sam zaiskao,
jàl' trijebi bijela Stambola,
pa ti prtljaj ćabi i Medini.«
Kad je Madžar knjigu načinio,
i opravi knjigu do Stambola,
pa je caru knjiga dopanula,
car prouči knjigu Filipovu.
Kada vidje što mu knjiga kaže,
poče care mejdandžije tražit.
Svud ih traži po svojemu carstvu,
sve ih traži pa ih nalazaše,
sve ih sprema do Prilipa grada.
Filip s'ječe carske mejdandžije,
car ih sprema tri godine dana,
pa uz pune tri godine dana
uze caru četr'est mejdana,
posječe mu po izboru Turke.
Pa se Filip okaniti neće,
on sve caru knjige opravljaše.
Care viknu Mehmed-beg vezira,
vezir caru u odaju dođe,
a veli mu care lakrdiju:
»Hajde opet, pa pušćaj telala.«
Otlen ode Mehmed-beg vezire.
Kada vezir u čaršiju dođe,
pa on sjede na novu dućanu,

dućan bješe Husa bazarđana,
pa pogleda vezir uz čaršiju,
niz čaršiju momka ugledao,
momak pravo iđe niz čaršiju
i za sobom vođaše dorata.
Momak pjeva niz novu čaršiju:
»Bog ubio cara i ćesara,
gdje ne htješe zaturiti kavgu!
Danas nema rata ni serhata,
da okušam sreću u dorata.
Evo danas dvanaest godina,
otkako sam dora nabavio,
sve ga hranim u toplom podrumu,
sve se kakvu ratovanju nadam.
Sada rata nikakvoga nema,
već se puste zemlje umiriše.«
Pa se momak bogom kunijaše:
»Kad je torba zobi dukat bila,
ja mu n'jesam zobi uzmicao,
ondar sam mu više primicao.«
Sam to zbori, a sam odgovara.
Fve to sluša Mehmed-beg vezire.
To veziru vrlo teško bilo.
Skoči vezir sa nova dućana,
za dizgin mu uhvati dorata,
a veli mu tursko momče mlado:
»O, vezire, pušćaj mi dorata!«
Vezir neće da pušći dorata.
A veli mu tursko momče mlado:
»O, vezire, carski murtatine,
pušćaj dora, osjeć' ću ti ruku!«
Neće vezir da pušća dorata.
Opet momak govori veziru:
»Pusti dora, osjekoh ti glavu!«
Pa na sablju naslonio ruku.
Vidje vezir gdje će poginuti,
pa mu pušći široka dorata.
Ondar veli Mehmed-beg vezire:
»Tursko momče, da te nešto pitam.«
A veli mu tursko momče mlado:

»Pitaj mene što je tebi drago.
Što god znadem, ja ću ti kazati,
što ne znadem, ni dužan ti n'jesam.«
Pa mu vezir tiho besjedio:
»Otklen jesi, od koga si grada,
kako tebe po imenu viču?«
A veli mu momak lakrdiju:
»Jesi l' čuo Hamzu od Mirovca,
ja sam glavom Hamza od Mirovca.«
Pa mu veli Mehmed-beg vezire:
»Čuješ mene, Hamza od Mirovca,
tebe nije rodila turkinja,
već sam čuo i ljudi mi kažu,
da je tebe rodila vlahinja
u planini ovce čuvajući,
u ovčije runo zamotala,
zadojila sisom od ovaca.«
A veli mu Hamza lakrdiju:
»O, vezire, carski murtatine,
ako me je rodila vlahinja,
beli me je rodila turčina,
za cara ću na mejdan izaći.«
To mu reče, mimo njega prođe
i provede široka dorata,
pa on dođe caru do saraja
i uvede dora u avliju.
Na avliji ostavi dorata,
pa on caru ode u odaju.
Što su htjeli, to su govorili,
pa se Hamza na avliju vrati.
Otlen ode Hamza od Mirovca.
Kud god iđe, do Prilipa dođe,
pa izađe na mejdan junački.
Nu da vidiš jada iznenada:
i Hamzu je Filip posjekao.
Opet caru knjigu načinio:
»Sultan-care, iza gore sunce,
i ovoga posjekoh junaka.
Care nema, prtljaj iz Stambola,
jal' izađi na mejdan junački.«

Kad je sitnu knjigu načinio,
opravi je do Stambola grada.
Kad je knjiga caru dolazila,
ondar care divan sakupio.
Sve mu paše na divanu stale,
mnogi bezi, alajbezi teški.
Niko nema da govori s njime.
Progovara jedan ihtijare,
star je tamam devedeset ljeta,
pa na starcu nigdje ništa nema,
osjem samo od sukna čakšire,
kroz čakšire propala koljena.
Bijelom se hrkom zagrnuo,
kroz hrku mu leđa propanula.
Na glavu je ćulah nataknuo,
kroz ćulah mu kosa propanula.
Ode starac caru govoriti:
»Čuješ mene, care od Stambola,
je l' slobodno s tobom govoriti?«
Veli njemu care od Stambola:
»Zbori, starče, što je tebi drago.«
A veli mu stari ihtijare:
»Kod tol'kijeh paša i vezira
zar ne mogô naći ti junaka,
da pogubi Filip-Madžarina?
To je, care, velika sramota!
Kamo tebi Ćuprilić-vezire?«
A veli mu care u odaji:
»Ne spominj' mi Ćuprilić-vezira.
Evo dvades't i dvije godine,
opanjka ga Mehmed-beg vezire,
pa sam njega surgun učinio,
već ne mogu ništa razabrati
za mojega Ćuprilić-vezira.
Otkako je njega nestanulo,
prevratiše moju carevinu.«
A veli mu starac-ihtijare:
»Čuješ mene, care od Stambola.
Da ti dođe Ćuprilić-vezire,
da pred tobom stane na divanu,

bi li poznô Ćuprilić-vezira?«
A veli mu care lakrdiju:
»Ne bih mogô poznat Ćuprilića.«
Ondar starac caru besjeđaše:
»Čuješ mene, sultan-padišahu,
ja sam glavom Ćuprilić-vezire!«
Kada care starca razumio,
ljuto pisnu u šikli odaji.
Car od zemlje na noge skočio,
obadvije raširio ruke,
pa poletje Ćuprilić-veziru,
te zagrli svojega vezira,
pa ga ljubi u bijelu bradu.
Car ga uze za bijelu ruku,
posadi ga sebi uz koljeno,
pa car pita svoga Ćuprilića:
»Što s' takvoga hala dopadnuo?«
A veli mu Ćuprilić-vezire:
»Nije šala ni dvadeset dana,
kamo l' dvades't i dvije godine,
kako si me surgun učinio!
Evo puno pô godine dana,
krijući sam došô do Stambola.
Kad sam došô do mojega dvora
a u dvoru nigdje ništa nema:
murtati me tvoji porobili,
murtati su tvoji hesabili,
da se nikad povratiti neću,
nit' ja doći do Stambola grada.«
To kazuje Ćuprilić-vezire,
a sve caru suze udaraju.
Ondar veli Ćuprilić-vezire:
»Što će paše, a što će veziri?
Što si njihke 'vako iskupio?«
Car je odmah divan rasturio,
ne ostade niko u odaji,
sam ostade care od Stambola
i sa njime muhur-sahibija
i sa njima Ćuprilić-vezire.
Car izvadi knjigu Filipovu,

dade knjigu Ćuprilić-veziru.
Kad je vezir knjigu prihvatio,
ondar veli Ćuprilić-vezire:
pa prouči knjigu Filipovu,
»Čuješ mene, care od Stambola,
je l' slobodno s tobom govoriti?«
A veli mu care u odaji:
»Slobodno je, Ćuprilić-vezire,
zbor', vezire, što je tebi drago.«
Pa Ćuprilić caru progovara:
»Sultan-care, sunce ogrijano,
gdje god začu za dobra junaka,
ti ga zovnu sebi do Stambola,
svakoga si, care, posjekao,
a ja sam ti ondar govorio
u onome vaktu i zemanu:
— Nemoj, care, ti sjeći junake, —
doć' će vr'jeme, pa će nam trebati. —
Ti me, care, ne htje poslušati.
Znaš li, care, nije bilo davno,
evo punih dvades't sedam godin',
ti mi dade tvojega fermana:
— Maj ti ferman, Ćuprilić-vezire,
hajd' s fermanom do Budima siđi,
pa ćeš biti vezir u Budimu. —
Ćare nije, valja poslušati,
ja prihvatih tvojega fermana,
i ja sađoh do b'jela Budima,
pa ja sudih tri mjeseca dana
u Budimu gradu bijelome.
Jedno jutro bijah podranio.
pa ja sjedoh u svojoj odaji,
pa pogledah sa demir-pendžera,
al' eto ti tvoga tatarina;
tatar dođe u moju avliju,
u avliji konja razjahao,
tatar meni u odaju dođe,
pa mi dade tvojega fermana.
Kad prihvatih tvojega fermana,
tatar ne htje noćit u Budimu,

već se odmah natrag povratio.
Ja sam uzô tvojega fermana,
pa proučih turali-fermana.
Kad ja vidjeh što mi ferman kaže,
ti si meni ferman opravio:
— Moja lalo, Ćuprilić-vezire,
ti si vezir danas u Budimu,
eto tebi turali-fermana,
posijeci Muja i Halila,
oba brata sa Kladuše ravne;
ako li ih posijeći nećeš,
ja ću tvoju posijeći glavu. —
Ja ostavih bijela Budima,
pa ja tebi do Stambola dođoh,
pa ti padoh po bijelu krilu:
— Aman, care, iza gore sunce,
ne sijeci Muja i Halila,
jer će nama oni trebovati. —
Ti me tadaj ne htje poslušati,
već me vrati natrag do Budima;
pa ja dođoh bijelu Budimu,
odmorih se tri-četiri dana,
pa ja odoh na Kladušu ravnu,
pa uhvatih Muja i Halila,
pa ih svedoh bijelu Budimu;
ja posjekoh dva brata rođena,
pa ti glave do Stambola spremih.
Da je sada Mujo jal' Halile,
da izađu na mejdan junački
azginome Filip-Madžarinu,
oni biše posjekli Madžara.«
Tako vezir caru besjeđaše,
pa sve caru suze udarahu.
Ondar care besjedi veziru:
»Lalo moja, Ćuprilić-vezire,
duveli su na njih zaplakali,
a na Muja i brata Halila,
i murtati meni opanjkaše,
i s aga sam njiha posjekao,
jeda l' bog da, da od boga nađu!«

Pa za njima care uzdahnuo:
»Grdna rano, Mujo i Halile!«
A veli mu Ćuprilić-vezire:
»Hoćeš meni, care, oprostiti,
oprostiti svake lakrdije?«
»Hoću, lalo, radi čega neću!«
Pa Ćuprilić na noge skočio,
cara ljubi u skut i u ruku,
pa pred cara na divan stanuo.
Car veziru stade besjediti:
»Što ćeš sada, Ćuprilić-vezire?«
A veli mu vezir lakrdiju:
»Sad ti smijem, care, govoriti,
govoriću što je meni drago,
sve si meni danas oprostio.
Ja nijesam, care, posjekao,
posjekao Muja nit' Halila,
već njihove našô sam prilike,
dva sam brata druga posjekao,
iz Krbave dva Ferizovića.«
Kad to care začu u odaji,
ljubi deda među oči crne:
»Sad što ćemo, Ćuprilić-vezire,
kako bismo jednog dobavili,
jali Muja, jali pak Halila,
da nam sađe do Stambola grada,
da ga spremim do Prilipa grada,
na junački mejdan Madžarinu?«
A veli mu Ćuprilić-vezire:
»Ti načini turali-fermana,
da spremimo ferman do Kladuše,
sve ćeš njima, care, oprostiti,
što su dosad braća uradila.«
Pa sjedoše, ferman načiniše,
dobaviše Idris-tatarina.
Car Idrisu ode besjediti:
»Maj ti ferman, Idris-tatarine.
nosi ferman Bosni kalovitoj,
pravo ferman nosi u Krajinu,
podaj ferman Muju od Kladuše.«

Idris tatar caru progovara:
»Ja se, care, ni maknuti neću,
kad ću mrijet, dolje na Krajini,
a ja volim ti me posijeci,
jer sam triput išô u Krajinu
i snosio turali-fermana,
sva tri puta u Kladušu ravnu,
pa je meni Mujo govorio:
— Kopilane, Idris-tatarine,
ako još ti do Kladuše sađeš,
Mujo će ti posijeći glavu!«
A što veli Ćuprilić-vezire:
»Daj doved'te Bećir-tatarina.«
Dovedoše Bećir-tatarina,
pa mu veli Ćuprilić-vezire:
»Maj ti ferman, Bećir-tatarine,
nosi ferman dolje u Krajinu,
pa ga podaj od Kladuše Muju.«
A što veli Bećir-tatarine:
»Čuješ mene, Ćuprilić-vezire,
ja nijesam nikad u svom v'jeku
salazio Bosni ponositoj,
već ja nosim careve fermane,
Ćupriliću, niz morske limane.«
A veli mu Ćuprilić-vezire:
»Maj ti ferman, hajde Bosni ravnoj.«
Nije ćare, prihvati fermana.
Tatar krenu iz Stambola ravna,
tatar vrisnu, surudžija pisnu,
tatarova pucaše kandžija.
Ode tatar zemljom i ćenarom,
lako konak po konaku gradi.
Kud god išô, do Travnika došô,
tatar iđe bosanskom veziru.
U Travniku tatar zanoćio,
a ujutru rano podranio,
pa se dere carski tatarine
po konaku travničkog vezira:
»A čuješ me, travnički vezire,
da mi vr'jedna surudžiju nađeš,

da me svede Bišću kamenome.«
Pa mu vezir surudžiju nađe.
Otlen carev tatarine pođe.
Kud god iđe, Bišću salazio,
pa u Bihać tatar dolazio,
a k turčinu Bihać-kapetanu.
Kod njega je konak učinio,
a ujutru rano podranio,
pa zavika carski tatarine:
»Vrijedna mi surudžiju nađ'te,
koji će me svesti do Kladuše.«
Surudžiju odmah nalazili.
Otlen ode carski tatarine,
preko Une vodu pregazio;
tatar pade poljem kladuškijem,
pa u polju vidje čobanina,
vas u srmi i u čistu zlatu,
mlado momče od dvaest godina;
pritisle ga careve čelenke,
pa mu pala pera od čelenki,
zlatna pera na oba ramena,
oko njega hiljada ovaca,
u rukam' mu od srme svirala,
pa on sviri, iđe pred ovcama,
na ramenu vezena šešana.
Kad ugleda tatar-čobanina,
začudi se Bećir-tatarine
odijelu ovčar-čobanina,
pa je tatar bio pomislio:
»Vid', kakvi su po Bosni čobani,
ja kakvi su njih'vi agalari?«
Surudžiji tatar progovara:
»Ja se jednom bijah potrefio
u odaji cara čestitoga,
Bošnjaci mu bjehu u odaji,
pa plakahu caru čestitome:
— Aman, care, iza gore sunce,
u nas nigdje ništa ne imađe,
dušeci nam zelena travica,
a jastuci studeno kamenje. —

A vidiš li, bolan, surudžija,
kakvi su vam po Bosni čobani!«
Osmjehnu se hitri surudžija,
pa tataru tiho besjedio:
»Još nijesi ti ništa vidio.«
U to doba došli k čobaninu.
Tatar svoga konja ustavio,
čobaninu turski selam viknu,
čobanče mu ljepše prihvatilo,
a veli mu carev tatarine:
»Čuješ mene, ovčar-čobanine,
čije s' ovce, a čije čobanče?«
Pa ga tatar turski zapituje,
čobanin mu turski odgovara:
»Čuješ mene, carev tatarine,
ovo ovce sa Kladuše Muja,
ovo Omer sa Kladuše Muja.
Babo mi je serdar-aga Mujo.«
A veli mu tatar lakrdiju:
»Otkud tebi takvo odijelo?«
A veli mu Mujagin Omere:
»Hajd' ne luduj, carev tatarine,
u mog baba, sa Kladuše Muja,
još boljijeh imade haljina.«
Pa mu tatar s konja progovara:
»Čuješ mene, Mujagin Omere,
koje vaša kula od kamena?«
A veli mu Mujagin Omere:
»Vidiš, bolan, deset dvan'est kula,
među njima ponajtanja kula,
sve je kule kula nadhvatila,
ono kula baba Mustafage.«
Tada tatar konja protjerao,
pa eto ga kuli serdarovoj.
Pred kapijom konja ustavio,
ugleda ga Mujo sa pendžera,
na Halila viku učinio:
»Siđ', Halile, pred demir-kapiju,
te ti sreti carskog tatarina.«
Halil sađe dolje pred kapiju,

pa on srete carskog tatarina,
izvede ga Muju u odaju.
Kad je tatar ugledao Muja,
pa kad vidje njeg've crne brke,
kol'ko se je tatar prepadnuo,
n' umjede mu nazvati selama.
Tadaj Mujo na noge skočio,
pa prihvati carskog tatarina,
pa ga sjede sebi uz koljeno,
pa mu Mujo hošđeldiju daje.
Pitali se za junačko zdravlje.
Kad se tatar malo odmorio,
ondar tatar na noge skočio,
pa izvadi turali-fermana.
Kad je Mujo ferman ugledao,
Mujo odmah na noge skočio,
s nogu Mujo ferman prihvatio,
triput caru učini temena
i još više carevu fermanu,
poljubi ga, na čelo ga tura,
pa on sjede na mehka šilteta.
Mujo uči careva fermana,
ferman uči, suze prolijeva,
žalostan je ferman načinio.
Pošto Mujo ferman proučio,
na tatara okrenuo glavu:
»Tatarine, lijepog ti dina,
što te pitam, da mi pravo kažeš!«
Ode tatar Muji govoriti:
»Što god znadem, kazaću ti pravo,
kunem ti se, a vjeru ti dajem,
što ne znao, ni kazati neću.«
Veli njemu sa Kladuše Mujo:
»Tatarine, lijepog ti dina,
je li došô Ćuprilić-vezire?
Care ga je surgun učinio,
tamam dvades't i dvije godine.
Ja bih rekô i bih se zakleo,
da je ferman Ćuprilić gradio.«
A veli mu carev tatarine:

»Vjeruj meni, serdar-aga Mujo,
jeste došô Ćuprilić-vezire,
car mu muhur teslim učinio
i vladaće c'jelom carevinom.«
Mujo veli carskom tatarinu:
»Kada tamo do Stambola dođeš,
ti ćeš selam Ćuprilić-veziru,
ja ne smijem do Stambola doći,
grdno su me caru opanjkali,
nevjeru će meni učiniti,
murtati mi posijeći glavu.«
Tadaj tatar na noge skočio:
»E dovaler sa Kladuše Mujo!«
A veli mu Mujo lakrdiju:
»Sjedi, barem noćas da noćimo.«
»Putnik jesam, noćiti ne mogu.«
Tatar sađe dolje na avliju,
a za njime Mujagin Halile,
da isprati carskog tatarina.
Pametan je Mujagin Halile,
pa zavuče ruku u džepove,
pa je zlatan jagluk izvadio,
u jagluku stotinu dukata,
pa mu veli Mujagin Halile:
»Maj to tebi, carev tatarine,
jer si meni došô iznenada,
bolje bi te Halil darivao.«
Tatar zlatan jagluk dohvatio,
ostavi ga sebi u džepove,
pa mu Halil opet progovara:
»Čuješ mene, carski tatarine,
nemoj slušat pjana Mustafage,
jer je Mujo prihvatio piva,
nije znao što je govorio.
Kad ti tamo do Stambola dođeš,
ti ćeš selam Ćuprilić-veziru.
Ako bogda i meni pomogne,
ja ću, beli, do Stambola sići
i Filipu na mejdan otići.«
Otlen ode carev tatarine.

Tako prošlo nekoliko dana,
to se čudo po Krajini čulo,
gdje je Muju ferman dopanuo,
i čuo je beg Mustaj-beg Lički,
Što j' gospode turske u Krajini,
gospoda se v'oma prepanula,
a da care ne pogubi Muja.
Gospoda se sva butun sastala
na bijelu serdarevu kulu:
sedamdeset i dva agalara
i dvanaest turskih alajbega.
Svi su redom sjeli u odaji,
među njima beg Mustaj-beg Lički,
do njeg' sio od Orašca Tale.
Ode Tale govoriti Muju:
»Kamo, Mujo, ferman od Stambola?
Podaj ferman našem Mustaj-begu,
nek' prouči careva fermana.«
Mujo ferman begu opružio,
pa Mustaj-beg ferman prihvatio.
Beg Mustaj-beg držaše fermana,
ferman drži u bijeloj ruci,
al' gledaše prema sebi Muja.
Ode beže govoriti Muju:
»Tako meni dina i imana,
veće meni, Mujo, dojadiše
iz Stambola carevi fermani.
V'oma smo se tebi prepanuli,
ako bide katul ferman Mujo.«
Pa se beže dinom kunijaše:
»Sa carom ću sefer otvoriti,
ja te beli upušćiti neću.«
To mu reče beg Mustaj-beg Lički,
pa on stade učiti fermana.
Ferman uči, suze prolijeva.
Sve Mustaj-beg age rasplakao,
rasplakao age i begove.
Kad je beže ferman proučio,
ondar Muju ode besjediti:
»Hajde, Mujo, do Stambola sađi,

ti poslušaj cara iz Stambola.
Evo vama u fermanu piše,
što ste dosad zaradili bili,
sve je vama sultan oprostio.«
Ode Mujo begu besjediti:
»Ja se, beže, ni maknuti neću,
nit' ću ići caru do Stambola.«
Kad to začu Mujagin Halile,
pa zaplaka baš kô malo d'jete,
Muju bratu poletio ruci,
pa se Halil zamolio Muju:
»Daj ti meni tvojega đogata,
ja ću, Mujo, do Stambola saći
i vidjeti cara u Stambolu,
pa za cara na mejdan izaći
azginome Filip-Madžarinu.
Ako bog da i meni pomože,
posjeći ću Filip-Madžarina,
donijet mu do Stambola glavu.«
A veli mu brate Mustafaga:
»Sjed', Halile, budalasta glavo!
Da ti vidiš Filip-Madžarina,
tresla bi te troljetna groznica!
A Filip je, brate, zatvorio,
zatvorio pola carevine,
nije lasno mejdan pod'jeliti.
Gdje je care čuo za junaka,
za junaka u svojemu carstvu,
spremio ga na mejdan junački,
svakoga je Filip posjekao.«
Moli mu se dijete Halile,
umoli se jedva za đogata.
Kad mu Mujo pokloni đogata,
pita njega beg Mustaj-beg Lički:
»O, Halile, hoćeš polaziti
sjutra rano, ako mili bog da!«
Tu su oni noćcu zanoćili,
a ujutru rano podranili.
Ode Halil u tople podrume
pa uzgrnu uz ruke rukave,

ode svoga timariti đoga
mlakom vodom i raki-safunom.
Dobro đoga timar učinio,
u sunđer mu vodu pokupio,
previ ćebe, a sedlo mu baci.
Udario rahta na đogata,
niz raht mu je sto i dvades't kita,
svaka kita od suhoga zlata.
Pa ga pokri puli-abaijom,
abaija zlatom izvezena,
na unkašu bjehu mjesecovi,
od suhoga načinjeni zlata,
zauzda ga đemom studenijem,
na glavu mu rešmu udario,
od suhoga ispletenu zlata.
Iz rešme su kite opružene,
zlatne kite niz obraza đogu,
na prsim' mu Danica zvijezda,
a na čelu sjajna mjesečina,
u mjesecu alem-kamenovi.
Kada Halil opremi đogata,
pa izvede đoga na avliju,
pogledaše age i begovi
sa bijele serdareve kule.
Avlija se butun razasjala
od zineta, što je na đogatu.
Pa da vidiš Mujova Halila,
na avliji ostavi đogata,
pa istrča uz bijelu kulu.
Halil dođe u žensku odaju,
tudi sestru u odaji nađe,
svoju sestru Ajkunu djevojku.
Ode Halil sestri govoriti:
»Donesi mi bošču s haljinama.«
Ajkuna mu bošču donijela,
pred Halila bošču razdriješi,
pa izađe iz odaje Ajka.
Pa se stade Halil oblačiti.
Najnapreda gaće i košulju,
pa obuče džemadana zlatna.

na prsim' mu bjehu upleteni,
upleteni almas-kamenovi;
pa obuče tri đečerme zlatne,
zlatna puca s obadvije strane,
od zlata su puca ižljevena;
pa obuče crvene čakšire,
na čakširam' od srme su kovče.
Kake su mu crvene čakšire!
Kuda švovi, tud gajtani zlatni,
kroz kovče mu opletene guje,
sve su guje od suhoga zlata,
na koljenim' glave sastavile:
kada kroči Mujagin Halile,
zijevaju na koljenim' guje;
bi ti rekô i bi se zakleo,
da su guje na koljenim' žive:
terzija ih tako načinio.
Pa obuče crvenu dolamu
od crvene mljetačke kadife,
kuda švovi, tud gajtani zlatni;
bi ti rekô i bi se zakleo,
da to nije crvena dolama,
pa da nije pusta od kadife,
već bi rekô i bi se zakleo,
sva od zlata da je ispletena;
uz prsi mu opletene guje,
zlatne guje s obadvije strane;
pod grlom mu glave sastavile:
kada Halil makne ramenima,
pod grlom mu zijevaju guje;
bi ti reko i bi se zakleo,
da će guje zaklati Halila,
da mu piju ispod grla krvcu.
Svilenim se pasom opasao,
pa po pasu bensilah opasa,
za bensilah puške zadjenuo.
Kak'e su mu puške u silahu?
Nit' kovate nit' čekićovate,
sam' od suha zlata ižljevate,
pa od gvožđa nigdje ništa nema,

osim c'jevi i plamnih tabana,
ostalo je sve od suha zlata,
u dva cv'jeta dva kamena draga.
Otkud li je puške nabavio?
Skovô mu ih Čuprilić-vezire,
pa Halilu puške poklonio
pa na pleći toke oblačio,
same toke od četiri oke;
sve su toke od suhoga zlata,
na dva rama dva kanata zlatna,
u kanatim' almas-kamenovi;
s obje strane puca na tokama,
svako puce jedna litra zlata,
a što mu je puce pod grlašce,
u njemu je do tri litre zlata;
puce visi na sindžiru zlatnu;
to se puce na burmu otvara:
kada Halil pri nevolji dođe,
ispod grla puce on odvrće,
iz njeg' pije lozovinu pivo.
Pa pripasa sablju dimiskiju,
sve joj kore u zlato zalite,
uz kore mu opletena guja,
na balčak mu naslonila glavu,
zinula je, baš kô da je živa.
Pa na glavu kalpak nataknuo,
na kalpaku dva direka zlatna:
na jednome bijaše direku,
bijaše mu ptica prepelica,
od zlata je ptica izljevena;
na drugome siv-zelen sokole,
soko pjeva, ptica otpijeva.
Pa na kalpak udari čelenke,
sve čelenke od suhoga zlata;
pa Halila pera pritisnula,
pritisnula pera od čelenki,
zlatna pera s obadvije strane.
Pa on uze pušku džeferdara
od dva grla, od četiri zrna;
niz pušku mu dvanaest karika,

svaka pafta od suhoga zlata.
Pa dohvati koplje s čiviluka;
ja kakvo je koplje kostolomno!
Do pol koplja u krv ogreznulo,
od pola je kožom opšiveno,
a koža je od ljutoga vuka,
nasred koplja utegnuto zlatom;
navrh koplja od međeda glava:
kopljem makne, a glava mu z'jevne,
baš bi rekô da je živa glava.
I dobro se Halil opremio,
pa izađe Halil iz odaje.
Sve su age na avliju sašle
i begovi sašli na avliju,
pa čekaju Mujova Halila.
Svaki svoga konja opremio,
jer Halila hoće ispratiti,
pa im Halil na avliju sađe,
pa agama božji selam viknu,
age su mu ljepše prihvatile.
Halil Muju poletio ruci,
poljubi ga u bijelu ruku,
i poljubi Ličkog Mustaj-bega
i poljubi Ibrahima Tala.
Tu mu turci dovu učiniše,
na avliji konje pojahaše,
iz kapije konje istjeraše,
pa odoše poljem zelenijem.
Kad su bili na dno polja ravna,
tu su turci konje ustavili,
s Halilom se turci halalili.
A da vidiš Ličanina Tala:
do Halila pritjera kulaša,
sa kulaša bisag' otvorio,
iz bisaga bošču izvadio,
puna bošča bijaše haljina;
pa Halilu Tale govoraše:
»Maj, Halile, bošču s haljinama.«
Đogatu je u bisage baci.
Halil bošču od Tala prihvati,

u bisag' je bošču ostavio.
Ode Tale svjetovat Halila:
»Čuješ li me, Mujagin Halile,
kada bideš poljem stambolskijem,
na dno polja ustavi đogata;
pa ćeš svoga konja odjahati
pa ćeš moju bošču izvaditi,
pa ćeš moje obući haljine,
a tvoje ćeš skinuti haljine,
pa ih turi u kožne bisage.
Preda te će izlazit Stambolci,
izlaziće paše i veziri,
da gledaju tebe i đogata.
A moje su, Halile, haljine
baš pobolje negoli su tvoje;
a nemoj se prevarit, Halile,
da haljine moje ne obučeš!
Hajde mudro, ne pogini ludo.«
Svi se turci s njime halalili;
otale se oni rastanuše.
Ode Halil lako putovati,
lako konak po konaku gradi.
Kud god iđe Mujagin Halile,
kad je bio do Stambola blizu,
Ćuprilića haber opravio:
»Daj muštuluk, Ćuprilić-vezire,
eto tebi Mujova Halila.«
Pa Ćuprilić muštuluke daje.
Vezir caru ide u odaju,
pa Ćuprilić caru govoraše:
»Eto nama Mujova Halila!
Čuješ mene, care od Stambola,
hoćeš li mi izun pokloniti,
po Stambolu da puščim telale,
da izađu Stambolije mlade,
da gledaju Mujova Halila,
jer će sjutra Halil dolaziti?«
A veli mu care u odaji:
»Hajd', vezire, ti pušći telala.«
Pa Ćuprilić ode u čaršiju,

sve telale vezir iskupio:
»Čujete l' me, vi laki telali,
hajd' viknite sada po Stambolu,
nek' izađu sjutra Stambolije,
da gledaju od Bosne Bošnjaka.«
Po Stambolu viknuše telali.
Tu su tamnu noćcu zanoćili.
Kad ujutru jutra dočekali,
Stambolska se zatvori čaršija,
mnogi narod na polje izađe;
izašli su svi carski veziri,
da gledaju od Bosne Halila.
Kad je Halil poljem nastupio,
pa je mnogi narod ugledao,
na um pade Mujovu Halilu,
što je njemu govorio Tale.
On svojega ustavi đogata,
pa je njega Halil odjahao,
pa je Halil bisag' otvorio,
izvadio Talove haljine,
pa se svlači, te se preoblači;
pa on skide svoje odijelo
i Talovu bošču razdriješi.
Kad pogleda u bošči haljine,
pa se Halil bio začudio:
»Nuto loša ovog odijela!«
Ode Halil misli premišljati:
»Bih l' obukô Talove haljine!
Da obučem, biću sraman 'vamo.«
Nije čare, obuć ih valjade.
Najnapreda džemadan obuče,
džemadan je od bijela sukna,
svakojakom čohom iskrpljen je;
na džemadan obuče đečerme,
tri đečerme od bijelog sukna,
svakojakom čohom iskrpljene.
Pa Talove obuče čakšire,
čakšire su od bijela sukna,
kroz čakšire propala koljena.
Pa obuče bijelu dolamu,

dolama je od bijela sukna,
svakojakom čohom iskrpljena.
Pa je Talov pojas opasao,
bijel pojas od bijela sukna.
Pa je Talov silah opasao,
sve od njega visahu komadi.
Pa u bošči dvije puške nađe,
a na njima gvozdene jabuke,
pa ih Halil za pojas zadjede,
pa na glavu ćulah nataknuo.
Pogleda se Mujagin Halile,
pa sam zbori, a sam odgovara:
»Pljuvaće me Stambolije mlade!«
Pa je Halil bio pomislio:
»Kad obukoh 'vako odijelo,
što će 'vaki takum na đogatu?«
Pa od zemlje na noge skočio,
i on dođe do svoga đogata,
pa vas takum skida sa đogina,
pa sve skide sa đogata svoga.
Na đogatu ništa ne ostavi,
sam' ostade gola tegeltija,
pa vas takum u bisage baci.
Pa Talovu uzdu nahodio,
od ličine uzda načinjena,
pa zauzda svojega đogata,
od ličine uzenđije gradi.
Kada Halil namjesti đogata,
»Alah«, reče i posjede đoga.
Ode Halil besjedit đoginu:
»Ej, đogate, janje razbluđeno,
hramlji meni u tri noge, đogo!«
Hajvan đogat zborit ne umije,
al' Halilu riječ razumije,
svačemu je naučio đoga.
Pod Halilom đogat nahromljuje.
Halil ode poljem stambolskijem,
pa udari između naroda.
Gledaju ga Stambolije mlade,
gledali ga, pa su besjedili:

»Nuto našeg cara iz Stambola!
Na čem mu je oko ostanulo!
Na bosansko nekakvo čobanče!
Ondje stasa ni sureta nema,
da izađe na mejdan junački
azginome Filip-Madžarinu!«
Halil njima turski selam viknu;
stari njemu selam prihvatiše,
a mladina njega popljuvala.
Halil prođe između naroda,
pa u Stambol Halil uljegnuo,
pa on iđe kroz sitne sokake.
Do avlije carske dolazio,
u avliju uvede đogata,
ićindija bješe preturila.
U avliji ostavi đogata,
Halil ode na saraje carske.
A kad dođe pred carsku odaju,
tude mnoge paše nalazio,
gole sablje drže pred vratima,
jer su paše carske nobečije,
pa Halila paše prihvatiše,
uvedoše caru u odaju.
Kada Halil u odaju dođe,
tu je carski medžlis posjedao,
sve bijahu paše i veziri.
Halil njima turski selam viknu,
niko ne htje selam prihvatiti.
Halil pođe caru uz odaju,
ne dadu mu prilazit veziri.
Pa veziri caru besjeđahu:
»Vidi, care, od Bosne junaka!«
A veli im care iz kafaza:
»Viđim dobro od Bosne junaka.«
Pa besjede paše i veziri:
»Sultan-care, iza gore sunce,
ono nije bosanski junače,
već nekakvo bosansko čobanče;
spremili ga od Bosne Bošnjaci,
hoće tebe rezil učiniti.«

Pa Halilu paše besjeđahu:
»Čû li naske, bosansko čobanče,
ti nijesi junak za mejdana.
Pošto ćeš se u nas pogoditi,
da nam guske oko mora čuvaš?«
Pa Halila paše istjeraše,
istjeraše njega iz odaje.
Halil dolje na avliju sađe,
pa on priđe do konja đogina,
pa za dizgin đoga prihvatio.
Halil ode iz avlije carske,
ode Halil po Stambolu hodat,
konak sebi i đogatu traži.
Handžije mu konačit ne dadu,
a ne dadu mejhandžije klete.
Stambolije govore Halilu:
»Hajde otlen, droljavi Bošnjače!«
Niko njemu noćiti ne dade,
pa zanoći Halil na sokaku.
Ljetno se je doba dogodilo,
noć je kratka, svud se noćit može.
Pa ne spava Halil na sokaku,
već on sjedi i drži đogata
do sabaha četiri sahata,
pa pogleda u saraje carske.
U odajam' svijeće gorahu.
Podranio sultan od Stambola,
pa sjeđaše u svojoj odaji,
a kod cara nigdje niko nema,
veće stari muhur-sahibija.
Kad je Halil sv'jeću ugledao,
pa je Halil bio pomislio:
»Baš je ono care podranio.«
Pa je Halil opet pomislio:
»Ja ću skinut Talove haljine,
obući ću moje odijelo.«
Brže-bolje na noge skočio,
pa on priđe do đogata svoga,
iz bisaga izvadi haljine,
pa se svlači, te se preoblači.

Sve Talove skinuo haljine,
pa obuče svoje odijelo
i udari rahta na đogata.
Što je kuća blizu do Halila,
sve se kuće bjehu razasjale
od Halila i konja đogata.
Pa u ruci povede đogina,
ode Halil kroz sitne sokake,
pa on dođe do avlije carske.
U avliju uvede đogata,
avlija se bješe razasjala
od haljina Mujova Halila
i od rahta, što je na đogatu.
To ugleda sultan sa pendžera,
pa govori muhur-sahibiji:
»Moj vezire, muhur-sahibija,
što s' avlija ono razasjala?«
Car govori muhur-sahibiji:
»Da je, lalo, mjesec ogrijao,
on je grio, pa se je smirio.
Da je, lalo, sunce obasjalo,
još mu vakta ni vremena nema.«
A da vidiš Mujova Halila:
Na avliji ostavi đogata,
Halil ode uza merdevine,
Halil dođe pred odaju carsku,
tuđe nađe četiri vezira;
veziri su carevi murtati,
gole sablje drže u šakama,
te čuvaju vrata na odaji.
Halil njima turski selam viknu,
oni su mu selam prihvatili.
Halil šćaše uljeć u odaju,
ne dadu mu četiri vezira:
»Nećeš uljeć, od Bosne Bošnjače,
ne ide se caru bez izuna,
ne ide se caru pod oružjem,
već izvadi puške iza pasa
i otpaši sablju od pojasa,
mi ćemo ti izun izvaditi,

uvesti te caru u odaju.«
A veli im Mujagin Halile:
»O, veziri, carevi većili,
nemojte mi noćas zabraniti,
da uljegnem caru u odaju.«
A vele mu četiri vezira:
»Uljeć, beli, pod oružjem nećeš.«
Opet njima Halil progovara:
»Ne mislite, četiri vezira,
ja pušaka izvaditi neću,
nit' ću moje sablje otpasati,
dok gledaju oči u Halila.«
Sve ih moli Mujagin Halile,
molio ih, umolit ne može.
Kada vidje da ga pustit neće,
pa na sablju naslonio ruku,
pa poteže sablju od pojasa.
Dok bi majka sina prihvatila
i bijeloj sisi prinijela,
vid' Halila, vesela mu majka,
što uradi pred odajom carskom!
On posječe četiri vezira,
sablju svoju u kore zadjede
i uljeze caru u odaju,
pa carevoj poletio ruci,
poljubi ga u skut i u ruku,
izmače se, na divanu stade.
Pita njega care od Stambola:
»Serhatlijo, otklen te imamo?
Otklen jesi, od koga si grada?«
A veli mu Mujagin Halile:
»Sultan-care, iza gore sunce,
ja sam junak od Bosne ponosne,
od Bosne sam, ozdo iz Krajine.
Jesi l' čuo na Kladuši Muja?
Ja sam glavom Mustafin Halile.«
Pa se Halil s carem razgovara.
Nigdje sreće Halilove nema.
Podranio Ćuprilić-vezire
i s vezirom dvanaest momaka,

jesu sluge Ćuprilić-vezira.
Pošô vezir caru u odaju.
Kada vezir pred odaju dođe,
tude nađe četiri vezira,
ni na kak'u ruse glave nema.
Ćuprilić se bješe začudio,
pa se sjeti Ćuprilić-vezire,
gdje je Halil s carem u odaji.
Okrenu se Ćuprilić-vezire,
pa slugama tiho progovara:
»Jedni sada uzmite vezire,
odmah njiha u more bacite,
jedni ovdje pred vrata ostan'te,
ispred vrata kvrcu operite.
Ja ću stati na dno merdevina,
pa nikoga propustiti neću,
da uljeze caru u odaju.«
Dohvatiše četiri vezira,
odnesoše, u more baciše,
pa otraše krvcu ispred vrata.
Ode vezir caru u odaju.
Kad Ćuprilić u odaju dođe,
u odaji ugleda Halila.
Nema kada nazvati selama,
ljuto pisnu Ćuprilić-vezire,
obadvije raširio ruke,
pa poletje vezir do Halila,
pa zagrli Mujova Halila.
Halil njemu poletio ruci,
ne da vezir poljubiti ruku,
pa ga Halil u bradu poljubi,
vezir njega među oči crne.
Pa što veli Ćuprilić-vezire:
»Blago meni odsad dovijeka,
za života da vidim Halila!«
Oba plaču u odaji carskoj,
a obadva stoje na nogama,
i cara su bili rasplakali.
Posadi ih care u odaji,
pa sjedoše jedan do drugoga.

Pa što veli Ćuprilić-vezire:
»O, Halile, moj milosni sine,
kako ti je na Kladuši Mujo?«
»Dobro, zdravo, selam ti je Mujo.«
»Kako nam je od Orašca Tale?«
»Dobro nam je Ibrahime Tale
i tebi je selam opravio.«
»Kako nam je beg Mustaj-beg Lički?«
»Dobro nam je beže ostanuo
i tebi je selam opravio.«
»Kako nam je Kuna Hasan-aga?«
»Dobro nam je Hasan od Otoke.«
»Kako mu je Ibro bajraktare?«
»Da si zdravo, Ćuprilić-vezire,
Ibrahim je skoro poginuo,
u Gabeli izgubio glavu,
a ženeći Kurtagić-Selima.«
»Kako nam je dizdar Ahmed-aga?«
»Skoro nam je Ahmed poginuo.«
»Kako nam je Babahmetoviću
sa Studenog Vrela i Cetina?«
»Umro nam je Babahmetoviću.«
»Kako nam je Bojičić Alija?«
»Dobro nam je Bojičić Alija.«
»Je l' mu živa majka Ismihana?«
»Dobro nam je Bojičića majka,
iza mene ostala je živa,
'nako veli, Ćuprilić-vezire,
stotinu joj i dvije godine.«
Ljuto vezir plače u odaji,
a sve viče Ćuprilić-vezire:
»Hej, Krajino, krvava haljino!
Umrijeću, viš' u Bosnu neću!
Jalah, Bosno, moja rano grdna!«
U egleni u kojoj bijahu,
u to doba sabah zaučio,
pa Ćuprilić caru govoraše:
»Da mi dadeš Mujova Halila,
da ga vodim k sebi na konake.«
Pa ga care dade Ćupriliću.

Otlen ode vezir sa Halilom
u džamiju, te sabah klanjaše.
Izašli su oni iz džamije,
pa Ćuprilić odvede Halila,
odvede ga do konaka svoga.
Tu su bili deset-petn'est dana,
vezir voda po gradu Halila,
te je Stambol sejir učinio.
Jedno jutro Halil podranio,
Halil viče Ćuprilić-vezira:
»Čuješ mene, Ćuprilić-vezire,
hajde kaži caru čestitome,
valja sjutra meni polaziti,
valja meni do Prilipa saći,
da s Filipom mejdan podijelim.«
Ode vezir caru u saraje,
pa Ćuprilić caru progovara:
»Sultan-care, iza gore sunce,
sjutra Halil hoće polaziti.«
A veli mu sultan lakrdiju:
»Pa neka će, hairli mu bilo!«
Otlen ode Ćuprilić-vezire,
vezir ode pravo u čaršiju.
Po Stambolu pušćio telale,
sve telali po Stambolu viču:
»Ujutro će Bošnjak polaziti,
nek' izađu Stambolije mlade,
da sejire od Bosne Halila.«
Tu su danak zadanili bili
i tamnu su noćcu zanoćili.
Kad ujutro ogrijalo sunce,
Stambolije na polje izašle,
da sejire Mujova Halila.
Halil sebe i đogata spremi
na avliji Ćuprilić-vezira,
i spremi se Ćuprilić-vezire,
hoće vezir ispratit Halila.
Na avliji konje uzjahaše,
iz kapije konje izjahaše.
Prvi iđe Ćuprilić-vezire

na njegovu atu alatastu.
Tamam bili u sitne sokake,
sa gradova pukoše topovi,
sa gradova, sa svake tabije,
a drugi im pucaju topovi
sa denjiza sa bojnih đemija.
Kol'ko plamte carevi topovi,
sve je more tama pritisnula,
sokacima proć se ne mogaše
od momaka i od djevojaka.
Stambolije na sejir stanule,
te sejire Mujova Halila
i pod njime široka đogata.
Stambolije sve se začudile
i Halilu i konju đoginu.
Što govore Stambolije stare:
»Otkako je Stambol u Turaka,
nije 'naki junak salazio,
osim 'nakav Đerzelez Alija,
pa sad drugi Mujagin Halile.«
Pa izađe vezir iz sokaka
i izvede Mujova Halila.
Kad padoše poljem stambolskijem,
kud se iđe ka Jedreni ravnoj,
al' po polju narod pritisnuo,
da sejire momka i đogata.
A što veli Ćuprilić-vezire:
»O, Halile, moj milosni sine,
deder malo ražljuti đogata,
neka vide Stambolije mlade.«
Ode Halil ljutiti đogata.
Mili bože, čuda golemoga,
a što đogat pod Halilom radi!
Sve se čude Stambolije mlade,
sve se čudi malo i veliko
i dijete od sedam godina.
Nut Turčina Ćuprilić-vezira,
sve veziru suze udaraju,
od radosti suze udarahu
a Turčinu Ćuprilić-veziru.

A što đogat pod Halilom radi!
Pa prođoše između naroda.
Kad su bili u dno polja ravna,
tude vezir ata zastavio,
Halil svoga ustavi đogata.
A da vidiš Ćuprilić-vezira,
do đogata ata pritjerao,
pa Halila među oči ljubi,
Halil njega u bijelu bradu,
pa se oba tude halališe.
Nu da vidiš Ćuprilić-vezira,
pa Halilu dovu učinio:
»Hajd', Halile, tebi sretno bilo!«
Tude su se oni rastavili.
Ćuprilić se ka Stambolu vrati,
Halil ode zemljom i ćenarom.
Lako konak po konaku gradi.
Kud god iđe Mujagin Halile,
pa on sađe pod Prilipa ravna,
pod Prilipa u polje zeleno.
Po akšamu Halil dolazio,
Halil iđe poljem prilipskijem.
U to doba mjesec obasjao,
Halil nađe bunar nasred polja,
pa kod vode odjaha đogata.
Iz terkije koplje istegnuo,
bojno koplje u zemlju zabode,
pa za koplje priveza đogata,
pa na sindžir pripeo hajvana,
da mu pase oko vode travu.
Halil sjede kraj hladna bunara.
Mjesec bješe dobro obasjao,
Halil vidje kulu Filipovu.
Oko kule ugleda avliju,
po duvaru Filip nakitio,
nakitio glave od Turaka,
što ih Filip na mejdan dobio.
Na vrh kule Halil ugledao
rusu glavu Hamze od Mirovca.
Kad je Halil glavu ugledao,

Halil suze proli od očiju.
Ode Halil polje sejiriti
pod bijelu Filipovu kulu,
pa na polju hendek ugledao,
širok hendek, pa mu kraja nema.
Stade Halil mislit po pameti,
da imade preko tog hendeka
a baš ravnih stotinu aršina.
U hendeku čudo ugledao:
sve gvozdeni koci posađeni,
sve je oštro baš kô plamenovi.
U hendek je voda navraćena
više kule Filip-Madžarina,
sve mu voda dere na oluke.
Što je Filip hendek načinio?
Kad bi njemu udarili Turci,
da ne mogu hendek preskočiti.
Pa se ljetno dogodilo doba,
a noćca se kratka potrefila,
sabah zora tamam za klanjanja
i l'jepo se bješe razvidjelo.
Skoči Halil, do bunara dođe,
pa je na se abdest udario.
Halil stade kod konja đogata,
sabah klanja u zelenoj travi.
Podranila dilber Jefimija,
mila seka Filip-Madžarina.
Kod bunara ugleda Halila.
Kad djevojka ugleda turčina,
na Halila ašik se učini.
Nije nikad žensku vjerovati.
Kad Halila sejir učinila,
pa izletje dilber Jefimija
svome bratu u šikli odaju,
pa Filipu dobro jutro viknu,
a on joj je ljepše prihvatio.
Pa mu veli dilber Jefimija:
»O, moj brate, Filip-Madžarine,
ne vidiš li dolje kod bunara,
kod bunara turske serhatlije?

Došô ti je na mejdan junački.«
Ugleda ga Filip sa pendžera.
Kad ga Filip sejir učinio,
svojoj sestri zbori u odaji:
»Dobre glave za bijele kule,
na turčinu dobra odijela!
Baš ću mu ga na mejdan skinuti.«
Pa on zbori sestri Jefimiji:
»Hajde dolje u tople podrume,
opremi mi čakar-bedeviju,
što je brže u svijetu nema.«
Otlen ode dilber Jefimija,
ona dođe u svoju odaju,
pa uzela plamenoga noža,
pa eto je niz bijelu kulu,
dobro krije noža plamenoga
od svog brata Filip-Madžarina.
Ona dođe do topla podruma.
Lako cura vrata otvoraše,
od podruma otvorila vrata,
bedeviju ugledala bila.
Al' je legla čakar-bedevija,
bedevija u podrum' spavaše,
ispod sebe krila opružila,
krilata je, pusta mu ostala!
Stoga Filip uzima mejdane,
gdje imade krilatu kobilu.
A da vidiš dilber-Jefimije:
ispod skuta noža izvadila,
pa kobili krila podrezala.
Ne opaža ništa bedevija.
Kad je njojzi krila podrezala,
pa je na nju viku učinila:
»Ustan' gore, ne dignula glave!«
Bedevija na noge skočila,
pa pod kolan krila pokupila.
Krilata je, ali krije krila.
Opremi je dilber Jefimija,
bedeviju vodi na avliju.
Filip sađe niz bijelu kulu,

pa on dođe svojoj bedeviji.
Prekrsti se, uzjaha kobilu,
pa na sestru okrenuo glavu:
»Ostaj zbogom, dilber Jefimija!«
Jefimija priletje do vrata,
bratu svome otvori kapiju.
'nako Filip izagna kobilu,
istjera je iz demir-kapije,
ode poljem pravo do Halila.
Ugleda ga Mujagin Halile,
ugleda ga, pa se prepadnuo,
kad Filipu brke ugledao
i pod njime čakar-bedeviju,
pa zinula pod njim bedevija,
bi ti rekô, da ždere insana.
Filip dođe Mujovu Halilu,
kod Halila odjaha kobilu,
pa Halilu dobro jutro viknu,
Halil mu je ljepše prihvatio.
Sjede Filip u zelenu travu,
stade piti lozovinu pivo,
pa Halilu Filip progovara:
»Okreni se, turska serhatlijo,
okreni se, da se napijemo!«
A Halil mu ode besjediti:
»S kim se bijem, s onime ne pijem.«
Pa mu veli Mujagin Halile:
»Čuješ mene, Filip-Madžarine,
što te pitam, da mi pravo kažeš.«
A veli mu Filip lakrdiju:
»Što god znao, kazaću ti pravo.«
A veli mu Mujagin Halile:
»Otkako si hendek iskopao,
je l' ti išto hendek preskočilo,
a što nema u dva rama krila?«
A veli mu Filip lakrdiju:
»Otkako sam hendek iskopao,
nije ništa hendek preskočilo,
a što krila u ramena nema.
Čuješ li me, turska serhatlijo,

vidiš moju čakar bedeviju,
bedevija hendek preskočila.«
Pa se Halil v'oma zamislio.
Kad se Filip napojio piva,
pa od zemlje na noge skočio,
na Halila viku učinio:
»Ha na noge, turska serhatlijo,
da junački mejdan dijelimo!
Jedan će nas, beli, umrijeti.«
Skoči Halil, uzjaha đogata,
Filip svoju čakar-bedeviju,
pa mu veli Filip-Madžarine:
»Čuješ mene, turska serhatlijo,
moje zvanje, tvoje udaranje,
da ti bježim na mojoj kobili,
ti me goni na konju đogatu,
nemoj reći da je prijevara.«
Pobježe mu Madžar na kobili,
a goni ga Halil na đogatu.
Brza mu je čakar bedevija,
zaludu je dilber Jefimija,
zaludu je krila podrezala,
ne može ga Halil dostignuti,
već potegnu koplje kostolomno,
pa je Halil koplje opružio
svom đogatu između ušiju,
pa Filipa gledaše po pasu,
neće li ga koplje pogoditi.
Od sebe je koplje otisnuo,
koplje leti pravo ka Filipu:
bedevija koplje opazila,
pa je pala na prva koljena,
pa se Filip povi po kobili,
preko njega koplje preturilo,
u crnu je zemlju pogodilo.
Kad to vidje Filip-Madžarine,
pa na dizgin okrenu kobilu,
pobježe mu Halil na đogatu,
a goni ga Filip na kobili,
pa dostiže Mujova Halila,

pa poteže dvije puške male,
u Halila puške okrenuo.
Kad su pukle puške Filipove,
pogodiše u pleći Halila,
od Halila zrna oskočila.
Kad to vidje Filip-Madžarine,
gdje ga kuršum prihvatiti neće,
hitar Madžar sablju izvadio,
po leđima udari Halila,
udari ga tri-četiri puta,
prelomi se sablja Filipova,
jer bijaše oklop na Halilu.
To Filipu v'oma muka bila,
pred đogata progna bedeviju,
pa poteže tešku topuzinu,
da udari u prsa Halila.
Halil svoju ruku opružio,
na ruku mu topuz dočekuje.
Kad se Filip vidje na nevolji,
pa zamahnu teškom topuzinom,
da udari u čelo đogata,
da ubije konja pod Halilom,
Halil pruži ruku iz ramena,
pa je rukom čelo zaklonio,
zaklonio čelo đogatovo,
pa na ruku topuz dočekao.
Koliko je zorli udario,
otkide se topuz od sindžira,
topuz pade u zelenu travu.
Vid' Halila, grom ga udario,
što Madžara sabljom ne udari,
jali svojom puškom iza pasa!
Halil njega ni čim ne bijaše,
lakomi se Mujagin Halile,
ne bi li se Filip umorio,
neće li ga Halil uhvatiti,
da ga vodi do Stambola živa.
Kad se Filip vidje na nevolji,
pa pobježe Mujovu Halilu.
Filip bježi poljem zelenijem,

a goni ga Halil na đogatu.
Pa ne bježi Filip do biljege,
dokle jesu mejdan postavili,
veće bježi do bijele kule.
Kol'ko se je Filip prepadnuo,
bješe malo s pameti sašao,
pa na hendek natjera kobilu.
Kad kobila hendek opazila,
sve četiri noge pokupila,
izdiže se pusta pod oblake,
bedevija hendek preskočila.
Kada đogat do hendeka dođe,
pa pred sobom hendek ugledao,
pa mu hajvan stade na obali.
Stade piska konja pod Halilom,
izdiže se nebu pod oblake,
pa je đogat hendek preskočio.
Pa se konji poljem potjerali,
lete konji poljem zelenijem,
dok kobila stade uzmicati,
pod Halilom đogat primicaše.
Pravo Filip kuli upravio.
Ugleda ga sestra sa pendžera,
pa od zemlje na noge skočila,
ona trči niz bijelu kulu.
Jefimija na avliju sađe,
pa pritvori gvozdenu kapiju.
Cura grlom po avliji viče:
»Nećeš 'vamo, brate Madžarine!«
Pa pobježe uz bijelu kulu
i na kuli zatvorila vrata,
pa djevojka u odaju dođe.
Ona sjede kraj demir-pendžera,
pa na pendžer naslonila glavu.
Jefimija konje sejiraše,
kako lete poljem zelenijem.
Kada Filip do kapije dođe,
pa on vidje pritvorena vrata,
pa on sestru Jefimiju viče:
»Jefimija, otvori mi vrata!«

Jefimija veli sa pendžera:
»Ja ti vrata otvoriti neću.«
Kad se Madžar vidje na nevolji,
pa kobili pokupi dizgine,
kobila se uvi pod Filipom,
pa preskoči kamenu avliju.
Kad uskoči Filip u avliju,
bedeviju odjahati šćaše,
doklen gruhnu nešto za Filipom,
nešto gruhnu u mermer-avliju.
Okrenu se Filip s bedevije,
pa za sobom ugleda Halila,
gdje i njegov đogat preskočio.
Kada Filip ugleda Halila,
nema kada odjahat kobile.
Stadoše se oni obgoniti
po avliji oko tanke kule.
Pod Filipom susta bedevija.
A što veli Filip-Madžarine:
»Čuješ li me, tursko serhatlinče,
kako tebe po imenu viču,
da ja znadem od kog' ću umr'jeti.«
A veli mu Mujagin Halile:
»Jesi l' čuo sa Krajine Muja
i Mujova nejačka Halila?
Ja sam glavom Mujagin Halile,
najgori sam od svijeh Turaka.«
To izreče, pa sablju poteže,
pa Filipu o'siječe glavu.
Jefimija na avliju sađe,
ja kakva je, šinula je guja!
Jedna glava, a dva istifana,
jedne uši, a troje menđuše,
jedno grlo, a tri su đerdana,
a na nogam' sedefli nanule,
po nanulam' pale sandal gaće.
A veli joj Mujagin Halile:
»Hoćeš ići sa mnom do Stambola?«
»Hoću, dragi, radi čega neću!«
Halil svoga odjaha đogata,

pa on uze Filipovu glavu,
pa je glavu u torbu turio,
objesio torbu o đogatu.
Opet Halil uzjaha đogata,
Jefimija uzjaha kobilu,
a veli mu dilber Jefimija:
»O, turčine, Mujagin Halile,
zar hoćemo sada putovati?«
A veli joj Mujagin Halile:
»Baš hoćemo, ako mili bog da.«
Pa djevojka govori Halilu:
»Hajde barem nakupi dukata.«
»Neću, bogme, pare ni dinara.«
Pa pođoše oni niz avliju.
Halil dođe do demir-kapije,
položi se po konju đogatu,
na avliji otvorio vrata,
iz avlije konje istjeraše,
pa odoše poljem zelenijem.
Halil ode do Stambola grada.
Kad je blizu do Stambola bio,
haber spremi Ćuprilić-veziru:
»Eto tebi od Bosne Halila,
Halil nosi sa Filipa glavu
i on vodi sestru Filipovu.«
Pa Ćuprilić muštuluke daje,
vezir iđe caru čestitome,
pa on caru u odaju dođe,
pa govori Ćuprilić-vezire:
»Daj muštuluk, care od Stambola,
eto nama od Bosne Halila
i on nosi sa Filipa glavu
Halil vodi sestru Filipovu.«
Car veziru muštuluke daje,
a veli mu Ćuprilić-vezire:
»Sjutra će nam Halil dolaziti,
već hoću li pustiti telale,
nek' telali po Stambolu viknu,
nek' izađu sjutra Stambolije,
da gledaju od Bosne junaka?«

A veli mu care u odaji:
»Hajd', vezire, ti pušći telale.«
Ode vezir te pušća telale.
Kada sjutra zore dočekaše,
vas se Stambol bješe zatvorio,
pa je narod u polje izašô.
Kad se Halil poljem pomolio,
pred Halila vezir izišao,
carski lala Ćuprilić-vezire.
U Stambolu pucaju topovi,
bi ti rekô i bi se zakleo,
da se hoće Stambol zapaliti.
Halil pade između naroda:
mili bože, čuda golemoga,
a šta đogat pod Halilom radi!
Sve se kunu mlade Stambolije,
da je krilat đogat pod Halilom,
pa sve bježe Stambolije mlade,
kad vidješe Filipovu glavu
na bojnome koplju ustaknutu:
Od mrtve se glave prepadnuli,
pa prođoše između naroda,
uljegoše u sitne sokake.
Za Halilom narod navalio,
te gledaju njega i đogata
i još više sa Filipa glavu.
Dovede ga Ćuprilić-vezire
u avliju cara čestitoga.
A da vidiš Mujova Halila,
pa on skide koplje sa ramena,
na koplju je Filipova glava,
pa zapade u mermer-avliju.
Sve to care gleda sa pendžera,
pa se care malo prepadnuo
a od mrtve Filipove glave.
Na avliji konje odjahaše,
pa odoše caru u odaju.
On je caru poletio ruci,
pa mu Halil poljubio ruku,
izmače se, stade na divanu.

Ne da car mu stajat na nogama,
već Halila na šilte posadi,
pokraj njega sjede Ćupriliću.
A car pita Mujova Halila:
»Jesi li se, sinko, zamučio,
dok si glavu Filipu posjekô?«
A veli mu Mujagin Halile:
»Nijesam se, care, namučio.«
A veli mu care u odaji:
»Čuješ mene, Mujagin Halile,
šta ćeš, sinko, da ti sada dadem?
Al' ćeš, sinko, kak'a pašaluka,
al' ćeš, sinko, kak'a vezirluka?«
A veli mu Mujagin Halile:
»Neću ništa, sultan-padišahu,
već daj meni tvojega fermana,
da me niko opanjkat ne može,
niti mene, niti moga brata.«
Car mu dade turali fermana.
Tu je bio Mujagin Halile
kod sultana jedan mjesec dana.
Jedno jutro Halil podranio,
zamoli se caru u odaji:
»Daj mi izun, hoću u Krajinu.«
Pa mu care izun poklonio,
pa se stade Halil opremati.
Opremio sebe i đogata,
pa ga care dobro darovao.
Ondar Halil iz Stambola krenu
i povede dilber-Jefimiju
i tri mazge žutijeh dukata,
što mu ih je care poklonio,
nek' kupuje luke i čifluke.
Pratio ga Ćuprilić-vezire,
tri konaka vezir isprati ga.
Kad se htjeli oni rastaviti,
vezir selam svoj Krajini spremi,
ode vezir natrag do Stambola.
Otlen Halil stade putovati.
Kud god iđe, u Krajinu siđe.

To se čudo po Krajini čulo,
gdje je Halil došô na Kladušu
i doveo sestru Filipovu.
U Krajini pucaju topovi,
puca, braćo, sa svakoga grada,
šenluk čine Mujovu Halilu,
gdje je Bosni obraz osvjetlao,
a svoj Bosni i butun Krajini.

XXXIII

BULJUGBAŠA MUJO NA MALTI

(Travnik)

Vino piju do dva pobratima
na Kladuši u kamenoj kuli.
Jedno glavom buljugbaša Mujo,
drugo pobro Babić-Huseine.
Piju vino, eglen zametnuli
o junaštvu i o djevojkama.
Babić Huso Muju govorio:
»Pobratime, buljugbaša Mujo,
što s' ne ženiš, slatki pobratime?«
Njemu Mujo tiho progovara:
»Pobratime, Babić-Huseine,
i ja znadem, slatki pobratime,
da s' u mene brci procvatili.
Gdje ja nađem za sebe djevojku,
ondje za me nema prijatelja.
Sotog ostah neoženjen, pobro.«
Njemu Babić priče govoriti:
»Pobratime, buljugbaša Mujo,
ako ćeš me poslušati, Mujo,
ja ti znadem za krasnu djevojku,

znadem za te srcem prijatelja:
to je Zlate Glinić Osman-age,
a aga je srcem prijatelju.
I ja jesam curi mušterija,
ven hajdemo kuli Osman-age,
da vidimo kićenu djevojku.
Ak' voljedne tebe neg' meneka,
ja ću biti kumom kod djevojke,
potrošiću dvjesta madžarija.«
A kad čuo buljugbaša Mujo,
on govori Babić-Huseinu:
»Hajd'mo, pobro, kuli od kamena,
da vidimo kićenu djevojku,
ak' voljedne tebe neg' meneka,
biću i ja kumom kod djevojke,
potrošiću trista peruklija.«
To rekoše, na noge skočiše,
opremiše ate u podrumu,
izvedoše pod kamenu kulu.
Obojica konje uzjahaše
od Kladuše ispod Alatuše,
ispod gaja Ogrešević-Ala.
Glinu vodu na brodovim' prešli,
upraviše kuli Glinić-age.
Kad se blizu kuli prikučili,
u njoj sjedi Glinić Osman-aga,
viš' njeg' stoji kićena djevojka,
a djevojka tiho progovara:
»Eto, bâbo, dvaju konjanika!«
Kad je aga oba ugledao,
on govori svojoj kćeri Zlati:
»Kćeri Zlato, iz očiju vidu,
ono s', kćeri, tvoji zagledači,
ono jesu oba pobratima.
Štono jaše, kćeri, na đogatu,
ono jeste buljugbaša Mujo,
što za njime jaše na alatu,
ono jeste Babić-Huseine.«
U tom momci pod kamenu kulu.
Dočeka ih Glinić Osman-aga,

Mujo njemu turski selam viknu,
njima aga hošđeldiju daje,
pa rekoše da su zdravo bili.
Malo vr'jeme za dugo ne bilo,
u odaji poletješe vrata,
a na vrata kićena djevojka
nosi kahvu na tabaku zlatnu,
zameđena pa zašećerena,
slatka kahva, ljepši kahvedžija.
A govori Babić-Huseine:
»Čuješ, aga, Glinić-Osman-aga
mi ti jesmo oba pobratima,
pa smo čuli za tvoju djevojku,
da j' u tebe na namu djevojka,
a mi jesmo oba mušterije.«
Huso curi tiho progovara:
»L'jepa Zlate, Glinić-Osman-age,
vidiš, Zlate, buljugbaše Muja,
mâla ima, pa irada svoga,
a junak je nada sve junake,
dobru ima na Kladuši kulu,
a tebi je Mujo mušterija.
U meneka nigdje ništa nema,
u naruč sam našô odijelo.
Ako voliš njega neg' meneka,
ja ću biti kume kod djevojke,
potrošiću dvjesta madžarija.«
I Mujo joj tako govorio.
Kad je čula kićena djevojka,
diže glavu, Husu govorila:
»Dobro znadem, buljugbašu Muja,
Mujo ima mâla i irada,
ima dobru na Kladuši kulu,
a junak je nada sve junake.
Što mi lažeš, Babić-Huseine,
da u tebe nigdje ništa nema?
Dobar imaš čardak na Krbavi,
a alata jašeš vladikina,
što si njega rukom umorio,
ispod njega izmakô alata.

Ven hvala vam na vašem ićramu.
I ja znadem za bolju djevojku,
i ljepša je i viša od mene.
Kad hvalite da ste vi junaci,
nisko cura u prokletoj Malti,
l'jepa Ana maltarskoga bana.
Koji siđe u prokletu Maltu,
pa iznese banovu djevojku,
biću njemu ljuba uz koljeno.«
A kad čula oba pobratima,
obojica na noge skočiše
i pod kulom konje pojahaše.
Otkrenuše od kamene kule
do čardaka Nović Jusuf-age.
Kad čardaku blizu prikučili,
ugledô ih aga sa pendžera.
Pred njih aga pod čardak iziđe.
Dobro ih je aga dočekao
na selamu i na hošđeldiji,
tudje momci konja odjahaše.
Uvede ih u čardak drveni.
Kad na čardak oba pobratima,
Mujo muči, ništa ne govori,
a govori Nović Jusuf-aga:
»Gdje ste bili, oba pobratima,
da vi n'jeste kuli sahodili,
b'jeloj kuli Glinić Osman-age?
Je l' vas cura rezil učinila,
l'jepa Zlate Glinić Osman-age?«
»Jesmo, aga, kuli sahodili,
pa nas Zlate u Maltu opremi.«
A kad čuo Nović Jusuf-aga,
pred njih baci katansko od'jelo.
Govorio buljugbaša Mujo:
»Čuješ, aga, Nović Jusuf-aga,
ne znam kraja, na kojem je Malta.«
A govori Babić-Huseine:
»Pobratime, buljugbaša Mujo,
što govoriš, od tog' fajde nema,
valja ići u Maltu prokletu.«

Kad je čuo buljugbaša Mujo,
oni sebe tebdil učiniše,
pa pod kulom konje pojahaše,
okrenuše oba od čardaka,
sve putuju moru u škuljeve.
Kad su moru na obalu sišli,
onda reče Babić-Huseine:
»Pobratime, buljugbaša Mujo,
ti okreći kud je tebi drago.«
Obojica tuj se rastadoše:
ode Mujo uz obalu moru,
Mujo teži u škuljeve moru
b'jeloj kuli Petra Miljkovića,
Huso ode niz obalu moru.
Kasno Mujo u škuljeve siđe
b'jeloj kuli Petra Miljkovića.
Mujo viknu pod kamenom kulom:
»Pobratime, Petre Miljkoviću,
jesi l' doma u kamenoj kuli?«
To ne čuje Petre Miljkoviću,
ven mu čuje ljuba sa odžaka.
Vjerna ljuba tiho progovara:
»Gospodine, Petre Miljkoviću,
neko tebe ispod kule viče,
kanda ti je bogom pobratime,
sa Kladuše buljugbaša Mujo.«
Diže glavu Petre Miljkoviću,
pa je ljubu pleskom udario:
»Što mi noćas rane povrijeđaš,
što spominješ buljugbašu Muja.
Evo ima tri pune godine,
kako meni pobratima nema.«
Opet Mujo ispod kule viče.
A kad čuo Petre Miljkoviću,
on poleti niz kamenu kulu.
Kad ugleda pobratima svoga,
prama njemu raskrilio ruke.
Gdje s' sastali, tu se zagrlili,
za junačko upitaše zdravlje.
Uvede ga u kamenu kulu,

pa pred Muja trmpez postavio.
Petar pije, kao da prol'jeva,
muči Mujo, ništa ne govori.
Govori mu Petre Miljkoviću:
»Pobratime, buljugbaša Mujo,
što ne piješ, slatki pobratime?
Kad si godjer meni dohodio,
vav'jek pio šenli i veselo,
a sad mučiš, ništa ne govoriš.«
Onda Mujo Petru govorio:
»Pobratime, Petre Miljkoviću,
ti ne znadeš, dragi pobratime,
mene cura rezil učinila,
l'jepa Zlata Glinić Osman-age,
pa sam pošô u Maltu prokletu,
a ja ne znam na kojem je kraju,
jer joj nikad silazio n'jesam.
Evo muke i nevolje teške
porad Malte, proklete palanke.«
A govori Petre Miljkoviću:
»Pobratime, buljugbaša Mujo,
bahta nema venda u tebeka.
Evo ima tri pune godine,
što ja gradim đemiju pod kulom,
u nju mećem robu svakojaku,
a sjutra ću pokrećat đemiju,
okrećem je u Maltu prokletu.
Ja ću tebe u Maltu prevesti,
čekaću te mjesec i godinu,
dok se vratiš iz Malte proklete.«
Kad to čuo buljugbaša Mujo,
Mujo pije, kao da prol'jeva,
pije pivo šenli i veselo.
Noć noćili, rano podranili,
pa se sprema Petre Miljkoviću,
opremi se buljugbaša Mujo,
pa sjedoše oba u đemiju,
okrenuše preko mora sinjeg',
sve dan po dan, a konak po konak,
pa đemiju kraju priturili

do pred Maltu četiri sahata.
Iz đemije izvede đogata,
a Petar mu tiho govorio:
»Pobratime, buljugbaša Mujo,
do na goru dva puna sahata.
Na gori je čardak od drveta,
u čardaku Golub-harambaša.
Kad ti, pobro, natjeraš đogata
poznaće te Golub-harambaša,
viknuće te po imenu, pobro.
Ti se hvati rukom u džepove
daruj, pobro, Golub-harambašu
serbez hajde u Maltu prokletu.«
Ode Mujo u Maltu prokletu.
Kad izbio gore na raskršće,
kraj čardaka Golub-harambaše,
njega Golub iz čardaka viknu:
»Stan', turčine, buljugbaša Mujo,
evo ima dvanaest godina,
kako čuvam čardak u planini
sve od tebe i đogata tvoga.«
Kad je Mujo razumio r'ječi,
on govori Golub-harambaši:
»Ne budali, Golub-harambaša,
Mujo t' nikad do čardaka neće.«
Pa otišće ruku u džepove
i darova društvo Golubovo:
svakom drugu po tri madžarije,
a Golubu dvades't i četiri.
Govorio Golub-harambaša:
»Da si glavom buljugbaša Mujo,
serbez hajde u Maltu prokletu.«
Mujo ode putem niz planinu.
Kada Mujo do u Maltu siđe,
niza Maltu upravio đoga,
pa pod kulu maltarskoga bana.
Na golemo čudo udario,
u avliji pod kamenom kulom
u avliji tole postavili.
Sva avlija butun populata,

jer su prosci ukit'li djevojku,
prose Anu maltarskoga bana.
Jandal sila dobrih kapetana!
Ni tome se nije začudio,
ven ugleda buljugbaša Mujo
voda s' alat Babić-Huseina
pod kalkanom i pod kuburama.
Huso sjedi banu uz koljeno
i pred Husom tola postavljena,
a do njeg' su sva tri kapetana.
Pred svakim je od zlata jabuka
i pred Husom od zlata jabuka.
Onda Mujo odsjede đogata,
pa im Mujo bož'ju pomoć viknu.
Njemu Huso pomoć prihvatio,
diže glavu, pa se pozdravio:
»Da si zdravo, Petre generale,
sa Žegara od dônjih Kotara.«
»Zdravo jesam, od Otočca bane.«
I pred njega tolu postaviše.
Mujo sjede hladno piti vino,
Mujo metnu od zlata jabuku.
Onda bane iz sveg' grla viknu:
»O, Anice, moja jedinice,
hodi spani pod kamenu kulu.«
Malo vr'jeme za dugo ne bilo,
stade škripa dibe i kadife,
Ana spade pod kamenu kulu,
tri puta se ćaći poklonila.
Njojzi ćaća tiho progovara:
»O, Anice, moja jedinice,
već su meni prosci dodijali,
ven jabuku biraj u avliji.«
Kada cura okom pogledala,
po stolicam' jabuke od zlata,
pa se cura u pasu povila,
jabuk' uze Babić-Huseina,
pa je sebi u njedra savila.
Vrlo milo buljugbaši Muju.
Ode cura u kamenu kulu,

a avliji kanat odskočio,
a uskoči sa mora trgovče
i podviknu maltarskoga bana:
»Zlo ti pio, od Maltije bane,
zar ne znadeš pod kamenom kulom,
ko ti sjedi, bane, uz koljeno?
Sa Krbave Babić-Huseine,
take zmije među turcim' nema.«
Kad to čuo buljugbaša Mujo,
on popade bana maltarskoga,
s njim pobježe u kamenu kulu.
A da vidiš Babić-Huseina,
Huso skače ispod kamen-kule,
u ruci mu golotrba ćorda.
U avliji gadar učinio.
On pogubi sva tri kapetana.
Skoči Mujo iz kamene kule,
a povika od Maltije bane:
»Gospodine, Petre generale,
uhvati mi Babić-Huseina!«
A kad čuo buljugbaša Mujo,
Mujo turski Husu progovara:
»Predaj s', pobro, Babić-Huseine!«
Pa poletje buljugbaša Mujo,
hvatiše se u pleća junačka,
nosaju se pod kamenom kulom,
obori ga buljugbaša Mujo,
pa on Husu savezao ruke,
povede ga u kamenu kulu.
A uskoči od mora trgovče:
»Daj mi prodaj sužnja u avliji.«
A povika od Maltije bane:
»Prodaj zmiju, Babić-Huseina.«
Onda Mujo u avliji viče:
»Ovi sužanj trista madžarija.«
Pa mu dade Husa i alata.
Vlašče vodi Babić-Huseina,
Mujo banu u kulu uniđe.
Muči bane, ništa ne govori,
jer on žali sva tri kapetana.

Pa je Muju trmpez postavio,
Mujo pije u kamenoj kuli.
Noćili su, rano podranili,
onda bane Muju govorio:
»Čuvaj meni od kamena kulu.«
Pa on uze hrte i zagare,
lov loviti u zelenu lugu.
Ostô Mujo u kamenoj kuli.
U odaji poletješe vrata,
a na vrata banova djevojka,
pa govori kićena djevojka:
»Što uhvati Babić-Huseina?
Kakva Huso ima pobratima,
sa Kladuše buljugbašu Muja,
zajam će ti zajmom povratiti.«
Onda Mujo kad razumje r'ječi,
Mujo njojzi po istini kaže:
»Ja sam glavom buljugbaša Mujo.«
Kad to čula prikladna djevojka,
ona Muju tiho progovara:
»Hajd' se, Mujo, opremaj u kuli.«
A cura se u kulu povrati,
pa se sprema u kamenoj kuli.
Mujo siđe, izvede đogata,
pa posjede đoga u avliji,
a djevojku za se na đogata.
Zagrnu je mrkom kabanicom,
pa pobježe iz kamene kule.
Mujo bježi na đogatu svome
do čardaka Golub-harambaše,
a ispade Golub-harambaša.
Dobro ga je Mujo darovao,
pa on spade moru na obalu,
njega čeka Petar kod obale,
pa uniđe Mujo u đemiju.
Lenger diže Petre Miljkoviću,
sve on bježi preko sinjeg mora.
U đemiji pobratima nađe,
pobratima Babić-Huseina.
Viš' đemija u škuljeve dođe

b'jeloj kuli Petra Miljkovića,
Kad se tamna noćca uhvatila,
Petar b'jelu kulu ostavio,
a povede bjelogrlu ljubu.
Što je imô mâla gotovoga,
sve ponese Petar-Miljkoviću
ode Petar s Mujom na Kladušu.
Sve putuju Glini na brodove.
Kad se b'jahu Glini prikučili,
Mujo nosi od Malte djevojku,
Babić ide na alatu svome.
Njiha gleda Zlate sa pendžera,
pa govori svome roditelju:
»Slatki babo, Glinić Osman-aga,
Mujo nosi banovu djevojku,
bit mu neću ljuba kod koljena.«
A govori Glinić Osman-aga:
»Hajde spani pod kamenu kulu,
pa pod Mujom uhvati đogata,
pa ćeš reći buljugbaši Muju:
— Jesi li se, brate, umorio? —
Cura spade pod kamenu kulu.
U tom Mujo natjera đogata,
dade Anu Babić-Huseinu.
Mujo Zlati tiho progovara:
»Ja ti, Zlato, mušterija n'jesam.«
Pa okrenu kuli na Kladušu
svojim pobrom, Petrom Miljkovićem.
Kada Mujo na Kladušu dođe,
Petru b'jelu načinio kulu.
Osta Petar zav'jek na Kladuši.

XXXIV

HRNJICE U PETROVOM GRADU

(Višegrad)

Mobu moli Bojković Alija,
namolio trijest djevojaka,
sve sestara aga Udbinjana,
među njima Ajka Bojkovića.
Sve pjevaju po dvije i dvije,
al' ne pjeva Ajka Bojkovića.
Pitaju je trijest djevojaka:
»Što ti, Ajko, zapjevati nećeš?«
Al' veli im Ajka Bojkovića:
»Nemam moga, s kim bih pjevat mogla.«
Dok se gradu odvali kapija,
dok iziđe jedna serhatlija,
na nogama kajsar-jemenije,
gore više mor-čohe čakšire,
pa po njima zelena dolama,
na dolami troje toke zlatne.
Oko njega mukadem-pojasa,
a za njime dvije puške male,
pokraj njiha mača zelenoga.
Na ramenu struku preturio,
a na struci bistra džeferdara,
svaka mu je pafta od dukata,
do nišana dvanaest dukata.
Poznava ga trijest djevojaka,
poznavaše, poznat ne mogaše,
al' besjedi Ajka Bojkovića:
»Lude glave, trijest drugarica,
zar ne znate Serdarević-Oma?
Kad sad Omer u žetinu dođe,
i nazove turskoga selama,

gledajte ga crnijem očima,
do koga će stati u žetini,
ono mu je mlada jauklija.«
U tom Omo u žetinu dođe
i curama turski selam viknu,
kraj njih prođe do Ajkune dođe,
pa Ajkuni turski selam viknu.
Ajkuna mu ljepše prihvatila
i s ramena struku prihvatila,
i sa strukom tanka džeferdara,
i sa pleća šarenu uprtu.
On izvadi srpa pozlaćena,
Među cure juriš učinio
i razgoni cure na alaje,
dogoni se do Ajkune svoje.
Tako žeše dana polovinu,
užinaše i podne klanjaše.
Vedro bješe, al' se naoblači,
haber puče na četiri strane,
gdje Bojković pokupio mobu,
Haber uzô od Zadarja bane,
gdje Bojković pokupio mobu,
pa skupio begluk Njemadiju
i eto ga niz Kunar-planinu.
Opazi ga nejačak Omere,
pak na cure srklet učinio,
i snesoše snoplje u žetini,
pa od snoplja duvar načiniše
i bijelo lice zakloniše.
A navali begluk Njemadija,
a Omer se po žetini brani.
Dok zaplaka nejačak Omere:
»Jaoj meni, do boga miloga,
praha imam, al' olova nemam!«
Zavika ga Ajka Bojkovića:
»Kidaj, bolan, puca niz dolamu,
pa udaraj po polju hajduke.«
Omer skida puca niz dolamu,
Omer bije po polju hajduke.
Dok zaplaka nejačak Omere:

»Avaj meni, do boga miloga,
praha imam, al' olova nemam!«
A cura mu tiho besjedila:
»Skidaj, bolan, žute madžarije,
udr', Omere, po polju hajduke!«
Omer bije po polju hajduke,
dok zaplaka nejako dijete:
»Jaoj meni, do boga miloga,
praha imam, al' olova nemam!«
Saletješe vlasi pod planinu,
u žetini duvar oboriše,
prizajmiše trijest djevojaka.
Osta Omer u žetini jadan,
pa mislio, na jedno smislio:
»Da se sada u Krajinu vratim,
reći će mi naši Krajišnici:
Nut' kopila, Hrnjanin-Omera,
što on pušta trijest djevojaka,
pa što pušta svoju jaukliju.«
I mislio na jedno smislio,
pa ih zajmi niz polje zeleno.
Drži pušku u lijevu ruku,
a u desnu mača zelenoga,
pa ih zajmi niz polje zeleno.
Sedam Omer odsiječe glava,
a i sedam zadobio rana,
pa on viče od Zadarja bana:
»Vrati meni Ajku Bojkovića,
kunem ti se, istinu ti kažem,
tjeraću te kroz gore četiri,
Zadranine, do Zadra kapije,
sve ti drobit po gori družinu,
a ni tebi dobra biti neće.«
A kad bane raskiti besjede,
povrati mu Ajku Bojkovića,
pa se Omer pod jeliku vrati.
Ja Omera rane jendisale,
kraj njeg' sjede kićena djevojka
prol'jevati suze od očiju.
Otkide se suza od obraza,

ranjeniku na bijelo lice.
Onda Omer oči otvorio,
otvorio pa je govorio:
»Srce moje, Ajko Bojkovića,
otvori mi od zlata kutije,
izvadi mi dva fišeka praha,
napuni mi bistra džeferdara,
okreni ga niz Kunar-planinu,
podaj haber u tursku Udbinu,
neće l' čuti serdar-aga Mujo,
neće l' naše roblje povratiti.«
A kad začu kićena Ajkuna,
izvadi mu dva fišeka praha,
te napuni bistra džeferdara,
ona njemu živu vatru dade.
A kad puče bistar džeferdare,
niz njeg' mače dvanaest karika,
haber dade u tursku Udbinu.
Al' se bješe dogodio Mujo
a na svojoj od kamena kuli,
a kad čuo pušku džeferdara,
Mujo proli suze od očiju:
»Ej, Halile, moj brate rođeni,
Omeru je golema nevolja.
Leti, brate, u podrume pravo,
opremaj nam dora i vrančića,
da letimo pod goru zelenu,
da vidimo šta je gore bilo.«
U mlađega pogovora nema,
već odletje pod bijelu kulu,
pa opremi vranca i dorata,
pa se vrati na bijelu kulu.
Al' se Mujo bješe opremio,
a i bratu ruho povadio.
Spremiše se dva brata rođena,
pa odoše niz bijelu kulu.
Na avliji konje posjedoše,
otiskoše poljem zelenijem.
Kad padoše pod goru zelenu,
u žetini nigdje nikog nema,

a travica krvlju pokapata.
Mujo pisnu kako guja ljuta:
»Moj Omere, moja rano ljuta,
beli si mi svijet prom'jenio.«
Natjeraše niz polje zeleno.
O'šla trla niz Kunar-planinu,
stade Mujo nalaziti glave.
Kad bijahu na sr'jedi Kunare,
Halilu se oči otrgoše,
kad pogleda pod tanku jeliku,
ranjen Omer leži pod jelikom,
uz njeg' cura suze prolijeva.
A kad vidje goješan Halile,
on poteže sablju okovanu,
da djevojci odsiječe glavu.
Djevojka se k Omeru savija
i sve glavu u njedra sakriva.
Tada Omer gajret učinio,
pa je crne oči otvorio,
te amidži riječ govorio:
»Moj amidža, nemoj budaliti,
n'jesam s Ajke rane zadobio,
već, amidža, sa srdašca moga.
A ako si krvi poželio,
tjeraj brže uz goru zelenu,
otišlo je kalabaluk vlaha,
otjeraše trideset robinja.«
A kad Halil začu lakrdiju,
krenu vranca uz Kunar-planinu.
Kada Halil na Kunaru dođe,
nigdje ništa na planini nema,
pa otalen niz Prolomu ravnu.
Kad padoše na dugu poljanu,
tude dobre konje razjahaše
i sve stade jeka uz planinu.
Pomoli se jedna dervišina,
nigdje ništa od pusata nema,
na doratu jedan mijeh vina,
s druge strane perna topuzina
od dvadeset i četiri oke.

On Hrnjici turski selam viknu,
njemu Mujo ljepše prihvatio,
pred njime je na noge đipio,
na svoje ga mjesto postavio.
Al' mu veli goješan Halile:
»Ustaj, Mujo, na noge laguhne,
naše roblje ode u kaure!«
Al' veli mu gola dervišina:
»Sjedi, Mujo, da se napijemo,
lasno ćemo roblje povratiti.«
Al' besjedi Mujagin Halile:
»Ustaj, Mujo, sam te bog ubio,
svaku sortu puštaš za trpezu,
te pogani tvoje hladno vino.«
Na njeg' golo oči popriječi:
»Crn ti obraz, Mujagin Halile,
ustaj, more, zajaši dorata,
da junački mejdan dijelimo,
da vidimo za kog nas je vino.«
Al' se moli od Kladuše Mujo:
»Nemoj, dedo, obadva ti sv'jeta,
nemoj meni gojena Halila.«
Onda mu je dedo besjedio:
»O, điđijo, Hrnjičin Halile,
hajd' uzjaši debela dorata,
hajde strmo niz goru zelenu.
Kada budeš u treće bogaze,
dobro gledaj desno i lijevo,
opazićeš suhovrhu jelu.
Što god bude, bolan, uz jeliku,
zajmi, more, meni na planinu.
Otale ćeš Kartali pećini,
pećina je lomom zalomljena.
Što god, bolan, u pećini nađeš,
ono meni na planinu zajmi.
Nemoj kak'a taknuti šićara,
kunem ti se, skinuću ti glavu.«
A kad Halil opazi očima,
on debela posjede dorata
i otide na goru zelenu.

Kada pade u prve bogaze,
sva zelena povaljana trava.
Mrtvi vlasi leže po planini,
sve bez rane i skinute glave.
Opet Halil protjera dorata.
Kada pade u druge bogaze,
sva zelena povaljana trava.
Mrtvi vlasi leže po planini,
svi bez rane i skinute glave.
I tuj Halil protjera dorata.
A kad prođe i treće bogaze,
on pogleda desno i lijevo,
dok opazi suhovrhu jelu,
uz nju svezan Gavran-kapetane
i do njega Zadarija bane.
Pa protjera konja uz planinu
i on siđe pred Kartal-pećinu,
pa otvara, otvorit ne može.
On poteže mača zelenoga
i raskresa od jelike grane,
potrbuške uđe u pećinu.
A kad Halil u pećinu siđe,
tu posjelo tridest djevojaka.
Puno svakog mala i šićara.
Ništa Halil taknuti ne smije,
već izvede tridest djevojaka,
odriješi dva kaurska kralja,
pa ih zajmi uz goru zelenu.
A kad Halil pođe na planinu,
kada ih je golo opazio
i za Muja glavu zaklonio,
pa govori gola dervišina:
»Pitaj, Mujo, Zadranina bana,
kak'a ga je sila zamatala.«
U tom bane pade na planinu,
poletje mu skutu i rukavu,
sedam ga je puta pobratio,
dok je njemu život poklonio.
Pa mu onda Mujo besjedio:
»Kak'a te je sila zamatala?«

»Prođi me se, od Kladuše Mujo,
ja ti začuh u svome Zadarju,
gdje Bojković pokupio mobu,
pa ja siđoh pod planinu, Mujo.
Dočeka me tvoj Omer nejaki,
velik mi je garet učinio,
istjera me sred Kunar-planine
i zaiska Ajku Bojkovića.
Ja mu curu uz planinu vratih,
pa naljegoh niz goru zelenu
i ja pođoh u bogaze, Mujo,
dočeka me jedna serhatlija
na doratu, kô na gorskoj vili.
Od pusata nigdje ništa nema,
nego jednu pernu topuzinu.
Svu mi pobi po gori družinu,
što uteče, i to bez pameti,
nas dvojicu živu uhvatio,
pa nam sveza uz jeliku ruke.«
»Bi l' ga mogô poznavati, bane?«
»Bih ga, Mujo, života mi moga.«
Onda golo brke pomolio.
Ja kad golo brke pomolio,
onda bana groznica uhvati,
šćaše pobjeć niz goru zelenu,
pa se za njeg' zamolio Mujo:
»Pokloni mi bana i Gavrana.«
Tude ga je dedo poslušao,
pa odoše niz goru zelenu.
Onda dedo Muju besjedio:
»Ja sam dobar junak na mejdanu,
ne umijem četovati, Mujo,
uči mene četovati, Mujo.«
»Aja, bogme, dervišina golo,
ranjen mi je Omer u planini.«
»Et' Omeru tridest djevojaka,
nek' ga nose redom po planini,
ponajviše Ajka Bojkovića,
jer je njemu jauklija, Mujo.«
Svaka cura žuti dukat dađe,

a Ajkuna četiri dukata,
jer će berber l'ječiti Omera.
Uz planinu cure otiskoše,
pa odoše cure na planinu
i uzeše nejaka Omera.
Redom momka nose niz planinu,
ponajviše Ajka Bojkovića.
U tom ga je snesla u Krajinu.
Njih trojica niz goru zelenu,
pa prođoše dvanaest gradova,
sedamdeset i tri karaule,
i siđoše k moru debelome.
Pokraj njega konje odjahaše
i sjedoše hladno piti vino.
Hrnja Muja sanak prevario,
pokraj njega gojena Halila.
Malo trenu, al' se brzo prenu,
ali nema gole dervišine.
Al' zaplaka odgojak Halile:
»Ustaj, brate, ako boga znadeš,
zavede nas gola dervišina.
Mi ne znamo senta memlećeta,
ludo ćemo izgubiti glavu.«
Pomoli se gola dervišina
i on goni na moru đemiju:
»Ustaj, Mujo, na noge lagane,
a điđijo, gojeni Halile,
skidaj sedla u zelenu travu,
odbij konje pokraj sinjeg mora,
već ti, bolan, trebovati neće.«
Proli Mujo suze od očiju:
»Nemoj, dedo, ako boga znadeš.«
»Hoćeš, Mujo, života mi moga.«
Skoči Halil, jer mu bit ne može,
sedlo skida u zelenu travu,
odbi konje pokraj sinjeg mora,
već kako mu trebovati neće.
Uskočiše u bijelu lađu,
otiskoše preko sinjeg mora.
U taj danak more prijeđoše,

iziđoše u polje zeleno,
pa sjedoše u zelenu travu.
Onda dedo Muju besjedio:
»Vidiš, Mujo, polja širokoga,
dvadeset je punijeh sahata,
dvadeset je i više četiri,
valja ti ga prekasati, Mujo.«
»Nemoj, dedo, ako boga znadeš!«
»Hoćeš, Mujo, života mi moga!«
I otalen na noge đipiše,
otiskoše poljem zelenijem.
Kud pokasa Hrnjica Halile?
Halil leti što god ikad može,
i zeleno polje prijeđoše,
pa dođoše pod goru Zvijezdu.
I otale na noge đipiše:
»Vidiš, Mujo, Zvijezde planine,
valja ti je iskasati kasom,
iskasati dvadeset sahata,
dvadest sahat' i više četiri.«
I otale na noge đipiše,
otiskoše uz goru Zvijezdu,
ispadoše vrhu na planinu
i sjedoše hladno piti vino:
»Vidiš, Mujo, tanahne poljane,
i ona je dvanajest sahata,
valja nam je prebroditi, Mujo.«
»Nemoj, dedo, ako boga znadeš!«
»Hoćeš, Mujo, života mi moga!«
I otale na noge đipiše
i siđoše niz dugu poljanu,
pa stadoše na one stijene.
Odonde se vidi Petrovgrade.
»I donle je dvanaest sahata,
valja t' ondje silaziti, Mujo.«
»Nemoj, dedo, ako boga znadeš!«
»Hoćeš, Mujo, života mi moga!«
Pa otale na noge đipiše,
otiskoše strmo niz stijene
i siđoše u polje zeleno.

I eto ih poljem zelenijem
Petrovome gradu na kapiju,
i eto ih niz novu čaršiju.
Al' besjedi gola dervišina:
»Vidiš, Mujo, kamene mejhane,
ondje sjedi krčmarica Janja.
Idi, Mujo, u pjanu mejhanu,
išti, Mujo, na dukate vino.«
Mujo đipi, kô da se pomami,
te odletje u pjanu mejhanu.
Ište Mujo na dukate vino,
a veli mu krčmarica mlada:
»Otle, more, rđavi Madžare,
ovdje junak nije dolazio,
koji pije na dukate vino,
sjem mojega bogom pobratima,
pobratima Mehdi-Seidije
on ga pije na dukate vino.
Evo danas četiri godine,
otkad moga pobratima nema,
već sam mlada dućan zatvorila.«
Istom golo vrata otvorio.
Kad je mlada pobra opazila,
poletje mu skutu i rukavu,
poljubi ga u skut i u ruku,
pa odvede u svoju odaju,
i odletje u svoju odaju,
te navuče lijepe haljine.
Vino piše jedan mjesec dana.
Al' besjedi od Kladuše Mujo:
»Je li vakat putovati, dedo?«
»Nije, Mujo, vakta ni zemana.«
Vino piše drugi mjesec dana,
opet Mujo dedu besjedio:
»Je li vakat putovati, dedo?«
»Nije, Mujo, vakta ni zemana.«
Vino piše treći mjesec dana,
vino piše, zimu preturiše.
Onda golo besjedi Halilu:
»Crn ti obraz, Mujagin Halile,

hajde malo po vlaškome gradu,
vidi čudo, što vidio n'jesi.
Kada, more, u Krajinu siđeš,
nek' imadeš svašta kazivati.«
Pa ga vodi po bijelu gradu,
obiđoše do trideset kula.
Onda dedo besjedi Halilu:
»Oj, điđijo, Hrnjičin Halile,
vidi čudo što vidio n'jesi:
preksjutra je danak Đurđev danak,
vodiću te kralju na avliju.«
Te ga vrati u pjanu mejhanu.
Vino piše tri bijela dana,
a četvrti Đurđev danak svanu.
Onda dedo na noge đipio:
»Hajde, Mujo, valja putovati.«
Uze Muja za bijelu ruku,
pa ga svede niz novu čaršiju
do avlije petrogradskog kralja.
Kad avlijska otvorena vrata
i svezana tri konja binjeka.
S jedne strane malešan maline,
s druge strane đogat od mejdana,
s treće strane silni alatine.
»Vidiš, Mujo, debela đogata,
pritegni mu četvere kolane,
jaši, bježi, ne ufaj se u me.
Ti, Halile, malešna malina,
pritegni mu četvere kolane,
jaši, bježi, ne ufaj se u me.«
A kad Mujo začu lakrdiju,
pa doletje do konja đogata,
priteže mu četvere kolane,
pa uzjaha na konja đogata,
pa pobježe niz novu čaršiju,
a za njime gojeni Halile.
Al' na gradu pukoše topovi,
za njima se potjer naturila.
Onda dedo đipi na alata,
pa ispade gradu na kapiju,

obuzbijat begluk Njemadiju.
A sve viče golemim avazom:
»Bježi, Mujo, poginućeš ludo!«
Ode Mujo na one stijene,
sve za njime gola dervišina.
Dokle dedo na one stijene,
Mujo pade na goru Zvijezdu.
Dokle dedo na goru Zvijezdu,
Mujo pade pod goru Zvijezdu.
Dokle dedo pod goru Zvijezdu,
Mujo pade moru širokome,
pa na moru lađu uhvatio,
pa pobježe preko sinjeg mora.
Dokle dedo moru dolazio,
Mujo sinje prebrodio more.
Dedo konju riječ govorio:
»Hajd' alate, hajde dobro moje,
valja sinje more preplivati.«
Pa na more konja nagonio,
prije Muja na obalu dođe,
pa pričeka tri bijela dana,
pa otole konje otiskoše,
pa pređoše dvanaest gradova,
sedamdeset i tri karaule.
Izidoše na dugu poljanu,
gdjeno su se najpre sastanuli,
pa sjedoše hladno piti vino.
Tuj se dedo gajib učinio,
a zaplaka od Kladuše Mujo:
»Javaj meni, do boga miloga,
dobra bijah stekô pobratima.«
Pa s' otale na noge đipiše
i debele konje pojahaše,
pa odoše u Tursku krajinu.
Tada j' Mujo konja nabavio.

XXXV

HALIL HRNJICA U INDIJI

(Višegrad)

Povila se prigorkinja vila
po Kunari visokoj planini,
ona traži Muja i Halila.
Traži vila, al' naći ne može.
Savila se lugu zelenome
i bješe joj u lužini Mujo.
Dobar Mujo šićar ulovio,
al' mu vila tiho govorila:
»O, moj brate, od Kladuše Mujo,
ti nijesi ulovio, Mujo,
već si, Mujo, puno zijanio.
Sinoć Zorić u Krajinu siđe,
b'jelu tvoju on porobi kulu,
odvede ti debela đogata
i Omera sina jedinoga,
tvoju, Mujo, bjelogrlu ljubu
i Ajkunu, tvoju milu sestru,
a majku ti konjem pogaziše.
Ode roblje uz goru zelenu.«
A kad Mujo začu lakrdiju,
udari se po koljenu rukom,
pukoše mu mor-čohe čakšire,
pa je braći riječ govorio:
»Aj, na noge, moja braćo draga,
poletite niz goru zelenu
i hvatajte staze i bogaze,
nećemo li roblje povratiti.«
Tridest aga na noge đipiše,
pa sinuše na trideset strana,
a Nukica na dugu poljanu.

Kad pogleda crnijem očima,
kolika je tanešna poljana,
al' je vlaški logor napunio.
Zorić sio, hladno pije vino,
služila ga ljuba Hrnjičina
polovinu suzam' od očiju.
Omer hoda i đogata voda,
sve mu čupa travu djetelinu
i dodaje babovu đoginu,
a dajući dobru priču kaže:
»Davor đogo, davor dobro moje,
kad moj babo u Krajinu siđe,
babo dođe, a tebe ne nađe,
a ni tebe, niti mene, đogo.
Moj amidža, moja rano ljuta,
kad, amidža, u Krajinu siđeš,
ko l' će, bolan, preda te izići,
prihvatiti robe i robinje,
prihvatiti glavu odsječenu.«
On mnijaše, niko ne čujaše,
a sve čuje za jelikom Nuko.
Stade ljubit bistra džeferdara:
»Džeferdaru, moja puško zlatna,
nemoj mene vatrom prevariti,
za oko te ni moliti neću.
Ako mene vatrom prevarila,
u njihove ruke dopanula.
Ako ciglog ubila jednoga,
ako bog da, nikad ni jednoga.
Udri meni Zorić-kapetana,
al' viš' njega Vida bajraktara.«
Pa on pade na desno koljeno,
na lijevo pušku naslonio,
na koljeno u lijevu ruku.
Zemlji pade, živu vatru dade,
ne pogodi Zorić-kapetana,
već viš' njega Vida bajraktara.
Onda Zorić na noge đipio,
pa Mujova posjede đogata,
za se metnu ljubu Hrnjičinu,

pa pobježe niz goru zelenu.
Pješice ga prizajmio Nuko,
dočeka ga begluk Njemadija.
Pa on viče Mujova đogata:
»Davor đogo, davor dobro moje,
zar nam, bolan, ode u kaure
i odnese ljubu i Omera
i ostavi sahibiju svoga,
da ti pješke kuka po planini.«
Hajvan bješe, al' sve znadijaše.
Ote od njeg' đema i dizgina,
pa se vrci natrag u planinu.
Nuko viče grlom i avazom:
»Nut', Omere, nejako dijete,
nagni mi se desno ali l'jevo,
da t' olovo ne okvari lice.«
Omer pisnu kako guja ljuta:
»Aja bogme, Nuko bajraktare,
jadan ti se pomaći ne mogu,
jer su moje privezane ruke.«
Žao momku ubiti dijete,
a navali begluk Njemadija
a Nukana biti iz pušaka.
Na njemu se saždiše haljine,
vidje jadan, valja poginuti.
Zaletje se u zelenu travu,
te zaturi sestru Hrnjičinu
i pobježe niz goru zelenu
i ugrabi u Škraplju pećinu,
pa se jadan iz stijene brani.
Branio se tri bijela dana,
niotkud mu ne ima indata.
Dok u Senju pukoše topovi,
dva ujedno, trideset zajedno.
Nuko proli suze od očiju:
»Moj, Omere, moja rano ljuta,
zar mi Senju na Krajinu siđe,
već te Nuko nikad vidjet neće.«
I pogleda na stijene Nuko,
pružila se vezena šešana,

da ubije Nuka bajraktara.
Pozna Nuko vezenu šešanu,
pa povika Nuko bajraktare:
»Pobratime, goješan Halile,
zar ćeš ubit pobratima svoga?«
A kad Halil začu lakrdiju,
pa poletje strmo niz planinu
i Nukanu turski selam viče,
a Nukan mu ljepše prihvatio,
selam viče, za Omera pita.
A veli mu Nuko bajraktare:
»Prođi me se, moj brate Halile,
evo, brate, tri bijela dana,
nijesam ti ništa okusio.
Što se tebi, bolan, dogodilo,
dogodilo piva i jediva,
skidaj brže šarenu uprtu,
neću l' turski život povratiti.
Vidiš moje prebijelo lice,
gdje je, bolan, vatrom izgorjelo.«
Halil skide šarenu uprtu,
izvađi mu i jela i piva.
A kad Nuko život povratio,
kaže njemu za Omera svoga,
gdje je sišô k Senju na Krajinu.
Pa je njemu Nukan besjedio:
»Oj, Halile, mio pobratime,
da idemo k Senju na Krajinu.
Sad što ćemo za Ajkunu našu,
evo naše u pećini Ajke.«
»Dobro, bogme, moj brate rođeni,
savesti je k moru širokomu,
zaviti je u zelenu šašu,
dok se vratim preko sinjeg mora.«
To rekoše, curu izvedoše,
otiskoše niz goru zelenu,
ovdje, ondje, sinju moru dođe.
A kad moru na obalu siđe,
pa sjedoše u zelenu travu,
zapodje se na moru đemija,

i u njoj su dva morska trgovca.
Tamam lađa kraju prikrajila,
Halil đipi iz šaše zelene,
te u vlašku uskočio lađu
i poteže sablju okovanu
i trgovcim' odsiječe glave
i s njih svlači ruho i oružje
i oblači troje djece lude.
Pa na more natiskoše lađu,
otiskoše preko mora sinjeg
i pod Senje lađu pritjeraše.
Onda Halil Nuku besjedio:
»Koji ćemo na kapiju ići?«
Al' Nuko mu tiho besjedio:
»Ja ću, brate, na kapiju poći.«
Pa ispade iz đemije pravo
i otište poljem zelenijem.
Eto momka gradu na kapiju,
na kapiji tridest kapidžija,
što čuvaju na kapiji vrata,
ne dadoše Nuku prolaziti,
a Nuko im riječ besjedio:
»Kapidžijo, otvori mi vrata,
ja sam čuo gdje pričaju ljudi,
gdje je Zorić sišô u Krajinu,
zarobio sina Hrnjičina
i odveo debela đogata,
bjelogrlu ljubu Hrnjičinu,
pa se hoće oženiti njome.
Veliku smo rubu dotjerali,
ne bismo li štogod pazarili.«
Al' veli mu tridest kapidžija:
»Jeste Zorić sišô u Krajinu,
porobio kulu Hrnjičinu,
zarobio konja i Omera,
bjelogrlu ljubu Hrnjičinu,
i jutros je dobro uranio,
otišao pokraj sinjeg mora,
moj trgovče, pod vlašku Indiju,
gdjeno turčin nije dolazio,

ondje će se njome oženiti.«
A kad začu Nuko bajraktare,
povrati se niz polje zeleno,
siđe Nuko moru debelome.
A kad Nuko na đemiju dođe,
sve kaziva svom bratu Halilu,
gdje je Zorić o'šô pod Indiju,
gdjeno turci dolazili n'jesu.
Proli Halil suze od očiju:
»Ej, Omere, moja rano ljuta!
Vraćaj lađu preko sinjeg mora,
uzmi curu, hajde u Krajinu,
ja ću krenut niz more đemiju.«
Ode Halil pod vlašku Indiju,
al' veli mu Nuko bajraktare:
»A tako mi dina i imama,
živ te Nuko ostaviti neće.«
Pa krenuše niz more đemiju
i odoše pod vlašku Indiju,
ostaviše četer'es't konaka.
Kada lađu kraju pritjeraše,
onda reče Nuko bajraktare:
»Hajd', Halile, gradu na kapiju,
jer ti znadeš dvanaest jezika,
a ja, brate, ne znam ni jednoga.«
Đipi Halil na noge lagane.
Kada gradu na kapiju siđe,
na kapiji tridest kapidžija,
pred Halilom zatvoriše vrata
al' veli im gojeni Halile:
»Kapidžije, otvor'te mi vrata,
ni dosad se zatvarala n'jesu
od onijeh morskih trgovaca.
Mi smo čuli gdje pričaju ljudi,
gdje je Zorić sišô u Krajinu,
porobio kulu Mujaginu,
zarobio konja i Omera
i njegovu vjerenicu ljubu,
pa se hoće oženiti njome.
Evo smo mu rubu dotjerali,

ne bismo li štogod pazarili.«
Kada začu tridest kapidžija,
pred Halilom vrata otvoriše:
»Oprosti nam, sa mora trgovče,
to je sada u neznanju bilo.
Jeste Zorić sašô u Krajinu,
porobio kulu Mujaginu,
zarobio sina i đogata
i njegovu vjerenicu ljubu,
i hoće se njome oženiti,
dobro ćeš ti rubu pazariti.«
Ode Halil na novu čaršiju,
ne zna kule od Indije kralja.
Po čem' Halil poznavaše kulu?
Na njojzi je od zlata jabuka,
na jabuci alem kamen dragi,
pred njime se vidi večerati
usred noći, kao usred dana.
Ode Halil uz bijelu kulu.
Kad iziđe uz bijelu kulu,
al' posjelo tridest kapetana,
među njima od Indije kralju,
uz koljeno Zorić-kapetane.
Njima Halil boga napominje,
a svaki mu ljepše prihvatio.
Svaki mu se s mjesta pomaknuo
i Halilu mjesto načiniše
uz koljeno Zorić-kapetana.
A svaki ga čašom ponudiše,
dobrom čašom i dobrodošlicom.
Tadaj reče od Indije kralju:
»O, bogati, fisan Madžarine,
otkud jesi, od zemlje koje si,
i kako te po imenu viču?«
»Ja sam, kralju, jedan jabandžija,
ja sam, kralju, sa mora trgovče,
što ja gonim rubu venedika,
pa sam čuo gdje pričaju ljudi,
gdje je Zorić sišô u Krajinu,
porobio kulu Hrnjičinu,

zarobio konja i Omera,
bjelogrlu ljubu Hrnjičinu,
pa se hoće oženiti njome.
Veliku smo rubu dotjerali,
ne bismo li štogod pazarili.«
A kad začu od Indije kralju,
popljesnu ga po plećima rukom:
»Haj aferim, sa mora trgovče,
baš je Zorić sišô u Krajinu,
porobio kulu Hrnjičinu,
zarobio konja i Omera,
bjelogrlu ljubu Hrnjičinu,
i hoće se oženiti njome,
beli ćemo rubu pazariti.«
I otalen na noge đipiše
i odoše niz bijelu kulu
i eto ih gradu na kapiju,
pa odoše niz polje zeleno
i siđoše moru na đemiju,
pregledaše rubu na đemiji.
Godiše se i pogodiše se
za hiljadu žutijeh dukata.
I otale na noge đipiše,
najnaprijed od Indije kralju,
a za njime Zorić-kapetane,
a za njime Mujagin Halile,
za Halilom kićena Ajkuna,
a za njome Nuko bajraktare.
I odoše gradu na kapiju,
uz čaršiju na bijelu kulu,
a dva brata za punu trpezu,
a Ajkuna jandal na dušeka.
I veli joj od Indije kralju:
»O, trgovče, života ti tvoga,
što ne piješ vina crvenoga?«
Ajka šuti, Halil odgovara:
»A, bogami, od Indije kralju,
dvorio je loša gospodara,
a nije se vinu naučio,
već šećerli kahvi iz findžana.«

A kad začu od Indije kralju,
viče kćercu, kićenu Ružicu:
»Ponesi mi tablu i findžane!«
I eto ti kićene Ružice,
ona nosi tablu i findžane.
Ruža toči, a Ajkuna pije.
Tako bješe tri bijela dana,
onda reče goješan Halile:
»Hodi, kralju, da se poplatimo,
men' je danas vakat putovati,
donesi mi hiljadu dukata.«
Onda djeca na noge đipiše,
najnaprijed Nuko bajraktare,
a za njime kićena Ajkuna,
a za njome gojeni Halile
i za njime pristanuo kralju,
pa Halilu riječ besjedio:
»O, bogati, sa mora trgovče,
da ti hater ostanuti neće,
ja bih tebi nešto besjedio,
da mi dadeš onoga trgovca,
tanku ću mu načiniti kulu.
Ja od srca ne imam evlada,
nego jednu kićenu Ružicu,
beli ću mu curu pokloniti.«
Al' Halil mu tiho besjedio:
»U nas, kralju, čudan adet ima,
mi čuvamo u čardaku vrata,
bolan, bane, po nedjelju dana.«
Al' veli mu od Indije bane:
»Ja ti tome mani biti neću.«
Pa ih vrati kuli na čardake.
Vino piše punu heftu dana
i sastavi dvan'est kaluđera
i četiri popa duhovnika,
očataše Ruži i Ajkuni
i mlađence u đerdek svedoše.
Ruža sjela na svome sepetu,
a Ajkuna na meku dušeku.
Ajka l'jeva suze od očiju,

a sve gleda kićena Ružica.
Dođe njojzi, sjede uz koljeno:
»A trgovče, života ti tvoga,
što proljevaš suze od očiju,
al' ti n'jesu u volju dvorovi,
ali moga senta memlećeta,
ali moje prebijelo lice?«
Besjedi joj Hrnjina Ajkuna:
»Jesu meni u volju dvorovi,
a i tvoga senta memlećeta,
a i tvoje prebijelo lice,
al' je meni golema nevolja.«
I veli joj kićena Ružica:
»O, trgovče, oba ti svijeta,
kaži meni jade i belaje,
ja ti bogu tvrdu vjeru dajem,
nikome te prokazati neću.«
Tad Ajkuna cura besjedila:
»Čuješ li me, kićena Ružice,
jesi l' čula bijelu Kladušu,
u Kladuši kladuškoga Muja
i njegova gojena Halila
i njihovu kićenu Ajkunu?
Ja sam glavom kićena Ajkuna,
ako t' hater ostanuti neće,
eno brata gojena Halila,
gdje on čuva na đerdeku vrata,
da ti dadem svog brata Halila.«
A kad začu kićena Ružica,
poljubi je u skut i u ruku.
Tuj Ajkuna na noge đipila,
ona ode, a Halil uniđe.
Tako bješe punu heftu dana.
Danjom Ajka u kafazu leži,
noćom čuva na kafazu vrata.
Tako prođe nedjeljica dana.
Podranila majka Ružičina,
pa eto je u kafaz k Ružici:
»Kako ti je sa trgovcem, Ružo?«
»L'jepo, mati, života mi moga.«

Tude biše jedan mjesec dana,
tude biše, zimu preturiše.
Zima prođe, sveti Đurađ dođe.
Al' eto ti od Indije kralja,
pa Ružici riječ govorio:
»Čuvaj našu prebijelu kulu,
a ja idem našem namastiru.«
A Ružica kralju besjedila:
»Hoću, kralju, života mi moga.«
Onda se je opremio kralju
i sa njime Zorić-kapetane
i sa njime kraljevica mlada.
Tamam se je noćca uhvatila,
a Ružica na noge đipila
i izvede tri konja binjeka.
Ona viče Mujovu Halilu:
»Aj na noge, Mujagin Halile!«
Kada Halil na avliju siđe,
i za njime Nuko i Ajkuna,
i spremljena tri konja binjeka,
Ruža svela ljubu i Omera.
Kako Halil na avliju siđe,
odmah sinu na konja đogata,
za se metnu kićenu Ružicu.
Omer sinu na konja dorata,
za se turi svoju milu majku,
a Nukica vranca od mejdana,
za se turi Ajkunu djevojku.
Pobjegoše gradu na kapiju
i odoše poljem zelenijem.
Eto mi ih k moru na đemiju
i digoše četiri lenđera,
razapeše četiri jelćena,
pobjegoše preko sinjeg mora.
Dok na gradu ciknuše topovi,
za njima se lađe naturile,
počeše ih stizavati lađe,
pa zaplaka Mujagin Halile:
»Jaoj meni, do boga miloga,
sada će nas vlasi pohvatati,

na svake nas muke udarati.«
Al' veli mu kićena Ružica:
»O, Halile, uzmi karabina,
puni pušku, otpale ti ruke,
šakom praha, a dva palamara.«
A kad Halil raskiti besjede,
stade biti po moru đemije,
dvije-tri je lađe potopio,
prestaše se vlasi nagoniti.
On pobježe uz more široko
i otplovi četerest konaka,
pod Polijom konak učinio,
pa otalen dobro uranio,
pa otište, ode uz planinu
i izbiše na Kunaru ravnu
i otale k svojem zavičaju.
Otalen se Halil oženio
i svom bratu pušku dobavio.

XXXVI

ŽENIDBA GOJENOG HALILA

(Prozor)

Podranio buljugbaša Mujo
navrh kule s gojenim Halilom,
braća mlada prije žarkog sunca.
Tad Hrnjici oči potekoše
savrh kule lugu zelenome,
jer ugleda jednoga junaka
na alatu, konju od mejdana.
Kad se blizu prikučio kule,
poznade ga kladuški Hrnjica,
svog daidžu, Kovačević-Rama,

pravo ide do Mujove kule.
A Hrnjica bratu besjedio:
»Deder, brate, iziđi pod kulu,
ev' ozdole našega daidže,
a srdito razigrô alata.
Ja je gdjegod selo porobljeno,
ja je tursko roblje zasužnjeno,
daidža će nas rezil učiniti.
Mi pijemo na vrh kule pivo,
a nikada četovali n'jesmo.
Stoga će nas rezil učiniti.
Već iziđi, prihvati alata
i na kulu izvedi daidžu.«
U Halila odgovora nema,
već on skoči na noge lagane,
pred daidžu pod kulu iziđe,
pod daidžom konja prihvatio.
Daidža ga za Hrnjicu pita:
»Eno Mujo sjedi u odaji.«
Odmah Ramo na kulu izađe,
a Hrnjica na noge skočio,
na nogama selam prihvatio,
a daidži mjesto namjestio.
Dok i Halil na kulu iziđe,
viš' njih stoji podviš b'jele ruke.
A pogleda Ramo u Halila,
pa Hrnjici stade besjediti:
»Daj, Hrnjica, da brata ženimo,
tamam nam je d'jete na ženidbi.«
A Hrnjica daidži besjedi:
»Nije lako oženit Halila,
mati mi je velik mahandžija,
gdje bih našâ za brata djevojku,
majci mojoj prijatelja nema,
a gdje nađem majci prijatelja,
za brata mi ne ima djevojke.«
A daidža besjedi Hrnjici:
»Jeste l' išli u Pritoku ravnu,
b'jeloj kuli Topal Mustaj-bega
i vidjeli begovu Fatimu?

Eno cure za našeg Halila,
a za majke kršnog prijatelja.«
Progovori gojeni Halile:
»Moj daidža, ne hvali Fatije,
onomadne u petak u podne
izađe nas trideset momaka,
a na kuli trideset pendžera,
na svakoga Fata izviruje
i na svaki pendžer se pomalja:
izviruša nije za Halila.«
Zamisli se Kovačević Ramo,
pa Hrnjici besjedio r'ječi:
»Ja sam bratu curu zamjerio,
a daleko, buljugbaša Mujo,
ima jedan mjesec putovanja,
jer tri gore valja prehoditi,
Mrke Doce i Otres-planinu,
pa izaći na Papuču ravnu.
U paše sam konak učinio,
ima u njeg' Zlata neudata,
al' djevojka stekla zatočnika
od Primorja odmetnik-Iliju.
Sedam se je puta isprosila,
i sedmeri svati dolazili,
vazda, Mujo, po hiljadu svata,
pa izvedi curu na Papuču.
Tude polja šest punih sahata,
a odmetnik silnu skupi vojsku,
sve rastjera kitu i svatove,
a posječe curi đuvegiju,
pa pobjegne do Bilića Zlata
na babovu konju od mejdana.
Evo sada četiri godine,
ne smije je niko zaprositi
od silnoga odmetnik-Ilije.
Pa se mlada Zlata porušila.
Veziru sam curu prigovarô,
a Halilu n'jesam ugovarô,
beli bi je dao za Halila.
De, Hrnjica, opremi đogata,

pa ga goni do Bilića grada
b'jeloj kuli bilićkog vezira,
pa zaišti curu za Halila.«
A Hrnjica bratu besjedio:
»Hoćeš, brate, Zlatu vezirovu?«
»Hoću, brate, buljugbaša Mujo,
al' ti nećeš ići do Bilića.
Ja se ženim, ja ću do Bilića,
zaiskati curu od vezira.«
A Hrnjica na noge skočio,
odmah brata poče opremati
sve u srmu i u čisto zlato,
najnatragu zlatne perjanice,
pa Halilu meće oko glave.
Brata svoga opremi Halila,
pa mu svoga sad đogata sprema.
On mu sedlo vrže ševerliju,
a po njemu sitnu abaiju,
sve mletačkim zlatom izvezena.
Po njoj šilte sad od svile baci,
po šiltetu četiri kolana,
pa svog brata svjetuje Halila:
»Usulane dođi pred vezira
i zaišti curu od vezira.
Ako t' vezir pokloni djevojku,
ugovori koliko ćeš svata,
da ih svedeš do Bilića grada.«
To rekoše, pa se rastadoše.
Osta Mujo kod visoke kule,
ode Halil do Bilića grada.
Kud god ide, do Bilića siđe.
A petak se danak udesio,
na kapiji tridest djevojaka,
mlade cure kolo uhvatile,
među njima Fata sirotica.
Sve djevojke sobet zauzele:
»Bože mili, prikladna junaka,
baš on ide nesretnoj Zlatiji.
Da letimo u novu čaršiju,
da zovnemo babu sirbazicu,

nek' udari sihir na junaka,
nek' ne umje izić iz sokaka,
da se mlada momka nagledamo.«
Pa odoše, babu izvedoše.
Sama osta sirotica Fata,
pa dočeka momka i đogata:
»Mlado momče, na konju đogatu,
goni konja niz t'jesne sokake,
jer djevojke babe podigoše,
pa će na te sihir podignuti,
nećeš mlade vidjeti Zlatije.«
Momak turi u džepove ruku,
izvadi joj pedest dukata:
»To je tebi, prikladna djevojko.
Ne bojim se sihra bihorskoga,
na meni je devet hamajlija,
u đogata sedam posestrima.«
Pravo kuli vezirovoj prođe.
Ugleda ga sa pendžera Zlata,
kad ugleda na konju junaka,
od muke je zaboljela glava,
u veliku jadu govorila:
»Majko moja, roditelju dragi,
nu junaka, vesela mu majka,
blago ti joj što ga je rodila,
a djevojci kojoj suđen bude.
Bože mili, meni suđen bio!
Leti, mati, paši u odaju,
pa ćeš ocu haber učiniti:
ako meni bude mušterija,
nek' me dade, nek' me ne upita.«
Odmah stara na noge skočila,
pa otiđe paši u odaju,
pa gospoja tiho besjedila:
»Paša stari, gospodaru dragi,
Zlata nam se bolom razboljela
za junakom u mermer-avliji.
Be ako joj bude mušterija,
ti je podaj, nemoj je ni pitat.«
Paša sprema sedam hizmećara,

Na kulu mu momka izvedoše,
selam dadne, sjedne uz vezira.
Kahvedžije kahvu donesoše,
iza toga mrkla noćca dođe.
Hizmećari večeru vrgoše,
Mujov Halil večerati neće.
A pita ga paša iz Bilića:
»Drago d'jete, momak-jabandžija,
zašto meni večerati nećeš?
Ili gledaš pred večeru piva,
ili si se, bolan, razbolio?«
A stidno mu d'jete govorilo:
»Paša dragi, večerat ne mogu,
hoćeš li mi poklonit djevojku?«
A paša mu tiho govorio:
»Prođ' se, d'jete, nesretne djevojke,
moja Zlata ima zatočnika
od Primorja odmetnik-Iliju,
sedmeri joj svati rastjerani,
poginulo sedam đuvegija.«
A Halil mu stade besjediti:
»Da ti nije cura pod mahanom,
ja joj ne bih mušterija bio.«
Onda vezir na noge skočio,
ode pitat cure i matere.
Malo posta, eto ti vezira
on besjedi gojenu Halilu:
»Sjedi, sine, pa da večeramo,
kajil ti je majka i djevojka.«
Onda d'jete sjedne za večeru.
Tamam d'jete sjedne da večera,
a odaji vrata poklekoše,
pomole se četiri momkinje:
jedna nosi ćurak na rukama,
druga nosi čibuk na rukama,
treća nosi u rukam' postole,
a četvrta mumu u čiraku.
Dok uniđe, ćurak mu ogrne,
a druga mu postole okrenu,
a treća mu čibuk potkučila,

a četvrta stoji kod kanata.
Mujov Halil zatrapio ruke,
pune šake izvadi dukata,
da daruje četiri momkinje
a paša mu veli lakrdiju:
»Jami, sine, žute madžarije,
sad darovat tuđe nikog nema,
već te zove majka i djevojka.«
Odmah d'jete na noge skočilo,
pa na rame ćurak uzbacio,
a na noge postole natuče,
a u ruke čibuk prihvatio,
pa otle je na noge skočio.
A kad dođe majci i djevojci,
pašinica na noge skočila,
a Zlata joj stoji u budžaku,
od junaka lišce zaklonila
b'jelom rukom i zlatnim jaglukom.
Jednom oku mazgal ostavila,
pa tim ona pregleda junaka.
A kad d'jete sjedne na minderu,
a veli mu pašinica stara:
»Kako si mi, d'jete moje drago?«
Kad se d'jete s njome priupita,
pašinica Zlatiju doziva:
»Što ne liješ šećerli šerbeta,
pa ne pojiš ovakva junaka?«
Obazre se Zlata iz budžaka,
pa dohvati šerbe iz dolafa,
l'jevu ruku na prsa navali,
a iz desne potkuči maštrafu.
Nu nesretna brata Hrnjičina,
ne htje uzet maštrafe u ruku,
već djevojku za bijelu ruku.
Privuče je k sebi na koljena,
a proli se šerbe po minderu.
Na nju l'jevu navalio ruku,
dok je sebi sjede na koljeno.
A djevojka azgin se desila,
svu je butun rosa prihvatila.

A nesreće Mujova Halila,
jer jagluka za pasom ne ima,
da otruni rosu u djevojke,
već joj stade rosu ispijati,
gubicama po jagodicama.
A majka mu tiho besjedila:
»Što to radiš, moj pobogu sine,
ne ljube se u majke djevojke.
Znaš li silnog odmetnik-Iliju,
da je mojoj Zlati mušterija,
valja za nju glavu izgubiti.«
A d'jete se u džepove maši,
pa izvadi devet burma zlatnih,
na burmama sedam prstenova,
pa djevojci na prst naturio,
pa je sebi turi sa koljena.
Pa se sada u džepove maši,
i izvadi hiljadu dukata,
pa ih dade staroj pašinici.
Redom stoje četiri momkinje,
svakoj dade po tridest dukata.
Pašinici tiho besjedio:
»Kad ću svesti kitu i svatove?«
»Svedi, sine, do petnaest dana.«
»Koliko ću pokupit svatova?
Je li dosta hiljada svatova?«
A veli mu pašinica stara:
»Skupi, sine, dvanaest hiljada,
jer je zgodan paša u Biliću,
u paše je pet stotina kmeta
i pedeset ćilitli dućana,
a ne ima od srca evlada,
samo svoju Zlatu jedinicu.
Paša će ti svate darovati,
sve od konja do dukata žuta.«
Pa sedmere boščaluke baci:
»To ponesi Hrnjici i majci.«
Mujov Halil uzme boščaluke,
pa otle je na noge skočio,
pa veziru u odaju dođe.

Pita paša: »Što je tamo bilo?«
D'jete veli: »Svatovim' se nadaj,
paša stari, do petnaest dana.«
Usred noći uzjaha đogata,
pa otjera na Kladušu ravnu.
Tamam d'jete na Kladušu siđe,
tamam žarko ogrijalo sunce,
a Hrnjica gleda sa pendžera
zelenomu lugu pod planinu,
dok opazi brata i đogata.
A kad d'jete b'jeloj kuli siđe,
mlada Ajka pod kulu izađe,
pa podiže hegbe na đogatu,
pa izvadi b'jele boščaluke.
Pa zavika buljugbaši Muju:
»Ev' od cure, brate, amaneta.«
Hrnjici je vrlo drago bilo.
U tom Halil na kulu izađe,
a Hrnjica brata raspituje:
»Kada ćemo voditi djevojku,
a kad ćemo kupiti svatove?«
»Mujo brate, za petnaest dana.«
A Hrnjica na noge skočio,
pa pod sačak kuli ishodio,
pa na kuli baljemez zapali,
štono harči dvan'est oka praha.
Haber daje na sve četir' strane.
Po tom znade Lika i Krajina,
da je Muju nešto pri obrazu,
da se ide pod Mujovu kulu.
Haber Ličkom Mustaj-begu sađe,
i on diže šest hiljad' vojnika,
konjanika sve kô vatre žive,
jer hesabi, potreba je Muju.
A kad beže na Kladušu sađe,
sva se sila ispod kule zbila,
najstrag Tale iz Orašca sađe
na kulašu od mejdana svomu,
znade Tale da će u svatove.
Odmah Muju prebroji svatove,

dvan'est hiljad' i dvije stotine.
I zavika Tale na svatove:
»Jaš'te konje, konaka nam nema!«
Pa odoše do Bilića grada.
A kad sašli paši od Bilića,
na jafte ih paša razređuje,
pa tertibi šest hiljada svata
po čaršiji na četiri strane.
Sebi primi Mustaj-bega Ličkog
i prijana buljugbašu Muja,
šest hiljada i dvjesta svatova.
A kad noću od ponoći bješe,
Tale ruho i djevojku sprema.
B'jela ruha šezdeset sanduka.
Dok se svane i ogrije sunce,
Tale huče, a tokmakom tuče:
»Hazurola, kita i svatovi,
hazur vam je na konju djevojka.«
Paša dare u avliji daje,
a punica oblači Halila.
Obuče mu pancirli košulju,
niz košulju šipke od čelika,
raspušća mu turu od perčina,
sitni sindžir sa perčinom m'ješa.
Do pô pleća smjeraju Halila.
A paša mu dimiskiju daje:
»Ta ti, sine, valja na Papuči,
jer je silan odmetnik Ilija.«
Pa izvede široka putalja,
da ga jaše Zlata plemenita.
Beg Mustaj-beg oko konja hoda,
nesrećni mu nišan opazio,
pa veziru tiho besjedio:
»Ovi parip u svatove neće,
a djevojka na paripa neće,
svi će naši svati izginuti.«
Već dovede Mujova đogata,
pa Zlatiju baci na đogata,
a djever joj na doratu Mujo.
I odoše od Bilića grada,

odvedoše pašinu djevojku.
Kud god išli, na Papuču sišli.
Al' izašô odmetnik Ilija
i izveo silovitu vojsku.
Ravna polja šest punih sahata,
i sve butun vojska pritisnula,
a kroz sr'jedu sokak namjestili,
na sokaku odmetnik Ilija,
vranca svoga drži za dizgine.
Al' najaše beg Mustaj-beg Lički.
Zavika ga odmetnik Ilija:
»Stani, beže, glavo od svatova,
daj mi momka i daj mi djevojku,
pa prođite niz planinu s mirom.«
Onda ciknu gojeni Halile:
»Jer Hrnjica, od boga ti teško,
jer đogata metnu pod djevojku,
na čemu ću stati na mejdanu.«
A Tale mu tiho besjedio:
»Evo kulaš bolji od đogata.«
D'jete mlado uzjaše kulaša.
Neobično bratu Hrnjičinu
bješe jahat na konju kulašu.
U kulaša gola drvenica,
a konopom zauzda kulaša,
a izvi se kulaš od mejdana
tri-četiri koplja po ledini.
Pa zavika Tale na Halila:
»Sjedi s mirom u moga kulaša,
kad ti muke nije i potrebe.«
A odmetnik zavika Halila:
»Kako ćemo mejdan pod'jeliti,
al' o ranu, al' o mrtvu glavu?«
Progovara gojeni Halile:
»Neću rane, veće mrtvu glavu.«
Pa odmetnik stane besjediti:
»Sad nemamo koplja ubojita,
već ćemo se ćordam' okušati.«
To rekoše, konje zaskočiše,
a za oštro gvožđe prihvatiše.

A Ilija krvopija stara,
i prije se krvit naučio,
po plećima ujagmi Halila,
iz Halila vatra poletjela.
Tada Halil baci svoju ćordu
po plećima odmetnik-Ilije
oko njeg' se ćorda obavila,
kô šarena guja oko trna,
ni od'jela prosjeći ne more.
Po sedam se puta udariše,
ni jednomu fajde ne bijaše.
Onda vila iz oblaka viknu;
posestrima Mujova Halila:
»Ne muči se, ne udaraj ćordom
po plećima odmetnik-Ilije,
već mu udri vranca od mejdana,
ods'jeci mu grivu od vranina,
u grivi su moći Ilijine.«
D'jete mlado udarilo ćordom,
pa ods'ječe grivu u gavrana,
pa padoše moći Ilijine.
Hitro baci na Iliju ćordu,
sa Ilije odletjela glava.
Bože mili, na svemu ti hvala,
sad se zbilja kavga učinila.
Puška puca na sve četir' strane.
Pade tama od neba do tala,
prolijeću konji bez junaka,
a junaci bez dobrijeh konja,
tude kavga za četiri dana.
Gdje god ima kakva udolica,
sve je krvca konj'ma do kičica.
Kad Hrnjica na Dolove sađe,
za njim svata ni jednoga nema,
samo mlada i uz njega Mujo.
Mujo hoda, oba konja voda,
a djevojka na kamenu cvili.
Počeli se svati sakupljati,
dvan'est hiljad' Mujovih svatova,
tri hiljade samo se sastalo,

to ostalo pogubilo glave.
Najstrag Tale uz Halila sađe
i on goni šezdeset sanduka.
Oženiše brata Hrnjičina,
ama tužno, jadno i krvavo,
jerbo mnogi izgubiše glave.

XXXVII

ŽENIDBA MUJA HRNJICE

(Prozor)

Mujo sjedi na bojali kuli,
mrku kahvu iz findžana srče.
Pokraj njega ostarjela majka,
ona često gorko uzdisaše,
pa Mujagi besjedila sinu:
»Ah, moj Mujo, moj rođeni sine,
kako sam ti, vidiš, ostarjela,
ostarjela i obnevidjela,
da ne mogu preko kuće preći,
kamo l' ću ti hizmet učiniti
i studene vode donijeti,
već se ženi, moje d'jete drago.«
Mujo majci tiho besjedio:
»Moja neno, moj očinji vidu,
kako ću se jadan oženiti.
Ja obiđoh svu zemlju Turćiju,
širom zemlju tursku i kaursku,
i poharčih blago gotovinu
i đogina slomih po srijedi,
tražeć, neno, za sebe djevojku
i za tebe glavna prijatelja,
a nikako nahodit ne mogu.
Već sam čuo i ljudi mi kažu,
da imade lijepa djevojka
tamo dolje u Slivovu gradu,

l'jepa seka slivovskog serdara,
kakve sada u Krajini nema,
u Krajini turskoj i kaurskoj.
Već kuhaj mi lake brašljenice,
sve debelo kao ogledalo.
Ja ću svoga opremit' đogina,
pa otići do Slivova grada.
Ako bih ja curu begenisô,
sada bih je zaprosio, neno.«
To starica jedva dočekala:
»Hajde, sine, u sto dobrih časa,
hajde, Mujo, čestito ti bilo!«
Mujo sedla pretila đogina,
stara skuha lake brašljenice,
pa se baci sokô na sokola
i otišće brdu i dolini.
Kud god iđe, u Slivovo siđe,
baš do kule slivovskog serdara.
Kad je b'jeloj kuli dohodio,
al' bijela kula zatvorena.
Kad to vidje buljugbaša Mujo,
on zavika iza svega glasa:
»Je l' u kuli kućni domaćine,
je l' u kuli mlada Vidosava?«
Kada cura glase razumjela,
ona spade na demir-pendžera,
zapituje neznanu deliju:
»Što će tebi kućni domaćine,
što će tebi cura Vidosava?«
Besjedi joj Hrnjica Mujaga:
»Jesi l' ti to, Vidosava dušo,
spani meni na mermer-avliju,
da ja tebi dv'je besjede kažem.«
»Hajd' odatle, madžarska katano,
ako jamim sv'jetla džeferdara,
ubiću ja tebe i đogina.«
»Udri, Vido, srce iz njedara,
od tebe me zaboljeti neće!«
Al' da vidiš kićene djevojke,
ona jami sv'jetla džeferdara,

pa prisloni kasu na obrazu,
dva nišana cura sastavila,
a trećega buljugbašu Muja.
Pa na pušci vatru naložila,
al' joj žao bijaše junaka,
pa ne gleda Muja po srdašcu,
nego pod njim pretila đogina.
Plaho rani konja vilenoga,
kopite mu krvca poljevaše,
on se dertan maknut ne smjeđaše.
Kad je Mujo krvcu ugledao,
žestoko se ražljutio bješe:
»Vidosavo, boga ne vidjela,
jer mi rani pretila đogina,
jer u mene opalila n'jesi?«
Na kulu je juriš učinio,
od avlije vrata razlomio,
pa se prima vitkih merdevina.
Al' junačkog cura srca bješe,
ona uze do dva venedika,
pa na Muja vatru oborila,
grdne njemu rane načinila,
šest na njemu, sedam na đoginu.
Mujo vidje da će poginuti,
na sramotu od ženske desnice,
on posjede ranjena đogina,
pa se vraća u zemlju Turćiju.
Kada večer mrka dolazila,
al' eto ti slivovskog serdara,
u avliju konja ugonio,
za čorapu u krv ugazio.
To je njemu vrlo čudno bilo,
pa on pita seke Vidosave:
»Vidosavo, moja seko draga,
kakva krvca u našoj avliji?«
Seka njemu r'ječi besjedila:
»Dolazio Mujo Hrnjičiću,
pa sam njega grdno obranila,
neće ni živ dvoru dopanuti.«
To serdaru vrlo drago bilo,

on prihvati divit i kalema
i ćageta knjige nešarane,
pa je sitnu knjigu načinio,
baš na ruke Senjanin-Ivanu:
»Oj, Ivane, d'jete u matere,
kupi sebi kitu i svatove,
u nedjelju hajde po djevojku.
Poginuo buljugbaša Mujo,
ubila ga moja Vidosava,
neće tebi svate zabuniti.«
Kad Ivanu takva knjiga dođe,
knjigu štije, a na nju se smije.
Pitala ga ostarjela majka:
»Oj, Ivane, moj jedini sine,
okle tebi knjiga šarovita?«
Al' besjedi Senjanin-Ivane:
»Ovo knjiga od Slivova, majko,
u knjizi mi lijep haber daje,
da je Mujo glavu izgubio,
ubila ga moja jauklija.
Pa da idem sada po djevojku,
provešćemo curu kroz bogaze,
neće mene Mujo zabuniti.«
Al' je njemu majka besjedila:
»Ako ti je Mujo poginuo,
tri su gora ostanula vraga:
jedan ti je Kovačina Ramo,
drugo ti je Tale Ličanine,
a treće je odgojak Halile.
Već čuješ li, moje d'jete drago,
piši knjigu starcu Osman-agi,
Osman-agi na Udbinu ravnu,
od starine pobratimu tvomu,
da ti skupi kićene svatove,
pa nek' bude svatski starješina.
Neka kupi svu Udbinu listom,
ma ne vodi roda Hrnjičina.«
L'jepo Ivan majku poslušao
i Osmanu knjigu napisao.
Kad Osmanu knjiga dohodila,

on dozova Osman-bajraktara:
»Hajde jami zelena bajraka,
pa ga nosi u našu čaršiju,
pobij njega u kaldrmu tvrdu,
nek' se kupe age Udbinjani.«
Kad Osmane svate sakupio,
opremi se dizdar Osman-aga,
pa povede kićene svatove
ispod kule buljugbaše Muja,
ali Mujo bolom bolovaše.
Opazi ih gojeni Halile:
»Nu dizdara age Osman-age,
gdje odvede kićene svatove,
odvede ih svomu pobratimu,
pobratimu Senjanin-Ivanu!«
Kad to čuo buljugbaša Mujo,
on Halilu bratu besjedio:
»Hajde kupi beza tananoga
i mušeme na kajiš rezane,
utegni mi moje rane grdne,
a opremi debela đogina,
ja ću ići Senju na Krajinu
u svatove Senjanin-Ivanu,
da s' nagledam djevojačkog lica.«
U Halila pogovora nema,
on donese beza tananoga
i mušeme na kajiš rezane,
utegnu ga sa četiri strane,
a opremi đoga pretiloga,
pa se sokô na sokola baci,
a potjera niz to polje ravno.
Brzo mu je svate dostignuo.
To Osmanu vrlo mučno bilo,
na Mujagu krivo pogledaše.
Kad se Senju blizu primakoše,
preda nje je Ivo ishodio,
pa prebroji kićene svatove.
Kad ubroji Hrnjicu Mujagu,
odmah mu se brojak pometao,
pa Osmanu riječ besjedio:

»Pobratime, udbinski dizdare,
koliko sam tebi govorio,
da ne vodiš roda Hrnjičina.«
Preklinje se udbinski dizdare:
»Nije, pobro, života mi moga,
već je ovo momče od Udbine,
davno ti je Mujo preminuo.«
Lijepo su svate dočekali,
svim svatima konje prihvatiše,
svim svatima mjesto načiniše,
ali Mujo sam đoga razjaha,
pa on baca dizgin na jabuku.
Sam se đogo po avliji voda,
a Mujaga ode posestrimi,
posestrimi, krčmarici Mari.
Svu noć pije vino i rakiju.
Kad se svanu i ogranu sunce,
podvikuje čauš do čauša:
»Hazurola, kićeni svatovi.
Konjanici konje osedlajte,
a pješaci pritež'te opanke!«
Otišće se sila i svatovi.
Mujo skače na đogina svoga,
pa za njima goni nazorice,
sve do kule slivovskog serdara.
Serdar l'jepo svate dočekao,
l'jepi njima konak namjestio.
Kad ujutro zora osvanula,
ispadoše mladi djeverovi,
pa tovare ruho djevojačko,
a podižu na konja djevojku.
Ustadoše svatske starješine,
povedoše silu i Krajinu.
Bubnji tuku, a svirale svire,
udaraju zile i borije,
digoše se uz polje zeleno.
Kad su polje ravno prehodili,
primiše se široke planine.
Mujo Osma bogom zaklinjaše,
da mu danas u gajretu bude,

da izmakne lijepu djevojku.
Osman-agi vrlo mučno bilo,
jer Ivanu vjeru založio.
Al' se njemu na ino ne može,
preča vjera turska neg' kaurska,
prikloni se buljugbaši Muju,
pa izvrnu četu na kaure.
Skače Mujo kano i pomaman,
na alaje svate razgonjaše.
Dok se cure Mujo dohvatio,
uhvati je za bijelu ruku,
pa je baci za se na đogina
i uteče, vesela mu majka!
Na Udbinu zdravo dohodio
i doveo lijepu djevojku,
sebi ljubu, majci hizmećara.
Tako bilo, pa se pripov'jeda,
mi pjevamo kako nam je drago.

XXXVIII

MUJO I HALIL HRNJICA PADAJU U SUŽANJSTVO

(Prozor)

Dv'je Hrnjice vaktom uranile
na Jadiji visokoj planini,
pa Hrnjica durbin prihvatio,
rasteže ga na sedam kanata,
koji gleda na sedam sahata,
okrene ga kuli u Kladušu,
tud' je hoda do četiri sata,
Mujo odmah po durbinu jeknu:
»Aja, brate, gojeni Halile,
srušile se kule na Kladuši,

naša kula na ćenaru bila,
iz nje dimi biju po zemljici,
pet stotina kaurskih katana
jašu konje poljem zelenijem.
Ne znam, brate, kud će okrenuti,
il' će k nama na široka Doca,
il' će samo vodi i bunaru.
Ako budu kotarske katane,
beli će nam na bunar krenuti,
ako budu Karlovčani mladi,
džada im je na široka Doca.
Hajde, brate, da se poslušamo,
ti ćeš čuvat Doca širokoga,
a ja idem vodi i bunaru.
A katane ako vodi sađu,
izmetnuću svoga karabina.
Radi mi se u nevolji naći.
Ako tebi na Dolove krenu,
ti izmetni svoju granaliju,
ja ću ti se naći u nevolji.«
To rekoše, pa se rastadoše.
Osta Halil Doca čuvajući,
Mujo vodi i bunaru sađe,
a nikoga oko vode nema.
U jelike uvede đogata.
Mujo sjede uz studenu st'jenu.
Tamam Mujo mjesto utvrdio,
jeka stade od Kladuše ravne,
dok pomoli Komlen-bajraktare
i on goni trideset momaka
svezanijeh ruku naopako
i pred momcim' sedam djevojaka,
i pred njima Hrnjičina Ajka
i svezana Mujova Omera
i svezanu mater Hrnjičinu.
Svezali joj naopako ruke,
pa je bosu gone niz planinu.
Gdje god stigne, sve kandžijom bije,
iz nogu joj crna krvca lije,
a moli ga mati Hrnjičina:

»Nemoj mene biti, bajraktare,
ja ti ništa uradila n'jesam.«
A bajraktar staroj progovara:
»Kako n'jesi, božja otpadnice,
hairsuz si evlad izrodila,
svoj su našoj zemlji dodijali.«
Pa sađoše vodi i bunaru,
posjedoše, sofre zametnuše.
Istom jeka stade od Udbine,
dok eto ti Gvozden-kapetana,
i on goni trideset momaka
svezanijeh ruku naopako
i za njime osam djevojaka
i pred njima Hanka dizdareva.
A kad Hanka Ajku ugledala,
obje b'jele raskrilila ruke,
Ajku ljubi, a suze prol'jeva:
»Na zlu ti se mjestu sastadosmo,
kod bunara u rukam' kaurskim.
Mislila sam tebe zagrliti,
kad ti dođem za brata Halila,
a zar tako od boga suđeno.«
Dv'je se pobre rukam' zagrliše,
u junačka čela izljubiše.
Gvozden veli Komlen-bajraktaru:
»Ti si bolji junak na mejdanu.
Kad smo bili u ravnom Kotaru,
u mejhani hladno vino pili,
o djevojkam' sobet uzimali,
Ajka j' bila moja jauklija,
a Hankija tvoja jauklija.
Ja ne smjedoh Hrnjicama saći
i Ajke im sestre uhvatiti,
a ti sađe, Komlen-bajraktare,
pa zapali kulu Hrnjicama,
uhvati im sestru plemenitu.
A ja sađoh na Udbinu ravnu
i uhvatih tvoju zaručnicu,
daj moj brate, da se prom'jenimo,
da ti dadem Hanku dizdarevu,

a za sestru Muja buljugbaše.
Evo tebi još trista dukata.«
A veli mu Komlen-bajraktare:
»Broj dukate, pobratime dragi,
ja se neću ni jednom oženit,
a ni jedne neću prevjeriti.«
Pa se sada curam' prom'jeniše,
a sve gleda od st'jene Hrnjica.
Gvozden veli sestri Hrnjičinoj,
u ruci mu puna čaša vina:
»Dok popijem ovu čašu vina,
neka znadeš, sestro Hrnjičina,
odmah ću ti lišce obljubiti
na sramotu Muju i Halilu,
a na oči ostarjeloj majci.«
Mujo pusti pušku karabina,
pred očima oganj oborio,
da ubije Gvozden-kapetana,
da mu sestri lišce ne obljubi.
Pa prevrže Gvozden-kapetana,
a udari Jura bajraktara.
Jure pade, a Mile dopade,
s bajraktara bajrak prihvatio,
Gvozden silan na noge skočio,
pa doziva buljugbašu Muja:
»Nemoj ženski udarati, Mujo,
već izađi na studenu st'jenu,
pa mi pušci stani na bilješci.
Ja ću tebi stati na meraji,
razapeću puce na prsima,
pa izberi gdje god ti je drago.«
A Hrnjica na st'jenu izađe,
Gvozden bistra pruži džeferdara,
na Hrnjicu nišan sastavio,
pred očima oganj oborio.
A Hrnjici loša sreća bješe,
jer ga Komlen dobro pogodio,
prebi Muju u ramenu ruku.
Mujo ranu krije na rukama,
l'jevom rukom pušku napunio,

a zavika Gvozden-kapetane:
»Nemoj punit puške, buljugbaša,
nećemo se vazdan puškarati,
već ćemo se gvožđem okušati.«
Pa poleti buljugbaši Muju,
a prihvati golu ćordu britku.
Mujo svoju l'jevom izvadio,
pa se oba gvožđem udariše.
Prije Mujo shvati kapetana.
Iz Gvozdena živa vatra sinu
s obje strane do zemljice crne
Gvozden ćordu na Hrnjicu baci,
iz Hrnjice crna krv polila,
pa sedam se puta sudariše.
Kud god Mujo shvati kapetana,
vazda iz njeg' mavi plamen s'jeva,
a niz Muja crna krvca l'jeva.
Dok Hrnjicu zemljom sastavio.
Mujo pade po ljutom kamenju,
Gvozden skoči, pa mu sveza ruke.
Istom neko isprijeka viknu.
Kad se Gvozden obazrio za se,
dok ugleda Mujova Halila,
na dugu se pušku podupira,
u ruci mu nadžak od čelika,
iz daleka brata dovikuje:
»Šta to, Mujo, crn ti obraz bio,
zar se dadeš svezat kaurinu?«
Ugleda ga Komlen od bunara,
pa požali pobratima svoga,
pa on salmu skide sa putalja,
pa poleti Mujovu Halilu,
da udari brata Hrnjičina,
a Halil se na ćordu odbija.
A da vidiš Komlen-bajraktara,
gdje Halila udario mudro,
među pleća udari Halila,
posadi ga na oba koljena.
A priletje Komlen-bajraktare,
pa pritišće Mujova Halila,

pa mu ruke naopako sveza.
Sve katane butun zapjevaše,
a turkinje mlade zaplakaše:
»Dv'je Hrnjice naše osužnjiše,
mi ostasmo robinje dov'jeka!«
A sad šenli oba pobratima
od bunara roblje otjeraše,
od bunara do ravna Kotara.
A kad bili lugu Popovića,
Komlen spremi na muštuluk banu,
a na ime hajduk-Marijana:
»Hrnjice smo pohvatali žive
i gonimo šezdeset momaka
i turskijeh petn'est djevojaka.«
Ban darova, ali ne vjerova:
»Tko će guje pohvatati žive,
dodijale Zadru i Kotaru,
kamo l' neće Komlen-bajraktaru
i našemu Gvozden kapetanu.«
U to doba Gvozden na kapiju,
on dogoni momke i djevojke
i on nosi gotove dukate.
Oni gone obadv'je Hrnjice,
a đogata na julari vuku.
Sve se tomu čudom začudilo,
Hrnjičinim neopranim brcim'
i njegovu debelu đogatu.
Stjeraše ih, banu pokloniše.
Ban ih odmah u tavnicu baci,
dv'je Hrnjice i šezdes't momaka,
a đogata u podrumu sveza,
a na kulu petn'est djevojaka.

XXXIX

OMER HRNJIČIN IZBAVLJA SVOG OCA BULJUGBAŠU MUJA I TRIDESET SUŽANJA

(Konjic)

Sjedi trides't u Udbini aga,
a pred njima Ćejvan-aga stari.
Ćejvan gleda lugu zelenome,
iz luga se konjik pomolio.
Onda reče Ćejvan-aga stari:
»Eto meni bega Mustaj-bega
sa junačke Krajine i Like.«
Pade beže pred pjanu mejhanu,
pa on sjede među trides't aga
i on grozne suze prolijeva.
A veli mu Ćejvan-aga stari:
»Što proljevaš suze od očiju?«
Govori mu beže Mustaj-beže:
»Znaš onoga vakta i zemana,
kad od cara sitan ferman dođe,
da se ide k Stambolu bijelom
da smjestimo agam' agaluke.
Pa ja odoh bijelom Stambolu,
osta moja na Krajini kula.
Haber pade u zemlju njemačku,
da j' otišô beže do Stambola,
na Liku su vlasi udarili
i na moju prebijelu kulu.
Moju tanku kulu porobili,
moju kćercu Zlatu odvodili,
ev' od onda četiri godine,
nikad pusta glasa ni habera!
Kada jutros zorom podranio,
na vratima halka udarala.
Kad ja padoh pred avlinska vrata,

al' pred vratim' knjigonoša mlada,
od velikog senta njemačkoga:
— Je li ovo kula Mustaj-bega? —
A ja velju knjigonoši mladu:
— Evo kule bega Mustaj-bega. —
On mi dade knjigu šarovitu.
Kad ja vidjeh knjigu šarovitu,
a kad knjiga moje kćeri Zlate:
— A moj babo, Mustaj-beže Lički,
jazuk tebi i tvojemu šanu,
gdje ja sjedim četiri godine,
u Janoku u bijelom gradu,
a ti glava od butun Krajine,
pa me kadar izbaviti n'jesi. —
Pa se jesam jutros poturkao,
koji bi se junak nalazio,
dao bih mu stotinu dukata,
da providi u Janoku kulu,
je li ondje moja kćerca Zlata.
Ako bi mi Zlatu izbavio,
dao bih mu pô imanja svoga.«
Sve mu age nikom ponikoše,
a u crnu zemlju pogledaše,
ali ne htje jedno momče mlado,
već on begu tiho govoraše:
»Ja ti pare ni dinara neću,
ja ću ići do Janoka b'jela,
providjeću u Janoku gradu,
je li u njem' tvoja kćerca Zlata
i pravi ti haber donijeti.«
A veli mu beg Mustaj-beg Lički:
»Hajd' otolen, ti pasje kopile,
ne zna ti se ni ko ti je babo,
kamo l' da ti do Janoka siđeš.«
To djetetu v'oma despet bilo,
iz mejhane na noge skočio,
pa okrenu bijeloj Kladuši
pod bijelu Hrnjičinu kulu.
A na kuli ostarjela majka,
kad pogleda ispod tanke kule,

opazila svog Omera sina,
sve on ide, a znoj otiraše,
dok on pade u bijelu kulu,
dočeka ga ostarjela majka.
»Šta j' Omere, a pobogu sine?«
»O starice, stara kukavice,
mene beže kopiljanom vabi,
te mi reče jutros u mejhani:
— Ne zna ti se ni ko ti je babo.«
Progovara ostarjela majka:
»Kako ne zna, moj Omere sine,
babo ti je buljugbaša Mujo,
a amidža nejačak Halile,
a daidža Gojanović Meho.
Tebi nije već godina bilo
ev' odonda šesnaest godina,
kad tvoj babo četu pokupio,
po on ode sentu njemačkome.
Iza toga do nedjelju dana,
tamam žarko ogranulo sunce,
jeka stade ispod tanke kule,
ja pogledah na pendžeru mlada,
kad evo ti babova đogina,
svega konja poštrapala krvca,
na njem' nema Muja, baba tvoga.
A ja mlada uhvatih đogata,
pa ga svezah u toplu podrumu,
ev' odonda šesnaest godina,
ja ne znadoh, moj Omere sine,
jal' su onda turci izginuli,
izginuli jal' su osužnjili.«
Onda Omer tiho govoraše:
»Majko moja, kuhaj brašljenice,
tetko Ajko, izved' mi đogina,
ja ću rano do Janoka sići,
il' ću svoju izgubiti glavu,
il' begovu Zlatu ja vidjeti.«
Ajka trče po begova đoga,
sigura mu konja od mejdana,
a stara mu brašljenicu sprema.

Pa spremiše maloga Omera,
svedoše ga do konja đogata.
Omer mali uzjaha đogina,
a veli mu ostarjela majka:
»Moj Omere, moje d'jete drago,
pusti konju dizgin na jabuku,
dobar će te đogat odnijeti
pod Kunaru visoku planinu.
Ondje ima velika livada,
na livadi dvije tanke jele,
ondjeka je počivaljka stara,
ondjeka su počivali turci.
Tu Omere moreš počinuti,
pa uzjaši na đogata svoga,
dobar đogat dobro pute znade,
nosiće te u Jadin-planinu.
Dok izideš na Jadin-planinu,
danak će te b'jeli ostaviti,
a noć će te mrka prihvatiti,
svrnuće ti đogat nalijevo,
ondjeka je bunar voda hladna.
Tu, Omere, osjedi đogata,
pa ćeš noćcu tude prenoćiti,
a ujutru rano podraniti.
Kada siđeš u zelene luge,
srešće tebe dvije raskrsnice,
ne, Omere, na lijevu stranu.
Ondjeka je čardak pandurica,
u čardaku harambaša Pavle,
a za njime stotinu hajduka,
što čuvaju Jadinu planinu,
da ne prođu niz Jadinu turci,
već okreni ti na desnu stranu.«
Tada Omer otišće đogata,
Omer pade pod Kunar-planinu,
gdjeno jeste počivaljka stara,
gdje su prije počivali turci.
Tu je Omer malo počinuo.
Opet Omer posjede đogata.
Tama pade na Jadin-planinu,

a za goru zalazaše sunce.
Svrnu đogat na lijevu stranu,
tude nađe bunar vodu hladnu,
tu mu stade đogat od mejdana.
Omer mali odsjede đogata,
pa je tude zanoćio noćcu.
Kad je tamam po jaciji bilo,
po planini zavijaše vuci.
Omer misli mîsli svakojake:
»Jadan ti sam junak dovijeka,
ovo meni prvo četovanje,
boj' se mene sanak prevariti,
pa mi vuci izjesti đogina.
Da bih išô uz goru Jadiku,
gora gusta, a planina pusta,
pomrklina, ni mjeseca nema.«
Sve mislio svakojake misli,
sve mislio, na jednu smislio,
onda misli: »Ni noćiti neću!«
Onda Omer uzjaha đogata,
pa okrenu niz Jadiku pustu,
a sve viju oko puta vuci.
Tamam sabah zora osvanula,
Omer pade pod Jadik-planinu,
a kad pade na crvene st'jene,
tu ga žarko obasjalo sunce,
Onda siđe u zelene luge,
sretoše ga dvije rasputnice,
onda Omer konja zastavio:
»Ovdje mene majka svjetovaše,
da ne idem na lijevu stranu.
Vjera bog ću na lijevu stranu.«
Pa udari niz zelene luge,
pomoli se bijelom čardaku,
na Omeru madžarske haljine.
Podranio harambaša Pavle,
u čardaku harambaša Pavle,
iz čardaka gleda u Jadiku,
dok niz luge pade konjaniče.
Kod njeg' sjedi bajraktar-Vidače,

Onda veli harambaša Pavle:
»Vid', Vidače, onog konjanika,
a na njemu madžarske haljine,
pani drumu za studenu st'jenu,
da vidimo ko je i kako je,
ima l' pasoš i od kog je kralja.«
Veli Vidak: »Ni maknut se neću,
biće ono neko od turaka,
u tebdilu u našem od'jelu.
Ima punih dvanaest godina,
kako ovdje ja Jadiku čuvam,
dočekujem po Jadiki turke,
dovodim ih tebi u čardake,
a kad siđem k Janoku bijelom,
kada meni mog junaštva nema,
već se broji sve tvoje junaštvo.
Već ti hajde drumu utreniku,
pa ti vidi ko je i kako je.«
Onda Pavle na noge skočio,
pa on pade drumu utreniku,
pa on sjede za studenu st'jenu.
Omer tude najaha đogata,
a zavika Pavle iza st'jene:
»Jabandžijo, odsjedi đogata,
imaš pasoš, od kojega kralja?«
Omer šuti, ništa ne govori,
već najaha putem utrenikom.
Onda Pavle na noge skočio,
pod Omerom uhvati đogata,
Omer konju dizgin prihvatio,
pa ga zgazi u zelenu travu,
pa poteže ćemerliju krivu,
pa on njemu odsiječe glavu.
A gleda ga stotinu hajduka,
onda skoči stotinu hajduka
i zavika grlom i avazom:
»Pogibe nam harambaša Pavle!«
veli im bairaktar-Vidače:
»Sjed'te dolje, zlo vam jutro bilo,
jer sam čuo od starijeh ljudi,

kad se samo po planinam' skita,
kad se ne bi pouzdalo u se,
ne bi samo ni jahalo kljuse.
Bogami je neko od turaka,
pa se jeste zuđurt dogodio,
gdje on nema pare ni dinara,
pa on ide sentu njemačkome,
sad će dolje štogod uraditi,
biće kod njeg' ćara ćelepira,
onda ćemo njega dočekati.«
Omer ode, otjera đogina,
pa on siđe lugu janočkome,
u janočko polje udario,
eto njega gradu pred kapiju.
Na kapiji otvorena vrata,
tuda Omer natjera đogata,
okrenu mu đogat kroz sokake,
a kad pade pred jednu mejhanu,
dočeka ga krčmarica mlada.
Onda Omer veli sa đogina:
»Natoči mi c'jeli dukat vina,
da napojim sebe i đogina.«
A veli mu krčmarica mlada:
»Hajd' otale, ti pasje kopile,
ko će piti na dukate vina!«
To Omeru vrlo despet bilo,
uz obraz joj sile udario.
To banova pjana je mejhana,
u mejhani krčmarica Pava,
ona ciknu kao ljuta guja,
pa pobježe na banovu kulu.
A kod bana trideset serdara,
krčmarica dođe sva krvava,
kako joj je sile udario.
A bane joj tiho govorio:
»Što si tak'a, moja krčmarice?«
»Dolje neka jabandžija dođe
na đogatu konju od mejdana,
pa zaiska cijel dukat vina,
a ja njemu tiho govorila:

— Ko će piti na dukate vino! —
On je meni sile udario.«
Onda veli bane lakrdiju:
»Na noge se, moji poglavari,
na noge se, da ga uhvatimo,
da vidimo ko je i kako je.«
A veli mu trideset serdara:
»Sjedi, bane, ti se napoj piva,
da kušamo ko je i kako je.
Spremi svoju kćerku Anđeliju,
neka uzme trides't djevojaka,
pred mejhanom kolo uhvatiti.
Ako bude iko od mulića,
sam će sjedjet, sam će piti pivo,
neće biti mukajet djevojkam'.
Ako bude iko od turaka,
odmah će se okaniti pića,
pa će ići gledati djevojke,
onda ćemo njega uhvatiti.«
Onda bane Anđeliju spremi,
i povede trides't djevojaka,
a djevojke kolo uhvatile.
Omer pije, ni mukajet nije.
Sve trideset pjeva djevojaka,
sve se čudi dilber Anđelija,
gdje đogatu iz leđena daje,
sve mu pije vino crveniku,
Onda veli Anđelija mlada:
»O, junače, čudna pijanico,
ja bih rekla da si krčmarica,
ti pogledaj kolo i djevojke.«
To Omeru vrlo despet bilo,
uz obraz joj sile udario,
dva joj mlaza krvi otvorio,
a pobježe Anđelija mlada.
A kad banu na kulu iziđe,
onda bane na noge skočio:
»Što si tak'a, moja Anđelija?«
»Ubi mene ona jabandžija,
sve on pije, ni mukajet nije.«

Onda bane na noge skočio,
pa zavika trideset serdara,
a veli mu Jugović-serdare:
»Sjedi, bane, u zô čas ti bilo,
zar ne vidiš da je od kraljeva.
Da spremimo jednoga serdara,
ako bude iko od kraljeva,
i sam će nam na kulu izići.«
Bane spremi Jugović-serdara,
pa Omeru pred mejhanu dođe:
»Jabandžijo, tebe zove bane.«
Onda Omer na noge skočio
i posjede on đogata svoga,
pa ga eto uskijem sokakom.
Al' ga gleda sa vrh kule bane,
pod njim se je đogat pomamio.
Onda bane tiho govoraše:
»Mili bože, bijesna junaka
i pod njime đoga od mejdana!
Pones'derte dibu i kadifu,
da kušamo onoga junaka.
Ako dvori kralja gospodara,
svu će nama dibu pogaziti.«
Oni steru dibu po avliji,
tada Omer natjera đogata,
svu pogazi dibu i kadifu.
Razjahao konja od mejdana,
eto njega na banovu kulu,
pa on njima boga nahvalio,
a bane mu zdravljem prihvatio.
Bane pita: »Ko si i kako si
i dvoriš li dobra gospodara?«
»Ja sam, bane, od Leđana b'jela
mlad bajraktar leđanskoga bana,
pa me dobro zamilova bane,
jer mu čudnu službu učinio.
Ne mogoše murtati gledati,
bane ima dva posepca sina,
pa mu neko zakla oba sina,
pa su mene oblagali banu.

Ne htje mene pogubiti bane,
već mi bane sve ajluke plati,
pa iz službe mene otjerao.
Sad ja sebi tražim gospodara,
ne bi l' gdjegod zimu prezimio.«
Onda bane tiho govoraše:
»Ja sam čuo od našijeh ljudi,
da ne ima bjesnijeg junaka
kô bajraktar leđanskoga bana.
Ja ću njega uzet na kapiju.«
Tamam žarko zalazaše sunce,
onda bane Anđeliju viče:
»Hajde jami novog bajraktara,
pa ga vodi u novu odaju,
ja ga uzeh sebi na kapiju.«
Povede ga dilber Anđelija,
ona ne htje u novu odaju,
ven ga svrati u svoju odaju,
pa Omeru tiho govoraše:
»Ti, bogami, od Leđana n'jesi.
Skoro bijah niže manastira
kod zelena Popovića luga,
vidjela sam mlada bajraktara,
bajraktara leđanskoga bana,
mrka brka od uha do uha,
a u tebe nausnice nema.
Već se meni po istini kaži,
ti si, beli, neko od turaka.«
Omer laže, a kune se krivo,
a veli mu dilber Anđelija:
»Kaži mi se, a ne taji mi se,
pa ću tebi nešto kazivati.«
»A što ćeš mi kazat', Anđelijo?«
»Evo ovdje begove Zlatije
više naske u boju trećemu.
Evo ima četiri godine,
da ne viđa nikog od insana,
posl'je mene curu Anđeliju.«
Omer laže, sve se kune krivo,
a gleda ga dilber Anđelija:

»Ti si, beli, neko od turaka,
kaži mi se, a ne taji mi se,
i još ću ti nešto kazivati.«
»A šta ćeš mi kazat', Anđelijo?«
Onda veli cura Anđelija:
»Evo ovdje trideset turaka
u tavnici, u našem zindanu,
evo punih šesnaest godina
i pred njima buljugbaša Mujo
i dijete Mujagin Halile,
ja im nosim u ponoći pivo.«
Onda Omer Anđelije pita:
»Kad im nosiš u ponoći pivo,
šta ti veli buljugbaša Mujo?«
»Sve mi Mujo Krajišnike hvali,
a najviše malog Bojičića.
Meni veli Mujagin Halile:
— Ti s' ne kiti, ti se ne udaji,
u nas mali Omer ostanuo,
mali Omer od godine dana.
Kad uzraste on će amo doći,
pa ću tebe njemu pokloniti.«
Onda joj je Omer besjedio:
»Kad ti Halil za Omera kaza,
kakov ima nišan na Omeru?«
A veli mu dilber Anđelija:
»Na mišnici na desnici ruci
mladež mu je ruku pritisnuo
od ramena do b'jeloga lakta,
kô da sjedi crna ptica čavka.«
A kad Omer r'ječi razumio,
pa zagrnu uz ruke rukave.
Kad pogleda dilber Anđelija,
kad mu vidje u mišnici ruku:
»O, Omere, kuću izgubio,
što se meni iz prije ne kažeš!
Polovinu noći izlazilo,
bi li rado u tavnicu sići,
da ti vidiš baba i amidžu.«
»Bih ja, Anđo, jedva dočekao.«

Zažegoše mume i fenjere.
Onda pođe dilber Anđelija,
a za njome Omer pristanuo.
Od tavnice kapak otvorila.
Kad padoše u kuću tavnicu,
ali sjedi trideset sužanja,
u svakoga kosa do pojasa.
Pocrnjeli kako ptica čavka.
Omer dođe, pa im selam viknu,
a veli mu Hrnjičin Halile:
»O, Madžare, ti pasje kopile,
moli boga za đavola tvoga,
jer me sindžir-gvožđe pritisnulo,
noktim' bih ti žvalje iskinuo.«
A veli mu cura Anđelija:
»Ono nije tanak Madžarine,
već je ono nejačak Omere.«
Omer ne zna baba ni amidže,
veće njemu Anđelija kaže.
A on pade babu Muju svome,
pa se babu vješa oko vrata,
a procvilje Mujo u zindanu,
kad opazi svog Omera sina:
»Moj Omere, moja sirotinjo,
je l' se naša oborila kula,
je li stara u životu majka,
je l' Krajina, kô što prije bila?
Jeda pusta mojega đogina!
Kada su nas vlasi pohvatali
u Jadiji, visokoj planini,
pobjegao đogat od mejdana,
na njeg' mnoga puška ispucala.
Ja ne znadoh, moj Omere sine,
ubiše l' ga vlasi iz pušaka,
al' uteče u zemlju Turćiju.«
»Utekô je, babo, u Turćiju,
nije nam se oborila kula,
hala nam je u životu majka.«
Onda Mujo tiho besjedio:
»Al' što ćemo, moja sirotinjo?«

Onda Halil Muju govorio:
»Bogme dobro, Mujo, ako bog da.
Bane nema od srca evlada,
posl'je curu dilber-Anđeliju
i maloga sina Marijana,
Marijana od dvije godine.
Neka ide dilber Anđelija,
nek' ukrade brata Marijana,
pa ga dađe našemu Omeru,
nek' ga nosi Omer u Turćiju,
pa nas more sviju izbaviti,
jer je bane ostario v'oma.«
Onda Anđa na noge skočila,
pa je eto na banovu kulu,
pa ukrade malog Marijana.
Donese ga u odaju mlada,
Marijanu dv'je godine dana,
a Marijan sanak boravljaše.
Omer onda sigura đogina,
u zobnicu metnu Marijana,
a sve spava mali Marijane.
Omer onda uzjaha đogina,
a pred njime ide Anđelija
do kapije i gradskijeh vrata.
Anđa viče kapidžiju Mata,
odzivlje se kapidžija Mato.
Veli Anđa: »Otvaraj mi vrata.«
Al' joj veli kapidžija Mato:
»Kud ćeš noćas, kadno vakta nema?«
Onda veli dilber Anđelija:
»Bolan, Mato, otvori mi vrata,
bane sprema novog bajraktara.
Sinoć njemu sitna knjiga dođe,
u Jadiju salazili turci,
da on ide naredit pandure,
da ne puste niz Jadiju turke.«
Kad joj Mato otvorio vrata,
tada Omer konja progonio
i odnese malog Marijana.
Omer onda jami Anđeliju,

da zabavlja brata Marijana.
Et' Omera u zelene luge.
Do sabaha četir' sah'ta bila,
a bijaše mjesečina sjajna,
na poljani jedna jela sama,
po poljani osjen pritisnuo.
Kad pogleda Omer sa đogata,
pod jelom se nešto pomicaše,
onda Omer Anđi govoraše:
»Čini li se tebi da je živo?«
Onda Omer spušta Anđeliju,
pa joj dade brata Marijana,
pa pod jelu natjera đogina,
a kad hoda beg Mustaj-beg Lički,
beže hoda, a Goluba voda.
Omer njemu božji selam viknu,
a beže mu tiho govoraše:
»Ej, Omere, moja sirotinjo,
da ti nije štogod žao na me,
kad sam tebi rekô u mejhani,
da se ne zna ni ko ti je babo.
N'jesam rekô zlijem nikakovim.
Ako budeš babušino d'jete,
pod onijem ostanuti nećeš.
Oj, Omere, moja sirotinjo,
eda vidje moju kćercu Zlatu?«
»Eno ti je, beže, u Janoku,
a u kuli janočkoga bana,
i još, beže, da ti čudo kažem.«
»Što, Omere, moja sirotinjo?«
»Vidio sam baba i amidžu
u tavnici janočkoga bana.«
Onda beže suze oborio:
»Gdje, Omere, moja sirotinjo?«
»Eno njiha, beže, u zindanu.«
»Sad što ćemo, moj pobogu sine?«
»Bogme dobro, beže, ako bog da,
ukrali smo malog Marijana,
moremo ih sviju izbaviti.«
Onda Omer begu govoraše:

»Imadeš li ikog od družine?«
»Imam, sine, pet stotina druga,
pa ih evo u zelenu lugu.«

. . .

Tamam sabah zora bijeljaše,
probudi se banica vlahinja,
a kad kod nje Marijana nema,
pa banica banu govoraše:
»Bolan, bane, kamo Marijane?«
Bane joj je tiho govorio:
»Odn'jela ga moja kćerka Anđa,
da se s njime razgovara mlada.«
Sad banica u odaju trče,
u odaji Anđelije nema,
niti ima novog bajraktara,
trkom trče, ona bana viče:
»Bolan, bane, ni jednoga nema,
bogme su ti djeca odvedena.«
Onda bane na tabiju trče,
pa zapali topa haberdara.
Na tavnici tavničare Jure,
iz tavnice dovikuje Tale:
»Kakvo vam je veliko veselje,
kad palite od boja topove?«
A veli mu tavničare Jure:
»Jadan Tale, porobljen je bane,
njegova su djeca odvedena.«
Al' besjedi njemu sužanj Tale:
»Zovi meni bolje amo bana.«
Ode Jure pa dovede bana.
Pita njega iz tavnice Tale:
»Što od boja pucaju topovi?«
A procvilje po tavnici bane:
»Moja djeca odvedena, Tale.«
»A ko ti je djecu odvô, bane?«
»Bogme ne znam, Budalina Tale.«
»Mujov ti je Omer dolazio,
Anđa ga je ovdje dovodila,
on je, bane, odvô djecu tvoju.«
Onda bane stao cvijeliti:

»Što ću, Tale, za boga miloga?«
»Piši knjigu na Omera, bane,
da ne smakne malog Marijana.«
Onda veli i besjedi bane:
»Da mi neće smaknut Marijana,
puštô bi mu sužnje svekolike.«
Onda bane besjedio Talu:
»Kakvu ću mu knjigu načiniti?«
A veli mu i govori Tale:
»Ne smakni mi malog Marijana,
puštaću ti baba i amidžu,
u planini roblje izm'jeniti.«
Bane trče, sitnu knjigu piše:
»Ne smakni mi malog Marijana,
da ti puštam baba i amidžu.«
Knjigu dade tanku Madžarinu,
Madžar ide poljem zelenijem,
uz janočke luge udario.
Beže sjedi pod zelenom jelom,
a kod njega Hrnjičin Omere,
do Omera pet stotin' drugova.
Pomoli se Madžar na poljanu,
na nogama sedam praporaca,
po tome se knjigonoša znade.
Onda beže govori Omeru:
»Stani tamo pred tanka Madžara.«
Omer skoči, dočeka Madžara,
knjigu dade begu Mustaj-begu.
Sitnu knjigu beže pregledao,
onda Omer begu govoraše:
»Knjigu piši banu janočkome.«
Sjede beže sitnu knjigu pisat:
»Eto bane knjige šarovite,
izvadi mi iz tavnice baba
i ostalih trideset sužanja,
pa ih spremi na granicu carsku,
a ja ću ih ondje dočekati.
Spremi s njima Jugović-serdara,
ondje ćemo roblje mijenjati,
ondje ću ja baba prihvatiti,

ondje ću ti djecu povratiti.«
Pa je taku knjigu načinio.
Knjiga ode na banove ruke,
dade mu je tanka knjigonoša.
Onda bane tavničara viče:
»Brže, Jure, siđi na tavnicu,
izvedi mi sužnje svekolike.«
Jure trče, sužnje izvodio,
bane viče Jugović-serdara:
»Hajde jami trideset soldata,
te uzjaši moju beđeviju,
vodi sužnje zemlji na granicu,
na granicu cara i ćesara,
ondje će te Omer dočekati,
ondje ćete roblje mijenjati.«
Tada pođe Jugović-serdare
i povede trideset soldata
i sa njima trideset sužanja.
Serdar jaše banovu kobilu,
jer je serdar u bana ćehaja,
pa eto ih u janočke luge.
Kad padoše na poljanu ravnu,
a kad na njoj pritisnula vojska,
a pred njome beg Mustaj-beg Lički.
Kad to vidje Jugović-serdare,
nimalo mu drago ne bijaše,
da ne bude hila u turaka.
Onda beže na noge skočio,
i dijete nejačak Omere.
Na jaliju na stranu padoše,
beg dočeka Jugović-serdara,
pitaju se za mir i za zdravlje.
Kad rekoše da su zdravo bili,
onda oni roblje mijenjaše.
Ondje beže sužnje prihvatio,
a vrati se Jugović-serdare,
i sa njime trideset soldata,
i sa njima mali Marijane.

DODATAK

Mislim, da ću zadovoljiti općoj želji, ako na kraju ove zbirke narodnih pjesana koju progovorim o onim ličnostima, koje slavi pjesna, ili o običajima opjevanim u pjesnama.

Ove moje bilješke osnivaju se na narodnim pripovijetkama, a dijelom na turskoj povijesti.

K pjesni I

O Gazi Husrev-begu govore Bošnjaci muhamedovske vjere s najvećim poštovanjem. Slave ga ne samo kao velikog junaka na bojnom polju, već i kao muža plemenitih osjećaja, koji je ogromno svoje imanje ostavio na mnoge zadužbine, kojima se i dan danas mnogi narod koristi.

Gazi Husrev-beg bijaše sin Ferhad-bega, koji je imao za ženu kćer sultana Bajazida, imenom Selčuka-sultanija, koja leži pokopana u Macedoniji u gradu Serezu.

Godine 1472. (901) spremio je sultan Gazi Husrev-bega kao svog poslanika u Moskvu na ruski dvor, a 1483. otpravi ga u Skadar za namjesnika. Godine 1495. (924) dođe u Bosnu kao valija i upravljao je ovom zemljom do godine 1501.

Došavši u Bosnu, stade u Krajini kupiti vojsku među muhamedovskim Bošnjacima. S tom vojskom udari na Hrvatsku i pobije se s hrvatskom vojskom na utoku Une u Savu. Bijaše loše sreće; Hrvati ga nadbiju i osvoje gradove Tešanj,

Sokol i Kotarište. To bijaše valjda uzrok, što sultan Husrev-bega godine 1501. digne iz Bosne u Smederevo.

Po drugi put bijaše Gazi Husrev-beg postavljen valijom bosanskim godine 1510. Čim dođe u Sarajevo, stade kupiti silovitu vojsku, udari na gradove Tešanj, Sokol i Kotarište i osvoji ih.

1513. udari na Jajce, ali mu nije pošlo za rukom prihvatiti ovaj grad.

Kad je veliki vezir Ibrahim paša 1515. godine s turskom vojskom došao pod Zemun, krenu se Husrev-beg po zapovijesti s bosanskom vojskom i hercegovačkim spahijama onamo, te se obje vojske sastave. Husrev-begov odjel osvojio je u toj vojni tvrdi grad Ilok.

Godine 1517. osvoji Murad-beg, Husrev-begov vojskovođa, Jajce. God. 1520, kad je car Ferdinand obsjedovao Budim, pridružio se Husrev-beg s Bošnjacima turskoj vojsci na muhačkom polju, učestvovao je u boju kod Osijeka 1521, zatim u Dalmaciji i u Krajini i poginuo u ratu s Crnogorcima godine 1531. Ubio ga je Crnogorac od porodice zvane Kuč. Na razbojištu rasparaše Gazi Husrev-begu drob te ga ondje pokopaše; mjesto se i sada znade. Pripovijeda se, da rad toga predjel prozvaše »Drobnjacima«, kako se i dan danas zove. Mrtvo tijelo Gazi Husrev-bega bijaše doneseno u Sarajevo i ukopano kod džamije, koju je godine 1521. sagradio, i koja se po njemu zove Gazi Husrev-begova ili Begova džamija.

Osim ove džamije sagradio je Gazi Husrev-beg: vodovod Crnijer ili Crnil za 21 česmu u Sarajevu, medresu, tekiju, mekteb, musafirhanu, dvije bolnice, koje se kasnije spojiše, imaret, knjižnicu su 1500 knjiga. Svi ti zavodi i danas postoje, samo je bolnica međutim podignuta na opću bolnicu, te je pod neposrednom upravom Zemaljske vlade.

Na izdržavanje tih zavoda ostavio je Gazi Husrev-beg mnoga nepokretna dobra u Sarajevu, Travniku, Jajcu i Tešnju, i veliku svotu novaca i dragocjenosti.

Među dragocjenostima spominju se tri tespiha u vrijednosti od 80.000, 50.000 i 20.000 drama. Ukupna svota Gazi Husrev-begove ostavine, namijenjene dobrotvornim vakufskim svrhama, iznosi po vakufnami ogromnu svotu od 3 000 000 drama srebra, dakle po današnjoj vrijednosti blizu

milijon forinata, računajući dram srebra samo po 4 groša ili 33 novčića.

77 Pripovijeda se, da je Gazi Husrev-beg ono zemljište, na kojem se danas nalazi stara pravoslavna crkva sarajevska, darovao svome hizmećaru, koji bijaše pravoslavne vjere, a rodom iz Makedonije. Stavio je jedini uslov, da crkva mora biti nekoliko aršina u zemlji.

Porodica Šahinpašića na polju glasinačkom može se ubrojiti među glasovite starije bosanske familije. Ima i dan danas potomaka ove familije na Glasincu, u Zvorniku i u Carigradu. Porijeklo ove porodice ne može se tačno utvrditi. Turska istorijska vrela spominju nekog Hasan-bega Šahinpašića i vele, da se je rodio u Rogatici.

Godine 1632. (1049) postade taj Hasan-paša valijom bosanskim, te je 12. rebiul-evela stigao u Sarajevo, gdje je iz nepoznatih uzroka pogubio defterdara bosanskog, Mahmud efendiju, postavivši na njegovo mjesto Bošnjaka Musliju Čelebiju. Kasnije bje premješten u Anatoliju i postavljen jenjičarskim agom.

O Aliji Đerzelezu, o pašama Ćuprilićima i o porodici Ljubovića progovoriću na drugom mjestu.

K pjesni II

U ovoj narodnoj pjesni, kao što i u mnogim drugima, pjeva se slava paša Ćuprilija, kao glavnih branitelja Bošnjaka kod sultana. Uvijek, kada je murtatima pošlo za rukom bošnjačke junake opanjkati kod padišaha, pojavljuje se Ćuprilić, da ih brani i da pribavi pravu cijenu njihovom junaštvu. Otud se lako razumije, zašto Muhamedovci u ovim zemljama vrlo štuju uspomenu paša Ćuprilića.

Paša ovog imena bilo je više; zato se upravo ne zna, kojeg se Ćuprilića upravo ova ili ona pjesna tiče.

O Ćuprilićima saznadoh ovo:

Mustafa-paša Ćuprilić postao je god. 1691. velikim vezirom no pošto je god. 1692. izgubio bitku kod Slankamena u Srijemu, odanle se izgubio. Pripovijedaju, da se poslije pokazao pod imenom Jusuf-paša Ćuprilić i da je živio u Sara-

jevu u samoći i siromaštvu. Sagradio je sebi kolibu u Hadži Isa-begovoj mahali pokraj Miljacke, otprilike ondje, gdje sada leži Sim-Zade medresa. Pošto je umro, ukopan je na Alifakovcu, gdje mu se turbe i sad znade. Osim Mustafa-paše bili su veliki veziri: Ćuprilić Mehmed-paša (hodža Ćuprilija 1656. godine) i brat mu Husein-paša (1698), zatim Fazil Ahmed-paša (1663. godine).

Ćuprilići, koji su u Bosnu na vezirstvo dolazili, jesu Ahmed Numan-paša, koji je bio prvi put 1713, a drugi put 1717. godine, i Ahmed Sadulah-paša, koji je prvi put 1752, a drugi put 1766. bio vezirom u Bosni.

Svi ovi veliki veziri i valije bosanske dobiše ime Ćuprilije ili Ćuprilići otud, što vuku lozu iz varoši Kjüpri, ili kako Bošnjaci vele »Ćuprija« — u Anatoliji. Pripovijeda se, da je djed Mustafa-paše Ćuprilića, imenom Hasan-aga, bio Arnaut, koji se iz nepoznatih uzroka iz Arnautluka preselio u Anatoliju.

Husein-paša Ćuprilić u turskoj povijesti ima pridjev »amidža« i to stoga, što je stric (amidža) velikog vezira Fazil Ahmed-paše. Ovome pak nadjenuše tursko ime »Hatem ul uzera« što znači »konac vezirstva«. Bio je tako zaslužan čovjek i valjan upravitelj carstva otomanskog, da poslije njega nikog nisu smatrali da je sposoban vršiti zvanje velikog vezira.

K pjesni IV
Pričanje o Đerzelez-Aliji

U vrijeme kada Gazi Husrev-beg bijaše u Sarajevu valija, bio je kod njega sluga imenom Alija, kojeg je držao samo za tovarenje konja i za dotjerivanje drva iz šume, što bi u kući trebalo za ogrjev.

Alija je imao majku i neudatu sestru Ajkunu. One su stajale u mahali Mimar Sinan pod Šejh-Sinanovom tekijom. Sada je ta kuća vlasništvo Ćejvanija. Majka i sestra Alijina bijahu siromašnog stanja, tako da od Alijine plate, koju je od Gazi Husrev-bega dobivao, nijesu mogle živjeti, nego su one tkale i plele te se time nekako hranile.

Alija je bio do ušiju ćelav, te kad god bi htio u šumu u drva, morao bi zarana poći i opet se po mraku vratiti, vre-

bajući kada djece po ulicama nema, jer čim bi djeca Aliju na ulici opazila, zaorila bi u jedan glas: »Ćelo, ćelo!« Toliko se je djece bojao, da su ga i kamenicama tjerali.

Aliji je bilo po prilici 18 godina, kada je služio u Gazi Husrev-bega. Alija je bio vrlo vješt u radnji oko tovarnih konja, i što god bi trebalo za ogrjev drva za Gazina konaka, on mu je dobavljao. Gazina kuća bila je nadno Lugavine ulice, gdje je sada šerijatski sud.

579 Priča se, da Alija nikada nije posjekao stabla sirovog drveta, niti je ikada odsjekao mladih grančica. Zacijelo je kadgod od nekoga čuo, da je i drveće živo i da je sirovo drvo grehota posjeći; pa kako su u to vrijeme ljudi pobožniji bili nego u kasnija vremena, i Alija je to u glavu utuvio i svojeg se reda držao.

O postanku junaštva Alijina kazuju ovo:

Alija je jedno jutro podranio, kao što mu je običajno bilo, da se od djece i njihovog napastovanja ukloni i pođe s konj'ma u drva, po prilici u Vučiju luku. Ljetno sunce bilo je povisoko izašlo i svoje vruće trake na zemlju i svakojako bilje spustilo. Alija sveže konja za neko drvo i pođe tražiti suhijeh drva, da za tovare prigotovi. Hodajući po šumi, bijaše u duboke misli zašao i tako se snuždio da bi ga kap kiše ubila. Misli mu bijahu to: »Što ću jadnik da od života radim! Ostah željan bijeloga svijeta! Ova nesretna ćela uhvatila me se, koja mi je uzrok sve moje nesreće; od djece se ne smijem na bijeli dan pomoliti, svako je od mene jače. Ali ipak nijesu, ja bih mogao i bio bih kadar po koje istući, ama se bojim više napasti: ni u kozijem rogu ne bih mogao od njih u miru ostati, jer bi me nanovo spopali. Ali vidi muke, već i od mene starijih imade, koji mi viču »ćelo«; pa kad bi mi za rukom pošlo, da se, ma iz koje ruke bilo, djece riješim — od velikijeh se ne može mirovati. Ništa im ne smijem, ni riječi progovoriti, jer od mene su i jači i veći. E kad bi dragi bog naredio, pa kad bih bio jak i junak, da se s njima okušam, tadaj bi mi srce zadovoljno bilo.«

U toj misli u kojoj bijaše, pođe dalje kroz šumu; najednom se nešto zabezekne, čujući u pustoj šumi dječinji glas, dječinji, ali jako rođena. Pođe onamo, odaklen je plač čuo, kad na veliko čudo opazi u travi jako rođeno dijete, u kojeg bijaše sunce upeklo. Alija se ne umjede domisliti, odaklen to

dijete u pustoj šumi samo bez matere. Najednom se nešto sjeti i odsiječe sirovu granu od jele, prvi put sirovu, i pobode je kraj djeteta, te ga zakloni od sunčane žege i ostavivši ga u hladu, ode sjeći drva. Nije nekoliko puta sjekirom udario o suhu kladu koja je ležala blizu djeteta, dok najednom zapazi jednu ženu u bijelom plaštu pred sobom. Alija je smotri, i učini mu se sasvim neobična mimo ljudsku priliku: kose joj bijahu prekrile leđa i na zemlju pale, u licu bijaše veoma lijepa i bijela. Alija se preplaši, videći takvu ženu u pustoj šumi i ne znade, šta da čini. Žena mu progovori: »Jesi li ti onaj, koji si nad mojim djetetom hlad načinio?« Alija odgovori: »Jesam«, a ona ga upita: »Zašto?« »Zato, da ga sunce ne opali.« Žena mu reče, da išće za tu uslugu što ga je volja, i da će mu ona sve učiniti, što god zaišće. On je upita: »Ko si ti?« Ona mu odgovori, da je vila. Alija reče: »Ja bih najvolio, da budem jak i junak, da me niko savladati ne može, i da mi je dobar konj.« Ona mu na to reče, da je podoji i poteže bijelu veliku sisu. Alija to odmah uradi, i vila mu reče: »E pobratime, hajde onu veliku stijenu podigni.« Alija dođe do stijene. Vidjevši, da bi i dvadeset ljudi imalo posla, dok bi je i smjesta pomaklo, a kamo li diglo, prihvati za stijenu i pokuša da je digne i zbiljam je podiže. Na to mu vila opet progovori i pozva ga, da još jednom njezinog mlijeka podoji i Alija to učini. Vila mu zapovjedi, da opet stijenu digne i da je baci. Alija je posluša i digavši ogromnu stijenu, baci je. Vila mu reče, da je sada dobro.

Vila mu reče: »Kad prvi pazar dođe, izađi na at-mejdan, naći ćeš jednu šugavu doratastu kobilu i pod njom doratasto malo ždrijebe. Kupi je pošto-zašto i čuvaj maloga konja dok budne za jahanja.«

Nadalje mu vila rekne: »Ako ti kadgod velika nužda dođe, viči mene, ja ću ti u pomoć dotrčati.« — I za čas ispred njega iščezne.

Alija se prihvati svojeg posla, nasiječe drva, potovari na konje i krene se nazad u Sarajevo. Od toga vremena nijesu se djeca smjela usuditi da viču Aliji »ćelo!« ali Alija nije se htio pokazivati, koliko je jak, ama kada bi se njegovi akrani kamena bacali ili skakali, Alija bi im uvijek odskočio i kamen prebacio.

Alija je željno čekao pazara i dočekao ga. Izađe na at-mejdan i hodajući između konja, koji su se doveli za prodaju, opazi onu kobilu sa doratastim ždrebetom, koju mu je posestrima vila preporučila. Upita gospodara kobile, koliko bi za nju iskao, a on mu odgovori: »Samo me ove nakarade kurtariši i daj mi za nju koliko ti drago.« Alija se lijepo pogodi i kupi kobilu, pa je odvede kući. Neko ju je vrijeme hranio i ždrijebe počeo njegovati, ali malo ne prođe, kobila mu ugine, a ždrijebe ostane sirotno bez majke. Alija se za-
581 moli svojemu gospodaru, da mu dopusti ždrijebe dovesti u njegovu štalu, što odmah gospodar dopusti. Dan od dana započe ždrijebe napredovati, te kada mu je bila godina dana, ko god bi ga vidio, bez sumnje bi rekao, da su mu tri godine. Aliji je ždrijebe odviše milo bilo, jer mu je ono bilo jedini imetak od živoga.

Kako mu je ždrijebe drago bilo, držao ga je u štali, gdje je i njegovog gospodara at stajao, ali s dopuštenjem gospodara.

Gospodarev at stane dan od dana mršati. Gospodar zapita Aliju: »Zašto je moj at tako samršao, a tvoj konj sve bolje napreduje?« Alija mu odgovori da ne zna uzroka. Jedne noći uđe Alija iznenada u štalu, na čudo pogleda i ima što vidjeti: njegov konj bijaše krilat, te je na ata svoje lijevo krilo prebacio, a at se bijaše u golu vodu pretvorio i sve stenjaše, jer mu je tegoba bila dodijala. Alija vidjevši to, gdje njegov konj ima tajna krila, koja se nijesu dala ljudskomu oku vidjeti osjem Alije, odmakne sjutri dan svog konja od gospodareva ata, te se at kroz malo vrijeme opet na staro povrati. To Alija nije htio nikomu kazati, nego mu još bolje konj odraža.

Kada je sultan imao bitku sa narodom, koji je u Besarabiji, i Gazi Husrev-beg je s Bošnjacima bio u toj bici. Jednoga dana zametnu se velika bitka, u kojoj Turke sa sviju strana opkoliše. Gazi Husrev-beg, kao glasovit junak, borio se sa svojim neprijateljem junački, jahao je na svojem atu, držeći u ruci golu sablju i sve obarajući i sijekući, što god mu pod ruku dođe: tako je miješao po gustom neprijateljskom taboru. Bivši Gazi Husrev-beg dobro posustao, a neprijatelji ga opkolili, već se i sam bijaše odredio za žrtvu. Najednom opazi gazija jednog junaka na doratastu konju,

koji pod njim letijaše kao munja. Momak dotrča do gazije i za nekoliko časova rastrijebi neprijatelje oko njega. Gazija se stade diviti njegovu junaštvu i lijepo mu zahvali, koji ga je oslobodio od tolike neprilike. Gazija se bijaše lako obranio u desnu ruku, a Alija, jer to je bio taj junak, poteže čevrmu, te gazinu ruku zamota. Onda se nepoznati junak i dalje prihvati posla i na svojem doratu jurnu među neprijatelja. Neko vrijeme letijaše na bijesnu doratu po logoru neprijateljevu, i ne bijaše žive duše, da bi mu na mejdanu stanuo; kud god bi udario, otvarao bi sokak, da dvoja kola mogu proći. Svi su Turci u njega gledali i divili se njegovu junaštvu. Za malo vrijeme neprijatelj dade pleća i pobježe, ali junak na doratu za jedan hip iščezne ispred očiju svima koji su ga gledali i željno očekivali da se bitka svrši, da ga upoznaju, ko je i otklen je. Uzalud je gazija pitao i mlađe otpremao da ga traže, sve to zabadava, jer je junak ispred očiju tolikog svijeta iščezao.

Gazija se povrati u Bosnu i dođe u Sarajevo svojoj kući; njegova gospoja zapita ga o bici, kako je bilo i kako je u njojzi prošao, a on odgovori da je dobro bilo, i kaza joj da ga je nekakav nepoznat junak u najvećoj bici od dušmana spasao, pa da njega nije bilo, da bi zacijelo sva turska vojska izginula i on da bi sam poginuo. Kad gazija lijepo opisa nepoznatog junaka, reče joj: »Kada sam se u toj bici ranio, on mi je svojom čevrmom ruku zavio i eno je u bisagama, gdje je čuvam kao uspomenu.« Gospoja skoči i otvori bisage, te izvadi čevrmu svu krvavu i pogleda je, obrnu je tamo amo i reče: »Gospodaru, ja znadem ova čevrma čija je, ali ne znam kako je u tvoje ruke došla.« U velikom čudu upita je gazija: »Čija? Kazuj bolje!« Ona mu reče da je onu čevrmu njihovu slugi Aliji dala. Gazija je upita, gdje je Alija ovog i ovoga dana bio, a ona mu reče, da dva dana kod kuće nije bio, da je uzjahao na konja i oboružao se, pa je nekud otišao, a u koja je doba došao, to ne zna.

Gazija pozove svojeg slugu Aliju i čim mu u sobu stupi, skoči na noge i reče mu: »Dragi Alija, koliko si godina kod mene služio da ti platim, pa hajde od mene, jer ti nijesi više za mene, niti sam ja dostojan da mi budeš slugom.« Alija zaplače i zamoli gospodara da i nadalje kod njega u

službi ostane. Sva mu molba bude uzalud, lijepo se oproste i rastanu.

Kao što je gore kazano, Alija je imao kuću pod Šejh--Sinan tekijom i pod Grdonjem na Bakijama. Na sjevernoj strani Sarajeva bila je njegova danas zvana Panjina kula, te bi u ljeto u njoj stanovao, a u zimi bi kod kuće bio.

Otkad se Alija sa svojim gospodarem rastanuo, započeo je po svijetu hodati i s glasovitim junacima mejdan dijeliti, te se svagdje junački borio i mejdan zadobivao. Svoje prezime Đerzelez dobio je zbog junaštva, jer ta riječ znači borilac sa buzdovanom (Đurz-elez), biva buzdovandžija.

583 Priča se, da se je Đerzelez Alija s Kraljevićem Markom pobratio.

Lijepu priču o tome kazivao mi stari Kalaba, koji jedan dio svog pričanja ispripovijedi u krasnim stihovima, te žalosnim glasom doda, da je znao čitavu pjesnu, al da mu je veći dijel ispao iz pameti. — Ali slušajmo, što Kalaba pripovijeda:

Kraljeviću se prisnije, da mu njegova posestrima vila za ruku dovede nekakvog turčina, rekavši mu: »Čuješ Marko, ovo je Đerzelez Alija, pobrati se s njime, jer je bolji junak od tebe.« Marko to odmah uradi i — prenu se. Ljutit Marko sjedi na postelji i premišlja, ko da bude bolji junak od njega. Zakune se, da će ga ići po bijelome svijetu tražiti, da s njime junačku sreću okuša, da vidi, ko je bolji junak. Poviče na mlađe, da mu Šarca opreme, Marko se spremi, pojaše konja i pođe po svijetu tražiti svoga pobratima.

Tako isto i Đerzelez Alija usnije i pođe tražiti svojeg pobratima Marka, ali Alija ne htjede, da na konju ide, nego se obuče u derviško odijelo i pođe ga tražiti. Idući, sastane se s još dva derviša, koji iđahu putem. Jedan dan idući sva trojica zajedno, uzmu razgovor o uzroku putovanja, ali na veliko čudo ne pita jedan drugoga za ime ni za prezime, samo su se o uzroku putovanja razgovarali. Alija reče: »Uzrok mojega putovanja neki je čudnovati san.« Kaže im, kako ga je posestrima vila predstavila nekakom nepoznatom junaku, Kraljeviću Marku, i kako mu je kazala, da je Marko bolji junak od njega. Na to mu obadva derviša rekoše, da su i oni takav san usnili i da su pošli tražiti Marka. Alija ih upita za imena, kako se zovu, a jedan mu reče, da se zove Porča

od Havale, a drugi Torlak Alija iz Urumenlije. Kada se sva trojica pobra upoznaše, zagrle se i poljube i nastave svoje putovanje. Idući sva trojica jednim poljem, opaze izdaleka, gdje se diže prašina sa zemlje, kao da neki konjanici idu. Iđahu ne prekidajući svog putovanja. Duman se sve k njima približuje, a u dumanu veliko čudo ugledaše: jednoga junaka na šarenom, plahovitom konju, kojega bjehu mutne pjene obuzele. Junak je bio dobro potpuno oboružan i poviče iz grla junačkoga:

»Uklon'te se, do tri dervišine
da vam Šarac ne učini kvara.«
Dvojica se deda ukloniše
al' treći se uklonit ne htjede,
već on iđe, ništa ne pometa.
Opet viknu junak sa šarina:
»Ukloni se, gola dervišino,
da ti Šarac ne učini kvara!«
Derviš iđe, ništa ne pometa.
Ražljuti se Kraljeviću Marko,
On poteže čelikli nadžaka,
da udari golog dervišinu.
Al' se derviš hitar dogodio,
nadžak mu je na ruku dočekô
i ote ga iz Markovih ruku,
pa ga baci u zelenu travu.
To je Marku vrlo teško bilo,
pa poteže perna buzdovana
da udari golog dervišinu;
derviš topuz na ruke dočeka,
pa i njega bacio u travu.
Ljutit Marko za ćordu prihvati
pa zamahnu na golog derviša.
Derviš ćordu na ruke dočeka,
prelomi je nadvoje natroje,
pa je baci u zelenu travu.
Kad to vidje Kraljeviću Marko,
on odsjede svojega šarina,
pa za koplje Šarca privezao,
iz terkije mijeh izvadio,

pa dervišu tiho besjedio:
»Hod' dervišu, da se napijemo,
onda ćemo mejdan dijeliti!«
Što rekoše, to i učiniše.
Kada su se piva ponapili
pa im vince udrilo u lice,
skočili su na noge lagane.
Uzeše se u kosti junačke,
nosiše se šest ravnih sahata.
Aliju su pjene zauzele,
a Marka su mutne i krvave.
Stade Marko vikat posestrimu:
»Gdje si, vilo, nigdje te ne bilo,
zar ne vidiš gdje ću poginuti!«
Začu Marko vilu u oblaku,
gdje se ona grohotom smijaše,
ali njemu pomoć ne htijaše.
Hrvali se osam ravnih sâta,
Marko bješe sasvim iznemogô;
obori ga gola dervišina,
pa mu sjede na prsa junačka.
Stade tražit od sablje komada,
da on Marku odsiječe glavu.
Kad to vidje Kraljeviću Marko
pa govori golemu dervišu:
»A boga ti, neznana delijo,
kaži mi se, ko si i kako si,
neka znadem od kog' ću ginuti!«
Progovara gola dervišina:
»Jesi l' čuo šeher Sarajevo,
u Saraj'vu begovu džamiju,
viš' džamije Šeh-Sinan tekiju,
pod tekijom Đerzelez-Aliju,
Ja sam glavom Đerzelez Alija.«
Kad to čuo Kraljeviću Marko
on proljeva suze od očiju,
pa on grlom junačkijem viče:
»Hvala bogu i današnjem danu
kad ja nađoh svojeg pobratima!
Ja sam, pobro, Kraljeviću Marko!«

Kad to čuo Đerzelez Alija,
nema kada da sa Marka sađe,
ruke širi, u čelo ga ljubi.
Tuđe su se pobre upoznale.

Kada su to vidjela druga dva derviša, i oni se k njima približe, s Markom se poljube, i nanovo se sva četiri izbrate. Dotlen su bili jedan drugome veliki neprijatelji, a od tada postanu vjerni pobratimi.

Bidavši Alija na glasu junak, više je puta izlazio na megdan za svojega cara i vazda ga dobio. U staro doba, priča se, da su se carevi manje između sebe bili i ratovali nego li u skorašnjim vremenima, već bi spremili jednog poslanika i pozvali samog cara na mejdan a car bi spremio ispred sebe mejdandžiju, te su najviše tako jedan od drugoga gradove osvajali. Tako to narod priča.

O događaju u toj pjesni opjevanom ima i priča, koja se s pjesnom sasvim podudara. Samo se u njoj još kazuju i ove crtice o postanju nekih planinskih i mjesnih imena. Kada je Alija preko planine Ozrena naišao, dorat mu je nešto nazrio, a Alija mu je viknuo: »Ozri, dorate!« te kazuju da je od tada ostalo toj planini ime Ozren. Kada je Alija naišao preko sadašnje Vučije Luke, rekao je doratu da mu vučki tuda pođe, od tada je ostala Vučija Luka.

Kada je Alija nastupio na sadašnji Drljevac, rekao je doratu: »Zašto si se, doro, odrljio?« te od tada nazvao se Drljevac i svoje ime dobio.

Čifluk Alijin bio je prema Velikijem drvetima nedaleko od Sarajeva; sada su mu gospodari Mehmed-beg Mutevelić i Mustafa Jelko iz Sarajeva.

Priča veli da je Alijina sestra, prije nego što će poginuti, zaklela svojega brata bogom živijem, da kad je mrtvu kupali budu, vatru nalože od brestova drveta, na kojem će se voda za kupanje grijati i kada je u grob zakopaju, da joj na mjesto spomenika dvije glavnje iz vatre više glave jednu a jednu niže nogu usade, te ona reče svojemu bratu: »Ako sam ja čista obraza, neka se one dvije glavinje prime i listaju.« Ostalo onda bi, kako pjesna kaže. Od ona dva brijesta, što su iz glavanja porasli, još ih se i više podgoji i to mjesto

dobije svoje ime »Velika drveta« i tako se mjesto i danas zove.

Imade još živijeh ljudi u Sarajevu, koji su zapamtili šuplju brezu, kroz koju je probio Alijin buzdovan, kada je gonio Vuka Jajčanina. Breza je bila u Klokotima sve do vremena bosanskog valije Tahir-paše te su je nekakovi čobani zapalili, a neko veli, posjekli. Kada je to došlo u uši Tahir-paši, spremi delije u bližnja sela oko Klokota i uzme od seljana nebrojeno blago u ime globe, što se je takva starodrevna breza posjekla.

O smrti Alijinoj razno se priča. Jedni vele da se je učinio gajib, kad se osvjedočio, da je sestru bigajri-hak zaklao. Drugi mi opet pripovijedao, da ga je pogubio Vuk Jajčanin.
587 Ovaj da je Aliju zatekao na Đerzovom polju, kada je upravo klanjao, te se do njeg dovuče i odsiječe mu glavu, jer Alija ne htjede pomesti namaza, akoprem je vidio, da će poginuti.

U »Bosanskoj vili« broj 4. od godine 1888. štampana je narodna pjesna, koja veli, da je Aliju Đerzeleza na Romaniji uhvatio hajduk Sava od Posavlja. Ovu pjesnu pribilježio je pravoslavni sveštenik Stevan Š. Bubnjević, te je dodao ovu primjedbu: »Ovu sam pjesnu pribilježio od nekoga Jova Kragulja iz Prijedora, a pribilježio sam je zato, što se ja nalazim u selu Gerzovu, gdje je poginuo Đerzelez Alija, zbog koga je nazvato selo Gerzovo ili Đerzovo, a prije se zvalo Prhovo. Kad je Alija od Vuka Jajčanina bježao, ovdje ga je Vuk stigao i posjekao, gdje su mu Muhamedovci i turbe podigli, koje se i dan dani tuj nalazi. Njegovom grobu dolaze Muhamedovci iz dalekih krajeva i poklanjaju se, a osobito na sv. proroka Iliju bude silesija svijeta i tada pjevaju ovu pjesnu:

Razbolje se Đerzeleze,
Aman, aman!
Na Đerzovu ravnom polju,
Aman, aman! itd.

Muhamedovci sarajevski punim se pravom ponose, što mogu Aliju Đerzeleza zvati Sarajlijom. Kada se obazremo na junaštva Alijina, onda neće biti baš osnovana poslovica, koju nalazimo u »Narodnom blagu« a koja veli:

»Nije Sarajka rodila junaka.« —

Kad sam godine 1878. došao u Sarajevo, pripovjedaše mi, da se buzdovan Alije Đerzeleza čuva u tekiji na Bistriku pokraj velike kršle. Kasnije izgorje ova tekija i propade tom zgodom Alijin topuz.

K pjesni III

Mehmed-paša Sokolović, turski Sokolli, tj. Sokoljanin, koji je načinio u Višegradu most na Drini, bio je veliki vezir i umro je godine 987. (1579). Njegov bratučed Mehmed-beg Sokolović bio je valijom u Bosni 981. (1572), a brat mu Mustafa-beg Sokolović zapovjednik u Budimu.

Ko želi pobliže saznati o životu glasovitog Bošnjaka Mehmed-paše Sokolovića, taj neka prouči njegov životopis od Hamer-Purgštala i od Ivana pl. Kukuljevića.

U malenom selu Ravanci, između velike i male Varde, nedaleko od Rudog, pokazuju se temelji kućice, u kojoj se je, po pričanju narodnjem rodio Mehmed-paša Sokolović.

Muhamedovski i hrišćanski narod u onoj okolici priča da je Mehmed-paša Sokolović pokopao svoju majku, koja je umrla kao hrišćanka, usred muhamedovskog groblja u Sokolovićima, tik uz džamiju. Grobnica njezina i danas se kazuje i sastoji od dva stupa, koja su od sedre sazidana sa ćemerom. Narod veli, da ovo turbe rad toga nema četiri stupa, jer je ondje pokopana hrišćanka.

Turska istorija spominje u ono doba* još i Ferhad-bega Sokolovića i veli, da je stolovao u Klisi, pa da je godine 1561. (980) kod grada Ivanića nadbio vojsku, kojom je zagrebački kanonik Franjo Filipović bio udario na tvrdi grad Bosanski Novi. U tom boju vojevala je sa Ferhad-begom hercegovačka vojska pod vodstvom Sinan-bega. Zarobiše 300 vojnika pa i kanonika Filipovića. Ovaj primi muhamedovsku vjeru, dobije ime Mehmed, bude lijepo primljen u Stambolu, te ga sultan imenova lalom, podijelivši mu ime: Lala Mehmed-paša.

Priča se, da od toga Filipovića potječu begovi Filipovići, kojih danas ima na više mjesta u Bosni. Jedan od njih, i to Jusuf-beg Filipović, advokat u Sarajevu, u veliko mi je po-

* U oba prethodna izdanja: *dobu.*

magao, jer mi je ispisao više krasnih narodnih pjesama. — Drugo narodno pričanje veli, da su begovi Filipovići potomci Pilipa, brata glasovitog uskoka Rada Maloga, koji se spominje u mnogim pjesnama o bojevima u Krajini.

Mjesto Klisa, u kojem je stolovao Ferhad-beg Sokolović, biće Klisa između Sinja i Spljeta, a sandžak zvao se kliški, kako to svjedoči turska povijest.

Evo dodajem prijevod turskih natpisa, koji se i danas nalaze na ćupriji u Višegradu, o kojoj slovi ova narodna pjesna:

I

Mehmed-paša, Asaf[1] vremena;
Njegova uzvišena osoba prodičila je svijet.
On potroši svoj imetak na zadužbine, u slavu božiju;
Niko neće kazati da je bačen imetak koji se troši na takove svrhe.
Za svoga života on je zlato i srebro uložio u zadužbine,
589 Jer je znao da ovakova djela ostavljaju lijep spomen.
Na Drini u Bosni sagradio je veličajnu ćupriju.
I svezao red svodova na toj rijeci.
Na ovakoj vodi, dubokoj i toka brza,
Predšasnici mu ne mogoše ništa sagraditi.
Po naredbi božijoj učinio je veliki paša,
Da se ime njegovo spominje s poštovanjem i blagodarnošću.
I sagradi ćupriju da joj na svijetu ravne nema.
Ne može se kazati, da je upropašten onaj imetak, koji se troši na ovaka dobra djela.
Nadam se od milosti božije, da će sagraditelju
Vijek prolaziti u sreći i da nikad za tugu znati neće.
Badi[1], koji je vidio, kada je dovršena gradnja, reče tarih:[2]

---

[1] Asaf, osobno ime. Asaf bijaše doglavnik cara Solomuna, čija je mudrost kod Muhamedovaca poslovicom postala.

[1] Badi = ime pjesnika koji je sastavio taj kronogram.

[2] Tarih = oznaka godine. Turska pismena pošljednjeg stiha označuju godinu.

»Neka bog blagoslovi tu građevinu, tu čudnovatu i lijepu ćupriju!«

Godina 979 (1571).

II

U vrijeme sultana Murata[3], sina cara Selima[4]. —
Veliki dobročinitelj Mehmed-paša
Učini srčanu nakanu, te je na vodi Drini
Sagradio veliku ćupriju svojim trudom i nadgledom.
Bože daj: da mu gradnja čvrsta, a sreća života njegova uvijek stalna ostane,
I da mu želje plodne budu na obadva svijeta,
. . . . (nečitljivo)
Takova djela . . . . Gledalac ovoga
Za velikog graditelja neka se Bogu pomoli,
. . . . ćupriju učinio, bog mu blagoslovio,
U vodi . . . . njemu je bio biser sedef:
»Eto napravih ćupriju na ovoj vodi, ja Mehmed paša!«[5]

Godine 985 (1577).

K pjesnama VI i VII

Svatovska groblja na Koritima i na Morinama i danas kazuju. Mislim, da ću ugoditi mnogom čitatelju, ako ovdje progovorim o ženidbenim običajima kod Muhamedovaca u Bosni.

Kako su bosansko-hercegovački Muhamedovci zadržali većinom svoje stare jugoslavenske običaje, tako su održali i kod ženidbe sve one prastare običaje, koji su bili u Bosni još prije pada Bosne. Može se reći, da i danas ovi starinski običaji među Muhamedovcima nepromijenjeni postoje, razumijeva se, u koliko se vjere ne tiču, jer su u vjerskim pravilima vrlo strogi.

Muhamedovac, kada se hoće da ženi, prvo ašikuje: prosi djevojku, prsten daje, svadbu ugovara. Kada dovede djevoj-

---

[3] Sultan Murat III.
[4] Sultan Selim II.
[5] Ovaj pošljednji stih daje tarih, tj. oznaku godine, a ova je 985 po arapskom kalendaru.

ku kući, provodi se svakojako veselje, bude konjska i pješačka trka, bije se nišan, bacaju se kamena s ramena, skaču na uzun-kobile, skaču na mijeh, kolo igra naokolo. Mnogi drugi znameniti stari običaji moraju se pri ženidbi obdržati i izvršiti kao: darivanje jenđija, djeverova, staroga svata i svih ukućana. Na svadbi ili piru mora biti svirka, tako zvana »davulhana«; to su bubnji, svirale, diple, zurne i davulbazi ili talambasi.

Kada idu svatovi po djevojku, nosi se pred njima alaj-bajrak; prvi ide stari svat, za njime ostali svatovi, najposlije jenđije i djeverovi, vodi se prazan konj, na kojem će jahati djevojka.

Svatovi moraju tako biti pripremni, baš kao da će dijeliti boj sa svojim neprijateljem. Idući putem davulhana tuče, bajrak se vija, a čauši viču, provode šalu, sokole družinu, sve kako će biti veselije društvo.

Muhamedovac pošto isprosi djevojku i dade joj svoj amanet, tj. uz prsten prema mogućnosti neku svotu dukata, onda kupi svate i šalje po djevojku, kao što veli narodna pjesna:

Prsten daje, svadbu ugovara:
»Ova svadba do petnaest dana,
dok porežem dibu i kadifu,
dok pokupim kićene svatove.«

ili

»O moj zete, Kopčić-alajbeže,
kupi svate, hajde po djevojku;
Da je Fata onda se rodila,
591 kad si njojzi zlatan prsten dao,
već bi sada na udaju bila.«

Obično biva stari svat imućniji i najugledniji rođak mladoženjin.

Djeverovi su obično mladoženjina braća, a ako braće nema, mogu biti i bratučedi ili drugi srodnici ili kućni prijatelji. Najmanje moraju biti dva djevera, a može ih biti i deset, to ide prema zgodi i bogatstvu.

Jenđije bivaju: mladoženjina mati, strina, tetka, ili koja druga rodica koja je udata. Tako isto kao i kod djeverova moraju biti dvije jenđije, a može ih biti i više. Jenđija se zove ona žena, koja ide sa svatovima po mladu.

Svatovi vodeći djevojku pjevaju, pale iz pušaka i vesele se. Djevojka jaše na konju, na glavi joj duvak, a oko nje djeverovi i jenđije. Kad i kad vodili bi mladu u tahtirevanu, a u najnovije vrijeme i u kolima.

Kada dovedu svatovi djevojku mladoženjinoj kući, izađe pred nju mladić, pa je on sobom skine s konja, s tahtirevana, ili s kola, a dadu joj ukućani hljeb pečen, obično pogaču, pa metne pod lijevo pazuho, a pod desno musaf (kuran). Kad ulazi u kuću pospu je svakojakim žitom. Pošto uniđe u kuću i raspremi se, onda u jednoj ljepšoj sobi u jednome budžaku stoji mlada, podvivši ruke, pokrivena duvakom, a oko nje sjede ukućani i ostali gosti i jenđije. Ako ko dođe iznova u sobu, mlada mu se pokloni. Čim nastupi veče knije se mlada, tj. boje joj se ruke i noge vodom zamiješanim prahom od kne ili k'ne (alcana tinctoria).

Kada se knije mlada, i tada se provodi kao neka osobita svečanost: sjedu mladu na jatak, oko nje po tri četiri uglednije gospođe, koje će je kniti, više njih drže djevojke razgrnut duvak među sobom i pjevaju. Određene gospođe meću djevojci knu na ruke i na noge pod duvakom, sve ostalo stojeći na nogama gleda taj obred. Kada se mlada knije, pa makar bilo i pô dana, zažegu se tri četiri lojene svijeće za to mahsus načinjene, te ih drže muška djeca, stojeći okolo mlade i duvaka. Djeci ne smije biti više od sedam godina. — Pošto se mlada oknije, to okrenuvši se prema istoku nekako na posebni način ugasi svijeće. Ove svijeće ostave sve donlen, dok se druga mlada u istu kuću ne dovede.

Iza kne obično drugu večer bude đerdek, i to mora biti uoči petka ili ponedjeljnika. Za đerdek odrede sobu, koja je za to mahsus priređena i svakojakim cvijećem vješto nakićena. Ujutro kada izađu mladenci iz đerdeka, ide mladić među svatove, ljubi oca, mater, staroga svata u ruku, drugim svatovima daje na dar: jagluke, čevrme i mahrame, koje mu je tu večer mlada baš za to dala. Nevjesta pošto ižljubi sve starije u ruku, opet stane u jednoj odaji, podvivši ruke, u budžak, te dvori, pa goste i ukućane ljubezno pozdravlja.

Isti dan podijele se darovi, što ih je mlada donijela, kao svekru, svekrvi, djeveru, zaovi i nevjestama i ostaloj rodbini i bližnjim prijateljima.

Đuvegija daruje starom svatu konja pokrivena čohom; djeverovima, čaušima i jenđijama daju se darovi i od mladine i mladoženjine strane.

Bogate mladoženje metnu konja na trku, pa ko uteče, dobije konja. Na toj trci imade pravo trčati svatko ko ima brza konja, a tako isto dade i stari svat trku, ali osim svatova nema pravo drugi trčati. Na pješačku trku metne se nekoliko aršina čohe, platna itd., tako isto daje se nagrada najboljem gađaču, bacaču kamena i skakaču.

Svadba ili pir provodi se gdjekad po heftu i više dana.

Među muhamedovskim narodom u Bosni i Hercegovini održali su se još i drugi običaji, koji potječu iz starog zemana više od pet stoljeća. Ove običaje, u koliko se ne tiču vjere, drže Muhamedovci najstrožije. Po varošima, naročito u Sarajevu ovi su običaji dobili drugo lice, sigurno uslijed utjecaja Osmanlija.

Navešću nekoliko ovih starih običaja:

Đurđev dan i Ilinj-dan (Alιđun) prava je narodna svetkovina za muhamedovski narod. Tada je velik teferič, kolju se janjci, izilazi se na zelen, te se provode svakovrsne narodne igre. Zanimljiv je drugi jedan običaj, koji se osobito drži u Sarajevu, a to je palenje šarenih svijeća na »mubareć-večer«. — To su u godini četiri noći, koje padaju na ove dane: 27. redžepa, 15. šabana, 15. i 27. ramazana. Od ovih večeri zove se treća i četvrta »berat«, prva »kader-điedžesi« (lejlei kader), a druga »regaib điedžesi« (lejlei regaib). Prije nego što će nastupiti koja od ovih večeri, vidjeva se u Sarajevu kako Muhamedovci kupuju i kući nose lojene svijeće obojene zelenom, crvenom i mavenom bojom. Tu večer pale ove svijeće, a što preteče, to se ostavi za potrebu, — zlu ne trebovalo! — Imućniji begovi, age i trgovci podijeliće u ove dane mnogo šarenih svijeća fukari koja nema sredstva, da ih nabavi.

Nijesam mogao saznati, odakle dolazi taj običaj. Star je svakako, ali je čudnovito da se osobito drži u Sarajevu, a da ga Muhamedovci izvan Bosne i Hercegovine ne poznaju.

K pjesni XI

Ne zna se od koje je porodice junak Omer-aga mali. Ova pjesna, čini se, da ima istoričkog osnova, jer je doista istina što se veli u stihovima 371. do 374, da u Mostaru ne bijaše paše sve do Ali-paše Rizvanbegovića.

Porodica begova Rizvanbegovića broji se među najglasovitije bosansko-hercegovačke sojeve. Od nje je bio u pošljednje vrijeme glasoviti Ali-paša Stočević, zapovjednik (vezir) cijele Hercegovine. Taj Ali-paša vodio je nekoliko puta rat s Crnogorcima, gdje je vazda pobijedio, što potvrđuju narodne pjesne i priče. Priča se da se Ali-paša pobratio s crnogorskim vladikom Petrom Njegušem, kada su se sastali 1848. godine u Dubrovniku.

Ali-paša je imao četiri sina, od kojih su dvojica bile paše, treći spahinski miralaj, a četvrti otišao još kao dječak u Carigrad, te je i on postao pašom u sultanovoj redovnoj vojsci.

Od njegovog srednjeg sina Nafiz-paše još su dva sina tj. Ali-pašini unuci u životu. Od ovih je jedan u sadašnje vrijeme opće poznati i vrlo uvaženi turski pjesnik i književnik zvani »Arifi Hićmet-beg«, koji se nalazi u turskoj civilnoj službi.

Osjem ove Ali-pašine obitelji imade još u Hercegovini bega Rizvanbegovića, koji i dan danas stanuju u Stocu.

Slavu begova Rizvanbegovića na najviši je stepen podigao rečeni Ali-paša, koji je nakon toliko zasluga poginuo 1852. na Sitnici pokraj Banjeluke. Vele, da ga je ubio Omer-paša serdar ekrem, jer se pri uređivanju novih reforma u Bosni bojao silnog upliva Ali-paše Stočevića. Pokopaše ga pokraj Ferhad-pašine džamije u Banjoj Luci.

Ali-paša mnogo je učinio dobro kroz 18 godina svojeg neograničenog gospodstva u Hercegovini. Između ostalih dobročinstva on je dao povod i prouzrokovao, te se za njegova vremena ustanovio katolički biskupat, kojega prvo nije bilo u Hercegovini.

On je bio zauzet za svaki napredak u poljoprivredi i raznim naukama. Dobavio je sjeme iz Urumenlije od pirinča, koji se sve do skoro u Hercegovini sijao, počeo je saditi masline i dudove, te se baviti svilarstvom. I sada se na njegovom dobru zvanom Buna kod Mostara, zatim u Stocu nalaze tragovi njegovog rada.

U njegovo vrijeme bijahu mu u Hercegovini valjani drugovi i pravi saveznici: u Ljubuškom Sulejman kapetan (Kapetanović), u Duvnu Mustaj-beg Rizvanbegović, u Gacku glasoviti junak Smail-aga Čengić, u Trebinju Hasan-beg Resulbegović, u Nevesinju Ahmed-beg Bašagić, u Foči paša Miljevina. S njima je 18 godina u Hercegovini zapovijedao, sve dok nije došao Omer-paša, zvan »serdari ekrem«, te uvađanjem reforma učinio kraj gospodovanju Ali-paše Stočevića. Njegovu energiju najbolje je razjasnila jedna cura, koju su našli spavajući u pustinji i koja je kad je opomenuše, kako smije spavati na tako nesigurnom mjestu, odgovorila: »Ako spavam ja, ne spava paša u Mostaru.«

K pjesni XII

Pleme Ljubovića u gornjoj Hercegovini

O plemenu Ljubovića, koje se danas po svoj Hercegovini razgranalo, priča se u narodu ovo:

Prije zauzeća Hercegovine po Osmanlijama bila je jedna od prvih kuća u gornjoj Hercegovini kuća Kašikovića, koji su stanovali u Nevesinju.[1]

Poslije dolaska Osmanlija u te krajeve, primila je i kuća Kašikovića islamsku vjeru. Osmanlijska vlada podijelila im je stari spahiluk s naslovom »zaima«.

Prezime Kašikovića pretvori se ovim u Zaimoviće, i oni upravljahu opet Nevesinjem.

Ne zna se, kojom prilikom dođoše Zaimovići u sukob s pašalijama i sviju ih isjekoše.

---

[1] Kašikovića ima dan-danas nekoliko familija u Trebinju, Mostaru, Sarajevu i po drugim mjestima Bosne i Hercegovine; svi su pravoslavne vjere.

* Ovaj oblik i u oba prethodna izdanja.

Na ovaj grozni događaj dođe odredba iz Carigrada da se svi muškarci od plemena Zaimovića posijeku i njihovo ime uništi.

Ta grozna naredba bude izvršena, ali jedna vjerna hizmećarica Zaimovićke sakrije novorođenog sinčića po imenu Ahmeda, iznese ga iz Odžaka ispod dželatske satare pod opregačom i sakrije u raž, koja je bila u njivi pod Odžakom posijana.

Majka spasenog djeteta, jedinog potomka Zaimovića, odgoji svoje čedo u velikom strahu, i Ahmed naraste veliki momak, a da se nije znalo za njegovo pleme.

Jednom dobrom zgodom javi se vladi za jedinog potomka hrabrog plemena Zaimovića i on dobije carsko pomilovanje zajedno sa starim spahilukom.

Zavlada Ahmed-beg, kao što su mu i stari vladali, te se i oženi, ali gle: u veselju ima i tuge. Nije prošlo ni dva-tri mjeseca, a car pozva zaime i spahije na vojnu na Kandiju, pa i naš Ahmed-beg Zaimović morade sa svojim spahijama otputovati u daleki svijet i ostaviti mladu ljubu, a vjenčati se s puškom i oštrom ćordom, zamijeniti ljubine meke dušeke mokrom kabanicom. Pa da je vojna kao što su danas vojne godinu i dvije. Ne sokole! Vojna na Kandiji trajala je i desetak godina. Ta pronikla je zelena vlasulja na sedlima junačkih atova, bijući tvrdi grad Kandiju.

Ahmed-beg Zaimović dobivaše — da reknemo često — pa makar i u godini po jednu knjigu od svoje ljube. U njega se rodio na Odžaku sin kao soko, pa je narastao, da će ured oca na Kandiji zamijeniti, ali ga babo ni vidio nije.

U Ahmed-begu rastijaše svakim danom veća želja za domom, ljubom pa onim sokolom, u kojeg je svu svoju nadu položio.

Jedne mračne noći uzdahne Ahmed-beg i ne mogaše više želji odoljeti pa opremi svoga dobrog konja, a kabanicu sveza u terkiju i krene se na put, ne rekavši nikome ništa o svojoj namjeri.

Putovaše po danu i po noći, jer iđaše svojoj ljubi, svome sokolu. I tako dođe Ahmed-beg usred mrkle noći pod svoju kulu u Odžaku i zalupa na pendžeru sobe, u kojoj sjeđaše njegova vjerna ljuba, gladeći zlatnu kosu svojega sina, ili bolje da rečem momčićka.

Ljuba je Ahmed-begova vjerna, pa zaviče na svoje sluge, oni obilaze kulu i nalaze neznanog deliju. Ahmed-beg im se kazuje, ali ne vjeruju, dok im ne raskaza, što ih uvjeri da su uhvatili svojega gospodara.

Ahmed-beg ulazi ljubi u odaju, ali ga ona dočekuje kako ne bismo mislili. Pita ga: »Kamo ti družina, kamo ti bajrak?« On priča ljubi da je bez izuna iz ordije u gluho doba otišao.

Ljuba mu ne laska već mu kaže: »Ja ti ne dopuštam da mi se primakneš dok mi ne dadneš vjeru da ćeš prije zore zajahati svojeg ata i vratiti se u ordiju. Ako nećeš, ja ću ranom zorom javiti svijetu da je zaim utekao sa vojne, pa neka ti svijet navije oglavinu, a od temreta zlatnoga bajraka vretena izdjelja.«

Ahmed-beg nije kukavica, u njemu kuca srce starih Zaimovića i Kašikovića; on nije pobjegao sa vojne, već došao da vidi svoga sokola. On daje svojoj ljubi tvrdu vjeru i za nekoliko sati otputuje prije zore natrag.

Kad je došao u tabor, već je zapovjednik bio naredio, da će oduzeti svakom zaimu i spahiji njegov spahiluk, koji se vrati prije svršene vojne, i javio u Carigrad, da se oduzme od Ahmed-bega timar i drugom dade. Ahmed-beg ode zapovjedniku i vjerno mu ispriča cijelu stvar. Zapovjednik opazi u tome da je ljuba Ahmed-bega Zaimovića junak i da on ne bi došao natrag da ga nije ona vratila, te otpiše u Carigrad, da se sa Ahmed-bega Zaimovića skine timar i podijeli junakinji, ljubi Ahmed-begovoj. To se u Stambolu prihvatilo i tako naredilo.

Današnji Ljubovići prozvani su dakle tim imenom po ljubi Ahmed-begovoj.

K pjesni XVII

Boj kod Osijeka

Pričao mi stari prijatelj Muhamedovac komu sam kazao ovu pjesnu, kako i danas mnogi starci čvrsto kazuju, da je jedan gazija Ljubović doista poginuo pod Osijekom, i da mu je turbe ondje bilo, sve dok ga ne razbiše u boju, kad su Turke iz Osijeka potisnuli. Ovaj boj kod Osijeka biće da

je onaj od godine 1521, u kojem je također sudjelovao Gazi Husrev-beg.

O gaziji sil' Osman-begu, hrabrome braniocu Osijeka, nijesam mogao u narodu ništa saznati, osim što ga broje među slavne junake i što vele, da nije bio Osmanlija već bosanski Muhamedovac.

K pjesnama XXI do XXX

Crtice iz života Ličkog Mustaj-bega, podrijeklom od porodice Lipovače

Kako se pripovijeda među Bošnjacima Lički Mustaj-beg rodio se u Lici otprilike u početku XVII vijeka. Kad mu je bilo blizu 20 godina, predao mu je Fazli-paša, bivši tada u Kninu, privremenu upravu u Lici, podijelivši mu čast alajbega.

Odmah poslije toga oženi se Mustaj-beg kćerkom Marula, alajbega ličkoga, pa onda sebi na Udbini sazida kulu, te se ondje nastani.

Kratko vrijeme iza toga otiđe Mustaj-beg u Carigrad, da tamo podigne ulefu, to jest vojničku plaću. Bavio se tada u Stambolu godinu dana, te u ono doba bude pozvan pred sultana, kojom mu je prilikom predana doživotna uprava u Lici naročitim sultanovim fermanom.

Kad se Mustaj-beg vrati iz Carigrada u Liku, strašno se zavadi s kotarskim serdarima, te pokupivši vojsku od 3300 momaka, otputi se pred njima na granicu, te se zastavi kod mjesta koje se zove Sjenica i Zobnica.

Tamo je s vojskom učinio konak i cijelu su noć razgovarali turci i vijećali kako da Kotarane zavaraju, pa na njih navale. Kada je dan osvanuo, Mustaj-beg razredi vojsku, da udari, a Kotarani u taj čas poviču:

»Mustaj-beže, lička poglavico,
otkako smo naselili Liku
dosad niko nas robio nije;
pa znaj dobro Lički Mustaj-beže,
ni ti toga učiniti nećeš!«

Na te riječi odgovara im Mustaj-beg:

»Kotarani, prođite se vraga;
N'jesam kazô kad sam polazio
da ć' besposlen vratiti se kuli,
il' ću jutros vaske porobiti,
il' ću glavom Kotar naseliti!«

598 Nakon takoga pregovaranja i međusobnih prepiraka navali Mustaj-beg sa svojom vojskom na prva sela i odmah bližnje kuće zapali i porobi, a stanovnike protjera do gornjih Kotara, koji odavle prebjegoše u Serdariju. Sve je to trajalo do počitka sunca. Onda sabraše zarobljenike i plijen, te se natrag vratiše. Kad su nastupili na goru Bukovicu, tamo su naišli na busiju drugih Kotarana; iz ove povikaše Mustaj-begu:

»Mustaj-beže, neka dobro znadeš,
nećeš naše protjerati roblje,
niti roblje nit' šićar ostali.«

Kad je Mustaj-beg te riječi razumio, onda se okrenuo svojoj vojsci, te joj rekao:

»O vojnici, moja braćo draga,
bolje b' bilo konak da činimo
neg' da odmah njima udarimo.«

Na to su svi pristali i konje odjahali, a roblje, što je uz njih bilo i ostali šićar, do svanuća pričuvali.

Kad je svanulo, najprvo sabah klanjali; iza toga Mustaj-beg pojahao svog konja đogata i vojsku u red postavio. Vojsku razdijeli na dvije pole; jednu polu ostavi na mjestu da čuva roblje i druge stvari, a s drugom polovicom udari u goru na busiju. Tri sahata učinio žestoku kavgu te je Kotarane nadbio. Svoje mrtvace pokupi i sahrani, a ranjenicima nosila sagradi, te ih na Udbinu prenese. Ondje razdijeli plijen među vojnike i spremi ih kućama njihovim.

Ovo je bilo Mustaj-begu prvo vojevanje; potpunu pjesnu o tom prvom junaštvu nijesam mogao stignuti.

Narodne pjesne, u kojima se spominju Mustaj-begova junaštva, žive po cijeloj Bosni i Hercegovini. Kad u kakom če-

tovanju Krajišnici nijesu dobre sreće ili kad im padoše vođe u ropstvo, eto Mustaj-bega, da učini indat i da razbije neprijatelja.

Pošljednje četovanje Mustaj-begovo bijaše, kad je sa 200 četnika pošao u Brlog, da gospoju Uzavca, imenom Janju, zarobi te je na Udbinu iznese. Bijaše je ugrabio, ali kad je s njom Gašnicu vodu prebrodio, dočekali ga Brložani u Bukovom klancu i tamo je sa svojih 140 drugova poginuo, a ostatak od 60 četnika umaknu sretno na Udbinu. O pogibiji Mustaj-bega Ličkog nijesam mogao pribaviti potpunu narodnu pjesnu, ali zato sam stigao pjesnu o njegovom pokajanju.

Mustaj-bega Ličkog porijekla, naime Lipovača, i sada ima više kuća kod Bišća u džematu Ripču. Pradjedovi ovih Lipovača naseliše se onamo iz Like, kad je Lika pod Austriju pala.

U pjesni XXI spominje se porodica begova Kopčića ili Kovčića. O toj glasovitoj bosanskoj familiji zabilježio je Mehmed-beg Kapetanović u svom »Narodnom blagu« ovo:

Pripovijeda se među narodom u Bosni i Hercegovini, a isto i po turskoj istoriji doznaje se, da je neki glasoviti junak Alaj-beg Kopčić, rodom iz Rame, uhvatio u boju jednog poljskog princa. To bijaše u 15. vijeku, kada je sultan Sulejman s Poljacima ratovao. Beg Kopčić, kada je doveo pred sultana toga princa, kojeg je živa uhvatio, reče mu sultan: »Išti što hoćeš, da ti darujem«. Ovi mu odgovori: »Čestiti sultane! Neću drugo ništa, nego daćeš mi u duvanjskoj okolici, u mom rođenom mjestu, onoliko zemlje, koliko mognem za jedan dan na svome konju Mlikoti objahati.« To mu je sultan rado dozvolio. Kada se vojska kući povratila, na određeni jedan dan uzjaše rano beg Kopčić na svoga konja Mlikotu, te počne objahivati neka brda, planine i polja, baš onuda kuda je on htio, a za njim su trčali od vladine strane određeni povjerenici, koji su granice postavili, kuda je god on na svome Mlikoti protrčao. Zaista i dan danas gledajući na to ogromno zemljište i na postavljene međe i granice, ne bi nikad rekao, da je moguće, da jedan čovjek za jedan dan može to sve objahati. Taj cijeli predjel raznovrsne zemlje nalazi se u posjedu potomaka toga junačine bega Kopčića, koji i sad sta-

nuje u prozorskom kotaru u selu Rami; imade ih i sad do 30 kuća, koje se nalaze u dosta dobrom stanju. Taj glasoviti beg Kopčić kada je umro, sahranjen je u svom rodnom mjestu u selu Rami, pokraj vode Rame, gdje su mu potomci namjesitili po turskom običaju jedan kameniti veliki spomenik, koji se turski zove »Turbe«. Malo niže ovoga spomenika pokopan je i njegov konj Mlikota, nad kojim je također jedan četverouglasti kamen kao spomen postavljen. Bezi Kopčići spadaju među prve bosanske plemiće, njihov porodični grb imade narisan u onoj poznatoj knjizi, koju je pop Rupčić u 15. vijeku pisao i koja se i dan-danas u kreševskom samostanu kod franjevaca nalazi. Od opisanog događaja potiče poslovica: »Objahuje kao Kopčić Duvno«, te se i dan-danas među narodom upotrebljava.

600 *K pjesni XXII*

Pobratimstvo u Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini

Držim, da će dobro doći čestitom čitatelju, ako kod ove pjesne, u kojoj se slavi pobratimstvo Stojana Jankovića s turkinjom djevojkom, progovorim o ovom starom običaju.

Taj starodrevni običaj uzdržao se među Muhamedovcima u Bosni sve do dan-danas. S promjenom vremena nijesu ga pobacili, niti zaboravili, već ga jednako drže kao i njihovi pradjedovi. Da taj običaj od vajkada među njima postoji, to svjedoče jasno njihove narodne junačke pjesne; evo vadim iz jedne ove stihove:

»Bajraktare, slatki pobratime,
nerođeni baš kô i rođeni,
sada mi se u nevolji nađi,
jal' pomozi meni, jal' Gavranu.«

Kako se muški između sebe brate, tako se i ženske posestre. Muhamedovci običavaju se sa svojim suparnikom pobratiti i tako postane među njima velika ljubav i pravo bratstvo. U pošljednje vrijeme Ali-beg Kapetanović iz Ljubuškog

(to je otac našeg bega Kapetanovića) pobratio se s Deđagom Čengićem kada su bili na vojsci na Jezerima. Pazili su veoma na to bratstvo i u velikom su prijateljstvu živjeli kao prava braća, dok su god živi bili. Pobratimi zovu jedan drugog »pobratime«, a njihova djeca zovu očina pobratima »amidžom«. Na to njihovo pobratimstvo mnogo puta paze i njihova djeca poslije njihove smrti.

Muhamedovci ne samo što se među sobom brate, nego i mnogo puta bude, te se pobrate i s inovjercem.

Za vremena Ali-paše Stočevića, kad je bila ona čudnovata pogibija pod Ostrogom u Crnoj Gori, onda se pobratio Bašaga Redžep-pašić iz Nevesinja s jednim Crnogorcem, na ime Ibrom Crnojevićem, i pomoću toga svoga pobratima živu je glavu kurtarisao od manastira ispod Ostroga i dobježao u Nikšić; a inače bi i on poginuo kao i kapetan nikšićki, beg Mušević.

Priča se, kako se pobratio Ali-paša Stočević s crnogorskim vladikom, Petrom Njegušom kad su bili godine 1848. na sastanku u Dubrovniku, te mir utvrdili.

Kako se razumije, sasma se jednostavno kod Muhamedovaca to pobratimstvo obavlja, samo iz desne ruke puste po jednu kapcu krvi, te je jedan drugom jezikom lizne i proždre, te tada postanu pravi pobratimi i glavni prijatelji, koji bi pri svakom slučaju vrlo lako jedan za drugog poginuli.

Dalje se priča, kako su neki imali vilu posestrimu, koja je pomagala svome pobratimu dijeleći mejdane i s neprijateljem boreći se.

Ovo pobratimstvo najčešće je duž crnogorske, dalmatinske i hrvatske granice, a u unutrašnjosti Bosne rjeđe* je.

U stari vakat bilo je i slučajeva da bi turkinja djevojka posestrila kršćanina. Lijep je primjer u pjesni XXII, gdje Zlatija veli Stojanu Jankoviću:

»Oj po bogu brate, momče mlado,
nit' sam vila, nit' sam utvorica,
ven sam Zlata Pločanin-Alage.«

---

* Mada u oba izdanja stoji oblik *ređe* ipak se ovaj ekavizam ne bi mogao uzeti kao Hörmannova govorna osobina.

A Stojan piše u knjizi koju sprema Kumalić-Alagi:

»Ja imadem bogom posestrimu,
l'jepu Zlatu Pločanin-Alage.« —

U ovoj zbirci muhamedovskih narodnih pjesana ima mnogo primjera pobratimstva i posestrimstva.

K pjesni XXIII

Bezi Atlagići

Koljeno begova Atlagića jedno je od najstarijih i glasovitih bosanskih plemića. Oni su od vajkada stanovali u Lijevnu i ljevanskom polju, najviše na svom čifluku, zvanom »Odžak« pod planinom Prologom.

Od ove porodice bilo je mnogo paša, beglerbega i alajbega. Od glasovitih pradjedova Atlagića poginuo je Alajbeg Atlagić godine 1737. pod Banjom Lukom. Najpošljednji paša iz ove plemićke familije bijaše Mehmed-paša, koji godine 1807. poginu pod Loznicom. Sjedeći pod svojim čadorom s drugovima u važnu eglenu, doletje kumbara te ga udari upravo u čelo junačko. Od ono doba običavali bi govoriti stari ljevanski turci, koji bijahu pod Loznicom, da su sjedjeli pod čadorom Mehmed-paše Atlagića kad mu je kumbara razbila glavu i da se njegov mozak rasprskao po njihovim haljinama. Čuo sam, kako kazuje stari Mahmud-beg Bušatlija iz Vesele straže, da je moralo u Mehmed-paše biti baš 80 oka mozga, jer inače ne bi se bio mogao rasprskati po halji-
602 nama svijeh onijeh Ljevnjaka, koji govore, da bijahu pod pašinim čadorom, kad ga je kumbara ubila.

Mehmed-pašin unuk Ali-beg bijaše pošljednji potomak slavnijeh Atlagića. On je godine 1861. umro u Lijevnu bez muškog poroda. S njime izumrije ova slavna plemićka porodica po debeloj krvi. Iza Ali-bega Atlagića ostale su kćeri, od kojih se jedna udala za Abdurahman-pašu Firdusa, a druga za Bećir-bega Hamza Alajbegovića iz Lijevna. Ovog najpošljednjeg Atlagića sestra bila je rođena majka našeg književnika Mehmed-bega Kapetanovića.

U Bosni nije običaj da se ko bez velike muke kazuje po materinom soju. — Narod za to lijepo veli:

Majka svoga svjetovala sina,
Svjetovala, pa mu govorila:
»Ako tebi do nevolje dođe,
ti se kaži roda materina,
mati ti je od Sokolovića.«

Od porodice Atlagića prije sto i toliko godina odselio se jedan u Carigrad, od kojega se i sada nalazi potomaka. Ali su ovi zabacili slavno ovo porodično ime, te su prozvani u Carigradu podrijeklom »Melekzade«.

Kako narod priča i dokazuje, od porodice Atlagića ima i kršćana, koji se i sada zovu istim podrijeklom, te stanuju u Kninu (Dalmaciji).

Od starine bilo je prebivalište Atlagića bijelo Lijevno, kako to i narodna pjesna svjedoči:

B'jelo L'jevno, sokolovo gnjezdo,
u tebi se sokolići legu,
sokolići bezi Atlagići,
golubice Firdusovke mlade.

Po ovom se razumije da su bezi Firdusi od prvih bosanskih plemića i da su bili ravni prama Atlagićima. Od Firdusa koji stanuju u Lijevnu, većinom su se bezi Atlagići ženili. Neki paša Atlagić bio je zapovjednik u Klisu, Solinu i Vranji, kada su Turci posjedovali neki dio Dalmacije, zvani »Krka sandžak«. Neprestano su Atlagići vodili bojeve protiv neprijatelja, te su dopirali čak na Muhačko polje, gdje su dvojica Atlagića poginula. To svjedoči turska istorija.

Bosanski Muhamedovci u veliko slave begove Atlagiće. U junačkim, još više u ženskim pjesnama veoma se često spominju ti begovi; beli znadoše stati na mejdanu i cijeniti ljepotu djevojačku. —

K pjesnama XXXI do kraja

Pričanje o Muju Hrnjici i njegovoj braći

Kako se među Bošnjacima, a osobito među Krajišnicima priča, Hrnjica Mujo rođen je u Lici na Udbini. Otac mu je došao iz Anatolije s Fazil-pašom, koji je toga vremena bio

valija u Kninu. Hrnjičin se otac oženio sestrom Kozlića Hurem-age i poginuo je prigodom četovanja u Principovini.

Njegove sinove Muja, Halila i Omera, koji iza njega ostaše kao nejake sirote, prihvati njegov daidža i othrani ih; no kad su odrasli i punoljetni postali, tada ih Ličani ne mogoše trpjeti, nego ih optuže kod oblasti, te Kozlića Hurem-agu i njegove sestriće bez daljnjeg pitanja iz Like presele na drugo mjesto. Uzevši tako braću Hrnjice i njihovu majku, odvede ih Kozlić Huremaga iz Like preko Petrova sela, onda preko vode Korane, sela Sturlića i preko vrela u Pećima (Vidovskom), koje se otud još i danas zove Hurem-agina voda, a odavde u Veliku Kladušu u kotaru cazinskom. Tamo ih ostavi na meraji, a on se povrati nazad u Liku.

Kad su braća Hrnjice na mjestu, gdje ih je daidža Hurem-aga ostavio, sebi od zelenih grana nad glavama kolibu savili, tada reče njihova majka: »Sinci moji, vidite li, gdje smo i kako smo: nit' u desnoj nit' u lijevoj ništa nemamo, samo boga stvoritelja, koji sav svijet hrani.« Pri tom pogleda svoga sina Muja, besjedeći mu, da ode u Banju Luku i da im kupi jednu kravu za njihove hrane. To posluša Hrnjica Mujo, te se otputi u Banju Luku i došavši onamo na dućan jednoga hadžije, sjede na ćefenak, da se odmori. Reče njemu taj dućandžija, da ode s dućana, jer da će domalo stignuti harambaša sa svojim društvom i od trgovaca po običaju harač pokupiti.

Kad je Mujo razumio riječi, čudio se takom govoru, čudio se i dočudit' se ne mogao, te on reče bazrđan-hadžiji: »Ja sam sustao, odavde ustati neću, a ti možeš ići, kamo tebi drago, vjera i bog platiću ti, što ti falilo bude.« Na to njega hadžija upita: »Čim ćeš, bolan, meni platiti, kad ja vidim da si siromašan i da si u jadnom stanju?« Onda njemu Mujo
604 odgovori: »Vidiš ovaj mandal pred dućanom, taj će tebi štetu naknaditi i ćefil za me biti.«

Hadžija ostavi otvoren dućan i Muja prekrštenih nogu na ćefenku. Malo iza toga dođe harambaša sa svojim društvom. Na svima džebe i ilike i crvene velike kape, fuknjače zvane, i svilene kite do ramena, a na njima čohane haljine. Pristupivši dućanu, harambaša potraži od Muja kabanicu, opanke i cijelo odijelo za društvo. Mujo njemu sve zatražene stvari dohvati iz dućana i predade bez prigovora. Kad

je harambaša primio robu i razdijelio je među drugove, tada Mujo reče harambaši: »Daj pare!« a ovaj mu odvrati: »Ja ne plaćam što oduzmem, zar ti to ne znaš?« Kad je Mujo razumio riječi harambašine poguli mandal od dućana pa udari harambašu i sa zemljom ga sastavi da je odmah mrtav ostanuo, a društvo mu u bijeg pohiti. Mujo potrči za njima u potjeru s mandalom i svijeh ih do vode Crkvine izvan Banje Luke umlati.

Kad to ču paša banjalučki, pozva Muju preda se, te ga upita, ko je i oklen je. Mujo njemu ovako odgovori: »Ja sam, paša, od kraja serhata, mjestimice od Velike Kladuše, moja me je mati opravila, da joj što kravice kupim.«

Onda njemu paša odgovori: »Ti ćeš kod mene musafir ostati, pa pošto sam ja od cara ferman dobio, po kome meni valja serhat ophoditi, to ću i tebe sa sobom tamo povesti.« Tada paša za Muju kupi 4 vola i poslije nekoliko dana paša pođe iz Banje Luke i s Mujom dođe u Veliku Kladušu, razapne čadore na zemljištu Košanici, i to na mjestu, koje se i sada zove »Pašina luka«.

Odmah zapovjedi, te se Muju tu sazida kula i ujedno Muja postavi nadzornikom kordona bos. Krajine i povrati se nazad u Banju Luku.

Mujo je prvo svoje junaštvo pokazao u Banjoj Luci tim, što je razbojničku četu potukao i vele, da je to bilo 1637.

Od toga vremena nastavio je Mujo svoga konja trkati i u svakoj konjskoj obdulji njegov je konj mogao prvi ujagmiti i dar ugrabiti; a tada je sa svojom braćom Halilom i Omerom, kao što se to i iz narodnih pjesana, koje se i danas među bosanskim narodom pjevaju, uvidjeti može, četovao u Hrvatskoj i Dalmaciji i silazio do Karlovca, Zadra, Siska i čak do Zagreba. Kad su Mujo Hrnjica i njegova braća Halil i Omer u Dalmaciji četujući u ruke Đurašina vojvode pali i zasužnjili se, čuje to Mujov pobratim, Nakić Husein iz Broda, te došavši u Kladušu, nađe staru mater braće Hrnjičića samu na domu. Digavši je na konja, odvede je na Udbinu Ličkom Mustaj-begu. Kad ju je priveo, Mustaj-beg je nije mogao poznati. Onda njemu kaže Kozlić Hurem-aga, koji je tada sjedio kod Mustaj-bega, da je to majka Hrnjičina, a nju da je doveo Nakić Husein iz Posavine, koji je pobratim

Hrnjice i da je došla tražiti pomoći od Mustaj-bega, jer su Hrnjice u sužanjstvu vojvode Đurašina.

Kad je Kozlić to rekao, onda se majka braće Hrnjica prikučila i stala pred Mustaj-bega, te mu plačući ovo govorila: »Moja su djeca vojujući dopala sužanjstva vojvode Đurašina u Dalmaciji i glas ima da će ih skorim kod manastira na kolac nabiti, a tebi je, Mustaj-beže, Mujo navijek desno krilo bio i za tebe je glavu gubio.«

Kad je Mustaj-beg stvar razumio, digne četu pomoću Tala Ličanina i Radojice Malog, pa po noći pošalje Nakić-Huseina i s njime Radojicu Malog kao kalauze, da uhode kulu vojvode Đurašina. Oni dođu kuli vojvodinoj. Sjutra dan braću Hrnjice iz tavnice izvedoše i svezane ih manastiru povedoše. Tada prispije s četom Lički Mustaj-beg, udari na četu vojvodinu i Hrnjice zdrave izbavi. Tom prilikom pogubili su i vojvodu Đurašina i rastjerali njegovo društvo, a braću Hrnjice na njihov dom u Kladušu opravili, i oni su do smrti po Krajini i Dalmaciji neprestano četovali.

Između ostaloga narod priča, da Muja nije moglo ni olovo biti, s razloga valjda, što je njega njegov pobratim Meho Katarica, kako vele, ubio iz puške, koja je napunjena bila zrnom od zlata saljevenim, dočekavši ga u Petrovoj gori spram Podzvizda u takovoj blizini, da se do njegovog ubojišta dovikati može, i da i sad ljudi živih imade, koji su na Mujovom grobu bili.

Vele, da je Muja njegov pobratim Katarica Meho nakon razboja s Jovanom harambašom iz sela Klokoča upitao, zašto njega u tolikim bitkama nikada olovo ne zahvati, a da je Mujo rekao: »Mene olovo zahvatiti ne može, nego kad bi slučajno u pušci mjesto olova zlato bilo, te bi me pogodilo, tada bi me usmrtiti moglo.«

Kad je Katarica to od njega razumio onda da se time i poslužio i Muja, kao što to gore rekosmo, iz busije ubio.

Narodna pjesna o pogibiji Muja Hrnjice veli, da je Ka- 606
tarica ubio Muja radi toga, što ga je zatekao sa svojom domaćicom.

Kad je vijest o Mujovoj smrti čuo brat njegov Halil, onda on ode i osveti brata Muja, ubivši njegovog krvnika Kataricu, koji je bio poturica.

Ruševina kule, u kojoj je Mujo Hrnjica s porodicom stajao, eno još i danas stoji u Velikoj Kladuši, na desnoj strani ceste. Na zapadnoj lijevoj strani ceste kladuške ima dobra voda, koja se zove »Hrnjičin bunar«, a ima tamo kamena stupa, u kojoj je Mujo barut tukao i pripravljao. Valja još i to primenuti da se u Vel. Kladuši istočno na desnoj strani nalazi uz brijeg jedna naravna ploča, po kojoj se i sad uzbrdice dobro vide konjske ploče kao da su urezane i još neki kao urezani znakovi. Među narodom se pripovijeda da su ti znakovi ploče od konja Muja Hrnjice i od njegovog koplja.

Hrnjica Halil poginuo je u Banjoj Luci povodom jedne pobune, u kojoj je poginuo glasoviti Tale Ličanin. Njihova turbeta i danas se kazuju. Omer Hrnjica poginuo je kod vrela Korjenice, pošavši u Liku. Dočekao ga u busiji Stojan harambaša i ubio ga. O smrti matere Hrnjičine ne zna se ništa, pa niti za njezin grob niko pripovijedati ne umije.

Pjesne narodne mnogo govore o Mujovom sinu Omeru; nijesam mogao o njemu ništa saznati, valjda je mlad poginuo. Nije ni čudo što se pleme Hrnjičića u ono kavgali doba upropastilo:

»Ovaka je krvava Krajina
s krvi ručak, a s krvi večera,
svak krvave žvače zalogaje,
nikad b'jela danka za odmorka.«

T U M A Č

turskih, arapskih i persijskih riječi, [zatim nekih manje poznatih riječi iz drugijeh jezika.]

Abaija, konjski pokrivač, od arapske riječi *'abā*, sukno

[abdest, (pers.) pranje (ritualno umivanje) lica, ruku do lakata i nogu do članaka, ispiranje usta i nosa i potiranje mokrom rukom po vratu, ušima i tjemenu glave, što je kod muslimana vjerska obaveza prije molitve, namaza < tur. *abdest]*

[abdestluk, (pers.-tur.) posebno mjesto u kući gdje se uzima abdest < tur. *abdestlik]*

ada, turska riječ, ostrvo

adalet, ar. r. pravda

adet, ar. r. običaj, [navika, tradicija]

[adžemkinja (ćorda) (ar.), sablja persijanka, sablja persijske izrade]

[adžemovka, adžamovka (sablja persijske izrade)]

aferim, persijska riječ umjesto *aferin!* slava! *[aferin!* (pers.) Bravo! odlično! tako je! živ bio!]

aga, t. r. gospodar, (jenjičarski) zapovjednik [zvanična vojna i počasna civilna titula]

[agalari (tur.), age, prvaci < tur. agalar, pl. od aga]

agaluk, t. r. gospodarstvo, zapovjedništvo [titula, dostojanstvo age; u Bosni vojno-administrativna teritorija manja od kapetanije]

ahmedija, ar. r. čalma, turban, [tanko platno omotano oko fesa ili koje druge kape, koja ima oblik fesa; obilježje islamske vjerske uleme]

ahval, množina od ar. r. *[hāl]*, stanje [prilike, okolnosti]

ajan, ar. r. starješina [prvak, odličnik; u jednom periodu osmanske vladavine u Bosni funkcioneri lokalne uprave]

ajet, ar. r. kuranska izreka [citat iz kurana]

[ajiluk, ajluk, tur. mjesečna plata, plata]

akran, ar. r. vrsnik, ravan u godinama ili inače [u časti, imetku, junaštvu]

akrep, od ar. r. *['aqrāb]*, skorpija

akšam, [tur.-pers.] r. večer [prvi mrak, zalaz sunca, prvi dio večeri]

al, t. r. crven, ružičast

Alah, ar. r. bog

Alah ičun, ar. r. *[Allah]*, i t. r. *[için]*, za, radi *[Alah-ičun! alahičun!* (ar.-tur.) boga radi! za božiju ljubav!]

[Alah rabum! (ar.-tur.) od *Alah robum* — bože, gospode! bože daj! — prilikom divljenja i prizivanja u pomoć]

Alah rahmetile, ar. r. Alah, i *rahmet*, milost, i t. r. *ile* ili *ejle*, učini [bože smiluj mu se!]

alaj, t. r. parada, svečani ophod, a kad je govor o količini vojske: pukovnija, regi-

menta [skupina, kolona, svita]
alaj bajrak, t. r. pukovnijska zastava [svečane zastave, službena zastava]
alajbeg, t. r. pukovnik [zapovjednik spahija u sandžaku]
alamet, ar. r. znak [predznak, predznak nesreće, nezgode]
alat, [pers.-] t. r. konj riđaste dlake (Goldfuchs)
alat, ar. r. množina od [alä], oruđe
aleć selam, *[alejć selam]* ar. r. mir vam [pozdravljam te, upućujem ti selam]
alem, ar. r. svijet, dragi kamen [dijamant]
alim, ar. r. naučenjak
almas ili *elmas*, [grč.] r. dijamant
Al [i] Osman, ar. r. Osmanova familija, dinastija
altun, t. r. zlato
ama, t. r. ali
aman, ar. r. oproštaj [pomilovanje]
amanet, ar. r. povjerenje, ostava [preporuka, zavjet]
amber, ar. r. ambra [vrsta indijskog pirinča]
amidža, t. r. stric
amin, ar. r. amen! [uslišaj, primi bože!]
aminkovati, od ar. amin
amir, ar. r. zapovjednik
Anadol ili *Anadolija*, [grč.] r. Anatolija, Mala Azija
anterija, t. r. dolnja haljina
araba, [tur.] r. kola [teretna zaprežna kola]
arka, t. r. leđa
[arkali (tur.) sa zaleđem, velik dug]
armagan, [tur.] r. dar, poklon
Arnaut, [grč.] r. Albanez, Arbanas
arslan, t. r. lav
aršin, t. r. rif, lakat [stara mjera za dužinu]
arz, ar. r. izjava
arz-odaja, (ar.-tur. r.) soba za audijenciju
arzuhal, ar. r. molbenica
asi, ar. r. odmetnut, pobunjen *[asi se učiniti*, osiliti se, objestan postati]
asker, ar. r. vojnik, vojska
asli, ar. r. temeljno, istinito [sigurno]
ašićare, p. r. javno, očevidno, otvoreno
ašik, ar. r. zaljubljen [ljubavnik, momak koji ašikuje]
[ašikovati, voditi ljubavni razgovor, udvaranje između momka i djevojke]
[ašik se učiniti, zaljubiti se, zaželjeti]
[ašluk, (ar.-tur.), trošak, novac za podmirenje potreba]
at, t. r. konj (u Bosni samo arapski konj) [konj plemenite pasmine]
avaz, [pers.] r. glas
avdes, p. r. *abdest* (*ab*. voda, *dest*, ruka) vjerozakonsko umivanje kod Muhamedovaca [v. *abdest*]
avdesluk ili *avdeshana*, p. r. mjesto gdje se abdest uzima
avlija, [grč.] dvorište [kućno dvorište ograđeno zidom]
Azak, t. [naziv] Azov (grad) [u SSSR-u]
azgin, t. r. obijestan, posiljen
aždaha, p. r. zmaj [mitsko biće zmijolikog oblika sa nogama, krilima i sa jednom ili više glava]

B

Babo, p. r. *baba*, otac
badem, p. r. *badam*, mandula [sanskrt. *badama*]
badža, [pers.] r. dimnjak
bag, t. r. sveza
baht, p. r. sreća

bajrak, t. r. zastava
bajraktar, od t. r. *bajrak* zastava i p. r. *dār*, nosilac [zastavnik, onaj koji nosi bajrak]
bajram, p. r. svetkovina [muslimanski vjerski praznik]
bakar, t. r. mjed
bakva, ar. r. stalno, opredjeljeno, utvrđeno (mjesto)
bakšiš, t. [ili pers.] r. dar [poklon, napojnica]
[*balčak* (tur.), držak od sablje ili mača]
balduza, t. r. svast [ženina sestra]
baljemez, [dalekometni top velikog kalibra, arabiziran naziv, najverovatnije od njem. *Faule Metze*. Hörmannovo objašnjenje pogrešno].
barem, p. r. *bari*, ako ništa, makar
barut [grč. ili asir.] puščani prah [< tur. barut]
basamak, t. r. stepen, podnožje
bastisati, t. r. pritisnuti, udariti, navaliti [ukročiti, nastupiti, pojaviti se; od tur. *basmak*]
baš, t. r. glava [glavar, prvak]
bašča, od p. r. *bagče*, vrtlić [vrt, voćnjak]
bašluk, t. r. oglavina, grobni kamen
bataliti, od ar. r. *battāl*, pokvareno, zapušteno, obezuvaženo [pokvariti, poremetiti]
bazrđan ili *bazarđan*, p. r. trgovac
be! t. r. [preuzeto iz grčkog] interjekcija poziva ili zapovijesti [more! ta!]
bećar, [pers.] neoženjen [momak samac, bez porodice]
beden, t. r. tvrdinjski zid [debeli zid oko utvrđenog grada, bedem]
bedevija, ar. r. *badäwiyy*, beduinski; u Bosni: beduinska, arapska kobila
beg, t. r. gospodar, knez [plemić, plemićka titula; gospodin; zapovjednik sandžaka]
begenisati, od t. r. *beğenmek*, zavoljeti, primiti, izabrati [svidjeti se, dopasti se]
begluk, t. r. država, kneževina [1. begovsko imanje; 2. državno imanje; 3. konak, sjedište bega ili paše. Hörmannovo tumačenje — *država* — nema potvrde u rječnicima]
bejturan, (ar.) r. biljka [Artemisia annua L.; Hörmann dao tumačenje Artemisia hortensis, abrotanum L.]
belaj, ar. r. nesreća, zlo, muka
beli, t. r. zaista (sigurno)
[*belkim* (ar.-pers.) možda, valjda, vjerojatno]
ben, t. r. biljega, mladež
benđiluk, od p. r. *beng*, bunika [opojna trava] [+ tur. suf.-*lik*]
bensilah, od p. ar. r. *bend silāh*, pojas za oružje [kožni opasač koji sprijeda ima pregratke za papirni novac, duhankesu, noževe, oružje]
berat, ar. r. diploma, dekret [ukaz, povelja kojom se dodjeljuju zvanja, odlikovanja i sl.]
berber, [tal.] r. brijač
bešika, t. r. kolijevka
bez, [ar.] r. platno
bezistan, [ar.-] p. r. tržište, [pokriven trg, pokrivena čaršija]
biljur, [ar.] r. kristal
bimbaša, t. r. [*binbaşi*], tisućnik, major
bina ili *binja*, ar. r. zgrada
binjedžija, t. r. jahač
binjek, t. r. jahaći konj
binjektaš, t. r. kamen za uzjahivanje

binjiš, t. r. ogrtač [široki ogrtač od čohe, najčešće crvene boje, sa rukavima]
bir, t. r. jedan, čim, kako [pravi, najbolji]
[*birden* (tur.) odmah, odjednom]
[*birtija*, krčma]
[*birtuglija*, *bir-tuglija* (tur.-pers.) paša sa jednim tugom]
bogaz, t. r. grlo, ždrijelo, tjesnac
boj, t. r. visina, dužina [1. stas, rast; 2. kat, sprat]
boja, t. r. mast, farba
bojadžik, umjesto *boja đak*, arbanaska riječ, krvna, crvena boja
[*bojali* (tur.) obojen, bojadisan, našaran]
borija, t. r. truba
bošča, od t. r. [*bohça* < pers., *boģče*], zavijač, rubac [stolnjak]
boščaluk, [pers.] t. r. dar u rubac zavijen [sastoji se od odjevnih predmeta umotanih u jedan komad platna, u bošču. Boščaluk poklanja mlada, nevjesta mladoženji, mladoženjinoj rodbini i svatovima. Boščaluk se poklanja i u drugim prilikama]
[*bradva*, vrsta oruđa, slična sjekiri]
[*breša*, puška koja se nabavljala u Italiji u Brescii]
[*brijatkinja ćorda*, britka sablja]
[*brod*, mjesto na rijeci gdje se rijeka može pregaziti ili preći]
brusali, t. r. brusanski, iz Bruse
budala, [ar.] r. bezuman [luđak]
budžak, t. r. ugao, kut
Budžak (zemlja), t. r. Besarabija
bujruntija, t. r. zapovjedno pismo [paše, valije]
bujur, t. r. zapovijedaj, od [*buyurmak*], zapovijedati [izvoli!]
[*bukagije* (tur.) okov na nogama zatvorenika u tamnici]
bula, t. r. strina, u Bosni: učiteljka [vjerski obrazovana muslimanka]
bulbul, [ar.] r. slavuj
buljuk, [tur.] odjel (vojnika)
[*buljugbaša* (tur.) 1. u janjičara zapovjednik buljuka, 2. četovođa]
bunar, t. r. kladenac, studenac
burma, [tur.] zavrtača, vitica
burundžuk, t. r. koprena [fina tanka svilena prozirna koprena]
busija ili *pusija*, od t. r. [*pusu*, *pusı*, zasjeda
butun, t. r. sve, cijelo
buzdovan, od [tur.] r. *buzdogan*, topuz

C

[*Cekin*, mletački dukat]

Č

Čador, [pers.] r. sjenica [šator]
čair, [čajir], t. r. livada, [pašnjak]
čakar, t. r. svijetle, šarene oči, (1. onaj koji je raznobojnih očiju, 2. razrok]
[*čakar*, *čakr* (tur.) vrsta pripitomljenog i dresiranog sokola kojim su nekad u Bosni lovili ptice — čakar bedevija — soko bedevija (bedevija se u brzini poredi sa sokolom)]
[*čakija* (tur.) džepni nožić, perorez]
čakmak, t. r. ognjilo [kresalo, kojim se kreše o kremen, a

upotrebljava se za palenje vatre, lule i cigare]
čakšire (tur.) r. hlače, [vrsta istočnjačke muške donje odjeće sa dugim turom i uskim nogavicama koje se kopčaju sa strane. Prave se od čohe ili sukna.]
čala, od. t. r. *[çalmak]* svirati [*čala!* interj. sviraj, kucaj, udaraj!]
[čalgidžija (tur.) svirač]
čalgija, t. r. svirka [muzički instrument]
[čamašir (pers.) veš, rublje]
[čara (tur.) lijek, spas, pomoć]
čarak, p. r. kolo [1. zupčasto kolo, 2. strug]
čarapa ili *čorapa* od p. r. *[gūrāb]*, bječva
čardak, p. r. zgrada na stupovima [dvorac, ljetnikovac; velika soba na spratu sa lijepim vidikom]
čarka, (pers.) r. kretanje, uznemiravanje [malo prepucavanje, malo bitke kao uvod u glavnu bitku]
čare [v. *čara*]
[čarkadžija (pers.-tur.) onaj u prvim bojnim linijama, koji prvi zameće boj, vojnik u prethodnici]
čarkufeleć, [pers.-ar.] r. okretalo, kolo sreće (ime topa)
čaršaf, od p. r. *[čāder* »pokrivač« i *šeb* »noć«], posteljsko platno [1. platneni stolnjak; 2. pokrivač koji su upotrebljavale muslimanke prilikom izlaska na ulicu]
čaršija, [pers.] r. tržište [trgovačka četvrt grada]
čauš, t. r. podoficir [čauši su bili u službi na dvoru cara, pokrajinskih namjesnika i dr. velikodostojnika]
[čaušbaša (tur.) starješina čauša, narednik]
čehra, p. r. izgled lica
čeiz, od ar. r. [gīhāz], sprema [djevojačka oprema koju nevjesta donosi u mladoženjinu kuću]
čejrek, p. r. četvrtina
čekma, t. r. [vrsta prozorskog krila na starinskim kućama koje se diže i spušta. Hörmann daje tumačenje »kovčezić«, vjerojatno prema »ladica«]
čekme ćuprija, t. r. most, koji se izvlači ili pomiče
čekrk ili *čekrek*, t. r. kolovrat [uopšte ono što se vrti i okreće kao čekrk, kolotur]
[čelebi (tur.) gospodski, plemenit, obrazovan, vaspitan, učen čovjek, gospodin]
čelebija, t. r. *[çelebi]* gospodin
čelenka, t. r. perjanica, kokarda [vrsta perjanice, od zlata ili srebra, u obliku spojenih pera]
čelik, t. r. nado
čember, p. r. obruč, zavijač, [veliki bijeli rubac od šifona]
čerga, t. r. sjenica, koliba, [ciganski šator, šator uopšte]
česma, p. r. izvor, vrelo
četa, [slov. porijekla] straža, [dio vojske, naoružana grupa ljudi i sl.]
čibuk, t. r. prut [1. kamiš, cijev sa lulicom na jednom kraju koja služi za pušenje; 2. fig. pruga, duga crta]
čifčija, [pers.-tur.] r. orač, u Bosni kmet [zemljoradnik]
[čifluk (pers.-tur.) vrsta feudalnog posjeda, veleposjed]
čift, [pers.] r. par, dvoje, udvojeno, dvostruko
čiftelija, [pers.-tur.] r. nesretan. Ova riječ dolazi od *čift* ili *čifte*, zato, što vele, da je nesretan onaj konj, koji je čifteli, tj. u koga imaju dva cvijeta na čelu.

[čip, bič vune, otrgnut ili još na runu]
čirak, [pers.] r. svjetiljka [sluga, šegrt]
čitluk, t. r. *[çiflik],* komad zemlje, koji se može jednijem parom volova obdjelavati [v. *čifluk*]
čiviluk, t. r. od *[çivi],* klinac, [vješalica]
čoban, p. r. pastir
čoha, [pers.] r. sukno
[*čohodar* (pers.) dvorjanik sultana ili paše koji vodi brigu o njegovoj odori i čohi]
čorba, [pers.] r. juha
čugelj, [pers.] r. vrsta nadžaka, koji s obje strane naliči na čekić
[*čugljen* (pers.) vrsta čauškog žezla, amblema]
čul, [ar.] pokrivač (konjski)

Ć

Ćaba, ar. r. ime džamije u Meki [muslimansko svetilište u Meki prema kojem se okreću muslimani prilikom molitve i koje hodočaste]
ćage, [pers.] r. hartija [1. napisano pisamce; 2. papirni omot u kome se u trgovini drži pamuk]
ćaja, ili *ćehaja,* p. r. nadzornik [pomoćnik, zastupnik vezira, paše itd.]
ćar, p. r. rad, trgovina [dobitak, zarada]
ćatib, ar. r. pisar
[*ćebe* (tur.) grubo izrađeni debeli pokrivač]
ćeif, ar. r. zadovoljstvo, uživanje, zdravlje
[*ćelimeišehadet* (ar.), očitovanje vjere, iskazivanje vjerovanja u božije jedinstvo i Muhamedovo poslanstvo]
ćemer, p. r. pojas, svod [prošiveni kožni ili platneni uski pojas u kome se nosi zlatni i drugi novac kad se ide na put]
ćemerlija, p.-t. r. kriva sablja
ćenar, [pers.] r. kraj, granica
ćefenak. t. r. *[kepenk]* vrata [krilo, kanat starinskog dućana, služi mjesto vrata]
[*ćelepir* (tur.), zarada, dobit na lak način]
[*ćesa* (pers.) vreća, torba, papirna vrećica]
[*ćeten, keten* (ar.) lan]
[*ćilitli* (grč.-tur.) zabravljen, zaključan]
[*ćitab* (ar.) knjiga, zakon, knjiga koja sadrži vjerska učenja, obično se misli na *Kuran*]
ćorav [pers.] r. *[kūr]* slijep
ćorda, p. r. sablja
[*ćosati,* ašikovati, razgovarati]
ćoso, p. r. čovjek rijetke brade
ćošak, p. r. *[kūšk],* paviljon [balkon, doksat]
ćuhejlan, [ar.] r. arapski konj
ćul, t.r. pepeo
ćulah, [pers.] r. kapa
ćuprija, [grč.] r. most
ćurak, t. r. *[kürk]* kožuh, [»krzno; kaput sa krznom, bunda«]
ćurčibaša, t. r. ćurčijski, kožušarski glavar
ćustek, t. r. sveza [spona za vezanje nogu kod konja]

D

[*Dabulhana* (ar.-pers.) r. banda, muzika koja se sastoji od daulbaza ili talambasa, bubnjeva i zurli]
dadija, [pers.] r. cura ili žena, koja djecu poslužuje
daidža, t. r. ujak [hipok. dajo]
daija, ar. r. protivnik, pretendent [onaj koji nešto traži, zahtjeva]
daira, ar. r. krug, okruk, skup

[*dajanisati* (se) (tur.) podnositi, izdržati, odolijevati]
dalga, t. r. talas [bura na moru]
dalkrlič, t. r. gola sablja, vojnik dobrovoljac [ovo drugo samo u prenesenom značenju]
dambulhana ili *davulhana*, [ar.] p. r. pratnja, muzika [v. *dabulhana*]
[*daulbaz*, *davulbaz* (ar.-pers.) 1. vrsta bubnja; 2. bubanj uopšte]
[*davori* (nepoznatog porijekla) uzvik koji najčešće pokazuje žalost, a i prijekor, stoji pred vokativom]
delibaša, t. r. delijski glavar [prvak među delijama]
[*deli-beg*, junak beg]
delija, t. r. *deli*, bezuman, do bezumlja hrabar [1. junak, junačina, 2. poseban rod konjice u Osmanlijskoj carevini, 3. straža kod vezira, valija i paša]
demir, t. r. željezo
[*demir-kapija* (tur.) željezna vrata *demirli*, t. r. željezan, željezom okovan]
[*demir-pendžer* (tur.) prozor sa gvozdenim rešetkama]
[*denjiz* (tur.) more]
deribeg [pers.] t. r. beduinski beg, [feudalni gospodar, gospodar; nasilnik, silnik, bogataš]
derman, p. r. pomoć, lijek [spas]
dernek, t. r. skupština, u Bosni sajam [svadba, veselje]
dert, p. r. bolest, muka, briga [tuga]
[*dertan*, jadan, žalostan]
dertli, p. r. [derd] s turskim dodatkom *li*, brižan
[*derviš* (pers.) 1. pripadnik derviškog reda; 2. skroman i pobožan čovjek]
[*despet* (tal.) prkos]
[*devlet* (ar.) 1. carevina, država 2. car, 3. sreća]
diba, [pers.] r. svilena tkanina
dilbagija, [tur.] r. zapis, koji se nosi u duguljastoj kutiji ili zavitku, i tim se razlikuje od *hamajlije*
dilber, p. r. lijep (koji srce osvaja, odnosi)
dilkuša, p. r. koji srce veseli, ptica *dilkuša* ili *dilkušica*, slavuj
dimiskija ili *dimišćija*, ar. r. [Dimišq] Damask [+ ar. adj. suf. ī (iyy) sablja] iz Damaska
din, [ar.] r. vjera
dindušman [ar.] r. vjerski neprijatelj
[*direk* (tur.) greda, stup, temelj]
[*divan* (ar. i pers.) 1. vijeće, skupština, 2. dvor, 3. razgovor]
divhana ili *divanhana*, p. r. sjednica, zbornica [mjesto za razgovor i vijećanje]
divit, (ar.) r. mastionica (pernica zajedno sa mastionicom]
dizdar, p. r. zapovjednik tvrdinje
dizgin, t. r. povodac od uzde
dizija, t. r. *dizi*, niz, vijenac
[*dohakati* (ar.) doći kome glave, upropastiti]
dolama, t. r. haljina, po kojoj se paše
dolap ili *dolaf*, [pers.] r. ormar [ormar pričvršćen uza zid]
dorat, t. r. konj crvene dlake
dost, p. r. prijatelj
dova, ar. r. molitva [blagoslov]
dovadžija ar.-t. r. molitvenik, bogomoljac, dobroželatelj
[*dovaler*, dovale (tur.-ar.) Zbogom! s božjim blagoslovom!]
[*dućan* (ar.) trgovačka radnja]
duman, t. r. dim [l. magla; 2. fig. briga]

dundar, p. r. stražnja straža, garda [gomila živih bića]
dur, t. r. stoj ili stani, od *durmak*, stajati ili atati
durbin, p. r. dalekovid (đurbin)
durmadan, t. r. neprestano
durun orda, t. r. stojte tu!
dušek, t. r. ložnica, prostirka, perina
dušman, p. r. neprijatelj
duvak, t. r. zavjesa [veo nevjeste, tanka koprena koju mlada stavlja preko lica]
[*duvar* (pers.) zid]
[*duvel* (ar.) car, kralj, carstva, države (devlet, množina: duvel)]

DŽ

Džaba, t. r. poklon, dar [ono što je besplatno]
džada, [ar.] r. put [cesta]
džam, [pers.] r. staklo
džamija, ar. r. skupština, sabornica [muslimanska bogomolja]
džamli, [pers.] t. r. staklen, sa staklom
džebelija, od [ar.-tur.] r. [*çebeli* »bojni oklop«; *cebl* + tur. suf. — *li*, 1. oklopnik, naoružani vojnik; 2. zamjenik na megdanu]
džebhana, t. r. municija
[*džeferdar*, *džehverdar* (pers.) vrsta starinske puške]
dželat, ar. r. gubitelj [krvnik]
[*džemadan* (pers.) vrsta muškog prsluka]
džemat, ar. r. skupština, zajednica, općina [zajednička molitva muslimana]
[*džematile* (ar.-tur.), skupno, zajedno, u društvu, obično se upotrebljava kao izraz za zajedničku molitvu]
dženet, ar. r. raj
dženjak, od p. r. (*gĕnk*) boj

džep, ar. r. [*gäyb*] čpak, špag
[*dževab*, *dževap* (ar.) odgovor]
džida, t. r. koplje
džigerica, [pers.] r. [*ğiger*] pluća, jetra
džilit, ar. r. [*gărīd*] drveno koplje za vježbanje
[*džindžan*, adj. (tur.) nakićen]
[*džoka* (pers.) vrsta muške i ženske nošnje]
džuma, ar. r. sastanak: molitva, koja se u petak drži u džamiji [podnevna molitva]

Đ

Đaur, p. r. nevjernik
[*đečerma* (tur.) vrsta prsluka, dio starinske, muške i ženske narodne nošnje]
đejisija [*đeisija*], t. r. odijelo
đem, [pers.] r. žvala [metalna prečaga na uzdi koja se stavlja u usta konju]
đemija, t. r. lađa
đerdan, p. r. ovratnik [ogrlica]
đerdek, p. r. svadbena ložnica [prva bračna noć]
đerđev ili *đerđef*, p. r. okvir, oklop [Škaljić smatra da je riječ turskog porijekla dok su drugi autori mišljenja da je njeno porijeklo perzijsko]
[*đida* (tur.) v. *đidija*]
đidija, t. r. [*gidi*, obješenjak, živahan mladić, junak. Hörmannovo tumačenje *lažac* ne odgovara značenjima u upotrebi]
[*đipiti*, skočiti, zgrabiti]
đogat, t. r. bijelac (konj)
đul, p. r. ruža
đulbe-dova, [pers.] r. [*gulbank*] [+ ar.] *dova*, molitva za vojnike, prije nego što će poći u boj
đule, (*đumle*, *đunle*), t. r. topovsko zrno

đumruk, [lat.] r. carina [< tur. *gümrük* »carina < grč. *konmérka* < lat. *commercium*]
đuturum, t. r. nemoćan, sakat
[*đuvegija* (tur.) mladoženja]
đuzel, t. r. lijep, -a, o

E

Edba, [*etba*] ar. r. podanici, pratioci, [sljedbenici]
edžel, ar. r. sudbina [suđeni čas kada se mora umrijeti]
efendija, [grč.] r. gospodin [titula muslimanskog sveštenika]
eglen, t. r. razgovor, zabava
[*eglendisati* (tur.) razgovarati]
ejdovale, t.-ar. r. s dobrom molitvom, s blagoslovom [zbogom]
[*eksik* (tur.) nepotpun, manjkav]
eksikluk, [tur.] r. šteta, nesreća, [božja kazna]
emer, ar. r. zapovijest
emernama [*emarnama*] ar.-p. r. zapovjedno pismo, [nalog]
erzak, ar. r. hrana [opskrba]
esrar, ar. r. tajne
ešak, [ar.] r. uzbuđenost, *ešk* [pers.] suza
eškija, ar. r. razbojnici, buntovnici
[*etek* (tur.) skut, krilo]
[*evlad* (ar.) porod, djeca, potomak]
evlija, ar. r. svetac, [dobri]
[*ezan* (ar.) poziv (zov) na molitvu a upućuje ga mujezin na arapskom jeziku sa munare]

F

Fajda, ar. r. korist [dobit]
[*fakir* (ar.) siromah]
felah, ar. r. seljak, Arapin iz gornjeg Misira
fenjer, [grč.] r. svjetiljka, [tur. vulg. *fener*, književ. *fenar* < < grč. *phanári*, stgrč. *phanárion*]
feredža, ar. r. ženska gornja haljina
ferman, p. r. zapovijest
fetva, ar. r. sudska izreka muftije u vidu praktičnoga primjera, kojim se zakonski propisi tumače
figanj, p. r. vika, dreka, plač
fildiš, [ar.] t. r. slonov zub [slonova kost, ono što je izrađeno od slonove kosti]
findžan [*fildžan*] [pers.] r. čašica, šoljica [za crnu kafu, bez drške]
firale, [tur.] r. cipele [vrsta starinske obuće]
fisan, od arbanaske r. *fis*, pleme, familija
fišek, t. r. patrona [1. naboj, metak za pušku; 2. papirnata kesica]
[*fitilj* (ar.) pamučni gajtan ili traka na starinskoj lampi]
fukara, ar. r. množina od *faqir*, siromah
futa, [ar.] r. zaprega, zastirač [kecelja]

G

Gadar, ar. r. šteta, nasilje, zlo
gadara ili *gadarija*, ar. r. sablja
gaip, ar r. [*gā[ib]* izgubljen [nevidljiv, samo bogu poznat]
gajret, ar. r. revnost, oduševljenje, napor
gajtan, [grč.] r. trak, vrpca
garet, ar. r. šteta, [pljačkanje]
[*gazap* (ar.) srdžba, ljutnja, propast, nesreća; *gazap učiniti*, unesrećiti]
[*gazi*, *gazija* (ar.) heroj, junak]
gida, ar. r. zalogaj, mjera
[*glida* (njem.) vojnički red, niz]

[granatir, grenadir (tal.) vojnici u pješadiji koji su rukovali granatama]
[groš (lat.) turski sitni novac od 40 para (akči)]
gurabija [ar.] r. medeni kolač

H

Haber, ar. r. glas, vijest, znanje, doznavanje
[haberdar (ar.-pers.) 1. vjesnik, glasonoša; 2. top ili puška »oglasnik«]
hadžija, ar. r. pohodilac svetih mjesta
hair, ar. r. dobro, sreća
[hajir haša! (ar.) ne, ne dao bog!]
[hajr inšalah! (ar.) dobro akobogda!]
hairli, ar.-t. r. sretan, koristan
hairsuz, ar.-t. r. nesretan, nekoristan [nevaljalac]
hajduk [ar.] r. razbojnik [odmetnik od vlasti]
[hajvan (ar.) životinja, stoka]
[hak (ar.) 1. pravo, pravda; 2. zasluga; 3. prinosi sa zemlje koje je čifčija davao vlasniku]
[hal (ar.) stanje, prilika, okolnost]
hâla, ar. r. sada, neprestano, još jednako
[hàla (ar.) tetka, očeva ili materina sestra]
halaknuti, t. r. umjesto *alaknuti* »Alah« reći
halal, ar. r. prosto, blagoslovljeno, dozvoljeno
halaliti, od ar. r. *halāl*
hali, ar. r. prazno [pust, nenaseljen]
halka, t. r. kolut, grivna
hamajlija, ar. r. kesa ili kutija trouglasta, u kojoj se nosi zapis ili kakva svetinja
[hamal (ar.) nosač]
hamam, ar. r. kupalište, banja
han, p. r. gostionica [koja služi kao svratište i prenoćište putnika]
handžar, [ar.] r. veliki nož
handžija, p.-t. r. gostioničar [onaj koji drži han]
haps, ar. r. zatvor, tamnica
harab, ar. r. razoreno, oboreno
[harab učiniti, harab se učiniti, opustošiti (se), porušiti (se)]
harâč, ar. r. [harğ] danak [u našim zemljama isto što i *džizja* — glavarina, vrsta ličnog poreza koji se u Osmanskom carstvu ubirao od muškaraca nemuslimana]
harač, ar. r. [harğ] trošak, [izdatak]
haram, ar. r. zabranjeno, prokleto [zabranjeno po islamskim propisima]
harambaša, ar.-t. r. *harami-başi,* haramijski, hajdučki glavar
haramija, ar. r. *harami,* zlikovac, prokletnik
harčiti, od ar. r. *[harğ]* trošak
harem, ar. r. zabranjeno mjesto [1. žensko odjeljenje u muslimanskoj kući u koje je zabranjen pristup stranim muškarcima; 2. ženska odrasla čeljad; 3. ograđeno džamijsko dvorište; 4. groblje]
harvanija, [ar.] r. *harvamija,* ogrtač bez rukava
hasa, ar. r. zasebno, čisto, privatno
[hasta (pers.) bolesnik, bolestan]
haša, [ar.] r. konjski pokrivač, abaija
hašar, ar. r. očistiti
[hašar učiniti (ar.), uništiti upropastiti]
hašluk, ar.-t. r. *harčluk,* trošak
hater [hator], ar. r. spomen, volja, želja

hava, ar. r. vazduh
[*havan-top* (pers.-tur.) prangija, bacač mina]
havlija, t. r. *havli*, otirač, vlasat
hazna, ar. r. blagajnica [blagajna, riznica, blago]
haznadar, ar.-p. r. blagajnik, [čuvar riznice]
hazreti, ar. r. sveti, -a, o [ekselencija, prevashodstvo, veličanstvo]
hazur, ar. r. gotov spreman, opravan, prisutan
[*hazurola!* (ar.-tur.) spremajte se, spremni da ste!]
hećim, ar. r. ljekar, vidar
[*hèfta* (pers.) sedmica, nedjelja dana]
hegbe, [ar.] r. bisage
helać, ar. r. propast
[*helać biti* propasti, upropastiti se]
hendek, p. r. prokop [rov iskopan oko zidina utvrđenog grada]
hesab, ar. r. račun [broj]
hesabiti, od ar. r. hesab [misliti, smatrati, računati]
hič, p. r. nikako
hijanet, ar. r. nevjera, izdajstvo
hila, ar. r. lukavstvo [varka prevara]
hise, ar. r. dijel
hizmet, ar. r. služba
hizmećar, [ar.-pers.], *hizmedžija* [ar.-tur.] r. služitelj, sluga
hodža, [pers.] r. učitelj, gospodin [muslimanski sveštenik]
horjat, [od tur. *hoyrat*], od grčke [*chāriatīs*] seljak
hošđeldija, od p. r. [*hōš*], dobro i t. r. [*gelmek*], doći, [dobrodošlica]
hrka, ar. r. haljina
[*hrsuz* (tur.) lopov, kradljivac]
hudut, ar. r. *hudūd*, granica, međa
[*hurč* (ar.) velike bisage]
[*hurija* (ar.) dženetska (rajska) ljepotica]

I

Ibrik [pers.] r. vodeni sud
ibrišim, p. r. svila
[*ibrišimli* (pers.-tur.) od ibrišima]
ičaga, t. r. dvorski služitelj [dvorski maršal; specijalni službenik za unutrašnju službu u sultanovom dvoru i dvorovima vezira]
ićindija, t. r. razdvajanje, molitva, koja se drži u sredini podne i sunčanog zahoda
ićituglija, (vidi Tuglija)[(tur.-pers.) paša sa dva tuga]
ićram, ar. r. čast [pogošćenje]
idara, ar. r. uprava, izdržavanje
ihja, ar. r. oživotvorenje [preporođen, oživotvoren; *ihja učiniti*, preporoditi, dati snagu]
ihtijar, ar. r. starac
iklim, [grč.] r. predjel, klima, kraj
ilika, t. r. petlja [ili rupica na odijelu]
ilum, ar. r. znanje [nauka]
imam, ar. r. glavar, svećenik
iman, ar. r. vjera [vjerovanje u jednog boga; vjera islam]
imdat [*indat*], ar. r. *imdād*, pomoć
inad, ar. r. uporstvo, svađa [tvrdoglavost, kapric]
[*indžil* (grč.) evanđelje, sveta knjiga]
[*ino*, drukčije]
insan, ar. r. čovjek [osoba]
inšalah, ar. r. ako bog da
[*irad* (ar.) dohodak sa nepokretnog imetka]
irgat, [*irgatin* (grč.)] r. nadničar

[isjan (ar.) 1. nepokornost, pobuna, ustanak; 2. isjan se učiniti, pobuniti se, otkazati pokornost]
istifan, t. r. vijenac, [istifan] (od [n.] grčke r. stéfanos)
istigbal, ar. r. sretanje [doček, susret]
išaret, ar. r. znak [gestikulacijom dat znak]
itat, ar. r. itaat, pokornost [poslušnost]
[izun (ar.) dozvola, dopuštenje]

J

Jabana, p. r. tuđin, nesrodnik
jabandžija, t.-p. r. stranac
[jabuka, slov. dio sedla]
jacija, t. r. [yatsi], vrijeme lijeganja, molitva pred lijeganje
jafta, p. r. raspored, natpis [etiketa; manja teritorijalna jedinica u poreskom sistemu]
jagluk, t. r. ručni rubac [duguljasti rubac od finog beza izvezen zlatom u jednom uglu]
jagma, [pers.] r. otimanje, plijen
jagmiti, od. [pers.] r. [yagma]
[jaka (tur.) ovratnik, kragna]
jalah, ar. r. [yā Allāh!] o Bože! [Bože pomozi!]
jalduzli, t. r. pozlaćen
jalija [grč.] r. obala [pust prostor uz riječnu ili morsku obalu]
[jamak (tur.) bajraktarev zamjenik; pomoćnik uopšte, regrut u janjičarskom odjelu]
[jamiti, (glagol istog porijekla kao imjeti) ščepati, zgrabiti, uhvatiti, uzeti]
jandal, [jandan] t. r. [yandan] sa strane
jaramaz, t. r. nevaljalac
jaran, p. r. prijatelj, umjesto [yār] prijatelj
jardum, t. r. pomoć
jasak, t. r. zabrana
jastuk, t. r. uzglavlje
jašmak, [jerm.] zastirač, zavjesa
[jatagan, t. r. veliki nož, handžar]
jatak, t. r. postelja, ložnica, [skrovište, pokrivač]
jauklija, t. r. zaručnica
[jazija (tur.) pismo, pisanje]
[jazuk (tur.) 1. šteta; 2. žalibože]
jedek, t. r. pričuva, rezerva
jege, t. r. turpija, strugalo
jelćen, t. r. vjetrilo, jadro
jelek t. r. prsluk
jemenija, ar. r. jemensko, iz Jemena [marama od tankog platna kojom se povezuje glava]
jemin, ar. r. zakletva [jemin učiniti, zakleti se]
[jendisati (tur.) nadvladati]
jenđa, jenđija, jenđi-bula, t. r. svatica, nevjesta, žena starijeg brata [pratilja mlade-nevjeste; djeveruša]
[jenđiluk (tur.) vršenje uloge djeveruše]
jenjičar, t. r. novi vojnik, nova vojska [poznat rod turske vojske čiji je osnivač sultan Orhan. Rod je osnovan 1328]
jerlikul, t. r. mjestni zapovjednik [lokalni vojnik, lokalni jenjičar]
jesir, ar r. [äsir] rob
jetim, ar. r. sirota
[jol (tur.) put]
joldžija, t. r. putnik (jol, put)
jorgan, t. r. posteljski pokrivač, naročito pamukom naložen
jular, [grč.] r. povodac [< tur. yular < grč. eulēra]
juriš, t. r. hod, napadaj
juriti, od t. r. [yürümek] ići, napredovati

K

[Kabul (ar.) primljen, uslišen, prihvaćen]

kadar ili *kader,* ar. r. moćan [sposoban]

[kadifa (ar.) svilena, baršunasta tkanina, samt]

[kaduna (tur.) gospođa, ugledna žena]

[kafazli (pers.-tur.) zatvoren, nastanjen u sobi sa drvenim rešetkama]

kafez ili *kafaz,* [pers.] r. krletka, gajba

kahar, ar. r. briga, žalost, posramljenost *[kahar učiniti,* ražalostiti]

kaharli, ar.-t. r. brižan, žalostan

kahriman, p. r. junak

kail, ar. r. pristajući, odobravajući [sporazuman, voljan]

kaiš, t. r. remen [kožni opasač]

kajasa ili *kajas,* t. r. remen

kajda, ar. r. pravilo, postupanje, red [melodija, muzička nota]

kajsar, [lat.] r. *kesarija* [crveni sahtijan, crveno obojena koža od koze, < tur. *kayser* < lat. *Caesarea]*

[kajsar-jemenije (lat.-ar.) crvene jemenije izrađene od crvene kozje kože]

kalabaluk, ar.-t. r. množina

kalaj, t. r. kositar

kalajli, t. r. od kositra, s kositrom

kalauz, t. r. *kulauz,* kažiput [vodič]

kalčine, [tal.] r. dokoljenice [od abe, < tur. *kalçın* < tal. *calzane,* »sobna obuća«]

kaldrma, [grč.] r. uzdignut, uzvišen put [kamenom popločan put]

kalem, [grč.] r. trska, šipka, pero (pisaće)

[kàlkan (tur.) 1. vrsta starinske ženske kape; 2. štit; 3. sedlo]

kalpak, t. r. šubara [vrsta vojničke kape]

kamza, od ar. r. *[qabda],* balčak, držak sablje ili noža

kanat, t. r. krilo

kandžija, t. r. bič

kanli, t. r. krvav, od *kan,* krv

[kanun (grč.) 1. zakon, pravilo; 2. vrsta instrumenta]

kapak, t. r. poklopac

kapidžija, t. r. vratar

kapija, t. r. *kapi* ili *kapu,* vrata

[kaplan (tur.) tigar]

kara, t. r. crn

Karabogdanska, t. [-slav.] r. Karabogdan, Moldavija

karaliman, t. r. crno pristanište (ime topa) [pristanište, kopneno pristanište]

Karaman, t. r. Karamanija

karaula, t. r. *[karavulhane,* karakolhane] straža

karika, [mađ.] r. grivna [prsten, obruč, krug]

kašagija, t. r. češalo [željezna četka kojom se timari konj]

kat, t. r. red, pribor, struka, sloj

katil, ar. r. ubilac, krvnik

[katul-bujruntija (ar.-tur.) zapovjedno pismo valije kojim se naređuje da se neko pogubi]

[katul-ferman, carska zapovijest o pogubljenju]

kauk, t. r. kapa [od debele vunene ili pamučne tkanine oko koje je omotana pouska čalma]

kaurin, p. r. *kaur* ili *đaur,* nevjernik [> pers. *gebr]*

[kavaz (ar.) stražar, pandur]

[kavga (pers.-ar.) svađa, prepiranje]

[kavi (ar.) čvrst, tvrd, jak]

[kazan (pers.) veliki bakreni kotao s dvije ručke]

[kazan bakračlije (pers.-tur.) veliki stremen]

[kazma (tur.) trnokop]

kesa ili *ćesa* [pers.] r. vrsta torbe [papirna vrećica]

kesim ili *ćesim,* t. r. paušalni zakup [najamnina]

kidisati, (komu) od t. r. *[kıymak]* pregorjeti, ne požaliti

kiridžija t. r. *[kiracı-]* zakupnik, poduzetnik [prevoznik tuđe robe]

[klak, vapno (vjerovatno od lat. *calx)]*

kna, ili *k'na [krna]* od ar. r. *[hinnā'],* trava: Alcana tinctoria [u našoj flori], ili Lawsonia inermis L. [egzotična vrsta, kozmetičko sredstvo za bojenje ruku, nožnih prsta i kose]

[kojasiti (tur.-sh.), pojavljivati, razmnožavati]

kolač, t. r. hvat

[kolan (tur.) jednostruki ženski pojas; opasač na samaru i na sedlu]

[koleda od lat. *calendae,* a možda i praslav. riječ u značenju momčadi koja pjeva koledarske pjesme]

komšija ili *konšija,* t. r. susjed

konak, t. r. stan, noćište, od *konmak,* pasti, spustiti se

kondir (grč.) poveći sud za piće

koparan [vjerovatno je riječ romanskog porijekla], haljina s rukavima, tijesna [dio narodne nošnje, od čohe]

kopča, t. r. spona

[koš (praslovensko) predmet od pruća u kome se nešto drži ili nosi]

košija, t. r. trka

kr'at, t. r. sivast konj [konj zelenko]

krdisati, od t. r. *[kırmak],* slomiti, razbiti

Krdžalija, t. r. stanovnik kotara *Krdžali* u današnjoj istočnoj Rumeliji [Krdžalije su bili organizovani kao neka vrsta lokalne vojske]

kreč, t. r. vapno, klak

[kršla (tur.) vojnička kasarna]

krzli, umjesto *krmzi,* [sanskrt.] r. crven [< tur. *kırmızi* < ar. *qirmiz, qirimiz* (sanskrt. krmi »crv«)]

kubura, [tur.] prokop, šupljina, tul, mala puška

[kuburlija (tur.) mala puška]

kuduz, t. r. bijes (ime topa)

kulaga, t. r. zapovjednik (jenjičarski)

kulaš, t. r. *[kula]* žućkasto siv [konj sivopepeljaste boje]

kulkuma, [ar.] r. mastionica

kum, t. r. pijesak

kumaš, ar. r. tkanina, u Bosni: svileni atlas

kumbara, [pers.] r. bomba [ili starinska granata]

kuran, ar. r. glavna vjerozakonska knjiga islama

kurban, ar. r. žrtva [brav ili govedo koje muslimani kolju na kurban-bajram]

kurisati, od t. r. *kurmak,* namjestiti, urediti, ustanoviti

[kuršum (tur.) puščano zrno, puščani metak]

kurtarisati, od t. r. *kurtarmak,* izbaviti [spasiti]

kušak, t. r. pojas, prečaga

kušluk, t. r. ručak [vrijeme ručka, ručano doba]

kutija, t. r. *[kutu]* škatulja [< grč. *kontí]*

kuvet, ar. r. snaga

[kvartir, (njem.) stan]

L

Lagum, [pers.] r. mina, podzemni kanal

lakrdija, t. r. *lakrdi*, riječ, govor [prazna priča, priča bez veze]
lala, p. r. dvorski učitelj, vezir
[*leđen* (grč.) umivaonik, lavor za umivanje (< tur. *leğen* < pers. *legen* < grč. *lechâni*)]
lula, [pers.] r. cijev [lula za pušenje]
lejlek, [pers.] r. roda
lenđer, [lenger, (pers.)] r. sidro
libada, [ar.] r. ogrtač
[*liman* (grč.) luka, pristanište (< tur. *liman* < grč. *limīn*)]
londža, [tal.] r. sjednica, skupština [< tur. *lonca* < tal. *loggia*]
[*lunta* (njem.) 1. vrsta topa; 2. kartač, kartača]

M

[*madžarija* (madž.-ar.) madžarski zlatnik]
[*magaza* (ar.) magazin, dućan od kamena, podrum]
magbul, ar. r. prijatan, drag [cijenjen]
mahala, ar. r. mjesto, kraj [dio grada ili sela]
[*mahandžija* (pers.-tur.) onaj koji stalno pronalazi nedostatke]
mahmuza, [ar.] r. ostruga
mahrama, ar. r. rubac [ručnik]
[*mahzar* (ar.) kolektivna molba ili tužba upućena ispred naroda turskim vlastima]
mal, ar. r. imanje [stoka, blago, novac]
mana, [ma'na] [ar.] r. značenje, tumačenje [prigovor treće Hörmannovo objašnjenje u stvari se odnosi na pers. r. *mana* (ma'na) što još znači i nedostatak, pogreška]
mandal, t. r. ključanica [drvena greda ili željezna šipka koja se stavlja s unutrašnje strane radi zatvaranja]
mansub, ar. r. služba, dostojanstvo [čin, položaj u društvenoj hijerarhiji]
marifet, ar. r. vještina [znanje, umijeće]
mašalah, ar. r. što bog hoće, živio! slava!
maštrafa, od ar. r. [mišräbä] sud za piće, čaša
mavi, ar. r. modar, plavetan
[*mazgal* (tur.) puškarnica na kuli od kamena, ili prozorčić na kuli ili tamnici]
medresa, ar. r. škola [muslimanska vjerska škola]
[*medžlis* (ar.) vijeće, savjet]
mehćema, ar. r. sud [sudska zgrada]
mejdan, [ar.] r. polje, prostor [boj, dvoboj]
mejhana, p. r. krčma
mejtef, ar. r. [mäktäb], škola [muslimanska osnovna vjerska škola]
[*Meka*, *Meća* (ar.) grad u Saudijskoj Arabiji u kome se nalazi Ćaba]
mekter, [pers.] r. muzika [muzikant, član orkestra]
[*mekterhana* (pers.) turska muzika, banda]
meleć, ar. r. anđeo
memlećet, ar. r. grad, zemlja, postojbina
memli, t. r. vlažno
menzil, ar. r. pošta [tatarska pošta u Turskoj Carevini]
[*menzilhana* (ar.-pers.) turska poštanska stanica, gdje su odmorni konji čekali u pripravnosti poštare — tatare]
[*meraja* (ar.) ledina, pašnjak]
merdevine, p. r. ljestve
merdžan, [ar.] r. koral
[*merdžankinja* (ar.) mala puška ukrašena merdžanima]
merhamet, ar. r. milost [samilost]
merhametli, ar. t. r. milostiv [meka srca]

mermer [grč.] r. mramor, marmor [< tur. *mermer* < ar. *märmär* < grč. *märmaros]*
[mestva (tur.) vrsta duboke obuće, napravljene od mekane kože, s tankim đonom]
meteriz, [pers.] r. barikada [rov, šanac]
mezar, ar. r. grob
[mezarluk (ar.-tur.) groblje]
[mezet (ar.) dražba]
mihrab, ar. r. mjesto u džamiji, gdje imam stoji
[minder (tur.) šiljte koje se stere po sećiji]
mintan, [pers.] r. haljina [do pasa i sa dugim uskim rukavima]
miraz, ar. r. baština [nasljedstvo]
mĭrija, ar. r. [ämir »zapovjednik« + ar. pers. adj. suf. — ī] država, državno imanje
Misir, [jevr.] r. Egipat, Misraim
[mizdrak, mizrak (ar.) vrsta koplja]
[mor (tur.) modar]
[muavin, (ar.) pomoćnik]
muftija, ar. r. sudac koji fetve daje [muslimanski sveštenik, najstariji po rangu, u jednom okrugu]
muhafeza, ar. r. čuvanje, odbrana, domobranstvo [područje koje se čuva i brani]
muhasera, ar. r. opsada
muhimat, ar. r. prtljaga [oprema, naročito vojna oprema]
muhlet, ar. r. rok
muhur, [pers.] r. pečat
muhzur, ar. r. dobavljač [sudski činovnik]
mukadem, ar. r. prednji, vrsta svilenog tkiva [vrsta muškog pojasa]
mukajet ar. r. oprezan pažljiv, bilježnik [zainteresovan; ne znači *bilježnik,* kako je donio Hörmann, nego znači: bilješka, uknjižba]
mula, ar. r. gospodin sudac [učen čovjek, teolog]
muluć, ar. r. mn. od *[mölik],* kralj
mum, [pers.] r. svijeća
munara, ar. r. kula za osvjetljenje [toranj na džamiji sa kojeg mujezin poziva muslimane na molitvu]
munasib, ar. r. pravo, pristojno [umjesno, zgodno]
murasela, ar. r. poslanica, naredba [službeno pismo kadije, pozivnica ili nalog]
murećef, ar. r. [muräkkäb], mastilo
murtat, ar. r. izdajica, renegat
muselim, ar. r. zapovjednik, predstojnik [zastupnik paše u sandžaku]
musloman, ar. [-pers.] r. privrženik islama [tur. *müsliman* < pers. *muslimān,* pers. pl. od ar. *muslim]*
[mušema (ar.) ovošteno platno, gumirano platno]
mušir, ar. r. zapovjednik [maršal]
[mušket (kod nas vjerovatno od tal. *moschetto]*
mušterija, ar. r. kupac
muštuluk, od p. r. *mužde,* plata, nagrada, mazda [+ tur. suf. *luk]*
[mutvak (ar.) kuhinja]

N

Nadžak [tur.] bojna sjekira [dio starinske bojne opreme]
nafaka, ar. r. hrana [1. jelo, piće; 2. ono što je čovjeku od boga određeno]
[nahija (ar.) župa, upravna jedinica u kadiluku]
[nalimanka, njemačka puška, v. alamanka]

nam, p. r. ime, čast, dostojanstvo
nama, p. r. knjiga, pismo
namaz, p. r. molitva [muslimanska molitva koja se obavlja pet puta na dan u određeno doba]
namus, [grč.] r. čast, poštenje [< tur. *namus* < ar. *nāmūs* < strgrč. *nómos]*
nasuliti, od ar. r. *sulh*, mir, pomirenje [pomiriti se, nagoditi]
[nebaht (srp.hrv.-pers.) nesreća, zao udes]
nefer, ar. r. momak, vojnik [obični vojnik]
neimar, od ar. r. *mimār*, graditelj
[nićah (ar.) 1. brak, vjenčanje; 2. mehr, gotovina ili imovina koju daje muž ženi prilikom sklapanja braka]
nišan, p. r. biljega [cilj, meta]
nišandžija, p. t. r. gađač, strijelac
nizam, ar. r. red, pravilo [regularna vojska u Osmanskoj carevini]
nobečija, od ar. r. *[näwbä]* red, izmjena [+ tur. suf. — çi]

O

Odaja, t. r. *oda*, soba
odžak, t. r. ognjište, dimnjak, kuća
odžaklija, [tur.] pripadnik kuće [soba koja ima ognjište sa zidanim dimnjakom]
[ogar (mađ.) lovački pas, hrt]
[ogra, ogrlica, đerdan. Riječ samo u narodnim pjesmama iz BiH]
[ograš, ogroš (tur.) borba, okršaj]
oka, [ar.] r. poznata mjera težine
[oknivati (ar.) obojiti knom (izvedena od kniti)]
ordaga, t. r. vojskovođa [visoki čin u janjičarskoj vojsci]
ordija, t. r. vojska
[orta (tur.) sredina, središte; janjičarski odjel vojske, otprilike kao brigada]
osaniti se, [osanisati] od t. r. *Usanmak*, imati dugo, dosadno vrijeme
[otojičan, na, onaj koji je bio otoič (maloprije), od *otolič]*
Ozija, t. r. Odžakov, (grad u Rusiji)

P

Padišah, p. r. car
pafta, [pers.] r. spona, grivna [< tur. *pafta* sa značenjem kao kod nas < pers. *bāfte* »otkan« . . .]
pajdak, [pers.] r. štap kratak
pala, t. r. veliki nož [sablja]
palamar, [grč.] r. debelo uže, veliki klinac
palanka, t. r. gradić
[pancijer (tal.) oklop]
papuča, p. r. *[pāpūš]* obuća
para, p. r. *pāre*, komad, novac, novčić
parče, p. r. komadić
[parip (grč.) konj, kljuse]
parmak, t. r. prst, kolac
parmakluk, t. r. ograda od kolja
paša, t. r. general [visoki dostojanstvenik i vojno lice, u Osmanskom carstu, u rangu generala]
pašalija, t. r. pripadnik paše [čovjek u službi paše]
[pašaluk (tur.) oblast u kojoj upravlja paša]
[pazar (pers.) 1. pijaca; 2. promet]
peča, t. r. obrazina, maska [koprena od crnog tankog platna kojom su muslimanke pokrivale lice kada izlaze na ulicu u feredži ili zaru]

pehlivan, p. r. junak, hrvač
pendžer, p. r. prozor
perčin, [pers.] r. kita, klas, kosa
[*peruklija* (nejasno porijeklo) označava, izgleda, *novac.* Primjer samo kod Hörmanna]
pešćeš ili *peškeš,* p. r. dar
peštemalj, p. r. zastirač
pilav, p. r. jelo od pirinča na suho svareno
pirinač, [pers.] r. [berenğ], a kad je govor o kovinama: žuti mjed (Messing)
pišman, p. r. pokajan
pišmaniti se, od *pišman,* pokajati se
[*plah* (nalazi se i u drugim slovenskim jezicima). Ima više značenja. Ovdje: 1. plašljiv; 2. brz, hitar; 3. nagao; 4. silan, žestok]
[*pohesabiti* (ar.) pomisliti. Izvedeno od *hesabiti* > *hesab*]
[*populan* (pers.) ukrašen pulama. Izvedeno od *pula*]
[*postole* (tur.) laka, plitka obuća]
[*praporac,* malo okruglo zvonce od lima s komadićem gvožđa (порпоръсь)]
[*pretio,* debeo (od glagola *pretiti,* kome nema potvrde)]
[*provijanca* (isto što i *provanca* i istog porijekla) — vjetar za koji se misli da dolazi iz južnofrancuske pokrajine Provanse]
pusat, t. r. oružje
pusula (tal.) r. bileta [pisamce < tur. *pusula* < tal. *bussola* »kompas«]

R

Rabun, ar. r. gospod
raf ili *rafa,* [ar.] r. polica
[*rahat* (ar.) zadovoljan, bezbrižan]
[*rahmet* (ar.) božja milost; *rahmet nazvati,* sazvati božiju milost na umrloga]
[*raht* (pers.) konjska oprema]
raja, ar. r. zaštićenik, podanik
rakija, od ar. r. [*aräq*] žganica
[*raki-safun* (ar.-lat.) *iraki-safun,* vrsta mirišljavog sapuna koji se za vrijeme Turske uvozio sa istoka]
[*ramazan,* ar. r. ime devetoga mjeseca po (arapskom mjesečnom) kalendaru
rešma, [ar.] r. vez, mreža [kompletna, luksuzna konjska oprema]
rezil, ar. r. posramljen, naružen
ridžal, ar r. državnik, dostojanstvenik
[*rožuljica* (lat.) krunica, brojanice]

S

sabah, ar. r. jutro
sabur, ar. r. strpljenje
sačak, t. r. streha
sačma, t. r. posipač, gmiza, vrsta veza [puščano punjenje, zrna od metala za punjenje puške]
[*sagrija* (tur.) korice od sablje ili noža]
sahat, ar. r. [*sāa'*, sat, časovnik]
sahi, ar. r. istinito
sahibija, ar. r. gospodar, sopstvenik, vlastnik
sahtijan, p. r. vrsta kože [uređena kozija koža]
saija, ar. r. knjigonoša [vjesnik]
saja, [lat.] r. vrsta čohe
[*sajali* (lat.-tur.) čohan]
sajvan, p. r. hladnik [1. suncobran; 2. šator]
[*sala* (tur.) nosila]
[*salma* (tur.) neko oružje za navaljivanje kao topuz]

salt ili *salten*, t. r. samo
sanduk, [ar.] r. kovčeg [drveni kovčeg]
sandžak, [tur.] r. zastava [upravna jedinica, upravnik sandžaka]
saraj, p. r. dvor
saruk, t. r. čalma
[*sedefli* (ar.-tur.) ukrašen sedefom]
sefađeldija, ar.-t. r. dobrodošlica
sefer, ar. r. put, putovanje, vojna
sejir, [ar.] r. predstava [gledanje, promatranje]
sejisana, [ar.-pers.] r. tovarni konj
sejiz, [*seiz*], [ar.] r. konjušar
sejizbaša, [ar.] t. r. konjušarski glavar
sejmen, p. r. stražar [pripadnik jednog roda janjičarske pješadije]
selam, ar. r. pozdrav
selamet, ar. r. zdravlje, spasenje, sigurnost
semt ili *sent*, [ar.] r. kraj, strana
sepet, p. r. kotarica
serasker ili *serašćer*, p.-ar. r. vojskovođa [glavni vrhovni komandant]
serbes, p. r. slobodan
serdar, p. r. glavar [janjičarski oficir]
serdenđečaga, p.-t. r. gospodar, glavar [aga serdengečdija — dobrovoljaca-janjičara]
serdžada ar. r. *sedžada*, prostirka, na kojoj se klanja
serhat, p. [ar.] r. granica, krajina
serhatlija, p.-t. r. krajišnik
[*sermija* (pers.) 1. glavnica, kapital, roba, 2. zanatski proizvod]
sevep, [seveb] ar. r. [*säbäb*] uzrok
sibjan, ar. r. djeca, množ. od [*sabiyy*] dijete
sičan jol, [ar.] t. r. mišji put, podzemni prokop
[*sihir* (ar.) čarolija, mađija]
sija, p.r. crn
silah, ar. r. oružje
sile, p. r. šamar, udarac
silihtar, ar.-p. r. *silahdar*, nosilac oružja
sindžir, p. r. lanac
sirbaz ili *sihirbaz*, [ár.] p. r. vračar, gatar
skela, [lat.] r. pristanište
skemlija ili *šćemlija*, [lat.] r. stolica
sobet, od ar. r. [*ṣuhbä*], razgovor, zabava [svečanost, sijelo]
sofra, ar. r. trpeza
softa, p. r. učenik
soj, t. r. pleme
[*sokak* (ar.) ulica]
sorguč, t. r. perjanica
spahija, p. r. vojnik [posjednik timara]
srča, t. r. staklo
srklet, ar. r. [*tiqlä*], težina, tegoba, strogost
srma, [tur.] r. srebro
Stambol, [grč.] r. Carigrad
sultan, ar. r. car
suluć, ar. r. pravac, pokret, pohod
sunet, ar. r. pravilo, obrezanje [obrezivanje muslimanske muške djece]
sunđer, t. r. spužva
[*sura* (tur.) 1. red ili linija, 2. redak u knjizi]
[*sure* (ar.) slika]
surgun, t. r. progonstvo
surudžija, t. r. gonjač, [pratilac uz konja]

Š

Šadrvan, p. r. [*šādirwān*] vodoskok
šah, p. r. kralj

šahit, ar. r. *šahid*, svjedok
[*šahitola*, ar.-tur. budi svjedok]
Šam, ar. r. Damask
[*šan* (ar.) dostojanstvo, ugled]
šart, ar. r. uslov, dogma
šćilititi, od t. r. ćilit, brava
šeh, ar. r. [*šäyh*], starac
šeher, p. r. grad
šehislam, [*šejhul-islam*] ar. r. glava islama [najstariji vjerski dostojanstvenik muslimana u Turskoj Carevini]
šehit, ar. r. [*šähīd*] pogibalac [u boju za vjeru]
šehri, ar. r. *šehr*, mjesec
[*šenli* (pers.-tur.), veseo, raspoložen, nasmijan]
[*šenluk* (pers.-tur.) veselje, slavlje uz pucanje iz pušaka]
[*šerbe* (ar.) dobro zaslađena voda]
[*šerefa* (ar.) ograda s uskim ograđenim prostorom]
šešhana, p. r. šest pruga, puška prostrugane cijevi
[*ševak* (ar.) odsjev, sjaj]
[*ševerlija* (pers.-tur.) predmet okićen ukrašenim privjescima, naročito sedlo]
šićar, p. r. lov
šik, [franc.] r. pozlata [< tur. *şik* < franc. *chique*]
šikli, [franc.-] t. r. pozlaćen
šilte, t. r. meka prostirka, za sjeđenje
šimšir, [pers.] r. Buxus semper vivens L. [biljka]
[*škriljak*, vrsta kape]
[*šućur*, ar. hvala (bogu), zahvala]
šurut, ar. r. uslovi, množ. od *šart* [*šurut učiniti*, ugovoriti, postaviti uslove]
[*šušnja*, vunasta kosmata kapa]

T

[*Tabak* (ar.) 1. zdjela, tanjir, 2. list, arak papira]
taban, t. r. stopa
tabija, [ar.] r. bastiona [isturena kamena utvrda]
tabir, ar. r. tumačenje [posebno tumačenje sna]
[*tabirdžija* (ar.-tur.) onaj koji tumači snove]
tabirnama, p. ar. r. sanovnik
[*tabir učiniti* — protumačiti, protumačiti san]
tahkik, ar. r. istraga [*tahkik učiniti*, ispitati, provjeriti]
taht, [pers.] r. prijesto
tahta, [pers.] r. daska
tajin, ar. r. obrok
taksirat, ar. r. nedaća, nesreća
takum, t. r. pribor [*takum učiniti*, srediti, urediti, opremiti]
talambas, [ar.-pers.] r. bubanj [vrsta bubnja]
talum, ar. r. poučavanje, vježba
tamam, ar. r. cijelo, potpuno, pravo
tamir, ar. r. popravka [*tamir učiniti*, popraviti]
tapija, [tur.] r. dokaz, dokazno pismo
taraf, ar. r. strana, stranka
tas, ar. r. pehar, čaša [vrsta metalne zdjele]
[*tavla* (lat.) štala, konjušnica]
tebdil, ar. r. promjena [prerušavanje u drugo odijelo]
tećmil, ar. r. naknada, dopunba [*tećmil učiniti*, dovršiti upotpuniti]
teferič, ar. r. zabava, odmor
tefter, [grč.] r. spisak, zapisnik [registar]
tefterdar, [grč.-pers.] r. knjigovođa, računovođa [u Osmanskoj carevini ministar finansija, šef finansija jednog vilajeta]
tefterhana, [grč.] — p. r. knjigovodni ured [direkcija finansija]
teftiš, ar. r. pregled [inspekcija]

tegeltija, t. r. prošivena koža ili sukno na sedlu
tekija, ar. r. derviški stan
telal, ar. r. *[dällal]* provođač, objavljač
temena, ar. r. poklon, pozdrav
temre, t. r. koplje (drvo)
tenbih, *[tembih]*, ar. r. opomena [naredba]; *[tembih učiniti*, upozoriti]
teneće, [pers.] r. lim
tenef, [ar.] r. konopac
[tenhan (pers.-tur.) samoća, osama]
[tepa (tur.) brežuljak]
[tepeluk (tur.) vrsta ženske kape s ukrasima]
[terdžuman (ar.) tumač, prevodilac]
[terkije (tur.) zavežljaj opreme koji se kaiševima veže za zadnji dio sedla]
terterivan, [tahtarevan] p. r. *[tahtrewān]* nosiljka, palankin
tertib, ar. r. raspored, uredba
teslim, ar. r. predaja *[teslim učiniti*, predati se]
tespih, ar. r. brojanica [muslimanska]
[teste (pers.) svežanj od 10 komada]
testir, [pers.] r. pismo, pismena dozvola
tetik, t. r. lûk
timar, p. r. njegovanje, gajenje, vidanje
timar, [pers.] r. vojnički našljedni stalež [feudalni posjed, leno]
[timar-tefterdar (pers.) šef timarske službe]
[timar učiniti, očistiti konja češagijom]
[timariti, čistiti konja češagijom]
[tlaka, i u drugim slov. jezicima rabota, kuluk, korak, trag, nogostup]
toka, t. r. spona, pređica, oklop
tokmak, t. r. malj
[tola (tur.) trpeza]
top, t. r. lubarda, bomba, truba
topal, t. r. hrom
[toprakala (tur.-ar.) šančevi u kojima su ukopani topovi]
topuz, [ar.] r. buzdovan
tozluci, t. r. *dizluk*, dokoljenice
tucak, t. r. *tutsak*, rob
trabozan, t. r. [trrabzun < grč. trapésa] stupac
trempe, t. r. bubanj [< franc. trempette]
tuč, t. r. *[tunç]* bronza
tug, t. r. zastava, od konjskog repa [znak pašinskog dostojanstva]
tuglija, [pers.] — t. r. vojskovođa, koji ima tug (ićituglija, učtuglija)
tumbas, [pers.] r. ponton [vrsta čamca]
tura, p. r. sultanski potpis
tura, t. r. snop
[turali (tur.) sa turom]
turbe, [ar.] r. nadgrobni spomenik [natkrivena grobnica]
[tutundžija (tur.) duhandžija]

U

Učkat, t. r. trostruk
[učtuglija, (tur.-pers.) paša ili vezir sa tri tuga]
ujisati, t. r. *[uymak]* pristojati, slagati se
ulće, t. r. zemlja, država
ulefa, ar. r. berivo [plata, obično vojnička plata]
ulema, ar. r. naučenjaci, množ. od *alim*
Unđuros, [grč.] r. Ugarska
unkaš, t. r. prednji kraj sedla
[urgan (tur.) uže, konopac]
Urumelija, t. r. Rumelija
usulane, ar. [pers.] r. pravilno, pametno

V

Vabiti, staroslov., u svim slov. jezicima, mamiti, zvati, privlačiti]
vada, ar. r. rok, obećanje
vaiz, ar. r. propovjednik, predikator
vakat, ar. r. vrijeme
vakti-sahat, ar. r. suđen čas
vakuf, ar. r. zadužbina [muslimanska vjerska imovina]
valah, ar. r. bogami!
varak, [ar.] r. pozlata
varoš, [mađ.] r. predgrađe
[*vaška*, pas, kučka (od slov. jez. samo u srpskohrvatskom).]
vaz, ar. r. predika
većil, ar. r. zastupnik, punomoćnik
[*vedenik*, vrsta pištolja koji je izrađivan u Veneciji]
vezir, ar. r. punomoćnik [najviša titula u državnoj hijerarhiji Turske Carevine]
vilajet, ar. r. provincija [teritorija jednog valije]
[*vlaka* (od korjena od kojeg je i vući), 1. trag kojim se ide ili nešto vuče, 2. predmet koji se vuče; vlaka drva, naprava na kojoj se što vuče]

Z

Zabit, ar. r. zapovjednik, oficir
[*zagar* (tur.) ker, lovački pas]
zahira, ar. r. žito [hrana]
zahmet, ar. r. trud, muka
zarar, ar. r. šteta [gubitak]
[*zeman*, (ar.) vrijeme]
zenđil, t. r. [*zengin*], bogat
[*zijaniti* (od pers. *ziyān*) izgubiti, štetiti]
zijaret, ar. r. posjeta
zil, [*zile*] (pers.) r. svirala, [služi kao samostalan muzički instrument, a i kao sastavni dio defa i daireta]
[*zindan* (pers.) tamnica]
zinet, ar. r. nakit, ukras
zor, t. r. sila, snaga, tegoba
[*zorba* (pers.) nasilje, teror]
[*zorli* (pers.-tur.) 1. silan, obješan, 2. teško, mučno, tegobno]
zuđurt, t. r. siromah
zulum, ar. r. nasilje, nepravda
zulumćar, ar. p. r. nasilnik
zurna, [pers.] — t. r. svirala [vrsta svirale]

GDJE JE ŠTO?

ABECEDNI PREGLED LOKALITETA PJESAMA

AVTOVAC

Pokajanje Mustaj-bega Ličkog (XXX, 419)

CAZIN

Mustaj-beg Lički u ropstvu kod zadarskog bana (XXIV, 329)

FOČA

Mustaj-beg Delibegović i budimski vezir (XIX, 225)
Ratovanje između Turske i Rusije (XX, 246)

GACKO

Dolazak bosanskog vezira Čuprilića u Travnik (V, 83)
Đerzelez Alija i Vuk Jajčanin (IV, 73)
Petar đeneral osvaja Zvornik (XV, 188)

GRAČANICA

Ženidba age Hasan-age (XVIII, 218)

KONJIC

Mustaj-beg Lički pod Udbinom (XXVIII, 402)
Omer Hrnjičin izbavlja svog oca buljug-bašu Muja i trideset sužanja (XXXIX, 557)

MOSTAR

Mustaj-beg Lički porobio Zadar (XXVII, 386)

NEVESINJE

Boj kod Osijeka (XVII, 199)
Mustaj-beg ranjen (XXIX, 413)
Ropstvo Mustaj-bega i Vrsić bajraktar (XXIII, 309)

ABECEDNI PREGLED POČETNIH STIHOVA PJESAMA

ABECEDNI PREGLED NASLOVA PJESAMA

ISPRAVKE ŠTAMPARSKIH GREŠAKA U PRVOM HÖRMANNOVOM IZDANJU*

VI^{20} — (ćndoregju) *ćudoređu*
VII^{7} — (... udadbu;) *udadbu.*
10, 270 — (celenke) *čelenke*
15, 495 — (cuješ) *čuješ*
18, 624 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
24, 826 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
24, 829 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
30, 220 — (cesaru) *ćesaru*
32, 276 — (sto) *što*
40, 616 — (Cupriliju) *Ćupriliju*
41, 651 — (Cuprilija) *Ćuprilija*
42, 696 — (Cupriliću) *Ćupriliću*
47, 910 — (mu' vako) *mu 'vako*
51, 1032 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
51, 1043 — (Cuprilijom) *Ćuprilijom*
59, 1378 — (Cuprilijo) *Ćuprilijo*
60, 1405 — (raz'djeli) *razd'jeli*
61, 1433 — (Cupriliću) *Ćupriliću*
70, 87 — (sto) *što*
86, 138 — (bujruntiju) *bujruntija*
88, 199 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
89, 252 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
106, 306 — (cim) *čim*
115, 22 — (sta) *šta*
119, 205 — (Cupriliji) *Ćupriliji*
120, 241 — (Cuprilija) *Ćuprilija*
141, 80 — (sto) *što*
144, 212 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
152, 264 — (caušim') *čaušim'*
179, 223 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
185, 456 — (cuješ) *čuješ*
189, 52 — (Čuprilića) *Ćuprilića*

---

* Male cifre uz brojeve stranica označavaju redove brojane odozgo (gornja cifra) ili odozdo (donja cifra), a cifra normalne veličine iza broja stranice, odvojena zarezom označava broj stiha na toj stranici, dok cifra bez dodatka označava stranicu u rječniku. Pogreške su donesene u zagradama običnim slogom, a ispravka u tekstu, odnosno stihu štampana je kurzivom.

190, 74 — (Cuprilića) *Ćuprilića*
191, 135 — (razgovora) *razgovara*
194, 250 — (Cosa) *Ćosa*
195, 286 — (Coso) *Ćoso*
196, 2 — (Beća) *Beča*
207, 311 — (sta) *šta*
237, 474 — (Šeher-duskog) *šeherduškog*
247, 50 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
257, 56 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
247, 70 — (Cuprilija) *Ćuprilija*
249, 139 — (Čuprilić) *Ćuprilić*
249, 150 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
251, 220 — (Cupriliću) *Ćupriliću*
252, 243 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
259, 223 — (caskom) *časkom*
267, 568 — (ceta) *četa*
275, 889 — (Nj'emci) *N'jemci*
279, 1011 — (čemerliju) *ćemerliju*
286, 1291 — (čemerliju) *ćemerliju*
302, 291 — (Odžaku) *odžaku*
302, 299 — (Suval efendija) *Šuval efendija*
321, 477 — (cauš) *čauš*
329, 16 — (Cejvan aga) *Čejvan-aga*
330, 43 — (dal l') *da l'*
331, 98 — (Celebić) *Čelebić*
339, 381 — (Cejvan age) *Čejvan-age*
339, 400 — (Cejvan aga) *Čejvan-aga*
354, 456 — (z'vjezda) *zv'jezda*
355, 10 — (sto) *što*
358, 123 — (nofaku) *nafaku*
358, 128 — (nofaka) *nafaka*
365, 382 — (čiflluka) *čifluka*
390, 175 — (cesto) *često*
399, 532 — (cesto) *često*
400, 567 — (Suval) *Šuval*
403, 48 — (selamćete) *selam ćete*
408, 265 — (Cejvanaga) *Čejvan-aga*
409, 288 — (Cejvanović) *Čejvanović*
440, 475 — (Avliji) *avliji*
443, 597 — (custe li) *čuste li*
485, 1361 — (Cuprilić) *Ćuprilić*
491 1593 — ('voma) *v'oma*
503, 206 — (s'jutra) *sjutra*
567, 404 — (sta) *šta*
572, 602 — (izmj'eniti) *izm'jeniti*
583^{6} — (šlušajmo) *slušajmo*
588^{1} — (malonom) *malenom*
588_{9} — (svjedoći) *svjedoči*
590 u naslovu (in) *i*
592^{5} — (materi) *mater*

592_{11} — (nekolike) *nekoliko*
592_{9} — (teferić) *teferič*
602_{3} — (svjedoći) *svjedoči*
609 — (coso) *ćoso*
610 — (c) *č*
610 — (cala) *čala*
610 — (carak) *čarak*
610 — (carapa) *čarapa*
610 — (cekme) *čekme*
610 — (celik) *čelik*
620 — vezir, ar. r. (puuomoćnik) *punomoćnik*

SADRŽAJ

NARODNE PJESME MUSLIMANA
U BOSNI I HERCEGOVINI

Izdavač:
»SVJETLOST«, IZDAVAČKO PREDUZEĆE, SARAJEVO
OOUR izdavačke djelatnosti

Za izdavača:
ALIJA VELIĆ

Tehnički urednik:
HILMO HADŽIĆ

Korektor:
NATALIJA KULIĆ

Štampa:
Grafičko preduzeće »Radiša Timotić«, Beograd

narodne pjesme
muslimana bih

1

hörmann

